T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

FİRDEVSÎ-İ RÛMÎ SÜLEYMÂN-NÂME-İ KEBÎR (20. CİLT) GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN-SÖZLÜK

Kezban ARSLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ

MAYIS-2024

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

FİRDEVSÎ-İ RÛMÎ SÜLEYMÂN-NÂME-İ KEBÎR (20. CİLT) GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN-SÖZLÜK

DANIŞMAN: Doç. Dr. Sadi GEDİK

JÜRİ: Doç. Dr. Murat ALTUĞ

JÜRİ: Dr. Öğr. Üyesi Esra KİRİK

Kezban ARSLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ

MAYIS-2024

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FİRDEVSÎ-İ RÛMÎ SÜLEYMÂN-NÂME-İ KEBÎR (20. CİLT) (GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN-SÖZLÜK)

Kezban ARSLAN

Danışman : Doç. Dr. Sadi GEDİK

Yıl : 2024, Sayfa : IX+357

Jüri : Doç. Dr. Sadi GEDİK (Başkan)
: Doç. Dr. Murat ALTUĞ (Üye)
: Dr. Öğr. Üyesi Esra KİRİK (Üye)

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada Firdevsî'nin en önemli eseri olan Süleymân-nâme-i Kebîr'in 20. cildi incelenmiştir. Hz. Süleymân'ın peygamberliği ve ona verilen mucizelerin anlatıldığı eser, aynı zamanda tarih, felsefe, hikmet, astronomi, tıp, havas ilmi ve ahlaka ait pek çok bilgiyi de içeren ansiklopedik mahiyet taşımaktadır. Eser gerek yazıldığı dönem bakımından gerek içerik bakımından oldukça önemlidir. Bu nedenle eserin Topkapı Sarayı Müzesi, Hazine 1526, 21 satır envanter numarasıyla kayıtlı olan 20. cildinin incelenmesi ve inceleme sonucunda elde edilen verilerin bilim dünyasına kazandırılması amaçlanmıştır. Çalışma Giriş, Dil Bilgisi İncelemesi, Transkripsiyonlu Metin, Dizin-Sözlük ve Sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Birinci bölümde eserin içeriği, müellifi, yazıldığı dönem ve diğer nüshaları hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde eser dil bilgisi ve muhteva bakımından incelenmiştir. Üçüncü bölümde eserin transkripsiyonlu metni oluşturulmuştur. Dördüncü bölümde ise dizin-sözlük hazırlanmıştır. Çalışmada yararlanılan kaynaklar kaynakça bölümünde verilmiştir. Eserin incelenmesi sonucunda elde edilen bilgiler paylaşılmış ve okuyucuların görebilmeleri için orijinal metinden örnek eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Süleymân-nâme-i Kebîr, Firdevsî-i Rûmî, Hz. Süleymân,Eski Anadolu Türkçesi.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF TURKIS LANGUAGE AND LITERATURE

ABSTRACT

MA THESIS

FİRDEVSÎ-İ RÛMÎ SÜLEYMÂN-NÂME-İ KEBÎR (Volume 20) (INTRO-REVIEW-TEXT-INDEX-DICTIONARY)

Kezban ARSLAN

Supervisor: Doç. Dr. Sadi GEDİK

Year : 2023, Pages: IX+357

Jury :Assoc.Prof. Dr. Sadi GEDİK (Chairperson)
:Assoc. Prof. Dr. Murat ALTUĞ (Member)
:Assist. Prof. Dr. Esra KİRİK (Member)

The 20th volume of Süleymân-nâme-i Kebir, the most important work of Firdevsî, was examined in this study, which was prepared as a master's thesis.The study, which describes the prophethood of Prophet Solomon and the miracles given to him, is also of encyclopedic importance, including many information about history, philosophy, wisdom, astronomy, medicine, mystic science and morality.The study is particularly significant in terms of both the period in which it was written and its content.Therefore, it is aimed to examine the 20th volume of the work, which is registered with the inventory number of Topkapı Palace Museum, Treasury 1526, 21, and to share with the scientific community the information discovered via the examination. The study consists of Introduction, Grammar Analysis, Transcribed Text, Index, and Conclusion.Information about the content of the work, its author, the period in which it was written and other copies are given in the first chapter, In the second chapter, the work is examined in terms of grammar and content.The work is written in accordance with its original transcriptionin the third chapter.In the fourth chapter, a dictionary and index are prepared for the work.The Bibliography section includes a list of the sources used for the study. The information obtained as a result of examining the work was shared and an example from the original text was added for readers to see.

Keywords: Süleymân-nâme-i Kebir, Firdevsî-i Rûmî, Hz. Süleymân, Old Anatolian Turkish.

ÖN SÖZ

Eski Anadolu Türkçesi 13. ve 15. yüzyıllar arasında Oğuz Türklerinin kurup geliştirdiği yazı dilidir. Bu lehçe Türk dilinin bazı araştırmalara göre batı, bazı araştırmalara göre güneybatı kolunu oluşturmaktadır. Bu dönem eserlerinin incelenip dil ve yazı özelliklerinin ortaya çıkarılması Türk dünyası için oldukça önemlidir. Daha önce Eski Anadolu Türkçesine ait birçok eser incelenip bilim dünyasına kazandırılmıştır. Ancak bu döneme ait daha fazla bilgi edinmek için hiç araştırma yapılmayan eserler çalışılmalıdır. Bu sebeple bu tez çalışmasında 15. yüzyılın sonları ile 16. yüzyılın başlarında kaleme alınan Süleymân-nâme-i Kebîr'in 20. cildi incelenmiştir.

Süleymân-nâme-i Kebîr'de Hz. Süleyman'ın peygamberliği, mucizeleri, hükümdarlığı, tahtı, veziri Asaf, haşmeti, adaleti, kuşlar başta olmak üzere bütün mahlukatın dilini bilmesi, atları, karınca hikâyesi, cinlerle ve devlerle ilişkisi, divanı, rüzgâr ve cin taifesi başta olmak üzere bütün varlıkların emrine musahhar kılınması, mührü, asası, bilgeliği, hikmeti ve savaşları ele alınmıştır.

Eser Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde, Hazine 1526, 21 satır numarasıyla kayıtlıdır. Firdevsî-i Rumî tarafından kaleme alınan Süleymân-nâme-i Kebîr 81 ciltten oluşmaktadır. Süleymân-nâme-i Kebîr'in 20. cildinin incelenmesi sonucunda elde edilen bilgilerin bilim dünyasına kazandırılması amaçlanmıştır.

Çalışma giriş, dil bilgisi incelemesi, transkripsiyonlu metin, sonuç, dizin-sözlük, kaynakça bölümlerinden oluşmaktadır ve ekler bölümünde orijinal metinden örnek sayfalar yer alamaktadır.

Giriş bölümünde Firdevsî'nin hayatı, eserleri, eserin muhtevası, nüshaları ve eser üzerine yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Dil bilgisi incelemesi bölümünde dil ve üslubu hakkında değerlendirme yapılmıştır. Transkripsiyonlu metin başlığı altında eser çeviri yazıya (transkripsiyon) aktarılmıştır. Diğer bölümlerde dizin-sözlük ve kaynakça oluşturulmuştur. Sonuç kısmında ise inceleme kısmında ulaşılan bulgulara değinilmiş, eserin edebî değeri hakkında kısa bilgi verilmiştir. Çalışmada yararlanılan kaynaklar, alfabetik sıraya göre "Kaynakça" başlığı altında verilmiştir.

Kezban ARSLAN

KAHRAMANMARAŞ-MAYIS-2024

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasını hazırlarken karşılaştığım zorluklarda benden yardımlarını ve desteğini esirgemeyen, göstermiş olduğu sabrından dolayı kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Sadi GEDİK'e ve dizin çalışmamda Türksözdiz programıyla katkıda bulunan Dr. Mehmet BOZUYLA hocama ayrıca yardımlarını esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Ahmet YENİKALE hocama, Sultan BUCAK hocama teşekkürlerimi sunarım.

Bunun yanında tez savunmama katılarak önemli noktalarda yapıcı eleştiriler getirip tezimin son şeklini almasında önemli katkıları olan Doç. Dr. Murat ALTUĞ ve Dr. Öğr. Üyesi Esra KİRİK hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Bu sürecin her anında yanımda olan sevgili eşim Mahmut ARSLAN'a ve aileme teşekürü borç bilirim. Ayrıca değerli abim Emrullah ARIK'a yardım ve desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Kezban ARSLAN

KAHRAMANMARAŞ-MAYIS-2024

İÇİNDEKİLER

ÖZET I
ABSTRACT II
ÖN SÖZ III
TEŞEKKÜR IV
İÇİNDEKİLER V
EKLER LİSTESİ VII
KISALTMALAR LİSTESİ VIII
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ IX
1.GİRİŞ 1
1.1.Eser 1
1.1.1. Eserin Konu Başlıkları 2
1.1.2. Metnin Ana Bölümlerinin Özetleri 4
1.1.3. Nüsha 9
1.1.4. Eserin Müellifi 9
1.1.5. Eser Hakkında Yapılan Çalışmalar 11
2. DİL BİLGİSİ İNCELEMESİ 17
2.1. Ünlülerin Yazılışları 17
2.1.1. /a/ Ünlüsünün Yazılışı 17
2.1.2. /e/ Ünlüsünün Yazılışı 18
2.1.3. /ı/, /i/ Ünlülerinin Yazılışları 19
2.1.4. /o/, /ö/ Ünlülernin Yazılışları 20
2.1.5. /u/, /ü/ Ünlülerinin Yazılışları 21
2.2. Ünsüzlerin Yazılışı 22
2.2.1. /ç/ Ünsüzü: 22
2.2.2. /g/ Ünsüzü: 22
2.2.3. /ñ/ Ünsüzü: 22
2.2.4. /p/ Ünsüzü: 22
2.2.5. /t/ Ünsüzü 22
2.2.6. /s/ Ünsüzü 23
2.3. Arapça ve Farsça Sözcüklerin Yazılışları 23
2.4. Biçim Özellikleri 24

2.5. Ses Özellikleri 26
3. TRANSKRİPSİYONLU METİN 28
4. DİZİN-SÖZLÜK 151
KAYNAKÇA 356
ÖZ GEÇMİŞ
EKLER (TIPKIBASIM ÖRNEKLERİ)

EKLER LİSTESİ

Ek1- Firdevsî-i Rûmî Süleymân-Nâme-i Kebîr (20. cilt Örnek Sayfalar)

KISALTMALAR LİSTESİ

Ar : Arapça

Far : Farsça

Moğ : Moğolca

bk. : bakınız

EAT : Eski Anadolu Türkçesi

Hz. : Hazreti

S. : sayı

s. : sayfa

sav : sallallahü aleyhi vesellem

as : aleyhisselam

TDK : Türk Dil Kurumu

vb. : ve benzeri

yay. : Yayınları, Yayıncılık, Yayınevi

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ء	ʾ	ش	Ş, ş
آ	Ā, ā	ص	Ṣ, ṣ
ا	A, a, E, e	ض	Ż, ż, Ḍ, ḍ
ب	B, b, P, p	ط	Ṭ, ṭ
پ	P, p	ظ	Ẓ, ẓ
ت	T, t	ع	ʿ
ث	S̲, s̲	غ	Ġ, ġ
ج	C, c, Ç, ç	ف	F, f
چ	Ç, ç	ق	Ḳ, ḳ
ح	Ḥ, ḥ	ك	G, g, K, k, ñ
خ	H̲, h̲	ل	L, l
د	D, d	م	M, m
ذ	Z̲, z̲	ن	N, n
ر	R, r	و	V, v, o, ö, u, ü, ū
ز	Z, z	ه	H, h, a, e
س	S, s	ى	Y,y

1.GİRİŞ

Eski Anadolu Türkçesi Türk dili tarihine ait önemli eserleri barındıran tarihî lehçelerden birisidir.

Anadolu'nun Türkleşmesi ile XII-XV. yüzyıllar arasında bu bölgede Oğuzca temeline dayalı olarak kurulup gelişen yazı diline Eski Anadolu Türkçesi denmektedir. Eski Anadolu Türkçesi Oğuz şivesine dayalı ilk yazı dilidir (Gülsevin, 2011:1). Eski Anadolu Türkçesi 13. yüzyılda başlar ve 16. yüzyılın başına kadar sürer, 16. yüzyılda yerini Osmanlı Türkçesi alır.

Eski Oğuz Türkçesinin kullanıldığı coğrafi alan sadece Anadolu değildir. Kuzey ve Güney Azerbaycan ile Irak ve Suriye de Eski Oğuz Türkçesinin kullanıldığı alanlardır. 14. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Balkanlarda da kullanılmıştır (Ercilasun, 2018, 438).

Süleymân-nâme ya da Süleymân-nâme-i Kebir olarak da bilinen Firdevsî Rumî'ye ait 81 ciltten oluşan ansiklopedik mahiyetteki bu eser de Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait bir eserdir.

Eserin esas konusu Hz. Süleyman'ın hayatına dair olmakla birlikte burada tarih, ahlak, felsefe, ilm-i nücûm gibi çeşitli konular da ele alınmış böylece kitap ansiklopedik bir mahiyet kazanmıştır (TDV, 25.01.2014, https://islamansiklopedisi.org.tr/firdevsi-uzun).

1.1.Eser

Kısa adıyla Süleymannâme, uzun adıyla Süleymannâme-i Kebir olan bu eser Firdevsî'nin en fazla uğraş verdiği diğer eserlerine nazaran en hacimli eseridir. Firdevsî asıl şöhretini bu eser sayesinde kazanmıştır. Eser içerdiği konu bakımından oldukça zengindir.

Eser 81 ciltten oluşmakta ve her cildin varak sayıları birbirinden farklıdır. Üzerinde çalıştığımız 20. ciltte ise eserin adı Süleyman-nâme olarak geçmektedir. Firdevsî kendi ifadeleriyle de metinlerde bunları anlatmaktadır. Örneğin:

"bu üç yüz altmış altı mücellid kitābı **Süleymān-nāme'nüñ** muṣannif…"[306a/19]

"**Süleymān-nāmenüñ** yüzinci meclisinüñ ẕikrindedür…" [316a/01]

"Bir **Süleymān-nāme** teʾlif eyledüm" [296a/17]

Süleymân-nâme ya da Süleymân-nâme-i Kebir, 15. yüzyılın ikici yarısı ile 16. yüzyılın ilk çeyreğinde Firdevsî-i Rumî trafından yazılmıştır. Eserde geçen ana hikâye Hz. Süleyman'ın hikâyeleri olsa da eserde farklı hikayeler, destanlar, kahramanlar da yer almaktadır.

1.1.1. Eserin Konu Başlıkları

Metnin 40 bölüm başlığı vardır.Başlıklar genellikle kırmızı renkte olup bazen Farsça bazen de Türkçe olarak yazılmıştır.

1) Süleymān-nāmenüñ Ṭoḳsan Altıncı Meclisinüñ Ẕikrindedür (280a/05)

(Süleymân-nâme'nin Doksan Altıncı Meclisini Anlatır)

2) Dāsitan-ı Süleymān Melekūtiʾs-semāvāti Heftumī Āmeden Ṣoḥbet Kerden (280a/12)

(Yedinci Kat Gök Meleklerinin Gelmesi ve Süleyman'la Sohbet Etmesi)

3)Dāsitān-ı Sām (284a/10)

(Sam'ın Hikayesi)

4) Dāsitān-ı Rüstem-i Zāl Ceng Kerden Cāzuvān Ez-Zamān-ı Loḳmān Ḥakīm (285b/20)

(Lokman Hekim Zamanından Cadıların Zal Oğlu Rüstem İle Cenk Etmesi Hikayesi)

5) Dāsitān-ı Melekūt-i Süleymān Āmeden ve Ṣoḥbeti Kerden ve Ez-ʿulubān-ıʿAcāyibāt-ı Goften-i Süleymān-rā (287a/06)

(Meleklerin Gelmesi ve Süleyman'la Sohbet Etmesi Süleyman'a Garipliklerden Söz Etmesi)

6) Der-beyān-ı Temsilāt-ı Dāsitān-ı Māẓī (287b/14)

(Önceki Destanın Temsili Hakkında)

7) Der-beyān-ı Meclis-i Aḫer (288a/03)

(Diğer Meclis Hakkında)

8) Süleymān-nāme'nüñ Ṭoḳsan Yedinci Meclisinüñ Ẕikrindedür (288a/11)

(Süleyman-name'nin Doksan Yedinci Meclisini Anlatır)

9) Dāsitān-ı Süleymān-rā Melekūt ʿAleyhimeʾs-selām Āmeden (288b/01)

(Süleyman Aleyhisselama Meleklerin Gelmesi Hikayesi)

10) Ḳıṣṣa-i Sührāb Şāh ve Āṣaf (290a/07)

(Sührab Şah ve Asaf'ın Hikayesi)

11) Dāsitān-ı Süleymān Nebiyy ve Ṭāvūs-ı Ḳuds ʿAleyhiʾs-selām (292b/16)

(Süleyman Peygamber ve Cebrail Aleyhisselamın Hikayesi)

12) Ender Ṣıfat-ı Temsilāt-ı Dāsitān-ı Māżī (296a/05)

(Eski Destanın Temsillerinin Vasfı Hakkında)

13) Der-beyān-ı Meclis-i Aḫer (296a/16)

(Diğer Meclis Hakkında)

14) Süleymān-nāmenüñ Ṭoḳsan Sekizinci Meclisinüñ Ẕikrindedür (296b/08)

(Süleyman-name'nin Doksan Sekizinci Meclisini Anlatır)

15) Dāsitān-ı Ḫilḳat-i Süleymān Ḫātem-i Enver Muḥammed (296b/14)

(Süleyman ve Son Peygamber Muhammed'in Nurunun Yaradılışının Hikayesi)

16) Dāsitān-ı Sām Süvār Dīden ʿAcāyibehā-yı Deryāha (300b/20)

(Sam Süvar'ın Denizlerin Acayipliklerini Görmesi Hikayesi)

17) Dāsitān-ı Rūḥ-ı Şāh-ı Cind Āmeden (301b/09)

(Şah Ruh Askerlerinin Gelmesi Hikayesi)

18) Heẕā Nāme-i Humā-yı Dil-fürūz (303b/13)

(Hüma-yı Dilefruz'un Mektubu)

19) Dāsitān-ı Rüstem Be-leāʾl-şoden-i Cāziyān (304a/21)

(Cadıların Dillerinin Tutulması ile İlgili Rüstem'in Hikayesi)

20) Dāsitān-ı Temṡilāt-ı Dāsitān-ı Māżī (305b/08)

(Eski Hikayelerin Temsili)

21) Dāsitān-ı Meclis-i Aḫer (305b/21)

(Diğer Meclis Hakkında)

22) Süleymān-nāmenüñ Ṭoḳsan Ṭoḳuzuncı Meclisinüñ ẓikrindedür (306a/07)

(Süleymân-nâme'nin Doksan Dokuzuncu Meclisini Anlatır)

23) Dāsitān-ı Müvekkel-i Ḫātem-i Süleymān ʿAleyhiʾs-selām (306a/17)

(Süleyman Aleyhisselamın Mührünün Vekilinin Hikayesi)

24) Dāsitān-ı Ender-beyān-ı Melekūtıʾs-semevāti vel arḍı ve Der-Ṣıfat-ı Ḳuṭbul-aḳṭāb (309b/13) (Yerlerin, Göklerin ve İçlerinde Ne Varsa Hepsinin Sabihibinin Hikayesinin Açıklamasında ve Kutbul-aktab Vasfında)

25) Ender Ṣıfat-ı Melāʾike Envāʿ (310a/07)

(Melek Çeşitlerinin Özellikleri Hakkında)

26) Dāsitān-ı Sührāb Şāh Ceng Kerden Āṣaf Bin Berḫıyā (313a/01)

(Sührab Şah ile Asaf bin Berhiya'nın Cenk Etmesi)

27) Dāsitān-ı Ceng-nâme (313a/17)

(Ceng-nâme Destanı)

28) Dāsitān-ı Ceng-nāme (313b/03)

(Ceng-nâme Destanı)

29) Ender-ṣıfat-ı Dāsitān-ı Temṡilāt-ı Māżī (315b/06)

(Eski Destanın Temsillerinin Vasfında)

30) Der-beyān-ı Meclis-i Aḫer (315b/16)

(Diğer Meclis Hakkında)

31) Süleymān-nāmenüñ Yüzinci Meclisinüñ Ẕikrindedür (316a/01)

(Süleyman-nâme'nin Yüzüncü Meclisini Anlatır)

32) Dāsitān-ı Mīkāʾīl Āmeden Taʿlīm Kerden (316a/09)

(Mikail'in Öğretmeye Gelmesinin Hikayesi)

33) Ḳıṣṣaʾ-i Sām Süvār (321a/18)

(Sām Süvar'ın hikayesi)

34) Dāsitān-ı Semendūn-i Hezāryek Dest (322b/09)

(Semendun-i Hezaryek'in Hikayesi)

35) ʿAcāyib Dīden-i Sām Der-ḳaʿr-ı Deryā-yı Muḥīṭ (323a/04)

(Sam'ın Derya-yı Muhit'in Dibinde Gördüğü Acayiplikler)

36) Der-münācāt-ı Sām (324a/17)

(Sam'ın Münacatı)

37) Ḳıṣṣaʾ-i Rüstem-i Dāsitān-ı Zāl (324b/14)

(Zal Destanının Rüstem Kıssası)

38) Der-beyān-ı Temsilāt-ı Dāsitān-ı Māżī (325b/13)

(Eski Hikayelerden Seçmeler Hakkında)

39) Der-münācāt-ı Firdevsī Ender-ḫatm-i Meclis-i Aḫer (326a/01)

(Firdevsi'nin Her Meclisinin Sonundaki Münacatı Hakkında)

40) Der-duʿā-i Pādişāhıʾl-İslām Veʾl Müslimīn Eʿāzallāh Naṣāra Yā Allāh (326a/12)

(Müslümanlara ve İslam Padişahına, Allah Onu Aziz Kılsın, Yardımcısı Olsun, Dua İle)

1.1.2. Metnin Ana Bölümlerinin Özetleri

Yedinci Kat Gök Meleklerinin Gelmesi ve Süleyman'la Sohbet Etmesi
(Dāsitan-ı Süleymān Melekūtiʾs-semāvāti Heftumī Āmeden Ṣoḥbet Kerden)

Bu bölümde Lokman Hekîm rivayetine göre Hz. Süleyman (a.s) ravzanın sağ tarafında bulunan kürsüsüne oturur. Sağ tarafında Cebrail (a.s) sol tarafında Azrail (a.s) vardır. Allah'ın Hz. Süleyman'a Süleymanlık vermesinden dolayı yedinci kat gök feriştelerinin halifesi, altıncı kat gök feriştelerini halifesi, beşinci kat gök feriştelerinin halifesi, dördüncü kat gök feriştelerinin halifesi ve bu halifelerin emirlerinde bulunan feriştеler ile birlikte gelerek Hz. Süleyman'ın Süleymanlığını kutlarlar Süleyman (a.s) bu halifelere bazı sorular sorar. Halifeler emirleri altındaki feriştelerin fiziksel özelliklerini, sayılarını, nasıl yaratıldıklarını, tesbihlerini ve görevlerini Hz. Süleyman'a anlatırlar. Peygamberlerin hangi kat gökte oturdukları ve güneşin hangi kat gökte bulunduğu nasıl doğup battığı Hz. Süleyman'a bildirilir.

Sam'ın Hikayesi
(Dāş̱itān-ı Sām)

Bu bölümde Sam Süvar ile Ruh-ı Şah-ı Cind'in kızının aşkı anlatılır. Kızın babasıyla Sam tanışır, babası Sam'ı kahraman neslinden olduğu için sevmez. Kız sırçadan bir kubbe getirir, bununla deniz dibine inip deniz dibini seyrederler. Denizde İstihanter adlı bir canavarla karşılaşırlar. Canavarı izlerlerken canavar çekilip gider. Sam yaratıcının kudretine hayran kalır.

Lokman Hekim Zamanından Cadıların Zal Oğlu Rüstem İle Cenk Etmesi Hikayesi
(Dāsitān-ı Rüstem-i Zāl Ceng Kerden Cāzuvān Ez-Zamān-ı Loḳmān Ḥakīm)

Bu bölümde Rüstem ile cadıların mücadelesi anlatılır. Rüstem'in oğlu Sam Süvar'ı esir alan Giryan Cadı'ya savaş açar. Ceng meydanında Rüstem'in kılıcı cadıları kesmez, Tevrat'tan birkaç Tevrat okudu ve cadıları öldürmeye başladı. Bu durumu gören Racim kılık değiştirip Rüstem'e cengi bırakmasını söyler. Giryan Cadı'nın gözüne de başka bir surette görünerek Rüstem'in gafil olduğunu söyler. Bunun üzerine cadı Rüstem'in tüm pehlivanlarını helak eder. Rüstem'i esir alır onu da kalesine götürür. Rüstem, Racim'i orda görür ihanete uğradığını anlar. Rüstem, Racim'in kendisini dünyadan imansız göndermek istediğini bildirir.

Meleklerin Gelmesi ve Süleyman'la Sohbet Etmesi Süleyman'a Garipliklerden Söz Etmesi
(Dāsitān-ı Melekūt-i Süleymān Āmeden ve Ṣoḥbeti Kerden ve Ez-ʿulubān-ı ʿAcāyibāt-ı Goften-i Süleymān-rā)

Bu bölümde Süleyman Peygamber'in Süleymanlığını kutlamak için üçüncü kat gök halifesi İzyayıl ve feriştleri gelir. Süleyman Peygamber Cebrail (a.s) İzyayıl meleğin makamını, bu kattaki feriştelerin sayılarını, görevlerini, tesbihlerini ve fiziksel özelliklerini sorar. Cebrail (a.s) bunları Süleyman peygambere bildirir. Yine Hz. Yusuf, Hz. Musa ve Hz. Davud Peygamber'in üçüncü kat gökte olduğu Süleyman peygambere haber verilir.

Süleyman Aleyhisselama Meleklerin Gelmesinin Hikayesi
(Dāsitān-ı Süleymān-rā Melekūt ʿAleyhiʾs-selām Āmeden)

Bu bölümün ilk satırında Süleyman-name'nin müellifinden bahseder. Bölümün devamında Süleyman Peygamber'in Süleymanlığını kutlamak için ikinci kat gök halifesi İsraıl Melek ve feriştleri gelir. İsrayıl Melek kim olduğunu, makamını, feriştelerinin sayısını ve tesbihlerini bildirir. Süleyman (a.s) huzuruna birinci kat göğün kapıcısı olan İsmail Melek gelir. İsmail Melek birinci kat gökteki feriştelerin fiziksel özellliklerini, sayılarını, görevlerini ve tesbihlerini Süleyman (a.s) bildirir. Daha sonra vadesi dolan insanların ruhlarının nasıl kabzedildiğini, ameli iyiyse cennete, kötüyse siccine iletileceğini Süleyman peygambere bildirir.

Sührab Şah ve Asaf'ın Hikayesi
(Ḳıṣṣa-i Sührāb Şāh ve Āṣaf)

Bu bölümde Asaf bin Berhıya Ayyar'a hilat giydirip Çapuk Tarrarı hapse atar. Asaf bin Berhıya diğer pehlivan, şah ve beylerle birlikte iki yüz binden fazla erle Sührab Şah'ın kalesine ceng için yürürler. Kalenin taşları adam kanından lale rengine bürünür. Asaf Sührabilere galip gelir kale kapısını ele geçirir. Müthiş bir ceng olur. Asaf Allah'a dua eder.

Süleyman Peygamber ve Cebrail Aleyhisselam'ın Hikayesi
(Dāsitān-ı Süleymān Nebiyy ve Ṭāvūs-ı Ḳuds ʿAleyhiʾs-selām)

Bu bölümde, Süleyman (a.s) Süleymanlığını kutlayan halifeler ve melekler kendi gök katlarına çekilirler. Hz. Muhammed (s.a.v) efendimizin nurunu ve ravzasını, nasıl yaratıldığını Cebrail a.s Süleyman Peygamber'e bildirir. Deryaların nasıl yaratıldığı; aklın Allah'a nasıl itaat ettiği, gök katlarının nasıl yaratıldığı haber verilir.

Süleyman ve Son Peygamber Muhammed'in Nurunun Yaradılışının Hikayes
(Dāsitān-ı Ḫilḳat-i Süleymān Ḫātem-i Enver Muḥammed)

Bu bölümün ilk iki satırında eserin müellifinden bahsedilir. Cebrail (a.s) Hz. Muhammed ve nübüvvet kürsüsünü Süleyman Peygamber'e haber verir. Hz. Muhammed'in nurunun yaratılmasını anlatır ve Allah'ın isminin havası nurundan başka nelerin yaratıldığı, hayvanlara, bitkilere nasıl hükmedeceği, zararlılarından korunacağı haber verilir. Burçlardan bahsedilir, burçlarla ilgili on iki ismin, on iki tılsımatı anlatılır.

Sam Süvar'ın Denizlerin Acayipliklerini Görmesi Hikayesi
(Dāsitān-ı Sām Süvār Dīden ʿAcāyibehā-yı Deryāha)

Bu bölümde önceki bölümde (Kıssa-i Sām) anlatılan kıssanın devamı olan Sam'ın derya dibinde şişe içinde gezerken farklı farklı kavimlerle karşılaşır. Bu kavimlerin neye benzedikleri ve diğer özellikleri anlatılır.

Şah Ruh Askerlerinin Gelmesi Hikayesi
(Dāsitān-ı Rūḥ-ı Şāh-ı Cind Āmeden)

Bu bölümde, Ruh-ı Şah-ı Cind'in kızı ile Sam'ın evlenmesi ve Semendun-i Cind ile olan mücadeleleri anlatılır.

Cadıların Dilinin Tutulması ile İgili Rüstem'in Hikayesi
(Dāsitān-ı Rüstem Be-leʾāl-şoden-i Cāzıyan)

Bu bölüm öceki bölümlerde geçen (Dāsitān-ı Rüstem Zāl Ceng…) destanın devamıdır. İblis, Rüstem'den kendisine tapmasını ister Rüstem buna hayır der ve hapisten ona saldırır. Cadı, Rüstem'i hapsettirir. Rüstem'in babasına haber gelir, babası pehlivanları yanına alarak cadının kalesine cenge gider. Cadının kalesi sihir ile bir görünür bir görünmez olur. Zal İsm-i Azam duası okuyarak cadıların bir kısmını

kılıçtan geçirir. Cadıların gerisi kaleye kaçar kale görünmez olur. Zal bu işe şaşar kalır ve Hakk'a tevekkül eder.

Süleyman Aleyhisselamın Mührünün Vekilinin Hikayesi
(Dāsitān-ı Müvekkel-i Ḫātem-i Süleymān ʿAleyhiʾs-selām)

Süleyman Peygamber bu bölümde İsmullah'ı okuyarak Sahbatayıl Melek'i çağırır. Sahbatayıl Melek Süleyman Peygamber'e hokka hediye eder. Süleyman (a.s) Süleymanlığın kendinden önce kimseye verilip verilemdiğini sorar Sahbatayıl melek başından geçenlerle birlikte Süleyman Peygamber'e kendinden öncekilere de insanlara cinlere vs. hükmetmesi için Süleymanlık verildiğini bildirir.

Yerlerin, Göklerin ve İçlerinde Ne Varsa Hepsinin Sabihibinin Hikayesinin Açıklamasında ve Kutbul-aktab Vasfında
(Dāsitān-ı Ender-beyān-ı Melekūtıʾs-semevāti Vel Arḍı ve Der-Ṣıfat-ı Ḳuṭbul-aḳṭāb)

Bu bölümde Süleyman (a.s) Sahbatayıl Melek'e icazet verir. Lokma Hekim'i yanına çağırtır melek ne haber verdiyse Lokman Hekim'e anlatır. Lokman Hekim, Süleyman Peygamber'e şükretmesini söyler.

Melek Çeşitlerinin Özellikleri Hakkında
(Ender Ṣıfat-ı Melāʾike-i Envāʿ)

Bu bölümde Süleyman Peygamber, Lokman Hekim'e kaç çeşit melek olduğunu ve bu meleklerin makamını sorar. Lokman Hekim melekleri, âlemin nasıl olduğunu, cenneti anlatır. Süleyman (a.s.) tekrar kutbların makamını sorar. Lokma Hekim kutbların kıymetini bildirir, kutub şimaline bakarak hastalıklara karşı nasıl şifa bulunacağına dair tarifler verir. Bölümün devamında yeryüzünde yaşayanların ve Allah'tan başka herkesin aciz olduğunu bildirir.

Sührab Şah ile Asaf bin Berhiya'nın Cenk Etmesi
(Dāsitān-ı Sührāb Şāh Ceng Kerden Āṣaf Bin Berḥıyā)

Bu bölümde, Sührab Şah ile Asaf'ın cengi anlatılır. Cengi gören Lavi Sıbt-ı Sultan-ı Elyesama Beni İsrail leşkerine yardım etmek için Seba leşkerinin üzerine yürür. Güneş doğana kadar ceng devam eder.

Ceng-nâmenin Hikayesi
(Dāsitān-ı Ceng-nāme)

Bu bölümde önceki bölümde anlatılan Sührab Şah ile Asaf bin Berhıya'nın cenginin devamı anlatılır.Ceng sonunda Seba leşkerleri yenilir. Sührab Şah'ın başı kesilir. Savaş sona erer.

Mikail'in Öğretmeye Gelmesinin Hikayesi

(Dāsitān-ı Mīkāʾīl Āmeden Taʿlīm Kerden)

Bu bölümde, Süleyman'a (a.s.) karadaki, denizdeki, tüm canlıların dilinin öğretildiği anlatılır. Mikail'nin (a.s) görevleri, özellikleri ve kendisine gök katlarında verilen isimler anlatılır. Yine bu bölümde peygamberlere verilen mertebeler anlatılır. Süleyman Peygamber'e verilen mucizeler anlatılır. Hz. Muhammed'in Mirac'a yükselişi anlatılır. Yeryüzündeki, havadaki ve denizdeki cümle mahlukatın rızıklarının Mikail (a.s) tarafından nasıl taksim ve teslim edildiği anlatılır.

Sam Süvar'ın Hikayesi

(Ḳıṣṣaʾ-i Sām Süvār)

Semendun-i Cind birkaç ayda ne kadar cin çerisi var ise katına toplar. Ruh-ı Şah-ı Cind bir plan tertip ederek Sam'ı yanına alarak bir şişe içinden deniz dibinden Semendun ile savaşmak için yola çıkar. Deniz dibinde çeşit çeşit canavarlarla savaşırlar. Sam ile Ruh-ı Şah-ı Cind askeri çekip giderler.

Semendun Hezaryek'in Hikayesi

(Dāsitān-ı Semendūn-i Hezāryek-i Dest)

Bu bölümde Sam Süvar'ın derya dibinde cinnilerle olan münasebetleri anlatılır. Semendun-i Şah-ı Cind leşkerlerin toplar, Sam Süvar ve Ruh-ı Şah-ı Cind'in üzerine gitmek ister. Semendun-i Cind'in ceng için yaptığı planları anlatılır.

Sam'ın Derya-yı Muhit'in Dibinde Gördüğü Acayiplikler

(ʿAcāyib Dīden-i Sām Der-ḳaʿr-ı Deryā-yı Muḥīṭ)

Bu bölümde Sam, derya dibinde gezinirken Şeytan-ı laine rastlar, şeytanın ona olan kıskançlığından şeytan onu derya dibinde helak etmek ister. Derya dibinde büyük bir balık başka bir balığı kovalarken Sam'a rastlar. Bu korkunç balık Sam'ı içinde bulunduğu şişe ile birlikte yutar. Bunu gören Ruh-ı Şah-ı Cind ve çerileri balığın büyüklüğünden korkup kaçarlar. Sam'ın makamına durumu haber verirler. Sam'ın eşi de durumu duyar ve acısından kendini hançerleyerek helak eder.

Sam'ın Münacatı

(Der-münācāt-ı Sām)

Bu bölümde Sam hâlâ balığın ağzında idi. Bu sırada şişe içine su almazdı, Allah'ın hikmetiyle yedi kubbesi olan şişenin kapılarının yarıkları sıvanmıştı. Sam bu durumda Allah'ı zikrederdi. Balığın nefesinden cam şişe kırıldı. Sam isten bunaldı. Can derdine düştü. Fakat kimseden kendine çare gelmeyeceğini anladı. Kahramanlık

yaparak balığın ağzından çıkamacağını düşünerek kendisini geçirdiği sıkıntılardan kurtaran Allah' dua etti.

Zal Destanının Rüstem Kıssası
(Ḳıṣṣaʾ-i Rüstem-i Dāsitān-ı Zāl)

Bu bölümde oğlu Rüstem'den haber alamayan Rüstem-i Zal cadıların oğlunu sakladığı kaleyi göremeyip Hakk'a tevekkül eder. Bu sırada Küderz ve Geyv bir cadıyı saçlarından sürükleyerek gelirler. Zal'e cadıyı teslim ederler. Zal cadıdan oğlunun yaşadığını öğrenir. Kalenin sihirden dolayı bir görünüp bir kaybolduğunu ve bu sihrin nasıl bozulacağını öğrenir. Sihri bozar ve oğlunu kurtarmak için kaleye girer.

Firdevsi'nin Her Meclisinin Sonundaki Münacatı Hakkında

(Der-münācāt-ı Firdevsī Ender-ḫatm-i Meclis-i Aḫer)

Bu bölümde Firdevsi Allah'a övgülerini sunar ve dualar eder.

1.1.3. Nüsha

20. cilt. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1526, 21 satır.

Varak: 48

Ebat: En 57 cm, boy 37 cm.

İlk sayfa (276b) 17 satırdan oluşurken diğer sayfalar 21 satırdan oluşur.

Bölüm: 33

Sütun: Nazım ve nesir yazılmıştır.

Yazı: Harekeli nesih.

Müstensih: Orhan Dinefgende

İstinsah Tarihi: 15. yüzyılın sonu.

1.1.4. Eserin Müellifi

Firdevsî'nin 1453'te Aydıncık'ta doğduğu bilinmektedir. Bursalı Uzun Firdevsi, Firdevsî-i Rumî, Firdevsî-i Tavîl adlarıyla anılır. Firdevsi'nin babası Hacı Genek Bey İstanbul'un fethi sırasında yardımlarda bulunmuş, yardımlarına karşılık Edincik (Aydıncık) kendisine zeamet olarak verilmiştir. M. Fuad Köprülü'nün verdiği bu bilgilerin yanı sıra Latifî ve diğer kaynaklar Bursalı olduğunu ifade etsede aruz eğitimini Bursa'da ve Bursalı Melihî'den aldığı için bu isimle anıldığı düşünülmektedir. Çeşitli kaynaklardan Firdevsî'nin hayatının Edincik, Manisa, Bursa ve çevrelerinde geçtiğine bir müddet de İstanbul'da bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır (TDV, 25.01.2014, https://islamansiklopedisi.org.tr/firdevsi-uzun).

Başta tarih olmak üzere; edebiyat, felsefe, hendese (geometri), tıp, astronomi (ilm-i nücûm), tasavvuf, ahlak, mitoloji, astroloji, tılsım, savaş, silahlar, satranç, boyacılık ve hadis alanında pek çok eseri Türk diline kazandırıp telif ve tercüme etmiştir (Büke, 2015: 481-501).

Hayatını ilme adayan, Türk Kültürü'ne büyük katkılar sağlayan yazarımız, hemen her konuya el atmış ve önemli eserler kaleme almıştır. Başta tarih olmak üzere; dinler tarihi, Peygamberler Tarihi, İslâm Tarihi, Selçuklu Tarihi, Osmanlı Tarihi, Edebiyat, Felsefe, Hendese (Geometri), Tıp, Astronomi (ilmi nücûm), Tasavvuf, Ahlâk, Mitoloji, Astroloji, (Tılsım-Da'vet-nâme), Savaş ve Silahların tarihi, Menâkıb-nâme, Satranç, Boyacılık ve Hadis alanında kendi deyimi ile kırkı aşkın eseri te'lif ve tercüme etmiştir (Biçer, 2005, 245-161).

Firdevsî'nin kaç eser yazdığı, bu eserlerin kaç tanesinin günümüze ulaştığı kesin olarak bilinmemektedir. Kaynaklarda çelişkili bilgiler yer almaktadır. Satrançnâme-i Kebîr adlı eserinde "Üç yüz altmış altı mücelled Kitâb-ı Süleymân-nâme'nün musannifi 1830 meclis bâbun, tokuz yüz seksen ebyât-ı eş'ârun müellifidür. Min ba'd niçe bunun emsâli kitâpları te'lif, 40 risâleyi tasnif eylemüşdür." der. Ancak bu eserlerin bir kısmı bilinmemektedir (Kaplan, 2019, 3).

Varlığı bilinen eserleri şöyle sıralanabilir.

1.Süleymân-name

2. Da'vetnâme

3. Kıssanâme-i Süleymân aleyhi's-selâm

4. Firâsetnâme ünâzara-i Seyf ü Kalem

6. Hadîkatü'l-hakāyık

7. Tecnîsât

8. Tâli-i Mevlûd-i Kebîr

9. Hadîs-i Ahsen

10. Hayât ü Memât

11. Pendnâme-i Eflâtun

12. Silâhşornâme

13. Şatrançnâme-i Kebîr

14. Tercüme-i Câmeşûynâme

15. Tuhfetü'l-hâdî

16. Kutb-nâme

1.1.5. Eser Hakkında Yapılan Çalışmalar

En hacimli eseri olan Süleymân-nâme, Firdevsî'nin tezkirelerde sözü edilen tek eseridir. Üç padişahın (II. Mehmed, II. Bâyezid, I. Selim) saltanat yıllarını içine alması yönüyle önemlidir. Tamamlanması uzun yıllar alan eserine Firdevsî Balıkesir'de başlamış, bazı kısımlarını Manisa'da, büyük çoğunluğunu ise İstanbul'da yazmıştır (Eren, 2018: 6).

Eserin esas konusu Hz. Süleyman'ın hayatına dair olmakla birlikte burada tarih, ahlâk, felsefe, ilm-i nücûm gibi çeşitli konular da ele alınmış, böylece kitap ansiklopedik bir mahiyet kazanmıştır. Ayrıca Alp Er Tonga'nın menkıbelerinden de söz eden Firdevsî, bu Turan kahramanını millî bir heyecanla överek eserinde Türklüğün eski tarihiyle iftihar eden bir ifade kullanmıştır (TDV, 25.01.2014, https://islamansiklopedisi.org.tr/firdevsi-uzun).

Süleymân-nâme üzerine bugüne kadar birçok çalışma yapılmıştır ve yapılmaktadır. Yapılan çalışmalar kitap, yüksek lisans ve doktora tezi olarak sınıflandırıldı.

Yüksek Lisans Tezleri

1. Cilt: Esranur ER, Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme-i Kebîr (1. cilt) giriş, metin, dizin, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans , Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun, 2022.

2. Cilt: Filiz DEMİRÖZ, Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme-i Kebîr (2. cilt) giriş, metin, dizin, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun, 2022.

6-7. Cilt: Yusuf BABÜR, Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i Kebîr (6-7. Ciltler/İnceleme-Transkripsiyonlu Metin) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan, 2013.

8-9. Cilt: Murat VANLI, Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i Kebîr (8-9. ciltler) (İnceleme-Metin) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan, 2012.

28. Cilt: Gülsüm MAZILIGÜNEY, Firdevsî-yi Rûmî Süleymân-nâme-yi Kebîr (28. cilt) (İnceleme-metin-dizin-tıpkıbasım), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman, 2024.

28.Cilt: Fatma ÖLKER, Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i Kebîr 28. cilt (Giriş-inceleme-metin-tıpkıbasım), (yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan, 2024.

31. Cilt: Merve KARAHAN, Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-Nâme-i Kebîr (31. cilt) Giriş, tenkitli metin, dizin, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun, 2019.

32. Cilt: Filiz KAYNAK, Firdevsî-i Rûmî, Süleyman-nâme-i Kebîr (32. cilt) giriş, tenkitli metin, dizin, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun, 2020.

39. Cilt: Aytan ŞAN, Firdevsi-i Rumi, Süleyman-name (39.cilt) inceleme-transkripsiyonlu metin, (Yayımlanmamış Yüksek Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2019.

40. Cilt: Nesibe GÜRAKAR, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-Nâme-i Kebîr'i (40. cilt) inceleme metin, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2019.

41.Cilt: Merve TOKSÖZ, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme-i Kebîr'i: 41. cilt (inceleme-metin), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.

47. Cilt : Yasemin ABUL, Süleymân-nâme-i Kebîr (47. cilt) Metin Tenkidi ve İnceleme (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa, 2004.

48. Cilt: Yıldız ÇELİK, Firdevsî-i Rumi'nin Süleymân-nâme'sinin 48. cildi [İnceleme-tenkitli metin], (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kütahya, 2022.

56. Cilt: Ömer EREL, Firdevsî-i Rûmi Süleyman-nâme (56. cilt) İnceleme-transkripsiyonlu metin (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muş, 2023.

62. Cilt: Emine Şule AYVA, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymannâme-i Kebîr adlı eseri (62. cilt) (Metin-Dil İncelemesi-Sözlük-Tıpkıbasım), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019.

67. Cilt: Süleyman Anıl TOMBAK, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme'sinin 67. cildi (İnceleme-Tenkitli metin) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir, 2017.

68. Cilt: Halis AYDIN, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme'sinin 68. cildi (İnceleme-Tenkitli Metin) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir, 2017.

69. Cilt: Metin SAMİ, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-Nâme'sinin 69. cildi (İnceleme-tenkitli metin) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir, 2019.

70. Cilt: Ömer SEMİZ, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme'sinin 70. Cildi (İnceleme-Tenkitli metin) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir, 2018.

71. Cilt: Emre CİHAN, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme'sinin 71. cildi (inceleme-tenkitli metin), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir, 2019.

72. Cilt: Gizem EVBAŞI, Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme (72. cilt), (inceleme-metin) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kütahya, 2021.

80. Cilt: Zeynep Yeşim KÖSÜRE, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme-i Kebîr (80. cilt, 390 b/451 b) Adlı Eseri (Tenkitli Metin-Dil Özellikleri-Dizin-Tıpkıbasım) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018.

80. Cilt: Elif AŞKAYANAR, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme-i Kebîr (80.cilt, 452a-494a) adlı eseri (Dil özellikleri-metin-dizin-tıpkıbasım), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2021.

81. Cilt: Sezer ÖZYAŞAMIŞ ŞAKAR, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymannâme Yazmasının (81. cilt, 28 yk.) Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2003.
81. Cilt: İlhama JAFAROVA, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymannâme Yazmasının (81.cilt, 54b-82a, 28 yk.) Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2003.
81. Cilt: İbrahim KÖZ, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymannâme Yazmasının (81.cilt, 7a-54b yk.) Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2004.

81.Cilt: Zeynep ÇELİK, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymannâme Yazmasının (81.cilt) (82b-123b yk.) Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.

Doktora Tezleri

1. Cilt: Mustafa AKSOY, Uzun Firdevsi'nin Süleyman-name'sinde Destan Unsurları Cilt I, Giriş-İnceleme (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2000.

10. Cilt: Rabia AKSU, Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i Kebîr (10. cilt) İnceleme-Metin-Dizin (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2016.

11. Cilt: Serap EKŞİOĞLU, Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme cilt 11 (Dil incelemesi-Metin-Dizin) (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Erzurum, 2018.

11-12-13.Cilt:Necmiye ÖZBEK ARSLAN, Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i kebîr 11.,12.,13. ciltler (İnceleme-metin), (Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019.

14-15. Cilt: M. Burak ÇAKIN, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme Adlı Eseri (14-15. ciltler) Metin-İnceleme (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2018.

25-26 Cilt: Gülnaz GENÇ, Firdevsi-i Rumi Süleyman-name, 25 ve 26. Ciltler: Giriş-Metin-Sözlük (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1995.

29-30. Cilt: Savaş Kaplan, Firdevsî-i Rûmî Süleyman-nâme (29 ve 30. ciltler) (Giriş - inceleme – metin – dizin - tıpkıbasım), (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2019.

34-35. Cilt: Hulusi EREN, Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i Kebîr 34-35. Ciltler (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin) (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2018.

37. Cilt: Adem GÖK, Firdevsi-i Rûmî, Süleyman-name-i Kebir (37. cilt), inceleme, tenkitli metin, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2019.

38. Cilt: Himmet BÜKE, Firdevi-i Rumi, Süleymanname (38. cilt), Dil özellikleri, Metin, Söz dizini (Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2015.

39. Cilt: Sinan KAZANCI, Süleymān-nāme (39. cilt) (Giriş-metin-dil incelemesi-dizin-tıpkıbasım), (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa,2022.

40. Cilt: Hayrettin YİĞİT, Süleymannâme-i Kebir (40.cilt) - Semantik inceleme-metin-dizin-tıpkıbasım, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir, 2021.

42. Cilt: Hamdi GÜLEÇ, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme'si 42. cilt Dâsitân-ı Ceng-i Âheng-i Efrâsiyâb-ı Türk Üzerine Bir Metin İncelemesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1994.

43-46. Cilt: Halil İbrahim USTA, Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme-i Kebir (İnceleme-Metin-Sözlük 43-46. ciltler), Doktora Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1995.

44. Cilt: Asuman AKAY, Firdevsî Süleymân-nâme (44. cilt) Metin ve Fiiller Üzerine Bir Deneme (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1990.

50. Cilt: Ali BALABAN, Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i Kebîr (50. cilt)(İnceleme-metin-dizin), (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2023.

61-62. Cilt: Ali DOĞAN, Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i Kebîr – 61-62. ciltler inceleme – metin, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2020.

63. Cilt: İlhama JAFAROVA, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme-i Kebîr'i (63. cilt) İnceleme-Metin-Dizin (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2010.

65-66. Cilt: Seyfettin DEMİR, Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i Kebîr'i (65-66. ciltler) (inceleme-metin-dizin), (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2022.

67-68.Cilt: Ahmet Özhan SUCU, Firdevsî-i Rûmî Süleyman-nâme (67-68. cilt) inceleme-tenkitli metin- dizin, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2020.

72 Cilt: Atâ ÇATIKKAŞ, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme-i Kebîr'i (72.cilt) Gramer, Sentaks, Lügat, Metin (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, 1979.

74 Cilt: Mehmet Dursun ERDEM, Kitâb-ı Kıssanâme-i Süleymân Aleyhisselâm Üzerine Söz Dizimi Çalışması (Süleymânnâme 74. cilt),(Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2005.

75. Cilt: Esra KİRİK, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâmesi -75. cilt (Giriş-inceleme-tenkitli metin-dizin-sözlük) (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2018.

76. Cilt: Yaşar ŞİMŞEK, Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme-i Kebîr (76. cilt), Giriş, Ses Bilgisi, Tenkitli Metin, Sözlük (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2013.

78. Cilt: Abdulsamet DEMİRBAĞ Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i Kebîr 78. cilt (İnceleme-metin-dizin), (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2022.

Kitap

1. Himmet Büke, Firsevsî-i Rumi Süleyman-Name (38.cilt) 2 Cilt Takım: Metin, İnceleme, Dizin, Tıpkıbasım, Paradigma Akademi, 2020.

2. Mehmet Ata Çatıkkaş, Firdevsi-i Rumi Süleymannâme-i Kebir, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009. (72. cilt)

3. Özkan Uz, , Firsevsî-i Rumi Süleymân-Nâme-i Kebîr(16. cilt), DBY Yayınları, 2022.

4. Necmiye Özbek Arslan, Firsevsî-i Rumi Süleyman-Nâme-i Kebîr İnceleme-Metin (11, 12, 13. ciltler) Gece Kitaplığı Yayınları, 2022.

2. DİL BİLGİSİ İNCELEMESİ

2.1.Ünlülerin Yazılışları

Arap alfabesindeki üstün (ً) Latin alfabesinde /a/ ve /e/ seslerini karşılarken esre (ٍ) /ı/ ve /i/ seslerini; ötre (ٌ) ise /u/, /ü/ ve /o/, /ö/ seslerini karşılar. Çalışmaya konu olan bu metinde Türkçe sözcüklerde ünlülerin yazılış şekilleri incelenmiştir. Eserde ünlüleri göstermek üzere hem hareke hem de harf (ا, و, ى, ه) kullanılmıştır. Eser bu imla özellikleriyle büyük ölçüde Arap imla geleneğini yansıtır bunun yanı sıra az da olsa Uygur imla özelliklerini de barındırır.

2.1.1. /a/ Ünlüsünün Yazılışı

/a/ Ünlüsü

Metnimizde kelime başında /a/ ünlüsü üstünlü elif (اَ) ile gösterilmiştir.

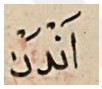 andan (280b/03)

ancılayın (293a/05)

at (binek hayvanı) (290b/07)

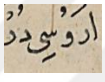 arusıdur (298b/05)

ayaġ (282b/12)

aġusı (298b/05)

alnı (282a/17)

aġızlu (314a/01)

Kelime Ortasındaki /a/ Ünlüsü

Metnimizde kelime ortasında /a/ ünlüsü elif+üstün (اَ) ve yalnız üstün (َ), ile gösterilmiştir.

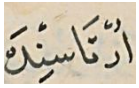 ortasında (317a/04)

şan (313b/02)

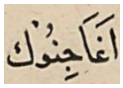 aġacınuñ (312b/13)

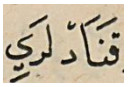 ḳanadları (301a/21)

vardur (282b/12)

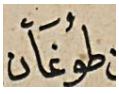 ṭoġan (291a/20)

ḳarşu (291a/08)

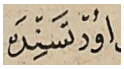 ortasında (294b/14)

Kelime Sonunda /a/ Ünlüsü

Metnimizde kelime sonunda /a/ ünlüsü elif (ا); bazen de he (ه) ile gösterilmiştir.

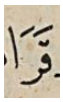 ḳara (292b/09)

aġa (303b/04)

yaḳa (291a/16)

ala (313a/06)

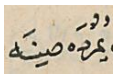 yumurdaşına (300a/09)

şoñra (281b/21)

ḳosa (311a/09)

uyma (311a/05)

2.1.2. /e/ Ünlüsünün Yazılışı

Kelime Başında /e/ Ünlüsü

Metnimizde kelime başında /e/ ünlüsü üstünlü elif (اَ) ile yazılmıştır.

er (313b/04)

elinde(318b/18)

eyle (317b/19)

eksük (321a/05)

eyitdi (321a/03)

ele (309b/15)

esen (295a/01)

everdi (302a/09)

Kelime Ortasındaki /e/ Ünlüsü

Metnimizde kelime ortasında /e/ ünlüsü üstün (ـَ) ile gösterilmiştir.

gel (294b/16)

denk (313b/01)

üẕerine (300a/03)

değirmen (313b/21)

deñiz (287a/17)

çekirge (298b/04)

Kelime Sonunda /e/ Ünlüsü

Kelime sonunda /e/ ünlüsü genellikle he (ه) ile gösterilmiş olup; bazen de elif (ا), bazen de sadece üstün (◌َ) gösterilmiştir.

gice (317b/03)

nesne (284a/21)

yüce (312b/11)

nite (285a/05)

deve (321b/18)

2.1.3. /ı/, /i/ Ünlülerinin Yazılışları

Kelime başında /ı/, /i/ Ünlüsü

/ı/, /i/ ünlüsü kelime başında esreli elif (إ) veya esreli elif ile birlikte ye (ای) ile yazılmıştır.

ışıḳlar (314a/14)

ışlanmaz (321b/19)

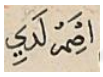 ışmarladı (325b/09)

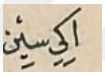 ikisin (310b/21)

inan (315b/8)

irildi (314a/15)

ırmaġı (313b/7)

ıraḳ (312b/09)

ıldırımlar (305/a11)

iderler (288b/16)

Kelime Ortasında /ı/ , /i/ Ünlüsü

Kelime ortasında /ı/, /i/ ünlüleri genellikle yalnız esre (◌ِ) ile; bazen esre+ye (◌ِ ی) ile bazen de sadece (ی) yazılmıştır.

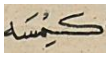 kimse (289a/03)

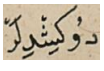 dögişdiler (291a/15)

şolında (289a/21)

ṭırnaḳlu (301a/21)

ḳızıl (280b/14)

birbirine (291a/18)

yaḳın (287a/10) biñ (289a/06)

Kelime Sonunda /ı/, /i/ Ünlüsü

Kelime sonunda /ı/, /i/ ünlüsü genellikle esre ile ye (ـِی) bazen yalnız esre (ـِ) bazen de esre ve (ه) ile beraber kullanılmıştır.

yigirmi (281b/10) 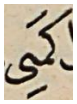 gemi (283b/21)

ḳanḳı (283b/01) imdi (285a/02)

ḳañlı (284a/01) yırtıcı (310b/05)

2.1.4. /o/, /ö/ Ünlülernin Yazılışları

Kelime Başında /o/, /ö/ Ünlüsü

Kelime başında /o/, /ö/ ünlüleri çoğunlukla ötreli elif (اُ) bazen de ötreli elif ve vav ile (اُو) yazımına rastlanmıştır.

olup (300a/19) öküz (280b/20)

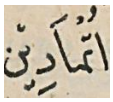 ötmedin (300a/09) 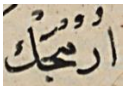 örümcek (298b/06)

oḫuduġı (282a/08) 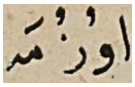 özüme (296a/21)

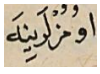 omuzlarına (282b/19) oldı (296a/21)

Kelime Ortasında /o/, /ö/ Ünlüsü

Kelime Ortasında /o/, /ö/ ünlüleri çoğunlukla ötre ve vav (ُو) ile yazılmış; bazen de yalnız ötre (ُ) ile gösterilmiştir.

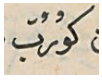 görüp (301b/02) yolı (319a/07)

toz (290b/08) gözi (301b/03)

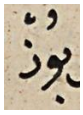 boz(290b/08)

gökleri (310a/11)

gögsi (285a/17)

bölük (301b/02)

Kelime Sonunda /o/, /ö/ Ünlüsü

Kelime sonunda /o/, /ö/ ünlüsü, Türkçe kelimelerde kural olarak bulunmaz. İncelenen metinde de örneğine rastlanmamıştır.

2.1.5. /u/, /ü/ Ünlülerinin Yazılışları

Kelime Başında /u/, /ü/ Ünlüsü

Kelime başında bulunan /u/, /ü/ ünlüleri çoğunlukla ötreli elif (اُو) gösterilmiş olup bazen de yalnız ötreli elif (اُ) ile yazılmıştır.

uzun (322b/03)

ürkdiler (322a/03)

uruşdılar (313a/16)

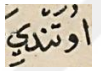 utandı (316a/02)

üküş (326a/07)

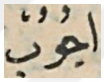 uçup (302b/20)

Kelime Ortasında /u/, /ü/ Ünlüsü

Kelime ortasında /u/ ve /ü/ ünlüleri bazen ötre ve vav (ُو) ile yazılmıştır. Bazen de yalnız ötre (ُ) ile yazılmıştır.

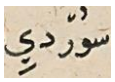 sürdi (316b/03)

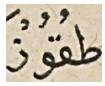 toḳuz (320a/12)

güneş (283b/10)

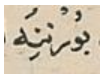 burnına (314a/01)

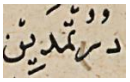 dürütmedin (293b/05)

ayluḳ (319a/07)

ḳopdı (313b/02)

itdüm (303a/20)

Kelime Sonunda /u/, /ü/ Ünlüsü

Kelime sonunda /u/, /ü/ ünlüleri her zaman ötre ve vav (ُو) ile gösterilmiştir.

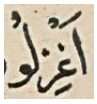 ağızlu (314a/01)

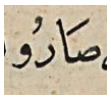 ṣaru (298b/05)

yüñlü (311b/02)

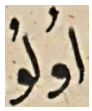 ulu (282b/06)

başlu (324b/10)

ṭolu (281b/12)

dürlü (289b/11)

deñlü (284a/02)

2.2. Ünsüzlerin Yazılışı

2.2.1. /ç/ Ünsüzü:

Metinde /ç/ ünsüzünün, hem çim (چ) harfi ile hem de cim (ج) harfi ile yazımına rastlanmıştır.

çeke (298b/10) Çeyḫun (318b/10) 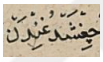 çığşadığından (290b/04)

şaçılur (285a/20) cift (290b/14)

2.2.2. /g/ Ünsüzü:

Metinde ön damak /g/ ünsüzü kef (ك) harfi ile gösterilmiştir.

gümüldeyü (314a/05) gün (283a/17) yigirmi (317a/03)

göñli (284b/17)

2.2.3. /ñ/ Ünsüzü:

Metinde /ñ/ ünsüzü kef (ك) harfi ile gösterilmiştir.

siñekce (313b/17) göñli (284b/17) baña (284a/04)

yüñ (293a/13)

2.2.4. /p/ Ünsüzü:

Metinde /p/ ünsüzü hem be (ب) hem de pe (پ) harfi ile gösterilmiştir.

ḳaplan (285a/17) görüp (285b/09) parlamış(292a/16)

2.2.5. /t/ Ünsüzü

Arap alfabesi ön sıradan sesler için te (ت), art sıradan sesler için tı (ط) harfini kullanmaktadır. Eski Oğuz Türkçesi metinlerinde Arapça sözcüklerin yazımında da yukarıdaki kullanım esas alınmıştır. Bu kullanım sözcüklerin orijinal yazılışıdır. Türkçe kökenli sözcüklerin yazımında da yukarıdaki kullanım mevcuttur ancak bu kullanım özelliği kelime başında mevcuttur (Türk, Doğan, Şerifoğlu:2015;30). İncelenen metinde Türkçe kelimelerin yazımında bu kurala çoğunlukla uyulduğu gözlemlenmiştir. Ancak Türkçe bazı kalın sıradan kelimelerin te (ت) harfi ile yazıldığı da gözlemlenmiştir.

ṭobraġı (282b/20) ṭaġda (289b/20)

tüleri (321b/19) tavuḳ (300a/09) toz (290a/21)

2.2.6. /s/ Ünsüzü

Türkçe kelimelerde kelime başında sad (ص) harfi kalın sıradan sözcüklerde kullanılır, ince sıradan kelimelerin başında sin (س) kullanılır. Bunun yanında sin (س) ile yazılan kalın sıradan kelimeler de gözlemlenmiştir.

ṣarḳmış (314a/01) ṣarmaşur (294a/04) saña (281a/21)

sekiz (291b/21) sevgüñ (306a/09)

2.3.Arapça ve Farsça Sözcüklerin Yazılışları

Arapça ve Farsça kökenli sözcükler genellikle aslına uygun şekilde yazılmıştır. Ancak bazı yerlerde yanlış yazıldığı ya da ağızlarda söylenen şekliyle yazıldığı da görülmüştür.

ḥenüz (308a/10) henüz (308b/01)

ġaẓab-ıla (291b/05) ġażaba (292a/05)

cunūbına (311a/11) cenūbı (310b/20)

2.4. Biçim Özellikleri

Dil özelliklerinin tespitinde metnin tüm özellikleri değil, dikkat çeken dil özellikleri belirtilecektir.

1) Eski Anadolu Türkçesinde çok yaygın kullanılan gelecek zaman eki -Isar'dır, incelenen bu metinde de gelecek zaman eki -IsAr olarak kullanılmıştır.

Pes duʿāsı **olısardur** müstecāb(305b/08)

Diñle imdi ḳıṣṣa nedür **nolısar**(323a/03)

Gökden inüp ṭıfl iken mehdīn o **göriser** ḳamer (319b/04)

Ḥaḳ ziyāde **eyleyiser** milketi (310a/04)

2) Eski Türkçede isimden isim yapma eki +lIg Eski Anadolu Türkçesinde +lU olmuştur.

Gögsi daḫı ḳaplan gögsine beñzer **tülü,** ḳarnı balıḳlayın **pullu** arḳası ite beñzer **ḳıllu**… (285b/07)

Olayıdı yidi **başlu** ejdehā (324b/10)

Yā Süleymān aṣlan **başlu** melek kim adı ne Ṭamāġa Ṭarāyıʾl'dur.(320a/07)

Bunlaruñ ʿaḳabince nā-gehān bir **dürlü** maḫlūḳ daḫı gelür göründi. (285b/06)

3) Eski Anadolu Türkçesinde ilgi hali eki ünsüzlerden sonra +Uñ, ünlülerden sonra +nUñ şeklinde hep yuvarlaktır. İncelenen bu metinde de ilgi hali eki hep yuvarlak ünlülü şekliyle kullanılmıştır.

Cānavarlar **bunuñ** aġzı şerrinden ḳorḳarlar. (285b/04)

Sen**üñ** bed-fiʿālüñ sözüni ben almazam.(287a/03)

Şeh Süleymān ḫātemi**nüñ** ismi çün (292b/06)

Ḳanatların silkdükce **ḳanatlarınuñ** yükleri uçlarından her ḳaṭre ki ṭamlar. (280b/16)

4) Eski Türkçede çıkma hali eki +dIn Eski Anadolu Türkçesinde +dAn'dır. İncelenen bu metinde +dAn şekliyle kullanılmıştır.

İllā ol ṭaşuñ şuʿlesi **nūrından** güneş gibi münevver olur. (293a/16)

Kim **duʿādan** yād ider Firdevsīʾ (296b/2)

Sāḥirlerden ḫavf iderem didi. (286b/05)

Süleymān daḫı yirinden ḳalḳup ol kerrūbīlere ʿizzet idüp Rūḥāyıl melegüñ ḫalīfeleridür. (280b/01)

5) Eski Türkçede vasıta hali eki -*n*, Eski Anadolu Türkçesinde kalıplaşmış örnekler dışında kaybolmuş yerini ile'den ekleşen + IlA almıştır. İncelenen bu metinde de +(I)lA kullanılmıştır.

Ḫāki pāyüñe uyuben yüz **şuy-ıla** itdüm niṣār (296b/11)

Ammā ki maʿnīde **çoḳlıġ-ıla** bir memleketi ḫarābe vireler. (298b/5)

Ol **lüġatlarıyla** Allāh Teʿālā'ya tesbīḥ oḳur.(280b/13)

Kim **sürūrla** defʿ idevüz ġuṣṣaʾyı (288b/15)

6) Eski Anadolu Türkçesinde birinci tekil şahıs eki çok çeşitlidir.İncelenen metinde -In, -Am, -vAn şekillerinde kullanılmıştır.

Seni taʿrīf **ḳılayın** ola kim saña raġbet ḳıla diyüp Sām'ı anda ḳodı gitdi.(286a/16)

Yā İlāhī ol ḳadar **bilürem** ki varduġum heybet maḳāmıdur. (294b/19)

Ger dilerseñ **ḳurtaram** Rüstem seni (286b/19)

Gör ne bende **düşirüpven** ben seni (286b/19)

7) Eski Anadolu Türkçesinde çokluk birinci şahıs eki -*vUz* ve -*Uz* olarak kullanılmaktadır, incelenen bu metinde de bu şekliyle kullanılmıştır.

. İy sāḥire nice ola kim bu ḳalʿanuñ siḥri bāṭıl ola ḳalʿayı **görevüz.**(325a/1)

Şerḥ **idevüz** bir ʿacāyib dāsitān (296a/19)

Kim şu gire ḳapusından ġayrı anı daḫı külli ḥikmetle muḥkem **iderüz.** (284b/16)

8) Şart kipi, çokluk 1. şahıs dışında iyelik kökenli eklerle çekilir hale gelmiştir.

Didüm minnet **gelseñ** idem kenāre (285a/08)

Kendüzüñ **bilseñ** bulurduñ pāk u dīn (287b/19)

9) Eski Türkçede zarf-fiil eki -Xp, Eski Anadolu Türkçesinde -Up şeklinde yardımcı ünlü ekin bünyesine dahil olmuştur. İncelenen bu metinde de bu şekliyle kullanılmıştır.

Süleymān ʿalemi dibine **yitirüp** alāy **baġlayup** ṭurdılar. (290b/13)

Ḥaḳḳ'a lāyıḳ **eyleyüp**ʿilm ü kemāl. (308b/13)

10) Eski Anadolu Türkçesinde -IcAk zarf-fiil eki en işlek eklerdendir. İncelenen bu metinde de çokça -IcAk zarf fiil eki kullanılmıştır.

Aḫşam **olıcaḳ** Sām'a yetdiler.(284b/02)
(Akşam olunca Sām'a yetişdiler.)

Yidi gün **olıcaḳ** Sām'ı everdi. (302a/09)
(Yedi gün olunca Sam'ı evlendirdi.)

Küderz ol sāḥireʾi **göricek** raḫşını sürüp irdi. (325a/15)
(Küderz büyücüyü görünce atını sürdü.)

11) Eski Anadolu Türkçesinde durur yanında, +dUr bildirme eki yaygınlaşmıştır. İncelenen bu metinde de her iki şekliyle kullanılmıştır.

ʿAvratuñ mihri **durur** cümle ḳahır. (304a/17)

Bizüm üstādumuz oldur Giryān Cāẕū'nuñ **atasıdur.**(325a/20)

2.5. Ses Özellikleri

1) Eski Türkçede kelime başındaki bir kısım t'ler Eski Anadolu Türkçesinde büyük çoğunlukla d'li şekliyle kullanılmıştır. İncelenen bu metinde de yaygın olarak d'li şekliyle kullanılmıştır.

Her birinüñ bir **dürlü** tesbīḥi vardur. (282b/11)

Teftīş ḳılup cāẕūlardan bir **diri** cāẕū daḫı getürmediler. (305a/19)

2) Eski Türkçede kelime başındaki bir kısım k'ler Eski Anadolu Türkçesinde tonlulaşarak g'ye dönüşmüştür. İncelenen bu metinde de g'li olarak kullanılmıştır.

Girüden irdiler, ḳulaġuz ṭurmış gördiler. (304b/12)

Andan **girü** iḫtiyāṭ birle varalum didi. (304b/13)

Nite deryā içinde nā-gehān bir cānavar **gördiler** (285a/5)

3) Eski Türkçede diş arası d'ler Eski Anadolu Türkçesinde y olmuştur. İnceleneen bu metinde de bu şekilde kullanılmıştır.

Nefse **ayaḳ** baş ki tā baş olasın. (305b/19)

Yaʿnī **ayruḳ** kimsene yaratmışdur. (311b/19)

4) Eski Türkçede çift dudak w'leri, Eski Anadolu Türkçesinde diş-dudak v'sine dönmüştür. İncelene bu metinde de bu şekilde kullanılmıştır.

Velākin Sām'ı ḳahramān nesli olduġı çün **sevmez** idi. (284a/21)

Ḥaḳ ḳatında iki biñ yıl **sevülük.** (293b/19)

5) Eski Türkçede üç kelimedeki (vir-, var-, var) söz başı b- sesi, Eski Anadolu Türkçesinde v- olmuştur. İncelenen bu metinde bu kullanım görülmüştür.

Ḥaḳ Teʿālā **virdi** bu dem furṣatı. (304a/02)

Vir ṣalāvat ʿışḳıla peyġambere. (313b/03)

Ol feriştehlerüñ her birisinüñ ḥükminde beş yüz biñ ferişte **vardur.**(282b/08)

Biz yine cindiler ile deryānuñ ḳaʿrına **varalum.** (284a/16)

6) Eski Türkçede d- ile başlayan eklerin t-'li biçimlerinin tonlulaşması sonunda bu tür eklerde sadece d'li biçimler bulunur. İncelenen bu metinde de bunun örnekleri görülmektedir.

Süleymān'dan icāzet alup ḳudret ḳanadların açdılar, **uçdılar.**(293a/01)

Bunlaruñ ardınca bir bölük ḳavm daḫı **çıḳdı**. (301a/18)

Zīrā kim senden ʿazīz şey **yoḳdur**.(293b/12)

Ṣan ḳıyāmet güni **ḳopdı** ol zamān. (313b/02)

7) Eski Türkçede kullanılan bazı ünsüzler Eski Anadolu Türkçesinde düşmüştür. İncelenen bu metinde de bunun örnekleri görülmektedir. (oltur)

ʿAḳla Ḥaḳ Teʿālā **otur** didi. (293b/10)

3. TRANSKRİPSİYONLU METİN

[279b]

(1) İy mubaṣṣır gözüñ açup ḫālık-ı yezdānı gör
Dest-i ḳudret niçe ḳıldı fāʿil ü sübḫānı gör

Kefeki ḫūndan yaradupdur on sekiz biñ ʿālemi
Māʾ u ṭıynden düridüpdür nāṭıḳ-ı insānı gör

Ol sürūş bu nuḳūş şol ḫurūş cūş-ı hūş
Küll-i Ḥaḳdan ḳamu ḥaḳḳuñ ḥikmet issi ḫānı gör

Ḳudreti-y-le şekl-i cemşīd oldı bedrüñe hilāl
Ḥikmeti-y-le cünbüş iden gerdeş-i gerdānı gör

Fevḳ-u ʿarş u taḫt-u ferş ü levḥ u naḳş u kün fe-kān
Ḳudreti baḥrinde anuñ ḳaṭredür ʿummānı gör

Bī-nişāndur lā-mekān u lā-şerīk ü lā-naẓīr
Bī-bedeldür bī-zamāndur bī-ḥalel ḥannānı gör

(5) Ḳudreti baḥrine ḳaṭʿā bulmadı ʿāḳıl kenār
Ḥikmetinüñ ḥaddi yoḳdur olmadı pāyānı gör

Ḫüsrev-i ʿarş āşyān mestedīş kibriyā
Müftī vü ders-i ilāhi ʿālim-i ʿirfānı gör

Ḫulḳına taʿẓīmi gör aʿẓam diyüp Ḫālıḳ anuñ
Yidi yirde ḥā vü mīm diyü oḳur furḳānı gör

Vaṣfuñ İncīl içre ʿĪsā söyledi ġāyet ḥamīl
Naʿtuñı ẕikr itdi tevrāt içre biñ ʿimrānı gör

Ḳaşlaruñ yāsīn ü[1] ṭāhā ṣaçlaruñ velleyldür
ʿĀrıżuñdur vāżżuḥā şems-i cihān-tabānı gör

Muʿcizüñüñ kemter-i şaḳḳāʾl-ḳamer durur ʿayān
Ḥaḳḳuña levlāke dedi ḫālıḳ-ı deyyānı gör

Münkir olsa bu cehli nola saʿīd olmaz şaḳī
Ṣıdḳuña itdi şehādet bürreʾ-i biryānı gör

Çārı-yāruñ bī-şevāsı oldı ṣıddıḳ-ı naḳī
(10) Ṣāniyā Fāruḳ-ı ʿādil ṣāliṣā ʿOṣmān'ı gör

Rābiʿ-i Kerrār-ı Ḥaydar Ṣāh-ı ʿAli Murtaża
Hel etā ḥaḳḳında geldi lāfetān merdānı gör

Ṣāh Ḥüseyn olur şehīd-i[2] Kerbelā vü şāh-ı dīn
Meh Ḥasan ṣulṭān-ı ʿālem bu iki cānān gör

Ḳurretüʾl-ʿaynı Muḥammed'ken iki dāne güher
Zecr ḳılan laʿnayı Ḫarşir-ile mervānı gör

Ālinüñ aṣḥābınuñ evlādınuñ aḥbābınuñ
Rūḥına ḥaḳdan selāmı ola müdām-ı rūhānı gör

[1] Metnin orijinalinde ى ile yazılmıştır tarafımızdan düzeltilerek ü okunmuştur.
[2] Metnin orijinalinde ötre konmuştur ancak bu izafet terkibi olduğu için tarafımızdan düzeltilerek i okunmuştur.

Yūsuf-ı ʿĪsā nefes Aḥmed ḳadem şāh eylerem
Nesl-i ʿOs̱mān āl-i İsḥāḳ nebī sulṭānı gör

Bezmüñ içre bir kemīne muṭribüñdür bühre baḳ
Dergahuñda bir kemīne bende vü keyvānı gör

Faẕ̇l-ı cūduñ içre baḥ̱r-i nüh-felek ṭuft-ı cibāb
ʿAdlüñ eyyāmı içre ḳoyun gürge ider şūbānı gör

(15) Ol Süleymāñ man Sikender Ẕülḳarneyn zamān
Fetḥ idübdür Mıṣr u Şām'ı Hind ü Türkistān'ı gör

Çenḥi Ruṣ'ı Engerüs'i tābiʿ idüp emrine
Berr ü baḥrüñ mālikidür server-i ḫāḳānı gör

Ol celālī āsitān içre gerdūn perde-dār
Ḳubbe-i efrāzı içre pāsübān-ı keyvānı gör

Tīġ ile ṭutduñ Ḳubādī Ḫüsrev'üñ baḫ̱tın tamām
ʿAdlüñ-ile buldı revnaḳ dehr-ile virānı gör

Rifʿatuñ ḳaṣrını çarḫ̱a teşbīh itdüm deyür ḫ̱urd

[280a]

(fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün)

(1) ʿArş-ı ʿālīden yücedür sözde sen evreni gör

Ṭutdı āfāḳ içre mengez ḥ̱ükmüñ ile bu muḥīṭ
Ḫāk-i pāyüñ içre ḫ̱ātem laʿl-i gühergānı gör

Āḫirüñ Maḥmūd'u firdevs işigüñ dergāh-ı ḳuds
Medḥ idüp Firdevsī baġlar vaṣfuña dīvānı gör

Gülşen-i ḥüsnüñe hergiz irmesün bād-ı hazān
ʿAdl-i dādı pīşe ḳılup vābiḥu imkānı gör

Devletüñ devrānı içre Şeh Süleymān ḳıṣṣasın
Eylerem devrānı şāha bu güzel devrānı gör

Üç yüz altmış altı cildüñ bu yigirmi cildidür
Güş-ı hūşı baña ṭutup bülbül-i [3]elḥānı gör

Līki virgil cān u dilden ḫoş ṣalāvāt Aḥmed'e
(5) Daḫı andan bu Süleymān ḳıṣṣasını tanı gör

Süleymān-nāmenüñ Ṭoḳsan Altıncı Meclisinüñ Ẕikrindedür

(fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün)

Didüm niçün yüzüñ gözden nihāndur
Didi nidem peri resmi cināndur

Didüm gider niḳābuñ gül yañaḳdan
Didi görmek melek yüzin gümāndur

Didüm itdüñ cihānı gözüme teng
Didi ṭınma lebüm tengi dehāndur

Didüm minnet gelseñ idem kenāre
Didi daʿvet ḳabūl oldı hemāndur

[3] Yazmada: ilḥān

Didüm laʿlüñmidür āb-ı ḥayāt ol
Didi ṣormaḳ ne ḥācet gey ʿayāndur

Didüm Firdevsī'yi nice bilürsin
Didi bir köhne ṣāʿirdür fişandur

(10) Didüm mūr-ı seḫun-dānem naẓār ḳıl
Didi mende Süleymān'um zamāndur

Didüm gūş it Süleymān ḳıṣṣasından
Didi luṭf it ki cānum tigerāndur

Didüm virgil Muḥammed çün ṣalāvāt
Didi yüz biñ selām benden revāndur

Dāsitan-ı Süleymān Melekūtiʾs-semāvāti Heftumī Āmeden Şoḥbet Kerden Loḳmān Ḥakīm ḳavlince rāviyān-ı aḫbār Eflāṭūn-i Yunānī naḳlince muḫtār bu üç yüz altmış altı meclisi bābdan Firdevsīʾ-i bende nātūvān efgende ol vech-ile ṣaḥīḥ ḥikāyet ve miliḥ rivāyet kılurlar. Kim Süleymān Nebī çün kim Ṭāvūs-ı Ḳudsī dilinden naʿt-ı Muḥammed'i kim gūş (15) eyledi-y-ise cān u dīlden muḥib olup andan ravżanuñ ṣaġ ṭarafında meydānda nübüvvet kürsīsi üzerinde çıḳup oturdı. Daḫı ṣaġ ṭarafında Cebrāʾīl ʿaleyhiʾs-selām ṣol ṭarafında ʿAzrāʾīl ʿaleyhiʾs-selām çıḳup oturdılar. İmām ḥakīm eydür Süleymān ʿaleyhiʾs-selām Cebrāʾīl'i bilürdi ve illā ʿAzrāʾīl'i gördügi yoġudı. Diledi kim kimdügin ṣorup bileydi ve illā kim Cebrāʾīl'den ḥicāb itdi. Ol ḥinde nesne dimedi. Ammā nübüvvet ḳuvvetiyle şol ḳadar bildi kim bu daḫı kerrūbīlerüñ ḫalīfesidür. Muḳarreb melekdür ḳaçan kim Süleymān ʿaleyhiʾs-selām ravżaʾ-i mübārek yirinde oturucaḳ Allāh'uñ emri birle evvel Süleymān'uñ ziyāretine yidinci ḳat gök ferişteleri geldi kim anlaruñ (20) ḫalīfesi Melek-i Duḥāyıl'ıdı. Yidi yüz biñ ferişteḥle gelüp Süleymān naẓarına virüp eyitdiler ki:Yā Süleymān Ḥaḳ Teʿālā saña Süleymānlıḳ virdi mübārek olsun ve daḫı şükür bī-ḥad ol Ḫālıḳ'a ki sen mürsel peyġāmberüñ ḫāk-i pāyine gelüp

[280b]

(1) yüz sürdüñ diyüp Süleymān'a duʿā ḳıldılar. Süleymān daḫı yirinden ḳalḳup ol kerrūbīlere ʿizzet idüp Rūḥāyıl melegüñ ḫalīfeleridür. Yir göster Cebrāʾīl aşaġa şaġ ṣadre geçüp oturdı. Andan Süleymān Rūḥāyıl melege naẓar itdi. Gördi kim andan Süleymān Cebrāʾīl'e suʾāl itdi ki: Bu kerrūbīler ne maḳāmda olurlar? Cebrāʾīl, Rūḥāyıl melegi gösterdi, eyitdi: Baña Rūḥāyıl melek dirler. Yidinci ḳat (5) gök ferişteleriniñ ḫalīfesidür ve bu duran kerrūbiler daḫı yidinci ḳat gök ferişteleridendür. Cebrāʾīl eyle diyecek Süleymān Rūḥāyıl'a ʿizzet idüp andan suʾāl itdi kim: Yā Rūḥāyıl yidinci ḳat gökde daḫı ferişteler var mıdur ki bunda senüñle bile gelmemiş ola cavāb virdi kim: Yā Nebiyyaʾllāh yidinci ḳat gökde melekler çoḳdur. Şöyle kim cemīʿ-i müvekkellerinüñ ednāsı bu kemīnedür benüm taḫtı yerümde Allāh'uñ emri birle yedi yüz biñ serhenk vardur. Her serhenküñ ḥükmindekine yidişer yüz biñ serhenk vardur kim ol serhenklerüñ daḫı her birisi yidişer yüz biñ ferişteye ḥükm ider ki ser-cümlesinüñ ayaġı üzerine dururlar, oturmazlar ḫużūr-ıla ḫuşūʿ-ıla baş aşaġa ṣalup bu tesbīḥi (10) oḳurlar ve daḫı Yā Süleymān bir ferişte daḫı vardur kim ġāyet ʿaẓametlü melekdür. Başı ʿarş sāḳındadur, ayaḳları yedinci ḳat yirden aşaġadur. Anuñ tesbīḥi budur: 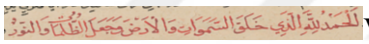 Ve daḫı Yā Süleymān bir melek daḫı vardur kim yedi yüz biñ başı vardur. Her başında yedi yüz biñ yüzi vardur, her yüzinde yedi yüz biñ aġzı vardur, her aġzında yedi yüz biñ dili vardur, her dilinde yidi yüz biñ lüġat vardur. Ol lüġatlarıyla Allāh Teʿālā'ya tesbīḥ oḳur. Ve daḫı Yā Süleymān ol ferişteniñ yedi yüz biñ ḳanadı vardur. Ḳarşusında ḳızıl yāḳūtdan bir ḫavuż (15) içinde şu vardur. Kim ol māʾ ü çārı degüldür, illāki nūrdur. Dāyim ol ferişte Allāh'uñ emriyle yedi yüz biñ kez ol nūrdan deryāya ṭalup çıḳsa gerek her gāh ki ṭalup çıḳar. Ḳanatların silkdükce ḳanatlarınuñ yükleri uçlarından her ḳaṭre ki ṭamlar. Allāh'u Teʿālā'ya ol ḳaṭrenüñ her birinden bir ferişte yaradur. Tā ḥaşra deg ol ḫilḳat olan ferişteleri dilince Ḫālıḳ'a tesbīḥ ider. Tesbīḥ budur. 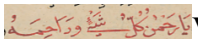 Ve daḫı Yā Süleymān bir ferişte daḫı vardur kim anuñ daḫı maḳāmı yedinci ḳat yirdedür. O ferişteniñ dört yüzi vardur: Bir altun kürsī üzerinde oturmışdur. Bir yüzi (20) adam şeklidür ve bir yüzi daḫı arslan şekli durur ve bir yüzi daḫı kerkez başı ṣıfatındadur ve bir yüzi daḫı öküz şeklindedür. Bir ʿaceb daḫı buñı Yā Süleymān ol ferişteniñ dört yüzinde dört aġzı vardur dört aġzında dört dili vardur dört

[281a]

(1) diliyle dört tesbīḥ ider. Nite şöyle ki öküz dili-y-ile itdügi tesbīḥ budur: Ve daḫı kerkez diliyle itdügi tesbīḥ budur: 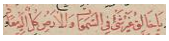 Ve daḫı adam yuzi birle itdüġi tesbīḥ budur: 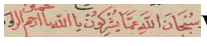 Ve daḫı arslan yüzi diliyle itdgi tesbīḥ budur: 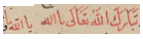 Ve daḫı Yā Süleymān yidinci gökde ol ḳadar ferişteler vardur ki Ḥaḳ Teʿālā'yı tesbīḥ iderler kim baʿżısı rākiʿde (5) dür ve baʿżısı daḫı sācidedür, baʿżı ferişteler ḳāīmdür baʿżı ḳāʿid durur ol ferişteleriñ:

Naẓım

Muḫtelifdür cümle ervāḥuñ ṣıfātı heyeʾti
Līki cāndan küllī ḳılur Ḥaḳḳa dāyim ṭāʿati

Bir nefes ḫāli olunmaz ṭāʿatinden hiçbiri
Ṭāʿat olur cümlesinüñ tā ḳıyāmet ḫiẓmeti

Neşir

Ḥakīm eydür: Yedinci ḳat gök feriştelerinüñ ḫalīfesi Rūḥāyıl melek şöyle diyicek: Süleymān Ṣāniʿun ṣunʿın ḳādiruñ ḳudretin yidinci ḳat gök feriştelerinüñ ʿaẓameti fikrinde-y-iken nā-gehān bir bölük ferişteler daḫı geldi kim anlaruñ ʿaẓametine daḫı nihāyet yoḳ cümlesinüñ öñlerince bir muḳarreb gelür ki;

Naẓım

(10) Yüzi nūrından cihān mülki münevver kāmiyāb
Ṣanki gökden yir yüzine nāzil oldı āfitāb

Göz baḳamaz ḳamaşur ki ol mübārek ẕātına
Mihr-i ʿālem miṣli çarḫa virmişidi āfitāb

Neşir

Ḳaçan kim yaḳın gelicek Süleymān'a faṣīḥ lisān-ıla selām virüp eyitdi kim: Yā Süleymān Süleymānlıḳ saña mübārek olsun. Minneti bī-ḳıyās ol Ḫalıḳ'a ki cemāl ü kemālıy-ıla müşāhade ḳılmaḳ müyyesser oldı diyince Süleymān ol ferişteye ʿizzet idüp yirinden ḳalḳup ilerü varup merḥabā ḳılup yedinci ḳat gök feriştelerinüñ ḫalīfesi

Rūḥāyıl melek altında yer gösterdi. Ol bölük daḫı geçüp otırdı ve ol ferişţehler kim anuñla bile gelmişlerdi. Yedinci ḳat (15) gök ferişţeleri kim ṣaf bağlayup durmışlar. Bu gelen ferişţehler daḫı anlaruñ altın yanına ṣaf bağlayup durdılar. Andan Süleymān dönüp Cebrāʾīl'e eyitdi kim: Bu gelen kerrubiyān ḫalīfe kimdür ve maḳāmı ḳanḳı gökdedür? Cevāb virdi kim: Yā Nebiyyaʾllāh adı ʿAr'dur maḳāmı altıncı ḳat gökdedir. Bunuñ bilesince gelen ferişţehler bu ḫalīfenüñ emrine Allāh Teʿālā'nuñ ḥükmi-y-ile meʾmūrdur. Nūr-ı Muḥammedī ḫilḳat olan ḫātem ʿizzetine bizümle Allāh'dan destūr dileyüp saña Süleymānlıḳ ḳutlulamaġa geldiler didi. Cebrāʾīl eyle diyicek Süleymān dizi üzerine gelüp ol ḫalīfeye ʿizzet ḳılup eyitdi: Yā Melek-i Aʿẓam merḥabā **ehlā (20) vü sehlā bi ḥamdiʾllāhi veʾl minnehü** sizleri görmeklige biz daḫı müştāḳıduḳ. Naṣīb oldı ve daḫı luṭf idüp bize ḫaber virün kim altıncı ḳat gökde senden ġayrı müvekkel var mıdur? Cevāb virdi kim: Yā Nebiyyaʾllāh Ḥaḳ Teʿālā'nuñ altıncı ḳat gökde

[281b]

(1) ol ḳadar ʿazīz ʿaẓīm ferişţehleri var kim āfitābuñ envārı ẕerrelerinden ve altmış bir deryānuñ elvāḥı emvācı ḳaṭrelerinden artuḳ durur. İçlerinde bencileyin bī-çāre ʿāciz mücrüm ferişţe yoḳdur. Yā Süleymān gerçi ki bu bī-çārenüñ ḥükminde altı yüz melekūt vardur. Yine altı yüz biñ ferişţehlerüñ her birisinüñ ḥükminde altışar yüz ferişţe vardur. Her birisi daḫı anlaruñ altı yüz biñ ferişţeye ḥükm ider. Ol melek-i aʿẓam daḫı eyle diyicek yine Süleymān suʾāl itdi kim: Yā ḳarındaşum ʿAr (5) ol ʿaẓīm ferişţehlerden daḫı bize ḫaber vir, diñleyelüm Ṣānīʿuñ ṣunʿın añlayalum. Cevāb virdi kim: Yā Süleymān altıncı ḳat gökde ʿaẓīm ferişţehler çoḳdur. Velīkin Mīkāʾīl'den ulusı yoḳdur. Nite şöyle kim Mīkāʾīl bir kürsīde oturmışdur. Öñinde bir terāzusı vardur kim ol terāzunuñ uzunı on dört dünyāca vardur. ʿAmūdlarunuñ uzunı maşrıḳdan maġribe varur dāveniyi ḫalāyıḳ öñinde bağludurur. Ḫayr şer yedi yüz biñ serhengi vardur, her serhengüñ yedi yüz biñ ʿalemi vardur, her ʿalemüñ altında yedi yüz biñ cindi melegi vardur. Cümlesi Ḥaḳḳ'a ʿibādet (10) iderler, yigirmi beş biñ yıl ādemden evveli Ḫilḳat Mīkāʾīl'den ve daḫı Yā Süleymān ol yedi yüz biñ serhenglerüñ her birisi bir nesneye müvekkeldür. Baʿżı yile baʿẓı ḳara müvekkeldür. Baʿẓı yaġmura baʿẓı bulutlara baʿẓı yir yüzinde biten otlara müvekkeldür. Şöyle kim gökden ne ḳadar ḳaṭre ḳar ve ṭolu ve yaġmur kim inerse her birisin bir melek indirür. Ve daḫı Yā Süleymān yir yüzinde otlaruñ nebātāt yapraḳlarınuñ ve aġac yemişlerünüñ her birisinüñ üzerine bir melek müvekkeldür. Tā ḥaşra deg ol kiyāhuñ berginden yaʿnī ol şecer ki ṣemredür çüriyüp

ṭobraḳ olıcaḳ ol kiyāhuñ ṭoprağın ṣaḳlar. Anuñ ḥıfẓın (15) alur ol otuñ yerine biten üzerine bir melek daḫı gelür müvekkel olur tā kim ol kiyāh biter, yiter. Ḫāke ḳaruşup ṭobraḳ olur ol ḫāki ol ferişte ṣaḳlar ḥıfẓ iderler. Tā ḥaşr olunca ol cihetden her nebātuñ üzerine yılda bir melek olur. ʿUmmānı ḥıfẓ ider. Eger kiyāhdur eger ḫākdur eger tozdur, ġubārdur. Felek ol kiyāhı ṭobraḳ ider tozduncaḳ daḫı ol Melek-i müvekkel ẕerre ẕerre ġubārıñ cemʿ ider, ḥıfẓ ider. Şöyle kim eger ẕerre ḳadar müvvekkel oldığı şey eger kim nebātdur yā ḥayvāndur yā maʿādindür ya çār-ıʿunṣurdan her ne ise tā ḳıyāmet oluncaya deg anı ḥıfẓ idecekdür,rūz-i maḥşerde Ḥaḳ Teʿālā'ya ʿarż idecekdür. (20) Eger kim Ṣūr-ı İsrāfīl urulıcak ḥayāt bulıcaḳ eşyā ḥaḳḳuñ bulıcaḳ emri-y-ile ḥayāt bulıcaḳ yine ol Melek-i Müvekkel üzerine müvekkeldür. Tā kim ḥaḳ ḥażretine varıncaya deg andan ṣoñra eger cennetlik ise cennete gider, eger cehennemlik ise cehenneme gider. Ol melek ol

[282a]

(1) ol dem andan ayrulur. Pes nebāta müvvekkel olan bir yere daḫı birinde pes biten nebāta olmaz ġayrı melek gelüp olur tā ḥaşra deg ol kiyāhında berginden ġubārından ayırmazlar. Birine daḫı nevbet degmez. Tā ḳıyāmete degin var ḳıyās et kim Yā Süleymān Mīkāʾīl'üñ ḥükminde ne ḳadar Melek-i Müvekkel'dür.

Naẓım

Gör ne aʿẓamdur şehā Mīkāʾīl'üñ gey ḥażreti
Bunca ervāḥ ider cān u dilden ḫiẓmeti
Bunca ʿizzet olmışıken ḥaḳdan anuñ özine
Bir nefes ḫāli degül ḫiẓmetden iy der ṭāʿatı
(5) Var ḳıyās it işbu mülküñ ululuġın yā emīr
Vir ṣalāvāt Muṣṭafā'ya daḫı andan gey ḳatı

Neşir

Ve daḫı yā Süleymān altıncı ḳat gök ferişteleriñ baʿżı rākiʿde baʿżı sāciddedür, diz çöküp otururlar. Baʿżı daḫı temcīd baʿżı taḥlīlde ṣaf ṣaf olupdururlar. Ḥaḳdan artuḳ

anlaruñ içlerinde dimek Süleymān yoḳdur. İllā kim tesbīḥ söylemekdür. Cemīʿisi başların aşaġa ṣalup cümlesi Ḥaḳḳ'a muṭīʿ olmışlardur. Hiçbirisinden ḳaṭʿā ṣeniʿ gelmez. Oḫuduġı tesbīḥi daḫı yañılmaz. Yañılursa mertebeden düşer. Tesbīḥlerümüz daḫı budur kim okurlar: 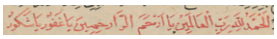

(10) İdincek işbu ʿibret sözüni ol şehriyār
Ḳaldı vālih ḳudretine ḳādiruñ ol kām-kār

Didi görüñ nice aʿẓamdur işbu kār-gāh gāha
Kim irişmez ʿaḳlı insān fikr ḳılsa ṣad-hezār

Ṣāniʿuñ ṣunʿı deñizdür ġarḳ olur fikri ḳılan
Kim bulunmaz ḳudreti baḥrine hergiz hiç kenār

Ṣāniʿuñ ṣunʿın işidüp iʿtikād eyle ki sen
Ṣāniʿuñdan tā ḫaberdār olasın şöyle ki var

Böyle diyüp oldı ḫāmūş ol Süleymān-ı zamān
Vir ṣalāvāt cān u dilden Aḥmed'e leyl ü nehār

Neşir

Ḥakīm ḳavlince ol müvvekkel-i melekūt altıncı gögüñ ferişteleri bu vech-ile ḫaber viricek Süleymān ʿaleyhiʾs-selām Ḥaḳ Teʿālān'uñ ḳudretine Ṣāniʿuñ ṣunʿına ḥayrān ḳalup secdeye vardı. Başın secdeden ḳaldırınca (15) nā-gehān gördi kim bir bölük melekūt daḫı gelür. Anlar daḫı bī-ḥisāb çoḳ ammā cümlesinüñ öñince bir melek-i müvvekkel gelür kim

Naẓım

Ki ʿaceb zībā yaratmış Ḫālıḳ anı ber-kemāl
Aña hemtā görmemişdi Şeh Süleymān ḫūb cemāl

Alnı nūrı mat iderdi bedr-i māhı bī-gümān

Gör ne raʿnā yaradupdur anı ḫātem ẕülcelāl

Neşir

Çünki Süleymān'a yaḳın gelincek selām verdi. Eyitdi kim ol Ḫālıḳ'a bī-ḥad şükür kim senüñ gibi mürsel peyġamberüñ cemāli kemālini müşāhede ḳılduḳ. Yā Süleymān Süleymānlıḳ saña mübārek olsun diyecek Süleymān ʿaleyhiʾs-selām daḫı yerinden ṭurup ol melik ile görişüp ṣaġ ṭarafında altıncı (20) ḳat gök ferişţelerinüñ üzerine müvvekkel olan ʿaşüvvüñ altı yanına oturdılar. Ve ol küllī ferişţeleri daḫı altıncı ḳat gögüñ kerrūbiyūnlerüñ aşaġasında ṣaf ṣaf olup başların aşaġa yüzlerin Süleymān'dan yaña ṭutup tesbīḥlerine meşġūl oldılar andan

[282b]

(1) Süleymān dönüp Cebrāʾīl'e didi kim: Yā ḳarındaşum Cebrāʾīl bu gelen melegün adı nedür, ve maḳāmı ne maḳāmıdur diyicek Tāvūs-ı Ḳudsī daḫı cevāb virdi ki Yā Süleymān bu melegin adı ne, altıncı ḳat gögüñ kerrūbīleriñ müvekkelidür, didi. Yā Süleymān işitdi. Yirinden tekrār ḳalḳup eyitdi. Yā ḳarundaşum maʿẕūr dut kim ḥażretüñi bilmedüm. Sizlere ḫiẕmet-i ʿizzet ḳılmadum. Diyüp yine oturdı. Ammā kim Süleymān dizi üzerine gelicek cemīʿ-i melekūt daḫı ayaġ üzerine ḳalḳup (5) ʿizzet itdiler andan oturdılar. Andan ṣoñra Süleymān ʿaleyhiʾs-selām suʾāl itdi kim Yā Melek-i Aʿẓam bu beşinci ḳat gökde daḫı senden ulu aʿẓam melek var mıdur yoḳsa senüñ ḥükmüñde midür, dedi. Yā cevāb virdi kim Yā Süleymān beşinci ḳat gökde ol ḳadar kerrūbiyüñ vardur kim yir yüzindeki nebātātdan artuḳdur. Ve menden daḫı żaʿīf bī-çāre kim daḫı yoḳdur. Egerçi kim bu kemīnenüñ taḫtı yedincide beş yüz biñ ferişte vardur. Ol ferişţehlerüñ her birisinüñ ḥükminde beş yüz biñ ferişte vardur. Anlaruñ daḫı fermānında beş yüz biñ ferişte vardur. Ve daḫı Yā Süleymān Maḳām-ı İbrāhīm ʿaleyhiʾs-selām (10) Luṭ peyġamber ʿaleyhiʾs-selām İsmāʿīl ʿaleyhiʾs-selām ve İsḥāḳ ʿaleyhiʾs-selām ve daḫı senüñ ceddüñ Yaʿḳūb ʿaleyhiʾs-selām maḳāmları beşinci ḳat gökdedür. Her birinüñ bir dürlü tesbīḥi vardur. Kim Allāh Teʿālā'ya tesbīḥ ider ve daḫı Yā Süleymān beşinci ḳat gökde ferişţehleri dayim ayaġ üzre ḳıyām dururlar her birinüñ bir tesbihi vardur, benüm tesbīḥüm daḫı budur. Kim eydürem هُوَ اللهُ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ daḫı Yā Süleymān beşinci ḳat gökde Allāh Teʿālā bir ferişte yaratmışdur. Kim bir ḳızıl yaʿḳutdan kürsī üzerinde oturmışdur. Ammā kim anuñ ululıġına nihāyet yoḳdur. Nite şöyle kim Yā Süleymān cemīʿ-i yaradılmış anuñ aġzına girse bir loḳma (15) ḳadar

gelmeye ve daḫı ol ferişтenüñ ṣaġındaki ṣolunda nihāyet yoḳ ḥisābsuz, heybetlü, şecāʿatlü, ʿaẕametlü ḫışmınañ ferişteler vardur. Kim anlaruñ daḫı ululıġı şol ḳadar başları beşinci ḳat gökden yuḳarudur ve ayaḳları yedinci ḳat gökden aşaġadur ellerinde oddan ʿamūdlar ṭutarlar bir bölük ḳavme ʿaẕāb iderler. Nite şöyle kim ol ʿaẕābı maḫlūḳuñ gevdelerine ʿamūdları doḳınur. Hemāndem gevdeleri dutuşup yanar kül olur. Küli daḫı ṭaġılır. Ḳaçan kim Yā Süleymān ʿaẕāb ferişteleri ʿamūdların ḳaldurup omuzlarına alup ḍarb urıncaya deg Ḥaḳ Teʿālā ol ʿāṣīlerüñ yine ḳālıbı (20) ṭobraġı üzerine müvekkel olan ferişteler ol ʿāṣīlerüñ yanup kül olur. Küli daḫı tozup ẕerre ẕerre olan ġubārun naḳīr ü ḳıṭmīr bir eksüksüz cemʿ idüp şöyle kim ẕerrenüñ ẕerresi miḳdār eksük ḳomayup cemʿ ider. Allāh emri birle gine

[283a]

(1) evvelki ḳalıbına göre tertīb ḳılur. Andan ol Ḳahhār lem yezel Cabbār'ı bī-bedel muʿazzeb ʿāṣīnüñ ḳālıbına ḳudret birle yine cān virür. Tā kim ol ʿaẕāb ferişтesi ʿamūdını yine ol ʿāṣīlerüñ ḳarḳına ḍarb urınca ol ʿāṣīlerüñ ḳalıbuñ baḫşındadur. Hiç ḳaṭʿā noḳṣānı yoġıken ol ʿaẕāb ferişte ol oddan ʿamūd-ıla ol ʿāṣīnüñ ḳarḳına ḍarb urınca derḥāl ḳalıbınuñ kemigini etini ḫurd ḳılup yoġrur. Andan ol ʿamūd odından ṭutuşup kül olur. Andan (5) Yā Süleymān ol külüñ ṭozları ve daḫı ol ʿamūduñ yelinden her birisi bir ṭarafa ẕerre ẕerre gider nā-be-dīd olup yiter. Şöyle kim ʿālem ḫalḳı bir yere cemʿ olsalar ol ẕerrenüñ birisin bulmayup ʿāciz ḳalalardı. Ammā kim Yā Süleymān ol ḳalıbuñ üzerine müvekkel olan ferişte ol yanmış ḳalıbuñ küli ẕerrelerin bir nefes çekmedin cümlesin cemʿ idüp yine ol evvelki ḳalıbınuñ üzerine ol ʿaẕāb ferişтesi ʿamūdın ol ḳalıbınuñ üzerine urınca ol ḳalıbı yine tertīb ider. Ḥaḳ Teʿālā daḫı cān virür tā ḥaşr olunca ol (10) muʿazzeb maḳhūd olmış ʿāṣīlere ʿaẕāb iderler. Tā ol muʿazzeb daḫı Allāh Teʿālā'ya şirk idenlerdür. Neʿūẕü billāhi min ẕalik

Naẓım

Tevbe tevbe Yā İlāhī ne ki itdüm ben günāh
Ol Muḥammed ḥaḳḳı ʿafv it luṭf ḳılup Yā İlāh

Nār-ı dūzaḫ miḥnetinden Rabbenā eyle ḫalāṣ
Vāh eger kim cürme göre ḫışm iderseñ pādişāh

Biñ bir aduñ ḥürmeti çün raḥmet eyle ḳuluña

Çünki yoḳdur ḥażretüñden özge ḳaṭʿā bir penāh

Tevbe Yā Rab cürmüm estaġfiruʾllāheʾlʿaẓīm
Nūr-ı Aḥmed ḥaḳḳı mesken ḳılma bize nāra çāh

Ol şefiʿ ölmez nebīnden umaram Firdevsiʾye
Cennet-i firdevs ḳıla rūz-ı maḥşer tekyegāh

Ger şefāʿat umar iseñ Muṣṭafāʾdan bu zamān
Vir ṣalāvāt cān u dilden ṣad selām gāh gāh

Neṯir

Ḥakīm ḳavlince beşinci (15) ḳat gök ferişteleri ḫalīfesi böyle diyicek Süleymān ʿaleyhiʾs-selām beġāyet taʿaccübe vardı. Başın ḳaldurup naẓar ḳıldı. Gördi kim yine bir bölük ferişte gelüp selām virdi. Ṣaf bağladılar daḫı içlerinden bir melek-i aʿẓam gelür ki nite başında bir nūrānī tācı vardur. Gün miṯāli şuʿle virür. Göz ḳamaşur dört ḳanadı var. Ḳaçan kim ol ḫalīfe Süleymān'a gelüp selām virdi. Süleymān ʿaleyk aldı yirinden ṭurdı. Andan ol ferişte eyitdi kim ḥad bī-ḳıyās ol sulṭāna ki senüñ mürsel peyġamberüñ naẓarına irdüñ sen Süleymān'a Süleymānlıḳ ḳutlulayu ḫāk-i pāyüñe irdüñ didi. Süleymān ol sözi işidicek (20) Yā Müvekkel Melekūt merḥabā ehlā ve sehlā ḳadem getürdüñüz. İstiḳbāl idüp ziyāde taʿẓīm idüp beşinci ḳat gök ḫalīfesinüñ altı yanında yir gösterdi. Geçüp oturdı. Andan Süleymān dönüp Cebrāʾīl'e eyitdi kim

[283b]

(1) Yā ḳarındaşum Cebrāʾīl bu gelen müvekkel kimdür ve adı nedür ve daḫı bunuñ ile bile gelen ferişteler ḳanḳı gökde olurlar didi. Cebrāʾīl ḫaber virdi kim bu gelen Yā Süleymān dördünci ḳat gökde olurlar ve bu ḫalīfedür. Dördünci gögüñ ḳapucısıdur. Adına Müyāyıl dirler. Süleymān ol ḫaberi işidicek dizi üzerine gelüben ol ḫalīfeye taʿẓīm eyledi. Süleymān ol ḫalīfeye suʾāl idüp eyitdi kim yā ḳarındaşum Müyāyıl dördünci ḳat gökde daḫı senden ʿaẓīm ferişte var mıdur bize ḫaber vir didi. (5) Müyāyıl cevāb virdi kim Yā Süleymān dördünci ḳat gökde ol ḳadar ʿaẓīm ferişte vardur kim ḥisāba gelmez yir yüzinde biten aġaclaruñ yapraḳlarından artuḳdur. Cümlesinüñ içinde bu bī-çāreden żaʿīf yoḳdur ammā ki Allāh Teʿālāʾnuñ iẕni-y-ile dört kez yüz biñ ferişte

benüm emrümde yine ol ferişţehlerüñ her birisinüñ ḥükminde dört yüz biñ ferişţeye ḥākimdür ve daḫı Yā Süleymān Mūsā peyġamber ʿaleyhiʾs-selām dördünci ḳat gökde oturmışdur. Allāh Teʿālāʾya tesbīḥ ider ve daḫı Yā Süleymān dördünci ḳat gök ferişţeleri dāyimā dizleri üzerine taḥiyyātda oturup Ḥaḳ Teʿālāʾya ṭāʿat iderler. Tesbīḥleri daḫı budur (10) ve daḫı Yā Süleymān güneş daḫı vardur. Dördünci ḳat gökdedür gey ʿāleme şuʿle virür ve daḫı Beytiʾl Maʿmūr dördünci ḳat gökdedür Ḥaḳ Teʿālā anı ḳızıl yāḳūtdan içinde on biñ ḳandīl vardur. Ḳızıl altundan va daḫı mürvārīden yaʿḳūtdan incüden, aşılmışdur kim ol mescidüñ adı Yā Süleymān Beytiʾl Maʿmūrʾdur. Ṣūr-ı İsrāfīl urıncaya deg günde yetmiş biñ ferişţe her gün ṭıvāf ider. Nūr baḥrinde ġusl idüp pāk olup beline iḥrām baġlayup çoḳ çoḳ ṣaf ṣaf olup ol Beytiʾl Maʿmūrʾı iden meleklere tā ḳıyāmete degin;

Eksük olmaz üzerinden Beyt-i Maʿmūrʾuñ ṭavāf
(15) Hiç zamān geçmez melekler baġlamaya anda ṣaf

Kim ziyāret ider-iseñ ḥācetüñ maḳbūl olur
Sehvi Küll-i Ḥaḳ ḳatında ol zamān olur meʿāf

Ol Muʿāyıl melek şöyle diyicek Süleymān taʿaccüb ḳılup andan ṣoñra yine suʾāl eyledi kim yā ḳarındaşum Mūyāyıl bize güneş kim dördünci ḳat gökde durur didüñ anuñ daḫı aṣlını, seyrini, mürekkebini beyān eyle diñleyelüm diyicek cevāb virdi kim Yā Süleymān güneş kim dördünci ḳat gökdedür. ʿĀleme şuʿle kim virür ululıġı yüz yigirmi bu yir yüzi ḳadardur. Ḥaḳ Teʿālā bir gemi yaratmışdur. Ḳızıl altundan ʿaẓametine nihāyet yoḳdur. Andan ṣoñra Yā Süleymān ol geminüñ içine ṣıġacaḳ ḳadar bir ḳañlı yaratdı. Ḳızıl (20)yāḳūtdan kim anuñ üç yüz altmış köşesi vardur. Her köşesinde seksen biñ ferişţe vardur. Allāh Teʿālā emri-y-ile āfitāb ferişţehler ol altundan ḫilḳat olan geminüñ içine ḳoyalar ve ol gemi daḫı ḳızıl yāḳūtdan düzülmiş ḳañlı üzerine ḳorlar daḫı

[284a]

(1) felek baḥrinde ḳañlı çikerler şarḳdan ġarb cānibine getürler. Yüz biñ daḫı altmış biñ melāʾyike gice gündüz şarḳdan ġarba iltürler daḫı anlar gidüp Ḫālıḳʾa ṭāʿat iderler. Gökler köşelerinde yine ol deñlü ferişţehler çarḫı çekerler. Güneşi ol ḳañl-ıla gemiye ki

süriyüp ṣubḥ olınca yine ṭaġılurlar. Gicede Melek Melekūt gündüz gelmezler gündüzin gelen Melekūt gice gelmezler. Tā ḳıyāmete deg bir kez daḫı nevbet degmez. Güneş daḫı ʿarş altında secde ḳılurken (secde ḳılur) ṣubḥ olur. Ṣubḥ olıcaḳ (5) yetmiş biñ nūrdan güneşe ḥulle geydürürler. Güneşüñ dört yüzi vardur. Āḫir zamān peyġamberi Muḥammed-i Muṣṭafā'nuñ dört yārınuñ naʿtı anuñ dört yüzinde yazılup durur kim biri Ebūbekir ikinci ʿÖmer üçünci ʿOsmān'dur dördünci ʿAlī'dür.

Nażım

Gör ne aʿẓam kimselerdür çār-ı aṣḥāb-ı resūl
Cān-ı dilden ḥubbı ol ki ḥācetüñ ola ḳabūl

Cemʿ Ḳurʾān itdi ʿOsmān oldı zinnūreyn ol
Birbirinden ayrı anuñ ayrulur īmānı bil

Çār-ı yāruñ cümlesini sevmeyendür buʾl-füżūl
Ḥaydār-ı kerrār-ı merdān şāhı ḳabża murtażā

Hel etā dir ḥaḳḳına ḥaḳ oldı hem çifti butūl
Cümlesinüñ ḥubbıdur Firdevsi cāndan bī-gümān

Vir ṣalāvāt dāyimā iy rūḥlar içün pür-uṣūl

(10) **Neṣir**

Dāsitān-ı Sām

Ḥakīm kavlince Süleymān-ıla Mīkāʾīl ʿaleyhiʾs-selām bu vech ile ʿibretuʾllāh ḥikmetuʾllāh sözler dimekde, işitmekde ammā kim bizüm ḳıṣṣamuz ezān-cānib yine Sām'a geldi. Çünkim Sām ol ḳızdan buncılayın kelimāt kim işitdi. ʿĀşıḳ olup ḳızuñ kenārında oturdı, nevāḫat ḳız-ıla ṣubḥ olıncaya deg ʿişret eyledi. Andan ṣoñra ḳızdan Sām Süvār ṣordı kim yā nigārīn lāle ḫadd servi ḳadd kimüñ neslisin ve ne yirde olursın cevāb virdi kim ben Rūḥ-ı Şāh'uñ Cind'üñ ḳızıyam. Bu ʿummān ḳaʿrında deryā dibinde İskender-i Kübrā'nuñ sarāyı var. Anda oluruz diyüp ol şehr-i aʿẓamı taʿrīf eyledi. Andan Sām didi kim (15) ya nice ola ki biz senüñ görevüz, viṣālüñe irem. Ḳız didi kim Yā Sām sen bu gün bunda ḳarār eylegil. Biz yine cindiler ile deryānuñ ḳaʿrına varalum senüñ geldügüñden varup cinni sulṭānına atama bildireyim. Seni taʿrīf ḳılayın ola kim

saña raġbet ḳıla diyüp Sām'ı anda ḳodı gitdi daḫı varup deñiz ḳaʿırında Rūḥ-ı Şāh-ı Cind'e yetdi. Ṭatlu dil-ile Sām'uñ şecāʿatinden, heybetinden, ḳuvvetinden, selābaṭından söyledi. Eyle kim Rūh-ı Şāh-ı Cind'i Sām'a ʿāşıḳ eyledi. Gerçi kim işitmedi Rūḥ-ı Şāh-ı Cind'i, Sām'ı severdi. Velākin ḳahramānı ḳātilden berü Kerīmān-ıla Nerīmān-ıla ziyāde düşmenliġi varıdı. Sām'ı daḫı Ġurġurı (20) dīv-ile nice ceng itdügin Semendūni cinn ile daḫı nice āheng itdügin işitmişidi. Velākin Sām'ı ḳahramān nesli olduġı çün sevmez idi. Ve illā kim ol hinde ḳızına nesne dimedi. Emreyledi kim İskender-i Kübrā'nuñ ṣırçadan sarāyı varıdı. Yekpāre

[284b]

(1) ṣırçadan idi. Andan ol ṣırçadan sarāyı kim demür meydān üzerinde düzmişler idi. Ol ḳubbeʾ-i ḳavāriden alup gitdiler. Aḫşam olıcaḳ Sām'a yetdiler ve Sām Süvār ol gün seyrān eyledi. Bizi geyik-şikār ḳılup ol şikār atından yedi şükrin diyüp andan ṣoñra bu yañadan aḫşam olıcaḳ Sām anı gördi kim deryā mevc itdi. Ol dem ol ḳızı çıḳa geldi. Ol cindiler ile gelüp Sām'uñ naẓarında baş ḳodı, ṭurdılar ḫāk-i pāyine yüz urdılar. Andan ol şīşeden ḳubbeʾi getürüp Sām naẓarında ḳodılar. (5) Sām naẓar ḳılup gördi ki pūlāddan taḫt üzre yedi ḳubbe şīşeden her birinüñ raʿnā-i müretteb ammā kim bu pūlāddan taḫtuñ ḳırḳ ḳulpı var. Pūlāddan ve daḫı bu yedi şīşe ḳubbelerüñ bir geçiren ḳappusı var. ʿĀc ābnūsdan daḫı ġayrı yirden bacası ve ḳapusı yoḳ. Sām Süvār görüp taʿaccüb diyüp suʾāl eyledi. Bu ne nesnedür, diyicek. Ḳız eyitdi kim: Yā Sām Süvār ḳubbe şīşeden yek pāre durur. Ol zamān kim İskender-i Kübrā cihān ḫalıḳ'ın emrine müsaḫḫar ḳılıcaḳ. Diledi kim deryā dibindeki cinnileri ve deryā ʿacāyibātın daḫı göre pes bu ṣırçadan ḳubbeʾi bünyād eyledi daḫı bir geminüñ lengerin baġladılar. Deñiz yüzinde kim yüriddi. Bu ṣırçadan (10) ḳubbe içre İskender-i Kübra deryānuñ içindeki maḫlūḳ cümle görirdi.

Naẓım

Bu ʿaceb taṣnīf olupdur bunı ṣanma serseri
İt şükür oldı müyesser yādigār İskenderī

Gir içine keşt itgil baḥr-i ʿummānuñ için
Eyle seyrān bu muḥīṭ içre olan cānavarı

Neşir

Pes Yā Sām bu ḳubbeʾi saña getürdük kim göresin içine giresin, deryā dibine gidevüz, seyrān idevüz, diyicek. Sām taʿaccüb ḳılup eyitdi: Kim yā nigārin beni bu şīşe içine ḳoyasın. Deryā dibine kim iledesin. Bu şīşenüñ içine ṣu girürse beni ġarḳa virüp helāk ider. Cānum ṭarıġur müşkil olur. Bir daḫı bunuñ içine ṣu girmez ise varacaġum yir deryā ḳaʿrı ola nice helāk olmayam. (15) Pes deryā ḳaʿrına varmazam hem deñiz içine

girmez ḫaṭardur, diyicek. Ol ḳız eyitdi kim: Yā Sām bu şīşenüñ içinde ẕerre ḳadar ḳaṭʿā delük yoḳdur. Kim ṣu gire ḳapusından ġayrı anı daḫı külli ḥikmetle muḥkem iderüz. Ṣu girmeye hiç üşenmegil. Ḥāşā kim bizden saña ḫalel gele, didi. Andan ṣoñra göñlin tesellā ḳılıcaḳ Sām'uñ daḫı göñli tesellā buldı. Ol ṣubḥ olınca Sām ḳız ile ʿıyş u nūş itmekde velīkin ḳızuñ dāmına elin irgürmedi Sām'a ḳız duḫūl itmege rıżā virmedi. Meʿāl-ḳıṣṣa ʿīş nihāyet ṣoḥbeti ġāyet kim eyitdi. Seḥer-gāh irişicek güneş şuʿlesinden āfāḳ içi kim ṭoldı idi.

Nażım

(Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün)

Çün ṣabāḥın nūra ġarḳ oldı cihān

(20) Yirlerinden ṭurdı cümle ins ü cān

Bu ʿabūsuñ suyı dersu sürülüp

Ḫayme zerrīni zemīn oda ḳuvrılur

Bu bisāṭa kim ḫıyām girdi güneş

Pes nişāṭ ehli żıʿāya ḳoşdı baş

Ol seḥer ṭurdı yirinden şāmı Sām

[285a]

(1) Alnı ebdeb ḳıldı ṭāʿat nīk ü nām

Oḳuyup ol er Ḥaḳ'a ṭāʿat ider

Pes gelüben ḳıza ol ʿizzet ider

Diñle imdi nolasıdur ḥāl-i Sām

Vir ṣalāvat Muṣṭafā'ya nīk ü nām

Neşir

Ḥakīm ḳavlince ṣubḥ kāh olıcaḳ Sām ḳız-ıla ol şīşeden ḳubbenüñ içine girdiler ḳapusı ṭaşradan şişenüñ ḳapusın küll-i ḥikmetle berkidüp muḥkem itdiler. Eyle kim ṣu girmedi. Andan ṣoñra Sām birle cin ḳızı şīşenüñ içine oturdılar daḫı cinniler gelüp ol taḫt ḳulblarından dutup (5) götürdiler daḫı deryā içre girüp gitdiler. Deryā içre olan cānavarları teferrüc eyledilerdi. Nite deryā içinde nā-gehān bir cānavar gördiler kim başı balıḳ başı bigi velākin burnı uzun ġāyet aġzında iki ḫançer miṣāli dişleri çıḳup iki yaña durur. Gevdesi timsāḥa beñzer velākin ḳarnı altında ayaḳları çoḳ bir ʿaceb daḫı ḳarnı altı balıḳ bigi ve arḳası ejdehā aġzı bigi velākin kemükden birbirine girih olup kemükden cismi var. Üstüḫān bigi ayaḳları var. Hemān timsāḥ ayaġı şeklinde ve daḫı

bu cānavaruñ iki [4]eli var adam eli bigi velākin penceleri ʿuḳḳāb penceleri bigi ellerinde balıḳ dişlerine beñzer yaraḳları var daḫı birbiriyle cenge ṭururlar kāh (10) ol yaraḳlarıyla ve kāh dişleriyle birbirin helāk iderler. Arḳalarından kār itmez velīkin ḳarnından dürtüp öldürürler. Sām Süvār ol cānavarı görüp taʿaccüb eyledi. Sām peri ḳızına suʾāl eyledi kim bu cānavarlar niçün ceng iderler didi. Ol ḳız cevāb virdi kim Yā Sām bu maḫlūḳa İstiḫānter dirler. Bularuñ ʿadāyini birbirinüñ etin yimekdür. Dāyimā bularuñ işi güci cengdür.

Naẓım

Birbirini yemi yedi ger bular
Az zamān içre deñiz yüzi ṭolar

Nite kim balıḳ yimese birbirin
ʿĀlemi balıḳ ṭutardı ber-güzin

Birbirine olduġı çün pes ġıdā[5]
(15) Ekserin olmaz balıḳdan hem rehā

Böyle taḳrīr eyledi ḫālıḳ yara
Vir ṣalāvāt ʿışḳ-ıla peyġāmbere

Neṯir

Ḥakīm ḳavlince Sām Süvār oldur ya içreki cānavarı taʿaccüb iderken bir yire geldi, gördi kim ʿummān ḳaʿrında bir bölük cānavarlar ṭururlar. Bir ḳayanuñ ḳoltuġındaki başları it başına beñzer gögsi ḳablan gögsine beñzer ḳarnı balıḳ ḳarnı gibi arḳası at arḳası bigi ḳuyruġı maymunlayın ince uzun ayaġı yırtıcı cānavar ayaġına beñzer velīkin bir ʿaceb bu ki aġzından odlar ṣaçılur. Aġızlarınuñ şerrinden deryā içre her bir cānavar kim görürse ḳaçarlar. Anuñ bigi odlar nefesinden çıḳup (20)ʿummān içine ṣaçılur. Bir zamān ʿummān içre yalın durur. Yine defʿ olur. Ṣuy-ıla ḳurı yirde külḫan odı eyle şerer virmez. Od aña daḫı kār itmez aġzından od çıḳar. Deryā ṣuyına ḳarışup bir ol ḳadar daḫı olur. Ṣankim oda yaġ dökdi. Eyle şuʿle virür

[285b]

yanar daḫı nā-be-dīd olur.

Naẓım

(1) Gör neler ḫilḳat ḳılup Rabbüʾl- enām

[4] Yazmada: ili
[5] Yazmada: ġıẕā

Ḳaldı ḥayrān aña Sām ol dem didi Sām

Ḳādiruñ buncılayın çoḳ ḳudreti

Vir ṣalāvāt Muṣṭafā'ya ṣubḥ [6]u şām

Neşir

Ḥakīm ḳavlince Sām ol cānavarı görüp ḳıza suʾāl eyledi kim yā nigārīn bu nice cānavardur ismi nedür kim bundan ʿaceb cānavar görmedüm didi. Ḳız cevāb virdi kim yā Sām buña ateş-i dem-i baḥrī dirler. Cemīʿ-i cānavarlar bunuñ aġzı şerrinden ḳorḳarlar. Her ne cānavar kim uġrasa helāk ider diyüp (5) ḫaber viricek ol cānavarlar daḫı Sām'uñ çerisi ġulūsın görücek ḳorḳar deryānuñ ḳıragında ḳaçup nā-be-dīd oldılar. Bunlaruñ ʿaḳabince nā-gehān bir dürlü maḫlūḳ daḫı gelür göründi. Nite adam şekli velākin depesinde iki at ḳulaġı gibi ḳulaġı var. Gögsi daḫı ḳaplan gögsine beñzer tülü, ḳarnı balıḳlayın pullu arḳası ite beñzer ḳıllu, ellerinüñ ayaġı barmaġı yırtıcı cānavar ḳaynaġınlayın minḳārlu velākin anuñ bigi önleri var kim deryā ü[7] ʿummānı gümledürdi. Gözleri [8]külḫan ocaġı bigi yanar. Sām Süvār ol Ṣānıʿuñ ṣunʿını görüp ḥayrān ḳaldı.

Naẓım

Nice ḥayrān olmasun ki Sām Süvār

(10) Aña hemtā ḳudrete iy [9]kām-kār

Cümlesin bir ḳaṭre ṣudan düridüp

Cān virüpdür baḥrüñ içre [10]Kird-gār

Ṣad-hezārānu ve yüz biñ āferīn

Bu ʿacāyib ḥikmete şöyle ki var

Neşir

Ḥakīm ḳavlince Sām ol cānavarı taʿaccüb iderken anlar ṭaġılup gitdiler. Nā-gehān andan ṣoñra yine deryā ḳaʿırında bir bölük cānavar peydā oldı. Nite şekli yaʿnī insāna beñzer velīkin iki kirdigāhında iki ḳara ḳanatları var ʿuḳḳāb bigi ve ayaġları daḫı deveḳuşı ayaġlılayın elleri daḫı ḳuş pençesi bigi minḳārlu ve bir daḫı ʿaceb (15) bu kim ḳolları daḫı ṭāvus gibi dürlü yüñleri var ve bir ʿaceb daḫı bu kim yüñleri reng-ā-reng ve ammā ki ḳarnında yedi yirde arḳası yedi yirde balıḳ pulları gibi pullar var. Balıḳ gibi ṣuda yüzer. Kāh adam gibi deryā dibinde yürür kāh ḳuş gibi deryādan çıḳup uçar. Havā yüzinde Sām görüp ḳıza suʾāl eyledi didi kim yā nigārīn bu cānavaruñ adı nedür didi.

[6] Metnin orijinalinde esre ile gösterilmiştir.
[7] Metnin orijinalinde ى ile yazılmıştır tarafımızdan düzeltilerek ü okunmuştur
[8] Yazmada: kelḫan
[9] Yazmada: kāmukār
[10] Yazmada:Kirdigār

Ḳız cevāb virdi kim yā Sām Süvār buña berrü baḥrī dirler. Mühlik ḳıtāl cebbār ḳahhār cānavardur. Cemīʿ-i cānavarlar bundan ḳorḳar ḫavf iderler didi. Sām Süvār Ḫālıḳ'uñ ḳudretine ḥayrān ḳaldı.

Naẓım

Bu ʿacāyib ḳudrete eyle naẓar iy pāk-i cān
Gör neler ḫilḳat ḳılur Ḫallāḳ-ı ʿālem her zamān

Çün naẓar ḳudrete ḳılasın bārīk-bīn
(20) Ṣunʿı Ṣānıʿ ẓāhir ola saña lā-büd [11]kām-rān

Dāsitān-ı Rüstem-i Zāl Ceng Kerden Cāzuvān Ez-Zamān-ı Loḳmān Ḥakīm

Ḥakīm ḳavlince Sām Süvār ol pehlevān-ı rūzigār deryā-yı ʿummān içre ṣırçadan sarāyuñ içinde cin ḳızı-y-ıla ʿīş ü nūş itmekde cinniler

[286a]

(1) taḫtı götürüp gitmekde deryā cānavarların İskender-i Kübrā gibi teferrüc itmekde ammā kim bizüm ḳışṣamuz bu yañadan Rüstem-i Dasıtāna geldi. Nite çünkim cāzūları Rüstem bu ʿaẓamet ile kim gördü yaḳın gelicek Racīm eydür: Yā Rüstem neye ġāfil ṭurursın, ben perilügümce bu cāẕūdan ḥaẕer ḳıluram sen neye ḫoẕ ādemīsin yaraġuñ alup ceng eylegil didi daḫı Rüstem gözinden ġāyıb olup cāẕūnuñ ḳatına gelüp Rüstem'i gösterdi, didi kim: Çāre ḳıl kim Rüstem'i ṭutayıduñ olamı didi. Daḫı dem çeküp gökyüzine çıḳup gözetdi kim (5) ḳanḳısı ġālib gelürse anuñla dostlıḳ ḳıla cāẕū ölürse bir melʿūn daḫı bulunmaya mı didi. Rüstem ölürse ẕihī dem diyüp ṭurup teferrüc itmekde bizüm ḳışṣamuz Rüstem'e geldi. Çünkim Rüstem cāẕūların geldügin gördi revān raḫş sürüp tīġ-ı sipīdi ḳınından çıḳardı. Ol ḳırḳ serverler daḫı ḳarşu ḳılıcın çıḳarup yalıncaḳ idüp ġırīv idüp yüridiler. Birbirine iricek ḳarıldılar, ḳatıldılar, bir ʿacāyib ceng itdiler. Gözler görmiş degül ammā ne ḳadar kim Rüstem ḳılıc urdı. Ol cāẕūlaruñ tenini ḳılıc kesmedi. Oḫ batmadı, süñü geçmedi. Velīkin anlar urduḳları ḳarada dutup yaḳardı. Rüstem ol ḥāli görüp pāk-i Yezdān'a ṣıġınup Tevrāt-ı Mūsā'dan birḳaç (10) Tevrāt oḳudı daḫı cāzūlara ḥamle eyledi. Ḥaḳḳ'uñ faẕlı birle cāẕūları ḳırdı kim az ḳaldı kim cāẕūlar ṣınup ḳaçayıdı. Velākin ol yañadan Racīm gördi kim Rüstem cāzūları ṣıyup helāk iderdi. Eger kim bir fitne ḳılmazsa Rüstem-i Zāl bunlara ġālib olur revān yine perī ṣūretine gürdi. Rüstem ḳatına gelüp didi kim Yā Rüstem zinhār daḫı ceng itmegil kim nışfüʾl-leylde bunlaruñ ḳalʿası üzerine varalum Sām Süvār oġlın dileyelüm virürler-ise emān virelüm. Şimdi ceng itme eger kim ceng iderseñüz vaḳt ola kim bu cāẕū, cāẕūlarınuñ helāk olduġın bile acıya daḫı ol acıġ-ıla Sām Süvār oġlını helāk eyleye. Sām oġlı (15) ölicek ḳırılduġın bize ne fāyide diyüp Rüstem'i cengden menʿ eyledi daḫı ṣuret-i tebdīl ḳılup Rüstem gözinden nihān oldı. Cāẕūya varup didi ki Yā Giryān Cāẕū

[11] Yazmada: kāmurān

Rüstem cengden menʿ eyledi daḫı şūret-i tebdīl ḳılup Rüstem'e nışfüʾl-leyl olıcaḳ sen ne ḳadar cāẕūlaruñ varısa gelüp Rüstem üzerine görünmedin siḥr oḳuñ ola kim Rüstem'i siḥr ile zebūn ḳılasın yoḳsa ceng ile Rüstem-i Zāl zebūn olmaz didi. Cāẕū Laʿīne duʿā ḳıldı. Dönüp ḳalʿasına getdi. Aḫşam daḫı yetdi. Andan Racīm, Rüstem gözinde nihān, cāẕū gözinde ʿayān silkinüp perī olup Rüstem'e göründi. Duʿā ḳılup bir kenārda ḳondurdı. Rüstem daḫı aḫşā (20) sāz u seleb çıḳarup pehlevānlardan birḳaç selveri cāẕūdan yaña ḳaravul ḳodı. Vaḳt-i şām'ı gözedür kim cāzūnuñ üzerine vara. Ol yañadan Giryān Cāzū ve daḫı ḳalʿasına varup bāḳī cāzūları daḫı uyudup siḥr aletlerin müḥeyyā ḳılup

[286b]

(1) Racim'i gözleyüp ṭurdılar. Bu yañadan Racīm daḫı biraz vaḳt Rüstem ḳatında oturdı. Vaḳt-i şām olıcaḳ dönüp Rüstem'e eyitdi: Yā tehumten-i ḫaşm-ı efgende tīġ-zen eger icāzet virecek olursañ varup Giryān cāẕūnuñ ḳalʿasına varayın uçup felek yüzine geçüp ḳanad açup ḳalʿa üzerinde çaġırayım ki gelüp Rüstem-i Dastān'a Sām Süvār oġlın virüp ʿömürden zamān emān diyeyim. Vaḳt ola kim sözüm dutalar. Sām'ı Süvār oġlını getüreler. Saña muṭīʿ olalar cengden yigdür. Me-bādā kim (5) siḥr-ile saña elem irgürürler. Sāḥirlerden ḫavf iderem didi. Rüstem eyitdi: Varursañ varġıl ammā kim benüm yüz biñ biñ sāḥirlerden derdüm yoḳdur diyüp Rüstem özin görürdi. Racīm [12]şād olup yirinden ṭurup dem çeküp uçup gelüp Giryān cāzūya yetdi, neye ṭurursın Rüstem ġāfil durur diyüp hemān dem Giryān cāzū gelüp Rüstem üzerine biñ sāḥire-y-ile siḥr oḳuyup Rüstem'i çerisi-y-ile ḳırḳ pehlevān ile ḳaravulda ṭurdı. Anlar bile cümlesini hoş ḳılup cümlesinüñ fermānı ḳalmayup Giryān cāzū virdi. Ne ḳadar pehlevānlar varısa helāk eylediler. Hemān Rüstem ḳaldı. Rüstem'i dutup bir demür ḳafaṣa ḳoyup (10) ḳafaṣla alup ḳalʿaya getürdi. Racīm Laʿīn görüp şād olup Giryān cāzū ḳatına gelüp taḫt üzerinde oturdı. Ṣaġ ṭarafında İblīs oturdı. Bāḳī cāzūlar ayaġ üzre ṭurup Rüstem'i ṣanduḳ-ıla dīvān içre getürdiler. Andan ḥükm eyledi. Rüstem'üñ ʿaḳlın getürdiler. Rüstem göz açup gördi kim demür ḳafaṣ içinde ḳarşusında Giryān cāzū, yanında ḳulaġuzı perrī oturur kim kendüye dostlıḳ iderdi. Bāḳī ṣaġ ṣol sāḥireler, mekkāreler ayaġ üzre ṭururlar. Rüstem taʿaccüb ḳılup ider. ʿAcebdür kim bu ḳulaġuzlıḳ iden şeyṭān degülse deyüp ḫışm birle baḳup daḫı başını ṣaldı. Buġur Racīm-i Laʿīn şāẕılıḳ birle güle güle Rüstem-i Dastān'a (15) ṭaʿn-ıla ḥālin ṣorup didi kim:

Naẓım

(Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün)

Didi nice ḥālüñ iy Dastān-ı Zāl

Gör ki netdi saña şeyṭān bed-fiʿāl

Çün Süleymān dostı oldı ṭapuñuz

[12] Yazmada: şāẕ

Düşmen-ile itdüñüzse ittiṣāl

Bellü bilgil neslüñe vü aṣluña

Tā ḳıyāmet getürem bī-ḥad zevāl

Ne ḫu Zāl'i ḳoyam ve ne Sām'ı men

Külli gözi eyleyem ben pāy-i māl

Siz ṣanursız diyü cinnī ḳırasız

Neslimüzle ḳılasız ceng ü cidāl

Gör ne bende düşirüpven ben seni

Gör ne ḳılam ben senüñle mekr ü vāl

Ger dilerseñ ḳurtaram Rüstem seni

(20) Secde idüp baña bu dem nīk ü ḫāl

Baña secde eylemezse bī-gümān

Öldürürem virmezem daḫı mecāl

Böyle diyüp ol laʿīn şeyṭānı gör

Rüstem ile itdi ḫayli ḳīl ü ḳāl

Mekr-i şeyṭāndan dilerseñ sen ḫalāṣ

[287a]

(1) Vir ṣalāvāt Muṣṭafā'ya māh u sāl

Neşir

Ḥakīm ḳavlince Racīm eyle diyicek Rüstem ġayrete gelüp cān u başdan el yuyup saġlıġından vaz gelüp ḳażāya rıżā virüp didi kim Yā Laʿīn gör der-gāh-ı Ḥaḳḳ'dan rūz yaʿnī ki senden ḳorḳarmıyam. Ecelüm gelmeyince ḫod ölmezem, senüñ bed-fiʿālüñ sözüni ben almazam. Yā melʿūn sen ne melʿūnsın kim ben Ḥaḳḳ'ı ḳoyup saña secde ḳılam. Senüñ maḳṣūduñ budur kim beni dünyādan īmānsuz görderesin.

Naẓım

Gör ne aʿẓam [13]bār-gāhdur bār-gāhı Kird-gār

[13] Yazmada:bārigāh

(5) ʿAḳl olan künhinde ʿāciz hem irişmez aña yār

Bu ne milk bu ne ḫalḳ anca melāʾyik oldılar

Cümlesi tesbīḥ ḳıla dāyimā leyl ü nehār

Dāsitān-ı Melekūt-i Süleymān Āmeden ve Şoḥbeti Kerden ve Ez-ʿulubān-ı ʿAcāyibāt-ı Goften-i Süleymān-rā

Ḥakīm ḳavlince Rüstem şeyṭān-ı Racīm-ile cāẕūnuñ bendinde ammā kim bizüm ḳışşamuz yine Süleymān'a geldi. Nite ol zamān kim Ḥażreti Cebrāʾīl ile mekeüʾl-mevt ile oturmışlarıdı. Andan şoñra Süleymān ʿaleyhiʾs-selām dördünci ḳat gök ferişteleriniñ ḫalīfe Müyāyıl'ıla güneşüñ şıfatını diñledi. Ḫālıḳuñ ḫilḳatin ḳādiruñ ḳudretin ḥākimuñ ḥikmetin taʿaccüb iderken nā-gehān gördi ki bir ṣaf melekūt daḫı geldi ki öñlerince bir Melek-i (10) Aʿẓam gelür ki başı fevḳaʾlʿulāde ayaḳları taḥteʾs-serāda yüziniñ nūrı güneşden enver ḳamerden münevver ḳaçan kim ol ferişte yaḳın geldi. Selām virdi, eyitdi ki Yā Süleymān süleymānlıḳ ḳutlu olsun. Ol Ḫüẕā'ya ki mübārek yüziñi gördük. Nübüvvet ḫātemiyle bile gelüp ḫāk-i pāyüñe yüz sürdük. Süleymān daḫı cevāb virdi ki yā Müvekkel-i Melekūt ehlā vü sehlā vü merḥabā ḫoş geldüñ diyüp dördünci ḳat gök ferişteleriniñ altın yanında yir gösterdi, geçüp oturdı. Andan Süleymān ḥażreti dönüp Cebrāʾīl'e eyitdi ki yā ḳarındaşum Cebrāʾīl bu gelen müvekkel kimdür ve maḳāmı ḳanḳı gökdedür didi. Cevāb virdi ki Yā Süleymān bu ferişteler üçünci (15) ḳat gök meleklerinüñ müvekkelidür, adına İẕyāʾyıl dirler. Süleymān ol ḫaberi işidicek dizi üzerine durup aña ʿizzet eyledi daḫı eyitdi kim yā ḳarındaşum İẕyāʾyıl üçünci ḳat gökde senden ʿaẓametlü ferişte var mudur? baña ḫaber vir didi. Melek cevāb virdi ki Yā Süleymān üçünci ḳat gökde ol ḳadar ʿaẓametlü ʿibretuʾllāh ferişte vardur ki deñizlerüñ ḳaṭresinden berrinüñ ḳumları ṣağışından artuḳdur ve bunca żaʿīfden kemteri yoḳdur. Ammā ki Allāh Teʿālā'nuñ emri-y-ile benüm ḥükmümde üç yüz biñ serḥeng ferişteler vardur. Her birinüñ yine üç yüz biñ ferişteye ḥükm ider. Ser cümlesi ol feriştelerüñ ṣaf bağlayup (20) sücūd itmekdür. Eyle çoḳ ṣaf bağlamışlardur ki aralarında bir ḳıl ṣığmaz ve daḫı Yā Süleymān ḳarındaşuñ Mūsā ve Yūsuf peyġamber üçünci ḳat gökde olurlar. Atañ Dāvud peyġamber andadur ve daḫı İsrāfīl'den işitmişdüm ki Levḥ-i Maḥfūẓ'a naẓar idüp Allāhü Teʿālā

[287b]

(1) emri birle oḳuyup bilmiş. Bize ḫaber virmişdür ki Dāvud peyġamber oġlı Süleymān olacaḳdur. Dünyādan āḫirete rıḥlet idecekdür. Atası Dāvud peyġamber yanında üçünci ḳat gökde ḳarār ḳılacaḳdur. Süleymān ol sözi işidicek göñlinden bunı geçürdi ki nite ben İsrāfīl peyġamberi göreydüm aḥvāli ʿāḳıbet neye irişür. Aña ṣoraydum Cebrāʾīl ʿaleyhiʾs-selām Süleymān göñlinden geçeni bildi. Yā Süleymān ġam yime ki İsrāfīl saña gelecekdür diyüp ḫaṭırın tesellā ḳıldı. Andan Süleymān baş ḳaldurdı. [14]İẕyāʾyıl melege eyitdi ki yine üçünci ḳat (5) gögüñ ferişteleriniñ ḫaber vir didi, eyitdi: Yā

[14] Yazmada: İẕyāʾyılı

Süleymān üçünci ḳat gögüñ ʿaẓametlü ferişteleri çoḳdur ki her birisinüñ ululıġına nihāyet yoḳdur. Cümlesinden birisi budur ki bir ḳızıl yaʿḳūtdan bir kürsī üzerinde bir ʿaẓīm melik oturmışdur ki ol feriştenüñ yetmiş biñ başı vardur, her başında yetmiş biñ yüzi vardur. Bir yüzü bir yüzine beñzemez yetmiş biñ ḳanadı vardur. Her ḳanadı yetmiş biñ şāh-ı perī vardur kim iki küçügi maşrıḳdan maġribe irişürdi. Ol feriştenüñ adı Ḥābildür ki tesbīḥi daẖı budur: اللهُ اكبرُ لا اله الا الله هو الله اكبر ولله الحمد ve daẖı Yā Süleymān bir ferişte daẖı vardur ki anuñ (10) ululuġı dil-ile vaṣf olmaz. Şöyle kim görenüñ zehresi çāk olur. Anuñ adı Serḥāyıl'dur. Yetmiş biñ ferişte vardur. Anuñ emrindeki her birisinüñ ḳāmeti iki yüz yıllıḳ yoldur. Her birisi ellerinde oddan ʿamūdlar ṭutarlar. Bir bölük ḳavm ʿaẕāb iderler. Anlar dünyādan īmānsız gitmişlerdür. Ol feriştehlerüñ tesbīḥi daẖı budur: يا قهار يا جليل يا جبار يا عيوب الستار نظم

Naẓım

Bu ne ḳudret bu ne ḥikmet var naẓar ḳıl yā emīn
H̱ilḳat ider luṭf-ıla bunca melāʾyik pes hemīn

Nice yüz biñ ancılayın dāẖi vardur ʿālemi
Kim melekler ṭobṭoludur ẖilḳat ider ḥaḳ mübīn

Der-beyān-ı Temsilāt-ı Dāsitān-ı Māẓī

Diñle nedür bülbül-i gülşen naʿīm-i naʿīm
(15) Kim kelāmın bilse māt ola kelīm

Ḳıṣṣa-i māẓīden añla ḥiṣṣeʾyi
Kim sürūrla defʿ idevüz ġuṣṣaʾyı

Ol melikler aʿẓamı durur ʿaḳıl
Tābiʿ-i ʿadlüñ ḳuvāsıdur naḳl

ʿİlm ü ḥilm ṭāʿatiyle hem ḥayā
ʿAḳlınuñ oldı ḳıvāmı müntehā

Göñlüñüz gökler durur cān ẖu vü ʿarş
Bir vücūduñ misli durur ẖāk-i ferş

Nefsüñüzdür Şeh Süleymān kāmikār
Ol melek ʿaḳluñ ider naṣiḥ iy yār

Ger dutarsañ ʿaḳluñuñ sözin nefes
Ḳuds-ı Ḥaḳḳ'a bulısarsın dest-i rest

Kendüzüñ bilseñ bulurduñ pāk u dīn
Aṣl sensin teferruʿ ḳuds pīş ü bīn

(20) Nefsini bilen bilür Ḥaḳḳ-ı yaḳīn

Nefsini bilmeyen erden gey saḳın

Sen saña ḳılmayıcaḳ evvel sefer
Farḳ idemezsin vücūduñ nāme ver

Ḥaḳḳ'ı bulmaḳ isteyen fānī ölür
Bāḳī dirlik isteyen evvel ölür

[288a]

(1) İsteriseñ birligi sen bulasın
Pes gerek evvel ḳadem hiç olasın

Nefs-i emmāre olmayınca hiç hiç
Ḥaḳḳ'ı hergiz bulısarsın ir ü giç

Nefsi ṣı kim rūşen ola ʿaḳlı şemʿ
ʿAḳlıla şemʿuñ ola eger cemʿ

Der-beyān-ı Meclis-i Aẖer

Ḥaḳḳ'a minnet iy emīr ü nīk-nām
Ṭoḳsan altı meclisüm oldı tamām

Dilden elden geldügince söyledüm
Tā kitābum buldı ẖoş emlaḥ kelām

Men ne ögem? yāẖu nedür sözimüz
(5) Ehl-i ʿirfān olmışamdur ben ġulām

İşbu sözden baña maḳṣūdum hemīn
Bir nişān ḳala cihānda añılam

Söz durur ʿālemde ḳalan bāḳī pes
Kim ḳalanı bāḳī durur iy hümām

Dem gele ki cismümüz ṭobraḳ ola

Sinle içre toza ḳarşa ʿıẕām

Bu Süleymān-nāme birle yād olam
Diñleyüp ide duʿālar ḫāṣ uʿām

Kim ider Firdevsī çün ḫayrı duʿā
Raḥmet itsün Ḫālıḳ'ı Rabbüʾl enām

İy ḫüdāvendü kerīm ü lem yezel
Vey yaradan cennet ü dāraʾs-selām

Nūr-ı Aḥmed ḥürmeti çün Yā İlāh
Eyle Firdevsi'ye firdevsi maḳām

(10) Nola cürmi bī-ʿadedse her zamān
Ḥażretüñ medḥini söyler ṣubḥ şām

Raḥmet-i Ḥaḳ'dan umarsañ yā ʿazīz
Vir ṣalāvāt cān-ıla bī-ḥad selām

Süleymān-nāme'nüñ Ṭoḳsan Yedinci Meclisinüñ Ẕikrindedür

İy perī peyker melek manẓar sebḫer
Cān fidādur yoluña el ser-te-ser

Men dimāġım içre dutaram ḫayāl
Men cemālüñe ḳıluram bāk naẓar

Būy-ı zülfüñden muʿaṭṭardur ṣabā
Pāk-i ẕātuñdan nişān ṭutar ḳamer

Dil ü cān yetdi başa yetdi ʿömür
Ġonca leb āh eylerem vāh çeşm-i ter

Merdüm aġlar nālemi görüp benüm
Ṭaş mı baġruñ yā ḥabīb itmez eṯer

(15) Gönlüm ister menzil-i ḫākī olam
Sinüm üstinde ḳala yaʿnī güẕer

Ḳapuña gözüm yaşı girdügi bu
Hem-çü ferrāş işügüñi pāk ider

Zülfüñ efʿīsi iderdi cān helāk
Ḥoḳḳa-i laʿlüñ tiryāk virmese eger

Ġarra olma ḫūbluġıña yoḳ beḳā
Ṣāfī āḫarşu gibi tizcek geçer

ʿĀrif olan faḫr ḳılmaz ʿāleme
ʿÖmrini ḫoş görüben yiyüp içer

Cāhil oldur mālın irküp ṣaḳlaya
Ṣoñına vāriṯ ṭaġıda nām var

ʿĀḳıl ol ki ṣoñına ḳoya nişān
Tā ḳıyāmet yād ola vü tācu var

Ol cihetden teʾlīf oldı bu kitāb
(20) Naẓm u neṯr ü ḫūb-ı zībā muʿteber

Kim oḳursa bu Süleymān-nāmesin
Bir duʿādan yād ide o mā-ḥażar

Kim ider Firdevsī'yi ḫayr-ıla duʿā
Bī-gümān Firdevsī'ye āḫir ider

Diñle imdi bu Süleymān-nāmesi

[288b]

(1) Vir ṣalāvāt Muṣṭafā'ya yā münīr

Dāsitān-ı Süleymān-rā Melekūt ʿAleyhimeʾs-selām Āmeden

Loḳmān Ḥakīm ki ʿĀd oġlı Ḥakīm'i Ḥādıḳ'ı ʿāḳıldur ve Aṭlāṭūn-i Yunānī, ṭabīb-i kāmildür. Bu Süleymān-nāmenüñ müʾellifidür. Bu kitābı aʿẓamı muṣannifleridür. Ol ḥükemānuñ efẓali ʿulemānuñ aḳvāli özde Firdevsī çıḳardı. Bu üç yüz altmış altı mücellid kitābdan Süleymān-nāme muṣannifidür. Ol vech-ile emlaḥ ḥikāyet eṣaḥ rivāyet ḳılup eydür kim ʿāṣıḳāne ṣalavat çün kim üçünci ḳat gögüñ ferişteleri (5) ḫalīfesi İzyāyıl Melek Aʿẓam böyle diyicek nā-gehān Ḥaḳḳuñ emriyle bir ʿaẓametlü melek geldi. Anuñ daḫı nice yüz biñ ferişteleri var. Bilesince kim her birisinüñ ḥüsn-i aḥsen neyyir aʿẓam miṣālinde alnı nūr-ı ʿālem eṭrāf münevver iderdi. Ḳaçan kim ol ḫalīfe ilerü gelüp Süleymān'a selām virdi eyitdi kim yā nebiyyaʾllāh Süleymānlıḳ saña mübārek olsun şükür ol Ḫalıḳ'a kim bize mübārek cemālüñi görmege rūzī ḳıldı. Gördük ḫāk-i pāyüñe yüz sürdük diyüp Süleymān ḥażretine ʿaleyhiʾs-selām duʿā ḳıldı. Süleymān daḫı ol ferişteḥüñ selāmın aldı yirinden ḳalḳup ʿizzet idüp üçünci ḳat gök ferişteleriniñ ḫalīfesi İzyāyıl melegüñ (10) altında yir gösterdi, geçüp oturdı. Andan Süleymān Cebrāʾīl'e şordı ki bu Melek-i Müvekkel kimdür ve maḳāmı ḳanḳı gökdedür. Cevāb virdi ki ikinci gök ferişteleriniñ ḫalīfesidür. Adına İsrāʾyıl dirler. Süleymān ʿaleyhiʾs-selām Cebrāʾīl'den ol ḫaberi işidicek dönüp ol ferişteye eyitdi kim yā ḳarındaşum İsrāʾyıl ḫoş geldüñ ehlā vü sehlā vü merḥabā luṭf idüp bize ikinci ḳat gök ferişteleriniñ ḫaber vir diñleyelüm senden ʿaẓametlü melek var mıdur añlayalum cevāb virdi ki Yā Süleymān ikinci ḳat gökde firişteler ṭoḳuz ḳat felekdeki yılduzlar sāġışından ziyādedür. Cümlesinden faḳīr, ḥaḳīr bu bī-çāredür ki benüm taḫtı yerümde (15) iki yüz biñ ferişte vardur ki her birisinüñ ḥükminde anlaruñ daḫı ikişer yüz biñ ferişte vardur ki anlaruñ her biri ikişer yüz biñ ferişteye ḥükm iderler her birisi ḥākimdür ve daḫı Yā Süleymān ikinci ḳat gök ferişteleri [15]ṣaf ṣaf durmışlardur kim sücūda kimi rāḳiʿde kim ḳıyāmda kim ayaġ üzre durmışlardur. Ḫaḳ Teʿālā'ya tesbīḥ iderler. Tesbīḥi daḫı fāṭıruʾs-semevāti sūresin oḳurlar ve daḫı bir ferişte vardur kim Ḳāsım Erzāḳ ḫalaḳdur. Yaʿnī ḫalḳuñ rızḳı ne ḳararlandıysa rezzāḳ-ı ʿālem ḥükmi birle ḳamu ḫalḳa rızḳını ol taḳsīm ider. Ol melegüñ yetmiş başı vardur. Her başında yetmiş yüzi vardur ve her yüzinde yetmiş aġzı vardu. Her (20) aġzında yetmiş dili vardur. Her dili yetmiş lüġat-ile Ḫaḳ Teʿālā'ya tesbīḥ ider, tesbīḥi budur: 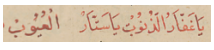

Naẓım

Gör neler ḫilḳat ḳılupdur Ẕüʾl-celāl

Kim ʿuḳul irmez aña irmez ḫayāl

[289a]

[15] Yazmada: şāf

(1) Nice yüz biñ biñ melāʾyik yaradur
Bir dem içre ancılayın Ḥaḳ Teʿālā

Ḳādir ol ki ḳudreti var külliyā
Ġāfir ol ki ḥażretidür bī-miṯāl

Kün dimekden ḫilḳat ider kāyināt
Māʾ u ṭıynden ādem ide bī-zevāl

Her ne ḳılmaḳ ister-ise yaradur
Ḥükmi içre kimse itmez ḳīl ü ḳāl

Birligine varlıġına ḳādiruñ
Şükr ḳılup vir ṣalāvāt māh [16]ü sāl

Neṯir

Ḥakīm ḳavlince çünkim Süleymān İsrāʾyıl'dan bu sözleri işitdi. Ṣāniʿuñ (5) ṣunʿına taʿaccüb iderken nā-gehān bir ṣaf ferişteler ḳaçan kim ol Melek-i Müvekkel yaḳın gelicek Süleymān'a selām virdi eyitdi ki Yā Nebiyyaʾllāh süleymānlıḳ saña mübārek olsun ḥāfıẓuñ Allāh Tebārek'e olsun nice biñ yıllar ki cihāna gelmesine cemālü kemālüñi müşāhade ḳılmasına intiẓār çikerdük. Şükür ol Allāh'a dīẕāruñı gördük ḫiẕmetüñe yüz sürdük diyüp duʿā ḳılıcaḳ Süleymān daḫı yirinden ḳalḳup aña ʿizzet ḳılup ikinci ḳat gök ferişteti İsrāʾyıl yanında yir gösterdi, geçüp oturdı. Andan Süleymān Cebrāʾīl'e ol melegüñ kimdügin ve maḳāmı ḳanḳı felekdeyüdigin tefdīş eyledi cevāb virdi ki Yā Süleymān bu ferişte evvelki (10) ḳat gögüñ ḳapucısıdur diyicek Süleymān tekrār yirinden ḳalḳup aña ʿizzet eyledi daḫı eyitdi ki yā ḳarındaşum İsmāʿīl bu birinci ḳat gökde daḫı ferişteler var mıdur. Anlaruñ efʿāʿlarından ḫaber vir didi. İsmāʿīl melek eyitdi ki Yā Süleymān bu birinci ḳat gökde ʿaẓīm ferişteler çoḳdur şöyleki benden żaʿīf bī-çāre ferişte yoḳdur. Benüm ḥükmümde yüz biñ ferişte vardur. Anlaruñ da her birisi yüz biñ ferişteye ḥükm ider. Ol ferişteler daḫı her birisi yüz biñ ferişteye ḥākimdür. Her birisi ṣaf ṣaf ḳıyāma durup Tebāreke sūresin tesbīḥ oḳurlar. Yine Süleymān suʾāl itdi kim yā ḳarındaşum İsmāʿīl ceddimüz Ādem-i Ṣafī ʿaleyhiʾs-selām birinci ḳat gökde (15) midür cevāb virdi ki Yā Süleymān Ādem-i Ṣafī evvelki gökde oturmışdur. Ḳızıl yāḳūtdan kürsī üzerine evlādınuñ ervāḥına müvekkeldür. Her kimüñ ki Ādem oġlanlarından vaʿdesi yetdi-y-ise melekü'l-mevt rūḥın ḳabż ider. Kendünüñ ḫiẕmetkārı olan ferişteleri buyurur. Ol meyyitüñ rūḥın Ādem'e iletüp ḳabż iderler. Müʾmin rūḥını göricek Ādem ʿaleyhiʾs-selām şād olur. Ḥaḳ Teʿālā saña raḥmet itsüñ cennet-i ʿadnı senüñ virsün dir. Ḥaḳ Teʿālā Ādem'üñ duʿāsın ḳabūl ider. Melekü'l-mevt daḫı ṣāġ yanından varur. Raḥmet ferişteşine emr ider. Allāh Teʿālā'nuñ iẕni birle

[16] Yazmada: Esre ile gösterilmiştir.

ol müʾminüñ rūḥını maḳām-ı ʿallīne iltürler ve eger ki ol rūḥ eşḳā ervāḥından (20) ise Ādem ʿaleyhiʾs-selām görüp feryād ḳılur. Birinci ḳat gök ferişteleri gök ḳapusından içerü ḳoydurmaz. İy ʿāṣī Ḥaḳ Teʿālā senüñ sicn eylesüñ diyicek melekü'l-mevt Allāh emri birle ṣolında ṭurur ʿaẕāb ferişтelerine ḥükm ider. Ol münāfıḳuñ cānını siccīne

[289b]

(1) iltürler. İsmāʿīl melek bu ḫaberi viricek Süleymān ʿaleyhiʾs-selām suʾāl itdi ki siccīn ve ʿillīn ne nesnedür. Cevāb virdi ki Yā Süleymān bizüm buña ʿaḳlımuz irişmez. Ṭāvūs-ı Ḳuds'a ṣor ki melek-i muḳarrebdür. Süleymān Ṭāvūs-ı Ḳudsī'den yaña dönüp eyitdi ki yā ḳarındaşum Cebrāʾīl, ʿillīn didükleri nedür bāña cevāb vir didi eyitdi ki Yā Süleymān ʿillīn didükleri ẕebercetden bir yaşıl levḥdur. Anuñ ṭūl u[17] ʿarżına nihāyet yoḳdur. ʿArş altında Ḥaḳḳ'uñ ḳudreti birle muʿallāḳ durmışdur. Ādemüñ aʿmāli anda yazılmışdur. (5) Ammā ki siccīn yedi ḳat yirün altında bir ṭaşdur. Ne ḳadar eşḳıyānuñ aʿmāl-i ḳabīḥası varısa anda yazılmışdur.

Naẓım

Līki siccīn aşlı iy şāh-ı cihān
Yidi ḳat üstinedür ol ʿayān

Ululıġına nihāyet yoḳ durur
Bu cihāndan bī-ḥad artuḳ çoḳ durur

Ne ḳadar kim eşḳıyā varsa ṣaḥīḥ
Her biri kim itse aʿmāl-i ḳabīḥ

Dest-i ḳudret birle aña yazılur
Tīġ-ı ḥikmet birle ṣanki ḳazılur

Hiç ḫaṭā ḳılmadı kim bir eşḳıyā
Ol ṭaşa yazılmaya başdan başa

Ḥaḳḳ'uñ emri bu durur iy şehriyār
(10) Tā ḳıyāmet olıcaġaz āşikār āşikār

Tā ḳıyāmet her ḫaṭarlar yazılur
Kārigāhuñ eksügi yoḳ düzilür

Böyle diyüp ḫāmūş oldı ol melek

[17] Yazmada: esre ile gösterilmiştir.

Şāh Süleymān diñleyüp ider dilek

Nāliş idüp Ḥaḳḳ'a ḳıldı şeh niyāz

Eyledi ġāyet ḫaṭardan iḥtirāz

ʿĀḳıl oldur itmeye ḳaṭʿā ḫaṭā

Vir ṣalāvāt sen bir rūḥ-ı Muṣṭafā

Neşir

Ḥakīm ḳavlince ḳaçan kim Süleymān ʿaleyhiʾs-selām göklerüñ ferişţelerinüñ imtihān idüp gördiyise ferişteler daḫı Süleymān nebiyi ziyāret eyledilerse ayaġ üzerine ḳalḳup Ṭāvūs-ı Ḳuds'a işāret itdiler. Andan Süleymān'a Cebrāʾīl eyitdi. Yā Nebiyyaʾllāh bu melekūt ʿālī ḥażretüñden icāzet(15) gitmege didi ve sizlerden bir nesne daḫı dilek iderler ki ümīẕdür kim ḳabūl ḳılasız didi. Süleymān cevāb virdi kim Yā Ṭāvūs-ı Ḳuds bizüm ne miḳdārumuz ol ki bizüm ḳatımuzda rūḥānīnüñ dilegi ola ammā kim varısa diñ başum üstine ḳabūl ḳıldum didi. Süleymān eyle diyicek Cebrāʾīl eyitdi ki bu melkūtuñ ʿālī ḥażretüñden dilekleri budur kim Nil Irmaġı'nuñ başında Billūr Ṭaġı'nuñ üstinde bir ferişte vardur kim bir kez tesbīḥin yañılup bir nefes tesbīḥden ḫāli olduġı çün ol melek-i aʿẓam'ı yedinci ḳat gökden düşüp bir ayaġ daḫı şınup durur. Ādem-i ṣafī ḫilḳat olmazdan evvel yetmiş biñ yıldur ki evvelden daḫı henüz ol ṭaġda yatup (20) zārılıḳ ḳılur. Senden temennāmuz budur kim Ḥaḳ Teʿālā saña itdügi ʿaṭāyı saña virdi. Hiçbir peyġambere virmemişdür. Ol zamān kim Nil Irmaġı'na varasın. Ol ferişteḥüñ ḥālini göresin yüzüñi ḫāke sürüp göñlüñi ol Ḥayyü yaña baġlayup Ḥaḳḳ Teʿālā'dan anuñ

[290a]

(1) günāḥın dileyesin. Tā kim duʿāñ Ḥaḳ Teʿālā ḳabūl ide. Ol melek ṣaġ selāmet bī-melāmet maḳāmına gide. Senden temennāları budur didi. Ṭāvūs-ı Ḳuds şöyle diyicek Süleymān ḥażretine daḫı yirinden ṭurup melekūte ʿizzet ḳılup didi kim:

Naẓım

Başum üzre ne ki dirse ḫiẕmetüñ

Cān u dilden ḳılam iy cān ḫiẕmetüñ

Ḥażretüñden atru ḳılam ben duʿā

Müstecāb ide duʿāmı ol Ḫüẕā

Bu ḳuluñdan nāliş itmek kāmiyāb

Var ümīẕüm Ḥaḳḳ'a ḳıla müstecāb

(5) Ḳul duʿāsı birle ḳulı müsteʿān
Yarlıġar ġam yimegil sen bī-gümān

Böyle diyüp şāh Süleymān şehriyār
Ḫāṭırın itdi tesellā kāmukār

Diñle imdi bu ḥikāyet aṣlını
Vir ṣalāvāt tā oḳuyam faṣlını

Ḳıṣṣa-i Sührāb Şāh ve Āṣaf

Ḥakīm Ṭāvūs-ı Ḳudsī Süleymān ʿaleyhiʾs-selām ḫalvetde ṣıḥḥatde illā bizüm ḳıṣṣamuz Süleymān'a geldi. Nite ol zamān kim Āṣaf bin Berḫıyā, Bād-ı Pāy-ı ʿAyyār'a ḫilʿat geyürdi. Çāpuk Ṭarrār'ı daḫı ḥabse ṣaldı. Andan ṣoñra leşker beglerine emreyledi. Atlara süvār olup ḳılıca cenge ʿalem çeküp ṭabl u tühüliler çalup yüriyüp seksen sekiz biñ er ile (10) Ḳaḥṭāni-yi ʿArabī pehlevānı Ġażanfer-i Medeni-y-ile ḳalʿanuñ bir ṭarafına daḫı yetmiş biñ erkek atlu ahen-pūş sipāh-ile şemʿūn Sıbṭı Sulṭān Evināẕuyı şāh yürüdi kim begler begi Kehrām bin Ehrām'dur. Pehlevān-ı Mehrām bin Seḳlān Rūmī'dür. Anuñ ʿaḳabince ḳalʿanuñ bir ṭarafına altmış altı biñ altı yüz altmış altı ʿArab dilāverleri-y-ile Yehūdā Sıbṭı sulṭān İlyāv şāh yürüdi kim begler begi Ḳaydās bin Beydās yürüdi ve Pehlevān-ı Ḳamḳamūyı Berberī'dür. Andan ṣoñra on iki biñ ʿalem ile Āṣaf ibni Berḫıyā Sekīne ile ve Süleymān ʿalem ile on iki biñ server ile orduya ḳaravul oldı benī İsrāʾīl ġāzilerine ḳaʿādād oldı. Meʿal ḳıṣṣa cümlesi iki yüz biñden (15) ziyāde er olup ḳalʿaya yürüyiş etdi. Ṭabl u düḫüller çalup ʿalemler çeküp cenge ṭurdılar. Ol yaña ḳalʿa içinde Sührāb-ı Şāh daḫı düşmenüñ ḳalʿaya yürüyiş itdügin bilüp ʿAmāliḳa serverlerine emr ḳıldı. Ceng yaraġın görüben yir yir burcuñ üzerine çıḳup erliklerine ṭurdılar. Savaş itdiler Benī İsrāʾīl aşaġadan ḳalʿaya oḳ atdılar. ʿAmāliḳa dilāverleri daḫı burcı berülerinden Süleymānīleri ṭaş aġaca ṭutarlardı. ʿAmāliḳa dilāverleri meʿal ḳıṣṣa güneş ḳubbe-i felege dikilince Cālūtiler ḳalʿasından Süleymān yir yüzinde bir ceng itdiler. Adam ḳanlarından ḳalʿa ṭaşların lāle renk itdiler. ʿĀḳıbet Benī İsrāʾīl leşkeri Sührābi'lere ġālib (20) gelüp ḳalʿa ḳapusın alup ḳalʿa içine girince nā-gehān ṣabā cānibinden bir toz belürdi ki cihānı ṭutdı. Süleymāniler ʿaceb bu toz neyinki diyüp fikre varınca maġrib cānibinden yil esüp şarḳ ṭarafından gelen toza ḳarşu varup özinden götürdi.

[290b]

(1) Anı gördiler ki ḥaddi ḥisābı yoḳ. Bir ʿaẓīm leşker ġırīv ḳılup deñiz gibi mevc urur. Gürleyü gümleyü gelür. Cebe cevşen ḳılıc, balçaḳ, ḳulḥaḳ (?) şuʿlesinden felekde güneş yüzi ṭunmış süñüler ışıḳlar şuʿlesinden yir yüzi elmāsa dönmiş ve atlar ayaġı tozından felek yüzindeki güneş ḳızarup nuḥāse dönmiş ve atlar ayaḳından tozup felege ḳalḳuben cihānı ẓulümātı ḳaṭrān deryāsı bigi ḳaynadı. Atlar kişneşinden cebeler çıġşaduġından

felek ṭası avāze virüben güm güm ötdi kös ḫarnı ṣadāsı çarḫdaġı (5) Behrām ḳulaġın ger itdi.

Naẓım

Ṣan Sikender seddidür kim ol çeri
Ḳopdı yirinden yüridi bu yiri

Yāḫu baḥrī cevşeni itdi ḫurūş
Fevc fevc mevc mevc geldi uş

Tīġı ḳılıc balçaġ-ı āhen ışıḳ
Gökdeki güne virürdi ḫoş ışıḳ

At süheylinden felekler gümledi
Naʿralardan çarḫ ṭası gümledi

At nalından yir delindi oldı toz
Toz içinden güneşüñ beñzidi boz

Bor-ı ṣūr tā ötdügince ẕenc-ıla
ʿArş u ferşi gümledürdi ḫınc-ıla

Baḥr-i aḳyānus ururdı ṣanki mevc
Pāsübānlar geldi burca fevc fevc

(10) Diñle imdi nidiserdür ol Āṣaf
Vir ṣalāvāt ʿömrüñ itmegil telef

Neṯir

Ḥakīm ḳavlince ol ʿaẕīm leşkeri Āṣaf bin Ḫıyā göricek bildi ki bu gelen ṣabā leşkeridür ki Sührāb şāha yardıma geldiler. Andan Āṣaf buyurdı. Üç yüz altmış altı erkek atlu altun çomaḳlu pūlād aletlü çavuşlara emr itdi. Raḫş sürüp ḳalʿa üzerinden benī İsrāʾīl leşkerini irüp Süleymān ʿalemi dibine yitirüp alāy baġlayup ṭurdılar. Nite ṣaġ ḳola seksen sekiz biñ seksen başlu ʿalem-ile seksen cift nefīr bor-ıla Niṯānīlü şāh ṭurdı ve ṣol ḳola daḫı yetmiş yedi biñ erkek artlu āhen-pūş sipāh-ile (15) şemʿūn sıbṭ-ı sulṭān Evināẕu ṭurdı ve bu iki sıbṭuñ arasınṭa altmış altı biñ altı yüz ʿArabī ayġırı biner. Tīġ-zen bahādur serveriyle Yehūdā sebṭı Sulṭān İlyāv Şāh baġlayup ṭurdı. Anuñ başında Süleymān ʿalemi dibinde on iki biñ ʿālimler nevbetce süñü başları üzerine götürüp geçmiş peyġamber rūḥına ṣalāvāt virüp Allāh'a tekbīr getürüp her birisi el ḳılıca urup

düşmene ḳarşu ṣaf bağlayup ṭurdılar. Andan ṣoñra Āṣaf ibni Berḫıyā ile İlyāv şāh Neşāyıl pādşāh-ıla Evināẕu Sehenşāh-ıla bu üç Sıbṭuñ begleri Benī İsrāʾīl ḳavminüñ serverleri yürüyüp raḫş sürüp alāylar, ṣaflar düzüp seyf çeküp (20) düşmene ḳarşu varuñ didi.

Naẓım

Böyle diyüp istimālet virdi Āṣaf
Bağladı alāy defʿi düzdi ṣaf

Serfirāz u nev cüvāb u pehlevān
Ceng içün ḳılıcına ururdı kef

[291a]

Neşir

(1) Ḥakīm ḳavlince ḳaçan kim benī İsrāʾīl dilāverleri Evbīl ve Yehūdā ve Şemʿun sıbṭınuñ serverleri Āṣaf bin Berḫıyā ve İlyāv şāhdan istimālet işidüp ḳavınup her birisi kendüyi Rüstem-i Dāsitān ṣanup andan ʿummān deñiz gibi mevc urup ol gelen düşmen üzerine yürüyiş ḳıldılar. Ol cānibden daḫı Sebā sulṭānı benī İsrāʾīl çerisin āşikāre gördi. Baḥr-i Beyṭās miṣāl çeri süvār olup sedd-i İskenderleyin ḳat ḳat olmış sancaḳ ve ʿalem süñü şuḳḳasından çeri içi İrān ve Turān diraḫtānına (5) dönmiş, at āhusına er ışığına cebe vü cevşen āyinesine gün şuʿlesine ṭoḳunmış elmās deñizine dönmiş ṭurur. Pūlād şaʿşaʿi mevc urur benī İsrāʾīl serverlerini bu heybet ile göricek bir zamān ḥayrān olup baḳışdılar. Andan emr itdi. On iki kez yüz biñ sebā leşkerini on iki alāy bağlayup seyf çeküp dersuyı ġırīv ḳılup bahrī gibi gürleyü benī İsrāʾīl leşkerine ḳarşu vardı. Mevc ḳılup yürüyiş itdi. Bu ṭarafdan Āṣaf ibni Berḫıyā daḫı kurd bigi Sebā leşkeri baḥri muḥīṭ gibi gürleyüp gelüp Āṣaf düşmen gelür göricek şecāʿati cevheri cigerinden berḳ urup benī İsrāʾīl dilāverlerine emr itdi. (10) Düşmen üzerine raḫş sürüp baḥr-i ʿummān gibi gürleyü gümleyü getdiler. Ol geldi bu vardı. Tā kim sebā leşkerin benī İsrāʾīl çerisi birbirine ḳarışup ḳatışup cenge ṭurdılar ve ḳalʿadan Sührāb şāh daḫı sebā leşkerin görüben sevinüp ḳalʿa içinde ḥāżır olan cenge yarayan yüz yigirmi biñ er seçer, alup ḳalʿa ḳapusın açup ṭaşra çıḳup ṭablu ʿalem çeküp Sebā sulṭānına buluşdı. Birbirinüñ ḥālin ḫāṭırın ṣoruşdı. Meʿal ḳıṣṣa: Üç pādişāh leşkeri birbiriyle ḳarışup ḳatışup ceng itdi. Birbirine seyf ü ṣalıḳ gürz ve teber ve süñüler ṣunışup sīne ṣüñişdiler. Gürzi girānlar-ıla (15) ṭırāḳ ṭırāk farḳ üzre dögişdiler. Elmās ḳılıçlarla çalışdılar. Birbirinden cān u baş alışdılar. Leşi başı atdan yire ṣalışdılar. Ecel ḳuşların ṭöş ṭöşe atışdılar, siperle ṭutışdılar. Ancalar ḳol ṣınup yaḳa yaḳaya dutuşdılar ancalar daḫı hulu heybetden şaşdılar ancalar daḫı ḳorḳup kīn yire ḳaçdılar ancalar raḫş sürüp sīl gibi seyr iderken ṭoḳuşup düşdiler. Her kişi ṭāḳatince dürüşdiler. Öñlerine gelen künderleri birbirine ḳarup ḳatdılar, sürdiler. Anca kim Sebā şāhı üzerine irdiler. Sebā sulṭānınuñ pehlevānı Zevraḳ anı görüp at sürüp benī İsrāʾīl leşkerine irüp cenge girdi. Ceng iderken ḳarşudan (20) gördi kim bir pehlevān ḳırḳ arşı ḳadd ü ḳāmeti var bir ata süvār olup bir

şāhin ṭoġan bigi bir alāy ḳavmi öñüne bıraġup ḳırup gelür. Zevraḳ anı görüp at sürüp elin alup naʿra urup ḥayḳırdı daḫı gürzin ḥavāle ḳıldı. Şaḫāyım atı görüp siper

[291b]

(1) başına çeküp ṭurdı. Zevraḳ daḫı ire gelüp Senḫāyim'e bir gürz eyle urdı ki olda siper ḳarşu virüp gürzi inüp ḳalḳana doḳunup ḳalḳanca ḳalḳan alacugı Türkümän tucdeni baḳırdan çinī ṭabaḳ gibi tār ender tār olup ṭaġıtdı. Baş ḳaçırayım diriken ne ḳaçırmaḳ inüp başına ṭoḳunup ḫurd ḳıldı. Anı görüp şevki naʿra ḥayḳırup at sürüp yanından bir ṭaraba taḫtası miṣāl ḳılıç çeküp Zevraḳ'uñ öñin alup be hey nā-bekār neylersin diyüp ḳılıcı ḥavāle ḳıldı. Zevraḳ daḫı (5) cān acısıyıla ḳalḳan başına çekdi. Şevki daḫı ġaẓab-ıla eyle çaldı kim ḳalḳan iki şaḳ olup başına zaḫm urdı. Ḳan yüzine gözine revāne oldı. ʿAḳlı şaşup at boynına düşdi. Nāḳūr anı gördi dirīġā yā ḳarındaşum diyüp at şalup irüp şevke bir gürz urdı. Atdan yıḳdı. Girü dirince fiʾl-ḥāl yanından ṭaraba taḫtısı bigi ḳılıç çeküp çalup başın öñine bıraḳdı. Pāsān ḥūr anı görüp naʿra urup at sürüp Nāḳūr'a bir gürz urup geçdi getdi. Birbirine gün ḳubbeʾ-i felege dikilince ceng itdiler. ʿĀḳıbet Nāḳūr bir gürz ḥavāle ḳılup Pāsān ḳalḳan berāber itdi. Ḳalḳan perān urup uşağın başına gömdi. (10) Buġur ʿAnter pehlevān naʿra ḥayḳırup at sürüp irüp Nāḳūr'a gürz ḥavāle ḳıldı. Nāḳūr daḫı pūlād ḳalḳan ḳarşu virdi, ḍarb şöyle ṭoḳundı kim ḳalḳan perān oldı. Baş ḳaçırup yaġrınına ṭöş gelüp daḫı nefesi baġlandı, at başına düşdi. Bayḳur anı görüp raḫş sürüp irüp ʿAnter'i dilāvere ḥavāle ḳıldı. ʿAnter daḫı ḳalḳana alup sevdi. ʿAnter gürz urdı. Bayḳur daḫı red itdi. Bir ol aña bir ol buña ḳırḳ ḥamle ḳılışdılar. Āḫir ʿAnter ġażab-ıla bir gürz urup Bayḳur ḳalḳanın ḫurd ḳıldı. Başına ṭoḳunup cān cehenneme ışmarladı. Ne ḳıṣṣa dırāz ḳılalum ol gün gün ḳubbe-i felege dikilince ʿAnter pehlevān yetmiş eli ʿādī başın (15) kesdi. Sebā meliki Şah-mār anı görüp (anı görüp) ġażabına gelüp ḳaḳıdı. Yıldırım-veş şaḳıdı daḫı ḳomañ didi, ḥayḳırup başın şalınca anı gördi kim ṣol ḳoldan pehlevān-ı Aḳrūş at meydāna sürüp irüp ʿAnter dilāvere ḳılıç ḥavāle ḳılup ʿAnter daḫı ḳalḳan başına çeküp ṭurdı. Bu yañadan Aḳrūş nā-bekār daḫı iki üzengi üzerine ḳalḳup bir ḍarb eyle urdı ki şol elmās bıçaḳ tāze ḫıyārı nice keserse şöyle kesüp başına zaḫm urdı. ʿAnter pehlevān anı görüp başından elmās ḳılıc ḳaçırup Aḳrūş'a ardından eyle çaldı kim iki pāre eyledi. Kendünüñ daḫı ʿaḳlı başından gidüp at (20) boynına düşdi. Ḳāṭūsi ʿĀdī anı görüp arslan gibi añrayup gümyelüp gergedan meydāna sürdi. Süñüsin barmaġına bıraġup birḳaç cevlān eyleyüp naʿra ḥayḳırdı, er diledi. Sebā leşkerinden daḫı Aḳrūş at meydāna sürdi. ḲāṭūsI ʿĀdī'nüñ elini

[292a]

(1) baġladı ve elindeki gürzi daḫı ḥavāle ḳıldı. Ḳāṭūsı ʿĀdī anı görüp ḳalkan başına çeküp ṭurdı. Naḳrūş daḫı bir gürz urup geçüp getdi. Ḳāṭūsı ʿĀdī depeledi daḫı menʿ itdi. Buġur nevbet Ḳāṭūsı ʿĀdi'ye degüp Naḳrūş'a gürz urup ḳalḳan ṭaġılup başın ḫurd itdi. Buġur Ḳaysum anı görüp naʿra ḥayḳırup at sürdi daḫı ʿĀdi'ye ḳılıcın çeküp anuñ ḳılıcına ṭutdı. İki ḳılıc birbirine yılan ṣarmaşur gibi ṣarmaşup ḳılıcı buz gibi ortasından balçaġı elinde (5) ḳaḳıyup ġażaba gelüp çevürüp Ḳāṭūsı ʿĀdi'nüñ üzerine ḥavāle itdi. Ḳāṭūsı ʿĀdī daḫı ṣavulup ḳılıc pāresi geçüp getdi. Ḳāṭūsı ʿĀdī daḫı gürzin ele alup

Ḳaysum'a ḥavāle itdi. Ḳaysum anı görüp ḳalḳan başına dutdı. Ḳāṭūsı ʿĀdī bir gürz urup ḳalḳanıla başın ḫurd itdi. Bāpurı Ḥabeşī anı görüp naʿra ḥayḳırup Ḳāṭūsı ʿĀdi'nüñ elin alup süñü ḥavāle itdi. Buġur Ḳaṭūsı ʿĀdī daḫı ḳalḳan göbegiyle gelürken süñü yalmanın ḳaḳup red itdi. Ḳāṭusı ʿĀdī bir gürz urup anuñ daḫı başını ḫurd itdi. Meʿāl ḳıṣṣa Ḳāṭūsı ʿĀdī daḫı ol gün ḳırḳ pehlevānuñ başın kesdi, ḳanın dökdi. Buġur (10) Sebā pādşāhı anı görüp ġażaba gelüp ʿalem depredüp Sebā leşkeri benī İsrāʾīl üzerine sīl-i āb bigi aḳdı. Ol gün bir ʿaceb ceng oldı ki felek yüzin ġırīv dutdı. Ol ceng içinde cebeler-ile süñriler āḫir benī İsrāʾīl leşkerin ṣıyup Āṣaf üzerine dökdiler. Āṣaf:

Naẓım

Ṣıdılar Āṣaf çerisin ol zamān
Ḳırlar erlerini idüp ḳırān

Ṣındılar leşker çün bozuldı cümle ṣaf
Pes naẓar ḳılup görür anı Āṣaf

Anı gördi kim ṣabānuñ leşkeri
Mevc urup geldi ṣıdı cümle eri

Cümlesi ḳılıc yalın itdi tamām
(15) Cān u baş allu almış hümām

Bahr-i ʿummān miṣli mevc urmış gelür
Kim görenler ḳorḳudan vālih ölür

Baḥr-i Ḳayṭās ṣanasın kim ḳaynamış
Cūş idüp timsāḥı ejder oynamış

Parlamış cevşen cebe āh u ışıḳ
Ṣuʿlelenmiş güneşe virür ışıḳ

Çünki düşmen geldügin gördi Āṣaf
ʿİzzet idüp defʿi urdı tīġa kef

Bir ʿacāyib ceng ider şāh-mār-ıla
Gögi ḳanlar bürüdi buḫār-ıla

At nalından döndi balıḳ dürpiye

Çarḫ u tīnin oḫ ucından kirpiye

Ṭās-u gerdūn ṭolmışıdı ḫūn-ıla

Yanḳulandı ʿālem imci ünile

(20) Diñle imdi nolısardur cengi sen

Vir ṣalāvāt Muṣṭafā'ya yā ḥasen

Neşir

Ḥakīm ḳavlince şol ḳadar Sebāyiler benī İsrāʾīl'lere ġālib geldiler ki az ḳaldı ki benī İsrāʾīl'üñ ḳavmini geçirüp helāk ider. Āṣaf ol ḥāli

[292b]

(1) görür, ġayrı kimseden çāre bulmayup dersu atından inüp pāk ṭobraḳdan teyemmüm idüp iki rekʿat namāz ḳılup ol ḳāżiye'l ḥācāta el götürüp düşmenden bir nuṣret bulmaġa yardım diledi.

Naẓım

Aldı ābdest ḥażrete ṭutdı yüzin

Nāliş idüp söyledi Ḥaḳḳ'a sözin

Didi Yā Rab ʿarş-ı aʿẓam ḥürmeti

Ḥūr-ı cennet ṣuḥf-ı Ādem ḥürmeti

Nüh felekler ḥaḳḳı çün sācid durur

Ol melekler ḥaḳḳı çün ʿābid durur

Enbiyālar ḫātemi Aḥmed ḥaḳḳı çün

(5) Muṣṭafā Ḳāsım Muḥammed ḥaḳḳı çün

Enbiyā vü evliyānuñ ḥürmeti

Hem şehīd vü ḥācılaruñ ḥürmeti

Şāh Süleymān ḫāteminüñ ismi çün

Ol nübüvvet mühri resmi ḥaḳḳı çün

Bu ʿadūya ġālib eyle leşkerüm

Düşmeni ḳahır ḳıla cümle erüm

Yā İlāhī düşmeni maḳhūr ḳıl

Ḥaşmuñ üzre ḳuluñı manṣūr

Böyle diyüp nāliş itdi ol Āṣaf

Vir ṣalāvāt Muṣṭafā'ya ṣaf ṣaf

Neṯir

Ḥakīm ḳavlince Āṣaf bin Berḫıyā bu vech-ile duʿā ḳılup al yüze sürdügi dem anı gördiler Ḳuds-i Mübārek'den yaña ḳara toz belürdi çün yil toza (10) ḳarşu varup iki şaḳ ider leşkerüñ üzerinden kim ʿayān tozıtdı, ṭaġıtdı. Gördiler kim elli dört biñ atı yigin kendü yigin tīġ-zen dilāverler elli dört alāy baġlayup elli dört ʿalem götirmişler. Elli dört çift ṭabl-ı nefīrler, borılar, şurnālar çalup sel bigi mevt urup gelürler. Yaḳın gelicek bildiler ki bu gelen leşkerler Lavī sıbṭı sulṭānı Elyesāmaʿ bin Dāvud durur kim pehlevān Süheyli ʿArabī'dür ve begler begi pes iʿtişāmı dilāver durur. Āṣaf birle benī İsrāʾil serverleri görüp şād olup izzet içün birḳaç dilāverler ḳarşu varup ʿizzet itdiler. Kim ṣāḥib devlete ʿizzet itmek saʿādete lāyıḳdur.

(15) **Naẓım**

Çünki yardım irişe maġlūb iken bir leşkere

Ḫıżr olur yardım ḳılur elin alur her bir ere

Bundan özge olmaya devlet daḫı ʿālemde hiç

Düşmene maġlūb iken Allāh aña nuṣret vire

Dāsitān-ı Süleymān Nebiyy ve Ṭāvūs-ı Ḳuds ʿAleyhiʾs-selām

Neṯir

Ḥakīm ḳavlince benī İsrāʾil begleri Elyesām bin Dāvud ʿizzet içün ḳarşu varmaḳda ammā bizüm ḳıṣṣamuz ezincānib Süleymān'a geldi. Nite ol zamān kim Ṭavus-ı Ḳuds Süleymān'uñ nefesin ḳabūl itdügin bilicek. Ol zamān kim şād-ı ḫürrem olup andan şoñra ol melekūtiʾs-semevāti cümlesi ayaġ üzre gelüp Süleymān'a duʿā ḳıldılar, icāzet alup daḫı ʿöẕrin dileyüp ḳanadların (20) açup ol yedinci ḳat gök melekleri getdi. Ḫalīfeler ile andan altıncı ḳat gök ḫalīfesi vü ferişteleri ḳudret ḳanadların açup gitdiler. Andan beşinci ḳat gögüñ andan dördünci andan üçünci andan ikinci andan birinci ḳat gögüñ

[293a]

(1) ḫalīfesi destūr dileyüp Süleymān'dan icāzet alup ḳudret ḳanadların açdılar, uçdılar. Sıflīden ʿulvīye geçüp maḳāmlarına varup gitdiler. Anı vaḳt içinde her bir gögüñ melekūti maḳāmlarına varup tesbīḥlerine meşġūl oldılar. Hemān Cebraʾīl ḳeldi ve daḫı nübüvvet ḫāteminüñ müvekkeli naẓarına ḳarşu ayaġ üzerine durmışıdı, Süleymān

sözine ḳulaḳ urmışıdı. Andan ḥażretini ṣaġ elinüñ sirçe barmaġında nübüvvet ḫātemine naẓar kim itdi gördi ki bu ḫātemüñ egerçi ki ḫalīfesi ẕerrīnden velīkin (5) ḳaşı ṭaşı ancılayın münevverdür ki güneş gibi ʿāleme şuʿle virür. Nite şöyle kim ne ḳadar diḳḳat idüp nübüvvet ḫāteminüñ ṭaşın ve ṭaş üzerinde naḫşını resminüñ daḫı ḥaddi baḫşın bilmek dilerdi. İllā ki ol ḫātemüñ ḳaşı ṭaşınuñ nūrından cehd idüp göremezdi. Andan Süleymān Ṭāvūs-ı Ḳudsi'ye eytdi ki: Yā ḳarındaşum Cebrāʾīl bu nübüvvet ḫāteminüñ ḳaşı ṭaşını naḳşını, mührinüñ baḫşını, vaż'ını bilmek dilerem. İllā envārından gözlerüm ḳamaşur baḳamaz didi, Süleymān böyle diyicek Cebrāʾīl yerinden ṭurup ol iki cihān serveri ḫātemü āḫir zamān Peyġamber Muḥammed Muṣṭafā ravżına varup ḳabri yirinden bir avuç (10) ṭobraḳ alup Süleymān'uñ ṣaġ eline virdi, eyitdi ki: Yā Süleymān işbu türbe-i şerīfi gözlerüñe sürmeʾ-i Işfahān yirine çek ki ol ḥabībi ḥüẕānuñ velāyeti ḳuvvetiyle ol faḫr-i enbiyānuñ muʿcizātı berekātında gözlerüñde yerde getürüle, cemīʿ gözlerü göze aşikāre ola, nübüvvet ḫāteminüñ vaż'ını, resmini bilesin ve naḳşına muṭṭaliʿ olasın diyüp Süleymān'uñ ṣaġ eline ol ḫāki şerīfi ṣundı ve ṣaġ ḳanadınuñ şāh-ı perinden bir yüñ çıḳardı. Süleymān'a virdi eyitdi ki Yā Süleymān daḫı ol küḥl-i başrī ol yüñüñ ḳavsına ḳoyup mīl-ile gözlerine sürme çekdi. Ḳudret-i Allāh şöyle vāḳıʿ oldı ki ol ḫātemüñ (15) vaż'ın ve şeklin ḳaşın ṭaşın naḳşın eẓhere mineʾş-şemsi ʿayān gördi. Nite ol ḫātemüñ şekli bir aḳ ṭaş kim yedi köşesi var. İllā ol ṭaşuñ şuʿlesi nūrından güneş gibi münevver olur ve bir daḫı bu kim ol ḫātem ṭaşınuñ ḳaşı üzerinde on dört yirde yed ḳudret-ile İsm ü Aʿẓam yazılmış. Andan Süleymān dönüp Ṭāvūs-ı Ḳudsi'ye eyitdi: Yā ḳarındaşum Cebrāʾīl bu nübüvvet ḫāteminüñ evvel naẓarda envārından ḳaşını ṭaşını ve ḳaşı üzerinde ḳudret eli birle naḳş olan İsmuʾllāh'ı görmedüm ki gözlerüm nübüvvet ḫāteminüñ nūrına doymadı. Şimdi ol ḥabīb ḥażretüñ serḥengi ḳıyāmetüñ (20) efḍali benī Ādem'üñ nebī ḫātemüñ merḳadı bunıñ ṭopraġından gözlerüme sürme çekdüm-ise nübüvvet ḫāteminüñ ṭaşını ḳaşını daḫı ḳudret elü-y-ile ḳaşı naḳş olan on dört İsmuʾllāh'uñ ḫaṭṭı baḫşı eẓheru mineʾş-şemsi ʿayān gördüm. Buña ḥikmet

[293b]

(1) nedür diyü suʾāl idicek Ṭāvūs-ı Ḳuds cavās virdi kim ḥikmet oldur ki bu nübüvvet ḫāteminüñ ḳaşınuñ ṭaşı Muḥammed Muṣṭafā'nuñ nūrından ḫilḳat olmışdur. Nite şöyle kim dimege ʿāşıḳāne ṣalavat;

Naẓım

Dilerseñ ki diyem Mühr-i Süleymān aṣlını men
Neden ḫilḳat olupdur işidesin hem aḥsen

Dīl ü cāndan Muḥammed çün ṣalāvāt vir bu dem gey
Ḳılam şerḥ tamāmet aṣlı birle diñlegil sen

Neşir

Ḥakīm ḳavlince çün kim Ḥaḳ Sübḥānehü ve Teʿālā ʿālem-i kāyināt ʿarşu ferşi(5) vüḥūş ve ṭuyūr. Ādem'i yaratmadın yir gök melāʾyikelerin dürütmedin ne diledi kim ol ẕāt-ı pāki biline muḳteżā neyise ʿilmi ḳılına pes Ḥaḳ Teʿālā kendü zātına tecellī ḳıldı. Kendünüñ mirātına kendü (kendü) kendüye gördi. Pes bir güher ol tecellīden ẓuhūr buldı ki ol gevherüñ ẕātı maḥżı nūrıdı. Pes ol gevhere Ḥaḳ Teʿālā yine tecellī ḳıldı. Heybetinden gevher iki şaḳ oldı. Nūr-ı Aḥmed andan oldı. Āşikār kim ḫalḳ anuñ içün yaratmışdur. Ol Ḥaḳḳı perverdigār ammā ki Yā Süleymān İsrāfīl'den işitdüm ki eydür. Allāh Teʿālā diledi kim mā-sivāh ẓāhir ola ʿaḳlı ḫalaḳ eyledi. Andan ʿaḳla Ḥaḳ Teʿālā ḫiṭāb ḳıldı kim ki yā ʿaḳıl ne kim emr idersem (10) muḫālefet eylemeyesin ʿaḳıl daḫı bu ḥükmi ḳabūl itdi. ʿAḳla Ḥaḳ Teʿālā otur didi, oturdı, ṭur didi. Ḥaḳ Teʿālā didi kim yā ʿaḳıl her kime kim seni virem. Anı ḫalḳ içinde ʿazīz ḳılam. Fażl-ı ʿilm ile kemālāt-ıla ol şeyʾi ʿazīz ḳılam. Her kime kim ʿaḳıl virmeyem anı ḫor ẕelīl idem. Zīrā kim senden ʿazīz şey yoḳdur ve yaratmadum kim sensiz olmaz kesb-i kemāl iḳbāl celāl, ʿilm-i ḥikmet ve fażl-ı raḥmet;

Naẓım

Bu ne ʿizzet bu ne ʿibret bu ne ḫilḳat ber-kemāl
Kim virüpdür bunca fażl-ı ʿaḳl-ı nūra Ẕüʾl-Celāl

Bu ʿaḳıldan özge nesne yoḳ durur bār-ı kübīn
Kim cemīʿi ʿilm bildi ʿaḳl-ıla buldı kemāl

(15)**Neṯir**

Ḥakīm Süleymān, çün kim ḫallāḳ ʿālem ʿaḳl-ı nūrı ḳalemi kim yaratdı. ʿAḳl-ı nūr ḳalem vücūd bulıcaḳ mümkinātı ḳamu īcāda yir gök memleketi ābād eyledi. Andan niẓām buldı. Leyl ü nehār felek burucı ve daḫı Yā Süleymān gerçi kim ʿaḳl-ı nūr ve ḳalem dinipdür her birisi ne bir ʿālem dinür başḳa başḳa her birisinüñ adı vardur ammā kim maʿnīde ucı daḫı birdür. Aḥmed yirin ḳalem ḳıldı yürür. Nūr anuñ mecmūʿı vücūdıdur. Yā Süleymān gör kim āḫir zamānuñ peyġamberinüñ niçe merātibi vardur. Ḥaḳ ḳatında iki biñ yıl resūluñ nūrı-y-ıla ʿarşı kürsī ne ferşi felek ne İsrāfīl ne ḫoẕ ben kemīne Cebrāʾīl ve ne ʿAzrāʾīl ne (20) ḫoẕ ins ve cin ve ne ḫoẕ cemādāt-ı ḥayvān ne çār-ı ʿunṣurı erkān varıdı. Hemān Yā Süleymān Aḥmed-ile Aḥmed'den ġayrı şeyʾi mevcūd yoġudı. Ẓāhirde bāṭında çün kim Yā Süleymān bu ḥāl üzerine ʿāşıḳ-ıla maʿşūḳ ortasında müddet tamām olıcaḳ

[294a]

(1) Ḥaḳ Teʿālā yine Aḥmed'e tecellī ḳıldı. Tā kim biñ yıl ol ḥayretde ḳaldı. Ol vaḳt adı ʿaḳl oldı. Biñ yıldan şoñra Ḥaḳ (Ḥaḳ) Teʿālā anı oḫşadı. Refḳi tamāmıla ol vaḳt Rūḥ-ı Aḥmed nuṭḳa geldi. Aḥmed'üñ rūḥına ol dem ḳalem dinildi. Yā Süleymān ḳaçan kim Rūḥ-ı Aḥmed nuṭḳa geldi bu tesbīḥi oḳudı kim: Yā Süleymān hem kim bu tesbīḥi oḳusa Ḥaḳ Teʿālā ḥıfẓı emānı içinde ola dünyāda faḳr u ġınādan

ʿuḳbādan (5) belādan ḳurtıla īmānına şeyṭān ẓafer bulmaya ḥaşr güninde ʿaẕāb çekmeye ṣūr-ı ḥisāb virmedin cennete gire ḳanḳı ḳapusından dilerse Ḥaḳ Teʿālā aña muʿīn ola;

Naẓım

Çün Süleymān ögrenür tesbīḥi cümle ber-devām

Oldı meşġūl oḳımaġa iʿtiḳādla ṣubḥ [18]u şām

ʿĀḳılısañ cān u dilden oḳuyı gör her zamān

Tā ki raḥmet ḳıla saña Ḫālıḳ-ı Rabbüʾl-enām

Neṯir

Çün kim Yā Süleymān rūḥ-ı Muḥammed-i Muṣṭafā bu tesbīḥi iki biñ kez biñ yıl tamām olınca (olınca) ẕikr ḳıldıysa Ḥaḳ Teʿālāʾdan Muṣṭafāʾnuñ rūḥına ḫiṭāb geldi ki baña ilerü gelüp yaḳın olġın Rūḥ-ı Aḥmed daḫı Aḥmed ilerü (10) varup yaḳın oldı. Altı yüz yıllıḳ yol diyi kim ıraḳıdı, yaḳın geldi. Andan ṣoñra ol ḥāletde Ḥaḳ Teʿālā on perde yaratdı. Her perdeye bir ad virdi. Evvel perdeye Ḳudret ikinci perdeye kibriyā üçünci perde minnet dördünci perde raḥmet beşinci perde saʿādet altıncı perde kerāmet yedinci perde hidāyet sekizinci perde menzilet ṭoḳuzuncı perde nübüvvet onuncı perde rifʿat on birinci perde heyʾet on ikinci saʿādet andan ṣoñra Yā Süleymān Rūḥ-ı Muḥammed her perdede yüz biñ heyʾet ḳarār eyledi. Ḥaḳ Teʿālāʾya tesbīḥ itdi. On iki kez yüz biñ yıl daḫı altmış yıl tamām Ḥaḳḳʾa tesbīḥ eyledi. Ṣıdḳ-ıla ıḫlāṣ-ıla tā kim Rūḥ-ı Aḥmed kemāl kesb (15) eyledi. Andan ṣoñra Yā Süleymān Ḥaḳ Teʿālāʾdan Rūḥ-ı Aḥmedʾe ḫiṭāb ʿizzet geldi ki Yā Rūḥ-ı Aḥmed çün kim bu perdelerde tesbīḥ eyledüñse ben daḫı saña Yā Rūḥ-ı Aḥmed ʿaṭā ḳıldum ki Yā Muḥammed seni kim görse iki ʿālemde muʿīn olam muḥtāc itmeye ve hem senüñ daḫı düşmenüñ maḳhūr ʿaskerüñ düşmen üzre manṣūr ve ḫalḳ saña muṭīʿ ve senüñ ḫalḳuñı ʿaẓīm seni ḫalāyıḳdan selīm ḳılam ve şeyṭānkār itdürmeyem ḳudret senüñ ola. Pes dünyādan gidicek nuṣret ve ʿizzet senüñ eşigüñ ola didi.

Naẓım

Gör ne taʿẓīm oldı Rūḥ-ı Aḥmedʾe ki ol zamān

(20) Bunca fażlı luṭfı birle medḥ ḳılur müsteʿān

Günde yüz biñ şükir ḳıl ümmeti olduñ anuñ

Sünnet-ile farżı ḳıl kim meskenüñ ola cinān

Neṯir

Yā Süleymān çün ki Rūḥ-ı Aḥmedʾe bu ʿaṭālar kim oldı. Andan ṣoñra otuz deryā yaratdı, ḳudret ṣunʿı beḳāsı birle

[18]orijinalinde ى ile gösterilmiştir tarafımızca düzeltilip u okunmuştur.

[294b]

(1)Deryā-yı ṣıdḳ, rıżā baḥri, recā baḥri, rıżā baḥri, vefā baḥri, seḫā baḥri, ḫużūʿ baḥri, ḫuşūʿ baḥri, tevażżuʿ baḥri, maʿrifet baḥri, ʿizzü mekremet baḥri, raḥmet baḥri, mekremet baḥri, raḥmet baḥri, ḥikmet baḥri, muḥabbet baḥri, ʿişmet baḥri, meskenet baḥri, nehy baḥri, ʿaḳl baḥri, ḥilm baḥri, refiḳ baḥri, ṣabr baḥri, taḳvā baḥri, hidā baḥri, yaḳīn baḥri, luṭf baḥri, īmān baḥri çün Yā Süleymān Ḥaḳ Teʿālā bu otuz baḥri yaratdı. Andan ṣoñra Aḥmed'e ḫiṭāb (5) ʿizzet geldi kim bu deryālara gel līkin anlaruñ ṣuyından yunup pāk olġıl āyine-veş didiyise Rūḥ-ı Aḥmed ol deryālara ṭaldı. Ṣādıḳıʾl-ḳavl oldı. Rıżā baḥrine, rıżā recā baḥrine, recā kesb itdi, vefā bahrinde, maʿrifet baḥrinde, meʿārif bulup ʿilm deryāsında ʿilm ʿirfān kesb ḳıldı. Eyle ʿilm ki ne deñlü evliyā geldiyise ibtidādan intihāyaya deg daḫı kim gelecekdür. Ve cümlesi ne ḳadar ʿilm kesb itdiyise ve idicekse Rūḥ-ı Aḥmed'üñ ʿilmi ḳatında yedi baḥr içre bir ḳaṭre ḳadar yoġudı ve daḫı Yā Süleymān ḥilm deryāsında ḥalīm oldı. Refiḳ deryāsında refiḳ, raḥmet ıḫlāṣ ve ṣıdḳ buldı. Ṣabır deryāsında ṣabır oldı. (10)Ḥavf deryāsında ḫavfetāl oldı. Hidā baḥrinde reh-nümā cümle cüz ve küli müfḳidā oldı. Deryā-yı yaḳīn içre yaḳīn buldı. Ol cihetden ʿālem dīn bulısardur luṭf deryāsında bir laṭīf oldı kim anuñ luṭfına hemtā kimse bulunmadı. Kerem baḥrinde kesb eyledi, şevḳ baḥrinde şevḳ ḥāṣıl eyledi kim ʿālem-i kāyināt ẕevḳ buldı. Īmān bahrinde emān buldı. Ehl-i īmānuñ ol durur ʿizzet baḥri içre iʿtibār buldı kim Ḥaḳ ḳatında ve ḫalḳ içinde iʿtibār bulup iḫtiyād;

Naẓım

İki ortasında muḫtār oldı
Çün muḥabbet ḳıldı vü didi faẓlı aña Kirdikār

Dergah-ı Rabbānī'de pes buldı cennet bī-şümār
(15) Ol cihetden oldı ḫatm ü enbiyā vü Ḥaḳ Resūl

Aḥmed ü Maḥmūd u Ḳāsım ol Muḥammed kāmıkār

Neşir

Ve daḫı Yā Süleymān çünkim Rūḥ-ı Aḥmed otuz deryāya ṭalup bu ḳadar kesb eylediyise Ḥaḳ Teʿālā ḫiṭāb-ı ʿizzet eyledi kim Yā Rūḥ-ı[19] Muḥammed gel yine maḳāmuña gel kim heybet maḳāmıdur didi. Pes Muḥammed maḳām-ı heyʾete geldi. On yıl daḫı anda ḳarār eyledi. Allāh Teʿālā'ya tesbīḥ oḳudı. On tamām olıcaḳ Rūḥ-ı Aḥmed'e Ḥaḳ Teʿālā yine eyledi kim iy Delīl-i Hādī Reşīd hiç bilürmisinki ḳanḳı yirdesin mekānuñ ne mekāndur, cevāb virdi ki Yā İlāhī ol ḳadar bilürem ki varduġum maḳām heybet maḳāmıdur. Yine ḫiṭāb-ı ʿizzet geldi ki Yā Rūḥ-ı (20) Aḥmed ṭurduġuñ maḳām maḳāmıyım ve bāk vaḥşet maḳāmıdur, ḳorḳu maḳāmıdur. Yā Rūḥ-ı Aḥmed

[19] Metnin orijinalinde ötreli yazılmıştır.

senden özge olsa bu maḳāmda baḥr daḫı olsa eriyüp şebnemī ḳılur. Gör kim saña ne ḳuvvet virdüm ki on sekiz biñ yıldur kim bu adada

[295a]

(1) ṣaġ esen ṭurursın. Ne eridüñ ne ḫoẕ vücūduñ kem ölmedi. Tā bilesin kim ḳudret benümdür.

Naẓım

Ḳādirem ki ḳudretüme yoḳ durur tā kim ʿaded
Hem aḥadün lem yelid ḫallāḳ-ı ʿālem hem Ṣamed

Bir ḥabībüñ nūrıseñ olısar ḫatem enbiyā
ʿIşḳına ḫilḳat olupdur ḫalḳ-ı ʿālem ʿömr zeyd

Neṯir

Yā Süleymān çün ki Rūḥ-ı Aḥmed bu nidā-yı ulūhiyyeti kim işitdi. Ḥayādan derledi, der yerine nūr tāb-nāk çıḳdı. Yüz yigirmi dört biñ ḳaṭre çıḳdı. Her ḳaṭreden Ḥaḳ Teʿālā ol dem bir peyġamber (5) yaratdı daḫı Rūḥ-ı Aḥmed'e ḫiṭāb itdi kim Yā Rūḥ-ı Aḥmed ol yüz yigirmi dört biñ ḳaṭreden ḫilḳat olan yüz yigirmi dört biñ peyġamberüñ ervāḥına taʿlīm ʿilm itdi. Nite kim ḫocalar oġlancuḳları ʿilm taʿlīm rüsūmın gösterür. Ancılayın ervāḥ-ı enbiyāʾ-i cemʿ idüp edeb-i ʿilm-i ḥaḳāyıḳ daḳāyıḳ ʿilmini taʿlīm eyledi. Resmi aynın ḥarām daḫı aḥkām-ı şerāyıʿ emr-i dīni neyise taʿlīm itdi. Ger ḳalīl ger keṯīr ne kim ḳamu ervāḥ-ı enbiyā Ādem-i Ṣafī'den tā āḫirine deg kendüzidür. Ḫatm-i enbiyā gelmiş gelecek mürsel ġayrı mürsel peyġamberler varısa Yā Süleymān daḫı ne ḳadar etḳıyā ve aṣfıyā müʾmin ü müʾminā;

Naẓım

İtdi taʿlīm anlara Rūh-ı Muḥammed ol zamān
(10) Her birisi oldı kāmil ehl-i ʿirfān bī-gümān

Gör ne aʿẓam ḫilḳat itmiş anı ḫālıḳ şāhı men
Oldı cümle enbiyānuñ efḍali lā-büddʿayān

Küllī ervāḥ-ı enbiyānuñ menşiʾ rūḥ-ı resūl
Bu ne ʿizzet bu ne ḳudret bu ne ḥikmet kāmurān

Ziyy-i hidāyet faẓlıña virdi Ḫālıḳ bī-miṯāl
ʿAḳl-ı idrāk şerḥi içre oldı pes hemān

Neṯir

Andan ṣoñra Yā Süleymān Rūḥ-ı Aḥmed'e kim naẓar ḳıldıysa ol dehşet naẓarından Rūḥ-ı Aḥmed neye derledi. Ol nūrdan envārı ḫūb cemāl oldı. Bir gevher yaratdı. Ol gevhere heybet-ile naẓar eyledi, eridi, ṣu oldı. Bir bölüginden anuñ ʿarşı yaratdı. Ṣu üzerinde ḳodı kim ḳarār ide. ʿArş-ı ʿaẓīm ıżṭırāb ḳıldı kim yüz yıl bu ḥāl üzerine geçincek (15) Ḥaḳ Teʿālā'nuñ emriyle ʿarş üzerinde "Lā İlāhe İllAllāh Muḥammeduirrasūlullāh" naḳş oldı. ʿArş daḫı sākin oldı, artuḳ ıżṭırāb itmedi. Yā Süleymān eger sen daḫı dil levḥine bu şehādet kelimesin kim yazasın, mevt vaḳtinde cān şitāb idicek ḳalbüñe ıżṭırāb düşmeye ya ṣırāṭ üzerinde göz idicek göñlüñe ḫavf gelmeye.

Naẓım

Dīn ü īmān ehli olsañ pāk-i ẕāt
Ḥāṣıl ola saña ol bāḳī ḥayāt

Ol ḥayātı eyleseñ taḥṣīl ü ger
İrmeye dü-ʿālem içre hiç memāt

Neṣir

Yā Süleymān andan ṣoñra Ḥaḳ Teʿālā ol nūruñ bir böliginden daḫı dört nesne yaratdı. Kürsīyi Levḥ-i Maḥfūẓ ḳalemi (20) çünki bunlaruñ her birisinüñ ḫilḳati kim tamām (tamām) oldı. Andan Ḥaḳ Teʿālā ḳaleme didi kim ne kim ḫalḳ itdüm, yaz yā ḳalem daḫı irecegün ḳalem bu ḫiṭābı kim işitdi. On biñ ḥayretde ḳaldı. Ṣoñra didi kim Yā-Rabbi ne yazayım. Ḥaḳ Teʿālā didi kim, yaz kim

[295b]

(1) 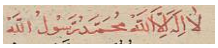 ḳalem bu emre iḳtāl idüp yazmaġa başladı. Biñ yıl tamām oluncaḳ lā yazdı. Biñ yıl tamām olunca daḫı illā yazdı. On biñ yıl tamām olıncaya deg bu şehādet kelimesin yazdı. Yaʿnī "Lā İlāhe İllAllāh" yazdı ammā kim lafẓı Allāh'uñ heybetinden ḳalem iki pāre oldı daḫı yazdı kim "Muḥammedurrasūlullāh" yazdı. Yigirmi biñ yıl tamām olıncaya deg tamām eyledi. Andan ṣoñra yine Ḥaḳ Teʿālā ḳaleme didi kim yaz ḳalem, ḳalem daḫı yazdı. Ne kim (5) oldı olacaḳdur geldi gelecekdür.

Naẓım

Yazdı Küllī ne ki vār oldı ḳalem
Vaṣfa ṣıġmaz cümlesi ser-çīn ḳılam

Bu ne ḳudret bu ne milkü kāmurān
Kim bu resme vażʿı ider müsteʿān

İş bu milküñ neyi neligin kāmukār

Kimse bilmez līki Ḫālıḳ'ı kirdikār

Bu ʿaẓīm milki görürsin astuvar

ʿĀḳılısañ Ṣāniʿini iste var

Naḳşı ḳo naḳḳāşı gözet yā emīr

Ṣāniʿuñ ṣunʿından olġıl sen ḫabīr

Rabb'ini bulan kişi bulmaz zevāl

Andan ayru olmayısar Ẕüʾl-Celāl

Söz bu durur kim dimişem ben görin

(10) Vir ṣalāvāt Muṣṭafā'ya yā emīn

Neşir

Ve daḫı Yā Süleymān bu emürleri ḳalem yazup tamām olıcaḳ Nūr-ı Aḥmed'i üç bölük eyledi. Bir bölüginden ervāḥ yaratdı. İkinci bölüginden kevākib yaratdı. Üçünci bölüginden Ādem ile Ḥavvā'yı yaratdı. Ammā kim Yā Süleymān ol Nūr-ı Aḥmedī'den bir ẕerre ḳadar nūrı yedi ḳudretle alup bir ḳudret ḳandīl içre ḳodı. Nite Ḥaḳ Teʿālā bu fanūsı pāk yaratdı kim ḫūb ṣafī ve ābdār tabınañ itdi. Ol fanūsuñ içinde bir ḳandīl varıdı. Rasūl'üñ elin nūrı kim ādemīye naḳl eyledi. Ol nūr Yā Süleymān ol vaḳt ol ḳandīl daḫı Rūḥ-ı İsmāʿīl anı kim (15) Aḥmed'üñ nūrından tāb-nāk olmışıdı ve daḫı Yā Süleymān ol fanūsı Rūḥ-ı Ḫalīl'de kim ol ḳandīlüñ içindeki Nūr-ı Muṣṭafā'nuñ ʿaleyhiʾs-selām alnı nūrıdur kim Ḥaḳ Teʿālā ol fanūsı üç zencīr ile taʿlīḳ eyledi. Birisi kerāmet zencīriyidi, ikinci vilāyet zencīriyidi kim ol üç zencīr-ile ʿarş üzerinde Ḥaḳ naẓarına ḳarşu aşılup ṭurdı. Cemīʿ-i melekūt ile varup ol ḳandīli ziyāret iderleridi daḫı maḳāmlu maḳāmlarına varup tesbīḥi iderleridi. Bir gelene bir daḫı nevbet degmezidi.

Naẓım

Gör ne aʿẓam kimse durur ol resūl

Bunca taʿẓīm oldı Ḥaḳ'dan pür-uṣūl

(20) Rūḥını itdi ziyāret pür-uṣūl

Ḥüsnine ḥayrān olup döndi felek

Küllī ʿālem ḫalḳı oldur ber-güzīn

Nuṭḳıdur burhān Rabbiʾl-ālemīn

Ḥażretidür çün ki ḫatm-i enbiyā

Ḳuṭb-ı ʿālem serveri vü muḳtedā

[296a]

(1) Oldurur ʿāşıḳları senden ḫabīr
Oldurursa sileñ gerek yolında pīr

Rāh-ı pīr ü maʿrifetdendür delīl
Oldurur āḫir ve maḥbūb-ı celīl

Faḫr-i ʿālem oldur āḫir bī-gümān
Ḥaḳḳ'ına levlāke didi müsteʿān

Yā Süleymān ol resūlüñ ḥürmeti
Ḥaḳḳ'ına virdi tamāmet milketi

Ol resūlüñ nūr-ı ḥaḳḳı bī-gümān
Virdi milki saña ḥāfıẓ müsteʿān

Cān u dilden olġıl anuñ ümmeti
Tā ki Ḥaḳḳ'uñ yarın ola raḥmeti

(5) **Ender Ṣıfat-ı Temşilāt-ı Dāsitān-ı Māżī**

İy maʿānī ehl-i sözüñdür durur
Bu maḳāluñ diñle temşīli nedür

Añlayasın neyimiş sözden ġaraż
Defʿ ola dilden tamām derde maraż

Fiʾl-meşel cānuñ durur ʿarşuʾl-aẓīm
Gönlüñüz ḳandīl-i Aḥmed'dür naʿīm

Ḥaḳ Teʿālā varlıġı anda durur
Baḥr-i nūrından anuñ nūrı durur

Ol melek aʿẓam durur ʿaḳluñ tamām
Tābiʿ-i ʿaḳluñ ḳuvāsıdur tamām

Kim ṭavāf ider gögüñ ḳandīlini
Gör ne aʿẓam yaradur göñli ġanī

Nār-ı ḳandīlüñ nedür añla iy yār
ʿIşḳ odıdur rūz-ı şeb durmaz yanar
(10) Ḥaḳ Teʿālā sevdi yaratdı anı
Bu muḥabbet ḳulların ister ġanī

ʿIşḳ-ı ẖāṣı ʿışḳ-ı ilāhī bi-gümān
Kendüden yaña çeker añla ʿayān

Kim bu milki yaradan ol bī-zevāl
ʿIşḳ içün ẖilḳat idüpdür bī-miṯāl

Her kimüñ kim ʿışḳı yoḳ adam degül
ʿIşḳsuz dem ki geçer ol dem degül

ʿĀḳıl olduñsa cihānda hūşiyār
Ḥaḳḳı ʿışḳa ṭālib olġıl kāmıkār
Her kimüñ ki ʿışḳı yoḳ püşmerdedür
Zinde ṣanma anı kim ol mürdedür

Ẕerrece Firdevsi'ye irdiyse ʿışḳ
Nefsi ıṣlāḥ itdi itmez faḥş u fısḳ

Yā İlāhī ʿizzetüñ ḥaḳḳı menni
(15) Yarlıġagıl raḥmet idüp yā ġanī

Ol Muḥammed nūr-ı ḥaḳḳı Yā Kerīm
İtmegil Firdevsi yirin sen caḥīm

Der-beyān-ı Meclis-i Aẖer

Ḥaddü bī-ḥad ol Ḫüẕāvende delim

Meclisüm ṭoḳsan yedi oldı kerīm

Ḳudretüm yitdükçe sözi söyledüm
Bir Süleymān-nāme teʾlīf eyledüm

Naẓmıdur ẖüsrev anuñ şīrnü ẖūb
Neṣri durur gevheri dürreyn ẖūb

Ḥaḳ Teʿālā irgürürse yarına
Diñleyesin nüsẖanuñ aẖbārına

Cemʿiyet kim olurısa dāsitān
Şerḥ idevüz bir ʿacāyib dāsitān

Şāh Süleymān ḳıṣṣasını şerḥ idem
(20) Ṭoġrı diyüp egri sözi ṭarḥ idem

Bir ʿacāyib ḳıṣṣa idem kāmukār
Kim işitmedüñ olalar her kibār

Gūş idenler taḥsīn ide sözüme
Ḳılalar ẖayrı duʿālar özüme

Bir duʿā çün teʾlīf oldı bu kitāb

[296b]

(1) Kim duʿādan yād ide her kāmiyāb

Cismümüz toz tozumuz ki bād ola
Sözimüzle rūḥumuz şād-ıla yād ola

Kim duʿādan yād ider Firdevsiʾi
Ḥaḳ müyesser ḳıla aña firdevsīʾi

Yā İlāhī ʿizzetüñ ḥaḳḳı senüñ
Pādişāhum ʿişmetüñ ḥaḳḳı senüñ

Ādem'üñ Ḥavvā ḥaḳḳı çün Yā İlāh

Cennet-i[20] meʾva ḥaḳḳı çün pādişāh

Şīt ü[21] İdrīs ile Mūsā ḥaḳḳı çün

Nūḥ, İbrāhim üʿĪsā ḥaḳḳı çün

Şeh Süleymān ḫāteminüñ ismi çün

(5) Ol muʿaẓẓam ṭılsımātuñ resmi çün

Nevḥaʾ-i Dāvud'ıla Yaʿḳūb içün

Nāleʾ-i Cercīs-ile Eyyūb içün

Nūrı Aḥmed ḥaḳḳı baña raḥmet it

Meskenümi milk-i ḳudsī cennet it

Raḥm ḳıl Firdevsi'ye iy pādişāh

ʿAfv ḳıl ne ki itdi ol günāh

Ol Muḥammed'den umarsañ cenneti

Vir ṣalāvāt Muṣṭafā'ya gey ḳatı

Süleymān-nāmenüñ Ṭoḳsan Sekizinci Meclisinüñ Ẕikrindedür

Nāḫu her birisine olur maḥrem-i esrār-ı yār

Nāḫu her bir dīde olur lāyet mi rūy-ı nigār

Ḫalḳı zencīrini kim zülfüñ ucı ṣalsa ger

Zāhid-i ḥuşkuñ hezārın bende çāke ḳıla tār

(10) Ẕimi yüz süzgün yüzüñle yüz beyüz ola ḳamer

Yā lebüñ añmasına anı ḥayāt cānı mı var

Tuḥfe içün laʿli dürri cemʿ idüpdür gözlerüm

Ḫāk-i pāyüñe uyuben yüz ṣu-y-ıla itdüm niṡār

Ġarra olma pādişāhum devlet-ıla ḥüsne kim

[20] Metnin orijinalinde ötre konmuştur ancak bu izafet terkibi olduğı için tarafımızdan düzeltilerek "i" okunmuştur.
[21] Metnin orijinalinde ى ile yazılmıştır tarafımızdan düzeltilerek ü okunmuştur.

ʿAksine tizcek döner devrān-ı çarḫ-ı rūzigār

Nice ṣāḥib ḥüsnü Yūsuf girdi sinüñ çāhına

Kim vücūdından anuñ ḳalmadı eṩer gülizār

Şeh Sikender ḳanı ḍaḥḥāk-ıla Cemşīd ü cem

Ḳanı Ḫüsrev Şāh'ı Behmen noldı Yā İsfendiyār

Şeh Süleymān ḳanı ḳafdan ḳafa iderdi ḥükm

Gitdi özi ḳaldı sözi ʿālem içre yādigār

Diñle imdi Şeh Süleymān ḳıṣṣasından cūṣ-ı ḫaber

Līki virgil ḫoş ṣalāvāt cān u dilden kāmukār

Dāsitān-ı Ḫilḳat-i Süleymān Ḫātem-i Enver Muḥammed

(15) Loḳmān Ḥakīm kāmil ki nebiyyi ṣādıḳ durur ve Eflāṭun-i Yunanī kim ṭabībi ṣādıḳ durur. Ol iki ḥükemānuñ,ʿulemānuñ ḳavlleri üzre bu Süleymān-nāme'nüñ muṣannifi Firdevsī' bende bu kitābuñ mü'ellifi Orḫan Dinefgende Süleymān'uñ nübüvveti ḫātemi ḫilḳatinde eṣaḥ ḳavl üzre emlaḥ ḥikāyet ḳılup eydür kim ḳaçan Ṭāvūs-ı Ḳudsī ḳudret ḳandili içre nūr-ı Muḥammedī ol vechile kim beyān eyledi. Andan Süleymān ḥażreti yine su'āl ḳılup didi kim: Yā Ṭāvūs-ı Ḳuds ol nūr-ı Muḥammedī'den bu nübüvvet ḫātemine vech-ile ḫilḳat idüpdür söyleyesin. Ṭāvūs-ı Ḳudsī cevāb virdi ki: Yā Süleymān ḳaçan kim nūr-ı Aḥmed ol ḳudret ḳandīli (20) içinde durur kim Ḥaḳ Teʿālā dehşet ile naẓar ḳıldı. Tā ki nūr-ı Aḥmed ol dehşet naẓarında derleri bir ḳaṭre der uçup ḳaynadan funūsdan geçüp ʿarş üzerine endi ve bir ḳaṭredür daḫı ol ḳudret ḳandīlinden ʿarş üzerine ṭamlayup

[297a]

(1) indi. Andan ṣoñra ol fanūsı daḫı naẓar-ı İlahdan derleyüp bir ḳaṭredür ʿarş üzerine ṭamlayup indi. Pes Ḥaḳ Sübḥānehü ve Teʿālā nūr-ı Muḥammedī'nüñ derinden nübüvvet ḫāteminüñ ḳaşı ṭaşın yaratdı ve ḳandīl derinden ki rūḥ-ı İsmāʿīl'dür. Nübüvvet kürsīsin yaratdı. Ol kürsīdür ki Ādem ṣafī ʿaleyhi's-selām ferişţehlere ol sinüñ üzerine Ādem'i bindürüp sekiz biñ ʿālemi seyr idüp uçmaġa iletdiler. Ol nübüvvet kürsīsi sekiz ḳat cennetüñ ḳapusından emanet (5) ḳonulmışdur. Ol daḫı Yā Süleymān yaḳın zamānda gelüp saña naṣīb olacaḳdur inşā'llahü teʿālā. Ol nübüvvet kürsīsünüñ üzerinde oturup kürsī ḫāteminüñ üzerinde mestūr ola esmā'ullāh ḫavās-ıla Ḥaḳ Teʿālā saña ʿaṭā itdi ki memleket ẓabṭ idesin.

Naẓım

Milki aʿẓam virdi çünki kirdi-kār

Şükri ḥaḳḳı dāyim eyle kāmukār

Urmaḳ isterseñ saʿādet ṭablını
Muḥkem elde dut şerīʿat ḥublını

Çünki şerʿ olur ḳamunuñ māyesi
Hem ṭarīḳatdur şerīʿat sāyesi

Hem ḥaḳīḳat daḫı diñle yā hümām
(10) Bu ṭarīḳat ẓıllı durur nīk ü nām

Maʿrifetdür bu ḥaḳīḳatden raḳam
Bu kelām maʿḳūldür gey men direm

Kim şerīʿat içre olmasa muḳīm
Ol ṭarīḳat üzere ululanur

Pes di-rest olma ḥaḳīḳat maʿrifet
Ḥāṣıl itmez ʿömr-i ḥāḳānı ṣıfat

Yā Süleymān dut şerīʿat rāhını
Bī şerīʿat bulımaz Allāh'u ……

ʿAdlı ḳıl kim ẓulmı sevmez ol ilah
Ẓālimüñ milkin ḳılur tizcek tebāh

Ḥaḳ Teʿālā virdügine şākir ol
Niʿmeti dāyim dilerseñ ẕākir ol

Ẕākir ol ki artaʿ izzü devletüñ
Şākir ol ki vāfir ola milketüñ

(15) Böyle diyüp anda Ṭāvūs-ı Celīl
Oldı ḫāmūş vir ṣalāvāt ehl-i dil

Neşir

Ḥakīm ḳavlince Cebrāʾīl şöyle diyicek Süleymān eyitdi: Yā ḳarındaşum Cebrāʾīl ʿilmümüz irişdi ki bu ḫātem ol āḫir zamān perġamberi iki cihān serveri ḫātem alnınuñ

nūrından ḫilḳat olmış ammā kim bu ʿaṭā olınan memleket bu ḫātem birle ḥıfẓ idesin dirsiz ne vech-ile ẓabṭ idem. Bu ḫātem ile bu ḫātemi gösterincek ol maḫlūḳāt fermānmı olurlar baña gelürler ne ḫoẕ aşlı nedür söylegil bilelüm aña göre naṣīḥatuñ ile ʿamel ḳılalum didi. Ṭāvūs-ı Ḳuds cevāb virdi ki Yā Süleymān ol (20) zamān kim عَزَّ وَجَلَّ جَلَّ جَلَالُهُ وَلَا إِلَهَ غَيْرُهُ bu nübüvvet ḫātemin kim nūr-ı Aḥmed'den ḫilḳat eyledi. Andan dehşet ile ol ḫātem ṭaşına on dört kez kāh ḳahr-ı nūrından kāh luṭfı yüzinden naẓar ḳıldı. Ol on dört naẓar-ı ilāhīden

[297b]

(1) bu ḫātem üzerinde ḳudret ḳalemiyle on dört Esmāʾullāh menḳūş oldı. Andan ṣoñra ol on dört ismüñ ḫavāṣı nūrından on dört melek-i müvekkel ḫilḳat eyledi. Nite şöyle kim evvelki Esmā'nuñ ḫavāṣı nūrından on dört melek-i müvekkel ḫilḳat eyledi. Nite şöyle kim evvelki ismüñ ḫavāṣı nūrından yil üzerine müvekkel olan melegi yaratdı. İkinci ismüñ ḫavāṣı nūrından ṣu üzerinde müvekkel olan melegi yaratdı. Üçünci(5) ismüñ ḫavāṣı nūrından oda üzerine müvekkel olan melegi yaratdı. Dördünci ismüñ ḫavāṣı nūrından ḫāl üzerine müvekkel olan melegi yaratdı. Beşinci ismüñ ḫavāṣı nūrından ḳuşlar üzerine müvekkel olan melegi yaratdı. Altıncı ismüñ ḫavāṣı nūrından cānvārlar üzerine müvekkel olan melegi yaratdı. Yedinci ismuʾllāh ḫavāṣı nūrından ateşde olan maḫlūḳātuñ üzerine müvekkel olan melegi yaratdı. Sikizinci ismuʾllāhuñ ḫavāṣı nūrından vaḥşī canavarlar üzerine müvekkel melegi yaratdı. Ṭoḳuzuncı ismüñ ḫavāṣı nūrından ḫāk canavarları üzerine müvekkel olan melegi yaratdı. Onuncı İsm ü aʿẓam nūrından zebāb ve meges ve zenbūr üzerine müvekkel olan melegi yaratdı. On birinci ismüñ (10) ḫavāṣı nūrından dīvler üzerine müvekkel olan melegi yaratdı. On ikinci ismüñ ḫavāṣı nūrından daḫı ne ḳadar ādem ṣafī nesli var anlara müvekkel olan melek-i müvekkeli yaratdı. Eyle olsa Yā Süleymān ḳaçan kim ol ẕikr olan maḫlūḳātuñ birisinüñ üzerine maḳṣūduñ olsa ya cinsi maḫlūḳātı saña çāker itmek dileseñ ve buyruġuñ dutmaḳ dileseñ ḳanḳı ismuʾllāh ise bu nübüvvet ḫātemi barmaġuñda durur. Üzerine on dört melek-i müvekkel ismiyise bu nübüvvet ḫātemi barmaġuñdadur. Daʿvet idicek ismuʾllāh ki yazılmışdur. Oḳuyup ol melegi daʿvet idesin meṣelā şöyle ki dileseñ ki on iki yıllardan (15) birisin ḳatuñda ḫāṣ itmek dileseñ ya taḫtuñ yile götürdmek dileseñ veyāḫud bir memleketi ḫarāb itmek dileseñ ḳılıcumla kürre-i nesīmden yil ṭaleb itmek itseñ nübüvvet ḫāteminüñ üzerinde menḳūş olan on dört ismuʾllāh evvelki ismin oḳusañ yaʿnī daʿvet ḳılsañ Allāh'uñ iẕniyle müvekkel olan melek gelüp ḫiẕmetüñe yüz süre ve daḫı Yā Süleymān eger deryālarda eger ırmaḳlarda ḳılıcumla cemīʿ-i şularda ve yir yüzinde aḳan bıñarlarda ve daḫı yedi ḳat yir götüren deryā-yı muḥīṭde bir maḳṣūduñ olsa daḫı dilesen ki Allāh'uñ emri birle ol baḥruñ şuyı saña müsaḫḫar ola ḫātemüñ üzerinde yedi ḳudretle (20) naḳş olan ismuʾllāhuñ ikinci ismin oḳuyasın tā kim Allāh Teʿālā'nuñ emriyle şuya olan müvekkel olan meleke geldi. Ḥāżır ola şu ḫuṣūsında ne maḳṣūduñsa ol meleke söyleyesin Ḥaḳ Teʿālā'nuñ fermānı birle sen Süleymān'uñ emrini ol

[298a]

(1) ṣuya itdürüp maḳṣūduñ yirine yitüre ve daḫı Yā Süleymān (ve daḫı Yā Süleymān) eger kim kürre-i nārda yāḫuẕ yir yüzinde (yir yüzinde) olan ateş baḥrinde ḳılıcumla cemīʿ-i odda bir murāduñ olsa nübüvvet ḫāteminüñ üzerindeki ismuʾllāhuñ üçünci esmāsın oḳuyup daʿvet ḳılasın. Tā kim Allāh Teʿālā'nuñ emriyle od üzerine müvekkel olan melek gelüp saña od ḫuṣūsından ne murāduñ varısa aña söylegil ki Allāh'uñ emriyle aña itdüre ve daḫı Yā Süleymān eger kim ṭobraḳ emrüñe muḥkem olmaḳ dilerseñ yāḫud (5) ṭoprağa mensūb ṭaş gibi ve ṭobraḳ içinde olan maʿdenīler gibi cemādātdur. Yaʿnī kim cānları yoḳdur. Ṭobraḳdan dürimiş nesnelerdür. Anlardan bir nesne maḳṣūduñ olsa eger kim yedi ḳat yir içindedür ve eger yir yüzindedür. Nübüvvet ḫāteminüñ üzerinde mesṭūr olan esmāʾullāhuñdur dördünci ismin oḳuyup daʿvet ḳılasın. Tā kim Allāh'uñ emri birle ṭobraḳ üzerine müvekkel olan melek gelüp görine, ḥükmüñ ḫāk ḫuṣūṣında yirine getürüp eczā-yı ḫāki emrüñe meʾmūr ide ve daḫı Yā Süleymān eger kim uçar ḳuşlardan ve eger gökde şol ḳuşlar ki baḥrī degüldür. Anlardan daḫı her cinsden (10) maḳṣūduñ olsa nübüvvet ḫātemi üzre olan beşinci ismi oḳuyup daʿvet ḳılasın tā kim Allāh Teʿālā'nuñ emriyle ḳuşlar üzerinde müvekkel olan melek gelüp ḫiẕmetüñe ḥāżır ola eṭyār ḫuṣūṣında ne maḳṣūduñ varısa Allāh emriyle görivire ve daḫı Yā Süleymān eger kim ve daḫı yırtıcı ṭartıcı cānavarlardan veyāḫud baḥrī ḳuşlardan veyāḫud deñiz ejdehālarından ve nehenglerden veyaḫud ṣadaḳlardan veyaḫud baḥrī ḥayvānlardan ve atlardan ḳılıcumla deñiz içindeki yaʿnī şulardaġı Ḥaḳ Teʿālā altı yüz dürlü maḫlūḳāt ḫilḳat itmişdür. Her ḳanḳısını ḥācetüñ gerek olsa nübüvvet ḫāteminüñ üzerinde (15) yedi ḳudret ile menḳūş olan ismuʾllāhuñ altıncı ismini oḳuyup daʿvet idesin. Tā kim Ḥaḳḳ'uñ emri birle ṣudaġı cānavarlar üzerine müvekkel olan melek gelüp ḫiẕmetüñe yüzlerin süre. Ne kim emr iderseñüz Allāh'uñ emri birle ḳayduñ ḳayıra ve daḫı eger kim kürre-i nār u felek yüzindedür ve baḥr-i ateş kim muḥīṭ kenārındadur ve daḫı yir yüzinde kim cezīrelerdeki odlar yanar. Ḳılıcumla ateş cānavarlardan eger semender ḳuşıdur ve eger aġnakus ḳuşıdur ve eger ġayrı ateş canavarıdur kim kürre-i nārda ve ateş baḥrinde ateş cānavarları çoḳ durur. Şöyle kim ḳurıda ve deñizde olan maḫlūḳāt gibi anlaruñ daḫı nihāyeti yoḳdur (20) veyāḫuẕ güneş ṭoġı yir ki şer-cānibdür. Güneş issiliginden hiç maḫlūḳāt anda ölmezler. İllā anda daḫı nice dürlü maḫlūḳāt vardur ki anlaruñ ġıdāları güneş ḥurrıdur. Ol vilāyetde olan maḫlūḳa ateşi maḫlūḳ dirler eger ki ol maḫlūḳdan ġayrı ateşi

[298b]

(1) maḫlūḳdan birisi ḥācetüñ olsa nübüvvet ḫāteminüñ üzerinde naḳş olan ismuʾllāhuñ ismini oḳuyup daʿvet ḳılasın. Tā kim Ḥaḳ Teʿālā fermānı birle ateş cānavarlar üzerine müvekkel olan melek gele ḥükmüñe neyise ateşi maḫlūḳāt ḫuṣūsında ḫiẕmetüñ yirine getüreler ve daḫı Yā Süleymān eger kim yir içindeki cānavarlardanki anuñ meskeni yirdedür. Meşelā ḳaḳum gibi ve ṣamur gibi ve seḥāb bigi ve daḫı baʿżı ki ṣūretā żaʿīfdür. Ammā ki maʿnīde çoḳlıġ-ıla bir memleketi ḫarābe vireler. Çekirge (5) bigi ve daḫı ḳarınca gibi ve daḫı şol ṣaru erikim anuñ aġusı ziyādedür, bal arusıdur gibi degüldür, mūzīdür ve daḫı baʿżı ḫāke var ki ziyānesüzdür ve ḳatıʿdur. Örümcek gibi

ḳarınca gibi pervāne gibi ḳılıcumla Yā Süleymān ḫāki canavarlardan ḳanḳısı ki maḳṣūduñ olsa ḫātem üzerinde mesṭūr olan ismuʾllāhuñ sekizinci ismin oḳuyup daʿvet idesin. Ḥaḳ Teʿālāʾnuñ emriyle ḫāki canavarlar üzerine müvekkel olan melek gelüp ḫiẕmetüñi yirine getürüp iṭāʿat ḳıla ve daḫı Yā Süleymān yir yüzinde olan vaḥşī cānavarlar ki vardur. Kimisi arslan ve ḳaplan ve bebür ve daḫı ḳurd ve parsa gibi (10) ve daḫı bunlara beñzer varısa yırtıcı cānavarlardur ve daḫı at gibi ve pil gibi ve ḳatır ve ḫımār gibi ve daḫı bunlara beñzer ṭartıcı cānavarlar varısa cemīʿisinden ḳanḳı cānavar ki ḥācetüñ olsa bu nübüvvet ḫātemi üzerinde naḳş olan ismuʾllāh ṭoḳuzuncı ismin oḳuyasın vaḥşi cānavarları üzerine müvekkel olan melek gele ḫiẕmetüñ neyise ḥayvānāt ḫuṣūsunda maḳṣūduñ neyise edā ḳıla ve daḫı Yā Süleymān eger kim yedi başlu ejderhālar ve evrenler ḳılıcımla ve eger yılanlardan ve eger ʿaḳreblerden ḳanḳısın kim emrüñe muṭīʿ itmek dileseñ veyaḫuẕ cihān milkinde evrenler düş gelseñki aña ẓafer bulmasañ (15) dileseñ kim helāk itdüresin. Nübüvvet ḫātemi ismuʾllāhuñ onuncı ismin oḳuyasın. Ḥaḳ Teʿālāʾnuñ emriyle mūziyān üzerine müvekkel olan melek gele ḫiẕmetüñe ḥāżır ola mūziyān ḫuṣūṣında her ne ḥükm itmek dilerseñ ol meleke diyesiz emrüñe muṭīʿ ola ve daḫı Yā Süleymān eger kim bulutlara ḥükm itmek dilerseñ ve yaġmura ve ḳara ve berḳe ve yıldırıma ve elegümsaġmaya nübüvvet ḫāteminüñ menḳūşı olan ismuʾllāhuñ on birinci ismin oḳuyup daʿvet ḳılasın. Tā kim Allāh Teʿālāʾnuñ emriyle süḥāb üzerine müvekkel olan melek-i aʿẓamʾı gelüp ḫiẕmetüñe yüz süre ol ḫuṣūṣlarda ne kim dirseñ yirüne (20) getüre ve daḫı Yā Süleymān eger kim zenbūr ve zübāb ve meges ve daḫı anlara beñzer ne kim żaʿīf naḥīf cānavarlar varısa dileseñ anları ḥükmüñe muṭīʿ itmek dileseñ ḫātem üzerine mesṭūr olan ismuʾllāhuñ on ikinci ismin oḳuyup daʿvet

[299a]

(1) ḳılasın tā kim Allāh Teʿālāʾnuñ emriyle zübāb ve meges zeneb üzerine müvekkel olan melek Allāhʾuñ emri birle anlaruñ ḫuṣūsında kim buyruḳ iderseñ yirine getüre ve daḫı Yā Süleymān eger dīvden ve perilerden ve cinnilerden ve cemīʿ-i şeyāṭīn neslinden ve ġarilerden birisin veyāḫuẕ bir naḥs ḥükmüñe muṭīʿ itmek dileseñ veyāḫud āşiyāne anlaruñ żararı irişicek defʿ itmek dileseñ nübüvvet ḫāteminüñ üzerinde naḳş olan ismuʾllāhuñ on üçünci ismin oḳuyup daʿvet ḳılasın tā kim cinnilerüñ (5) perrilerüñ şeyṭān nesli ḫuṣūsında ve daḫı dīv cinnī, peri yanında her ḳanḳısın kim isterseñ saña muṭīʿ ḳıla ve daḫı Yā Süleymān dilerseñ dünyā pādişahları saña muṭīʿ ola veyaḫuẕ ādem oġlanlarınuñ nesliñi yüz yigirmi beş bölük ṭāʾife maḳṣūduñ olsa ya emrüñe muṭīʿ itmek dileseñ nübüvvet ḫātemi üzre yedi ḳudretile mesṭūr olan ismullāhuñ on dördünci ismin oḳuyup daʿvet ḳılasın tā kim Allāh Teʿālāʾnuñ emri birle insan üzerine (10) müvekkel olan melek gele insan ḥaḳḳından kim buyurursañ ḫiẕmetüñ yirine getüre ammā kim Yā Süleymān ol on dört melek-i müvekkelüñ üzerine bu ḫātemi müvekkel olan melek-i müvekkeldür. Ḳaçan kim ol on dört melek-i müvekkelüñ birisi kim ḫiẕmete gidüp eglense gelmese ḥālin bilmek dileseñ nübüvvet ḫāteminüñ üzerinde ismuʾllāhuñ cümlesin oḳuyup ve on dört kerre daḫı idesin ki **Lā İlāhe İllAllāh MuḥammedurrasūlAllāh** Süleymān emīnuʾllāh tā ki Ḥaḳ Teʿālāʾnuñ fermānı birle ḫātemi üzerine müvekkel olan melek ḫiẕmetüñe ḥāżır ola ol müvekkel meleküñ on dört

melekleri taḫtı yerindedür ve daḫı Yā Süleymān ol on dört melek-i müvekkellerüñ her birisinüñ ḥükminde on dört kez yüz biñ (15) müvekkel ferişteleri vardur ki anlaruñ her birisinüñ on dört kez yüz biñ müvekkel ferişteleri anlaruñ daḫı ḥükminde her birisinüñ dört kez yüz biñ ferişteye ḥükm iderler.

Naẓım

İşbu ḫātem üzerine şehriyār
Ol ferişte kim müvekkeldi iy yār

Ġāyet aʿẓam yaradupdur ol ilāh
Baʿżı ervāḥ aña çāker ol āgāh

Zīra ḫātem aṣlı budur şehriyār
Kim müvekkeldür ḥākem olur nā-mudār

Ḥaḳ ki ḫilḳat itdi işbu ʿālemi
Nūr-ı Aḥmed'den yaratdı ḫātemi

Eyle olsa şeh Süleymān ḫātemi
Nūr-ı Aḥmed denmiş anuñ aʿẓamı

Pes müvekkel olan aʿẓam olısar
Zīrā kim ḥākīm-i ḫātem olısar

(20) İẕn-i Ḥaḳ'dan görisersin ḥażretin
Göreceksin şāhum anuñ ḫiẕmetin

Böyle diyüp ḫāmūş oldı ol melek
Vir ṣalavat Muṣṭafā'ya bul dilek

Neṯir

Ḥakīm ḳavlince müvekkel-i ḫātem çün Ṭāvūs-ı Ḳudsī eyle diyicek

[299b]

(1) SüleymānṬāvūs-ı Ḳudsī'nüñ sözini gūş idüp daḫı (5) vālihu ḥayrān olup andan Şeh Süleymān suʾāl ḳılup didi kim Yā (10) Ṭāvūs-ı Ḳudsī bu ḫātemüñ ḫavāṣın kim beyān eyledüñ. Naḳş-ı resmin (15) yazup ādemīden götürenlere nefiʿ nedür beyān eylegil diyicek Ṭāvūs-ı Ḳudsī daḫı cevāb virdi, didi kim: Yā Süleymān ḫātemüñ naḳşı

budur kim ẕikr eyledüñ. On iki ism durur. Evvelki ḫāṣṣa budur kim her kim oḳusa esed burcındaken ḳamer daḫı esed burcındaken bu saʿat-i şemsde arslan derisi (20) üzerine naḳş eyleye daḫı götüre cemīʿ-i dünyā pādişahlarınuñ ve küllī maḫlūḳāt içre ʿazīz muḥterem ola. İkinci ḫāṣṣası budur kim bu ḫātem-i ramażānuñ eyyām-ı beyż günlerinde müşterī saʿatinde yazup hindī kagıt üzerinde kendüde götürse cihān

[300a]

(1) sarāyında yoḳsullıḳ görmeye, üçinci ḫāṣṣası budur kim bu ḫātem-i güneş ʿaḳreb burcında merrīḫ sāʿatinde kirbi derisinüñ üzerinde naḳş idüp götürse dīvden, perrīden ādemīlerüñ mekrinden, sāḥirlerüñ siḥrinden emīn ola. Dördünci ḫāṣṣa budur kim bu ḫātem-i āfitāb sünbüle burcındayıken yazup levḥ üzerine naḳş eylese o levḥi nuḥāsı kendüde götürse cihān milkin tā olınca umduġı yirden tā ölinceye eline rızḳ gire rızḳına daḫı āfet irmeye. Beşinci ḫāṣṣa budur kim āfitāb cevzā burcında ḳamerle (5) ʿuṭārid sāʿatinde misk-i zaʿfirān-ıla zübān-ıla yedi dāne bādem üzerine yaza daḫı yiye beġāyet ʿāḳıl dāne ola cümle ʿilm ḥıfẓ ide, ögrendügin unıtmaya, yādından gitmeye. Altıncı ḫāṣṣa budur kim āfitāb şerefindeyiken bir yaşıl çanaġa yaza ḳıbleye ḳarşu aḳarşuy-ıla andan ḳız oġlana ṭuzsız ḥamursuz eyledüp diledügi adama yidürse hergiz andan yüz döndermeye muḥibb ola. Yedinci ḫāṣṣa bu kim āfitāb mīzān burcındayıken tavuḳuñ ilk yumurdası üzerine yılan yaġıyla yazup resm ide ya nefd yaġıyla yazup resm ide daḫı ayuñ ilk çıharşanbası gicesinde nışf-ı leyl içre tafuḳ ötmedin düşmen evine atup yumurdaşına (10) ol düşmen iline varmayup helāk ola ammā kim anası adın anuñ adın bile yaza. Sekizinci bu kim āfitāb ḥamel burcındayıken bu ḫātemi yazup gümiş levḥ üzre naḳş ide daḫı ol levḥi yaşıl çanaġ üzerine ḳıbleye ḳarşu aḫar çeşme ṣuyından alup çanaġa ḳoysa levḥ içindeyiken daḫı ḳoyuna cemīʿ-i ṭavara ḳanḳı ṭavara olursa ol ṣudan üzerine ṣaça ol cānavarlara żarar gelmeye eger ekin üzerine ṣaçsa āfet-i semāvī görmeye. Ṭoḳızıncı ḫāṣṣa bu kim bu ḫātemi ḥammām fürūnesinde açacaḳ demürüñ ṣu ṭıḳayacaḳ ṭarafında yañadan yüzüñ itdürse daḫı bu ḫātem-i merrīḫ sāʿatinde āfitāb mīzān burcındayıken naḳş eylese ol ḫātemi (15) götürse düşmen aña hiçbir ʿadū aña ẓafer bulmaya cemīʿ-i ḫuṣūṣda “bi izniʾllāhi Teʿālā”. Onuncı ḫāṣṣa āfitāb delv burcındayıken ḫurma aġacına yāḫud zeytūn aġacına pūlād ḳalem ile naḳş idüp ṣuyı ḳıt bıñaruñ içine ḳoysalar ṣu ziyāde ola ammā sāʿat gözede ḳamer şarḳda ola. On birinci ḥāṣṣa bu kim āfitāb ḥūt burcında-y-ıken balıḳ ḳursaġında yazup gemide ṣaḳlasalar Ḥaḳ Teʿālā āfitābı deryādan ġarḳ olmaḳdan ḥıfẓ ide. On ikinci ḫāṣṣa bu kim bu ḫātemi zemzem ṣuy-ıla kefen üzerine āfitāb cedī burcındayıken yazup naḳş eylese ol sinlenüñ ṣāḥibinüñ ṣürisi ḥisābı āsān olup Allāh Teʿālā aña raḥmet (20) ide ḥaḳḳ-ı ʿabddan ġayrısın bağışlaya

Naẓım

Bu durur ḫātem ḫavāṣı şehriyār

Didigümden daḫı artuḳ kāmukār

Her ne derde diriseñ dermān olur

Zīrā ṭılsım ḥarfi aṣlı furḳān olur

[300b]

(1) Külli derde bil ki Kurʾan āyeti
Ḫoş şifādur bī-ʿadeddür ḫaṣleti

Münkir olan bu söze kāfir durur
Diyü şeyṭān mülḥid ü sāḥir durur

İʿtimād idüp duʿāya pāk-i ẕāt
Vir ṣalāvat Muṣṭafā'ya gey ü kat

Neşir

Ḥakīm ḳavlince Ṭāvūs-ı Ḳudsi şöyle diyicek Süleymān şād olup tekrār ḫātemi alup gözine sürdi daḫı andan ṣoñra Ṭāvūs-ı Ḳuds daḫı icāzet alup Sidretüʾl-Müntehā'ya getdi. Süleymān daḫı yirinden ṭurup ʿibādete meşġūl (5) oldı ammā kim Loḳmān Ḥakīm birle Eflāṭūn-i Yunānī Ḫātem-i Süleymān ḥaḳḳında iḫtilāf ḳıldılar. Naḳl-i Loḳmān budur kim naḳş-ı ḫātemi beyān eyledi. Velākin Eflāṭūn eydür. Ḫātem-i Süleymān on iki ismidür kim ol on iki ṭılısımāt budur kim naḳş oldı:

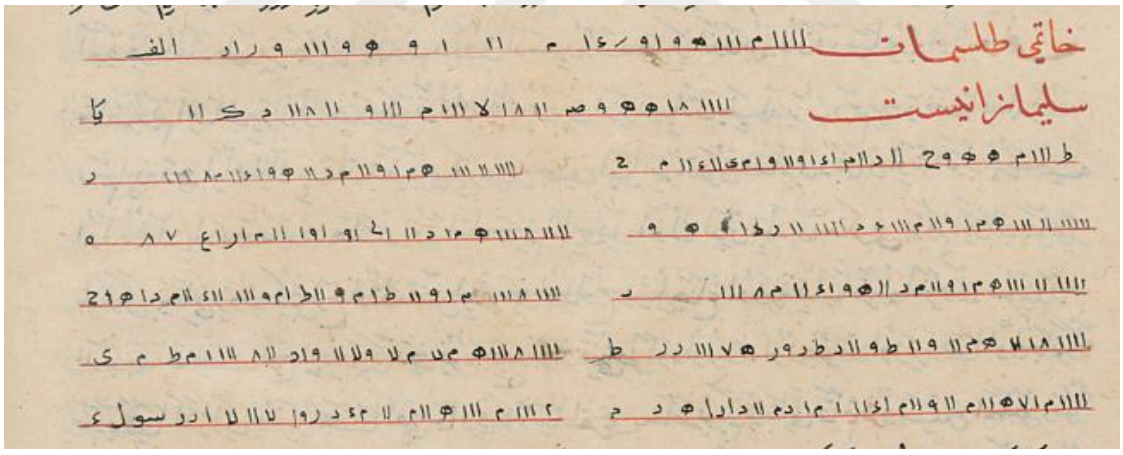

Ḳavl-i Eflāṭūn'iden oldı raḳam
Cümlesin yazdum kitāba pīş ü kem

Bu Süleymān-nāme ola bī-ḳuṣūr
(15) Nüsḫa oldur kim ola ol bī-ḳuṣūr

Bu kitābı söyledüm taṣnīf tamām
Elli yılda tāḫir itdüm veʾs-selām

Nice yüz (yüz) var durur tārīḫ-i ṣaḥīḥ
İtdüm istiḫrāc bilür ehl-i ṣarīḥ

Elli yıl olınca oldı bil ki derc

Elli yıllıḳ ʿömri itdüm buña ḫarc

Şol ümīẕe olmaya vü kızup hiç

Ehl-i ʿirfān oḳıyucaḳ ir ü giç

İstimaʿ iden ḳıla ḫayr-ı duʿā

Ḥaḳ Teʿālā ḥācetin ḳıla revā

Kim ider Firdevsiʾi ḫayr-ıla yād

Ḥaḳ Teʿālā raḥmet itsüñ gey ziyād

Raḥmeti Ḥaḳ'dan umarsañ iy ṣafā

Vir ṣalāvat sen be-cānı Muṣṭafā

(20) **Dāsitān-ı Sām Süvār Dīden ʿAcāyibehāy-ı Deryāha**

Ḥakīm ḳavlince Süleymān ʿaleyhiʾs-selām melekūt ṣoḥbetinde bizüm ḳıṣṣamuz ezin-cānib yine Sām'a geldi. Nite ol zamān kim Sām Süvār deryā içinde beşeri baḥri teferrüc itmekde

[301a]

(1) yidi. Andan deryā ḳaʿrında daḫı giderken şīşeden ḳubbenüñ içinde deryā ʿacāyibin teferrüc iderken bir bölük ḳavm daḫı ẓāhir olup göründi kim nite adam heyeʾti bir cānavar velīkin başındadur. Yüzi var ve dört aġzı varıdı, sekiz gözi burnı ḳulaġı var. Her yüzinde yirlü yirince velī ḳulaḳları yaṣṣı yaṣṣı kimi ḳahīnesinleyin ve pençesi daḫı ḳuşlayın menḳāllü ve bir daḫı ʿacāyibliġi bu kim bir başı fil ser ve bir başı şīr ser ve bir başı simurġ ser ve bir başı daḫı (5) rūbāh ser çün kim ol maḫlūḳ Sām'uñ deñizleri māliki ol şīşeyi kim gördiler naʿralar urdılar daḫı bir zamān ṭaġılup gitdiler.

Naẓım

Gör neler ḫilḳat ḳılur deryāda ṣudan kirdigār

Kim beyān-ı ʿaḳl içre ʿaḳlı vālih āşikār

Bu ne ḥikmet bu ne ḳudret iy mübaṣṣır gözüñ aç

Aç gözüñi Ṣāniʿuñdan vālih olasın iy yār

Aña göre iʿtiḳāduñ Ḥaḳḳ'a muḥkem ḳılasın

Ṭāʿatinden ḫali olma bir sāʿat leyl ü nehār

Neşir

Ḥakīm ḳavlince Sām ol cānavarları görüp Ḥaḳḳ'uñ ḳudretin ṭañlayup daḫı yine cindiler Sām'ı götürüp gitdiler. Bir yire daḫı yetdiler kim bir bölük daḫı görindi. Nite Sām naẓar ḳılup gördi ki (10) muṭlaḳ ḳoç başına beñzer burma boynuzlu yüzinde dört gözi var velīkin ayaḳları ḳaż ayaġınlayın yaşşı yaşşı dırnaḳları yoḳ ḳuyruġı balıḳlayın ve hem iki yanında yidişer yirde balıḳ yelpazesi var. Bir daḫı bu kim her nefes kim aġzından çıḳar misk-i ʿanber ḳokarıdı.

Naẓım

Ḳaṭreden gör ki neler ḫilḳat ḳılur ol Ḫālıḳ'ı

Bunca ḫalḳuñ rızḳını eksük itmez gör rāzıḳı

Küll-i maḫlūḳ ol İlāh'uñ birliginedür güvāh

Var Tebārek sūresin varsa gümānuñ sen oḳı

Neşir

Ḥakīm ḳavlince Sām biraz yir daḫı ḳaʿr-ı deryāda kim gitdiler. Yine bir ʿacāyib cānavarlara daḫı uġradılar kim bölük bölük yürürlerdi. Bi-nihāyet ʿaceb (15) şekli nite ḳoyın ḳoçınca ola velī başı ḳurt başına beñzer. Gözleri şemş doḳunmış cāmlar gibi yanar. Alnında birer siyah boynuzları var burma burma bir eriş ola ucı ḫançer miṣāli nebtīz keçi tüsi gibi tüsi var. Ḳuyrıġı at ḳuyruġı gibi uzun, ayaġı dört iki ayaġı ol ayaġınuñ ḳurt ayaġı gibi ḳıç ayaġı ḳaplan ayaġı gibi ol ṭāʾife daḫı şīşe-y-ile cindileri göricek ḳorḳup ḳaçdılar. Bunlaruñ ardınca bir bölük ḳavm daḫı çıḳdı. Ol ḳadar çıḳdı ki bī-nihāye nite her birisinüñ ululıġı devece ola velīkin başı şu ṣıġırı başı gibi ṭayıla (20) atlayın yilüsi var. Ḳarnı balıḳ ḳarnı gibi arḳası camus arḳası bigi dört ayaġı var, öñ ayaġı deve ayaġı bigi yaşşı ḳıç ayaḳları ṣıġır ayaġına beñzer ceng ṭırnaḳlu bir daḫir ikişer ḳanadları var balıḳ yelpizesi bigi

[301b]

(1) ḳuyruḳlarınuñ iritmegi var cāsusları var. Miṣāl uçları at ḳuyruġı gibi ḳutazlu şekli kim siyah kim ḳızıl kim aḳ kim alaca ol ḳadar bī-ḥad kim nihāyet söz Sām çerisin görüp ṭaġıldılar. Bunlaruñ ʿaḳabince bir bölük ḳavm daḫı geldi. Nite cüssede ṣıġırca ola başı ayulayın ḳulaḳları ḳulān ḳulaġına beñzer alnında balıḳ gözi bigi gözi var kirpüksüz adam ayasınca ola eñsesinde daḫı adam ṣaçı bigi ṣaçı ṣaḳalı var. Ṣaçı girih girih (5) olmış ve bir daḫı ayaḳları arslan ayaġı bigi pençelü ḳıç ayaḳları deve ayaḳları bigi yaşşı ṭabanlu, ḳuyruġı uzun ejdehāya beñzer.

Naẓım

Sām gözine görinicek ol ʿacāyib cānavar

Gey taʿaccüb itdi anı pehlevānı nām vur

Didi andan zihī ḳādir pādişāhdur ol ilah

Cümle ṣunʿı birliginedür güvāh ne ki var

Hey ne ḫilḳatler ḳılur kim ḳaṭreden deryāda kim

Göricek ḥayrān olur bir naẓara ehl-i hüner

Böyle diyü iʿtiḳād itdi ḥaḳḳuñ birligine

Yüz sürüp ṭāʿat iderdi pehlevān şām u seḥer

İʿtiḳādı külli ḳılup Ḫālıḳ'uñ ḳudretine

Vir ṣalāvat Muṣṭafā'ya ʿāḳıl-iseñ mā-ḥażar

Dāsitān-ı Rūḥ-ı Şāh-ı Cind Āmeden

(10) Ḥakīm ḳavlince Sām, perrī ḳız-ıla deryā ġarāyiplerin kim teferrüc itdiler. ʿĀḳıbet deryā ḳaʿrınuñ ġāyetine yetdiler. Ol cānibden Rūḥ-ı Şāh-ı Cind'iye ḫaber oldı kim Sām geldi diyü andan Rūḥ-ı Şāh-ı Cind'i melikleri-y-ile ḳarşu çıḳup Sām'a gelüp buluşdılar. Velīkin Sām ḳubbe içinden çıḳmaḳa mecāli olmaduġı ecilden ḳubbe içinde otururdı. Rūḥ-ı Şāh-ı Cindi ḳubbe ṭaşrasından Sām-ıla söyleşürdi. Bu vech-ile Sām'ı alup deñiz dibinde mekānlarına vardı kim yirüñ ḳaʿrında nite sarāyına hergiz ṣu olmazıdı. Yüz fersaḫ deñiz dibinden aşaġayıdı dirler ammā ḳavl-i ṣaḥīḥ buyıdı kim bu deryānuñ kenārında dibinden yuḳarusına yol (15) varıdı. Bir ṭaġ altında sarāyları varıdı kim ol sarāyın ḳapusı deryā içindeyidi. Ādem oġlını aña yol bulmaġıçun çünki Sām'ı ol deryā dibinde yine deryā kenārından yuḳaru çıḳarup sarāylarına kim götirdiler. Bir laṭīf maḳāmda deñizden yuḳaru ḳurı yirde Sām'ı ṣırça ḳubbelerden çıḳarup envāʿi niʿmet nüzūl gönderüp żiyāfet itdiler. Bir gün Sām-ıla Rūḥ-ı Şāh-ı Cindi yedi içdi. Andan ṣoñra Sām'uñ aḥvālin ṣorup söz açdı. Sām daḫı başından geçen ġurbet rūzigārdan geçdügi şiddeti ʿayān eyledi. Şāh-ı Cindi işidüp ʿacebledi ammā kim Rūḥ-ı (20) Şāh-ı Cindi, Semendūn-i Cindi sevmezdi. Anuñ ḳorḳusından deryā dibinde olırdı. Sām'a didi ki yā pehlevān eger kim ḳaṣduñ vārısaki Semendūn-ılaki ceng idesin. Bir yirde bir yaraḳ vardur kim senden ezel ḳahramānı ḳātil ol yaraġı

[302a]

(1) düzdürdi kim Semendūn-i Cind ile ceng ide, gözlerine cihānı teng ide, ḳanından yir yüzini lāle renk ide ammā ḳahrmānuñ ʿömrü āḫire irmişidi. Vefāt itdi ol maḳṣūda irmedi, rūzigār aña furṣat virmedi. Yā Sām Süvār dilerseñiz kim dilerseñüz saña ḳılaġuz olup ol yaraġı gösterelüm alġıl. Semendūn-i Cinne muḳābil olıcaḳ ġālib olġıl didi. Sām ol sözi kim işiddi. Şād olup Rūḥ-ı Şāh-ı Cind'e beġāyet ʿizzet eyledi ammā kim Şāh-ı Cindi göñlinden bu geçdi kim evvel ḳızın (5) Sām'a vire daḫı andan Semendūni üzerine vara andan bir niçe kimseler Cind aña yirlerinden meliklerinden gönderdi kim Sām'uñ ḳulaġına bu sözi söylediler. Rūz bihī alġıl diyüp ilḥāḥeylediler. Sām didi kim ben bu

ġurbet içre yürürdüm. Baña bir yirde mütemekkin olmaḳ elümden gelmez. Ādemī zāde daḫı çıḳmayınca olmaz. Benüm kedḫüẕālıḳ elümden gelmez diyüp ʿözrin diledi. Velākin fāyide itmedi. Sām daḫı gördi kim Rūḥ-ı Şāh-ı Cind'üñ ḳızın almayacaḳ olursa ʿummān deryāsınuñ dibinde ḳalup helāk olur. Çār naçār rıżā virdi. Andan Şāh-ı Cind daḫı ḳızın ʿarūsınuñ ḳayurdı. Yidi gün olıcaḳ Sām'ı everdi, ḳızın virdi. (10) ʿĀşıḳ maʿşūḳa gerdege girdi. Sām maḳṣūda irdi.

Naẓım

İki ʿāşıḳ irişüp birbirine
Ṣarmaşup ḳolları yirlü yirine

Cāme ḫābe girdi bunlar ḳucışup
Yüz yüze sürüp gögüsler açışup

Ḫoş durur iki nigār bula vuṣūl
Ḳucışalar ẕevḳ idüben ṣaġ u ṣol

Bu cihānuñ daḫı dostum nesine
Ölmedin ḫūbuñ ire sīnesine

Yā İlāhī nālişüm saña budur
ʿĀşıḳı maʿşūḳına dāyim irür

Yā Rab irgür ṭālibi maṭlūbına
Hem ḳavışdur ʿāşıḳı maḥbūbına

Yāre irmek dileseñ Firdevsi ger
(15) Vir ṣalāvat Muṣṭafā'ya mā-ḥażar

Neṯir

Ḥakīm ḳavlince Sām evlendi. Göñli ḳız-ıla dolandı zīrā kim beġāyet ḥüsnāyıdı, ḳaşları yā-sīn ṣaçı ḫūd veʾl-leyli izā yaḫşıyıdı. Çün kim yidi gün kim ḫalvetde ḳız-ıla kim oldı. Andan sekizinci gün ḫalvetden çıḳup Şāh-ı Cind'üñ naẓarına gelüp buluşup oturdı. Sām öñine ṭaʿām getürdiler. Cinnīler çün mücmirlerden (mücmirlerden) ʿūd u kāfür, ʿanber ü misk ve zaʿfirān buḫūr ḳılup ġıdālandılar. Baʿde az ṭaʿām Sām Süvār yine Semendūn-i Cind'i sözin açup ol yaraḳ ḳanda-y-ısa ne baña bulmaġa cehd eylegil diyü ilḥāḥ eyledi. (20) Şāh-ı Cind daḫı birḳaç cindiler gönderdi. Ḳahramānı ḳātilüñ raḫmasında varup ol yaraġı getüreler. Pes ol cindiler kim dem çeküp getdiler. Üç gün olıcaḳ varup ol yaraġı alup getürdiler. Sām naẓarına yetdiler. Şāh-ı Cind ol yaraġı emreyledi.

[302b]

(1) Sām'uñ naẓarında ḳodılar. Sām naẓar ḳılup gördi ki bir ʿacāyib pūlāddan ṣalıḳ eyle ṣalıḳ kim biñ bir ṭopı var. Her bir ṭopını bir cindi güc ile götürüp her ṭopuñ varın biñ miṣḳālıdı. Ṣalıġuñ ṣayıdı dükelisini iki biñ götürüridi. Sām çün kim ol ṣalıġı gördi. Beġāyet taʿaccüb itdi. Ve ḳahramānuñ ḳuvvetine, şecāʿatine yüz biñ āferīn eyledi. Andan Rūḥ-ı Şāh-ı Cindi baş ḳaldurup didi ki yā Sāmı Süvār ḳahramānı ḳātil dünyādan gideli iki biñ yıldan ziyāde davuldı. (5) Ve daḫı bu ṣalıġı yirinden ḳaldurmaġa çāre bulmadı. ʿĀciz ḳaldı didi eger sen Sām bu ṣalıġı yirinden ḳaldurursañ maʿlūm olur ki Semendūni Cinn'e ẓafer bulursın diyüp söyledi. Sām "bismiʾllāhi" diyüp yerinden ṭurup el ṣalıġa urup ol ṣalıġı biñ bir ṭop-ıla biñ ṣalup andan götürüp ṣalıġı havaya atdı. Ṣalıḳ sarāyuñ taḫtına ṭoḳunup bir ṭarafın yıḳdı. Ol ḳubbenüñ ṭaşlarından cinnilerüñ başına ṭoḳunup helāk itdi. Velākin Sām'ı ve Rūḥ-ı Şāh'ı Ḥaḳ Teʿālā ṣaḳladı. Nesne olmadı. Her ḳażādan ḳulını ṣaḳlayan Allāh'dur.

Naẓım

(10) Her ḳażādan ḥıfẓ ḳılan ḳulı ḥaḳdur pādişāh
Zīra ḥāfiẓ ḥaḳdur añla Ḳādir u Ḳayyūm ile

Odı İbrāhīm'e gülzār iden oldur bī-gümān
Nūḥ'ı ṭūfāndan necātı daḫı viren ol āgāh

Neşir

Ḥakīm ḳavlince Sām ol ṣalıġı ol vech-ile ṣalıcaḳ Rūḥ-ı Şāh-ı Cindi Sām'a hezār taḥsīn itdi didi kim. Yā Sām-ı Süvār ḳahramānı ḳātil bu ṣalıġı Semendūn-ı Cind'e gerçi kim düzdürür idi ammā kim ḳuvveti yoġudu. Bu ṣalıġı ṣalayıdı. Semenduvān içün alayıdı. ʿĀr iderdi, ḥālın daḫı bildügi ol sebebden bu ṣalıġı ḳahramān yanında nice yıllar yetdi. Semendūn üzerine varımaẓdı. Hezār āferīn saña kim (15) ḳahramānı ḳātilce yüz versin didi bildi kim Semendūni Cind'e ẓafer bulacaḳdur. Hemāndem buyurdı. ʿUmmān içre anı cinniler ve vārısa cemīʿisi ceng yaraġ-ıla cemiʿ olup birḳaç gün içinde Rūḥ-ı Şāh-ı ceng yaraġında bizüm ḳışṣamuz ol yañadan perrī sulṭānı ḳızı Humāy-ı Dil-fürūz geldi. Nite meger kim Sām ġāyıb oldı. Humāy-ı Dil-fürūz kim Sām'dan ḫaber bilmezidi. Yirince perīler göndermişidi kim Sām'ı teftīş ḳılup gelüp ḫaber vireler ol perīler daḫı eṭrāfı ʿālemi keşt ḳılup gezdiler. Sām'dan nişān bilmediler. Eṣer bulmadılar ʿāḳıbet ʿummān çerisinüñ üzerinden geçüp giderken birḳaç (20) bölük cinde şataşdılar. Bu perīlerden dem çeküp ḳaçdılar perīler daḫı ḳanad açup uçup bu cinnīlerüñ birḳaçın ṭutup ḥabs itdiler şordılar kim siz ne cins cindensiz. Cevāb virdiler kim bizüm melīkimüz Rūḥ-ı Şāh-ı Cindi'dür. ʿUmmān cezīresinde olur.

[303a]

(1) Sām-ı Süvār dirler bir pehlevān kim ādemī zād neslinden Kerrīmān bin Nerīmān neslinden ḳahramān ẓürriyetindenimiş. Anuñ çün leşker görürüz kim Semendūni Cin üzerine vara Semendūn ile ceng ide diyüp söyledi. Bu ṣalıḳdan ḥikāyet eyledi ve Sām'uñ ne vech-ile deryā dibine vardugı söyledi. Sözi tamām idicek Ṭālis ḫān bildi kim

deryā ḳaʿrında Sām Süvār taʿaccüb ḳılup ḳādiruñ ḳudretine ṣāniʿuñ ṣunʿına ve Sām Süvār'uñ sergüẕeştine ḥayrān ḳaldı.

Naẓım

(5) Ḳaldı ḥayrān Sām Süvār'uñ işine
Oldı vālih çarḫuñ ol dönişine

Kim felekler döndügince her zamān
Dürlü ṣūret gösterür ẓāhir nihān

Kāh kişiyi dūş ider ol vuṣlata
Kāh uġradur zecr ile vü miḥnete

Kāh ġamgīn kāh ḫürrem ider ol
Kāh şādı kāh pür-ġam ider ol

Bir nefes kim güldürürse gül miṣāl
Yiller atı aġladur bülbül miṣāl

Ṣādısından çoḳdur anuñ mātemi
Ol cihetden raḥat olmaz ādemī

Kimdür ol kim şād oluben kāmiyāb
Dökmedi göz yaşını hem çün gül-āb

Nādı-ger mevtüñ ḥayātı mevtine
(10) Nāḫu devrān furṣat ide fevtine

Bu cihān gülzārına degmez ḫārına
Günci genci daḫı degmez mārına

Ḥāl-ı ʿālem bu durur Firdevs bil
Vir Salavāt Muṣṭafā'ya muʿtedil

Neṣir

Andan Ṭālis ḫān ol cinnileri alup getdi. Gelüp Zerrīn şehrine yetdi. Bu yañadan Zerrīn şehrinde daḫı Humāy-ı Dil-fürūz firāḳında çıḳar çün mecnūn olup yürürdi. Ṭālis ḫānı (ḫānı) gözedürdi kim geleydi. Sām-ı Süvār'dan ḫaber vireyidi. Nāgāh ḫaber geldi

kim Ṭālis ḫān geldi diyü şād-mān ḳarşu varup Ṭālis ḫān ile görişdiler. Getürüp ʿizzet eyledi. (15) Andan ṣoñra taḫt kenārında kürsī ḳodılar. Ṭālis ḫān geçüp oturdı mücmerler muḫbirlerde ʿūd kāfür buḫūr ḳılup ġıdālandılar. Andan ṣoñra Sām'dan ḫaber ṣordı. Ṭālis ḫān ol cinnīlerden kim üç muʿteber cinnī ṭutup Beliseniḥ'e Hümā'nuñ naẓarına getürdi. Hümā-yı Dil-fürūz niḳāb-ıla oturdı daḫı bu cinnilerden Sām'uñ aḥvālini ṣordı. Anlar daḫı Sām'uñ cemīʿ-i aḥvālin söylediler. İşitdi Rūḥ-ı Şāh-ı Cind'üñ ḳızın olduġını ḥikāyet itdiler. Hemān dem Hümā-yı Dil-fürūz āh itdi. Āhından felek yüzin siyah eyledi didi kim gördügümi ādemī zādı kim eylük bilmez. ʿAhdine vefā ḳılmaz. Ben anı ejdehā aġzından (20) ḫalāṣ eyledüm. Semendūn-i Cinnī elinden ḳurtardum ve ġurġurı divüñ elinden ḫalāṣ itdüm. anca bunuñ gibi yirlerden ḳurtardum. Kendüzüm aña teslīm eyledüm. Bu ne muṣībetdür kim beni ḳoyup oġlancuġumı ḳoyup daḫı benüm üzerime ʿavrat ola

[303b]

(1) İmdi ben bunı Sām'a ḳomazam biḥamdiʾllāh oġlum daḫı cüvāndur pehlevān-ı cihāndur. Görklüsi budur kim Sām'uñ başına bir ʿaḳabe getürem diyüp tiz tiz āh eyledi. Andan ol perīnüñ ṭutduġı cinnileri ol ucı sözi helāk eyledi daḫı ḫalvetine varup devāt ḳalem aldı. Nāme yazup üzerine mühr urup bir perrīnüñ eline ṣundı kim Ḳaydār-ı Perī dirler-idi. Kendünüñ rāzdaşı-y-ıdı. İç aġāsı-y-ıdı. Ḳaydā ne māl ḫilʿat virüp didi kim yā Ḳaydār benüm rāzumı gizleyüp ad ṣan gözleyüp (5) ḳanad açup uçup baḥr-i ẓulümāta geçüp bu nāmeʾi Semendūn-i Cinn'e virgil didi. Andan ol nāmeʾi ol perī alup dem çeküp getdi. Zamān-ıla gelüp Semendūn'a yetdi. Semendūn-i Cin maġrib cezīrelerinde cezīreʾ-i Endelūs'de oturmışdı. Ḳarşusında nice yüz biñ cinniler ayaġ üzerine ṭurmışlarıdı. Kāh kāh Sām-ı Süvār'dan ḫaber açardı. Aḥvāli ne oldı ḥayātda mıdur memātda mıdur diyüp ṣorardı daḫı Sām'uñ ḫātunı Hümā-yı Dil-fürūz'ı almaġaiverdi üzerine varmaġa ḳaṣd iderdi. Bunuñ tedbīri üzerindeyiken nā-gehān ol yañadan ḫaber geldi kim perī ḫān ḳızı Hümā-yı Dil-fürūz'dan (10) bir elçi geldi didiler. Semendūn-i Cinni işidüp taʿaccüb ḳıldı daḫı emridüp ol elçilige gelen perrīyi getürdiler. Gelüp dergāhdan içerü girdi. Baş ḳoyup selām virdi daḫı nāmeʾi Semendūn-i Cinn'üñ eline ṣundı. Semendūn-i Cinni alup mührin götürüp vezīrine ṣundı. Vezīr nāmeʾi müṭālaʿa ḳılup maẓmūmına müṭālaʿa ḳılup oḳudı kim yazılmış.

Heẕā-nāme-i Humā-yı Dil-fürūz

Böyle yazmış nāmesini az u öz

Ol zamānda gül Hümā-yı Dilfürūz

Kim bināsı nām evvel kirdigār

Kim yaratdı diyi cinnī āşikār

Külli ḫalḳı ḫilḳat iden ḫālıḳ ol

(15) Ḳamumıza rızḳ viren rāzıḳ ol

Nāme yazdum ben Hümā-yı Dil-furūz

Kim perī ẖān ḳızı yüz maḥbūba yüz

Saña kim sulṭānı cinnī nāmudār

Ḥażretüñdür ʿālem içre kāmukār

Sen Semendūn olduñ özüñ ad-ıla

Kim hezārıñ dest añılu yād-ıla

Nār-ı bākdan yāradupdur ḥaḳ seni

Cinne sulṭān eylemişdür ol ġanī

Erligüñden işidüverem ben ẖaber

ʿIşḳuñ itmişdi baña evvel eşer

Men diledüm varayıdum ṭapuña

Cāriyeñ olayıdum ol ḳapuña

Līki irişdi bu yire Sāmı Süvār

Kim bahādur pehlevāndı nām u dār

(20) Cebri ḳahrı güc ile aldı seni

Men nicesi bulamu görem seni

Çār u naçār anuñ-ıla bir zamān

Dirlik itdüm pes żarūrī kāmurān

Līki ḥasret odı itdi baña kār

Kim unutmadum seni bī-çāre yār

[304a]

(1) İştiyāḳuñ var ḳılam ẖizmetüñ

Görmege müştāḳıdum men ẖizmetüñ

Çünki gütdüm devri buldum furṣatı

Ḥaḳ Teʿālā virdi bu dem furṣatı

Sām Süvār'ı cihān ṣāḥib-ḳırān

Vardı Rūḥ-ı Şāh içün gitdi hemān

Rūḥ-ı Şāh'uñ ḳızını almış daḫı
Cāriyeñden pes o vāz gelmiş daḫı

İsterem ben Sām Süvār'ı bu zamān
Öldüresin luṭf ḳılup kāmurān

Furṣatı virmeyüp öldür sen anı
Devlet ile daḫı gelüp ol beni

(5) Gerçi lāyıḳ olmaz-ısam ṭapuña
Cāriyeñ bārī olayın ḳapuña

Dilegüm budur ki senden iy şehā
Sām Süvār başın alasın ser-behā

Zanlıgumla saña ʿāşıḳ olmışem
Dīl ü cāndan çünki ḳadrüñ bilmişem

Erligünce sen daḫı iste meni
İstemeklik ol olur düşmeni

Çünki Sām'uñ atasıdur Nerrīmān
Nerrīmān'uñ atasıdur Kerrīmān

Kerrīmān'uñ ceddi durur ḳahramān
Diyü cinle eylemişdür ol ḳıran

ʿAmmuñı öldürmedi mi ḳahramān
Eski düşmen olmadı mı Sām cüvān

Eski düşmen oġlı olmaz Sām'a dost
(10) Yüz derisin düşmen gey ola post

Böyle dimiş ol Hümā-yı Dil-fürūz
Āḫir itmiş nāmesini az ve öz

Gör ki ʿavrat aşlı nedür şehriyār

Kim ḥelāl-iken anuñ Sāmı Süvār

Yüzüni döndürdi andan ol Hümā
Yaġı oldı ataya daẖı şehā

ʿAvratuñ ḥāli budur yoḳdur gümān
Kim degül dervīşi ehl-i mihrübān

ʿAvratuñ sözin dimişdür ʿişretin
Görmedüñ mihrin çekdüñ miḥnetin

ʿAvratuñ mihrinde yazan nāmeʾi
Didi luṭfı içre şundı ẖāmeʾi

Hem-çü Belḳıs'a olsa ṭapma ʿavrata
İʿtiḳād itme şaḳın söz ṭuta

(15) ʿAvratuñ ʿahdi bütün olmaz tamām
İʿtiḳād itme aña iy nīk ü nām

Adını yalan iden ʿavrat durur
Dāvud'ı giryān idem ʿavrat durur

ʿAvratıdı ebūbu iftāl iden
ʿAvratıdı mürdeʾ-i Ferhād iden

ʿAvratuñ mihri durur cümle ḳahır
ʿAvratuñ nūşı durur cümle zehir

ʿAvratuñ çoḳdur beġāyet ḳıṣṣası
Şerḥ olupdur nāmelerde ġuṣṣası

ʿAvratı ḳoyup ādetden aç sözi
Er oluben erden izlegil izi

Er gerek erden ḥikāyet ḳıla ol
Er nice zandan rivāyet ḳıla ol

Erdür ol ki er sözini söyledi

(20) Şeh Süleymān ḳıṣṣasın şerḥ eyledi

Diñle imdi ḳıṣṣa nedür iy yare

Vir ṣalavat ʿışḳ-ıla peygambere

Dāsitān-ı Rüstem Be-leāʾl-şoden-i Cāziyān

Ḥakīm ḳavlince bunlar bunda hezāryan dest-nāmeʾi oḳumaḳda

[304b]

(1) Bizüm ḳıṣṣamuz ezin-cānib Rüstem-i Zāl'e geldi. Ol zamān kim Rüstem cāẕūlar ṭutdı. İblīs baña ṭab kim senüñ maḳṣūduñ ḥāṣıl ḳılam diyicek Rüstem demür ḳafaṣ içinde hücūm kim eyledi. Cāẕū eyitdi. Rüstem'i helāk eyleñ didi. Meger kim bu cāẕūnuñ daḫı Gürḫān Cāẕū dirleridi. Vezīri varıdı ayaġ üzere ḳalḳup didi kim yā cāẕūlar sulṭānı Rüstem'i öldürmegil kim bunuñ Zāl-i Dastān atası ve Sām Süvār gibi ve Zāli ceddi var. Saña cihānı ṭar gösterür. Teʾḫīr (5) eylegil evvel anları ele getürelüm ṣoñra Rüstem'i helāk ḳılasın didi. İblīs anuñ sözine ġażaba gelüp ḳaḳıdı. Velākin Giryān cāẕū anuñ sözin ṭutdı. Rüstem'i ḥabs ḫānede ḥabs eylediler. Üzerine ḳırḳ cāẕū ḳodı bunlar bunda bizüm ḳıṣṣamuz yine Zāl-i Dastān'a geldi. Nite ol zamān kim Rüstem ṭutuldıysa bir yoldaşı ḫalāṣ bulup ḳaçup gelüp Zāl-i Dastān'a ḫaber virdi kim yā Dastān Şāh-ı Sistān āgāh ol ki oġluñ Rüstem'i Süleymān'dan gelürken Giryān cāẕū ṭutdı didi. Zāl-i Dastān, Rüstem ḥabs olunduġın işidüp āh idüp Keyv ile Güner Zāl'e bu iki pehlevān ile on iki biñ er-ile atlara süvār olup ʿalemler çekdiler. (10) ʿAzim cāẕū ḳılup gitdiler birḳaç günden ṣoñra cāẕūlaruñ Kūh-ı Demāvend ḳullesinde gelüp yetdiler. Ol gice yatup ṣabāḥ ṭurup ḳalʿaya yaḳın gelüp yetdiler. Ol ḳulaġuzlıḳ iden Rüstem yoldaşı öñce giderken atlı cāmın çeküp ṭurdı. Zāl-i Dastān ile serverler daḫı ṭurdı. Girüden irdiler ḳulaġuz ṭurmış gördiler andan Zāl-i Dastān didi kim niçün ṭurursın, ḳulaġuz Razīr eydür: Pādişāh-ı Sistān cāẕūlara yaḳın irdük. Andan girü iḥtiyāṭ birle varalum didi andan Zāl-i Dastān daḫı Küderz ile Geyv ile serverlerden yüz yetmiş dilāverleri üründiledi çeri öñince yüriyüp getdi giderken añsuzın öñlerinden bir ḳalʿa görindi. Şöyle kim ḳullesi (15) bir avuç āsümāna irmiş Zāl ile Keyv'i Küderz ile ṣāḥib-ḳırān birle ḳalʿayı görüp baḳışurken yine ḳalʿa görünmez oldı. Andan Zāl-i Razīr'e ḳulaġuza eydür: İy refīḳ Rüstem bu ḳalʿa kim görinürdi niçün görünmez oldı bunuñ aḥvāli nedür, didi andan ḳulaġuz Zīr eydür: İy Zāl-i Dastān bu ḳalʿa Rüstem'i ḥabs iden Giryān cāẕūnuñ ḳalʿasıdur. Seḥergāh birle siḥirler ḳılur dilerse ḳalʿasın gösterür dilemezse göstermez. İçinde biñ cāẕūʿavrat vardur. Birḳaç yüzin Rüstem ḳılıçdan geçürdi. Bāḳīsi içindedür.

Naẕım

Bunda cāẕū çoḳ durur eyle ḥaẕer

Ġāfil gey ṣaḳın ider ḫaṭar

(20) Ḳuvvetüñe tekye ḳılma pehlevān

Siḥrdür sāḥir ḥaẕer ḳıl bu zamān

Çoḳ bahādur ḳanların içdi bular

Anca Zāl'üñ ḳanların ṣaçdı bular

Hey ne sāḥir bed fiʿaldür cümlesi

Rüstem'e ṭabdur birinüñ ḥamlesi

[305a]

(1) Böyle diyüp ol ḳulaġuz nāme var

Ḫāmūş olup vir ṣalavāt mā-ḥażar

Ḥakīm ḳavlince Razīr ḳulaġuz şöyle diyicek Zāl-i Dastān vehm-nāk olup taʿaccüb eyledi emr ḳıldı. Cemīʿ pehlevānları dillerine ʿazāyim alup ʿazāyim yazılu otuz altı pāre ceng āletini geyüp ḥāżır vaḳt olup ḳalʿaʾı Giryān cāẕūdan yaña alāy baġlayup yüridiler. Bunlar bunda bizüm ḳışṣamuz iblīse geldi. Ol yañadan daḫı gördi kim Zāl-i Dastān serverler-ile Giryān cāẕūnuñ üzerine vardılar. Rüstem'i (5) ḫalāṣ itmek isterler. Ol laʿīn ḥased eyleyüp revān gelüp Giryān cāẕūya Zāl'üñ geldügin āgāh eyledi. Andan Giryān cāẕū daḫı cemīʿ-i cāẕūların alup siḥr ile birisi bir cānavara süvār olup Zāl-i Dastān'ı ḳarşuladı. Bu yañadan Zāl daḫı serverler-ile gözleşüp ṭururken nā-gehān anı gördiler kim bir nice yüz yalıncaḳ cāẕū ʿavratları kimi pelenge süvār kimi nehenk ve kimi arşlana süvār kimi şırtlana kimi ḳurd süvār kimi ejdehā süvār her birinüñ ellerinde ceng āletleri seyl [22]ʿarim gibi çalġayup gelür.

Naẓım

Her biri bir cānavara binmiş gelür

Siḥr ile ʿaḳılları ḥayrān ḳılur

(10) Siḥr ile buldı göge aġdurdılar

Leşker üzre cāẕūlıḳ yaġdurdılar

Ṭutdı ılan-ıla çayan yir yüzin

Bürüdi cāẕū buluddan gün yüzin

Ildırımlar şaḳıdı berḳidi berḳ

Ṭoldı ṭūfān birle ġarb daḫı şarḳ

[22] Yazmada ġarīm bağlamdan ʿarim şeklinde düzeltilmiştir

Diñle imdi nolısar encām-gār

Vir ṣalavāt Muṣṭafā'ya yādigār

NEŞİR

Ḥakīm ḳavlince cāẕūlaruñ geldüklerin görüp Zāl-i Dastān serverler ile gīş ü ḳurbān ḳaḳup ḳılıçlar çıḳarup ġırīv idüp ḳarşu yüridiler. Birbirine iricek ḳarıldılar, ḳatıldılar. Bir ʿacāyib ceng ḳıldılar. Gözler görmemişidi ammā kim cāẕūlara ne oḳ batdı ne (15) ḳılıç kesdi ne süñü geçdi. Velīkin cāẕūlaruñ urduḳları Zāl-i Dastān çerisinden ḳarāra yaḳarlarıdı. Zāl-i Dastān ol ḥāli görüp revān yedi kerre İsm ü Aʿẓam oḳuyup cāẕūlaruñ leşkeri üzerine oḳudı. Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ʿināyeti-y-ile ol İsm ü Aʿẓam berakātında cāẕūlar çerisi şındı ḳalʿalarına döndi. Zāl-i Dastān serverleriyile erlerin sürdiler revān beş yüzin cāẕūnuñ ḳılıçdan geçürdiler. Beş yüzi daḫı ḳaçup ḳalʿaya girdiler. Ḳalʿa siḥr-ile görünmez oldı. Zāl-i Dastān ḳalʿa görünmeyicek ol yirde ḳondılar bilmediler kim ḳalʿaʾi ne vech-ile ve feṭḥ iderler. Teftīş ḳılup cāẕūlardan bir diri cāẕū daḫı getürmediler kim (20)Rüstem ḥayātda mıdur ṣoralar beş Zāl'üñ başına ġam ve miḥnet arusı uşdı. Ḳalʿaʾi nice görecegin bilmedi. ʿAḳlı şaşdı kimseden çāre bulmadı. Ḫālıḳ'a tevekkül eyledi.

Naẓım

Çünki dastān nuṣreti bulmaz tamām

[305b]

(1) Pes tevekkül ḳıldı Ḥaḳḳ'a ol hümām

Kim ḳāmu derde devā ḳılan ḫüẕā

Cümleye andan irer şāhum şifā

Şādı ġam-gīn eyleyen ol ḥaḳdurur

Ḥaḳḳ kim ḳādir ol muṭlaḳ durur

Ẕerre miḳdārı ʿināyet ḳılsa ger

Yüz biñ āʿdāya bulur bir ḳul ẓafer

Himmet itse çūbı ṣuʿbān ider ol

Ḫışm ḳılsa ġarḳı düşmen ider ol

Ḳulınuñ ṣuçına baḳsa ol İlāh

Cümle ʿāṣī ḳulları ḳıla tebāh

Oldı ġażbından ziyāde raḥmeti

(5) Ol cihetden ḳullara var şefḳati

Çünki dastān cāẕūya bulmaz ẓafer

Pes tevekkül ḳıldı ḥaḳḳa nāmu var

Aldı ābdest Rabb'ine ḳıldı niyāz

ʿĀdetince ḳıldı nāliş ser-firāz

Ḥaḳ Teʿālā ḥācetin ḳıldı ḳabūl

Ġālib oldı sāḥire ol pür-uṣūl

Ḥaḳḳ'a her kim ol tevekkül eyleye

Ḳahrına kim ṣabrı taḥmīl eyleye

Pes duʿāsı olısardur müstecāb

Vir ṣalavāt dü-cihānda ḳıl ṣevāb

Dāsitān-ı Temṣilāt-ı Dāsitān-ı Māżī

Gūş ṭut kim gör ne söyler murġ-ı cān

Tāb-ıla remzi sırr-ı dāsitān

Nice oḳursın bu ʿilm-i naḥv ü[23] ṣarf

(10) Nefsüñi bilmeglige ḳıl ʿömri ṣarf

Zāl-i Dastān ʿaḳlıñuzdur bī-gümān

Maḥremi ʿaḳluñ ḳuvāsı pehlevān

Güstehemdür ʿaḳlıña hemrāh vü hem

Diyü şeyṭān nefsüñe gümrāh vü hem

Nefsüñüñ cāzū ḳuvāsı bī-gümān

Kāşileridür siḥriñiz bu bed-gümān

ʿAḳluñ eger cān-ıla hem dem ola

Milk-i ḳudsī menzilin rūḥın bula

[23] Metnin orijinalinde esre ile gösterilmiştir tarafımızdan düzeltilerek ü okunmuştur.

Milk odur kim menzilüñ olmaz hiç fenā
İrmez anda cānuña vardı ʿinā

Çün hevāv diyü şeyṭān ola nefes
Terkin ur kim żarrı ider saña pes

Nefs-i emmāre ola saña zebūn
ʿAḳluñ olur ḳuvāsı gey fünūn

(15) Nefsüñüñ sāḥir ḳuvāsın gey ṭaġıt
Kim bulardur ḫūy-ı ejder miṣli it

Ḳoma göñlüñ içre kim ḥükmi ḳıla
Dernegin ṭaġıt tamām maġlūb ola

ʿAḳluñ imām eyle uyġıl aña sen
Ḳudsi mülki cānuña ola vaṭan

Nefsüñi ṣıyup ḳovasın dil-şikest
Ki irmeye ve naḳṣ ur pāyine dest

Çünki nefsüñ ʿaḳluña maġlūb ola
Ḥaḳ ḳatında ḥażretüñ maṭlūb ola

Nefsinüñ ḳarḳına kim başarsa pā
Bī-gümān olasıdur merd-i ḫüẕā

Nefse ayaḳ baṣ ki tā baş olasın
Ḥaḳ Teʿālā'dan murāduñ bulasın

Refaʿ ḳılmazsān edādan düşmeni
20) Dostuña ḳomaz ki ola şeh seni

Nefs-i emmāreden dilerseñ sen necāt
Nīk-i nām ol olmaġıl sen bed-şıfāt

Dāsitān-ı Meclis-i Aḫer

Ḥaḳḳ'a minnet iy emīr ü şehriyār u kāmukār
Buldı bu ṭoḳsan meclis daḫı bunda ḳarār

[306a]

(1) Nesrini didüm müseccaʿ naẓmını maḥbūb anuñ
Kim oḳuyan ide taḥsīn aña cāndan ṣad-hezār

Bu felek emān virürse irmez ise baña mevt
Dūsitān cemʿiyeti ḳılıcaġaz tekrār iy yār

Şeh Süleymān ḳıṣṣasından feṭḥ idüp emlaḥ kelām
Söyleyevüz bir ʿacāyib dāsitānı nāmudār

Līki sizden umduġı Firdevsi'nüñ budur tamām
İdesiz ḫayrı duʿālar yād idüp leyl ü nehār

Bir duʿā çün oldı teʾlīf ol süleymān-nāmesi
Kim duʿādan yād olavüz döndügince rūzigār

Ey Kerīm kār-sāz vey raḥīm Ẕüʾl-minen
Ey ḫüẕāvendü ve emīr ü Ḫālıḳ perverdigār

(5) Ol ḥabībüñ nūrı ḥaḳḳı ki ismidür Aḥmed anuñ
Şāhid anuñ ṣıdḳınadur sūsımār u mārgār

Ümmeti Firdevsi'nüñ eylegil cürmini ʿafv
Luṭf idüp raḥmet it itmeyüben ḫışm-ıla nār

ʿÖmrini ṣarf itdi tevḥīdüñ içinde iy Ḫüdā
Şol ümīẕe ʿafv idesin cürmin anuñ kirdigār

ʿAvn-ı Ḥaḳ'dan umarısañ vir ṣalavāt Aḥmed'e
Tā şefāʿat ḳıla yarın ol ḥabīb-i gül-ʿiẕār

Süleymān-nāmenüñ Ṭoḳsan Ṭoḳuzuncı Meclisinüñ Ẕikrindedür

Nuṭḳa gel iy cān bağınuñ bülbüli
Gerçi aṣlı da fāninüñ sensin güli

Bülbül ol cānuñ durur şīrīn nefes
Cismüñ olur cānlu sevgüñ nefes

Çünki ezelden ḳalbiñ yoġurdılar
Ḫāküñi ġam balçıġ-ıla ḳardılar

Ol cihetden ḳablamışdur göñliñi ġam
Ḳalbi ġam daḫı olur āḫir ʿadem

Giç bu fānī dünyadan it bāḳī ṭaleb
Kim müyesser ḳıla dīzārın Çalab

Yol uzaḳdur merkebüñdür ḳatı teng
Menzilüñe irmezsin göñl-i teng

Çün ṭaġılur cism gider ḫāk-i bāl
Cehd ḳıl kim ḳoyasın bir yaḫşı ad

Varsa destuñ ḳorḳma dastāndan daḫı
Nevḥa yār ol ḳorḳma ṭūfāndan daḫı

Di maʿānī bekleyüben güncisen
Devr-i fānīde ʿayā ḳıl gencisen

Ḳaṣd ḳıl kim olasın şīrīn zübān
Ḳıla taḥsīn özüñe her dür fişān

Ḳala ʿālem içre sözüñ yādigār
Tārīḫ idüp aduñ aña rūzigār

Hüdhüd olup di Süleymān ḳıṣṣasın
Diñleyelüm bu cihānuñ ġuṣṣasın

Bilelüm kimden ḳalupdur bu cühān
Heyī şehler fānī ḳıldı āsümān

Diñlegil Firdevsi sözin cān-ıla

Vir ṣalavāt Aḥmed'e erkān-ıla

Dāsitān-ı Müvekkel-i Ḫātem-i Süleymān ʿAleyhiʾs-selām

Loḳmān Ḥakīm ekberin ʿaduñ ḳavlince ve Eflāṭūn ṭabīb üstāduñ naḳlince bu üç yüz altmış altı mücellid kitābı Süleymān-nāme'nüñ muṣannifi biñ sekiz yüz otuz altı meclis dāsitānuñ müʾellifi Firdevsi kemīne daḫı ol vech-ile eṣaḥ ḥikāyet (20) emlaḥ rivāyet ḳılur eydür kim: Nite Zāl-i Dastān, Şāh-ı Sistān Giryān cāzūnuñ ḳalʿasın feṭḥ içün münācātda Rüstem'i ḫalāṣ ḳılmaġa niyāzda ammā kim ezin cānib bizüm ḳışṣamuz Süleymān'a geldi. Nite çünkim Süleymān'a ḫātem-i nübüvvet kim geldi. Pes Süleymān

[306b]

(1) ḥażreti ʿaleyhiʾs-selām ḳırḳ gün tamām ḫātem geldügi şükrāneye Ḥaḳ Teʿālā'ya ʿibādet eyledi. Secdeʾ-i şükr ḳıldı. Ḳırḳ birinci gün olıcaḳ andan Süleymān ḥażreti ʿaleyhiʾs-selām diledi kim nübüvvet ḫātemi üzerine müvekkel olan melek-i aʿẓam'ı daʿvet ḳıla ne heybetdedür göre ve aña ṣoracaġın ṣora andan Süleymān ḫātemī ṭaşındaġı mesṭūr olan İsmuʾllāh'ı oḳuyup müvekkeli ḫātemi daʿvet itdi. Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ḳudreti-y-ile ḫātem üzre müvekkeli melek ḥāżır oldı. Süleymān'a gelüp selām virdi. Süleymān ʿaleyk aldı. Gördi kim ol, ol (5) melek-i müvekkel üç başı var adam başı gibi ve iki eli daḫı adam eli gibi ammā ki on dört ḳanadı var. Her ḳanadınuñ şāh perinde yazılmış "innehū min süleymān'a" ve "innehū bismillāhiʾrraḥmāniʾrraḥīm" ve daḫı bir elinde bir otdan ḫilḳat olmış yalın ḳılıç ṭutar. Anuñ daḫı üzerinde dest-i ḳudret ḳalemi-y-ile yazılmış لا إله وحضير سليمان جنوده من الجن والانس والطير فهم يوزعون ve bir elinde daḫı zebercetden bir ḥoḳḳa ammā bu ḥoḳḳanuñ üzerinde yazılmış kim لا إله إلا الله الحق المبين محمد رسول الله صادق وعده الامين ḳaçan kim Süleymān ʿaleyhiʾs-selām müvekkel-i ḫātemi gördi eyitdi ki: Yā melek-i aʿẓam baña ḫaber vir ki aduñ nedür daḫı bu oddan ḳılıç kim elüñde dutarsın. Niçündür (10) ve daḫı bu ṣol elüñdeki zebercetden ḥoḳḳa ki vardur. İçinde ne vardur. Cevāb virdi ki: Yā Süleymān benüm adum **Saḥbāṭāʿāyıl** ve daḫı bu ḳılıcuñ elümde dutaram. Eger insü ve eger cinnü ve eger dīv ü ʿifrīt ya peridür ḳılucumla cemīʿ-i maḫlūḳātdan eger peri ki eger baḥrī nübüvvet ḫātemini almaġa ḳaṣd eylese elümdeki ateş ḳudret ḳılıcumla ol ḫāteme ḳaṣd iden ʿāṣīʾi urup helāk idüp vücūduñ oda yaḳup kül iderem ve daḫı yā nebiyyaʾllāh bu elümdeki zebercetden ḳudret ḥoḳḳasınuñ içinde Ḥaḳ Teʿālā saña naṣīb itdügi nübüvvet ḫātemi Allāh'uñ emri-y-ile bu ḥoḳḳa içinde ḥıfẓ iderdüm. Çünki ḫātem ḥażretüñe naṣīb oldı. Bu ḥoḳḳa daḫı ḥażretüñe hediyyemüz (15) olsun diyüp Süleymān naẓarında ḳodı. Süleymān ḥoḳḳaʾi alup ḫoş gördi. Andan Süleymān göñlinden bu ġurūr geçüp göñlinden eyitdi. Şükür ol sulṭān-ı lā-yezāle baña nübüvvet ḫātemin müyesser ḳıluben baña Süleymānlıḳ naṣīb eyledi. Şol mertebeʾi buldum ki benden evvel cemīʿ maḫlūḳātda kimseye bu mertebe virilmemişdür kim bu Süleymānlıḳ baña naṣīb oldı.

Naẓım

Şādumān oldı Süleymān baḫtına

Ḫürrem olup tācu cāh u taḫtına

Niçe şādı ḳılmasun cān oldı ol

İns ü cinne şeh Süleymān oldı ol

Kimse anca cāha hiç irmiş degül
Kimseneye anca cāh virmiş degül

(20) Şeh Süleymān olmaġu sürmek ṣafā
Yil götürmek taẖtını ḳafdan ḳafa

İns ü cinnī cümlesi çāker ola
Dv ü ʿifrīt emrini ṭutar ola

Vaḥş u ṭayr u mūr u mār u ejdehā
Ḫizmetine yüz sürer o müntehā

[307a]

(1) Yetmiş iki millet ile cümle ẖalḳ
Yüz yigirmidür ṣıfat maẖlūḳ-ı ẖalḳ

Emrine meʾmūr olup ṭuta sözin
Küllisine ḥüküm ḳıla ber-güzīn

Ancılayın şahlıġı kimdir bulan
Andan özge kim Süleymānlıḳ ḳılan

Nice şādı ḳılmasun iy şehriyār
Şeh Süleymān olduġına iy kibār

Ḫāteme baḳup ḳılurdı şükr-i Ḥaḳ
Ḳudrete baḳup iderdi fikr-i Ḥaḳ

Kim menīden ẖilḳat idüp virdi cān
Cümle maẖlūḳ üzerine oldı ẖān

(5) İns ü cinne özün ol şāh eyledi
Cümlesinden özin āgāh eyledi

Pes Süleymān Ḥaḳḳ'a ḳıldı çoḳ niyāz

Meşġūl oldı ṭāʿate ol ser-firāz

Neşir

Ḥakīm ḳavlince Süleymān'uñ göñlinden bu ḫayāl geçicek imtihān içün baş ḳaldırup ḫātem müvekkelinüñ yüzine baḳup eyitdi kim: Bu salṭanat kim Ḥaḳ Teʿālā müyesser ḳılup virdi ki Süleymānlıḳ şol mertebe irdüm ki nübüvvet ḫātem baña naṣīb oldı. İy ʿaceb bizden evvel Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ḳullarından bu mertebeʾi bir kimseye virildi mi ki diyicek ol ferişte cevāb virdi kim: Yā Süleymān bir gün ʿarş ayaġı altında nübüvvet ḫātemiñ ḳudret ḥoḳḳası-y-ıla pāy-i ʿarş (10) üzerine ḳoyup göñlüm ḥayy-ı pāke baġlayup ṭāʿate yüz sürüp secdeye varup tesbīḥüm oḳurken yedinci ḳat gökden yuḳaru rūḥāniyyūndan nice yüz biñ ferişteler dāyim eksüksüz nūr-ı Muḥammedī ḥürmetine ṣaf baġlayup ziyāret iderken göñlüme bu ḫayāl geçdi kim şükür ol pādişāhlar pādişāhına kim beni nübüvvet ḫātemine müvekkel eylemişdür ki her nefes içinde niçe yüz biñ melāʾyike ḫātemi ziyāret itmek içün baña gelürler. İy ʿaceb benden özge on sekiz biñ ʿālem içinde bir melek daḫı var mıki baña hemtā ola ḫātem-i Süleymān'a müvekkel ola diyüp ʿuzūra varınca Yā Süleymān çün kim bu ḫayāl-i (15) muḥālüñe göñlümden geçdi. Nāgāh Ḥaḳ Teʿālā cānibinden Celle Celāleh nidāy-ı ulūhiyyet yetişdi ki Yā **Saḥbāṭāʿāyıl** dilerseñ kim bu müşkilüñ ḥal ola üçünci ḳat Ḳāf'uñ ḳullesine var ki anda bir nūrdan ḳandil vardur ki anı ziyāret eylegil. Ḳaçan kim bu ḫiṭāb-ı ʿizzeti kim işitdüm, şād oluben secdeʾ-i şükr itdüm. Ḳaçan kim secdeden fāriġ oldum. Nübüvvet ḫātemini ʿarş-ı pāy üzerinden ḳudret ḥoḳḳasın-ıla şāġ elüme aldum, Bismillāhi diyüp yirümden ḳalḳup ayaġ üzerine geldüm daḫı silkinüp şāh perlerüm ḥareket itdirüp Allāh'a tekbīr getürüp ḳol şalup el getürüp on (20) dört ʿibret Allāh ḳanadlarum açdum daḫı yüzümi dördünci ḳat Ḳāf ḳullesinde yaña ṭutup ʿazim Ẕerre Ṭaġı ḳılup uçdum. Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ḳudreti birle yedi yüz yetmiş yıl tamām olunca ʿarş ayaġından Zerre Ṭaġı'nuñ ḳallesine geçdüm. Ḳaçan kim Zerre

[307b]

(1)Ṭaġı'na irdüm bir nūrdan ḳubbe gördüm. Ḥaḳ Teʿālā'ya tekbīr getürüp ol ḳubbenüñ ḳenārına varup indüm. Çünki o ḳubbenüñ ḳıbelinden yaña gördüm ki bir ḳapusı var ḳızıl yāḳūtdan ḳapu ardında yaşıl zebercetden bir levḥ var. Ol levḥuñ (ol levḥuñ) üzerinde yazılmış kim 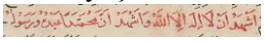 ḳaçan kim Yā Süleymān ol yazuyı kim oḳudum. Ḳādiruñ ḳudreti birle ol iki ḳapu açıldı. İçinden bir melek-i aʿẓam adam şeklinde ḳapudan çıḳup (5) baña selām virdi. Ammā kim yüzi nūrından Zerre güneş gibi rūşen oldı. Ben daḫı selāmın alup ilerü varup merḥabā ḳıldı. Andan ol melek daḫı baña ʿizzet idüp eyitdi: Yā müvekkel-i ḫātem merḥabā eḥlā ve sehlā ḳadem getürdüñ ammā beñzer ki senüñ göñlüñden benden ġayrı müvekkel-i ḫātem yoḳdur diyü ḫayāl-i fāsid geçdi diyüp Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ol ferişte ʿilm-i ledūn birle benüm göñlümden geçen ḫayāl anuñ göñline feyż eyledi ki evvel min āḫir ḥālümden ḫaber virüp eyitdi ki: Yā **Ṣaḥbāṭāʿāyıl** gel münevver ḳubbenüñ içine gir ki müşkilātuñ ḥal ola Yā Süleymān ol melek-i aʿẓam eyle diyicek "Bismillāhi" diyüp (10) ol melek öñümce ben daḫı anuñ ʿaḳabince içerü ḳubbeye girdüñ naẓar itdüm gördüm ki bir yaşıl seccāde şalınmış ḳıbleye ḳarşu şaġ ṭarafında yaşıl yaʿḳūtdan bir kürsī durur. Andan ol melek yaşıl

seccāde üzerine geçüp ḳıbleye ḳarşu geçüp oturdı. Ben daḫı şol yanında ayaġ üzerine ṭurdum. Andan bu ḳubbenüñ içine ḥaḳīḳat yüzinden naẓar ḳıldum. Gördüm ki bu nūra müstaġraḳ olan ḳubbenüñ egerçi ki divārı envāʿi cevāhirden bünyād olmış yidi eriş miḳdārı var ḳıymeti ṭaşlarla yapılmış ammā ki andan yuḳarısınuñ ol ḳudret ḳubbesinüñ ki devri yapılmış ney-ile ḳamusı Süleymānlar ḫātemi-y-ile nite Yā Süleymān ol (15) ḫātemler ki birbirinüñ üzerine ḳutulmış ol ḳubbe-i ʿaẓīmüñ devri baġlanup tamām olmış. Her ḫātem ki cān gözin açup ḥaḳīḳat yüzden kim naẓar itdüm. Her bir ḫātemüñ vaż-ı endāmı ḳāşıyu ṭaşı ve ṭaşınuñ daḫı on dört baḫşı ve her baḫşınuñ daḫı içinde yedi ḳudret ile Esmāʾ-i biʿaynihi işbu nübüvvet ḫātemi ki barmaġuñdadur. Ol ḫātemler bu ḫātemüñ ortasında beyni ve beynehüm ẕerre miḳdārı tefāvüti yoġudı.

Naẓım

Cümlesin şöyle yaratmış şāha Ḥaḳ
Kim tefāvüt yoġudı ḳaṭʿā vü farḳ

Ḥayrete vardum yavı ḳıldum özüm
Kim ḥayādan olmışıdum ġarḳa ġarḳ

Neṯir

(20) Yā Nebiyyʾ Allāh ḳaçan kim ol ḫātemleri gördüm رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ diyüp secdeye yüz sürdüm. Göñlümden geçen ḫayāl-i fāsideye tevbe itdüm.

Naẓım

[308a]

(1) Tevbe tevbe itmeyem o Ḥaḳ Teʿāl
Tā ki ḫışmı ḳılmaya o Ḥaḳ Teʿāl

Böyle diyüp ol melek ḫāmūş olur
Şeh Süleymān işidüp vālih ḳalur

Bildi Ḫālıḳ milkine yoḳdur ʿaded
Ki itdi ḫilḳat Ḳādir Allāhüʾṣ-ṣamed

Kün dimekden ḫilḳat oldı külli şeyʾ
Cümle Ḥaḳḳ'uñ ḥikmetidür gey be gey

Bu ne ʿālī kārigāhdur bārigāh
Kim vücūda getürüpdür ol İlāh

ʿĀḳılısañ ḥikmetin gör ḫālıḳuñ

Niʿmetine olma küfrān rāzıḳuñ

(5) Ṣāniʿuñ ṣunʿın görüp şöyle ki vār

Ṭāʿatine yüz ura leyl ü nehār

Tā ki yarın cennet ola meskenüñ

Olmaya saña ḥicāb māʾi menüñ

Nuṭḳıdur Firdevsi'nüñ dürr-i güher

Vir ṣalavāt Muṣṭafā'ya nāme ver

Neşir

Ḥakīm ḳavlince ol müvekkel böyle diyüp Süleymān ʿaleyhiʾs-selām bu ʿibretuʾllāh sözi işidüp dil perişān oluben daḫı dönüp ol melege eyitdi ki: Yā Süleymānlar ḫātemini kim gördük anlaruñ ṣāḥibleri ne maḫlūḳdan-idi ve ne devürde geldiler ve daḫı ol ḫātemleri bir yire cemiʿ olup ḳubbe olduġınuñ sebebin ṣormaduñ mı (10) yoḫsa anlaruñ ṣāḥibleri ḥenüz vücūda gelmedi mi cihān sarāyında Süleymān ölmedi mi ol ḫātemlerden bünyād olan ḳubbenüñ seyrine ne vech-ile muṭīʿ olduñ bize cevāb virgil didi. Süleymān eyle diyicek müvekkel-i ḫātem cevāb virdi ki Yā Süleymān ḳaçan kim ol zamān secdeden ki baş ḳaldurdum andan ol melek-i aʿẓam ḫātemlerüñ anda cemʿiyetine sebeb ve ṣāḥiblerinüñ daḫı aḥvālinden suʾāl eyledüm. Cevāb virdi ki ḫātemleri görürsin. Her birisi nūr-ı Muḥammedī'den ḳādiruñ ḳudretin birle ḫilḳat olmışdur ve her birinüñ üzerine sencileyin bir melek-i müvekkel aldı, (15) ḥıfẓ itdi. Ol ḫātemi tā anuñ ṣāḥibi dünyāya gelince Allāh'uñ emri-y-ile ol ḫātemi ṣāḥibi Süleymān'a teslīm eyledi. Ol ḫātemi ṣāḥibi Ḥaḳ Teʿālā'nuñ taḳdīr itdügi zamānki ʿömür sürdi. Salṭanat müddeti tamām olıcaḳ Süleymānlıḳ salṭanatına maġrūr olıcaḳ benden ġayrı cihān milkine Süleymān geldü mi ola diyü göñlinden bu ḥāl muḥāl geçicek Ḥaḳ Teʿālā ol Süleymān'a rubʿ-ı meskūnʿāleminden üçünci ḳat Ḳāf'uñ ḳullesinde Ẕerre Ṭaġı'nuñ üzerindeki bu ḫātemler ḳubbesine gelür. Allāh'uñ emri birle ol Süleymān'uñ ḫātemin elinden aluram. Bu ḫātemler ḳubbesineñ (20) eksük yirine ḳoram. Ol Süleymān'uñ daḫı göñlinden ol geçdi ki cihetden ol Süleymānlıġı müddeti tamām olıcaḳ ol Süleymān daḫı ḫātem firāḳından helāk olur. Pes bu ḫātemlerüñ üzerine Ḥaḳ Teʿālā'nuñ emri birle ol devürden

[308b]

(1) bu devre deg müvekkel kim her Süleymān'uñ ḫātemin alup ḥıfẓ iderem. Henüz aña intiẓāram ki işbu sen müvekkel olduġuñ ḫātemüñ daḫı Ṣāḥibi Süleymān dünyāya gele nübüvvet ḫātemin eline ala taḳdīr olduġı zamān ʿālemde Süleymānlıḳ ḳıla daḫı andan ṣoñra ol Süleymān daḫı bu Ẕerre Ṭaġı'na gele andan ṣoñra Allāh'uñ emri birle ol Süleymān'uñ ḫātemin daḫı elinden alup bu ḳubbenüñ eksügin tamām idem diyicek ol ḳubbeye naẓar ḳıldum gördüm ki ol ḳubbenüñ (5) devrinde ḳıble cānibinde yaña bir

ḫātem miḳdārı ḳadar delük var ki andan içerü gün şuʿlesi girür. Şöyle kim bu nübüvvet ḫātemi ol gedük olan yire ki ḳonsa ol ḳubbenüñ ḳaṭʿā eksük yiri tamām olur.

Naẓım

Vālih oldum ol zamān bu ḳudrete
Fehm ü ʿaḳlum irmedi ol ḥikmete

Pes sücūdum verdüm ol dem men kemīn
Ġarḳ oluben baḥr-i aʿẓam ṣanʿata

Yā Süleymān pāk naẓar ḳıl pāk naẓar
Gözüñ açup kārigāhı fiṭrata

Köhne durur bu cihān yoḳdur gümān
Çoḳ Süleymān geldi bunda milkine

Milkine yoḳdur nihāyet Ḫālıḳ'uñ
(10) Kimse ʿaḳlı irmedi bu ḥikmete

Bunca biñ ʿālem yaratdı ol İlāh
Cümlesidür lāyıḳ anuñ midḥata

Her ʿālem var ki nūra ġarḳ olur
Anca ʿālem var ki ġarḳı ẓulmete

Her birinde var melāʾyik bī-ʿaded
Gözüñ açup pāk naẓar ḳıl ḫilḳate

Cümlesinden birisidür bu cihān
Kim seni mālik ḳılupdur ümmete

Ḥaḳḳ'a lāyıḳ eyleyüp ʿilm ü kemāl
Ḫāli olma bir nefes sin ṭāʿate

Böyle diyüp ol müvekkel ḫātemi
Ḫāmūş oldı vir ṣalavāt ḥażrete

Neṯir

Ḥakīm ḳavlince ḳaçan kim ol melek-i müvekkele ki Ḥażreti Süleymān eyitdi ki: Yā **Ṣaḥbāṭāʿāyıl** ol ferişteden suʾāl (15) itdüm ki ol Süleymānlar ki cihān milkine geldiler. Cümlesi bir devr içinde cihān milkine geldiler. Süleymān mı oldı ve yāḫud her birisini bir devr içinde mi geldiler ve daḫı ol Süleymānlar Ādem-i ṣafī neslinden miydi? Ol melek cevāb virdi ki Yā Süleymān ol süleymānlar ki ʿālem ḥükmine geldiler. Her birisi bir maḫlūḳuñ devrinde ol maḫlūḳ neslinden vücūda gelüp ʿāleme Süleymānlıḳ ḳılup müddet-i salṭanatı tamām olıcaḳ ʿāleme ḥükm ider ammā ki ol muḳaddem gelen süleymānlardan bu ḫātemeki sen müvekkelsin ḥıfẓ idersin bunuñ ṣāḥibi cümle süleymānlardan aʿẓamdur. (20) Nite kim cemīʿ-i mürsel peyġamberlerüñ ulusı ki ḫātemeʾn-nebiyyīne Muḥammed Muṣṭafā'dur. Ol ḥabīb-i Ḫüẕā'dur ki devr-i ḳamerde gelse gerekdür. Rūz-ı maḥşerde mecmūʿ-ı maḫlūḳāta şefiʿ olsa gerek pes Süleymān bin Dāvud daḫı cemīʿ-i Süleymānlar'uñ

[309a]

(1) ḫatmidür biz aña intiẓāruz ki ol Süleymān eminuʾllāh cihān milkine gelüp Süleymānlıḳ ḳıla salṭanat müddeti tamām. Bu Ẕerre Ṭaġı'na gelicek Allāh'uñ emri birle ḫātemin elinden alavüz bu ḳubbenüñ eksügin tamām idüp ḫiẕmetüzde ġusur ḳomaya diyüp bu nübüvvet ḫātemini ḳudret ḥoḳḳasından çıḳarup ziyāret itdi. Ḥoḳḳaya ḳoyup elüme virdi daḫı baña vaṣiyyet ḳılup eyitdi ki Yā **Ṣaḥbāṭāʿāyıl**!

Naẓım

Çün Süleymān ḥażretine varasın
(5) Emr-i Ḥaḳ'la ḫiẕmetine iresin

Diyesinki ḥażretüñe nīk ü nām
Bir müvekkel ḫātimān ider selām

Senden evvel ne ḳadar ki ʿāleme
Şeh Süleymān geldi ḥakīm ḫāteme

Cümle mihre ne ki var şöyle ki var
Emr-i Ḥaḳ'ladur müvekkel kāmukār

Çoḳ süleymānlardan alup ḫātemi
Cemʿ ḳılup ḳubbe ḳılmış aʿẓamı

Ḳubbe içre ol melek ṭurmış durur
Ṭāʿati Ḥaḳḳ'a yüzin urmış durur

Līki vardur ḳubbede eksük benem

Bir mühir daḫı gerek ola tamām

Ol mühirdür Dāvud oġlı ḫātemi
Kim Süleymān'dur ṭutupdur ʿālemi

Çün dükede ʿömrini ol şehriyār
Beñliginüñ āḫirinde rūzigār

Yil götürüp taḫtını Ḳāf'dan Ḳāf'a
ʿĀlem içre yürüriken ḫoş ṣafā

İriser Ẕerre Ṭaġı'na geñsüzin
Mühri andan alısaram añsuzın

Emr-i Ḥaḳ'la mühir alup iy hümām
İşbu ḳubbe eksügin ḳılam tamām

İntiẓāram ḳubbeʾ-i ḫātem ʿayān
Rāst bütün ola cümlesi hemān

Līki benden vir Süleymān'a selām
Di ki ġarrar olmasun milki hemān

Şöyle bilsüñ işbu fānī milke pes
Niçe niçe geldi şāhān her nefes

Çoḳ Süleymān eli irdi ḫāteme
Çoḳ Süleymān ḥükm ḳıldı ʿāleme

Çoḳ Süleymān taḫtını götürdi bād
Çoḳ Süleymān ḫāk olupdur ḫoş nihād

Ḳalmadı kimseneye bāḳī cihān
Küllisini ḫāk idüpdür dehr-i nān

Çoḳ Süleymān yüzine güldi felek
Çoḳ Süleymān ḫātemin yutdı semek

Yā Süleymān çarḫa itme iʿtimād
Kim bilürsin bu durur kevn [24]ü fesād

Bir fesāddur işbu çarḫ-ı lāciverd
Kim ḳoparur ṣulḥ içinden ol neberd

Her kimi kim şād iderse rūzigār
Aġladısar āḫir anı zār u zār

Her kimi kim çarḫ iderse pādişāh
Ṣoñra ider anı ḫāk içre kiyāh

(20) Her kimi kim çarḫ iderse gül-ʿiẕār
Sin içinde idecekdür ḫāk ü ḫār

Çarḫ kimi güldürürse bir nefes
Aġladısar yıllar anı pīş ü pes

Kimdür ol ki dünyā içre şād ola

Yāḫu ġamdan bir nefes āzād ola

[309b]

(1) Bu yiter miḥnet saña daḫı elem
Düşdüginçe göñlüñ içre men elüm

Bundan özge derd iremi merde hem
Mevt irişüp düşicegez mevte hem

Yā Süleymān ölmegi unutmaġıl
Sözüñe Ḥaḳ'dan ferāmūş itmegil

Ġarra olma gey ṣaḳın ol ḫāteme
Yā sulṭān olduġıña ʿāleme

Añ anı kim Ẕerre Ṭaġı'na ʿaynān

[24] Metnin orijinalinde ى ile gösterilmiştir tarafımızca düzeltilip ü okunmuştur.

Gelisersin mühr elüñde pes hemān

Gidecekdür ḳubbe olısar hemān
Söz budur ki söyledüm iy nīk ü nām

Ol melek sözi budur ki söyledüm
Yā Süleymān saña şerḥin eyledüm

Böyle diyüp pes müvekkel ḫātemi
Oldı ḫāmūş añlarısañ ādemi

Aç gözüñ baḳġıl imdi ʿibrete
Pāk naẓar ḳılġıl benüm bu fıṭrata

Gör ki ʿālem geldi milk-i ʿāleme
Ḥākim oldı daḫı mühr-i ḫāteme

Ṣoñra naçār irişüp aña elem
Ḫāke ṣaldı pāk vücūd oldı ʿadem

Ne Süleymānlar gelüpdür ʿāleme
Ḥükm ider ins ü cinn ü ādeme

Gözlerinde mūr iken Efrāsiyāb
Cismini sinde görüp mūr-ı zübāb

ʿĀḳıl ol ki ġarre olmaz çāha pes
Yiter örnek ol baḳarsa māha pes

Bir zamā içre bedirken ber-kemāl
Naḳṣ irişüp olur el-ḥaḳḳ ol hilāl

Āfitābı göre ṣubḥ içre güher
Aḫşamı görseñ baḳırdan bir teber

Bir ḳarāra olmaz āḫir rūzigār
Bir dem içredir neñ ider tārumār

Nuṭḳıdur Firdevsi’nüñ şehd [25]ü şeker

Vir ṣalavāt Muṣṭafā’ya yādigār

Dāsitān-ı Ender-beyān-ı Melekūtıʾs-semevāti Vel Arḍı ve Der-Ṣıfat-ı Ḳuṭbul-aḳṭāb

Ḥakīm ḳavlince nübüvvet ẖāteminüñ üzerine müvekkel olan Yā **Ṣaḥbāṭāʿāyıl** melegi Süleymān ḥażretine böyle diyicek Süleymān peyġamber (15) ol resūl-i muṭahhar daẖı bildi kim cihān milkine ne ḳadar süleymānlar gelmiş durur ve nübüvvet ẖātemin ele alup ʿāleme ḳafdan ḳafa ḥükm ḳılup āẖir ẖāke yeksān olmışlardur. Nefsine inṣāf virüp bir zamān ṭurdı daẖı andan müvekkeli ẖāteme ʿizzet ḳılup nevāẖt eyleyüp icāzet virdi kim vaḳt-i ḥācetde yine ḥāẓır ola müvekkeli ẖātemi melek Yā **Ṣaḥbāṭāʿāyıl** gitdi. Süleymān daẖı ẖalvet ẖāṣında ṭaṣra çıḳup taẖtıgāhına gelüp Loḳmān-ı Ḥakīm’e ẖaber gönderdi. Ḥükemā ve vüzerāʾ ü ümerā birle Loḳmān Ḥakīm daẖı geldiler. Süleymān-ı şādı (20) görüp feraḥ oldılar. Andan Süleymān daẖı müvekkeli ẖātemüñ ve daẖı Cebrāʾīl’üñ ẖaberlerinden söyledi. Ne kim ẖaber virdiyise taḳdīr eyledi. Loḳmān Ḥakīm işidüben eyitdi ki: Yā Süleymān Ḥaḳ Teʿālā saña bir salṭanat rūzī

[310a]

(1) ḳıldı ki senden ġayrı pādişāhlara nübüvvet-i ẖātem naṣīb olmadı ki saña naṣīb olmışdur. Yā Süleymān gerekdür kim Ḥaḳ Teʿālāʾnuñ virdügi memleketi bilesin şükrini ḳılasın bilesin.

Naẓım

Ḥaḳḳına ḳul cān-ıla şākir gerek

Ṭāʿat içre dāyimā ẕākir gerek

Ḳul ne deñlü arturursa ṭāʿati

Ḥaḳ ziyāde eyleyiser milketi

Ṭāʿata yüz ursa iẖlāṣ-ıla ol

Tā kim Allāh niʿmetüñi ḳıla bol

(5) Var şükür ḳıl niʿmetüñ ola ziyād

Salṭanat içre aduñuz ʿadl-i dād

Çünki milki bunca ḳıldı Ḥaḳ Fāżıl

Tāʿata yüz sürüben ḳılġıl ʿadl

ʿĀdil olsa ʿālem içre şehriyār

[25] Metnin orijinalinde ى ile gösterilmiştir tarafımızca düzeltilerek ü okunmuştur.

Devletin ider ziyāde girdigār

Böyle diyüp pend-rā ider Loḳmān Ḥakīm

Vir ṣalavāt Muṣṭafā'ya gey delim

Ender Ṣıfat-ı Melā'ike Envā'

Ḥakīm ḳavlince andan Süleymān Loḳmān-ı Ḥakīme su'āl idüp eyitdi ki: Yā Loḳmān Ḥakīm ḫaber virgil baña kim melā'yike ḳaç cinsdür ve her birinüñ maḳāmı ḳanda durur? Süleymān 'aleyhi's-selām böyle diyicek Loḳmān Ḥakīm (10) daḫı cevāb virüp eyitdi ki: Yā Süleymān İbn-i Dāvud bilki melā'yike bir niçe cinsdür. Ba'żısı oldur kim gökleri ve şevket-ile ve daḫı od-ıla şeyṭānı atarlar. Göge varıcaḳ ba'żısı daḫı 'aẕāb ferişteside̊r ve her birinüñ bir derecesi ve bir maḳāmı vardur. Nite şöyle kim Cebrā'īl sidretü'l-müntehadadur İsrāfīl'üñ maḳāmı 'arş ayaġı altundadur. Cebrā'īl ḳaçan kim kendü maḳāmına İsrāfīl maḳāmına naẓar itse şunuñ gibi baḳar ki bir kişi ırak yirden yılduza baḳar gibi Yā Süleymān melekü'l-mevtüñ ulusı İsrāfīl'dür kim 'arş altındadur. Bir tācı (15) var başında ol tācuñ biñ dükni var ve her bir dükninde bir mināre var durur ve her bir mināred̊e bir ferişte vardur ki anuñ 'aẓametin Ḥaḳ Te'ālā bilür. Bir ferişte daḫı vardur kim anuñ yarusı ḳardan ve yarusı oddan durur. Allāh Te'ālā'ya tesbīḥ ider. Tesbīḥi budur kim eydür ki سُبْحَانَ الْمُؤَلِّفِ بَيْنَ النَّارِ وَالثَّلْجِ yaġni kim pākdur. Ol tenkīr cem' idicüdür. Od-ıla ḳarı ve daḫı ḫaberde gelmişdür kim Yā Süleymān firdevsi uçmaġınuñ içinde ḳız oġlanlar vardu kim boyunlarınuñ yarusı ḳızıl gülden ve yarusı daḫı aḳ gülden yaradılmışdur. Anlar peyġamberler (20) içündür ve daḫı cum'a namāzın ḳılanlar içündür. Bunlar firdevs içindedürler ve firdevs daḫı 'arş altındadur ve daḫı Yā Süleymān bil kim melā'yike rūḥānilerüñ ṣāġışın teñriden artuḳ kimsene وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ

[310b]

(1) إِلَّا هُوَ ve daḫı rūḥānilerüñ ḫuṣūṣında iḫtilāf vardur. Nite şöyle kim iki mertebe sözdür. Ol mertebeden ve iḫbārdan durur, ikinci mertebe daḫı ḥükemā sözlerinden durur. İkisinden beyān idelüm. Tā kim ikisin daḫı bilmiş olasın ve daḫı Yā Süleymān bil kim ba'żı ṭā'ife gökden melā'yike vardugına inkār iderler ammā kim bize āşikāre itmezür. Niçün anuñ içün kim Allāh Te'ālā yirleri ve deñizleri ve ṭaġları ve havāyı mekānsuz yaratmadı ki şu baḥrileri (5) var ve ṭaġca yırtıcı cānavarlar ve şaḥrālarda dürlü cānavarlar var havāda ḳuşlar var. İmdi gökler bu letāfeti-y-ile niçün mekān ehli olmaya ḫāli ola imdi eyle olsa Yā Süleymān bu nesne 'aḳıldan ıraḳdur ki gökler ehli olmaya

Naẓım

Ehl-i sünnet yolı budur bī-gümān

Bundan öte geçmedi 'aḳıl hemān

Söz budur kim söyledüm şöyle ki var

Özgesin ol Ḥaḳ bilür hem āşikār

Kim ṭörütdi ʿālemüñ tertībin ol
Düzedipdür ādemüñ terkībin ol

Ḫālıḳ oldur çoḳdur anuñ ḳudreti
Bu ne hemtā bī-ʿadeddür ḥikmeti

(10) Ḳudret-ile çarḫı şöyle döndürür
Mihri māhı şarḳa ġarba göndürür

Ḥüküm birle devrider dāyim felek
Emri ile şükrin ider her melek

Bu ne ḳudret bu ne milket āşikār
Kim görenler vālih olur kāmukār

Ṣunʿa baḳ ki tā ki ṣāniʿ bilesin
Bilesin kim anuñ ile bilesin

Böyle diyüp şāh-ı Loḳmān-ı Ḥakīm
Ḫāmūş oldı vir ṣalavāt yā nedīm

Neşir

Üstād ḳavlince Loḳmān Ḥakīm böyle diyicek Süleymān suʾāl itdi eyitdi. Yā Loḳmān ḫaber virgil. Ḥükemā ḳavlince ḳuṭblaruñ maḳāmı ḳandadur ve ṣıfatları ve ḫavāṣları nedür Süleymān suʾāl (15) idicek Loḳmān daḫı cevāb eyitdi ki: Yā Süleymān bil kim ehl-i İslām şunuñ üzerine kim behişt dördünci ḳat gökdedür. Ve firdevs ʿarş altındadur ammā kim ḥükemā ḳavli bunuñ üzerinedür ki ḳuṭb-ı cunūbi ve ḳuṭb-ı şimāli melāʾyike yirleridür. Nite şöyle kim bir kişi maşrıḳdan yaña yüzin eylese ṣaġ yanındaki yañaġı güñ ortasında bir maʿlūm yir var ki aña ḳuṭb-ı cunūbi dirler ve ṣol yañaġında daḫı bir maʿlūm yir var aña ḳuṭb-ı şimāli dirler. İmdi ḥükemā meẕhebinde ferişteleruñ yeri ve ṭuraġı bu iki ḳuṭbdur. Bunlara ervāḥ-ı rūḥānī dirler ve daḫı Yā Süleymān baʿżı ḳavm ḳuṭb-ı şimāli görürler ve ḳuṭb-ı cunūbı görmezler baʿżı ḳavm ḳuṭb-ı cenūbı (20)görürler ammā kim ḳuṭb-ı şimāli görmezler ve baʿżı ḳavm ikisin daḫı görürler. Murād ol ḳuṭblardan bularda noḳṭalar degüldür. Bilki ol ḳuṭb iki ʿālemdür ki aña

[311a]

(1)dārüʾl- cinān dirler ve dehler aña dārüʾl-ḫulde dirler. Biz dārüʾl-culd diyü firdevse dürüvüz kim ehl-i sünnet ṭarīḳ budur. Dehrīler sözine ʿamel ḳılmaḳ olmaz. Maḥżā küfürdür.

Naẓım

Her ne söz ki diye dehri bir nefes
Bil ki maḥṣā küfr olur pīş ü pes

Dehrī dehri olmasadı bī-gümān
Buncılayın söz dimez her zamān

Her ki ʿāḳıl oldı dehrī olmadı
Ehl-i sünnet ola dehrī olmadı

ʿĀḳılısañ ehl-i sünnet olı gör
(5) Ṭoġrı yoldan Ḥaḳḳ'ı varup bula gör

Kāmil-iseñ uyma dehrī sözine
Kim uyanlar kir getürdi yüzine

Ṣādıḳ-iseñ varsa ṣıdḳa iʿtimād
İtme dehrī sözlerine iʿtiḳād

Bir kişinüñ ismi çün dehri ola
Dehriye uyan kişi dehrī ola

Böyle diyüp ol ḥakīm nāme var
Bendi ḳıldı şeh Süleymān'a ki var

Diñle imdi nolısar encām u gār
Vir ṣalavāt Muṣṭafā'ya yādigār

Neşir

Çünki Loḳmān-ı Ḥakīm bu vech-ile ḫaber viricek Süleymān ʿaleyhiʾs-selām yine suʾāl idüp eyitdi kim: Yā Loḳmān ḫaber virgil bize kim bu iki ḳuṭbuñ (10) ḫāṣiyyeti nedür ve daḫı sākin olanlaruñ aḥvālini ḥikmet mūcibince taḳrīr itgil diyince cevāb virdi kim Yā Süleymān bin Dāvud ḥakīmler sözi üzre ḥikmet şöyledür kim her ḥayvānuñ

ṭoġurması düşvār ṭoġursa daḫı ḳuṭb cunūbına baḳsa yāḫud süheyl yılduzına baḳsa ol ḳuṭb cunūbıdur fiʾl-ḥāl ṭoġura zaḥmetsüz ve daḫı Yā Süleymān her deve kim süheyl yılduzına baḳsa fiʾl-ḥāl olur ammā kim ḳuṭb-ı şimālinden yedi yılduz vardur ki anuñ yarusından dezginür aña rubbıʾl-aṣġar dirler. Her kişinüñ gözü aġrısa veyā uyuz olsa daḫı ol yılduzlara baḳsa anuñ ʿilleti zāyil olur ve daḫı Süleymān (15) her kişinüñ gözinde zaḥmeti olsa ve daḫı güneş batduġından iki sāʿat geçse ol güneş ḳuṭb şimāline ḳarşu berāber ṭursa bir gümişi mīli gül şuyına bitürse gözine çekse bunı eyitse 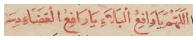 dise derḥāl şifā bula “bi iẕniʾllāhi Teʿālā” ve daḫı Yā Süleymān ḳuṭb şimāline naẓar itse yikşenbe gicesinde yikşenbe gicesinden gözi aġrısı gide ammā kim Yā Süleymān ḫavvāṣ ketābında getürmişlerdür kim eger kim bir kimsenüñ yaraḳanı olsa daḫı ḳuṭb şimāline naẓar itse ve ṣaġ elin cigeri üstine ḳosa ṣol elini şimālīden yaña uzatsa daḫı eyitse iy Ḥaḳ (20) Teʿālāʾnuñ nūrı benüm cigerüme Allāhʾtan şifā dilegil dise aẕine gicesinden aẕine degin böyle itse anuñ yaraḳanı zāyil ola ve anuñ cigeri iʿtidāl ḥaddine gele. Yā Süleymān ḳaçan kim arslan yā bebür yā pars ḫasta olsa ḳuṭb-ı şimāliye

[311b]

(1) baḳarlar ol sebebden şifā bulurlar. Bu söz şuña beñzer ki bir kişi gökyüzine baḳsa ve daḫı Kaʿbeʾye baḳsa ve aḳarṣuya baḳsa ya yaşıla baḳsa hemān ʿibādet itmiş gibidür ve daḫı ḳaçan kim arslan yüñlü olsa ṭoġurucaḳ üç günde ṭoġurur ve daḫı bī-ḫoẕ olur. Kendüden gider. Hiç nesne yimez şuña degin kim bir şuya varur daḫı anuñ içine girür. Tā ayaḳları yarusına irişünce yedi gün ol şunuñ içinde ṭurur daḫı ḳuṭb-ı şimāliye baḳar kim böyle ola cümle ʿilletden ol (5) arslan ḳurt-ıla ve daḫı Yā Süleymān ḳuṭb şimālinüñ çoḳ ḫaşiyyeti gör şifālandurur. Ḫuṣūṣā kim süheyl yılduzına baḳarlar ve daḫı Yā Süleymān ḳalbüʾl-ʿaḳreb ve ḳalbüʾl-esed didükleri daḫı yılduzlardur. Bunlara baḳıcaḳ kişinüñ gözi nūrı artar. Eger kim yılduzlara baḳsa ve göklerüñ nūrına baḳsa Ḥaḳ Teʿālā gözinüñ nūrın artursa bedīʿ degüldür. Yā Süleymān zīrā kim Bārī Teʿālā Ḳādirʾdür ve Ḥayy ve Dānā durur.

Naẓım

Her kim ider sebze zerḳa ol naẓar
Artar anuñ gözi nūrı ser-te-ser

Pes ʿaceb mi kim baḳarsa aḫtere
Gözi nūrı artar olsa iy yare

(10) Ger nebātu eger turābu yā ḥacer
Her ne şeyʾe ider olsañ sen naẓar

Her birinde vardur anuñ bir ḫavāṣ

Bilür anuñ ekserin cinnī ü nās

Kim sebebsüz nesne yoḳdur bī-gümān

Vir ṣalavāt Muṣṭafā'ya cāvidān

Neşir

Üstād ḳavlince ḳaçan kim Loḳmān Ḥakīm Süleymān ʿaleyhiʾs-selām bu vech-ile cevāb viricek yine Süleymān suʾāl idüp eyitdi ki: Yā Loḳmān ḫaber virgil bize kim ehl-i sünnet ve cemāʿat ve ḳuṭblaruñ ḫuṣūsında nedür dirler didi. Süleymān ʿaleyhiʾs-selām böyle diyicek Loḳmān Ḥakīm daḫı cevāb virüp eyitdi ki Yā Süleymān ṣāḥib şerīʿat ve mürsel peyġamberlerüñ (15) ḳavli budur kim ḳuṭblaruñ ve göklerüñ ve her nesne kim yirden yuḳarudur. Ve yir ehli ve yir cemīʿisi fenā içün yaradılmışdur. Hiçbirisi bāḳī degüldür. İllā kim Ḥaḳ Teʿālā bāḳīdür. قَوْلُهُ تَعَالَى كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ve daḫı Yā Süleymān dehrīlerüñ meẕhebi oldur kim melāʾyike ve gökler bāḳīdür dirler ve daḫı eydürler kim yirden yuḳaru olan nesnenüñ ḥayātı ẕātıḥı vardur. Yaʿnī kim kendüleründür. Ḥayāt kendüzinden dirler. Bu söz ḫaṭādur ammā kim yir ehlinüñ ḳamusı cānsuzdur. Ol ki diridür ḥayāt-ı ʿārıżdur. Yaʿnī ayruḳ kimsene yaratmışdur. (20) Her nesne kim yir ayruġuñ maḫlūḳıdur. Ol fenā olısardur ammā bil ki bunlaruñ ḳavli bāṭıldur. Ḳavluhu Teʿālā قَوْلُهُ تَعَالَى كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ ḳamu nesne helāk olur. Allāh'dan ġayrı egerçi ki bir niçesinüñ helākı ẓāhirdür. Bir göz açup

[312a]

(1) yummış miḳdārıyısa daḫı bir niçesinüñ ʿömri uzun olduġı çün ölmez ṣanurlar. Bilmezler ki cümlesi fānīdür. Bāḳī oldur kim ol Ḥayyu lā Yemūt'dur. Vāḥidü bī-bedel ve sulṭānı bī-ḫaleldür. Bil kim ʿāḳıl oldur zındıḳınuñ sözine iʿtimād itmeye kim zındıḳınuñ īmānı daḫı olursa dili ucından olur. Çün kim Loḳmān ʿāleyhiʾs-selām bu vech-ile cevāb virdi. Andan yine Süleymān İbn-i Dāvud ʿaleyhiʾs-selām suʾāl idüp eyitdi ki Yā Loḳmān ḫaber virgil baña ki bu ḳuṭblaruñ ṣıfatları durur ve isimleri (5) ne durur. Süleymān ʿaleyhiʾs-selām böyle diyicek Loḳmān Ḥakīm daḫı cevāb virüp eyitdi: Yā Süleymān ʿaleyhiʾs-selām bil ki ḳuṭublar üzerinde ḳırḳ biñ rūḥānī ferişteler var durur. Anlaruñ ṣūretlerini muʿazzimler yazmışlardur ve anuñ üzerine ḥükm iderler ve eydür kim bir pādişāh varıdı, anuñ adı Şehāʾyıl idi. Ol ḳırḳ biñ yazılan ṣūretlerini bozdı, giderdi. İllā kim ḳırḳın ḳodı muʿazzimler kim iş işlerler ol mühri iş işlerler ve daḫı ḳuṭubda bir rūḥānī vardur kim anuñ ṣūreti adam ṣūreti bigidür ve iki eli var adam eli bigi ve daḫı iki ʿaẓīm ḳanadı var yarusından aşaġası balıġa beñzer ve yarusından (10) yuḳarusı iki şaḫdur ve hemīşe ḳuṭbuñ yöresinde cegzinür ve daḫı Yā Süleymān her kim bu ṣūreti bir ḫāliṣ baḳırda yazsa daḫı aġzı egri olan baḳsa Allāh'u Teʿālā'nuñ emri-y-ile ṣaġ olup ukāb ola mücerrebdür ve daḫı Yā Süleymān ḳuṭb-ı şümāli altında bir ṭaġ rūḥānīler kim aña Hindū dilince seyrūn dirler ve ʿArab dilinde ḳuṭbıʾl-arż dirler. Ol ṭaġ rūḥānīlerüñ maḳāmıdur. Anuñ depesinde olurlar ve daḫı Yā Süleymān bilmek gerekdür kim melāʾyikenüñ daḫı baʿżısı leṭāfetde şol ḥaddür kim bir rūḥānī bir rūḥānīye baḳıncaḳ

görmez. Ġāyet leṭāfetden anuñ bigiye rūḥānīye errūḥānīye dirler(15) ve daḫı cennet-ül firdevs dirler ve baʿżı rūḥānīlerüñ ol ḳuvveti virdi kim kendüleri her ne ṣūrete girdiler, ol ṣūrete girürler. Zīrā kim bunlar ṣāfī havāya beñzer. Pes Yā Süleymān havā bir cism-i laṭīfdür. Levn-i sālike ḳābildür. Nite şöyle kim güneş şuʿlesin alur aḳ olur ve bir gölgesin ḳabūl ider, ḳara görinür ve daḫı Yā Süleymān bil ki rūḥānīler kendi nice dilerse gösterürler. Ḥaḳ Teʿālāʾnuñ emriyle bu sebepdendür ki melekülʾl-mevt saʿdāya ayu ḫūb ṣūreti-y-ile görinür ve aşaġaya zişt ṣūret-ile görinür ve daḫı Yā Süleymān ḳuṭub cünbişinüñ manẓarasında bir ferişte vardur kim anuñ ṣūreti adam ṣūretine (20) beñzer. Yüzi ġāyetde büyük ve gevdesi file beñzer ve iki ḳanadı vardur ġāyetde büyükdür. Dāyim uçar hiç arām itmez. Eger çanaḳ balçıḳ ile bunuñ ṣūretin eyleseler ve daḫı evde bişürseler daḫı aña mürekkeb ile noḳṭalar ḳosalar ve anı gemiye

[312b]

(1) bağlasalar ḳaçan kim gemi ṭursa yürimese bir pīr kişi ṭursa ol ṣūreti ḳucaġına alsa ḳuṭb-ı cenūbiye ḳarşu ṭuta fiʾl ḥāl ol gemi yüriye Allāh yol vire ve daḫı bil ki ḫavāṣ-ı maʿānī dünyāda ḥādiṯ olur anuñ ḥudūṯı Allāhu Teʿālāʾnuñ buyruġıyladur. Her bir maḫlūḳātuñ maʿānında ve āʿyānında bir ḥikmet vardur. ʿAleʾl ḫuṣūṣ canlu nesnelerüñ ṣūretindeki anlaruñ ʿaẓīm eṯerleri var durur. Velīkin anları yazmaḳ mehīndür. Eṯeri vardıġuna bu ʿalāmetüdür kim bir kişi bir ḫūb ṣūret görse (5) ḫürrem olur ve eger ejdehā görse göñline ḳorḫu düşer ve daḫı yā sulṭān her nesne kim bu ʿālemde görevüz yılduzlardan ve göklerden ne kim bunlarda aṣlān ṣūretlerdür ve daḫı ḥükemā ṣūretler kim yazmışlar, ḳomışlar güzāfın yire yazmamışlar ve daḫı Yā Süleymān Kūh-ı Ḳāf üzerinde bir ferişte vardur kim anuñ başı yarasa başına beñzer boyunı ġāyet uzundur. Ḳanatları daḫı uzundur. Büyük ḳanadlarınuñ daḫı altında küçük ḳanatları daḫı vardur. Her ḳaçan kim yaḳın yire uçsa küçük ḳanadlarıyla uçar ḳaçan kim ıraḳ yire uçsa büyük ḳanadlar-ıla uçar. Her kim ki anuñ ṣūretin balçıḳdan (10) düzse daḫı bir yire ḳosa anda yırtıcı cānavarlar olsa ṣuʿbān bigi mārān bigi arşlan bigi ve pelenk gibi ve ne kim bunlara beñzer var-ısa ol yirden ḳaçalar yırtıcılardan birisi ḳalmaya velākin bir yüce yirde ḳoyalar kim yüz arşın ābādānlıḳdan ıraḳ ola “bi iẕniʾllāhi teʿālā” cemīʿ-i cānavarlar yırtıcıdan ol ṭartıcıdan ol yire gelmeyeler ve daḫı Yā Süleymān bil ki güzāf söz ve baʿīd daḫı degüldür ki efʾī reyḥāñdan ḳaçar ve fınduḳ aġacınuñ kenārına gelmez. Eger kim bir kimse fınduḳ aġacı-y-ıla dāyire çizüp anuñ içine girse hergiz müziyāndan ol dāyirenüñ içine yatana żarar irgürmeye. (15) Eyle olsa Yā Süleymān cihān milkinde ḫāṣṣesüz hiç nesne yoḳdur. Şöyle kim eger bir incecük çūb daḫı olursa diş ḳurdmaġa yarar.

Naẓım

Yā Süleymān ʿālem içre bī-gümān

Efʿī eyle nesne yoḳdur her zamān

Ger nebātu ya ḥacerdür ya türāb

Her birinden ḫāṣṣe vardur bī-ḥisāb

İns ü cinn ü vaḥş ü ṭayr u mār u mūr
Nefʿi ḍarrı var ḳamuda bī-ḳuṣūr

Efʿī ılān kim olur ḍarrı cihān
Yine tiryāk andan olur bī-gümān

Cümle şeyde vardur āḫir bir ḫavāṣ
Bilür anı ʿām ola yāḫu ḫāṣ

Şol bir ince çocugaz kim ḳadri yoḳ
(20) Bil ki diş ḳurṭaġ olur az u çoḳ

Cümle şeyʾi görme şehā ḳatı ḫor
Kim gerekdür od içün ḳara kömür

Böyle diyüp ol ḥakīm nāmı var
Ḥażreti şāha naṣīḥatler ider

Diñle imdi ḳıṣṣa nedür şeh cihān

[313a]

(1) Vir ṣalāvat Muṣṭafā'ya bu zamān

Dāsitān-ı Sührāb Şāh Ceng Kerden Āṣaf Bin Berḫıyā

Ḥakīm ḳavlince Süleymān ʿaleyhiʾs-selām Loḳmān-ı Ḥakīm birle ʿilm-i melāʾyikeye kelāmda ammā bizüm ḳıṣṣamuz ezincānib Sührāb Şāh-ile Āṣaf bin Berḫıyā cengine geldi. Nite ol zamān kim Sührāb-ıla Āṣaf ceng iderken Elyesāmaʿbin Dāvud leşker-ile yardıma geldigün göricek birḳaç dilāverler ʿizzet içün sulṭānı aġırlayup yedi mīl ḳadar yirden ḳarşu vardılar. Ol yañadan (5) daḫı Lāvī Ṣıbt-ı Sulṭān'ı Elyesāmaʿ gördi ki on dört kez yüz biñ ḳılıc ḳınından çıḳmış iki düşmen leşkeri birbirine ḳarışup cān virişüp ceng iderler. Adam ḳanından yüryüzi ala renk olmışlar hemān dem bildi ki benī İsrāʾil leşkeri zenbūrdur. Hemān dem leşkerine, beglerine emritdi. Dersu ḳınlarından ḳılıçların çıḳardılar, ḳalḳanlar baş üzerine ṣalup sancaḳlar diküp ṣurna vü nefīrler urup ṭabl u dühüller döküp sebā leşkeri üzerine raḫş sürdiler. Gelüp Āṣaf leşkerine ḳarışup Āṣaf-ıla bulışup görişüp benī İsrāʾīl ḳavmine yardım ḳılup görişdiler ol yaña ʿAmāliḳa pādişāhı(10) Sührāb şāh ve Sebā sulṭānı Sührāb Gümrāh naẓar ḳılup gördiler ki düşmen zebūn-iken ardından yardım irişdi. Andan ol iki pādişāh ġayret ḳılup ʿAmāliḳa serverlerine ve Sebā leşkeriyle raḫş sürüp seyf çeküp siper döşine ṣalup on iki

kez yüz biñ er ad ṣan gözleyüp ġayret ḥamiyyet ḳılup yüriyüp ʿAmāliḳa serverlerin ve Sebā sulṭānların ʿAmāliḳa dilāverlerin istimālet eyleyüp el seyfi kürr-āne urdılar üç leşker birbirine irdiler. Üç yañadan ġırīv ḳılup birbirine ḳarışup at sürüp ḳarışdılar ecel peykin atışdılar yaḳalar ṭartışdılar (15) süñüler ṣunışup sīneler süñişdiler ve sālıḳlarla farḳ üzerine dögişdiler seyf ve tīġ-ıla başlar biçişdiler ḫāk üzre ḳanlar ṣaçışdılar kemendler atup yir yirin dutuşdılar. Niceler ṭoḳunışup itişdiler seyl [26]ʿarimleyin aṣaġa yuḳaru sürüşdiler, uruşdılar, ḳıruşdılar, ḳatışdılar gün ḳubbeʾ-i felege dikilince çalışdılar.

Naẓım

Dāsitān-ı Ceng-nāme

Pehlevānlar ḫaşm-ıla dutuşdılar
Tīri endāz oḳların atışdılar

Tīġı zenler zaḥmını açışdılar
Çün peleng-veş ḳanların ṣaçışdılar

Çoḳ bahādur nīzeler ṣunuşdılar
Ten delüp ḳanlarına ḳatışdılar

(20) Ṭabl u ṣūrna çalınup ötdi borı
Zelzeleyle göçüri yazdı yiri

Ġayret ile gerçi ceng itdi sipāh
Ḳan buḫārından ḳarardı gökde māh

Līki ḫaşmuñ pehlüvānı çoġudı
Ceng içinde hiç derdi yoġudı

[313b]

(1) Bir zamān kim buncılayın oldı ceng
Gökdeki merrīḥ-i çarḫ olmışdı denk

İy niceler ol gün anda virdi cān
İy niceler dökdi başı dökdi ḳan

[26] Yazmada ġarīm bağlamdan ʿarim şeklinde düzeltilmiştir.

Ṣan ḳıyāmet güni ḳopdı ol zamān

Biñ erenler virmedi ḫaṣma emān

Diñle imdi ḳıṣṣa nedür iy yare

Vir ṣalāvat ʿışḳ-ıla peyġambere

Dāsitān-ı Ceng-Nāme

Ol zamān ki on beş kez yüz biñ er yaʿnī benī İsrāʾil leşker ile ʿAmāliḳa çerisi ve Sebā sulṭānı ulusı bu vech-ile ki ʿaẕīm ceng (5) itdiler. Aḫşam erinceye deg çalışdılar. Gürz ṣalıḳ baş üzre ṣalışdılar. Birden oldı ki ata oġlından oġul atadan bize er oldı ve bī-ḫaber oldı. Feleṣṭīn ṣaḥrāsı leşü başıla ṭoldı. Başlar biçilüp ḳanlar ṣaçılup ḳan buḫārı hava yüzine aġup ḳat ḳat ḳara bulutlar bigi şems ü münīr yüzin baġladı. Feleṣṭīn Irmaġı baḥr-i ʿummān bigi aḳup çaġladı ʿaḳıbet Sebā leşkeri ġāyet çoḳluḳ olduġı cihetden benī İsrāʾil çerisi üzerine raḫş sürüp seyf urup ṣıyup Āṣaf ḳalbindeki Süleymān ʿālemi üzerine bıraḳdılar. Benī İsrāʾil serverleri Ḳarṭūsi ʿĀdī birle ġayrete gelüp gürzi ṣalıḳ ṣalışdılar.(10) Seyf urup girü dönderüp ceng iderken Sebā sulṭānı Şāh-Mār'ıya, Şāh-ı Ḳarṭūsi ʿĀdi'ye ṭuş geldi. Naẓar ḳılup gördi ki bir mīli mināreleyin ḳırḳ eriş ḳaddi ḳāmet ḳahramānı ḳātil ṣalābet bir pile binüp bezirḫāne sütūnı bigi bir pūlād süñüyi eline alup Sām Süvār gibi pikin sürüp gelür. Her kime kim uġrarsa süñü ucıyıla ḳapup havāya atar. Nerīmān daḫı olursa helāk ider. Pes Ḳarṭūsi ʿĀdī daḫı bildi kim bu gelen Sebā sulṭānı Şāḥ-ı Mār'dur. Ḳarṭūsi ʿĀdī daḫı filümiz üzerinden üç yüz altmış batman gürzini ḳara ṭaġ gibi baş üzerine ḳaldurup Sebā sulṭānına ḳarşu vardı. Naġra ḫayḳırup avāzı bulandı. (15) Çaġırdı kim beẕme Ḳarṭūsi ʿĀdī cihān-ı pehlevān tā Şeddād zamānından bu devre deg ṣāḥib-ḳırānem. Pādişāhum Süleymān'dur. İmāna gelmişem, müsülmān olmışam, felek gözlerümde gelence yoḳdur. Sebā leşkeri ne deñlü çoġısa bu ḳuvvetlü ḳulumuñ ḳatında bir avuç siñekce yoḳdur didi ḫamle ḳıldı

Naẓım

Benem Ḳarṭūs diyüp ḫamle iderdi

Elinde ṭīġ ile āʿdā ḳırardı

ʿAdū'nuñ başını alup leşinle

Ḳara ḳanın ḳara yire ḳarardı

NEŞİR

Ḥakīm ḳavlince ol yañadan sebā leşkeri sulṭānı Şah-Mār-ı Şāh, Zāl-i Dāsitān gibi (20)ceng iderken naẓar ḳılup gördiki ṭoḳsan ṭoḳuz eriş ḳaddü ḳāmet merrīḫ ṣalābet başı gülcān ṭamınlayın velī ṣūreti siyah ṣūret ṣu ṣığırı ṣūreti gibi uzun cām gözlü degirmen oluġı boġazlu ṣāfuñ ḫāne ocaġı burunlu

[314a]

(1) maġara aġızlu ve şınır ṭaşı dişlü üst ṭuṭaġı ḳıvrılup burnına irmiş alt ṭuṭaġı añakı üzre şarḳmış bir ʿifrīt şekil ʿādī'dür ki görenleri vehme şalar. Bildi ki beġāyet pehlevān cihāndur. Diledi kim öñinden şavılup ḳaçayıdı ammā kim ġayret ḥamiyyet ḳılup adu şan gözleyüp erenler çağın izleyüp pilini sürüp Ḳarṭūsi ʿĀdi'ye ḳarşu varup süñü şundı. Siper muḳābil dutup menʿ eyledi. Şah-Mār şāh gece varınca elindeki sengi āsiyāb-veş gürzi girān-ıla (5) Şah-Mār-ı Şāh'ı ḳarḳına bir gürz urdı ki demi nefesi sīnesinde bağlanup baş gümüldeyü ḳulaḳları ötdi. Gözleri ḳararup pilinden dırāz be dırāz yıḳıldı. Cigeri ḳanı ağzından ve burnından gelüp yir yüzine dökildi. Revān Ḳarṭūsi ʿĀdī yire inüp Şah-Mar-ı Şāh'uñ gögsine çıḳup revān ḫançer çıḳarup başını kesdi, terkiye aşdı. Gergedana süvār olup Āṣaf naẓarına getürdi. Āṣaf ile İlyāv şāh görüp taḥsīn ḳıldı. Sebā sulṭānınuñ başını bir nīzeye ucuna aşup yuḳaru ḳaldurdı. Benī İsrāʾil dilāverleri görüp şād olup gülbenk itdiler. Sebā begleri (10) pādişāhlarınuñ başını kesilmiş görüp ġırīv ḳılup efġānların göge aġdurdılar ammā kim ġayret ḳılup acıyup ölüm ḫavfın göñülden sürüp benī İsrāʾil leşkerine ḳılıç ḳoyup cenge duruşdılar. Anuñ gibi ceng-i ʿaẓīm itdiler ki ḳılıçlar yıldırım bigi şaḳıdı. Bulutlar bigi ḳan buḫārı havā yüzinde güneş nūrından artdı. Süñüler ağılu mār gibi yüriyüp gökyüzine od yalını bigi çıḳardı. Ejdehā-veş kime kim dil uzatsa zaḫmından cān virüp ḳan gevdesinden çıḳardı. Tā aḫşam olıncaya deg ol ḳadar çalışdılar ki ışıḳlar yoġruldı, cebeler söküldi üşendi oḳlar döküldi. (15)ʿĀlemler şuḳḳası yırtıldı. Pehlevānlar yoruldı. Atların ṭāḳati ṭāḳ oldı. Ḳuvveti yirinden irildi ġīdem ol nāṣır Manṣūraʾllāh benī İsrāʾil ḳavmine nuṣret virüp Sebā leşkerini ve ʿAmāliḳa çerisini şıyup ṭağıtdılar ʿAnterān bin Dāvud daḫı dutdılar. Andan ġayrı ʿAmāliḳa beglerinden ve Sebā serverlerinden çoḳ server-i selāṭīn giriftār itdiler. Sührāb şāh ol ẓālimi gümrāh Sebā leşkerinüñ şınduġını benī İsrāʾil çerisi ġālib olduġını görüp Adunyā bin Dāvud ile ḳafāsında olan pehlevānlar ile düşmen ḳılıcından ḫalāṣ olan dilāverler ile ḳaçup ḳalʿaya girüp ḳalʿa ḳapusın (20) yapup burcı beden üzerine çıḳup cenge durdılar. Sebā dilāverleri şınup ḳaçdılar. Yüz şuyunı yire şaçdılar. Bu cānibden Āṣaf bin Berḫıyā İlyāv şāh ile düşmen şınduġını görüp nuṣret viren Allāh secdeʾ-i şükr itdi. Süleymān serverleri

[314b]

(1) benī İsrāʾil dilāverleri ḳılıc urup düşmeni şıyıcaḳ yil yükrüşlü raḫşlar yile ḳovdılar. Sebā şāhınuñ ordusın yaġmaya urup ele giren serverleri kemend ile dutup elin bağlayu cigerin ṭaġlayup giriftār itdiler ve kimini daḫı seyf urup başını gevdesinden ayırup cān-ı ḫabīsini cehenneme verüp ḳanların ḳara yire ṭoldurdılar. Meʿāl-ḳıṣṣa, düşmen şınup vaḳt-i şām'ın yetdi. Āṣaf bin Berḫıyā Süleymān ʿālemini çeküben Sebā sulṭānınuñ otağına gelüp yetdi. Otağın dīvān (5) ḫānesin yıḳup ḫazīnesin ele giren ḫayli ḫaşemin ṭaġıdup İlyāv şāh ile benī İsrāʾil serverler ile otağlu otağına gelüp atlarından inüp ceng āletin çıḳarup pāk şudan ābdest alup aḫşam namāzın ḳıldılar. Çünki namāzdan fāriġ olıcaḳ İlyāv şāh Āṣaf ile zerrīn taḫta çıḳup oturdılar. Ḳamḳamu-yı Berberī ḳırḳ biñ er ile gönderdiler. Felesṭīn ḳalʿasını ḳuşatdılar ṣabāḥa deg nevbet-i ceng itdiler. Bu yañadan Āṣaf bin Berḫıyā ile İlyāv şāhuñ dīvānı ṭurdı. Selāṭīn serverler gelüp yirlü yirine geçüp oturdılar. İşü yoldaş dükenlenüp zaḫmların bağlayup (10) ölen içün ağlayup andan

Āṣaf'a didiler ki Evbīl Sıbṭı sulṭānı Dāvud nebī oġlı Neṣānilü Şāh seyf yüzinde cānevā baş oynayup Süleymān ʿışḳına dīn yolına şehīd olmış ve serverlerden Mihrān bin Seḳulān Rūmī daḫı dutmışlar. Ḳılıcdan geçürmişler, mevt şarābın içmişler. Dār-u süflīden dār-u ʿulvīden geçmişler diyüp Āṣaf ile İlyāv Şāh daḫı işidüp acıyup cemīʿ-i benī İsrāʾil serverler ile Neṣānīlü Şāh içün aġlaşdılar, cān u ciger dağlaşdılar andan andan begler sürüp Neṣāʾyil'üñ ölüsini yirden götürüp çadırına getürdiler. ʿĀc ābnūsdan tabut taḫt-ı revān (15) düzüp Evbīl sıbṭı melikleri Neṣānīlü Şāh'uñ tabutını başları üzerine götürüp ṭabulların yarup süñülerin ṣıyup silāḥların atları teber ʿaks aşup ḫaşem ü ḫadem çul palas geyüp īş ü yoldaş ḳaralar geyüp ḳara mūmlar yaḳup başlar üzerine Neṣāʾyīli şāhuñ tabutın götürüp Ḳarṭūsī biñ Pehlevān er ile ḳaravul olup yetür. Ġam bin Dāvud eli baġlu cigeri ṭaġlu ata bindürüp at ḳarnı altından buḳaġu urup Sebā sulṭānı Şahmārı şāhuñ baş ile ḫazīnesin bile alup Āṣaf bin Berḫıyā destūr ile getürüp Süleymān'a gitdiler. ʿAlemler öñince Tevrāt götürüp geçmiş (20) peyġamberler ervāḥına ṣalavāt getürüp oḳuyup getdiler.

Naẓım

Tengi tabut içre ḳoyup ol şehi

Ṣan buluda ḳabladı bedr-i mehi

Āh u efġān eyleyüp begler ḳamu

[315a]

(1) Çarḫa irgürdiler āhı geh gehī

Neṣir

Ḥakīm ḳavlince Ḳarṭūsi ʿĀdī tabutıla Süleymān'a gitmekde bizüm ḳıṣṣamuz Āṣaf'a geldi. Nite çün kim Āṣaf Neṣānīlü şāh tabutını Süleymān'a gönderüp getdi. Kendüzi İlyāv şāh ile benī İsrāʾil dilāverler ile dönüp ol şehīd olan serverleri çadırlu çadırına getürüp ḳara aṭlasdan kefen ṣarup ḳara yirüñ ḳarnın yarup Dāvud peyġamber mūcibince defn itdiler. Andan dönüp İlyāv şāh ile Āṣaf (5) taḫta çıḳup oturdılar. Şemʿūn Sıbṭı Sulṭānı Evināẕūyı şāh ve daḫı Lāvī Sıbṭı sulṭānı Elyesāmaʿ şāh ṣaġ ṣol altun gümiş ṣandal üzerine geçüp oturdılar. Meʿāl-ḳıṣṣa, cemīʿ-i benī İsrāʾil serverleri gelüp tāki dīvān-ı Süleymān ṭurdı ḫon sālar ḫon getürdiler. Līkim begler Neṣānīl'üñ şāha acıduḳlarından ṭaʿāma ṣunmadılar. Tā ki düşmene nāṭıru manṣūr olduḳlarına şādumān Ḥaḳḳ'a secdeʾ-i şükr iderleridi ve kāh Evnīl sıbṭı sulṭānı Neṣānīl'üñ şāhuñ ceng yüzinde düşdügine her birisi aġlaşup cān u ciger ṭaġlaşup felek gerduşına ḥayāt (10) memāta mübdel itdügine ḥayrān olup dirlikden el yuyup her birisi ölüm fikrin iderleridi. Bu eṣnāda-y-iken nā-gehān Bādu Pāy-ı ʿAyyār çıḳageldi. Götürüp tācını urdı āh itdi, zārılıḳ ḳıldı, yandı vü yaḳıldı. Tā kim oturan duran begler teraḥḥum eyledi. Bunı Neṣāʾīlü şāh içün aġlar ṣandılar ʿāḳıbet Āṣaf eyitdi yā Bādu Pāy-ıʿAyyā yiter aġladuñ biz daḫı Neṣāʾīlü şāh içün ṣol ḳadar aġladuḳ. Nidelüm elimüzden ne gelür ḥükm Allāh'uñ'dur diyicek Bādu Pāy ʿAyyār eyitdi: Ben Neṣāʾīlü şāh içün aġlamazum. Biñ Neṣāʾīl Süleymān'a ḳurbān olsun ammā kim (15) benüm aġladuġum oldur kim Sebā leşkeri ol zamānki benī İsrāʾil leşkerine ṣıyup ardımuz bağlayıcaḳ Çāpuki Ṭarrārı benden ḳurtarup alup gitmişler. Benüm ḳaṣdum buyıdı ki anı helāk idüp başını bedeninden götüreydüm şerrinden ʿālem ḫalḳını ḳurtarup oturaydum āh kim furṣatında düşmeni yetirmedüm. Ola

ki benüm başum gide diyüp nevḥa ḳılup aġladı. Elyesāmaʿ bin Dāvud eyitdi: Yā Bādu Pāy-ı ʿAyyār er degül misin ne ḳażāya uġraduñ bir ʿayyārdan ḳorkup aġlarsın cān u ciger ṭaġlarsın. Bādu Pā cevāb virdi ki iy Lāvīyi sıbṭı sulṭānı sen Çāpuḳi Ṭarrār'ı ḫor düşmen görme. (20) Elinden gelür ki bir gicenüñ içinde nice sulṭān başın kese devleti yayın yaşa didi.

Naẓım

Hey ne ʿayyār kimsedür Çapuk ḫanum

Dāyimā ardumca durur ol benüm

[315b]

(1) Ḫavf iderem ölmemiş ola bu dem

Nā-gehān ḥīle ḳıla ala canum

Neṯir

Ḥakīm ḳavlince Bād u Pā böyle diyicek meger kim ol yañadan Cāpuki Ṭarrār daḫı bende yaturken ḫalāṣ itmişleridi. Aḫşam olıncaya dek bir yirde gizlendi çün kim aḫşam oldı, göz gözü görmez oldı. Tīz bir ölünüñ libāsın aldı, soydu. Cāmesin taġyīr ṣuretin tebdīl ḳılup Sührāb şāha armaʿānla varmaġa Bādu Pā'nuñ daḫı furṣatını bulursa başın almaġa (5) ḳaṣd eyledi.

Naẓım

Furṣatı görüp gözetdi düşmeni

Kim başın kesüp aḳıda ol ḳanı

Furṣat-ıla ele girür ḫaşm iy yār

Furṣatı bulsañ virilmez mühleti

Ender-ṣıfatı Dāsitān-ı Temṯilātı Mażī

İy maʿānī ehli gözüñ açasın

Maʿrifetden ne direm diñleyesin

Her ne söz ki söyledümse bī-gümān

Bir miṯāli söyledüm raʿnā inan

Rūḥuñuñ miṯli Süleymān āṣikār

Cismüñüz ḫu işbu ʿālem üstü var

ʿAḳluña bekteş durur mīrī Āṣaf

Bādu Pā ʿaḳluñ ḳuvāsı ṭutdı ṣaf

Ḫilm ü ṣabr-ıla ḳanāʿat işidür

Hem riyāżet ehli ḥaḳ söz işidür

Cāpuki Ṭarrār nefs-i emmārede

Tābiʿ-i nefsüñ ḳuvāsı burada

ʿAḳluña cānuñ olursa maḥremi

Nefs-i emmāre ḳılumaz ʿālemi

Nefsüñi şīrzen miṣāli ḫor ḳıl

Cānuñı Ḥaḳ nūr-ıla mesrūr ḳıl

Nefsüñi maġlūb iderseñ yā nedīm

Çün Süleymān olasın kāmil selīm

Netsüñ eger bilmeseñ sührāb ola

Bu cesed milkin ḳamu talan ḳıla

Şīrzen-veş şuʿle ḳılursa nefs

Çoḳ fesādlar idiserdür her nefes

Cehd ḳıl kim nefsüñe maġlūb ola

Ḳurb-ı Ḥaḳ tā kim saña maṭlūb ola

Şīrzen nefsüni pāk it pāk ü dīn

Ḥaḳḳ'a ṭālib olġıl andan ya emīn

Nefsüñüñ ḳarḳına başġıl sen ayaḳ

Kim saña raḥmet ḳıla ḥannānı Ḥaḳ

Der-beyān-ı Meclis Aḫer

Bī-ḥad şükr ol Ḫalıḳ'a her ṣubḥ u[27] şām

Ṭoḳusan ṭoḳuz meclis daḫı oldı tamām

[27] Metnin orijinalinde esre ile gösterilmiştir tarafımızca düzeltilerek u okunmuştur.

Sübḥān eger yarına irgüre meni
Mühlet baña mevt virürse iy hümām

Şāh Süleymān ḳıṣṣasından söyleyem
Bir dāsitān ki ola emlaḥ kelām

Līki bu dem Firdevsi'nüñ maḳṣūdı bu
Bir fātiḥayla yād idesin iy imām

Yāsīn oḳursañ yā tebārek rūḥuma
Firdevsī cennet vire ḥaḳ saña maḳām

(20) Ẓulm itmişemdür rabbenā ben nefsüme
Aḥmed ḥafī ʿafv eylegil Rabbüʾl-enām

Firdevsi'ye firdevsi rūzī eyle sen
Maḥmūd Aḥmed ḥürmeti içün yā enām

Sünnī señ şefḳat umarsañ müʾminīn
Cāndan ṣalāvat vir resūle hem selām

[316a]

(1) Süleymān-nāmenüñ Yüzinci Meclisinüñ Ẕikrindedür

Yüzüñ çünki ʿayān oldı çıḳup zülfüñ niḳābından
Güneş şarḳa şürūʿ itdi ḳamer ayda ḥicābından

Utandı gökdeki ʿĪsā alıñdı yirdeki zemzem
Ḥayātı ẓulmāta ḳaçdı ṭuṭaġuñ ʿaynı ābından

Gözüñ nundur ḳaşuñ rā o iki cimdür iki zülfüñ
Lebüñ mimdür elif boyuñ oḳı ḥüsnüñ kitābından

Felekdür ḥüsnüñe ʿāşıḳ melekdür lüṭfuña ḥayrān
Güneş pervāne-veş yandı yüzüñüñ şemʿ-i tābından

Ciger yandı beġāyet ol ḥabībüñ hicr-i nārından
Ne yanmaḳ gey kül olmışdur raḳībüñ ʿitābından

(5) İken maġrur olma ḥüsnā baña nāz itme yā dilber
Biter bu ḫaddüñüñ ḫaddi güneş çıḳmaz seḥābından

Giçer ḥüsnüñ döner devrān ḳarır bu ten irer vaʿde
Eger Yūsuf daḫı ölse ecr-i mevtüñ şārabından

Ḳanı şīrīn-ile ḫur ve cihānuñ ḫūbiken anlar
Tozupdur sīnesi sinden eṣer yoḳdur turābından

Eger maḥbūb eger maʿyūb irer mevti degül bāḳī
Ṣebātī yoḳduġı ẓāhir zamānuñ inḳılābından

Ne ḫod merdüm rehā bulur şehā mevti ġażanferden
Yaḫūd getdüm ḫalāṣ olur bu çarḫuñ āsiyābından

Ḥaḳīḳatden ḫabīr iseñ işid Firdevsi'nüñ bend
Şerīʿatle ʿamel ḳılup ḫalāṣ ol Ḥaḳ ʿaẕābından

Müfāʿīlüñ müfāʿīlüñ müfāʿīlüñ müfāʿīl
Ṣalāvat vir diyem tā ki Süleymān'nuñ cevābından

Dāsitān-ı Mīkā'īl Āmeden Taʿlīm Kerden

(10) Loḳmān-ı Ḥakīm ve Eflāṭūn-i naḳīl aḳvālince bu kitābı Süleymān-nāmenüñ muṣannifi Firdevs ol vech-ile emlaḥ dāsitān taḳrīr ḳılup eydür kim Bādu Pā bunda bizüm ḳıṣṣamuz ezin-cānib yine Süleymān'a geldi. Nite ol zamān kim Allāhu Teʿālā'nuñ emriyle Süleymān'a cemīʿ-i ādem çāker olup daḫı ṣoñra bulutları, cinni ʿifrīt periler ve daḫı zübāb mekes zenbūr andan göre yaġmurı ve ṣāʿiḳā ve raʿd ü berḳ daḫı ḥükmine maḥkūm eyledi-y-ise baʿdezan ejdehāları, efʿīleri, müziyānı daḫı ḥükmine maḥkūm eyledi. Daḫı andan ṣoñra vaḥşi cānavarları yırtıcı cānavarları emrine müsaḫḫar (15) ḳıldı-y-ısa ve daḫı ḫāk cānavarı, yir altında olan cānavarları muṭiʿ eyledi-y-ise andan ṣoñra orda olan cānavarları semender gibi ve daḫı ne ḳadar ateş-i maḫlūḳ var-ısa Süleymān'a muṭīʿ ḳıldı-y-ısa ve daḫı deñiz içre, ṣular içre yüz dürlü deñiz cānavarların daḫı ḥükmine maḥḳūm eyledi. Andan ṣoñra havāda olan ḳuşları emrine meʾmūr eyledi-y-ise andan ṣoñra yeli ve odı ve ṣuyı ḫākī yaʿnī çāru ʿunṣurı daḫı Süleymān'a maḥkūm eyledi-y-ise andan ṣoñra yine Süleymān ʿaleyhiʾs-selām dört gün Muḥammed-i Muṣṭafā'nuñ ravżaʾ-i mübāreke yirine secde (20) ḳılup Ḥaḳḳ'a ṭā secde ḳılup ṭāʿat eyledi. Bu ẕikr olan ḫalḳuñ dillerin bilmege ṭaleb eyledi.

Naẓım

Bilmege ḫalḳuñ dilin itti ṭaleb
Kim müyesser ḳılabilmesin Çalab

[316b]

(1) Şükri bī-ḥad ḳılup ol dem rāzıḳa
Bī-ʿaded nālişler itdi Ḫalıḳ'a

Çün münācāt itdi cāndan ol resūl
Ḥaḳ duʿāsın eyledi ṣoñra ḳabūl

Ṣıdḳ-ıla ḳul idicek şāha duʿā
Ḥācetin maḳbūl ider lābud ḫüẕā

Yüz yire sürdi Süleymān şehriyār
Ḥaḳḳa nāliş eylediyse kāmukār

Ḥaḳ duʿāsın eyledi pes müstecāb
Diñle imdi ḳıṣṣa nedür ḳāmiyāb

Ger dilerseñ şerḥ ola ḳıṣṣa tamām
Vir ṣalāvāt Muṣṭafā'ya hem selām

Neşir

(5) Ḥakīm ḳavlince ḳaçan kim Süleymān ʿaleyhiʾs-selām bu vech-ile kim münācāt eylediyise ḥaḳ teʿālā Süleymān'uñ duʿāsın ḳabūl eyledi. Cemīʿ-i maḫlūḳātuñ dilin bildürdi. Nite kim kelām-ı Rabbānī'de ve kitāb-ı sübhānīde gelür kim ḳavlühü teʿālā يَا أَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ Ḳaçan kim Süleymānʿaleyhiʾs-selām bu vech-ile ki duʿā ḳıldı. Ḥaḳ teʿālā ʿarş-ı ʿaẓīm altında Mīkāʾīl melege ḫiṭāb-ı ʿizzet ḳıldı ki: Yā melek Dāvud oġlı Süleymān'a varup cemīʿi yire ṭolmış maḫlūḳātuñ dillerin taʿlīm eylegil. Zamānuñ Süleymān'ı olsa gerek cemīʿ-i yaradılmışa (10) ḥükm ḳılsa gerek benden aña selām ḳılup ṭaʿẓīm eyleyince Mīkāʾīl melek ʿaleyhiʾs-selām ʿarş-ı ʿaẓīm altından altı yüz altmış altı ḳanadın kim açdı. Bismillāhi diyüp maḳāmı aʿlādan Allāh'uñ emri birle uçup yedinci ḳat felegi geçüp Medīne'de Ḥażreti Muḥammed-i Muṣṭafā'nuñ merḳadı yirine Süleymān henüz başın secdeden ḳaldurmadın naẓarına yetdi. Bu cānibden Süleymān ʿaleyhiʾs-selām daḫı secdeden başın ḳaldurup ṣaġ ṣol selām virüp naẓar ḳılup gördi ki bir melek-i aʿẓam ki başı fevḳaʾlʿulāde ayaġ taḫt-ı serāda ḳanadları rūy-ı zemīni ṭutmış, yüzi nūrı (15) ʿālem güneşi gibi münevver ḳılmış. Ḳafāsında dört melek daḫı var ki her birisi bir şekilde. Nite eger bu ʿaẓīm ferişte ādemī şeklinde. Velīkin bir elinde nūrı nūrdan bir mīzān dutar ki ol mīzānuñ keffeleri maşrıḳla maġribi ṭutmış ve bir elinde daḫı ḳızıl altından bir levḥ ṭutar. Levḥuñ üzerinde yedi ḳudret ḳalem-ile ḥurūfusuz, hicesüz ḫaṭlar yazulmış ve daḫı ḳafāsında duran meleklerüñ birisinüñ başı arslan şeklinde ve birisinüñ başı daḫı öküz şeklinde ve birisinüñ başı balıḳ şeklinde. Ḳaçan kim (20) Süleymān ʿaleyhiʾs-selām Mīkāʾīl'i ol ferişteleri bu ʿaẓametde gördi.

Heybetine duymayup secdeye yüz urdı. Bu cānibden Mīkāʾīl daḫı gördi ki Süleymān ḫilḳati aṣliyyeti heybetine duymayup ʿaḳlı çāk oldı hemān dem kendüyi

[317a]

(1) adam şeklinde ḳoyup Süleymān naẓarına geldi, selām virdi. Süleymān ʿaleyhiʾs-selām avāz işidicek secdeden başın ḳaldurdı. Gördi ki ol ferişte kendüyi adam şekline ḳoymış ʿaleyk alup ayaġ üzerine ḳalḳup ol melege ʿizzet eyledi. Merḥabā, ehlā ve sehlā ṣafā geldüñ iy melek-i aʿẓam diyüp ṣaġ ṭarafında yir gösterdi Mīkāʾīl daḫı Süleymān kenārında diz çöküp oturdı. Ol dört ferişte Süleymān naẓarında ayaġın ṭurdılar. Ammā kim ol terāzü (5) birle gök ortasında muʿallaḳ ṭurdı. Süleymān görüp taʿaccüb ḳıldı. Andan Süleymān ʿaleyhiʾs-selām, Mīkāʾīl ʿaleyhiʾs-selām eyitdi: Yā Süleymān emīnuʾllāh Allāhu Teʿālā saña selām ḳılup eydür ki "Süleymān-ı emīn bizden cemīʿ-i maḫlūḳātuñ dillerin kim ögrenmek dilese duʿā ḳıldıysa duʿāsın ḳabūl eyledüm." diyüp men ʿabdı ḥażretüñe gönderdi. Her ne maḫlūḳ dillerin ṣorarsañ cevāb virem ḥaḳ emriyile saña taʿlīm ḳılam bilesin ʿilmüñ irişecek ḥaḳḳa secdeʾ-i şükr ḳılasız ve ol maḫlūḳuñ dillerin bilüp anlaruñ içün ʿadl-i dād eyleyesin.

Naẓım

(10) Çünki virdi buncılayın salṭanat ol mesteʿān
Ḥaḳḳ'a ṭāʿat eyledi ʿadl ḳılan ol şeh-i cihān

Cümle şeyʾüñ bile andan dillerin ṣorup ḫaṭar
Dād-istān eyleyüben ola ʿādil cāvidān

Neşir

Ḥakīm ḳavlince ol melek-i aʿẓam diyicek Süleymān didi kim: Yā melek-i aʿẓam ḥażretüñ kimdür, söyleñ bilelüm aña göre sizlere ʿizzet ḳılalum. Ol melek didi kim: Yā Süleymān baña Mīkāʾīl dirler. Ḥaḳ Teʿālā'nuñ emriyle cemīʿ-i mevcūdātı dillerin bilürem ʿarş-ı ʿaẓīm altında Ḥaḳḳ'a secde ḳıluram Ḥaḳ Teʿālānuñ emri-yile geldüm. Kim dünyā yüzinde olan maḫlūḳuñ dillerin taʿlīm ḳılam bilesin tā kim anlaruñla söyleşüp müşkilin ḥal ḳılasın (15) diyüp Mīkāʾīl melek edeb-ile ḫāmūş oldı. Süleymān Mīkāʾīl'i bilüp ʿizzet ve neye geldügin añladıysa tekrār yirinden ḳalḳup Mīkāʾīl'e ʿizzet eyledi. Mīkāʾīl daḫı Süleymān'a ʿizzet ḳılup andan yirlerine ikisi daḫı oturdılar. Buġur Süleymān eyitdi ki: Yā ḳarındaşum Mīkāʾīl bu nūrdan terāzunuñ aṣlı nedür ve daḫı bu levḥ ki elüñde ṭutarsın. Üzerinde ḫaṭṭuñ maʿnisi nedür, didi. Cevāb virdi ki: Yā Süleymān bu terāzunuñ aṣlı oldur ki Ḥaḳ Teʿālā ʿālem-i kāyināt içinde ne ḳadar canlu maḫlūḳāt yaratdıysa melekūtden ġayrı kim ol maḫlūḳ (20) yeyüp içmek-ile ḥayāt bula. Pes ol maḫlūḳāt eger cindür eger vüḥuş eger ṭuyūrdur ve eger kim deñiz dibinde yosun köklerinde ḳurtcuġazlardur ve eger yedinci ḳat yirüñ ṭobraḳı içinde şol ẕerre diyen ḳarınca bigi

[317b]

(1) bir kişi eli ayasına alup naẓar itse ġāyet küçücüklüginden kāh görinür kāh görinmez. Pes anlaruñ gibi cānavarcuḳları ol ṭolı ʿarż ol biş yüz yılḳı ṭopraġuñ eczāsı içinde olan ol żaʿīf cānavarcuḳlaruñ daḫı gice ile gündüz yigirmi dört sāʿat her Allāhu teʿālā her şeyʾin ne ḳadar taḳdīr itdi-y-ise anı Allāh'uñ emri-y-ile bilsem gerek her seḥergāh bu yürden kuderet mīzānı birle vezn idüp semekde tā simāke ḥalā vü mülādan fevḳaʾlʿulāya (5) varınca ne ḳadar kim ekl-ü şürb ider maḫlūḳ varısa ḥaḳḳuñ emri birle bir levḥ içindeki ḥayātda ol maḫlūḳātuñ isimleri harfsüz hicesüz ḫaṭṭ-ı ḥikmet-ile yedi ḳudret ḳalem-ile yazup ider ve her birisinüñ vażʿı şeklini ne cinsden ise ʿaḳlını ve cismini, ismini, ṣıfat-ı endāmını, menzil-i maḳāmını şerḥ ḳılup ʿayān ben mübtedī ʿabdınuñ ʿilmi yitmek içün ol ḫallāḳ-ı ʿālem ol ʿallāmuʾl-ḳuyūb [28]keşşāfuʾl-kürūb āsān eylemişdür ol cihetden yā Süleymān ʿālem-i kāyināt içre hiç nesne yoḳdur kim ben anuñ aḥvāline muṭṭalliʿ olmayam ger havāda fenāda yaḫūẕ melāda taḥteʾş-şerāda ʿālem-i (10) kāyināt içre ne ḳadar maḫlūḳāt ve biñ bir dürlü ümmet kim vardur vüḥūş ṭuyūr, mūr u mār cemīʿisinüñ nafaḳasını ḳısmet itdügüm cihetden ʿarş-ı ʿaẓīm altında ḥalā vü melāya gelincek muḳīm olan ferişteler baña Ḳāsımuʾl-rezzāḳ dirler ve yedinci ḳat gökden yuḳaru ʿarş-u ʿaẓimden yuḳaru maḳāmı ʿaliyyūne varıncaya deg ṭāʿate yüz süren melekūti muḳarrebler ʿAbdür-rezzāḳ dirler. Yidinci ḳat felekden yir yüzine ininceye deg melekūti mevcūdāt baña (15) Vezānil-i Ḳasem dirler ve yiryüzinde olan maḫlūḳāt baña Mīkāʾīl dirler ve daḫı yiryüzinde ḥalā vü melāya varınca ḫilḳat olan maḫlūḳ ve ġayrı melekūt baña İlġanāyım dirler ve daḫı deñizlerde olan maḫlūḳāt Ẕevvāl dirler.

Naẓım

Cümlesi ismi durur iy şeh cihān
Kim laḳab olup durur baña ʿayān

Böyle diyüp ol melek ḫāmūş olur
Vir ṣalāvat Muṣṭafā'ya şāẕumān

Neṯir

Ḥakīm ḳavlince Süleymān Mīkāʾīl'üñ sözin işitdi. ʿİbrete varup beġāyet taʿaccüb itdi. Andan eyitdi ki iy ḳarındaşum Mīkāʾīl baña ḫaber vir ẕikr olan maḫlūḳāta ne vech-ile ḳısmet itdügi rızḳı nice yitişdürür. Luṭf idüp baña beyān eyle. (20) Benüm daḫı ʿaḳlum irsün. Mīkāʾīl eyitdi: Bu nesneye ʿaḳluñ irişmez ne ḳadar mürsel peyġamberseñüz daḫı Ḥaḳ Teʿālā her ḳulun ki bir ḫiẕmete buyurmışdur. O ḫiẕmet muḳābelesinde anuñ idrākine, ʿaḳlına göre ʿilm virmüşdür. Şöyle ki

[318a]

(1) Yā Süleymān cemīʿ-i eşyā bigi naẓar ḳılsañ ḥāllü ḥāllince miḳdārınca her birisinüñ ʿilmi fehmi idrāki yitüşdügince Ṣānīʿuñ ṣunʿına naẓar ḳılur. Ḥākimüñ ḥikmetini bilür. Nite şöyle kim Yā Süleymān vaḳt oldı ki ḳat yiri içine alup götüren deryāyı muḥīṭuñ içindeki bir balıḳ bir balıḳı yudar. Ol balıġı daḫı bir balıḳ yudar. Vaḳt olur ki bu nevʿ ile

[28] Yazmada: keşşāb

balıḳ balıġı yumaġ-ıla ol yudulan balıḳ ḳırḳ elli balıġuñ içinde ḳalur. Tā cān ḫulḳuma gelinceye deg ḫalāṣ olmaġa Ḥālıḳ'a (5) tażarruʿ ḳılur. Eger dünyā niʿmetinden daḫı ḳısmetin varısa ḥaḳ teʿālā anı ol belādan emīn ider eger eceli geldiyise taḳdīr de ölmekdeyise Allāh'uñ emri birle İsrāfīl ʿaleyhiʾs-selām müvekkel-i ervāḥdur. Ḫātemi nefḫi ṣūrdur. Elinde dutduġu aʿẓama naẓar ḳılup durur. Pes cemīʿ-i ʿālem-i kāyinātda olan maḫlūḳātuñ ve ḥayātda olan maḫlūḳātuñ baḫşını ol levḥ-i maḥfūẓ üzerinde ḳudret ḳalemi olan şey gerek ḥalā ve melāda gerek fevḳaʾlʿulāde gerek deryā içinde gerek ġayrā içinde gerek yir ile gök ortasında hava içinde fiʾl-cümle her ḳanda-y-ise (10) ol şaḥṣuñ vaʿdesi yitse Allāh'uñ emri birle ḥayātı naḳş levḥ üzerinde maḥv olur. İsrāfīl kim levḥa naẓar ḳılmışdur. Ḥaḳḳuñ emri birle ol eceli yiten kimsenüñ nefesin dutar. İsrāfīl ʿaleyhiʾs-selām nefesin dutucaḳ ben daḫı ol şaḫṣuñ rızḳın dutaram melekü'l-mevt daḫı derḥāl anuñ rūḥunı ḳabż ider. Ol şaḫṣ helāk olur. Egerçi kim her şaḫṣa Allāh Teʿālā miḳdārınca bir ʿilm virmişdür ki birisinde olan ḫāṣṣa birisinde yoḳdur. Nite şöyle kim Yā Süleymān eger kim Ādem peyġambere virülmedügi Ādem-i ṣafīye cemīʿ-i mevcūdāt melekūt Allāh'uñ emri birle secde (15) ḳıldılar ve daḫı Ādeme Ḥaḳ Teʿālā cemīʿ-i mevcūdātuñ ʿilmini bildürdi. Ādem bildi belinden o yüz on üç mürsel yüz yigirmi dört biñ peyġamber gelecegin ḥaşr neşr olacaġın ḥaḳḳuñ emriyle şerḥ eyledi. Tā melekūt bildiler ki Ḥaḳ Teʿālā kerāmeti ādeme virüp melekūt üzerine efḍal ḳıldı. Ḳavluhü teʿālā veleḳad kerremnā benī Ādeme ve daḫı Yā Süleymān Şīti nebīye virilen ḫāṣṣa İdrīs peyġambere virildügi ġazā ḳılan ki Ḳābil'en oġlanlarına cezā ḳıllan ġazā ṣevābın bulan ʿibād ḳoyup setr-i pūş olan Şīt'dür ve daḫı İdrīs nebīye virilen ḫāṣṣa ʿilm-ü mertebe Nūḥ (20) Peyġamber'e virilmedi. İdrīs ʿilm-i ḥikmeti ʿilm-ü heyʾeti teʾlīf eyledi ve ḥayyāṭ ṣanʿatın taṣnīf eyledi ki henüz cennetde ḥulle diküp oturur ve daḫı Nūḥ Peyġamber'e virilen mertebe Ḥūt Peyġamber'e virilmedü ki Ḥaḳ Teʿālā

[318b]

(1) bulutları yaġmurları ve deñizleri Nūḥ peyġamberüñ emrinde ḳıldı ki ʿāṣīleri, kāfirleri ṣuya ġarḳ itdürdü ki ṣāhib ṭūfāndur ve daḫı Ḥūt peyġambere virilen mertebe Semūd peyġambere virilmedi ki Ḥaḳ Teʿālā bād-ıʿaḳīmi Ḥūt Peyġamber'e müseḫḫar tā kim ʿāṣīleri, kāfirleri ol yir-ile helāk itdürdi ve Semūd Peyġamber'e virilen mertebe daḫı Luṭ Peyġamber'e virilmedü ki Ḥaḳ Teʿālā kürre-i nārı aña müseḫḫar itdi kim odıla kāfirleri helāk itdi ve daḫı Luṭ Peyġamber'e (5) virilen mertebe İbrāhīm Peyġamber'e virilmedü ki Ḥaḳ Teʿālā Cebrāʿīli Luṭ'uñ emrine mesaḫḫar itdi. Ol ṭıvāṭa ḳılan müşrikleri memleketleri-y-ile dāverī-i rūz ile oġlı ḳızı-y-ıla ol beş pāre ḥaşrī şehri ḳanad üzerine alup havāya ḳalḳup altın üstine dönderdi. Ḳahr itdi ve daḫı İbrāhīm peyġamber'e virilen mertebe Yaʿḳūb peyġamber'e virilmedi. Ḥaḳ Teʿālā ol ḫalīluʾr-raḥmān Nemrūd odın güli gülistān eyledi. Nemrūd bigi ġālibi düşmen bir żaʿīfi maḫlūḳlaruñ sürisünüñ cinsidür. İbrāhīme müsaḫḫar ḳılup helāk eyletdi ve daḫı Yaʿḳūb peyġambere virilen mertebe (10) Yūsuf Nebi'ye virilmedi. Ḳırḳ yıl Yūsuf ḥasretinden aġladı gözi yaşı Nīl ü Çeyḫun gibi çaġladı. Ḥem tā ki aġlamaḳdan gözsüz oldı. Egerçi Yūsuf cemālinden ırağıdı ammā ki ḥayf gözinle dīzārı ḥaḳḳı bu ḳırḳ yıl içinde dāyim meşāhade ḳılur ve daḫı Yūsuf peyġambere virilen Ḫıżır-ıla İlyās peyġambere virilmedi. Ḥaḳ Teʿālā Yūsuf'a ʿilm-i taʿbīr müyyesser itdi ve Mışıra pādişāh ḳıldı ve daḫı Ḫıżır İlyās'a virilen mertebe Mūsā peyġambere virilmedi. Ḥaḳ Teʿālā anlara ʿilm-i ledūn müyesser ḳıldı ki āb-u ḥayāt içdiler. Ölüm yurdundan göçdiler Ḥaḳ Teʿālā anlara ḳudret

süvār eyledi ki (15) deñizde ḳuruda yürürler, ḳalmışlara feryād irgürürler ve daḫı Mūsā peyġamber'e virilen mertebe Dāvud peyġamber'e virilmedi. Ḥaḳ Teʿālā aña kelīmüm dimişdür, Tevrāt aña nāzil olupdur ve Ṭūr Ṭaġı'nda Ḥaḳ Teʿālā'ya münācāt ḳılup cemālü rabbānī müşāhade iderdi ve daḫı Dāvud Nebi'ye virilen mertebe ḥażretüñ Süleymān'a virilmedi Zebūr Ḥaḳ'dan aña münzil olmışdur ve demür elinde mūm ḳılmışdur ve daḫı Yā Süleymān ḥażretüñe Süleymānlıḳ virildi. Tebbe ʿilm salṭanat memleket virilmişdür senden şoñra kimseye virimeyecekdür. Ḳavluhū Teʿālā رَبِّ هَبْ لِي مُلْكًا لَّا يَنبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِيٓ إِنَّكَ أَنتَ الْوَهَّابُ (20) zīrāki Ḥaḳ Teʿālā saña sekiz dürlü muʿcizāt virmişdür. Evvel bu kim Ḥaḳ yili senüñ emrüñe yitüre ikinci nübüvvet ḫātemin

[319a]

(1) Ḥaḳ Teʿālā saña rūzi ḳıla ol ḫātem ḳuvveti-y-ile cihān milki taḫtı fermānuñda ola ne ḫalḳa ẓafer bulup muẓfir olasın. Üçünci muʿcizātuñ bu ola kim yetmiş iki dürlü milletüñ yüz yigirmi dört dürlü ṣıfat-ı maḫlūḳātuñ ve biñ dürlü maḫlūḳātuñ ve biñ bir dürlü mevcūdātuñ ḳılıcumla eger ḥayvānātuñ dillerin saña taʿlīm idem bilesin cemīʿ-i müşkilātuñ ḥal ḳılasın dördünci muʿcizātuñ ol ki Ḥaḳ Teʿālā saña nübüvvet taḫtını müyesser ḳıla şöyle ki cemīʿ-i (5) ecnāsuñ ve küll-i maḫlūḳātuñ serhengleri serīrüñ üzerinde yirlü yirinde oturalar. Cihānuñ dört köşesinde dört dürlü yil ḳoyup gelüp ol ḳudret taḫtınuñ altına girüp bir mīl menāre yuḳaru ḳaldurup götüreler. Geceyile gündüzde ayluḳ yolı yitüreler Ḳavlühü teʿālā وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ ve daḫı beşinci ḳat nübüvvet budur ki Ḥaḳ Teʿālā'dan yir içinde ne ḳadar altun ve gümiş ve dürlü ḳıymetiler vārısa Ḥaḳ Teʿālā müyesser ḳıla ḥattā ki deñiz içindeki şeb-cırāḳlar ve ṣadef ḳarnındaki incüleri deñiz mālikleri naẓar ki getüreler. Altıncı muʿcizātuñ (10) bu ola ki ḳıṭır çeşmesin Ḥaḳ Teʿālā müyesser ḳıla ki nübüvvet taḫtı üzerinde ḥażretüñ otururken yil taḫtuñı yir ile gök arasında götürürken ol ḳıṭır çeşmesi baḳır ola içinden çıḳup taḫtuñ üzerinde revān olup aḳa yedinci muʿcizātuñ bu ola ki ḳudret taḫtını merkebüñ olup mevkebi-yile kevkebi-yile gitseñ devvārlar ḳaddüñde yüriyeler. Sekizinci muʿcizāt Ḥaḳ Teʿālā'dan saña müyesser olıcaḳ budur kim eger ins ü eger cinnü eger mūr-ı mār sü ʿbāndur. Egerci ki çerende vü perande cemīʿisi saña müsaḫḫar ola وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ammā ki Yā Süleymān egerçi saña bu ḳadar muʿcizāt salṭanat-ı memleket Ḥaḳ'dan ʿaṭā kim ola kim velī senden şoñra bir peyġamber geleki ḥażretüñ anuñ ʿamelinden ʿāciz ḳala Süleymān didi kim nite Mīkāʾīl eydür senüñ devrānuñ geçdügi tarīḫden, yıldan şoñra bir peyġamber gele kim adı ʿĪsā ve rūḥuʾllāh ola Allāh'uñ emri birle ölüleri diri ḳıla sen bu ḳadar salṭanat içinde ölüyi diri ḳılamazsın ammā kim āḫir zamānda bir peyġamber gele ki ḫāteməʾn-nebīn maḥbūbı rabbiʾlʿālemīn ola aña virilen muʿcizāt (20) hiçbir peyġambere virilmemiş ola ki bī-ḳıyās muʿcizātı ẓāhir olmışiken anuñ faḫr-i faḳr ile ola sencileyin salṭanata göñül virmeye dünyā içün aġlamaya illā ümmeti ümmeti diye dükeli muʿcizinden birisi bu ola ki barmaġ-ı işāret ile

[319b]

(1) gökyüzindeki ayı iki şaḳ ide furḳan aña nāzil ola miʿrāc gicesinde işbu şehr-i Medīne'den ʿarş-ı ʿaẓīm aña menzil ola

Naẓım

Faḫr-i ʿālem olmışıken faḳr ile ḳıla faḫri
Şaḳ ola engüşti birle gökdeki bedr-i mehi

Ġār içinde olısardur perde-dārı ʿankebūt
Sen ki ḫārān revān idiser ol daḫı nehr

Sen ki rīze ṣūsımārla ṣıdḳına şāhid olup
Pürre biryān olmışıken ʿarża ḳıla ol zeher

Gökden inüp ṭıfl iken mehdīn o göriser ḳamer
Müşterī rūḥān-ıla cāndan ḳıla aña mehir

(5) Men nicesi medḥ ḳılam ol ḥabīb-i Ḥaḳḳı kim
ʿIşḳına ḫilḳat olubdur küll-i ʿālem her dehr

Neṯir

Yā Süleymān bu peyġamberleri ẕikr itdügümüzden maḳṣūd oldur ki eger nebī mürseldür ve eger melek-i müvekkel'dür. Her birisine Ḥaḳ Teʿālā miḳdārınca bir ʿilm virmişdür. Şol ʿilm ile ol Ḥaḳḳ'uñ ḳudreti sırrını irmüşdür. Şöyle ki İsrāfīl ʿilmi yanında Cebrāʾīl ʿilmi ʿaleyhimüʾs-selām deñizden ḳaṭre degüldür daḫı Cebrāʾīl ʿilmi ḳatında benüm ʿilmüm güneşden ẕerre degüldür daḫı melekü'l-mevt ʿilmi cemīʿ-i melekūt ʿilminden artuḳdur. Ammā kim benüm ʿilmüm yanında gūh-ile gā hece yoḳdur. Pes eyle olsa (10) Yā Süleymān bu cemīʿ-i maḫlūḳāta taḳdīr olan rızḳlarını Allāh'uñ emri birle ḳudret-i mīzān ile her seḥergāh ne vech-ile taḳsīm itdügüm bir sırruʾllāhdur ki ʿaḳluñ yitişmez. Zīrā ki Ḥaḳ Teʿālā bir ḳulını bir ḫiẕmete ḥāżır eylemişdür. Ol ḫiẕmete anı ḳādir nāẓır ḳılmışdur nite

Naẓım

Cümle ḥaḳḳuñ fażlıdur kim bildügümi bilmişim
Ṭāʿat idüp emrine ḫiẕmet tamāmet ḳılmışam

Bu ki hemtā Ḫālıḳ'uñdur bī-kıyās ol ḥikmeti
Ḳudretine ḳādiruñ ḥayrānı vālih ḳılmışam

Neṯir

Velī Yā Süleymān mürsel peyġambersin senüñ fażīletüñ benüm üzerüme daḫı ziyādedür. Ḥaḳ Teʿālā (15) beni senüñ ḫiẕmetüñe göndermişdür. İmdi Yā Nebiyyaʿllāh ʿaḳluñ irdükçe saña ḫaber vireyin didi. Nite

Naẓım

Ger dilerseñ sırr-ı Ḥaḳḳ'ı söyleyem
Ṣāniʿuñ ṣunʿın daḫı şerḥ eyleyem

Vir ṣalāvat Aḥmed'e ki münkirüñ
Şahidin Ḥaḳ söziyle çarḥ eyleyem

Neṯir

Ḥakīm ḳavlince Mikāʾil ʿaleyhiʾs-selām böyle diyicek Süleymān peyġamber ʿaleyhiʾs-selām ol sulṭān-ı kebīr suʾāl ḳılup didi kim Yā melek-i aʿẓam buyur kim nedür, bilelüm didi. Mīkāʾīl cevāb virüp didi kim: Yā Süleymān bilgil kim ne ḳadar ḫākden ḫilḳat olmış bārdan, ābdan, maḫlūḳāt var ise (20) kim dört cinsdür; ya insandur ya ḥayvāndur ya maḫlūḳāt-ı berridür ya maḫlūḳāt-ı baḥrīdür. fiʾl-cümle anuñ kim nefesi vardur. Havāda ve yeryüzinde yir içinde ve yer altında ḥālada vü mülāda fiʾl-cümle ne ḳadar cānavarlar var ise

[320a]

(1) anlaruñ üẕerine müvekkel vardur. Nite şöyle ki deñizde altı yüz bir dürlü maḫlūḳāt vardur. Anlaruñ daḫı her birisine müvekkel melek vardurur. Emri birle her seḥergāh gün ṭumdeyin ol baḥrī cānavarlaruñ bir günlük miḳdārı olan azuḳlarına bu melege bī-ḳuṣūr Allāh'uñ emri birle teslīm iderem bu melegüñ adı Ṭādʿāhāyıl'dur. İşbu melek-i müvekkelüñ ḥükminde yedi yüz biñ ferişteler vardur ki anlaruñ daḫı her birisinüñ ḥükminde yedi yüz biñ (5) ferişteye ḥükm ider yine ol feriştelerüñ her birsi deñizler ḳaṭresi ʿadedince ferişteler ḥükm pes bu melekūt müvekkelleri ḳodılar ne ḳadar anı cānavarlar var ise Allāh Teʿālā'nuñ emri birle bī-ḳusur taḳsim olan rızḳları ṣahiblerine teslīm olur ve daḫı Yā Süleymān aşlan başlu melek kim adına Ṭamāġā Ṭarāyıʾl'dur. Ne ḳadar ki ḫākī cānavarlar var ise eger yir yüzinde eger yedi ḳat yer içindedür eger ol cānavarlar yırtıcı ya ṭartıcıdur ve eger çerende ya perendedür. Ol cānavarlaruñ üzerine bu melek-i müvekkel'dür. Pes ol ḫākī ḥayvānātuñ (10) her seḥergāhta yine seḥer vaḳtinde cemīʾ-i mevcūdatuñ ḥayvānātuñ ol seḥergāh miḳdārı olan rızḳlarına ḳudret mīzānı birle vezn idüp bu melek-i müvekkele teslīm iderem. Andan ṣoñra bu melegüñ daḫı ḥükminde ṭoḳuz kerre yüz biñ melek-i müvekkel vardur. Anlara baḫş ḳılup teslīm ider. Andan ṣoñra birisinüñ ḥükmindedür. Ṭoḳuz kez yüz biñ ferişteleree ḥükm ider.

Andan ol ferişteler daẖı yedi ḳat yirüñ ṭopraġı ẕerresi ʿadedince feriştehlere ḥükm iderler. Ol feriştehlerüñ her birisi bir ẖākī cānavar üzerine müvekkeldür. Pes (15) bu tertīb birle ḥaḳḳuñ ḳudreti birle ve melekūti müvekkel ḳuvveti birle ne ḳadar ẖākī cānavarlar var ise cemīʿisine taḳdīr olan nafaḳaları bī-ḳuṣūr ṣāḥiblerine teslīm olur ve daẖı Yā Süleymān bu dört müvekkel feriştelerüñ şol kerkez şeklinde olan feriştehüñ adı Kemāḳādaʿāyıl'dur. Ne ḳadar havā-yı perrende vüḥūşu ṭuyūr var ise cemīʿisinüñ üzerlerine müvekkeldür ve daẖı bu melek-i müvekkelüñ daẖı ḥüḳminde iki kez yüz biñ feriştehler vardur ki hevā-yı perende olan cānavarlaruñ taḳdīr olan rızḳlarını Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ġayb ḥazīnesinden alup (20) ḳudret mīzāni-y-ile vezn idüp bu melek-i müvekkele naḳīri ḳıṭmīr teslīm iderem. Bu melek daẖı olup ol on iki kez yüz biñ feriştelere baẖş ḳılup teslīm ider. Ol feriştehlerüñ daẖı her birisinüñ ḥükminde

[320b]

(1) on iki kez yüz biñ ferişte vardur. Ol hevā-yı perende ḳuşlaruñ rızḳlarını kendünüñ ḥükminde olan feriştelere teslīm iderler. Ol feriştelerüñ ḥükminde güneşüñ şuʿlesi ẕerrelerince feriştehler vardur ki ol müvekkel feriştelerüñ daẖı her birisi bir hevā-yı perende üzerine müvekkeldür didi. Pes tertīb birle rezzāḳ-ı ʿālemüñ ʿīnāyeti-y-ile melek-i müvekkellerüñ ḳuvvetiyle ol perende havā cānavarlaruñ taḳdīr olan nafaḳaları o seḥergāh ki tā yine seḥer vaḳtine (5) yitinceye deg ḳısmet olan rızḳların bī-ḳuṣūr teslīm iderem ve daẖı yā Süleymān ol adam şeklinde olan melek-i müvekkelüñ adı Selāmaṭarāyıl'dur, Ādemi zāduñ nafaḳaları üzerine müvekkeldür. Pes ne ḳadar insan var ise anlaruñ taḳdīr olan nafaḳaların daẖı bī-ḳuṣūr Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ġayb ẖazīnesinden alup ḳudret mīzānı birle vezn ḳılup ser-cümle bu melek-i müvekkele teslīm iderem. Andan bu melek-i aʿzamuñ daẖı ḥükminde on iki kez yüz biñ müvekkel ferişteler vardur. Ol nafaḳaʾ-i insānı taḳsīm teslīm ider. O feriştehlerüñ daẖı (10) her birisinüñ ḥükminde on yedi kez yüz biñ melek-i müvekkel vardur. Ol taḳsīm olan rızḳ-ı insānı anlara baẖş ḳılup teslīm iderler. Ṣaḥīblerine teslīm idüñ diyü tenbih ḳılup teslīm iderler. Andan ṣoñra ol müvekkel feriştelerüñ daẖı her birisi yeryüzinde biten nebātātuñ ḥisābınca ve aġaclaruñ buṭaḳları ve yapraḳları ʿadedince melek-i müvekkeldür ḥükm iderler. Pes ol melekleri daẖı ol taḳdīr olan nafaḳaʾ-i insānı alup her bir insüñ üzerine bir melek-i müvekkelü vardur. Aña teslīm iderler. Pes bu tertīb üzerine ol Ḫallaḳ-ı (15)ʿālemüñ ve rezzāḳ-ı ben-i ādemüñ ḳudret birle melek-i müvekkellerüñ ḳuvveti birle cemīʿ-i ḥayātda olan insānuñ eger kāfür eger müsülmānuñ ve eger müʾmin ve eger bī-imānuñ ser-cümlesinüñ ol seḥerki tā yine seḥer olınca taḳdīrde ḳısmet olan rızḳlarını bī-ḳuṣūr ṣaḥīblerine irse gerek rızḳları ellerine girse gerek.

Naẓım

Her ne deñlü varsa dīvan ẖalḳı ʿālem cānavar

Ḥaḳḳuñ emri birle taḳsīm iderem rızḳı irer

Böyle diyüp ol zamān Mīkāʾil oldı pes ḥamūş
Diñleyüp Şāh-ı Süleymān ʿibret alur pür-hüner

Gör ne aʿẓam kimsedür Mīkāʾil iy pāki cān
(20) Ḳısmet ider ḫalḳa cümle rızḳı hergün mā-ḫażar

Bu ne ḳudret bu ne ḥikmet bu ne ʿibret yā aḫī
Rızḳını eşyāya verür rāzıḳı şöyle ki var

Ẕī ġanī kim kibrü tersā vü yehūdā irmeni
Aña ʿāṣī olmış-ıken rızḳın eksümez nāmu var

Kimsenüñ yüzine urmaz ʿaybını kesmez ẕevāz

[321a]

(1) Līki luṭfı ḥaznesinden rızḳ virür ser-te-ser
ʿĀḳılısañ ḳıl iṭāʿat şākir olup rızḳına
Vir ṣalāvat Aḥmed'e hem ümmetiyseñ tācu var

Neşir

Ḥakīm ḳavlince Süleymān Mīkāʾil'den bu ʿibret Allāh sözi kim işiddi. Şāniʿuñ ṣunʿı fikrine varup bu sırra ʿaḳlı yitdügince ḫālıḳa secdeʾ-i şükr itdi. Andan Süleymān yine suʾāl idüp eyittidi ki yā ḳarundaşum Mīkāʾil her seḥergāh cemīʿ-i yaradılmış ḥayātda olan maḫlūḳātuñ rızḳlarını taḳsim ki idersin dāyim her şeyʾüñ (5) rızḳına her gün bir vezn üzerine ḳısmetimü idüp virürsin. Veyaḫud baʿżına artuḳ ve baʿżına eksük mi virürsin, dedi. Mīkāʾil cevāb virüp eyitdi ki yā Süleymān eger insü eger cin ve vüḥūş eger ṭuyūr ve eger çerende ve eger perende ve eger baḥrī ve yüzüci cānavardur. Ve eger uçucı ve eger ṭartıcı ve yırtıcı ḫāki cānavardur. Ser-cümlesinüñ rızḳlarına her seḥer ki Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ġaybı ḫazīnesinde ḳısmet olursa anı ṣunaram ger ziyādedür ve ger eksükdür yedi ḳudretden ṣunılan azıḳdan ẕerre ḳadar (10) pes kim ṣunmaz ḳadirüñ ḳudreti ḫazīnesünden emr olanı teslīm iderem.

Naẓım

Her kişinüñ tā kim olsa ḳısmeti
Her gün anıviriseñ Ḥaḳ ḥażreti

Ẕerre deñlü ḳısmetin eksük benem
Hiç elümden gelmez illāki tamām

Bāyı ḫoca daḫı ḳul şāh-ı gedā
Rızḳını virür men anı padişā

Emr-i Ḥaḳ'dan ṭaşra başmazam ḳadem
Ger başam olur vücūdum hep ʿadem

Ger melekdür ya Süleymān ya felek
Cümle Ḥaḳ emrin ṭutar bilmek gerek

Ḥükmine kim ider ise ol İlāh
Kāmil olan dāyima kāmil gerek
(15) Emr-i Ḥaḳ'la dāyima ʿāmil gerek

Ḥaḳḳ'uñ emrine kim meʾmūr ola
Şah muṣāḥibi ola ger mūr ola

Yā Süleymān ḥaḳḳuñ emrin duta gör
Dü cihān varlığına öte gör

Emr-i Ḥaḳ'dan ṭaşra başma şāha pā
Tā olasın dü cihānda pādı-şā

Böyle diyüp şāha Mīkāʾil emīn
Oldı ḫāmūş vir ṣalāvat yā mübīn

Ḳıṣṣaʾ-i Sām Süvār

Ḥakīm ḳavlince Süleymān ʿaleyhiʾs-selām melekūtiʾs-semāvāti ile ḳudret Ḥaḳ'dan feṭḥ-i kelām açup söylemekde ammā kim bizüm ḳışṣamuz Semendūni Cinne geldi. Nite olzamān kim (20) Semendūni Cindi periler sulṭānı ḳızı Hümāy-ı Dil-fürūz'uñ nāmesinden bu ḫaberi kim işitdi. Ve Sām'ı öldürgil tā kim anuñ ḫavfı benüm üzerimden gide senüñ helālüñ olam didi, bildi. Semendūni Şah-ı Cindi beġāyet şād-mān

[321b]

(1) olur, emr eyledi. Ne ḳadar kim cin çerisi var-ise ḳatına cemʿ oldı. Birḳaç ay olıcaḳ Semendūni Cind daḫı çerisin cemʾ eyledi. Semendūn'u çerisin cemʿ itmekde Rūḥ-ı Şah üzerine vara bizim ḳışṣamuz ol yañadan cind-ile Sām-ı Süvār'a geldi. Nite çünkim Rūḥ-ı Şah-ı Cind'iñ çerisi cemʿ oldı. Andan Semendūn-i Cind üzerine varup gitmege tedbīr itdiler. Kimi eyitdi ʿummāndan çıḳup hava yüzinden dem çeküp gidelüm kimisi didi kim yir (5) yüzinden gidelüm. Ammā kim Rūḥ-ı Şahı Cind eyitdiki Semendūni Cindi

bilirsiz mekkāru ḳahharu cabbāru melʿūn biz anuñ üzerine ġāfil varmayıcaḳ olursavüz çoḳ fesād olur bizim çerimüz yir üzerinden gidecek olursavüz ya gökden uçup gidecek olursa Semendūn'uñ cinnileri ṭuyarlar. Aña ḫaber virürler ammā kim bize gereklisi budur ki ʿummān ḳaʿrından gidevüz, muḥīṭ ḳaʿrına varavüz.Bu muḥīṭ ḳaʿrından gidevüz maġrib cezīrelerinde memeleketine yaḳın varıcaḳ yeryüzine çıḳavüz. Muḳābil muʿārıż olup Semendūnı bulavüz (10) Sām'ı aña ḥavāle ḳılavüz, diyüp bu tedbīri idip andan ṣoñra Rūḥ-ı Şahı Cind emreyledi. Ol Sikender'den yadigār biñ pāre şişeʾyi getürdiler. İçine Rūḥ-ı Şah ile Sām Süvār girip oturdılar. İçine Sām içün ḳırḳ günlük aẕıḳ ḳodılar. Şarābın baña bin ḥāżır itdiler andan ḳubbenüñ ḳapusını berkitdiler. Ṣu içine girmesün diyü daḫı cinniler gelüp ḳubbenüñ ḳulplarından götirdiler. ʿUmmān deñizinüñ içinde giderleridi. Ḳubbenüñ çevresinde yürürleridi. Deñiz ʿacāyiblerin Sām ile Rūḥ-ı Şahı Cind teferrüc iderleridi. Nite (15) şöyle ki birgün deñiz dibinde giderken nā-gehān bir bölük cānavarlar görindi. Nite ḳaʿr-ı deryā içinden nā-gehān bir ġırīv ḳobdı. Cinnī leşkeri birbirine girdi. Rūḥ-ı Şāhı Cind görüñ diyince bir bölük ʿāṣī cānavarlar göründi kim başları ḳurt başına beñzer ḳulaḳları fil ḳulaġı bigi sīnesi ḳablanlayın tülü ḳarnı balıḳ ḳarnı bigi ḳolları pençeleri bebür beyān pençesinleyin ayaḳları daḫı deve ayaġınlayın tülü velākin deryā içinde tüleri ışlanmaz. Velākin bir kezden ol cānavarlar ḳurd ulur bigi ulurdılar. Bir (20)ʿaceb daḫı bu kim ayaḳlarınuñ üzerine ḳalḳup daḫı ol pençelü ellerine balıḳ dişlerinden yaraḳ alup bu cinnilerüñ üzerlerine hücūm itdiler. Nice cinnileri urup helāk iderleridi. Velākin varduġınca ol

[322a]

(1) cānavarlar daḫı artup ziyāde bu ḥālet üzre ṭururken Sām gördü kim cinnileri rencūr mehcūr eylediler. Sām ḳafes içinden raʿdı var eyle naʿra urdı ki ṭamlubāzdan ḳaz ürker gibi Sām'uñ naʿrasından ürkdiler, gitdiler.

Naẓım

Çün ʿadūdan ḳurtulur Sām-ı Süvār
Ḫālıḳ'a şükrini ḳıldın bī-şümār

Ḳıldı ḥayrān ol ʿacāyib ḳudrete
Oldı vālih pehlevān oldı ḥikmete

(5) Didi görüñ ol ḥ…..pādişāh
Baḫrüñ içre gör neler ḳılmış İlāh

İşbu Ṣunʿı var ḳıyās bī-gümān
Kim bu resme ḫilḳat ider müsteʿān

Ḳurıdan çoḳdur deñizde ḫilḳati
ʿAḳl iḥāṭa itmedi bu ḥikmeti

Ṣunʿın anuñ dise olmaz işbu dil

Şerḥe ʿāciz yetmiş iki dürlü dil

Fikr-i bārīk irmez aña yā emīr

ʿAḳl erişmez bu ne ḳudret yā kebīr

Ṣunʿı ḥaḳḳı güş idüben pür-hüner

Gözüñ açup ʿaḳlunı daḫı uyar

Tā ki benden şāha ʿibret alasın

Ḥikmeti baḥrine Ḥaḳḳ'uñ ṭalasın

Ṣunʿa baḳ ki Ṣāniʿu ki bilesin

(10) Aña göre ṭāʿatü ki ḳılasın

Nuṭḳını Firdevsi'nüñ gūşıña ṣal

Vir ṣalāvat Muṣṭafā'ya māhı-sāl

Neṯir

Ḥakīm ḳavlince Sām'uñ naʿrasından ol cānavarlar ürkicek Rūḥ-ı Şāhı Cind'i Sām'uñ erligine, şecāʿatine, ṣalābetine taḥsīn ḳıldı. Daḫı gördiler nā-gehān bir bölük cānavarlar ẓāhir oldı. Nite ādem heyʾet velākin dört yüzi var. Her bir yüzinde üçer gözi var. Depesinde gergedan şāmı gibi birer şāḫı var. Ḳulaḳları daḫı gergedan ḳulaġına beñzer ve adam elleri bigi elleri var. Ammā ki barmaḳları (15) yırtıcı cānavar pençesi bigi ayaḳları daḫı bebür ayaġı gibi velākin ulu balıḳ ḳarnı gibi ḳarnı var. Pullu ḳuyruḳları daḫı yılan ḳuyruġı bigi ellerinde ʿūd ve kāfur aġacı götürüp gelür. Cinnilerle cenge ṭurdılar. Velākin cinniler anlara ġālib geldi. Eyle ḳırdılar kim ol ḳavm ḳaçdılar. Nıṣfı daḫı ḳalmayup ṭaġıldı.

Naẓım

Ḥaḳ Teʿālā ṣaḳladı itdi ḫalāṣ

Ḳıldılar Ḥaḳ şükrün ol dem ʿām u ḫāṣ

Şükri Ḥaḳḳ'ı ʿārifiseñ ḳıl edā

Tā ki niʿmet vāfir ola ketḫüẕā

(20) Niʿmeti vāfir dilerseñ şākir ol

Raḥmet-i ḥaḳ isteriseñ ẕākir ol

Düşmeni ḳahr itmek isterseñ tamām

Ḥaḳḳa ṣıġın cān u dilden yā ḥümām

Vir ṣalāvāt Aḥmed'e daḫı hezār

Raḥmet ide tā ki saña kirdigār

[322b]

Neṯir

(1) Ḥakīm ḳavlince ol cānavarları görüp taʿaccüb itdi. Gördi ki nā-gehān bir dürlü cānavarlar daḫı geldiler nite ḳaddi heyʾetleri adam başları balıḳ başı gibi adam ṣaçı gibi ṣaçı var ġāyet uzun yelpüzeleri var, gözleri balıḳ gözi gibi degürmi ṣaru, kirpikleri yoḳ, yüzin daḫı balıḳ yüzin gibi sivri, aġızları añakları boyunları insān boynı gibi arḳaları daḫı balıḳ gibi pullu (5) ḳarınları ḳoyun gibi ḳıllu, ḳolları uzun, elleri ġāyet ulu, ayaları yaṣṣı, barmaḳları ḳıṣa, ayaḳları deve ṭabanına beñzer yaṣṣı ḳuyruḳları gibi cinniler ol maḫlūḳı görüp ḳorḳdılar. Velākin Ḥaḳ Teʿālā ṣaḳladı. Gelüp ḳıyışmadılar, ṭurdılar. Sām ile Rūḥ-ı Şāh leşker çeküp gitdiler.

Naẓım

Gör neler ḫilḳat ḳılur deryā içinde kirdigār

Güş idicek vālih olur ʿāḳıl anı kāmukār

Bir ʿacāyib fiṭrata ḳılġıl [illegible] her zamān

Tā ki ṣāniʿden olasın sen āgāhu nām u dār

Dāsitān-ı Semendūn-i Hezāryek Dest

(10) Ḥakīm ḳavlince çün kim Sām Süvār deryā dibinde cinniler ile yedi gün kim gitdiler gelüp ʿummān deryāsı içinden çıḳuben daḫı ʿummān baḥri ḳoyulduġı yire gelüp deryā-yı muḥīṭe girdiler. Çün kim muḥīṭ deryāsına yetdiler. Cinniler Rūḥ-ı Şāhı Cind'e didiler kim deryā-yı ʿummāndan çıḳup muḥīṭ deryāsına geldüñ. Bu deryāda ʿaẓīm cānavarlar vardur. Ġāfil olmayalum kim bizi helāk itmeyeler diyüp cemīʿ-i cin leşkeri bir yirde ittifāḳ-ıla yüriyüp deryā-yı muḥīṭi vaṣaṭından giderler. Yidi muḥīṭ cānavarların temāşā iderleridi bular. Bunda (15) bizüm ḳıṣṣamuz ol yañadan Semendüni Cind'e geldi. Nite Semendūn-i Şāhı Cind daḫı leşkerin cemʿ eyledi kim Sām Süvār'uñ ve Rūḥ-ı Şāh-ı Cind'üñ üzerine gide ammā kim vezīrler cevāb virdi kim yā Semendūn-i Şāh-ı Cind devletüñe lāyıḳ ṣaʿādetüñe lāyıḳ tāc u taḫtuña lāyıḳ budur kim evvel Rūḥ-ı Şāh-ı Cind'e bir cāsus gönderelüm. Görelüm ki Sām Süvār vaḳıʿ anda mıdur yāḫuẕ degül midür aña göre yaraḳ idelüm didi. Semendūn-i Cin ol sözi muḥabbe görüp Semendūn-i Şāh-ı Cind buyurdı. Birḳaç cinniler varup Rūḥ-ı Şāhı, Sām Süvār'ı cāsuslar neyler (20) diyü aʿmāḳı cin cinnilerle kim getdi. Semendūn-i Cin daḫı cāsuslar-ıla gelmesine intiẓārda cāsuslar daḫı dem çeküp gitdiler. Gelüp ol deryā dibindeki maḳām-ı Rūḥ-ı Şāh'a yetdiler. Ḫaber alurlar kim çerisin

[323a]

(1) cemʿ eyledi gitdi. Semendūn'a ʿarż itdi. Dīvāndan ʿāḳ cin daḫı ol cinnilerle deryā ḳaʿrından gitdiler. Gelüp ol dem Semendūn'dan yaña yine ʿazm itdiler.

Naẓım

Diñle imdi ḳıṣṣa nedür nolısar

Şerḥ işidürseñ nām u var

Līki virgil ḫoş ṣalāvat Aḥmed'e

Tā ki raḥmet ḳıla saña dād ü ger

ʿAcāyib Dīden-i Sām Der-ḳaʿr-ı Deryā-yı Muḥīṭ

Ḥakīm ḳavlince bizüm ḳıṣṣamuz yine ol yañadan Sām'a (5) geldi. Nite çün kim Sām birle Rūh-ı Şāh-ı Cind cinnī çerisi-y-ile gitdiler. Deryā ʿacāyiblerin teferrüc kim itdiler. Andan ṣoñra bir gün deryā-yı muḥīṭ ḳaʿrında yürürkin bir cin gelüp didi kim hey ġāfil meşev ki deryā-yı ʿummāndan geçüp deryā-yı muḥīṭe girdüñ bu muḥīṭ deryāsınuñ ʿaẓīm cānavarları vardur kim bir leşkeri aġzına ḳoyup bir loḳma ider. Vaḳtiñüze ḥāżır eliñüz diyicek Rūḥ-ı Şāh-ı Cind ḳubbeden çıḳup çerisin cemʿ ider ṣaf alāy bağlayup daḫı öñlerince altı yüz cin Sām Süvār'uñ ḳubbesini götürüp giderdi. Sām ḳubbenüñ içinde oturup ʿīş (10) iderdi. Ṣalıḳ elinde ḳam ḳam ḳılıc bilinden Allāh'uñ ismi dilindeyidi.

Naẓım

Vaḳtine ḥāżır olup Sām-ı Süvār

Gözledi ḫaşmın deñizden nāmudār

Serfirāz olan kişiler bī-gümān

Ġāfil olmaz her zamān şöyle ki var

Neşir

Ḥakīm ḳavlince Sām Süvār bu vech-ile kim ḳubbe şīşe içinde otururken cinnī leşkeri daḫı çevresinde yürürken nā-gehān iblīs-i ʿaleyhiʾl-laʿine deryā-yı muḥīṭ içre girdi. Birinci ḳat yir altında mekānına giderken gördi ki Sām Süvār İskender-i kübrānuñ ḳubbesinde İskender anı (15) bağdaş ḳurup oturmış. Rūḥ-ı şāh-ı Cindi, cinnileri ol ḳaṣr-ı ḳavādır omuzlarında götürmiş. Devrinde ṣanasın kim Sām Süleymān'ı zamān olmış kim ḳamu cinnī ḳavmi emrine fermān olmışlar. Ḳam ḳam ḳılıcı bilinde ḳahramān ṣalığı elinde

Naẓım

Çün kim iblīs ol racīmi laʿneti

Sām'ı gördi ḫışma gelmiş gey ḳatı

Didi buña kimsene olmaz ḳarīm

Ol Semendūn özi ḳorḳar hem ḳarīm

Biñ Semendūn olsa ger cān alıcı

Tīġ-ı Sām'dan ḳorḳar göricek ici

Bu ne ḳarīm olmaya birinci çarḫ

ʿĪsin anuñ ideridi görse telḫ

(20) Yiryüzinde ḳomadı hiç düşmeni

Ḳan ḳaşanur ḫaşmıgeyüp cevşeni

Şimdi deryā içine girmiş durur

Ejdehā gibi hemān ṭurmış durur

Buña kimse ceng olumaz yüz be yüz

Āh elinden Sām Süvār'uñ biñ yüz

[323b]

(1) Böyle diyüp eyledi آمين racīm

Vir Salāvat Muṣṭafā'ya gey delim

Neşir

Ḥakīm ḳavlince iblīs laʿīn ol demki Sām Süvār'ı gördi. Ḥasedinden āh u efġān ḳılup naʿra urdı daḫı diledi kim Sām'ı deryā dibinde helāk itdüre. Yaʿnī kim ḫadem ü ḫaşemi-y-ile deñiz cānavarına yutdura. Andan buyurdı. Şeyāṭīñ neslinüñ cümlesi (5) deryāy-ı muḥīṭüñ ʿaẓīm cānavarları odlar atup incitdiler. Eyle kim şeyāṭīn ẕüriyyeti ḳorḳusından ġulusından deryā-yı muḥīṭüñ cānavarları cümlesi yirlerinden Ḳāf miṯāl deprenüp yir gibi zelzeleye gelüp daḫı ḥareket itdiler meger kim balıḳlar içre bir balıḳ varıdı. Gevdesinüñ ṭolı ʿarżı elli ferḥsaḫ olayıdı ol balıḳ bir balıḳı ḳovarken Sām ṭurduġı cin leşkerine geldi. Balıḳ ol şīşeʾi cinniler-ile görüp Sām'ı ḳaṣr-ı ḳavādır yir-ile götürüp cinniler ile deme çeküp yutdı. Ammā ki ṣırça şīşenüñ çevresinde olan demür ḳafesüñ ḫançerleri ṣuġlıḳ demürlerinüñ uçları balıġuñ aġzı içine dimāġına batdı. Boġazından geçmeyüp aġzında ḳaldı. Balıḳ acısından kendüyi bilmedi. (10) Bu yañadan Sām görüp āh eyledi. Naʿralar urdu, ḥayḳırdı. Çāre olmadı. Diledi kim ḫançer çeküp şīşenüñ ḳapusından çıḳup balıġuñ aġzı maġzı içine ḫançerler urup helāk ide lākin ġarḳa varam diyüp ḫavf eyledi. Daḫı hiç çāre bulmayup Ḥaḳḳ'a tevekkül ḳılup münācāta meşġūl oldı. Naḳl-i Loḳmān bu ammā ki Eflāṭūn eydür. Çünki balıḳ çeküp taḫtı bendü demür

ḳafes-ile Sām'ı kim ḳubbeʾi şīşeʾile yutdı. Ḳafes ile şīşe balıġuñ nışfi aġzından ṭaşra ḳaldı. Çün kim Sām ḳubbenüñ nışfi ṭaşra ḳaldığını görüp secdeʾ-i şükr itdi. Meger kim bir ejdehā varıdı. Deryāy-ı (15) muḥīṭde anuñ miṯāli ejdehā yoġıdı. Nite başı Kūh-ı Albuz ḳadar gevdesi Kūh-i Ḳāfca ola her bir pulı bir ḫırman ḳadar varıdı. Sām'ı şīşe-y-ile yudan balıġı gördi deme çekmek dileyince balıḳ ejdehā ḳorḳusından hemān dem ḳaçdı. Ḳanad açup her bir yelpūzesi deryādan ṭaşra göründi. Ḳulleʾ-i kūh-ı semāvāt gibi ḳaçdı. Ejdehā daḫı ol balıġı ḳodı getdi. Cinniler ol ʿalāmeti görüp ḳorḳup her birisi uşaġı vü irisi Sām'dan vāzgeçüp Rūḥ-ı Şāh-ı Cind ile ḳaçup gelüp Sām'a maḳāmlarına yetdiler. Āh kim Sām balıḳ aġzında ḳaldı diyüp āh u efġān (20) itdiler.

Naẓım

Çün ki ʿakse döndi çarḫ-ı rūzigār

Düşdi balıḳ aġzına Sām-ı Süvār

Rūḥ-ı Cindi işidüp efġān ider

Tā ki ḳılup aġlarıdı zār u zār

Neṯir

Ḥakīm ḳavlince Rūḥ-ı

[324a]

(1) Şāh-ı Cind Sām'uñ aḥvālini bilüp āh eyledi. Bular mātemde ammā bizüm ḳışṣamuz ol yañadan Semendūni Cinn'e geldi. Nite ol vaḳt kim Semendūni Hezār-yek Dest çerisi cemʿ itdi. Ol cezīreye vardı kim anda Rūḥ-ı Şāh-ı Cind olurdı. Deryā-yı ʿummān dibinde Rūḥ-ı Cind'üñ sarāyına yetdi. Andan ol Sām helālı ḳız sarāydan çıḳup ḳaçdı. Semendūn işidüp ʿaḳabince getdi. Çün kim ḳıza yetdi. Ḳız kendüzin ḫançere urup helāk eyledi. Semendūn ḳızıñ helākın (5) görüp beġāyet incindi, acıdı. Ol acı-y-la rūḥ-ı şāhuñ cinnileri ele girürse mecāl virmeyüp helāk eyleye bir niçe gün anda ṭurdı daḫı Rūḥ-ı Şāh'uñ ʿaḳabince getdi. Ḳaṣdı bu kim Rūḥ-ı Şāh-ıla Sām'ı bulaydı intiḳāmın alaydı. Pes bu niyet üzerine ʿazm ḳılup cin çerisi-y-ile göçüp ʿummān ḳaʿrından deryāy-yı muḥīṭe getdi.

Naẓım

Baḥr-i cūşān miṯli çekdi ol çeri

Baʿżı cinnü baʿżı ġūlu hem perī

Cinnilerden çalḳanup baḥr-i muḥīṭ

Kāh-veş oynatdı altında yiri

Neṯir

Ḥakīm ḳavlince Semendūn-i Cin, cin çerisi-y-ile gitmekde bizüm ḳıṣṣamuz (10) ol yañadan Rūḥ-ı Ṣāh-ı Cind'e geldi. Nite çün kim Rūh-ı Ṣāh-ı Cind Sām'ı balıḳ yutduġın kim gördi. Nevḥasın felege irgürdi. İy dirīġā Sām bigi pehlevān balıḳ şikemi içre helāk oldı diyü ben āhu āhından felek yüzin siyāh idüp çerisin cemʿ idüp birḳaç cinni Sām'uñ balıḳ ʿaḳabince gönderdi ki göreler ol balıġuñ maḳāmını ne yirde durur ola kim bu furṣat bulup helāk iderlerdi. Nā-gehān bir cin gelüp tācını yere urdı ve aġladı cānu cigeri ṭaġladı. Semendūn'uñ geldüginden tācını taḫtını ṭaġıdup ḳızı Zuvzihi Sarāyı'ndan ḳaçup Semendūn ardından yitüp ḳızınuñ (15) Sām ʿışḳına helāk oldığın Semendūn'a el virmeyüp Sām'dan özge kimse viṣāli dāmına el uzatmaduġın beyān eyledi.

Naẓım

Virdi ol ḳara ḫaberden bildigün
Taḫtı yanup ḳızı daḫı öldügin

Ol Semendūn-ı Cin ẓulmın itdi şerc
Vir ṣalāvat Muṣṭafā'ya mā-ḥażar

Der-münācāt-ı Sām

Ḥakīm ḳavlince çün kim Sām, Rūḥ-ı Ṣāh-ı Semendūn'uñ gelüp yıḳup ḳızı öldürdügin gūş idince āhu efġān eyledi. Hemān dem Sām ḳayusı ḳalmadı. Felek yüzinden leşkerin çeḳüp memleketine getdi. Yandı yaḳıldı bular vilāyetine gitmekde bizüm ḳıṣṣamuz ol yañadan Sām-ı Süvār'a geldi. Nite ol zamān ki Sām-ı (20) Süvār'ı balıḳ yutdı. Ol ḳubbeler kim yedi ḳubbe idi. Her bir ḳubbesi ṭolı ʿarżı ḳırḳ eriş idi. Cümlesinün ḳapusı biridi. Ṣu girmezidi, ḥikmet birle ol ḳapunuñ yaruḳları ṣıvanmışıdı. Ziftlenmişidi Sām daḫı ḳam ḳam ḳılıcı belinde biñ bir ṭoplu

[324b]

(1) ṣalıḳ elinde Ḥaḳ Teʿālā'nuñ biñ bir adı dilinde ẕikr iderdi, ḥāline şükr iderdi. Ammā kim balıḳ yutduġını daḫı andan bildi ki ṣırçalardan ṭaşra balıḳuñ başı görünürdi. Vażʿı belürürdi. Ammā kim balıġuñ daḫı nefesinden ṣırça ḳırdı. Sām issiden buñaldı, bir ṭarafdan issi zaḥmeti, bir yañadan balıḳ yutduġı zaḥmeti, bir ṭarafdan cān zaḥmeti bir ʿaẕāb idi kim vaṣfa gelmez. Sām gördi ki kimseneden çāre yoḳ bu derde pehlevānlıḳ daḫı ṣıġmaz. Diledi kim ḳapuyı aça ve daḫı ḳam ḳam ḳılıcınla (5) balıġuñ başını yara yine fikr eyledi kim farażā ki balığı helāk idem. Ben ḫūṣūda helāk oluram. Şīşe içre ṣuyum var, nafaḳam var ammā kim aña ṣıġınuram beni ejdehā aġzından ḫalāṣ eyledi gökyüzinden inerken ṣaḳladı yedi ḳat gökden ṣaġ selāmet geçürüp çarḫ ile dönderdi. Altı ḳat yirüñ altında bekledi. Ümīẕ vardur kim bu balıḳ ḳarnından daḫı ṣaḳlaya diyüp diyüp Ḥaḳḳ'a münācāt itdi.

Naẓım

Didi Yā Rab faḫr-i ʿālem ḥürmeti
Ol Ṣafiyyullāh-ı Ādem (ḥürmeti) ḥürmeti

Ol Neciyyuʾllāhı Nūḥ'uñ ḳurbeti
Ki itdi daʿvet yol içre himmeti

Ol Ḫalīl'üñ ḥürmeti çün kirdigār
(10) Ki oldı bustān aña yanan dūde nār

Ol kelīm'üñ ḥaḳḳı ger dutsa ʿaṣā
Olayıdı yidi başlu ejdehā

Ṭāʿatı Dāvud içün ḳayyūm-ıdı
Çīnī pūlād ellerinde mūm-ıdı

Kūhı nālān eylemişdür zār ile
Ḳabladuñ ervāḥını envār ile

Ḥażreti ʿĪsā içün kim geliser
Mürdeʾ-i zinde cihānı ḳılısar

Ol gelecek Aḥmed ü Maḥmūd içün
Kim maḳām virdüñ aña Maḥmūd içün

Ḥaḳḳına Levlāke didüñ yoḳ gümān
Böyle diyüp itdi nāliş Sām Süvār

Vir ṣalāvat Muṣṭafā'ya yādigār

Ḳıṣṣaʾ-i Rüstem-i Dāsitān-ı Zāl

(15) Ḥakim ḳavlince Sām Süvār balıḳ aġzında münācātda ḫalāṣ olmaġa rabbine ṭāʿat itmekde ammā ki bizüm ḳıṣṣamuz ezin cānib Rüstem-i Zāl'e geldi. Nite ol zamān kim cāẕūlar ḳalʿasını görmeyüb oġlı Rüstem'den ḫaber bilmeyicek beġāyet acıyup Ḥaḳḳ'a tevekkül itdi. Nā-gehān Küderz pehlevānuñ refiḳleri gelüp Küderz pehlevān cengde belürsüz oldı gelmedi didiler. Zāl ġamkīn olup otururken nā-gehān Geyv-ile Küderz geldi. Ol cāẕū ʿavratlaruñ birisini bend itmiş ṣaçından süriyüp getürdiler. Zāl'e ʿarż eylediler. Andan Zāl görüp feraḥ olup ol ʿavratı luṭf-ıla yanına getürüp Rüstem ḥayātından ṣordı. Cevāb (20) virdi kim ṣāġ u selāmet durur, demür ḳafes içinde Zāl işidüp şād oldı. Andan yine Zāl ṣordı kim Yā sāḥire bu ne ḥāldür kim bu ḳalʿa

görinürken görünmez oldı didi. Cāẕū eydür: Siḥr iderüz görünmez didi. Andan Zāl-i Dāsitān eyitdi. İy sāḥire

[325a]

(1) nice ola kim bu ḳalʿanuñ siḥri bāṭıl ola ḳalʿayı görevüz. Cāẕū eydür: Beni āzād eylegil diyü vereyin nice gider didi. Zāl-i Dāsitān ʿahd itdi kim ḳoyuvire. Andan ol cāẕū ʿavrat itdi. İy Zāl-i Dāsitān ve iy Şāh-ı Sistān dilerseñ kim bu ḳalʿayı feṭḥ idesin. Saña ḳalʿa görine bu ḳalʿa içindeki cāẕū ve ʿavratlardan birisin bu ḳalʿaya ḳarşu dutup eñsesinden boġazlaġıl. Tā kim ḳalʿanuñ siḥri bāṭıl ola ḳalʿa görine didi. Zāl-i Dāsitān bu ḫaberi alup ʿahdüm yirine gelsüñ diyü (5) emr itdi. Küderz Pehlevān ol ʿavratı ḳoyuvirdi. Ol cāẕū ve ʿavrat ḳırḳ adım gidicek Küderz eyitdi. Yā Zāl-i Dastān bu ne sözdür kim eydürsin bu ʿavrat ḫalāṣ olıcaḳ bir cāẕū ʿavrat daḫı ḳatude bulursın sen itdüñse ben eylemedüm. Rüstem başı çün ben bunı öldürürem didi daḫı ʿavratuñ ardından yetdi şaçından süriyüp ḳalʿaya ḳarşu bu boġazladı. Ḳan yire aḳınca siḥri ḳalʿa bāṭıl olup ḳalʿa göründi. Zāl-i Dastān şād olup defʿi leşker serverlerine ḥükm eyledi, ʿazāyim yazılu yaraḳlar muḥayyā ḳılup raḫşlarına süvār olup ḳalʿaya yüridiler. Ṭabuld-ı gūş çalındı, dühüller (10) ötdi. Ḳalʿayı çevre alup ceng itdiler. Giryān cāẕūnuñ ḳalʿasın almaġa Rüstem yolına cān u baş oynadılar. Ol yañadan cāẕūlar daḫı naẓar ḳılup gördiler kim ḳalʿaları görünmiş siḥr gitmiş tiz sihr başladılar, gök gürler bigi avāzeler itdiler. Yıldırımlayın şuʿleler itdiler, yüller esdürüp yaġmurlar yaġdurdılar. Ẓulümāt itdiler ki Zāl-i Dastān'uñ leşkeri ḳıya gelüp çadırına ḳondılar. Velī Küderz cengden dönmedi. Ammā ki ġāyet ḳarañulıḳ oldı. Naçār olup döndi. Çadırına gelüp giderken çevresini gözedüp düşmenden iḥtiyāṭ iderken gördi ki bir ʿavrat ḳalʿadan çıḳmış tāzı atlayın ṭurmış (15) gider. Küderz ol sāḥireʾi göricek raḫşını sürüp irdi. Bir kez şöyle naʿra urdı ki cāẕūnuñ ʿaḳlı başından getdi düşdi dürüşdi. Siḥri kār ḳılmadı. Ḳurtılayıdı andan Küderz cihān-ı pehlevān ol sāḥire maġlūb oldı. Şāha getürdi andan Zāl-i Dastān eydür: İy sāḥire Rüstem ḥayātda mıdur didi kim ḥayātdadur ammā kim bu gice öldürmek dilediler. Bilmezem niçe itdi didi. Andan Zāl yine şordı kim yā sāḥire bu ḳalʿayı niçe alavüz çāre nedür şalıvir kim seni āzād ḳılavüz didi. Sāḥire eydür: Yā Zāl-i Dastān Zāl bu ḳalʿanuñ feṭḥi mümkin degüldür. İllā ki laġmı var durur. Ol laġımdan girmeyince Zāl didi kim laġım ḳanda durur. (20) Cāẕū eydür şu kenārındadur burada yaḳındur. Anda bir cāẕū vardur kim bizüm üstādumuz oldur Giryān cāẕūnuñ atasıdur. Kehvāḏayʾi cāzū dirler. Ol laġmı ol maġara içre şaḳlar ben daḫı aña giderdüm ki varam ḫaber ḳılam nā-gehān bu pehlevān

[325b]

(1) Bu pehlevān beni ġāfiliken dutdı. Bunda geldüm didi anndan Zāl eydür: İy sāḥire ol üstāẕuñuz ṭurduġı laġmı bize gösteresin āzād ḳılalum didi. Cāẕū eydür: göstereyim Zāl-i Dastān yirinden ṭurup on yedi pāre ceng āletin üzerinde arayide ḳıldı. Buyurdı bir şeb-reng Bādu Pā ḫār sem bir misk dem berḳ siper at çekdiler, Sām Süvār-veş süvār oldı. Andan serverlerden Küderz'i Geyv ile bilesince alup cāẕū ʿavrat ḳulaġuz oldı. Kehvār cāẕūya getdiler. (5) Giceye ḳarşu deryā kenārına yitürdiler. Biraz yir gidicek ol cāẕū ʿavrat Zāl'e bir ṣaru ḳapalı yir gösterdi daḫı eydür: İy Zāl-i dastān şol yüksek ḳayada bir maġara vardur. Ol üstāẕumuz anda olur beni ḳoyuvirüñ siz varup ol cāẕūyı öldürücek maġaranuñ ortasında bir dehlīz vardur. Ḳalʿanuñ rāst ortasında çıḳar didi. Cāẕū eyle

diyicek sāḥire-i Zāl ḳoyuvirdi. Velākin Küderz birḳaç adım gitdükden ṣoñra ḳılıc-ıla eñsesinden çalup ḫıyār mānendi Rüstem ʿışḳına iki böldi. Cān cihenneme ışmarladı ve daḫı maġaradaġı cāẕūyı daḫı helāk eylediler.

(10)**Naẓım**

Çün ki dastān itdi cāẕūyı helāk
Cāẕū şerrinden ḳılur ol yiri pāk

Ḳılıcaḳ cāẕūları dastān tebāh
İtdi taḥsīn erlikine mihr ü māh

Yıḳdılar ḳalʿaların idüp ḫarāb
Yaḳdılar cāẕūları ḳılup türāb

Gey ġazādur sāḥire ḳılmaḳ cezā
Bundan özge olmaz ḳaṭʿā ġazā

Ġāziler sulṭānı ol ki bī-gümān
Öldüre sāḥirleri ide ḳıran

Der-beyān-ı Temṯilāt-ı Dāsitān-ı Māżī

Gūş-i hūşı baña ṭutġıl nīk ü nām
Cān u dilden söyleyem emlaḥ kelām

Bu ceseddür hem cünān milk-i cihān
(15) Rūḥ olur Rüstem-i Dastān hemān

Diñle imdi nicesidür bu miṯāl
Fīʾl-miṯāl ʿaḳluñ durur Dastān-ı Zāl

ʿAḳluñuñ olur ḳuvāsı pehlevān
Nefs-i emmāre durur sāḥir inan

Cümle cāẕū nefsüñe olur ḳuvā
Buḫli şehvet ḥırṣu ḫışmu bī-nevā

ʿAḳl-ıla pīr ola rūḥuñ senüñ

Nefsüñüñ şıyā ḳovāsın düşmenüñ

Her ki nefsi itmeye teskīn pes
Vaṣlı ḥaḳḳa bulmaya vü destires

Nefsini teskīn iden müʾmin olur
Ḥaḳ Teʿālā'dan dilegin ol bulur

Eyle aḥmaḳ nefsine olur ġulām
Bizer andan Ḫālıḳ'ı Rabbʾül-enām

(20) Her kime ki nefsü serkeş ola rām
Cennet-i Firdevs ola aña maḳām

Kim diler ḥaḳḳı Ḫālāyıḳ'dan geçer
Rabb'in isteyen ʿālāyıḳdan geçer

Vir riyāżet birle naḳsa şimdi pend
Tā ki ṣoñra olmayasın derd ü mend

[326a]

(1) Naṣḥını Firdevsi'nüñ ṭut ber-kemāl
Bendi birle nefsüñe vir güş-māl

Der-münācāt-ı Firdevsī Ender-ḫatm-i Meclis-i Aḫer

İy bir avuç ḫāki ḳadar ḳudret ile ʿademden iẓhār getürüp peydā ḳılan Allāh. ʿAḳl u fehm ü cān u dil rūzī ḳılup ol ḫāki gūyā ḳılan Allāh. İlāhī sen ol ḳādirsin kim ḳudretüñe ġāyet bulunmaz. İlāhī sen ol ġāfirsin kim raḥmetüñe nihāyet bulunmaz. Bizüm ʿaḳlımuz her ne miḳdār ki bilürse bir maʿrifet ḫoẕ-nümāydür. ʿAnkebūt ne ḳadar muḥkem yaparsa bir ḫāneʾi (5) hevāyidür. İlāhī bizüm senüñ ẕātuñuñdan ne bildigimüz ola. Kim kelīmüñ kelāmı maḳāmı ḳurb-ı ʿizzetde. Der ḥadīṯ tübtü ileyk. Ve nedīmüken nidāsı meclisi ins ü vaḥdetde. Der ḥadīṯü lā uḥṣī-i ṯenāʾ-ı ʿaleyk. İlāhe raḥmetüñ (raḥmetüñ) üküş Firdevsi'nüñ cürmi ʿafv eylegil ʿināyet senden umar. İlāhī süleymān-nāmesin tamām itmek müyesser ḳıl hidāyet senden umar.

Naẓım

Umaram derde dermān **Yā Allāh**
Ṭapuñdur ḥākim ü sübḥān **Yā Allāh**

Ne ẕūrum var ne zer ne zer ṭutdum ne zādem

Bağışla cürmümi sulṭān **Yā Allāh**

(10) Degül taḳdīrüñe ṭābıḳ bu tedbīr
Müdebbirsin senüñ fermān **Yā Allāh**

Bu ġam baḥri ġarīḳ itdi vücūdum
Ḫalāṣ eyle dilü hem cān **Yā Allāh**

Hidāyet feṣāḥat ḳıl kerem ḳıl
Tamām ola tā ki dastān **Yā Allāh**

Bu Firdevsī umar ʿafv u ʿaṭā ki
Müyesser ḳıl aña rıżvān **Yā Allāh**

Der-duʿā-i Pādişāhıʾl-İslām Veʾl Müslimīn EʿāzallāhNaṣāra Yā Allāh

Ḥamdü bī-ḥad ol ḥażrete sezāverd kim kün dimekden ʿālemi ḫilḳat eyledi. Vücūda getürdi. Ve şenāʾe ne Maḥdūd ol ʿizzete lāyıḳdur kim ey kün yaradup kāh ġarba kāh şarḳa yitürdi. Bu Firdevsī bendesine hidāyet ʿināyet (15) rūzī ḳıldı kim bu üç yüz altmış altı mücellid kitābuñ yigirminci cildi daḫı tamām eylemegliġ müyesser eyledi.Biñ sekiz yüz otuz altı meclisüñ yüzünci meclisi söylemeglig baña muḳadder eyledi. بعد ازان انشاء الله تعالی bāḳī cildin daḫı sulṭāñ-ı aʿẓamu ḫāḳān-ı muʿaẓẓam sāyeʾ-i ilāhuñ Ildırım şāhuñ iṭālaʾllāhu ʿömre eyyāmı devletüñde himmetinde tamām ḳılavüz dilden elden geldügince neşrini lüʾlüʾan menşūran, naẓmını emlaḥ kelām ḳılavüz tā kim bu Süleymā-nāme sebebinden sulṭān-ı ʿālem (20) şehriyāruñ tācu baḫşu tācu vü kibrü tācidāruñ maḥbūb-ı ḫaşāyıl ve merġūb-ı şemāyıl ve şenāʾ-ü cemīl tā ḳıyāmet żikr olına yādigār ḳala ḫalḳ-ı ʿālem içre tārīḫ rūzigār ḳala

Naẓım

[326b]

(1) İy melik ki ḥażretüñdür ẓıll-ı yezdān kāmukār
Kāyināt ider vücūduñ birle faḫr u iftiḫār

ʿAdlüñe kisr-i ġulām medḥuña ḫātem zebūn
Milküñe ḥayrān Süleymān remzüñe isfendiyār

Bağladı tīġuñ zübānı ḥāsidüñ aġzın tamām
Kör ider rümḥuñ sinānı çeşm-i düşmen āşikār

Luṭf u fażluñ öger der eyyāmı ḳānūnī emīr
ʿAdl-i reʾyüñ birle buldı ḫalḳı ʿālemü iʿtibār

Desti bürüdüñ virdi tūsin çarḫa ḫātem ü gūş-mār
Ḫunük naʿlin idinür gūşına meh gūşivār

Bezmüñe sāḳī zuḥal razmuña behrām muṭīʿ
ʿAzmuña rehber ḫıżır ḥāfıẓuñ Ḥaḳ kirdikār

(5) Luṭf idüp Firdevsi'ye eyle kerem şākir ola
Ṭūṭī-i şekker-şikendür şiʿri dürri şāhuvār

Çün Süleymān-nāme şāha nām nīküñ ḳala ebed
Ḥayy ü ḥāfıẓ ḥażretüñi ḥıfẓ ḳılsun pāyidār
Āmīn Yā Rabbeʾlʿālemīn

4. DİZİN-SÖZLÜK

āb (Far) su
280a/08, 292a/10, 316a/02, 318b/14, 319b/19

ābād (Far) mamur, şen
293b/16

ābādān (Far) mamur, bayındır, şen
312b/11

ʿabd (Ar) kul, köle
300a/20, 317b/07, 317a/07

ābdār (Far) parlak

ābdest (Far) Namaz için din icabına göre el, ağız, burun, yüz; dirseklere kadar kolları ve aşıkkemiği üstüne kadar ayakları yıkama, kulaklara, boyuna ve başa meshetme
292b/02, 305b/06, 314b/06

ʿAbdur-rezzāḳ(Ar) metne göre yedinci kat gökten yukarıdaki meleklerin Mikail meleği andıkları isim
317b/13

ʿābid (Ar) ibadet eden, tapınan
292b/04

ābnūs (Far) Abanoz denilen sert ve siyah bir ağaç
284b/06, 314b/14

ʿabūs (Ar) somurtkan, asık yüzlü
284b/20

ʿāc (Far) fildişi, bağa
284b/06, 314b/14

ʿacāyib (Ar) çok tuhaf şey, anlaşılmaz
285b/11, 285b/19, 286a/07, 292a/18, 296a/19, 296a/20, 301a/01, 301a/14, 301b/06, 302b/01, 322a/04, 305a/14, 306a/02, 321b/14, 322b/09, 323a/05

ʿacāyibāt (Ar) normale aykırı gelen
284b/08, 287a/06

ʿacāyiblig gariplik, tuhaflık
301a/04

ʿaceb (Ar) hayret, şaşılacak şey
280b/21, 282a/16, 284b/10, 285a/07, 285a/18, 285b/03, 285b/14, 286b/13, 290a/20, 292a/11, 301a/14, 307a/08, 307a/13, 311b/09, 321b/20

ʿaceble- şaşırmak, tuhaf bulmak
301b/19

acı ızdırap
286a/14, 291b/05, 323b/09

acı- merhamet etmek
314a/10, 314b/13, 315a/07, 324a/05, 324b/16

ʿāciz (Ar) zayıf, güçsüz
281b/02, 283a/06, 287a/05, 302b/05, 319a/16, 322a/07

aç- bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek, açmak, söz etmek, konuşmak
279b/01, 286b/03, 286b/12, 291a/12, 292b/20, 292b/21, 293a/01, 300a/13, 301a/07, 301b/18, 302a/11, 302a/19, 302b/20, 303b/05, 303b/07, 304a/18, 307a/20, 308b/08, 308b/12, 309b/06, 311b/21, 313a/18, 315b/07, 316b/11, 321a/19, 322a/08, 323b/17, 324b/04

açıl- kapalı olan bir şeyin başkaları tarafından açılması
307b/04

açış- karşılıklı açmak
302a/11, 313a/18

ʿĀd (Ar) Kur'an'da geçen ve Hz. Nuh'un kavmi gibi Allah'ın gazabına uğrayarak yok olan eski bir Arap kavminin adıdır.
288b/02

ad isim, nam
281a/16, 282b/01, 282b/02, 283b/01, 283b/12, 285b/17, 287a/15, 287b/08, 287b/10, 288b/11, 293b/17, 294a/01, 294a/11, 300a/10, 303b/04, 303b/16, 304a/15, 306a/12, 310a/05, 306b/10, 312a/07, 313a/12, 319a/18, 320a/03, 320a/07, 320a/17, 320b/06, 324b/01

ada deniz ve göl suları ile çevrilmiş küçük kara parçası
294b/21

āʿdā (Ar) düşmanlar
305b/03, 313b/18

adam insan, insan oğlu, erkek kişi
280b/20, 281a/02, 285a/08, 285b/06, 285b/16, 290a/19, 296a/12, 300a/07, 301a/02, 301b/04, 306b/05, 307b/04, 312a/08, 312a/09, 312a/19, 313a/06, 317a/01, 317a/02, 320b/05, 322a/14, 322b/02

ʿadā (Ar) adetler
285a/12

ʿaded (Ar) sayı
295a/02, 308a/02, 320a/05, 320a/14, 320b/12

Ādem (Ar) ilk yaratılan insan, ilk peygamber
281b/10, 289a/02, 289a/14, 289a/15, 289a/16, 289a/17, 289a/18, 289a/20, 289b/04, 289b/19, 292b/03, 293a/20, 293b/05, 295a/08, 295b/11, 296b/03, 297a/03, 297b/10, 299a/06, 301b/15, 302a/07, 303a/01, 303a/08, 303a/19, 308b/16, 309b/06, 309b/08, 310b/09, 316a/12, 318a/14, 318a/15, 318a/17, 320b/06, 320b/15, 322a/13, 324b/08

ʿadem (Ar) yokluk
306a/10, 309b/08, 321a/13, 326a/01, 326a/02

ādemī (Ar) ademoğlu
286a/03, 295b/14, 299b/15, 300a/02, 316b/16

ʿādet (Ar) görenek, usul, alışkanlık
304a/18, 305b/06

adım yürümek için yapılan ayak atışlarının her biri
325a/05, 325b/08

ʿādī (Ar) aşağı, değersiz olan
291b/14, 314a/02

ʿādil (Ar) doğruluk gösteren, doğru
279b/10, 310a/06, 317a/11

ʿadl (Ar) doğruluk
279b/15, 279b/17, 280a/03, 287b/16, 297a/13, 310a/05, 310a/06, 317a/09, 317a/10, 326b/01, 326b/03

ʿadn (Ar) cennet
289a/18

ʿadū (Ar) düşman, yagı
292b/06, 300a/15, 322a/03

Adunyā bin Dāvud metinde geçen bir şahıs adı
314a/18

āfāḳ (Ar) ufuklar, gök kenarları
280a/01, 284b/19

āferīn (Far) beğenme, alkış
285b/11, 302b/03, 302b/14

āfet (Ar) büyük felāket, belā
300a/04, 300a/13

āfitāb (Far) güneş, güneşin ışığı
281a/11, 281b/01, 283b/20, 300a/03, 300a/04, 300a/06, 300a/08, 300a/10, 300a/14, 300a/15, 300a/17, 300a/18, 300a/19, 309b/11

ʿafv (Ar) suçunu bağışlama, affetmek
283a/11, 296b/07, 306a/05, 315b/20, 326a/07, 326a/12

ʿafv id- affetmek, bağışlamak
306a/06

ağ- **bk. aḳ**
313b/07

ağac Meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki
281b/13, 283b/06, 290a/18, 300a/16, 312b/13, 312b/14, 320b/12, 322a/16

āgāh (Far) bilgili, haberli, uyanık
299a/17, 302b/11, 304b/08, 305a/05, 307a/05, 322b/09

ağa sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen ünvan
303b/04

ağdur- kaldırmak, yukarı çıkarmak
305a/10, 314a/10

ağılu zehirli
314a/12

ağırla- hürmet etmek, ikramda bulunmak
313a/04

ağız Yemek yemeye, konuşmaya ve nefes almaya yarayan organ
280b/13, 280b/21, 282b/14, 285a/06, 285a/19, 288b/20, 322b/04, 285a/21, 301a/11, 303a/19, 280b/13, 280b/21, 285a/07, 285b/04, 288b/19, 301a/02, 312a/11, 323b/09, 323b/11, 326b/02, 314a/06, 323a/07, 323b/09, 323b/13, 323b/19, 323b/20, 324b/06, 324b/15

ağızlu ağzı olan
314a/01

ağla- göz yaşı dökmek
288a/14, 303a/08, 309a/19, 309a/21, 314b/10, 315a/12, 315a/13, 315a/14, 315a/15, 315a/17, 315a/18, 318b/10, 319a/21, 323b/21, 324a/13

ağlaş- birlikte ağlamak
314b/13, 315a/09

ağnākus metinde geçen bir tür deniz kuşu
298a/18

ağrı- Sinir uçlarının şiddetli biçimde uyarılmasıyla ortaya çıkan, vücudun herhangi bir yerinde oluşan rahatsızlık hissi
311a/14, 311a/18

ağu zehir
298b/05

āh ah, yazık
288a/14, 291a/05, 292a/16, 303a/18, 303a/19, 303b/02, 304b/09, 314b/21, 315a/01, 315a/11, 315a/17, 323a/21, 323b/02, 323b/10, 323b/19, 324a/01, 324a/11, 324a/18

aḥad (Ar) bir, kişi
295a/02

aḥbāb (Ar) dostlar, bildikler
279b/12

aḫbār (Ar) ortada dönen söylentiler, haber
280a/13, 296a/18

ʿahd (Ar) söz verme, yemin
303a/19, 304a/15, 325a/02, 325a/04

āhen (Far) demir, zincir, kılıç
290a/10, 290b/06

āhen-pūş (Far) demirler giymiş
290b/14

āheng (Far) uygunluk, düzen
284a/20

aḫ- akmak
300/10

aḫarşu **bk. aḳarşu**
288a/17

āḫir (Ar) son, en sonraki
280a/02, 281a/01, 284a/05, 288a/21, 291b/13, 292a/11, 293a/09, 293b/18, 295a/08 296a/02, 297a/16, 302a/02, 304a/10, 306a/10, 307b/08, 309a/10, 309a/19, 309b/11, 309b/16, 312b/19, 319a/19

āḫiret (Ar) öbür dünya, öteki dünya
287b/01

aḥkām (Ar) emirler, hükümler
295a/07

aḥmaḳ (Ar) pek akılsız, sersem
325b/19

Aḥmed (Ar) methedilmiş olan Hz. Peygamberimizin güzel isimlerinden bir tanesi
279b/13, 280a/04, 282a/13, 283a/13, 288a/09, 292b/04, 293b/08, 293b/17, 293b/20, 294a/01, 294a/02, 294a/02, 294a/03, 294a/09, 294a/14, 294a/15, 294a/16, 294a/19, 294a/21, 294b/04, 294b/05, 294b/08, 294b/15, 294b/16, 294b/18, 295b/10, 294b/20, 295a/03, 295a/05, 295a/12, 295a/13, 295b/12, 295b/15, 296a/07, 296b/06, 296b/19, 296b/20, 297a/20, 299a/18, 299a/19, 306a/05, 306a/07, 306a/17, 315b/20, 315b/21, 319b/16, 321a/01, 322a/21, 323a/03, 324b/13

aḥsen (Ar) daha, pek güzel
288b/06, 293b/03

aḫşā (Ar) daha, pek korkunç
286a/19

aḫşam beş vakitten dördüncü olan
284b/01, 284b/03, 286a/18, 313b/05, 314a/14, 314b/06, 315b/02, 315b/03

aḫter (Far) yıldız
311b/09

aḥvāl (Ar) oluşlar, bulunuşlar
287b/03, 301b/18, 303a/17, 303a/18, 303b/07, 304b/16, 308a/13, 311a/10, 324a/01

aḫī (Ar) bir kimsenin en çok sevdiği dostu, arkadaşı
320b/20

aḳ- sıvı maddelerin veya çok ince taneli katı maddelerin bir yerden başka bir yere doğru akıp gitmesi
292a/10, 297b/18, 325a/08, 313b/07, 319a/11

aḳ kara ve siyah karşıtı , temiz olan
293a/15, 301b/02, 310a/19,

312a/17

ʿĀḳ metne göre bir cinin adı
323a/01

ʿaḳab (Ar) arka, art
285b/06, 290a/11, 301b&02, 307b/10, 324a/04, 324a/06, 324a/12

ʿaḳabe (Ar) tepe, yokuş, tehlikeli an
303b/02

aḳarşu Yer altında veya dere, çay, ırmak gibi yeryüzünde belirli bir yatak içinde, eğim boyunca sürekli veya zaman zaman akan sular verilen ad
300a/06, 311b/02

ʿāḳıbet (Ar) nihayet, son
287b/03, 290a/19, 291b/09, 301b/10, 302b/19, 313b/08, 315a/12

aḳıd- akmasına yol açmak
315b/05

ʿāḳıl (Ar) akıllı kimse
279b/05, 288a/19, 288b/02, 289b/12, 294a/07, 295b/08, 296a/12, 300a/05, 301b/09, 308a/04, 309b/09, 311a/04, 312a/02, 305a/09, 310b/07, 321a/01, 322b/08

ʿaḳīm (Ar) yağmur getirmeyen rüzgar, batıdan veya kuzeybatıdan esen rüzgar
318b/02

ʿaḳl (Ar) akıl, us
282a/11, 288a/02, 293b/09, 293b/14, 293b/15, 293b/16, 295a/12, 286b/11, 287a/05, 287b/17, 287b/18, 289b/02, 291b/06, 291b/19, 293b/10, 294a/01, 294b/03, 296a/08, 305a/20, 305b/10, 305b/11, 305b/12, 305b/14, 305b/16, 305b/17, 308b/07, 308b/10, 316b/21, 321a/23, 325a/15, 317b/07, 287b/16, 293b/11, 293b/12, 293b/14, 301a/06, 325b/17, 310b/06, 322a/08, 326a/02, 326a/04, 317b/21, 317b/20, 315b/09, 319b/11, 319b/15, 325b/15, 325b/16

ʿaḳlı eriş- anlayabilme
322a/08

ʿaḳreb (Ar) zehirli ve tehlikeli hayvan, semanın kuzey yarım küresinde görülebilen büyük bir burç
298b/14, 300a/01

Aḳrūş metinde geçen bir pehlivanın adı
291b/16, 291b/17, 291b/19

ʿaks (Ar) çarpma, çarpıp geri dönme
314b/16, 323b/20

ʿaksi (Ar) karşıt
296b11

aḳvāl (Ar) sözler, lakırdılar
288b/03, 316a/10

al kırmızı renk
292b/09, 313a/06

al- bir şeyi bulunduğu yerden ayırmak
283a/18, 288b/09, 291b/02 292b/02, 303b/03, 303b/20, 305b/06, 306b/04, 308a/14, 315b/03, 307a/18,302b/13, 304a/06, 322a/09, 309a/02, 302b/13, 302a/03, 302a/06, 309a/11, 319b/03, 323a/18 324a/07, 325a/18, 325b/02, 282b/19, 284b/01, 286a/03, 286b/10, 290a/20, 291a/12, 291a/21, 291b/04, 291b/12, 292a/06, 292a/07, 292b/19, 293a/01, 293a/10, 295b/12, 300a/12, 300b/03, 300b/04,

301b/13, 302a/21, 303a/12, 303b/05, 303b/11, 305a/02, 305a/06, 306b/15, 307b/05, 308b/01, 308b/04, 309a/07, 309a/12, 309b/15, 313b/11, 313b/18, 314b/06, 314b/19, 315a/16, 317a/02, 317b/01, 318a/02, 318b/07, 320b/07, 321b/20, 320a/19, 320b/13, 325a/04, 325a/10, 325b/04, 292b/15, 312a/17, 320b/19 308a/19, 322b/21

āl (Ar) aile, evlat, sülale
279b/12, 279b/13

aʿlā (Ar) (daha, en, pek) yüksek
316b/11

alaca birkaç rengin, kendini yitirmeden belirgin biçimde karışımından oluşmuş renk
301b/02

ʿalāmet (Ar) işaret, iz, nişan
312b/04, 323b/18

alāy harp safı nizamına girmek
290b/13, 290b/19, 290b/21, 291a/07, 291a/20, 292b/11, 305a/03, 323a/08

ʿalāyıḳ (Ar) alakalar, ilişkiler
325b/21

ʿālem (Ar) dünya, cihan
279b/11, 281a/11, 283a/06, 283b/10, 283b/18, 285a/14, 285b/19, 287b/13, 288a/06, 288a/17, 288b/06, 288b/18, 292a/19, 292b/16, 293a/05, 293b/04, 293b/15, 293b/17, 294a/16, 294b/11, 294b/12, 295a/02, 295a/03, 295b/20, 295b/21, 296a/02, 296b/13, 299a/18, 303a/11, 303b/16, 306a/15, 307a/13, 308a/18, 308b/02, 308b/10, 308b/11, 308b/17, 308b/18, 309a/06, 309a/09, 309a/11, 309a/15, 309b/03, 309b/07, 309b/08, 309b/16, 310a/06, 310b/08, 310b/21, 312b/05, 312b/16, 313b/09, 314a/15, 314b/04, 315a/16, 315b/08, 316b/15, 317b/08, 319b/02, 319b/05, 324b/08, 326a/19, 320b/03, 320b/15326a/21, 326b/03

ʿalem (Ar) nişan, alamet
290a/09, 290a/13, 290a/15, 290b/13, 290b/16, 291a/04, 291a/13, 292a/10, 292b/11, 295b/21, 304b/09, 279b/01, 281b/09, 297a/04, 302b/18, 314b/19, 315b/11, 317a/19, 317b/08, 317b/09, 318a/07, 326a/13

ālet (Ar) Bir el işini veya mekanik bir işi gerçekleştirmek için özel olarak yapılmış nesne
305a/03, 305a/08, 314b/06, 325b/02

aletlü aleti olan
290b/12

ʿaleyhiʾl-laʿne (Ar) lanet onun üzerine olsun
323a/13

ʿaleyhiʾs-selām (Ar) ona selam olsun
283b/08, 284a/10, 287a/08, 287b/03, 288b/01, 288b/08, 288b/11, 289a/14, 289a/17, 289a/20, 289b/01, 289b/13, 290a/07, 295b/16, 280a/16, 280a/18, 282a/14, 282a/19, 282b/05, 282b/09, 282b/10, 283a/15, 300b/20, 316a/19, 316b/05, 316b/10, 316b/13, 316b/20, 317a/01, 317a/05, 318a/06, 318a/11, 319b/17, 319b/18, 321a/18, 306a/17, 306b/01, 306b/02, 306b/09, 308a/07, 310a/09, 311a/09,

311b/12, 311b/14, 312a/03, 312a/04, 312a/05, 313a/02

ʿaleyke (Ar) senin üzerine
283a/18, 317a/02, 326a/06 306b/04

alıñ- incinmek
316a/02

alın yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü
282a/17, 285a/01, 288b/06, 295b/16, 297a/17, 301a/15, 301b/03

alış- savaşmak, çarpışmak
291a/15

ʿAlī (Ar) Peygamber efendimizin damadı ve amcazadesi, dördüncü halife
279b/10, 284a/06, 289b/14, 289b/17, 308a/03

ʿālī (Ar) yüce, ulu
280a/01

ʿālim (Ar) çok okumuş, bilgin
279b/06, 290b/17

ʿaliyy (Ar) yüce, yüksek
317b/12

Allah (Ar) tanrı, yaratıcı
280b/14, 281a/03, 281a/17, 282b/11, 282b/13, 282b/21, 283a/10, 283b/06, 283b/08, 283b/20, 287a/18, 287a/21, 289a/06, 289a/19, 289a/21, 293a/14, 293b/09, 294b/17, 297a/12, 297b/20, 298a/03, 298a/10, 298a/11, 298b/18, 299a/01, 299a/08, 300a/19, 307a/20, 310a/04, 310a/16, 310b/04, 312b/02, 314a/21, 318a/13, 320a/06, 321a/02, 292b/16, 326a/02, 326a/03, 326a/08, 326a/09, 326a/10, 326a/11, 326a/12, 317a/06, 317b/03, 308a/02, 289a/07, 290b/17, 307a/19, 281a/18, 311b/21, 302b/09, 311a/20, 280b/17, 312a/11, 316a/11, 280a/19, 280b/07, 280b/15, 295b/03, 297b/17, 297b/19, 298a/04, 298a/07, 298a/16, 299a/01, 306b/14, 308a/15, 308a/19, 308b/03, 309a/02, 316b/11, 317b/03, 318a/06, 318a/10, 318a/14, 319a/18, 319b/10, 320a/03, 323a/10, 315a/13

ʿallām (Ar) çok bilen
317b/08

allu vay anlamında ünlem
292a/15

alt bir şeyin yere bakan tarafında olan, alt
281a/14, 281b/09, 284a/04, 288b/10, 289b/04, 289b/05, 301b/15, 307a/09, 310a/13, 310a/14, 310a/20, 310b/16, 312a/12, 312b/08, 314a/01, 316a/15, 316b/08, 316b/10, 317a/13, 317b/11, 319b/21, 323a/14, 324a/09, 324b/07

altı bk. alt
282a/20, 283a/21, 285a/07

altı beşten sonraki sayı
280a/04, 280a/13, 281b/02, 281b/03, 281b/04,288a/03, 288b/03, 290a/12, 290b/12, 290b/15, 294a/10, 298a/14, 305a/03, 306a/18, 306a/19, 316b/11, 320a/01, 323a/09, 324b/07, 326a/15, 326a/16

altın bk. alt.
281a/15, 287a/13, 318b/07

altın bk. altun
314b/18, 316b/17

altıncı sırada beşinciden sonra gelen
280a/05, 281a/17, 281a/21, 281b/06, 282a/05, 282a/13, 282a/19, 282a/20, 282b/02, 292b/20, 294a/12, 297b/06, 298a/15, 300a/06, 319a/09

altışar altı sayısının üleştirme sayı sıfatı
281b/03

altmış elli dokuzdan sonraki sayı
280a/04, 280a/13, 281b/01, 283b/20, 284a/01, 288b/03, 290a/12, 290b/12, 290b/15, 294a/14, 306a/18, 313b/14, 316b/11, 326a/15

altun üstün nitelikli, değerli olan
280b/19, 283b/11, 283b/19, 283b/21, 290b/12, 315a/06, 319a/08

ʿām (Ar) sene, yıl
288a/07, 312b/19, 322a/19

aʿmāḳ (Ar) derinlikler
322b/20

aʿmāl (Ar) işler
289b/04, 289b/05, 289b/07

ʿAmāliḳa (Ar) Sina yarımadası bölgesinde yaşadığı sanılan ve gariplikleriyle şöhret bulan bir kavim
290a/16, 290a/17, 290a/18, 313a/09, 313a/11, 313a/12, 313a/13, 313b/04, 314a/16, 314a/17

ʿamel (Ar) iş, niyet
297a/19, 311a/02, 316a/08, 319a/16

ʿāmil (Ar) sebep, işleyen
321a/15

ammā (Ar) ama, fakat
280a/18, 282a/15, 282b/04, 282b/14, 283a/06, 283b/06, 284a/11, 284b/05, 285b/15, 286a/01, 286a/08, 286b/05, 287a/07, 287a/18, 289b/05, 289b/16, 292b/17, 293b/08, 293b/17,295b/03, 295b/12, 297a/17, 298b/04, 299a/09, 300a/10, 300a/17, 300b/05, 301b/14, 301b/19, 302a/01, 302a/04, 302b/13, 305a/14, 306a/21, 306b/05, 306b/08, 307b/05, 307b/06, 307b/14, 308b/19, 310b/03, 310b/16, 310b/20, 311a/13, 311a/18, 311b/19, 311b/20, 313a/02, 314a/03, 314a/10, 315a/14, 317a/04 318b/11, 319a/15, 319a/19, 319b/09, 321a/19, 321b/05, 321b/07, 322a/14, 322b/16, 323b/08, 323b/12, 324a/01, 324b/01, 324b/02, 324b/06, 324b/15, 325a/13, 325a/17

amūd (Ar) direk, sütun
281b/17, 282b/17, 282b/18, 282b/19, 283a/02, 283a/03, 283a/04, 283a/05, 283a/08, 287b/11

āmīn (Ar) Ya Rab dualarımızı kabul eyle
326b/06

ʿamm (Ar) amca
304a/09

añ- anımsamak, hatırlamak
291b/20, 309b/03, 321a/11

aña ona (o zamirinin yönelme hali)
282a/16, 285a/21, 285b/01, 285b/10, 287a/05, 287a/15, 287b/03, 288b/21, 289a/08, 289a/10, 289b/08, 291b/13, 292b/16, 294a/06, 294b/14, 296b/02, 297a/19, 298a/04, 298b/14, 299a/17, 300a/15,

300a/19, 301a/07, 301b/15, 302a/02, 302a/05, 303a/21, 304a/15, 305b/16, 306a/01, 306a/15, 306b/02, 308b/01, 309a/01, 309b/07, 310b/17, 310b/18, 310b/21, 311a/01, 311a/13, 312a/12, 312a/21, 316b/10, 317a/12, 318b/04, 318b/16, 318b/18, 319a/19, 319b/01, 319b/04, 320b/14, 320b/21, 321b/07, 321b/10, 322a/07, 322a/10, 322b/18, 324b/10, 324b/13, 325a/21, 325b/20, 326a/12

ana anne
300a/10

añak gerdan
314a/01, 322b/04

ʿ**anber** (Ar) güzel koku
301a/12, 302a/18

anca ol zamirinin eşitlik hali
287a/05, 291a/16, 291a/17, 291a/18, 303a/20, 304b/21, 306b/19, 308b/11

ancılayın onun gibi
287b/13, 289a/01, 295a/06, 307a/02, 293a/05

anda ol zamirininin bulunma hali o vakitte, o zamanda, orada
283b/15, 284a/14, 284a/17, 289b/04, 289b/05, 294b/17, 296a/07, 297a/15, 298a/20, 305b/13, 307a/16, 308a/13, 312b/10, 313b/01, 322b/18, 324a/02, 324a/06, 325a/20, 325b/06

andan ol zamirinin ayrılma hali ondan, o vakitten, o zamandan sonra
280a/05, 280a/15, 280b/02, 280b/03, 280b/05, 281a/15, 281b/21, 282a/01, 282a/05, 282a/21, 282b/05, 283a/01, 283a/04, 283a/18, 283a/21, 283b/16, 283b/19, 284a/12, 284a/14, 284b/01, 284b/03, 284b/04, 284b/17, 285a/04, 285b/12, 286a/18, 286b/11, 287a/08, 287a/13, 287b/04, 288b/10, 289a/08, 289b/14, 290a/08, 290a/13, 290b/11, 290b/18, 291a/02, 291a/06, 292b/18, 292b/20, 292b/21, 293a/03, 293a/07, 293a/17, 293b/08, 293b/09, 293b/16, 294a/10, 294a/13, 294a/15, 294a/21, 294b/04, 295a/12, 295a/19, 295a/20, 295b/04, 295b/09, 296b/18, 297a/01, 297a/20, 297b/01, 299b/06, 300a/07, 300b/04, 301a/01, 301b/07, 301b/11, 301b/18, 302a/05, 302a/09, 302a/17, 302b/03, 302b/07, 303a/11, 303a/15, 303a/16, 303b/02, 303b/05,304a/11, 304b/12, 304b/13, 304b/15, 304b/16, 305a/05, 305b/01, 306b/01, 306b/03, 306b/15, 307a/02, 307b/05, 307b/11, 307b/12, 307b/14, 308a/12, 308b/03, 308b/05, 309a/11, 309b/17, 309b/20, 310a/08, 312a/03, 312b/18, 313a/11, 314a/17, 314b/10, 314b/13, 315a/04, 315b/15, 316a/13, 316a/14, 316a/15, 316a/17, 316a/18, 316a/19, 317a/05, 317a/10, 317a/16, 317b/18, 320a/13, 320b/08, 320b/11, 321a/03, 321b/03, 321b/12, 323a/05, 323b/03, 324a/03, 324b/01, 324b/19, 324b/20, 324b/21, 325a/02, 325a/16, 325a/18, 325b/01, 325b/04, 325b/19

anı ol zamirinin belirtme hali, onu
281b/19, 282a/16, 282a/17, 283b/11,284b/03, 284b/16, 290b/01, 291a/19, 291a/21, 291b/03, 291b/06, 291b/08, 291b/11, 291b/15, 291b/16,

291b/18, 291b/20, 292a/01, 292a/03, 292a/06, 292a/07, 292a/10, 292a/14, 292b/09, 293a/02, 293a/18, 293b/11, 293b/12, 294a/02, 295b/14, 296a/10, 296a/13, 301b/06, 302b/15, 303a/19, 304a/04, 305a/07, 307a/16, 309a/19, 309a/21, 309b/03, 310b/04, 312a/21, 312b/19, 315a/16, 317b/03, 318a/05, 319b/12, 320a/06, 321a/09, 321a/12, 322b/08, 323a/14

añıl- başkası tarafından anılmak, anımsanmak
288a/05, 303b/17

añla- idrak etmek, anlamak
281b/05, 287b/15, 288b/13, 296a/06, 296a/09, 296a/11, 302b/10, 309b/06, 317a/15

anlar ol zamirinin çokluk hali, onlar
280a/19, 281a/09, 281a/15, 281b/03, 282a/07, 282a/15, 282b/09, 282b/16, 288b/15, 289a/11, 289a/12, 294b/05, 298a/19, 298a/21, 298b/20, 299a/01, 299a/03, 299a/14, 299a/15, 308a/08, 308a/10, 312a/06, 312b/03, 316a/06, 317a/09, 317a/14, 317b/01, 318b/13, 318b/14, 320a/01, 320a/04, 320a/12, 320b/07, 320b/10, 322a/17

añra- haykırmak, kükremek
291b/20

añsuzın aniden, birden
304b/14, 309a/11

ʿAnter (Ar) metinde geçen bir pehlivanın adı
291b/10, 291b/12, 291b/13, 291b/14, 291b/16, 291b/17, 291b/18,

ʿAnterān bin Dāvud metinde geçen bir şahıs adı
314a/16

anuñ ol zamirinin ilgi hali, onun
279b/04, 279b/06, 280b/11, 280b/19, 281b/14, 282a/04, 282b/14, 283b/17, 283b/20, 284a/06, 284a/08, 285a/19, 285b/08, 287b/09, 287b/10, 288b/05, 289b/04, 289b/21, 290a/11, 290b/16, 292a/04, 292a/09, 293b/08, 293b/18, 294a/20, 294b/11, 295a/14, 296a/04, 296a/07, 296a/17, 296b/12, 298b/05, 299a/19, 299a/20, 300a/10, 301b/20, 303a/02, 303a/08, 304a/11, 304b/05, 304b/06, 306a/01, 306a/05, 306a/06, 306b/06, 307b/08, 307b/10, 308a/15, 308b/10, 310a/16, 310b/09, 310b/12, 311a/13, 311a/14, 311a/20, 311a/21, 311b/03, 311b/09, 311b/10, 311b/11, 312a/06, 312a/07, 312a/08, 312a/13, 312a/14, 312a/19, 312b/02, 312b/07, 312b/09, 312b/14, 314a/11, 317b/09, 317b/21, 318a/12, 319a/16, 319a/20, 319b/20, 321a/21, 321b/06, 322a/07, 323a/19, 323b/15

ʿAr metne göre altıncı kat gök feriştesinin adıdır
281a/17, 281b/04

ʿār (Ar) utanma
302b/13

ara iki şeyi birbirinden ayıran uzaklık
287a/20, 290b/15, 319a/11

ʿArab (Ar) Arap kavminden olan
290a/13, 312a/12

ʿArabī (Ar) Araplar'a, Arap kavmine

ait
290b/15, 292b/13

ārām (Far) durma, dinlenme
312a/20

arayide ḳıl- donatmak
325b/02

ard ardı sıra
291b/19, 301a/18, 307b/02, 313a/10, 315a/15, 315a/21, 324a/14, 325a/07

ʿārıż (Ar) tesadüfi vaka, sonradan ortaya çıkan, yanak
279b/08, 311b/19

ʿārif (Ar) bilgi sahibi olan, bilen
288a/17, 322a/19

arḳa bel, sırt
285a/07, 285a/10, 285a/18, 285b/07, 285b/15, 301a/20, 322b/04

armaġan hediye
315b/04

arslan kedigillerden yırtıcı bir hayvan 2 güçlü, kuvvetli
280b/20, 281a/03, 291b/20, 298b/09, 299b/19, 301b/05, 305a/08, 311a/21, 311b/02, 311b/05, 316b/18

arşlan bk. arslan
312b/10

ʿarş (Ar) dokuzuncu kat gök, taht, çadır
284a/04, 287b/17, 289b/04, 290b/09, 292b/03, 293b/04, 293b/19, 295a/15, 295b/17, 307a/09, 307a/21, 307b/13, 310a/12, 310a/14, 310a/20, 310b/16, 313b/11, 313b/20, 324a/20, 279b/03, 280b/10, 296b/21, 297a/01, 317b/12, 317a/13, 279b/05, 280a/01, 316b/08, 316b/10, 317b/11, 319b/01,

arşın yaklaşık 68 cm'ye eşit olan uzunluk ölçüsü
312b/11

art- çoğalmak
290b/14, 297a/14, 311b/06, 311b/09, 314a/12, 322a/01

artuḳ daha çok, daha fazla
281b/01, 282a/07, 282b/07, 283b/06, 287a/18, 289b/07, 295a/15, 300a/21, 310a/21, 319b/09, 321a/05

artur- artmasını sağlamak
310a/03, 311b/07

aru zar kanatlarından, bal ve bal mumu yapan, iğnesiyle sokan böcek
298b/05, 305a/20

ʿarūs (Far) gelin
302a/09

ʿarż (Ar) en, genişlik
289b/04, 281b/19, 317b/02, 323a/01, 324b/19, 319b/04, 323b/06, 324a/20

aṣ- bir şeyi aşağıya sarkacak bir biçimde bir yere iliştirip sarkıtmak
314a/07, 314a/09, 314b/16

Āṣaf bin Berḫıyā (Ar) Metinde geçen bir şahıs adı (Süleyman peygamberin veziri)
290a/08, 290a/13, 292a/12, 292a/13, 292a/17, 292a/21, 292b/08, 292b/13, 313a/01, 315b/09, 313a/02, 313a/03, 313a/08, 313a/09, 313b/08, 314a/08, 314a/21, 314b/04, 314b/07, 314b/08, 314b/12,

314b/19, 315a/02, 315a/04, 315a/12

ʿāṣā (Ar) değnek, sopa
324b/10

āsān (Far) kolay
300a/19, 317b/08

aṣfıyā (Ar) samimi, saf, içi temiz
295a/09

aṣḥāb (Ar) peygamberimizi görmek ve sohbetine ermek şerefini kazanmış kimseler
279b/12, 284a/07

aṣıl- bir yere tutunup sarkmak
283b/12, 295b/17,

ʿāṣī (Ar) karşı gelen, isyan eden
289a/20, 305b/04, 306b/12 320b/21

aṣliyyet (Ar) hususilik, asla mensup
316b/21

ʿāṣī (Ar) karşı gelen, isyan eden
283a/09, 289a/20, 305b/04, 306b/12, 320b/21, 321b/16, 318b/01, 318b/03, 282b/19, 282b/20, 283a/02, 283a/01, 283a/03

āsitān (Far) eşik
279b/16

āsiyāb (Far) su değirmeni
316a/08

āsiyāb-veş (Far) su değirmeni gibi
314a/04

ʿasker (Ar) er
294a/17

aṣlān **bk. arşlan**
312b/06

aṣl (Ar) kök, menşe, sebep, neden
283b/17, 286b/17, 289b/06, 290a/06, 293b/03, 293b/04, 297a/18, 299a/17, 300a/21, 304a/11, 306a/08, 316b/21 317a/17, 317a/18,

ʿasüvv (Far) ihtiyarlamış, yaşlı
282a/20

āsümān (Far) gök, sema
304b/15, 306a/16

aşaġa bir şeyin yukarı kısmının zıttı olan, alt taraf
280b/02, 280b/09, 280b/11, 282a/08, 282a/21, 282b/17, 290a/17, 312a/09, 313a/16

ʿāşıḳ (Ar) birine, bir şeye tutkun
284a/12, 284a/18, 293b/21, 296a/01, 302a/10, 302a/13, 304a/06, 302a/14, 316a/03

ʿāşıḳ-āne (Ar) aşıkca, aşık olana yakışır yolda
288b/04, 293b/02

āşikār (Far) belli , açık
289b/09, 291a/03, 293b/08, 301a/06, 303b/14, 310b/03, 310b/08, 310b/11, 315b/08, 326b/02

āşiyāne (Far) kuş yuvası, mesken, ev
299a/03

āşyān (Far) yuva
279b/05

at- fırlatmak, atmak
290a/07, 300a/09, 302b/07, 310a/11, 313b/12, 313a/16, 323b/04

at binek hayvanı
284b/02, 285a/18, 285b/06, 286a/21, 290a/09, 290b/02, 290b/03, 290b/04, 290b/07,

290b/08, 291a/05, 291a/15, 291a/19, 291a/20, 291a/21, 291b/03, 291b/06, 291b/07, 291b/08, 291b/10, 291b/11, 291b/16, 291b/19, 291b/21, 292a/03, 292a/18, 292b/01, 292b/10, 298a/13, 298b/10, 301a/16, 301b/01, 303a/08, 304b/09, 313a/14, 314a/15, 314b/06, 314b/16, 314b/18, 325b/03

ata ced , saygı değer kimse
284a/16, 287a/21, 287b/01, 304a/07, 304b/04 , 304a/08, 304a/12, 313b/05, 325a/21

ʿaṭā (Ar) ihsan, bağış
289b/20, 294a/16, 294a/21, 297a/06, 297a/17, 319a/16, 326a/12

ateş (Far) cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık, od
285b/04, 291b/07, 297b/07, 298a/02, 298a/17, 298a/18, 298a/19, 298a/21, 298b/02, 306b/12, 316a/16

atış- savaşmak, çarpışmak
291a/16, 313a/14, 313a/18

aṭlas kaliteli ipekli kumaş
315a/03

Aṭlāṭūn bk. Eflātūn
288b/02

atlayın at gibi, ata benzer şekilde
325a/14, 301a/19

atlu ata binmiş kimse
290a/10, 290b/12, 304b/11

āvāz (Far) ses, seda
313b/14, 317a/01

āvāze (Far) yüksek ses
290b/04, 325a/11

ʿavn (Ar) yardım
306a/07

ʿavrat (Ar) kadın, zevce
304a/11, 304a/12, 304a/13, 304a/14, 304a/15, 304a/16, 304a/17, 304a/18, 304b/18, 305a/07, 303a/21, 325a/02, 325a/06, 325a/14, 325b/04, 325b/05, 324b/19, 325a/05, 325a/03, 324b/18, 325a/07

avuç elin iç kısmı
293a/09, 304b/15, 313b/17, 326a/02

Ay Dünya'nın uydusu olan gök cismi, kamer
316a/02

ay yılın on iki bölümünden her biri
300a/09, 321b/01

ʿayā (Ar) kabiliyetsiz, kudretsiz
306a/14

aya avuç içi
301b/04, 317b/01, 322b/05

ayaḳ yürüme eylemini sağlayan vücut organı
282b/04, 282b/12, 286b/11, 286b/13, 288b/17, 289b/13, 289b/19, 292b/19, 293a/03, 303b/07, 304b/03, 307a/18, 307b/12, 316b/14, 317a/02, 280b/09, 285a/08, 285a/18, 285b/13, 285b/07, 290b/02, 301a/17, 301a/20, 301b/05, 307a/09, 310a/12, 317a/04, 285a/18, 301a/21, 307a/21, 301a/10, 321b/18, 301a/17, 322a/15, 280b/10, 282b/16, 285a/07, 285a/08, 285b/13, 287a/10, 290b/03, 301a/10, 301a/21, 301b/05, 305b/19, 315b/15, 311b/03, 321b/18, 322a/15, 322b/05, 321b/20,

322b/05

ʿayān (Ar) belli, açık, meydanda
279b/08, 280a/09, 286a/19, 289b/06, 292b/10, 293a/15, 293a/21, 295a/10, 296a/11, 301b/19, 309a/12, 316a/01, 317b/07, 317b/16

āʿyān (Ar) gözler
312b/03

ʿayn (Ar) göz, kaynak
316a/02

āyet (Ar) Kur'â'nın herhangi bir cümlesi
300b/01

aygır erkek at
290b/15

ayı etçil, vahşi hayvan
319b/01

ayıb (Ar) utanılacak şey
320b/21

ayır- uzaklaştırmak
282a/02, 314b/03

āyine (Far) ayna
291a/05

āyine-veş (Far) ayna gibi
294b/05

ayluḳ bir ay süreli olan
319a/07

ʿaynen (Ar) aynısı, tıpkı
295a/07, 309b/03

ayrı tek, yalnız
282a/01, 284a/08,

ayru bk. ayrı
295b/09

ayruḳ artık, bundan sonra
311b/19, 311b/20

ayrul- bir şeyden uzaklaşmak
282a/01, 284a/08

ayu bk. ayı
301b/03, 312a/18

ayulayın ayı gibi, ayıya benzer
301b/04

ʿayyār (Ar) hilekar
315a/18, 315a/21

az çok zıttı, belirli miktarın altında olan
285a/13, 286a/10, 292a/21, 302a/18, 303b/13, 304a/10, 312b/20

ʿaẕāb (Ar) işkence, keder
282b/17, 282b/19, 283a/02, 283a/03, 283a/09, 287b/11, 289a/21, 316a/08, 324b/03, 294a/05, 310a/11

āzād (Far) kurtulmuş, serbest olan
309a/21, 325a/01, 325a/18, 325b/02

aʿẓam (Ar) en büyük
284a/07, 284a/14, 287a/04, 287a/10, 288a/07, 288b/05, 288b/06, 289b/18, 292b/03, 293a/17, 295a/10, 295b/19, 296a/08, 296a/09, 297b/09, 298b/19, 299a/16, 299a/19, 305a/16, 305a/17, 306b/02, 306b/09, 307b/04, 307b/09, 308a/12, 308b/08, 308b/19 320b/19, 287b/16, 288b/02, 299a/19, 309a/07, 317a/03, 297a/07

ʿaẓamet (Ar) büyüklük, ululuk
281a/08, 281a/09, 286a/02, 310a/16, 283b/19, 316b/20

ʿaẕametlü büyükçe
280b/10, 282b/15, 287a/16, 287a/17, 287b/05, 288b/05, 288b/13

ʿazāyim (Ar) kötü şeylerden korunmak için okunan dua
305a/02, 325a/09

aẕher (Ar) en zâhir, pek belli olan
293a/15

azıḳ gereken yiyecek ve içecek şeyler, nevale
321a/09

aẕıḳ bk. azıḳ
321b/12

ʿaẕīm (Ar) büyük, ulu
281b/01, 283b/04, 283b/05, 287b/06, 289a/12, 290b/01, 290b/10, 294a/18, 281b/06, 317b/11, 295a/14, 295b/07, 312a/09, 312b/03, 313b/04, 314a/11, 317b/12, 281b/05, 316b/08, 316b/10, 316b/15, 317a/13, 319b/01, 322b/13, 323a/07, 323b/04

aẕine (Far) Cuma günü, bayram günü
311a/20

ʿazīz (Ar) muhterem, sevgili
281b/01, 293b/11, 293b/12, 299b/20

ʿazm (Ar) niyetli, kesin karar verme
304b/10, 307a/20, 323a/02, 324a/07, 326b/04

ʿAzrāʾīl (Ar) Allah tarafından insanların canını almak için görevlendirilen melek
293b/19, 280a/16, 280a/17

azuḳ bk. azıḳ
320a/03

B

bāb (Ar) kapı
280a/13

baca (Far) dumanı ocaktan çekip havaya vermeye yarayan yol
284b/06

bād (Far) yel, rüzgar
280a/02, 296b/01, 309a/15, 318b/02

baʿde (Ar) bundan sonra, sonra
302a/18, 316a/13, 326a/17

bādem (Far) badem ağacında yetişen kuru yenilen yemiş
300a/05

Bād u Pāy ʿAyyār metinde geçen bir şahıs adı
290a/08, 315a/11, 315a/12, 315a/14, 315a/18, 315a/19

Bād u Pā bk. Bād u Pāy ʿAyyār
315b/01, 315b/04, 315b/09, 316a/11

bağdaş sağ ayağı sol uyluğun, sol ayağı sağ uyluğun altına alarak oturma biçimi
323a/15

bağ (Far) bağ, büyük bahçe, bostan
306a/08, 280a/02

bağışla- affetmek
300a/20, 326a/09

bağla- iki ayrı şeyi birbirine bağlamak
281a/15, 283a/16, 283b/13, 283b/15, 284b/09, 287a/19, 287a/20, 289b/21, 290b/13, 290b/16, 290b/18, 290b/21, 291a/07, 292a/01, 292b/11, 305a/03, 307a/10, 307a/11, 312b/01, 313b/07, 314b/02, 314b/09, 315a/15, 323a/08,

326b/02

bağlan- bağlama işine konu olmak
291b/11, 307b/15, 314a/05

bağlu bir bağ ile tutturulmuş olan
281b/08, 314b/18

bağr bağır, göğüs
288a/14

bahādur (Far) yiğit, cesur
290b/16, 303b/19, 304b/20, 313a/19

baḥr (Ar) deniz, derya
279b/14, 297b/19, 284b/11, 285b/10, 285b/17, 290b/06, 290b/09, 291a/03, 291a/07, 291a/08, 291a/10, 292a/16, 294b/01, 294b/02, 294b/03, 294b/04, 296a/07, 306b/12, 308b/08, 310b/04,313b/07, 324a/08, 292a/15, 294b/08, 294b/21, 298a/17, 300b/21, 303b/05, 320a/02, 322b/11, 324a/08, 279b/04, 279b/05, 283b/13, 284a/01, 294b/10, 294b/12, 298a/02, 298a/19, 294b/12, 294b/06, 282a/11, 319b/20, 322a/09, 294b/06, 322a/05, 326a/10

bahr **bk. baḥr**
291a/07

baḥrī (Ar) denize ait, denize mensup
285b/04, 298a/09, 298a/12, 298a/13, 320a/03, 321a/07

Baḥr-i Beyṭās (?) metne göre bir denizin adı
291a/03

Baḥr-i Ḳayṭās (?) metne göre bir denizin adı
292a/16

baḫş (Far) bağış, ihsan, bahşeden
283a/03, 293a/06, 293a/08, 293a/21, 307b/17, 318a/07, 326a/20

baḫş kıl- bahş eylemek, iyilik eylemek
320a/12, 320a/21, 320b/10

baḫt (Far) talih, kader,kısmet
279b/17, 306b/18

baḳ- bakışları bir nesye döndürmek
279b/14, 281a/10, 286b/14, 293a/08, 305b/04, 307a/03, 307a/04, 307a/07, 309b/06, 309b/10, 310b/12, 310a/13, 311a/12, 311a/13, 311a/14, 311b/01, 311b/02, 311b/04, 311b/05, 311b/06, 311b/07, 311b/09, 312a/11, 312a/14, 322a/09

bāk (Far) korku
288a/12, 294b/20, 303b/17

baḳır bakır madeninden yapılan eşya
291b/02, 309b/11, 312a/10, 319a/11

baḳış- karşılıklı bakışmak
291a/06

baḳuş- bk. baḳış
304b/15

bāḳī (Ar) sonu olmayan, ölümsüz
281a/01, 286a/21, 286b/11, 286b/13, 287b/21, 288a/06, 295a/18, 304b/18, 306a/11, 309a/16, 311b/16, 311b/17, 312a/01, 316a/07, 326a/17

bal arıların çiçek polenlerinden yaptığı tatlı gıda maddesi
298b/05

bāl (Ar) kalp, yürek
306a/12

balçaḳ kılıç kabzasına eli korumak için

yapılan koruyucu aparat
290b/02, 290b/06, 292a/04

balçıḳ çamur
306a/10, 312b/09, 312a/21, 312b/09

balıḳ suda yaşayan çok çeşitli canlı türü
285a/06, 285a/07, 285a/09, 285a/14, 285a/15, 285a/17, 285b/15, 292a/18, 300a/17, 301a/11, 301a/20, 301a/21, 301b/03, 312a/09, 316b/19, 318a/03, 318a/04, 321b/18, 321b/20, 322a/15, 322b/02, 322b/03, 322b/04, 323b/06, 323b/07, 323b/09, 323b/11, 323b/13, 323b/16, 323b/18, 323b/19, 323b/20, 324a/10, 324a/11, 324a/12, 324a/20, 324b/01, 324b/02, 324b/03, 324b/04, 324b/05, 324b/07, 324b/15

baña ben zamirinin yönelme eki almış hali
280a/04, 280b/04, 286b/20, 287a/16, 288a/05, 289b/03, 294a/09, 296b/06, 297a/18, 302a/06, 302a/19, 303b/18, 303b/21, 304b/01, 306a/01, 306b/09, 306b/16, 306b/17, 307a/08, 307a/13, 307a/14, 307b/05, 307b/06, 309a/03, 310a/09, 312a/04, 316a/05, 317a/12, 317b/11, 317b/13, 317b/14, 317b/15, 317b/16, 317b/18, 317b/19, 321b/12, 325b/14, 326a/16

Bapur-ı Ḥabeşī metinde geçen bir şahıs adı
292a/07

bār (Far) yağdıran, serpen
319b/19

bār-gāh (Far) girmek için izin almak lazım gelen, girilecek yer
287a/04, 304a/05, 308a/03, 311b/08

bārī (Far) hiç olmazsa, bir kere
304a/05,

bārī (Ar) Allah
311b/08

bārīk (Far) ince düşünce
322a/07

bārīk-bīn (Far) ince gören, bir şeyi iyice gözden geçiren
285b/19, 293b/14

barmaḳ ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu, oynak, uzunca organların her biri
285b/07, 291b/20, 293a/04, 297b/13, 307b/17, 319a/21, 322a/14, 322b/05

baṣ- belli bir bölgeye basma eylemi
305b/18, 305b/19, 315b/15, 321a/13, 321a/16

baṣrī (Ar) görmeyle ilgili olan
293a/14

baş kafa, ser
280b/09, 280b/10, 280b/12, 280b/20, 282a/14, 283a/15, 283a/16, 284b/04, 284b/21, 285a/06, 285a/17, 286b/14, 287a/10, 287b/04, 287b/07, 288b/19, 289b/17, 290b/16, 291a/15, 291b/01, 291b/03, 291b/05, 291b/08, 291b/09, 291b/11, 291b/13, 291b/14, 291b/16, 291b/17, 291b/18, 292a/01, 292a/03, 292a/06, 292a/07, 292a/09, 292a/15, 301a/02, 301a/04, 301a/10, 301a/15, 302b/04, 302b/08, 303b/01, 304a/06, 305a/20, 306b/05, 310a/15, 312b/07,

313b/05, 313b/14, 313b/18, 314a/05, 314b/11, 314b/18, 315a/20, 315b/04, 315b/05, 316b/12, 316b/13, 316b/14, 316b/18, 321b/17, 322b/02, 323b/15, 324b/02, 325a/07

başḳa öbür diğer
293b/17

başla- bir işi yapmaya başlamak
295b/01, 325a/11

başlu başı olan
290b/13, 298b/13, 320a/07, 324b/10

bat- çökmek, gömülmek
286a/08, 305a/14, 311a/15, 323b/09

bāṭıl (Ar) boş, beyhude, yalan
311b/20, 325a/01, 325a/04, 325a/08

bāṭın (Ar) iç, yüz, gizli
293b/21

batman 7, 692 kilogram olan ağırlık ölçüsü
313b/14

bāy (Far) zengin
321a/12

Bayḳur metinde Anter ile savaşan kişinin adı
291b/11, 291b/12, 291b/13

baʿżı (Ar) birazı, bir kısmı
281a/04, 281a/05, 281b/11, 282a/06, 298b/04, 298b/06, 299a/17, 310a/10, 310a/11, 310b/03, 310b/19, 310b/20, 312a/13, 312a/15, 321a/05, 324a/08

baʿīd (Ar) ırak, uzak
312b/13

bebür (Far) aslanın bile korktuğu büyük canavar
298b/09, 311a/21, 321b/18, 322a/15

bed (Far) fena, kötü, çirkin
286b/16, 287a/03, 304b/21, 305b/12, 305b/20

beden (Ar) bir şeyin gövdesi
314a/20, 315a/16

bedīʿ (Ar) eşi ve benzeri olmayan, eşsiz
311b/07

bedīd (Far) meşhur, açık, meydanda
285b/01, 285b/05

bedr (Ar) ayın on dördüncü gecesi
279b/03, 282a/17, 309b/10, 314b/21, 319b/02

beg bir beyliğin başındaki ey yetkili kişi
290a/09, 290a/11, 290a/12, 290b/19, 292b/13, 292b/17, 313a/07, 314a/09, 314a/17, 314b/14, 314b/21, 315a/07, 315a/12

be-ġāyet (Ar) pek çok, aşırı
283a/15, 300a/05, 302a/04, 302a/16, 302b/03, 304a/17, 314a/02, 316a/04, 317b/18, 321a/21, 324a/05, 324b/16

behişt (Far) cennet, uçmak
310b/15

Behman (Far) İran hükümdarlarından İsfendiyarın oğlu Erdşir'in lakabı
296b/13

Behrām (Far) merih yıldızı, Acem pehlavanlarından birinin adı
290b/05, 326b/04

bekār (Ar) hiç evlenmemiş
291b/04, 291b/17

beḳā (Ar) bâkilik, devam eden
288a/17, 294a/21

bekle- bir iş oluncaya kadar durmak
306a/13, 324b/07

bekteş denk
315b/09

bel vücudu ayakta tutan bölüm
283b/13, 324a/21

belā (Ar) musibet, keder, ceza
294a/05, 311a/16, 318a/05

Belisenih metinde geçen bir şahıs adı

Belḳıs (Ar) Hz. Süleyman'ın Saba melikesinden olan zevcesi
304a/14

bellü bilinen, aşikar olan
286b/17

belür- zuhur etmek, görünür olmak
290a/20, 292b/09, 324b/02

belürsüz belirli olmayan
324b/17

ben birinci tekil kişi zamiri
280a/11, 283a/10, 284a/13, 286a/02, 286b/18, 286b/19, 287a/03, 287b/02, 288a/05, 290a/03, 294a/16, 295b/09, 302a/06, 303a/19, 303b/01, 303b/15, 303b/18, 304a/03, 307b/05, 307b/10, 307b/12, 314a/21, 315a/14, 315b/20, 317b/07, 317b/09, 318a/11, 324a/11, 324b/05, 325a/06, 325a/07, 325a/21, 284b/13, 287a/04, 296b/16, 303a/21, 304a/04, 307a/12, 307b/07, 311a/16, 313a/06, 313a/09, 313b/04, 313b/17, 315b/02, 319b/15, 321a/11, 324b/06, 325a/01, 325b/01, 325b/06, 313b/17, 321a/11, 280b/07, 282b/12, 283b/07, 286b/05, 287a/18, 288a/14, 288b/14, 289a/12, 295a/01,302a/07, 303a/21, 303b/04, 306b/10, 307b/07, 309b/06, 311a/20, 315a/15, 315a/16, 315a/17, 315a/21, 317b/20, 319b/08, 319b/09, 319b/14, 321a/21, 289a/12, 306b/17, 307a/13, 308a/17, 309a/13, 315a/16, 316b/10, 322a/09, 307b/07, 315b/02

bencileyin benim gibi
281b/02

bend (Far) bağlama, bağ
287a/07, 311a/07, 316a/08, 323b/13, 324b/18, 326a/01

bende (Far) kul köle
279b/14, 280a/13, 286b/19, 296b/09, 326a/14

benī (Ar) oğullar
293a/20, 318a/17

Benī İsrā'īl (Ar) İsrailoğulları, Yahudiler
290a/14, 290a/17, 290a/19, 290b/12, 290b/19, 291a/01, 291a/03, 291a/06, 291a/07, 291a/09, 291a/10, 291a/19, 292a/10, 292a/11, 292a/21, 293a/20, 292b/13, 292b/17, 314b/13, 320b/15 313b/08, 313b/09, 314a/09, 314a/11, 314a/16, 314a/18, 314b/05, 315a/03, 315a/06, 315a/15

beñiz yüz rengi
290b/08

beñlik bir kimsenin öz varlığı, kişiliği
309a/10

beñze- iki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak kadar ortak nitelikler bulunması
285a/07, 285a/09, 285a/17, 285a/18, 285b/07, 285b/13, 287b/07, 298b/10, 298b/20, 301a/10, 301a/15, 301a/21, 301b/03, 301b/06, 307b/06, 311b/01, 312a/09, 312a/16, 312a/20, 312b/07, 312b/11, 321b/17, 322a/14, 322b/06

berāber (Far) birlikte, bir arada;bir
291b/09, 311a/15

ber-devām (Far) devamlı, sürekli
294a/06

berekāt (Ar) ihsan, bolluk
293a/11, 305a/17

berg (Far) yaprak
281b/14, 282a/02, 295b/20 307a/02

berḳ (Ar) şimşek
291a/09, 298b/17, 305a/11, 316a/13, 325b/03

berkemāl (Far) mükemmel
282a/16, 309b/10, 326a/01

berkid- sağlamlaştırmak
285a/03, 321b/12

berr (Ar) kara parçası, toprak
279b/16, 285b/17, 287a/17 319b/20

berü biraz daha yakın olan
284a/19, 290a/17

beş dörtten sonra gelen sayının adı
281b/10, 282b/08, 282b/09, 299a/06, 305a/17, 305a/18, 305a/20, 313b/04, 318b/06

beşer (Ar) insan
300b/21

beşinci sırada dördüncüden sonra gelen
282b/05, 282b/07, 282b/10, 282b/11, 282b/13, 282b/16, 283a/14, 283a/20, 292b/21, 294a/11, 297b/05, 298a/10, 300a/04, 319a/07

beyān (Ar) anlatma, açık söyleme, bildirme
283b/17, 296b/18, 299b/13, 299b/17, 300b/06, 310b/02, 317b/19, 321b/18, 324a/15

Beyni ve beynehüm (Ar) ikisi arasında olan
307b/18

Beytiʾl Maʿmūr (Ar) gökte, Kâbe hizasında Kerbûbiyânın tavafı olan Beyt-i Şerif
283b/10, 283b/12, 283b/14

beyż (Ar) yumurta
299b/21

bezir (Ar) tohum, ekilecek tane
313b/11

beẕm (Far) meclis
313b/15

bezm **bk. beẕm**
279b/13, 326b/04

bıçaḳ kesici alet
291b/18

bıñar yerden kaynayarak çıkan su
297b/18, 300a/16

bıraḳ- tutmamak, tutmaz olmak
291a/20, 291b/08, 291b/21, 313b/09

bī-ʿaded (Ar+Far) sayısız
288a/10, 300b/01, 308b/11, 310b/09, 316b/01

bī-bedel (Far+Ar) bedelsiz
279b/04, 283a/01, 312a/02

bi-ʿaynihi (Ar) olduğu gibi, tıpkı
307b/17

biç- kesmek
313a/15

bī-çāre (Far) çaresiz
281b/02, 282b/07, 283b/06, 288b/14, 289a/12, 303b/21

biçil- kesilmek
313b/06

biçiş- biçmek, karşılıklı biçmek
313a/15

bigi gibi, benzetme edatı
285a/06, 285a/07, 285a/08, 285a/09, 285a/18, 285a/19, 285b/08, 285b/13, 285b/14, 290b/04, 291a/08, 291a/20, 291b/07, 292a/10, 292b/12, 298b/04, 298b/05, 301a/20, 301a/21, 301b/03, 301b/05, 312a/09, 312b/10, 313b/07, 313b/11, 314a/12, 314a/13, 317a/21, 318a/01, 318b/08, 321b/17, 321b/18, 321b/19, 322a/14, 322a/15, 322a/16, 324a/11, 325a/11

bī-gümān (Far) şüphesiz
284a/09, 286b/20, 288a/21 290a/05, 295a/10, 296a/10, 296a/02, 296a/03, 296a/10, 302b/10, 305b/10, 305b/11, 305b/18, 310b/07, 311a/03, 311b/11, 312b/16, 312b/18, 315b/07, 322a/05, 323a/11, 325b/13, 325b/14

bī-ḫaber (Far+Ar) habersiz
313b/06

bī-ḥad (Far+Ar) sayısız
280a/21, 282a/18, 286b/17, 288a/10, 288a/11, 289b/07, 296a/16, 301b/02, 315b/16, 316b/01, 326a/13

bī-ḫalel (Far+Ar) eksiksiz
279b/04, 312a/02

biḥamdiʾllāh (Ar) Allah'a şükür olsun
303b/01

bihī (Far) iyilikk, iyi
302a/06

bī-ḥisāb (Far+Ar) hesapsız
282a/15, 312b/17

bī-ḫoẕ (Far) kendinden geçmiş
311b/03

bī-imān (Far+Ar) imansız, inanmayan
320b/16

bī-ḳıyās (Far+Ar) kıyassız, benzersiz
281a/12, 283a/18, 318a/20

bī-ḳuṣūr (Far+Ar) kusursuz
300b/14, 300b/15, 312b/18, 320a/03, 320a/06, 320a/16 320b/05, 320b/07, 320b/17

bil **bk. bel**
323a/10, 323a/16

bil- bir şeyi öğrenmiş olmak
284a/08, 300b/01, 300b/16, 303a/11, 310a/21, 310b/03, 310b/15, 311a/03, 311b/20, 312a/02, 312a/05, 312a/17, 312b/12, 312b/20, 280a/18, 287b/03, 87b/20, 280a/17, 286b/17, 319b/19, 292b/18, 293b/05, 321b/05, 310a/10, 310b/21, 290b/11, 293b/14, 302b/15, 303a/03, 308a/02, 309b/15, 313a/06, 313b/13, 314a/02, 321a/21, 324b/02, 324a/16, 292b/12, 318a/17, 297a/19, 306a/16, 319b/18,

293a/12, 295a/01, 310a/02, 310b/12, 317a/08, 317a/12, 317a/14, 319a/03, 322a/09, 318a/15, 315b/13, 287b/20, 324b/16, 295b/07, 303a/19, 325a/17, 302b/18, 312a/01, 287b/01, 310b/02, 304a/06, 319b/12, 287b/15, 317b/04, 287b/19, 309a/14, 290a/16, 317a/09, 317a/15, 324a/01, 287b/20, 300b/16, 310a/16, 310b/08, 311b/11, 312b/19, 318a/02, 280a/16, 294b/19, 317a/13, 294b/18, 326a/04, 280a/09, 309a/17, 302b/13, 319b/12, 305a/20, 323b/09, 302b/19, 305a/19, 305b/10, 282b/03, 297a/19, 306a/16, 319b/18, 293a/12, 295a/01, 310a/02, 310b/12, 317a/08, 317a/14, 319a/03, 322a/09, 326a/05

bildür- haber vermek
284a/16, 316b/06, 318a/15

bile bağlama edatı, birlikte
280b/06, 281a/14, 283b/01, 286a/14, 287a/12, 300a/10, 314b/19, 317a/10, 325b/04

bilesince beraberinde, yanında
281a/17, 288b/06, 325b/04

billāhi (Ar) Allah için
283a/10, 294a/04

billūr (Ar) gayet parlak ve şeffaf
289b/17, 282b/03, 302b/18

bī-melāmet (Far+Ar) ayıplamasız
290a/01

bī-miṣāl (Far+Ar) eşsiz
295a/11

biñ dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı
279b/01, 279b/07, 280a/11, 280a/20, 280b/07, 280b/08, 280b/12, 280b/13, 280b/14, 280b/15, 281b/03, 281b/04, 281b/08, 281b/09, 281b/10, 282b/08, 282b/09, 283a/12, 283b/07, 283b/11, 283b/12, 283b/20, 284a/01, 284a/05, 285b/11, 286b/05, 286b/07, 287a/19, 287b/07, 287b/08, 287b/10, 287b/13, 288b/05, 288b/15, 288b/16, 289a/01, 289a/06, 289a/13, 289b/19, 290a/09, 290a/10, 290a/12, 290a/13, 290a/14, 290b/13, 290b/14, 290b/15, 290b/16, 291a/07, 291a/12, 292b/10, 293b/19, 294a/01, 294a/08, 294a/13, 294a/14, 294a/20, 294b/21, 295a/04, 295a/05, 295a/06, 295a/21, 295b/01, 295b/02,295b/03, 297a/03, 299a/14, 299a/15, 302b/01, 302b/02, 302b/03, 302b/04, 302b/07, 303b/07, 304b/09, 304b/18, 305b/03, 306a/19, 307a/11, 307a/13, 308b/10, 310a/15, 312a/06, 312a/07, 313a/05, 313a/12, 313b/02, 313b/04, 314b/07, 314b/17, 315a/14, 317b/10, 318a/16, 319a/03, 320a/04, 320a/12, 320a/13, 320a/18, 320a/21, 320b/01, 320b/09, 320b/10, 321b/11, 323a/18, 323a/21, 324a/21, 324b/01, 326a/16

bin- bir şeyin üzerine oturmak
290b/15, 305a/09, 313b/11

binā (Ar) ev, yapı
303b/14

bindür- bir kimseyi bir şeyin üzerine çıkartmak, binmesini sağlamak

bī-nihāye (Ar) nihayetsiz, sonsuz
310a/19

bī-nişān (Far) alametsiz, izsiz

279b/04

bir herhangi bir,bir kere, bir defa, sıfırdan sonraki sayı, ortaklaşa olan
279b/14, 280a/09, 280b/10, 280b/12, 280b/14, 280b/17, 280b/18, 280b/19, 280b/20, 280b/21, 281a/06, 281a/08, 281a/09, 281b/01, 281b/07, 281b/11, 281b/12, 281b/13, 281b/15, 281b/16, 282a/01, 282a/04, 282a/15, 282b/11, 282b/12, 282b/13, 282b/14, 282b/17, 282b/21, 283a/05, 283a/06, 283a/07, 283a/12, 283a/16, 283b/18, 283b/19, 284a/04, 284b/06, 284b/09, 284b/14, 285a/05, 285a/07, 285a/16, 285a/17, 285a/18, 285a/20, 285a/21, 285b/06, 285b/10, 285b/12, 285b/14, 286a/05, 286a/07, 286a/11, 286a/19, 286b/09, 287a/09, 287a/20, 287b/06, 287b/07, 287b/09, 287b/11, 287b/17, 288a/05, 288a/20, 288b/05, 288b/18, 289a/01, 289a/05, 289b/03, 289b/05, 289b/08, 289b/15, 289b/18, 289b/19, 290a/10, 290a/11, 290a/19, 290a/20, 290b/01, 291a/06, 291a/20, 291b/01, 291b/03, 291b/07, 291b/08, 291b/09, 291b/13, 291b/17, 292a/01, 292a/07, 292a/08, 292a/11, 292a/18, 292b/02, 292b/15, 293a/02, 293a/09, 293a/13, 293a/15, 293a/16, 293b/06, 293b/13, 293b/17, 294a/11, 294b/08, 294b/11, 295a/02, 295a/04, 295a/13, 295a/14, 295a/19, 295b/11, 295b/12, 295b/13, 295b/18, 296a/17, 296a/19, 296a/20, 296a/21, 296b/09, 296b/20, 296b/21, 297a/01, 297b/15, 297b/18, 298a/02, 298a/06, 298b/04, 299a/03, 300a/06, 301a/01, 301a/02, 301a/04, 301a/05, 301a/08, 301a/09, 301a/11, 301a/14, 301a/16, 301a/18, 301a/21, 301b/02, 301b/05, 301b/08, 301b/15, 301b/16, 301b/18, 301b/21, 302a/05, 302a/06, 302b/01, 302b/02, 302b/07, 302b/08, 303a/01, 303a/07, 303b/02, 303b/03, 303b/10, 303b/20, 304b/07, 304b/14, 304b/15, 305a/06, 305a/07, 305a/09, 305a/14, 305a/19, 305b/03, 306a/02, 306a/03, 306a/12, 306b/06, 306b/07, 306b/08, 307a/08, 307a/09, 307a/13, 307a/16, 307b/01, 307b/02, 307b/04, 307b/10, 307b/16, 308a/09, 308a/14, 308b/05, 308b/13, 308b/15, 308b/16, 308b/17, 309a/05, 309a/09, 309a/18, 309a/20, 309a/21, 309b/10, 309b/11, 309b/12, 309b/16, 309b/21, 310a/10, 310a/12, 310a/13, 310a/14, 310a/15, 310a/16, 310b/17, 310b/18, 311a/02, 311a/06, 311a/16, 311a/18, 311b/01, 311b/03, 311b/10, 311b/21, 312a/01, 312a/07, 312a/08, 312a/10, 312a/12, 312a/14, 312a/16, 312a/17, 312a/19, 312b/01, 312b/03, 312b/04, 312b/07, 312b/10, 312b/11, 312b/13, 312b/15, 312b/19, 313b/01, 313b/11, 313b/16, 314a/02, 314a/05, 314a/08, 315a/13, 315a/18, 315a/20, 315b/03, 315b/08, 315b/18, 315b/19, 316b/14, 316b/15, 316b/16, 316b/17, 317b/01, 317b/05, 317b/10, 317b/21, 318a/03, 318a/13, 318b/08, 319a/03, 319a/06, 319a/16, 319a/17, 319a/19, 319b/07, 319b/11, 320a/01, 320a/02, 320a/14, 320b/03, 320b/13, 320b/14, 321a/05, 321b/15, 321b/16, 321b/19, 322a/12, 322a/13,

322b/02, 322b/09, 322b/13, 322b/17, 323a/06, 323a/07, 323b/06, 323b/14, 323b/15, 323b/17, 324a/06, 324a/13, 324a/20, 324a/21, 324b/01, 324b/03, 325a/06, 325a/14, 325a/15, 325a/20, 325b/03, 325b/05, 325b/06, 325b/07, 326a/02, 326a/04

biraz bir parça
286b/01, 301a/13, 325b/05

birbiri karşılıklı olarak bir diğeri
285a/10, 285a/14, 84a/08, 291a/15, 285a/07, 285a/14, 286a/07, 291a/11, 291a/14, 291a/18, 291b/08, 292a/04, 302a/10,305a/14, 313a/06, 313a/13, 313a/14, 321b/16, 285a/13, 285a/12, 291a/13, 307b/15, 285a/09, 291a/13

birden aniden
313b/05

birer her birine bir adet
301a/16, 322a/14

birgün haftanın yedi gününden biri
321b/15

birinci ilk olan
289a/10, 289a/11, 289a/14, 289a/20, 292b/21, 294a/12, 297b/09, 298b/18, 300a/17, 306b/01, 323a/14, 323a/19

birḳaç az sayıda olan
286a/09, 286a/20, 291b/21, 292b/14, 302a/20, 302b/16, 302b/19, 304b/10, 304b/18, 313a/04, 321b/01, 322b/19, 324a/12, 325b/08

birle ile, onun ile
280a/19, 280b/07, 281a/02, 282b/21,283a/01, 285a/04, 286a/10, 286b/14,287b/01, 288a/07, 288b/18, 289a/19, 289a/21, 289b/04, 289b/08, 290a/05, 292b/13, 293a/18, 293b/04, 294a/20, 294a/21, 297a/17, 297b/19, 297b/21, 298a/07, 298a/15, 298a/16, 298b/02, 299a/01, 299a/08, 299a/12, 300b/05, 304b/13, 304b/15, 304b/17, 305a/11, 307a/21, 307b/04, 307b/07, 308a/14, 308a/19, 308a/21, 308b/03, 309a/02, 309b/19, 310b/10, 313a/02, 313b/09, 316b/11, 317a/05, 317b/04, 317b/05, 318a/06, 318a/08, 318a/10, 318a/11, 318a/14, 319a/18, 319b/02, 319b/10, 320a/02, 320a/03, 320a/06, 320a/11, 320a/15, 320b/03, 320b/08, 320b/15, 320b/18, 323a/05, 324a/21, 325b/21, 326a/01, 326b/01, 326b/03

birlig bir olma durumu, vahdaniyet
288a/01, 289a/03, 301b/08, 301a/13, 301b/07

biryān (Far) yanmak, kebap olmak
279b/09, 319b/04

bisāṭ (Ar) halı, kilim
284b/21

bismillāh (Ar) besmele
306b/06, 307a/18, 316b/11

biş **bk. beş**
317b/02

bī-şevā (Far) kusursuz, eksiksiz
279b/09

bī-şümār (Far) hesapsız, sayısız
322a/04

bişür- pişirmek
312a/21

bit- tohum filizlenerek topraktan

çıkması
281b/11, 282a/01, 283b/06, 320b/12

bit- sona ermek, sonlanma
281b/15, 316a/05

bitür- bir şeyin sıvı veya yumuşak bir maddenin içine gömülmesine yol açmak, batmasını sağlamak
311a/16

biz üçüncü çoğul şahıs zamiri
281a/20, 284a/15, 309a/01, 311a/01, 321b/06, 284b/16, 307a/08, 317a/06, 281a/20, 281b/05, 283a/13, 283b/04, 283b/16, 286a/15, 287b/01, 288b/07, 288b/12, 308a/11, 310b/03, 311a/09, 311b/13, 313b/06, 321b/08, 325b/01, 284b/02, 302a/06, 322b/13, 321b/02, 321b/06, 284a/11, 286a/01, 286a/06, 287a/07, 289b/02, 289b/16, 290a/07, 292b/17, 300b/21, 302b/16, 302b/21, 304b/01, 304b/06, 305a/03, 306a/21, 313a/02, 315a/02, 316a/11, 321a/19, 322b/15, 323a/04, 324a/01, 324a/09, 324a/19, 324b/15, 325a/20, 326a/04, 326a/05, 281a/18

biz- bezmek, usanmak
325b/19

bī-zamān (Far+Ar) zamansız
279b/04

bī-zevāl (Far+Ar) zararsız
289a/02

boğaz yiyecelerin mideye giderken geçtiği organ
323b/09

boğazla- bir canlıyı boğazından kesmek
325a/04, 325a/08

boğazlu boğazı olan
313b/21

bol nicelik bakımından olağandan veya alışılandan çok
310a/04

borı nefesle çalınan perdesiz uzun çalgı
292b/12, 313a/20

boyun gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi
291b/06, 291b/20, 310a/19, 322b/04, 316a/03, 312b/07, 322b/04

boynuz bazı hayvanların başında bulunan tırnaksı bir maddeden oluşan korunma organı
301a/10, 301a/16

boz kül rengi
290b/08

boz- yok etmek
312a/07

bozul- bir şeyin işe yaramaz hale gelmesi
292a/13

böl- bir bütünü iki veya daha çok parçaya ayırmak
325b/09

bölik bk. bölük
295a/14, 295a/19, 295b/11

bölük takım, cemaat, topluluk
281a/08, 281a/14, 282a/15, 282b/17, 283a/16, 285a/17, 285b/12, 287b/11, 299a/06, 301a/01, 301a/09, 301a/14, 301a/18, 301b/02, 302b/20, 321b/15, 321b/16, 322a/12

böyle buna benzer, bunun gibi, bu

şekilde
282a/12, 283a/15, 285a/15, 286b/21, 288b/05, 289b/10, 290a/05, 290b/20, 292b/08, 293a/08, 297a/15, 299a/20, 301b/08, 303b/13, 304a/10, 305a/01, 308a/01, 308a/07, 308b/13, 309b/05, 309b/14, 310a/07, 310a/09, 310b/12, 310b/13, 311a/07, 311a/20, 311b/04, 311b/14, 312a/05, 312b/21, 315b/02, 317b/17, 319b/17, 320b/19, 321a/17, 323b/01, 324b/14

bu işaret sıfatı veya zamiri
279b/02, 279b/09, 279b/11, 280a/01, 280a/03, 280a/04, 280a/05, 280a/13, 280a/18, 280b/03, 280b/04, 280b/07, 280b/09, 281a/15, 281a/16, 281a/17, 281b/02, 282a/05, 282a/10, 282a/13, 282b/01, 282b/02, 282b/05, 282b/08, 283a/14, 283b/01, 283b/02, 283b/06, 283b/18, 284a/10, 284a/13, 284a/15, 284b/03, 284b/05, 284b/06, 284b/07, 284b/09, 284b/10, 284b/11, 284b/12, 284b/13, 284b/15, 284b/20, 284b/21, 285a/08, 285a/11, 285a/12, 285a/18, 285b/03, 285b/11, 285b/14, 285b/15, 285b/16, 285b/19, 286a/01, 286a/02, 286a/03, 286a/14, 286b/01, 286b/13, 286b/20, 287a/05, 287a/14, 287b/13, 288a/05, 288a/07, 288a/15, 288a/19, 288a/20, 288a/21, 288b/02, 288b/03, 288b/10, 288b/14, 289a/04, 289a/09, 289a/10, 289a/11, 289b/01, 289b/07, 289b/09, 289b/14, 289b/17, 290a/04, 290a/06, 290a/21, 290b/05, 290b/08, 290b/11, 290b/15, 290b/19, 291a/06, 291a/08, 291a/10, 291b/17, 292a/18, 292b/06, 292b/09, 292b/12, 293a/04, 293a/07, 293a/16, 293a/18, 293b/01, 293b/10, 293b/13, 293b/14, 293b/21, 294a/03, 294a/04, 294a/08, 294a/15, 294a/21, 294b/04, 294b/05, 294b/16, 294b/21, 295a/03, 295a/11, 295a/14, 295a/16, 295a/21, 295b/01, 295b/02, 295b/06, 295b/07, 295b/09, 295b/10, 296a/05, 296a/10, 296a/11, 296a/21, 296b/16, 296b/18, 297a/10, 297a/16, 297a/17, 297a/18, 297a/20, 297b/01, 297b/13, 298b/11, 299a/09, 299a/16, 299a/18, 299b/11, 299b/19, 299b/21, 300a/01, 300a/03, 300a/08, 300a/10, 300a/11, 300a/13, 300a/14, 300a/17, 300a/18, 300a/20, 300b/01, 300b/14, 300b/15, 300b/17, 301a/04, 301a/07, 301a/11, 301b/13, 301b/14, 302a/04, 302a/06, 302a/12, 302b/05, 302b/12, 302b/13, 302b/14, 302b/20, 303a/02, 303a/10, 303a/11, 303a/12, 303a/17, 303a/21, 303b/05, 303b/19, 304a/02, 304a/03, 304b/03, 304b/09, 304b/16, 304b/17, 304b/20, 305a/06, 305b/09, 305b/12, 305b/21, 306a/01, 306a/11, 306a/16, 306a/18, 306b/08, 306b/09, 306b/10, 306b/11, 306b/13, 306b/14, 306b/15, 306b/17, 307a/06, 307a/07, 307a/08, 307a/12, 307a/14, 307a/16, 307a/17, 307b/12, 307b/17, 308a/03, 308a/07, 308a/17, 308a/19, 308a/21, 308b/01, 308b/03, 308b/04, 308b/07, 308b/09, 308b/10, 308b/12, 308b/19, 309a/01, 309a/02, 309a/03, 309a/12, 309a/14, 309a/17, 309a/18, 309b/01, 309b/06, 310b/05, 310b/06, 310b/09, 310b/11, 310b/19, 311a/09, 311b/01, 311b/12, 311b/19,

312a/03, 312a/04, 312a/10, 312a/18, 312b/04, 312b/05, 313a/01, 313b/04, 313b/13, 313b/15, 313b/16, 314a/20, 314b/08, 315a/10, 315b/01, 315b/13, 315b/18, 316a/05, 316a/08, 316a/10, 316b/05, 316b/07, 316b/13, 316b/15, 316b/20, 317a/17, 317a/18, 317b/20, 318a/03, 318b/11, 318b/20, 319a/02, 319a/10, 319a/12, 319a/15, 319a/18, 319a/21, 319b/05, 319b/10, 319b/13, 320a/03, 320a/05, 320a/09, 320a/11, 320a/15, 320a/16, 320a/18, 320a/20, 320b/08, 320b/14, 320b/20, 321a/02, 321a/03, 321a/20, 321b/08, 321b/10, 321b/20, 321b/21, 322a/01, 322a/05, 322a/06, 322a/07, 322a/08, 322b/13, 323a/07, 323a/12, 323a/19, 323b/10, 323b/12, 324a/06, 324a/07, 324a/13, 324b/03, 324b/04, 324b/07, 324b/20, 324b/21, 325a/01, 325a/03, 325a/04, 325a/06, 325a/07, 325a/17, 325a/18, 325a/19, 325a/21, 325b/01, 325b/14, 325b/15, 326a/10, 326a/12, 326a/14, 326a/15, 326a/19

buġur bundan sonra,şimdi, bu kez, bu defa
286b/14, 291b/10, 292a/02, 292a/03, 292a/08, 292a/09, 317a/17

buḫār (Ar) buğu
292a/18, 313a/21, 313b/06, 314a/12

buḫl (Ar) cimrilik
325b/17

buḫūr (Far) tütsü
302a/18

buḳaġu pranga, zincir
314b/18

bul- arayarak ortaya çıkarmak
281b/20, 293b/15, 288a/01, 305b/19, 321b/09, 324a/06, 279b/17, 284b/17, 288a/04, 293b/07, 293b/14, 293b/16, 294b/09, 294b/12, 294b/13, 294b/14, 305a/10, 304a/01, 306b/17 305b/21, 326b/03, 297a/12, 294b/11, 287b/19, 288a/02, 279b/05, 302b/05, 305a/2, 302b/19, 315b/06, 287b/19, 294b/07, 294b/13, 304b/07, 324a/13, 305b/03, 302b/06, 311b/01, 316a/07, 315b/04, 325a/06, 325b/19, 299a/21, 302a/12, 305b/12, 311a/05, 311a/17, 302b/15, 295b/09, 307a/02, 318a/19, 317a/20, 319a/01

bulan- duruluğunu yitirmek
313b/14

buʾl-füżūl (Far) boş laf eden, boşboğaz
284a/08

bulış- bir yerde bir araya gelmek
291a/13, 301b/11, 302a/17, 313a/09

bulun- bulunma işine konu olmak
282a/11, 286a/05, 294b/11, 326a/03, 326a/04

bulut gök yüzündeki su kütlesi
313b/07, 314a/12, 281b/11, 298b/17, 305a/11, 314b/21, 316a/12, 318b/01

buñal- soluk alıp verme durumunun güçleşmesi
324b/03

bunca bu kadar çok
282a/04, 287a/18, 287b/13, 293b/14, 294a/20, 295b/19, 301a/12, 308b/10, 310a/05

buncılayın bunun gibi
284a/11, 285b/02, 311a/03, 313b/01, 317a/10

bur- elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere veya bir kimseye hızla çarpmak
326b/03

bura içinde bulunulan, işaret edilen, kastedilen yakın bir yer veya çevresi
315b/10, 325a/20

burc (Ar) 1 kale, hisar çıkıntısı, kule, 2 güneşin ayrıldığı on iki kısımdan herbiri
290a/16, 290b/09, 297a/17, 299b/19, 300a/01, 300a/04, 300a/03, 300a/08, 300a/10, 300a/14, 300a/16, 300a/17, 300a/19, 314a/20

burma burularak, üst üste kıvrılarak yapılmış olan
301a/10, 301a/16

buruc (Ar) burçlar
293b/16

burun ağzın üstünde, alınla üst dudak arasında yer alan çıkıntılı, iki delikli solunum ve koku alma organı
285a/06, 301a/03, 314a/01, 314a/06

burunlu herhangi bir biçimde burnu olan
313b/21

bustān (Far) gül ve çiçek kokularının çok olduğu yer, bahçe
324b/10

buṭaḳ ağacın dal olacak sürgünü
320b/12

butūl (Ar) boşluk
284a/09

būy (Far) koku
288a/13, 301b/14, 315a/16

buyruḳ emir
312b/02, 297b/12, 299a/02

buyur- emir vermek
319b/18, 290b/11, 302b/15, 322b/19, 323b/03, 325b/03, 317b/21, 289a/17, 299a/09

buz donarak katı duruma gelmiş su
292a/04

bühre (Ar) geniş yer, sık sık soluma
279b/14

bülbül sesinin güzelliği ile tanınmış olan kuş
287b/14, 303a/08, 306a/09, 280a/04, 306a/08

bünyād (Far) asıl, esas, temel
284b/09, 307b/13, 308a/10

bürhān (Ar) delil, ispat, tanık
295b/21

bürr (Ar) buğday
279b/09

bürü- kaplamak
292a/18, 305a/11

bütün tam olan
304a/15

büyük boyutları benzerlerinden büyük olan
312a/20, 312b/08, 312b/09

C

Cabbār (Ar) cebr edici, zorlayıcı, zorba, kudret sahibi Allah
285b/17, 287b/12, 321b/05,

283a/01

cāh (Ar) itibar, makam, mevki
306b/18, 306b/19, 306b/19

cāhil (Ar) bilgisiz, bilimsiz
288a/18

caḥīm (Ar) cehennem
296a/15

cālūt (Ar) eski ahit ve Kur'an da bahsi geçen dev
290a/18

cam (Far) soda ve potas katılmış silisli kumun ateşte eritilmesiyle yapılan sert, saydam ve çabuk kırılır cisim
313b/21, 301a/15

cāme (Far) elbise, çamaşır
302a/11, 315b/04

camus (Ar) manda, su sığırı
301a/20

cān (Far) 1 can, ruh 2 hayat, yaşayış
280a/04, 280a/15, 281a/06, 282a/04, 282a/13, 283a/02, 283a/09, 283a/14, 284a/09, 284b/20, 285b/10, 285b/19, 287a/01, 287b/17, 288a/11, 288a/12, 288a/13, 288a/16, 289a/21, 290a/03, 291a/15, 291b/05, 291b/14, 292a/15, 293b/03, 294a/07, 296a/04, 296b/10,296b/14, 298a/05, 304a/06, 305b/09, 305b/12, 305b/13, 306a/01, 306a/08, 306a/17 306b/18, 307a/04, 307b/15, 310a/03, 313a/06, 313b/01, 314a/13, 315a/09, 315a/18, 315b/21, 316b/01, 318a/04, 319b/04, 314b/13, 320b/19, 322a/21, 323a/18, 325a/10, 326a/02, 326a/11, 284a/07, 295a/16, 314b/03, 324a/13, 324b/03, 325b/09, 325b/14, 296b/14, 280a/11, 284b/14, 315b/01, 296a/06, 306a/09, 315b/11, 305b/16, 315b/12

cānān (Far) sevgili, gönül verilmiş
279b/11

cānavar (Far) zararlı hayvan
285a/05, 285a/18, 285a/19, 285b/03, 285b/04, 285b/08, 285b/12, 298b/11, 301a/02, 301b/06, 320a/14, 320b/18, 322a/15, 305a/06, 305a/09, 317b/01, 317b/02, 285b/03, 285b/17, 321a/07, 321a/08, 284b/11, 285a/11, 285a/16, 285b/02, 285b/12, 316a/15, 298a/18, 323b/03, 285a/11, 285a/17, 285b/04, 285b/05, 285b/18, 297b/06, 297b/08, 298a/15, 298b/02, 298b/08, 298b/09, 298b/11, 298b/20, 310b/05, 312b/10, 312b/12, 319b/21, 320a/06, 320a/08, 320a/15, 321b/15, 321b/17, 321b/19, 322a/01, 322a/11, 322a/12, 322b/02, 322b/13, 300a/12, 301a/14, 298a/18, 298b/03, 298b/10, 285a/05, 297b/08, 298a/19, 298b/12, 301a/08, 316a/14, 316a/15, 322b/01, 323a/07, 323b/04, 323b/05, 286a/01, 316a/17, 322b/14

canavarcuḳ küçük vahşi hayvan
317b/01, 317b/02

cānib (Ar) taraf 2 Cihet, yan
306a/21, 324b/15, 291a/03, 301b/10, 314a/20, 316b/13, 316b/20, 308b/05, 290a/20, 290a/21, 307a/15, 284a/01

canlu yaşamakta olan yaşayan
306a/09, 312b/03, 317a/19

cānsuz canını yitirmiş, ruhu olmayan

311b/19

cāriye (Ar) para ile satın alınan halayık, hizmetçi kız, kız
303b/19, 304a/05, 304a/03

cāsus (Ar) hafiye, gizli haberler öğrenerek veya sırları çözerek haber veren, çaşıt
301b/01, 322b/17, 322b/19, 322b/20, 322b/20

cavāb (Ar) sorulan şeye verilen karşılık
280b/06

cavās **bk. cevāb**
293b/01

cāvidān (Far) dâimi kalacak olan, sonrasız, ebedî, bengi
311b/11, 317a/11

cāẕū (Far) cadı, sihirbaz, büyücü
286a/05, 286a/14, 286a/16, 286a/18, 286a/19, 304b/02, 304b/03, 304b/06, 304b/08, 304b/10, 304b/18, 304b/19, 305a/06, 305a/07, 305a/11, 305a/19, 305b/11, 324b/18, 324b/21, 325a/01, 325a/02, 325a/03, 325a/05, 325a/06, 325a/20, 325b/02, 325b/04, 325b/05, 325b/07, 325b/10, 325b/16

cāzū **bkz cāẕū**
286a/21, 286b/07, 286b/09, 286b/10,325a/21, 286b/12, 286a/03, 286a/20, 305a/03, 286a/10, 304b/01, 304b/03, 305a/17, 324b/16, 325a/11, 305a/19, 286a/02, 286a/21, 286a/10, 325b/11, 325b/12, 286a/06, 305a/06, 286a/14, 286a/11, 286a/08, 286a/17, 304b/10, 305a/12, 305a/15, 305a/16

cebe zincirden veya halkadan örme zırh
290b/01, 291a/05, 292a/16, 290b/04, 314a/14, 292a/11

Cebrā'īl (Ar) peygamberlere emir ve vahye vâsıta ve memur olan dört büyük melekten biri, vahiy meleği
280a/16, 280b/02, 280b/03, 280b/05, 281a/19, 282b/01, 319b/07, 319b/08,280a/17, 280b/03, 281a/16, 282b/01, 283a/21, 283b/01, 283b/02, 287a/07, 287a/14, 287b/03, 289b/14, 289b/17, 293a/07, 293a/08, 293a/18, 293b/19, 297a/15, 297a/16, 310a/12, 310a/13, 293a/02, 289b/03, 288b/11, 287a/13, 288b/10, 289a/09, 309b/20, 318b/05

cebr (Ar) zor, zorlama
303b/20

cedd (Ar) dede, büyük baba
304a/08, 289a/14, 282b/10, 304b/04

cedī (Ar) oğlak burcu
300a/19

cegzin- dönmek, dolaşmak
312a/10

cehd (Ar) çabalama
293a/07, 302a/19, 306a/12, 315b/14

cehennem (Ar) ahirette günahkar kulların gideceği azap yeri, tamu
281b/21, 291b/14, 281b/21, 325b/09

cehennemlik öldükten sonra yerinin cehennem olacağı sanılan, cehenneme layık (kimse)
281b/21

cehl (Ar) bilmezlik

279b/09

celāl (Ar) büyüklük, ululuk
293b/13, 307a/15, 297a/20,

celālī Allah'a ait
279b/16

celīl (Ar) büyük, ulu
296a/02, 297a/15

cem hükümdar, şah
296b/12

cemʿ (Ar) toplama, yığma
281b/18, 282b/21, 283a/07, 284a/07, 288a/02, 295a/07, 296b/10, 308a/09, 09a/07, 310a/18, 321b/01, 321b/02, 321b/03, 22b/15, 323a/01, 323a/08, 324a/02, 324a/12

cemāʿat (Ar) insan topluluğu, imamın ardında namaz kılanlar
311b/13

cemādāt (Ar) cansızlar
293b/20, 298a/05

cemāl (Ar) yüz güzelliği
281a/12, 282a/16, 295a/13, 282a/18, 318b/11, 289a/06, 318b/17, 288a/12, 288b/08

cemīʿ (Ar) cümle, hep bütün
280b/07, 282b/04, 282b/14, 293a/11, 300a/12, 300a/15, 302b/16, 303a/18, 305a/02, 306b/17, 320a/10, 316a/12, 316b/06, 316b/09, 317a/06, 317a/13, 318a/01, 318a/07, 318a/14, 318a/15, 319a/04, 319b/09, 319b/10, 320a/15, 320b/15, 285b/04, 285b/17, 293b/14, 295b/17, 297b/18, 298a/02, 299a/02, 299b/20, 305a/06, 306b/11, 308b/20, 308b/21, 312b/12, 314b/13, 315a/06

cemʿiyet (Ar) topluluk
296a/19, 306a/02, 308a/13

Cemşid (Ar) Cemşasb'ın babası
296b/12, 279b/03

cemīl (Ar) güzel
326a/20

ceng (Far) savaş, vuruşma
284a/20, 285a/11, 285b/20, 286a/03, 286a/08, 286a/12, 286a/13, 286a/17, 286b/18, 290a/16, 290a/19, 290b/21, 291a/14, 291a/19, 291b/09, 292a/11, 292a/18, 301a/21, 301b/21, 302a/01, 302b/16, 303a/02, 305a/03, 305a/08, 305a/14, 313a/03, 313a/06, 313a/20, 313a/21, 313b/01, 313b/04, 313b/10, 313b/20, 314b/06, 314b/08, 315a/09, 323a/21, 325a/10, 325b/02, 313b/03, 314a/11, 324b/17, 286a/15, 286a/16, 286b/04, 325a/13,285a/12, 285a/09, 290a/09, 290a/15, 291a/11, 291a/12, 291a/19, 314a/11, 314a/20, 322a/16

cennet (Ar) uçmak, bahçe
283a/13, 289a/18, 296b/03, 325b/20,288a/09, 292b/03, 294b/14, 296b/06, 308a/05, 315b/19, 318a/21, 281b/21, 294a/05, 296b/07, 297a/04, 312a/15

cennetlik öldükten sonra yerinin cennet olacağına inanılan kimse
281b/21

cenūb (Ar) güney
310b/20, 312b/01

Cercīs Filistinli olup Hz. İsa'dan sonra eyalet krallıkları (tavaif-i müluk) döneminde yaşamış ve

havarilerin sonuncularına yetişmiş samimi bir hıristiyandır
296b/05

cesed (Ar) ölü vücut
315b/13, 325b/14

cevāb (Ar) sorulan şeye verilen karşılık
281a/16, 281a/21, 281b/05, 282b/02, 282b/06, 283b/05, 283b/17, 284a/13, 285a/11, 285b/03, 285b/17, 287a/12, 287a/14, 287a/16, 288b/11, 288b/13, 289a/09, 289a/15, 289b/01, 289b/03, 289b/15, 294b/19, 296b/19, 297a/19, 299b/18, 302b/21, 306b/10, 307a/09, 308a/11, 308a/12, 308a/13, 308b/17, 310a/10, 310b/15, 311a/10, 311b/12, 311b/14, 312a/03, 312a/05, 315a/19, 317a/08, 317a/18, 319b/19, 321a/06, 322b/16, 324b/19, 316a/09

cevāhir (Ar) cevherler, elmaslar
307b/13

cevher (Ar) elmas, değerli taş
291a/09

cevlān (Ar) gezinme, dolaşma, dolanma
291b/21

cevşen (Far) örme zırh, savaş elbisesi
290b/01, 291a/05, 292a/16, 290b/06, 323a/20

cevzā (Ar) ikizler burcu
300a/04

cezā (Ar) uygunsuz davranışlarda bulunanlara uygulanan üzüntü, sıkıntı, acı verici işlem veya yaptırım
318a/18, 325b/12

cezīre (Ar) ada
321b/09, 298a/17, 303b/06, 302b/21, 324a/02

cidāl (Ar) karşılıklı kavga
286b/18

cift iki tane olan
290b/14

ciger (Far) ciğer, bağır 2 Avaz, keder, sıkıntı
291a/09,311a/19, 311a/20, 311a/21, 314a/06, 314b/02, 314b/13, 314b/18, 315a/09, 315a/19, 316a/04, 324a/13

cihān (Far) Dünya, alem
281a/10, 284b/08, 289b/06, 293a/09, 297a/17, 298b/14, 299b/21, 303a/10, 308a/10, 308a/17, 308b/09, 308b/12, 308b/15, 308b/16, 309a/01, 309a/16, 309b/15, 312b/15, 312b/18, 312b/21, 317a/10, 317b/16, 319a/01, 321a/16 304a/02, 313b/15, 325a/16, 325b/14, 289a/06, 288a/05, 296a/12, 321a/17, 289b/07, 303b/01, 314a/02, 279b/08, 280a/07, 290a/20, 290b/03, 302a/01, 304b/04, 324b/12, 302a/12, 316a/06, 319a/05

cihet (Ar) yan, yön, taraf, yüz,yer
281b/16, 288a/19, 294b/11, 294b/15, 303a/08, 305b/05, 306a/10, 308a/20, 313b/08, 317b/08, 317b/11

cild (Ar) deri, kap, kitap
280a/04, 326a/17, 326a/15

cim (Ar) Arap alfabesinin beşinci harfidir
316a/03

cin (Ar) gözle görünmez , latif cisimlerden ibaret bir yaratık
285a/04, 285b/21, 293b/20,

302b/06, 303b/17, 304a/08, 306b/11, 306b/19, 307a/05, 309b/08, 312b/07, 317a/20, 319a/13, 321a/06, 321a/19, 321b/01, 322b/20, 323a/01, 323a/06, 323a/09, 323b/07, 324a/07, 324a/08, 324a/09, 324a/13

cinān (Ar) cennetler, uçmaklar; bahçeler
280a/06, 294a/20, 311a/01

cind **bk. cin**
281b/09, 284a/16, 284b/03, 301a/09, 301a/1, 302a/01, 302a/20, 302a/21, 302b/02, 302b/20, 302b/21, 321b/03

cinnī (Ar) cinlere mensub, bir cin
286b/18, 299a/05, 299a/15, 302b/20, 302a/18, 306b/20, 303b/14, 303b/16, 303a/16, 303a/17, 311b/11, 321b/16, 321b/13, 323a/05, 323a/16, 323a/13

cinni **bk. cinnī**
285a/04, 284b/08, 284a/16, 285b/21, 299a/02, 299a/04, 302b/08, 302b/15, 303a/12, 303a/17, 303b/02, 303b/07, 316a/12, 321b/07, 321b/21, 322a/01, 322a/16, 322a/17, 322b/06, 322b/10, 322b/12, 322b/19, 322b/20, 323a/01, 323a/15, 323b/07, 323b/18, 324a/05, 324a/08, 324a/12

cins (Ar) nevi, çeşit, türlü; soy
302b/21, 298a/09, 317b/06, 310a/09, 310a/10, 318b/09, 319b/20

cism (Ar) beden, gövde
306a/12, 312a/16, 285a/08, 309b/09, 317b/07, 288a/06, 296b/01, 306a/09, 315b/08, 302b/08

cūd (Far) cömertlik, elaçıklığı
279b/14

cumʿa (Ar) perşembeden sonra gelen gün
310a/20

cunūb **bk. cenūb.**
311a/12, 311a/11, 310b/16, 310b/18

cūş (Far) coşma, kaynama
296b/14, 279b/02, 292a/16

cūşān (Far) coşan, kaynayan
324a/08

cibāb (Ar) kesilmek, yüksekten düşmek
279b/14

cühān **bk. cihān**
306a/16

cümle (Ar) hepsi, toplam, bütün
281a/06, 284b/10, 284b/20, 292a/13, 292a/14, 292b/07, 294a/06, 294b/10, 295a/10, 300a/05, 301b/07, 304a/17, 305b/04, 307a/01, 307a/04, 308a/03, 308b/19, 309a/06, 311b/04, 312b/19, 312b/20, 317a/10, 318a/09, 319b/12, 320b/20, 321a/14, 325b/16, 281b/09, 282a/08, 287a/05, 287a/19, 290a/14, 292a/14, 292b/19, 294b/08, 295b/06, 304b/21, 306b/20, 308b/15, 309a/13, 312a/01, 317b/16, 323b/04, 323b/05, 308b/10, 283a/07, 285b/10, 299a/11, 300b/14, 307b/18, 287b/06, 288b/14, 307a/05, 308b/12, 284a/08, 286b/08, 281a/07, 281a/09, 282a/15, 283b/06, 284a/09, 286b/08, 324a/20, 305b/01

cünān (Ar) kalp, yürek, gönül

325b/14

cünbiş (Far) kımıldanma, hareket
312a/19

cünbüş bkz cünbiş
279b/03

cürm (Ar) suç
283a/11, 288a/10, 326a/07, 306a/06, 306a/05, 283a/12, 326a/09

cüsse (Ar) gövde, beden
301b/03

cüvān (Far) genç, taze
304a/09, 303b/01

cüz (Ar) kısım, parça
294b/10

Ç

çadır oturmak için kıldan yapılan barınak
314b/14, 315a/03, 325a/13,

çadırlu çadırı olan, çadıra yerleşmiş olan
315a/03

çağ zaman dilimi, asır, vakit
314a/03

çağır- seslenmek
286b/03, 313b/15

çağla- suyun akarken köpürmesi
313b/07, 318b/10

çāh (Far) kuyu, çukur
283a/13, 296b/12, 309b/09

çāk (Far) yarık, yırtık
287b/10, 316b/21, 296b/09

çāker (Far) kul, köle, cariye
297b/12, 299a/17, 306b/20, 316a/12

Çalab Allah, tanrı
306a/11, 316a/21

çal- 1.darbe vurmak, 2.vurarak veya sürterek ses çıkartmak
291b/05, 291b/19, 290a/09, 290a/15, 291b/07, 292b/12, 325b/08

çalġa- bk. çağla
305a/09

çalın- çalma işine konu olmak
325a/09, 313a/20

çalış- çarpışma, cenk, muharebe
291a/15, 313a/17, 313b/05, 314a/14, 291a/15, 313a/17, 313b/05, 314a/14

çalkan- dalgalanmak
324a/08

çanak toprak, metal vb. bir maddeden yapılmış yayvan, çukurca kap
300a/06, 300a/11, 300a/12, 312a/21

Çāpuki Ṭarrār metinde geçen bir şahıs adı
290a/08, 315a/15, 315a/19, 315a/21, 315b/02, 315b/10

çār (Far) dört
280b/15, 284a/07, 284a/08, 302a/08, 303b/20,

çāre (Far) yol, yardım
286a/04, 292b/01, 302b/05, 305a/21, 323b/10, 323b/12, 324b/04, 325a/18

çarḫ (Far) felek
290b/07, 292a/19, 309a/19, 309a/20, 313b/01, 323a/19, 324b/07, 319b/17, 279b/17, 281a/11, 309a/17, 315a/01,

326b/03, 290b/04, 284a/02, 296b/11, 309a/18, 310b/10, 323b/20, 303a/05, 316a/08

çarḥ bkz çarḫ
319b/17

çār-ı ʿunşur dört element
281b/19, 293b/20, 316a/18

çār-yār dört dost (dört halife)
279b/09

çavuş (Far) bir işin veya işçilerin başında duran ve onları yöneten kimse
290b/12

çayan çok ayaklılardan, sarımtırak renkte, zehirli bir böcek
305a/10

çek- 1 bir şeyi bir yerden başka yere taşımak 2içine almak, emmek 3 örtmek, giymek
293a/10, 291b/05, 293a/14, 294a/05, 324a/08, 304b/09, 325b/03, 293a/20,304a/13, 296a/11, 284a/02, 323b/16, 311a/16, 314b/04, 286a/04, 286b/06, 290a/09, 290a/15, 290b/19, 291a/07, 291a/13, 291b/01, 291b/04, 291b/07, 291b/17, 292a/01, 292a/03, 302a/21, 302b/20, 303b/06, 304b/11, 313a/11, 321b/04, 322b/07, 322b/21, 323b/07, 323b/10, 323b/13

çekirge sıçrama yeteneğine sahip düz kantlı böcek
298b/04

Çenḥ Çin
279b/16

çerende (Far) otlayıcı, otlayan
319a/14, 320a/09, 321a/07

çeri asker
290b/05, 291a/04, 304b/14, 321b/06, 285b/05, 291a/11, 305a/17, 313b/04, 313b/08, 314a/18, 321b/01, 321b/03, 324a/02, 291a/03, 292a/12, 301b/02, 21b/02, 322b/21, 323a/08, 324a/12, 305a/15, 314a/16, 302b/19, 286b/08, 323a/05, 324a/07, 324a/09

çeşm (Far) göz
288a/14, 326b/02

çeşme (Far) musluklu su haznesi
300a/11, 319a/11, 319a/10

çevre etraf
325a/10, 321b/14, 323a/13, 323b/08, 325a/14

çevür- döndürmek
292a/05

çeyḫun Asyada bir nehir
318b/10

çığşa- gevşemek
290b/04

çıharşanba (Far) salı ve perşembe arasındaki gün, çarşamba
300a/09

çık- bulunulan yerden ayrılmak, bir yerden başka bir yere geçmek, bir şeyin bir yerden ayrılması
283a/07, 321b/09, 322b/11 280a/15, 280a/16, 285a/06, 285a/19, 285b/16, 286a/04, 290a/17, 291a/12, 301b/11, 302a/07, 302a/17, 307b/04, 309b/18, 314a/07, 314a/20, 314b/07, 315a/05, 316a/01, 319a/11, 321b/04, 322b/12, 323a/08, 323b/11, 324a/03, 295a/04, 301a/18, 301a/19, 301b/12, 280b/16, 295a/04, 301a/18, 301a/19, 316a/05,

313a/05, 325a/14

çıḳagel- beklenmedik bir zamanda gelmek
284b/03, 315a/11

çıḳar- birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak
280b/16, 285a/21, 301a/11, 303a/13, 325b/07, 286a/06, 288b/03, 293a/13, 314a/13, 314a/14, 313a/07, 286a/07, 286a/20, 301b/16, 301b/17, 305a/13, 309a/03, 314a/07, 314b/06

çift (Far) iki adet
284a/09, 292b/11

çik- bk. çek-
284a/01, 289a/07

çinī (Far) sırlı ve süslü, pişmiş balçıktan yapılan eşya
291b/02

çīnī bk. çinī
324b/11

çiz- çizgi çekmek
312b/14

çocugaz kendisine acıma ve şefkat duyulan çocuk
312b/19

çoḳ sayı ve nicelik bakımından aşırı olan
282a/15, 283b/13, 285a/07, 287a/20, 289b/07, 298a/19, 304b/19, 304b/20, 307a/05, 308b/09, 309a/07, 309a/14, 309a/15, 309a/16, 309a/17, 311b/05, 312b/20, 313a/19, 313a/21, 314a/17, 313b/16, 315b/14, 321b/06, 280b/07, 281b/06, 287b/05, 289a/12, 303a/08, 304a/17, 310b/09, 322a/06

çoḳlıḳ çoğunluk
298b/04, 313b/08

çomaḳlu değneği, sopası olan
290b/12

çök- bulunduğu düzeyden aşağı inmek
282a/06, 317a/04

çūb (Far) değnek, çöp
305b/03, 312b/15

çul kıldan örülmüş örtü
314b/16

çün çünki, mademki
280a/11, 280a/14, 283a/12, 284a/20, 284b/19, 285b/19, 286a/06, 286b/16, 288a/08, 288a/09, 288b/04, 289a/04, 289b/18, 292a/13, 292b/04, 292b/05, 292b/06, 292b/09, 293b/03,293b/04, 293b/15, 293b/21, 294a/06, 294a/08, 294a/15, 294a/21, 294b/04, 294b/14, 295a/03, 295a/20, 295b/21, 296a/21, 296b/03, 296b/04, 296b/05, 299a/21, 301a/05, 302a/16, 302a/18, 302b/03, 303a/02, 303a/09, 303a/13, 305b/13, 306a/03, 306a/12, 307a/14, 309a/04, 309a/10, 311a/06, 312a/01, 312a/03, 313a/19, 315a/02, 315b/03, 315b/12, 315b/21, 316b/01, 322a/03, 322b/10, 322b/11, 323a/05, 323a/17, 323b/14, 323b/20, 324a/04, 324a/10, 324a/17, 324b/09, 325a/07, 325b/10, 326b/05

çünki şu sebeple, zira
282a/17, 283a/12, 292a/17, 292b/15, 297a/07, 297a/09, 301b/16, 304a/01, 304a/06, 304a/07, 305a/21, 305b/05, 305b/17, 306a/09, 306b/14,

307b/01, 310a/05, 311a/08, 314b/06, 316a/01, 317a/10, 323b/12, 284a/11, 286a/02, 321b/03

çünkim
284a/11, 286a/02, 294b/15, 321b/03

çüri- bozulmak
281b/14

D

da daha önce geçmiş bir cümle veya eş görevli öge ile sonraki arasında "-den başka " anlamıyla ilişki kuran, ünlü uyumuna uyan bir söz; dahi
289a/12, 306a/08

dād (Far) adaleti doğruluk
280a/03, 310a/05, 317a/09

dādī-istān (Far) bir işe ortak olma
317a/11

dād ü ger (Far) insaflı, doğru
323a/03

dağlaş- acısı yüreğine işlemek, birlikte acı cekmek
314b/13

Ḍaḥḥāk (Far) Cemşid'in yerini almış olan İran'ın zalim vegaddar hükümdarı
296b/12

daḫı da, bağlaç
280a/05, 280a/16, 280a/18, 280a/21, 280b/01,280b/04, 280b/06, 280b/08, 280b/10, 280b/18, 280b/11, 280b/12, 280b/14, 280b/18, 280b/19, 280b/20, 280b/21, 281a/01, 281a/02, 281a/03, 281a/04, 281a/05, 281a/09, 281a/14, 281a/15, 281a/20, 281b/03, 281b/04,281b/05, 281b/10, 281b/12, 281b/15, 281b/17, 282a/01, 282a/02, 282a/05, 282a/06, 282a/08, 282a/09, 282a/15, 282a/19, 282a/20, 282b/02, 282b/04, 282b/06, 282b/07, 282b/08, 282b/09, 282b/10, 282b/11, 282b/12, 282b/13, 282b/15, 282b/16, 282b/18, 282b/20, 283a/05, 283a/09, 283a/10, 283a/16, 283b/01, 283b/04, 283b/07, 283b/08, 283b/09, 283b/10, 283b/11, 283b/17, 283b/21, 284a/01, 284a/02, 284a/04, 284a/17, 284a/19, 284a/20, 284b/06, 284b/09, 284b/14, 284b/16, 284b/17, 285a/04, 285a/05, 285a/07, 285a/08, 285a/09, 285a/21, 285b/01, 285b/05, 285b/06, 285b/07, 285b/13, 285b/14, 286a/03, 286a/04, 286a/05, 286a/07, 286a/10, 286a/12, 286a/14, 286a/15, 286a/16, 286a/18, 286a/19, 286a/21, 286b/01, 286b/14, 286b/20, 287a/09, 287a/12, 287a/16, 287a/20, 287a/21, 287b/09, 287b/12, 288b/05, 288b/09, 288b/15, 288b/16, 288b/17, 288b/18, 289a/08, 289a/10, 289a/11, 289a/13, 289a/18, 289b/13, 289b/15, 289b/19, 290a/02, 290a/08, 290a/10, 290a/16, 290a/17,290b/14, 291a/03, 291a/08, 291a/11, 291a/16, 291a/17, 291a/21, 291b/01, 291b/04, 291b/05, 291b/10, 291b/11, 291b/12, 291b/15, 291b/17, 291b/19, 291b/21, 292a/01, 292a/02, 292a/03, 292a/06, 292a/08, 292a/09, 292b/16, 292b/19, 293a/03, 293a/06, 293a/13, 293a/16, 293a/21, 293b/10, 293b/16, 293b/17, 294a/09, 294a/14, 294a/16, 294a/17, 294b/07, 294b/08, 294b/15, 294b/17,

294b/21, 295a/05, 295a/07,
295a/09, 295a/15, 295a/16,
295a/19, 295a/20, 295b/02,
295b/03, 295b/04, 295b/10,
295b/14, 295b/15, 295b/18,
296b/21, 97a/01, 297a/05,
297a/09, 297b/10, 297b/17,
297b/18, 297b/19, 298a/01,
298a/04, 298a/08, 298a/09,
298a/12, 298a/16, 298a/17,
298a/19, 298a/20, 298b/03,
298b/04, 298b/05, 298b/09,
298b/10, 298b/13, 298b/17,
298b/20, 299a/02, 299a/05,
299a/11, 299a/13, 299a/15,
299b/04, 299b/18, 299b/19,
299b/20, 300a/04, 300a/05,
300a/09, 300a/11, 300a/12,
300a/14, 300a/21, 300b/03,
300b/04, 301a/01, 301a/02,
301a/03, 301a/04, 301a/05,
301a/09, 301a/11, 301a/14,
301a/18, 301b/02, 301b/04,
301b/05, 301b/19, 302a/05,
302a/07, 302a/08, 302a/09,
302a/12, 302a/20, 302b/05,
302b/11, 302b/13, 302b/18,
302b/20, 303a/10, 303a/12,
303a/17, 303a/21, 303b/01,
303b/02, 303b/08, 303b/10,
303b/11, 304a/03, 304a/04,
304a/07, 304a/12, 304b/03,
304b/12, 304b/13, 305a/04,
305a/06, 305a/07, 305a/11,
305a/18, 305a/19, 305b/21,
306a/10, 306a/13, 306a/19,
306b/05, 306b/06, 306b/07,
306b/09, 306b/10, 306b/11,
306b/13, 306b/14, 307a/14,
307a/19, 307a/20, 307b/05,
307b/06, 307b/10, 307b/12,
307b/16, 307b/17, 308a/08,
308a/09, 308a/13, 308a/20,
308a/21, 308b/02, 308b/03,
308b/04, 308b/16, 308b/21,
309a/03, 309a/09, 309b/01,
309b/07, 309b/15, 309b/16,
309b/18, 309b/20, 310a/10,
310a/11, 310a/16, 310a/18,
310a/19, 310a/20, 310b/01,
310b/02, 310b/03, 310b/15,
310b/18, 310b/19, 310b/21,
311a/10, 311a/11, 311a/12,
311a/14, 311a/15, 311a/17,
311a/19, 311b/01, 311b/02,
311b/03, 311b/04, 311b/05,
311b/06, 311b/14, 311b/17,
311b/18, 312a/01, 312a/03,
312a/05, 312a/08, 312a/09,
312a/10, 312a/11, 312a/13,
312a/15, 312a/17, 312a/19,
312a/21, 312b/02, 312b/05,
312b/06, 312b/07, 312b/08,
312b/10, 312b/12, 312b/13,
312b/15, 313a/05, 313b/12,
313b/13, 314a/17, 314b/02,
314b/11, 314b/12, 315a/05,
315a/13, 315b/02, 315b/04,
315b/17, 316a/06, 316a/12,
316a/13, 316a/14, 316a/15,
316a/16, 316a/17, 316a/18,
316b/13, 316b/15, 316b/17,
316b/18, 316b/19, 316b/21,
317a/03, 317a/16, 317a/17,
317b/03, 317b/14, 317b/15,
317b/20, 318a/03, 318a/05,
318a/11, 318a/12, 318a/15,
318a/18, 318a/19, 318a/21,
318b/02, 318b/03, 318b/04,
318b/07, 318b/09, 318b/12,
318b/13, 318b/15, 318b/17,
318b/18, 319a/07, 319b/03,
319b/08, 319b/14, 319b/16,
320a/01, 320a/04, 320a/07,
320a/12, 320a/13, 320a/16,
320a/18, 320a/20, 320a/21,
320b/03, 282a/15, 320b/05,
320b/07, 320b/08, 320b/12,
320b/13, 320b/09, 322a/01,
322a/08, 324a/21, 321a/12,
321b/01, 321b/13, 321b/18,
321b/20, 322a/12, 322a/14,
322a/15, 322a/16, 322a/17,
322a/21, 322b/02, 322b/04,
322b/11, 322b/15, 322b/20,
322b/21, 323a/01, 323a/09,
323a/13, 323b/02, 323b/05,
323b/12, 323b/17, 324a/06,

324b/01, 324b/02, 324b/04, 324b/07, 325a/06, 325a/07, 325a/11, 325a/21, 325b/05, 325b/09, 326a/15, 326a/17

daẖir (?)
301a/21

daḳāyıḳ (Ar) anlaşılması güç ve dikkate muhtaç olan şeyler
295a/07

delv (Ar) kova burcu
300a/15

dāmen (Far) etek
284b/18, 324a/15

dānā (Far) bilen, bilici
311b/08

dāne (Far) tohum, tane
279b/12, 300a/05, 280a/10

dār (Ar) ev, yer, yurt
288a/09, 311a/01, 314b/12

ḍarb (Ar) vurma, dövme
282b/19, 283a/02, 283a/04, 291b/10, 291b/17

dastān bk. dāsitān
304b/04, 305a/21, 305b/05, 306a/13, 325b/10, 325b/11, 326a/11

dāsitān (Far) epope, destan, hikaye
296a/19, 305b/09, 306a/02, 306a/19, 315b/18, 316a/10

dāven (?)
281b/08

dāverī (Far) hükümdarlık, hakimlik
318b/06

daʿvet (Ar) çağrı, çağırma; ziyafet
297b/13, 297b/14, 280a/08, 297b/17, 298a/03, 298a/07, 298a/10, 298a/15, 298b/01, 298b/07, 298b/18, 298b/21, 299a/04, 299a/08, 306b/02, 306b/03, 324b/09

Dāvud (Ar) israiloğullarının bir hükümdarı ve peygamberidir
287a/21, 287b/01, 287b/02, 292b/13, 292b/17, 304a/16, 308b/21, 309a/09, 310a/10, 311a/11, 312a/04, 313a/03, 314a/17, 314a/19, 314b/10, 314b/17, 315a/04, 315a/18, 316b/08, 318b/15, 318b/17, 324b/11

dāyim (Ar) sürekli, devamlı
280b/15, 281a/06, 282b/12, 297a/08, 297a/14, 302a/13, 307a/11, 310b/10, 312a/20, 318b/12, 321a/04

dāyimā (Ar) bir düziye, her vakit
283b/09, 284a/09, 285a/12, 287a/05,310a/03, 315a/21, 321a/14, 321a/15

dāyire (Ar) çember
312b/14, 312b/14

de- söyle
279b/08, 282b/04, 321a/06, 322b/03, 279b/17, 286b/14

defʿ (Ar) öteye itme, savma, savrulma
285a/20, 287b/15, 290b/21, 292a/17 296a/06, 299a/03, 325a/08

defn (Ar) gömme, gömülme
315a/04

deg -e kadar, dek
280b/17, 281b/13, 281b/19, 281b/21, 282a/01, 282b/19, 283b/12, 284a/04, 284a/12, 294b/07, 295a/08, 295b/02, 295b/04, 308b/01, 313b/05, 313b/15, 314a/14, 314b/08,

315b/02, 317b/12, 317b/13, 318a/04, 320b/05

deg- birbirine kalmayıncaya kadar birbirine yaklaşarak dokunmak
282a/02, 284a/04, 292a/02, 295b/19, 303a/10,

degin kadar, dek, denli
282a/02, 283b/14, 311a/20, 311b/03

degirmen içinde öğütme işi yapılan yer
313b/21

degül değil
282a/04, 286a/08, 286b/14, 296a/12, 298b/05, 304a/12, 306b/19, 315a/18, 316a/07, 322b/18, 326a/10, 280b/15, 298a/09, 310b/21, 311b/07, 311b/16, 312b/13, 319b/08, 325a/19

degürmi yuvarlak
322b/03

dehān (Far) ağız
280a/07

Deh (?) metne göre bir toplululğun ismi
311a/01

dehlīz (Ar) koridor
325b/07

dehr (Ar) dünya
311a/03, 279b/17, 309a/16, 319b/05, 311a/02, 311a/07, 311a/07, 311a/06

dehrī (Ar) dünyanın sonsonsuzluğuna inanıp öteki dünyayı inkar eden
311a/02, 311a/03, 311a/04, 311a/05,311a/06, 311a/07, 311b/17

dehşet (Ar) şaşma, korku, telaş
295a/12, 296b/20, 297a/20

del- delik açmak, delmek
313a/19

delin- delinme işinin yapılması
290b/08

delük dar, küçük açıklık
284b/16, 308b/05

delīl (Ar) klavuz, yol gösteren
296a/01

Delīl-i Hadīy-i Reşīd (Ar) Allah'ın Hz. Muhammed'e hitabı
294b/18

delim çok, birçok
296a/16, 310a/07, 323b/01

dem (Ar) kan gibi kırmızı
285b/04

dem an, vakit, nefes
282a/01, 284b/03, 285b/01, 286a/04, 286a/05, 286b/06, 286b/07, 286b/20, 288a/06, 289a/01, 292b/09, 294a/02, 295a/04, 296a/12, 302a/21, 302b/20, 303a/18, 303b/05, 304a/02,305b/12, 308b/07, 309b/12, 313a/06, 313a/07, 314a/05, 315b/01, 315b/18, 316b/01, 316b/21, 321b/04, 322a/19, 322b/21, 323a/02, 323b/16, 324a/18, 323b/07, 323b/16, 314a/05, 323b/02,

Demāvend (Far) İran'ın kuzeyinde yüksek bir dağ
304b/10

demür demir
284b/01, 286b/09, 286b/12, 304b/02, 323b/08, 323b/13, 324b/20, 318b/18, 323b/08, 300a/13

deñiz deniz, derya
284a/17, 284b/09, 284b/15, 285a/13, 290b/01, 291a/02, 298a/12, 298a/13, 301b/13, 301b/14, 316a/16, 316a/17, 317a/20, 319a/09, 321b/14, 321b/15, 323b/03, 298a/19, 318b/15, 320a/01, 322a/06, 301b/17, 319b/08, 323a/11, 282a/11, 291a/05, 321b/13, 320a/05, 317b/15

denk nitelik yönünden birbirine eşit olan
313b/01

deñlü kadar, denli
284a/02, 294b/07, 310a/03, 313b/16, 320b/18, 321a/11

depe bir şeyin en üst bölümü, tepe
285b/06, 312a/13, 322a/13

depele- ezmek
292a/02

depred- harekete geçmek
292a/10

depren- hareketlenmek
323b/05

derc (Ar) toplama, bir araya getirme
300b/16

derd (Far) gam, keder
309b/01, 325b/21, 296a/06, 300a/21, 300b/01, 305b/01, 324b/04, 326a/08, 313a/21, 286b/06

derece (Ar) kademe, basamak
310a/12

der-gāh (Ar) padişahın huzuru, Allah katı
279b/14, 280a/02, 287a/02, 294b/14, 303b/11,

der-ḥāl (Far) hemen, o anda
283a/04, 318a/12, 311a/17

deri vücudu kaplayan ince yapı
299b/19, 300a/01, 304a/10

derle- toplamak, düzenlemek
295a/13, 295a/04, 297a/01

dermān (Far) ilaç, çare
300a/21, 326a/08

derneg belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek için kurulan yasal topluluk; cemiyet, deri
305b/16

ders (Ar) bir şeyi öğrenmek için öğretmenden aza azar alınan vazife
279b/06

dersu bütün, hemen
284b/20, 291a/07, 292b/01, 313a/07

dervīş (Far) Allah için alçakgönüllülüğü ve fıkaralığı kabul eden kimse
304a/12

deryā (Far) deniz
284a/14, 284b/03, 284b/08, 284b/12, 284b/13, 284b/14, 284b/15, 285a/05, 285a/19, 285a/21, 285b/12, 285b/16, 286a/01, 294a/21,300b/21, 301a/01, 301b/10, 301b/15, 301b/16, 301b/20, 303a/03, 318a/09, 321b/15, 321b/19, 322b/08, 322b/10, 322b/21, 323a/01, 323a/05, 323a/20, 323b/02, 325b/05, 294b/01, 294b/10, 297b/18, 301a/06, 301a/14, 301b/07, 322b/13 285b/16, 300a/18, 323b/17 300b/20, 294b/05, 294b/06 297b/17, 281b/01, 284a/16, 284b/10, 285b/05, 301b/14 290b/03, 322b/10,322b/12, 294b/07, 294b/09, 294b/10,

294b/11,302a/08, 323a/07, 285b/08, 285b/21, 322b/11, 322b/12, 322b/14, 323a/04, 323a/06, 323a/07, 323a/13, 323b/04, 323b/05, 323b/14, 324a/03, 324a/07, 280b/16, 94b/16, 322b/11, 318a/02

dest (Far) el
289b/08, 304a/21, 306b/07, 326b/03, 303b/17, 305b/17, 322b/10, 324a/02, 279b/01, 306a/13, 281a/18, 293a/01, 314b/19

dest-res (Far) isteğine ulaşan
287b/19, 325b/18

destūr (Far) izin, müsâade, ruhsat
281a/18, 293a/01, 314b/19

devā (Ar) ilaç, çare
305b/01

devām (Ar) daim olma, bir halde bulunma
294a/06

devāt (Ar) divit, kalem koymak için madeni sapı ve ucunda bir de hokkası bulunan alet
303b/03

deve sıcağa, açlığa ve susuzluğa dayanıklılığı meşhur yük hayvanı
301a/19, 301a/20, 301b/05, 311a/12, 321b/18, 322b/06,

deve ḳuşı uçamayan, hızlı koşan büyük ve ağır bir kuş
285b/13

devlet (Ar) bağımsız siyasi hükümet
292b/16, 304a/04, 292b/14, 296b/11, 315a/20, 310a/06 280a/03, 297a/14, 326a/18, 322b/17

devr (Ar) 1 çağ, dönem 2 dönme, dönüş
304a/01, 306a/14,307b/14, 308a/09, 308a/21, 308b/01, 308b/20, 308b/16, 292b/16, 304a/04, 292b/14, 296b/11, 313b/15, 315a/20, 310a/06, 280a/03, 297a/14, 326a/18, 322b/17

devrān (Ar) felek, dünya, zaman
296b/11, 303a/10, 316a/05, 280a/03, 319a/17

devrid- (Ar) devret-
310b/10

devvār (Ar) devreden, çok dönen
319a/12

deyyān (Ar) mükafatlandıran veya cezalandıran, Allah
279b/08

dezgin- devretmek, çevrilmek, dolaşma
311a/13

dırāz (Far) uzun
291b/14, 314a/06

dırnaḳ tırnak
301a/10

di- bk. **de-**
280a/06, 280a/07, 280a/08, 280a/09, 280a/10, 280a/11, 281a/18, 282a/10, 282b/01, 282b/02, 283a/19, 283b/01, 283b/04, 284a/14, 284a/15, 284b/17, 285a/11, 285b/03, 285b/16, 285b/17, 285b/18, 286a/03, 286a/04, 286a/05, 286a/12, 286a/16, 286a/18, 286b/05, 286b/15, 287a/02, 287a/14, 287a/16, 287b/05, 289a/11, 289b/03, 289b/15, 289b/16, 290a/02, 290b/20, 291b/15, 292b/03, 293b/10, 293b/11, 294a/19, 294b/14,

294b/17, 295a/20, 295a/21, 295b/04, 296a/02, 296b/18, 297a/19, 299b/09, 299b/18, 301b/07, 301b/20, 302a/03, 302a/06, 302b/04, 302b/05, 302b/12, 302b/15, 303a/19, 303b/04, 303b/05, 304a/14, 304b/02, 304b/03, 304b/05, 304b/08, 304b/12, 304b/13, 304b/16, 306a/13, 306a/15, 308a/11, 311b/13, 315a/20, 317a/11, 317a/12, 317a/18, 319a/16, 319b/15, 319b/18, 319b/19, 320b/03, 321b/04, 322a/05, 322b/18, 323a/06, 323a/18, 324b/08, 324b/21, 325a/01, 325a/04, 325a/07, 325a/17, 325a/18, 325a/19, 325b/01, 325b/02, 325b/07, 293a/08, 293b/10, 313b/17, 321a/21, 300a/21, 303b/10, 314b/10, 322b/12, 324b/17, 294b/05,289b/03, 311b/06, 280a/06, 280a/07, 280a/08, 280a/09, 280a/10, 280a/11, 306a/01, 283b/17, 324b/13, 282a/07, 284a/10, 289a/02, 308a/03, 326a/13, 311a/03, 304a/10, 304a/13, 318b/16, 295b/09, 280a/18, 284a/21, 293b/02, 284a/09, 289a/18, 297a/10, 315b/07, 280b/04, 283b/03, 285a/12, 285b/04, 285b/17, 287a/15, 288b/11, 298a/21, 301b/14, 291b/03, 300a/21, 303a/01, 310b/18, 310b/19, 311a/01, 311a/14, 311b/13, 311b/17, 311b/18, 312a/12, 312a/14, 312a/15, 317a/12, 317b/12, 317b/13, 317b/14, 317b/15, 325a/21, 303b/03, 304b/03, 311a/02, 319a/21, 280b/05, 282a/19 293b/03, 316a/09, 317a/21, 309a/05,298b/16, 286b/04, 294a/10, 303b/14, 281a/08, 281a/19, 281b/04, 282b/01, 283a/15, 283b/16, 283b/17, 284b/07, 284b/12, 284b/15, 287a/01, 288b/05, 289a/10, 289a/21, 289b/17, 290a/02, 293a/08, 297a/16, 299a/21, 299b/18, 300b/03, 304b/02, 305a/02, 307a/09,307b/09, 308a/11, 308b/04, 309b/14, 310a/09, 310b/13, 311b/14, 312a/05, 315a/14, 315b/02, 317a/11, 319b/17, 323a/08, 325b/08, 281a/13, 311a/10, 321b/16, 321a/17,279b/06, 286b/18, 293b/01, 300b/02, 301b/08, 301b/11, 302a/19, 303a/14, 304a/08, 305b/11, 305b/13, 307b/07, 308a/17, 311a/01, 320b/11, 321b/13, 322b/20, 324a/11, 325a/01, 325a/04, 285b/04, 326a/06, 303a/20, 279b/06, 280b/01, 282a/12, 282b/04, 284a/14, 284a/17, 284b/02, 284b/07, 286a/05, 286a/15, 286b/06, 286b/07, 286b/21, 287a/12, 287b/04, 288b/08, 289a/07, 289b/10, 290a/05, 290a/21, 290b/20, 291b/04, 291b/06, 292b/08, 293a/12, 296a/20, 297a/15, 299a/20, 302a/06, 302a/07, 302b/06, 303a/02, 303b/02, 303b/08, 305a/01, 306b/15, 307a/14, 307a/18, 307b/07, 307b/09, 307b/21, 308a/01, 308a/07, 308b/13, 309a/03, 309b/05, 310a/07, 310b/12, 311a/07, 312b/21, 313b/17, 314b/12, 315a/17, 316b/11, 317a/03, 317a/07, 317a/15, 317b/17, 320b/19, 321b/10, 322b/13, 323b/01, 323b/11, 323b/19, 324b/07, 324b/08, 324b/14

dīde (Far) göz
296b/09, 300b/20

dik- 1.bir cismi dik olarak durdurmak 2 biçilmiş veya yırtılmış kumaş, deri vb.ni iğne geçirilmiş iplikle tutturmak

313a/08, 318a/21

dikil- dik duruma gelmek
290a/18, 291b/09, 291b/14, 313a/17

dikḳat (Ar) incelik, doğruluk, dakiklik
293a/05

dil (Far) gönül yürek, kalp
290a/03, 294a/07, 296a/04, 296a/06, 296b/14, 322a/21, 325b/14, 280a/04, 280a/15, 282a/04, 282a/13, 283a/14, 284a/07, 288a/13, 293b/03, 295a/16, 297a/15, 304a/06, 308a/07, 305b/17, 326a/02, 326a/11,

dil 1.Ağız boşluğunda tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun hareketli organ; tat alma organı 2.Düşünce ve duyguları bildirmeye yarayan herhangi bir anlatıma aracı 3. Bir çağa, bir gruba, bir yazara özgü söz dağarcığı ve söz dizimi
280b/13, 288a/04, 312a/12, 324b/01,280a/14, 323a/10, 281a/01, 281a/02, 281a/03, 316a/20, 316b/09, 317a/06, 317a/08, 317a/09, 317a/10, 317a/13, 317a/14, 319a/03, 305a/02, 314a/13, 322a/07, 287b/10, 280b/13, 280b/21, 288b/20, 312a/03, 284a/17, 316a/21, 316b/06, 326a/18, 280b/13, 312a/12, 324b/01,

dilāver (Far) yiğit, yürekli
290a/12, 290a/17, 290a/18, 291a/01, 304b/14, 291a/09, 291b/12,291b/16, 292b/11, 313a/04, 314a/19, 315a/03, 292b/13, 313a/13, 314a/09, 314a/20, 314b/01,

dilber (Far) gönlü alıp götüren güzel
316a/05

dile- istemek
280a/17, 284b/08, 291b/21, 292b/02,286a/13, 286b/19, 286b/21, 293b/03, 289b/16, 293b/05, 293b/09, 302a/07, 306b/02, 314a/02, 294a/06, 304b/17, 312a/17, 297b/12, 297b/14, 297b/15, 297b/19, 298a/04, 298b/16, 298b/17, 299a/06, 305b/20, 297a/14, 290a/01, 293a/06, 293a/08, 298b/14, 298b/15, 298b/20, 298b/21, 299a/03, 299a/04, 299a/07, 299a/11, 302a/14, 300a/07,302a/02, 302a/03, 304b/18, 303b/18, 307a/16, 316b/04, 318b/21, 319b/16, 322a/20, 311a/20, 317a/07, 323b/02, 323b/10, 324b/04, 323b/16,325a/02, 325a/17, 281a/18, 292b/19, 293a/01 325b/20

dilek istek
289b/11, 289b/15, 289b/17, 299a/21, 304a/05, 325b/19

dilince lisanınca, lügatince
280b/18, 312a/12

dimāġ (Ar) akıl, şuur
288a/12,

dimāġ damak
323b/09

dīn (Ar) Allah'a inanma ve bağlanma
314b/11, 287b/19, 294b/11, 295a/17, 315b/15, 295a/07

dinil- sözü edilmek
294a/02

diñle- işitmek için kulak vermek
285a/02, 287b/14, 288a/21, 290a/06, 290b/10, 292a/20,

296a/05, 296b/14, 297a/09, 304a/20, 305a/12, 311a/08, 312b/21, 313b/03, 316b/04, 323a/02, 325b/15, 287a/08 293b/04, 306a/17, 281b/05, 283b/17, 288b/13, 306a/16, 296a/18, 315b/07, 288a/07, 289b/11, 320b/19

dip birşeyin en alt kısmı
284a/14, 285b/16, 290b/16, 301b/13,301b/16, 301b/20, 302a/08, 317a/20, 321b/15, 322b/10, 323b/03, 324a/03 284b/08, 322b/21, 301b/14, 284b/12, 284b/13, 290b/13, 303a/03

diraḫtān (Far) ağaçlar
291a/04

dir- ayağa kalkmak, canlanmak
291b/07

diri canlı
305a/19, 319a/18, 311b/19

dirīġā (Far) yazık, eyvahlar olsun
291b/06, 324a/11

dirlik geçim, hayat, yaşayış
287b/21, 303b/21, 315a/10

diş çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri
312b/16, 312b/20, 285a/06, 321b/20, 285a/09, 285a/10,

dişlü dişleri olan
314a/01

dīv (Far) dev, şeytan, cin
297b/10, 284a/20, 299a/05, 299a/02, 300a/02, 306b/11, 306b/21

dīvān (Ar) yükesek düzeydeki devlet adamlarının kurduğu büyük meclis
286b/11, 314b/04, 315a/07, 320b/18, 280a/02, 314b/09, 323a/01

divār (Far) duvar
307b/13

diz kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer
281a/19, 282b/04, 283b/03, 287a/15, 282a/06, 317a/04, 283b/09

dīẕār (Far) yüz
289a/07

dīzār **bk. dīẕār**
318b/11, 306a/11

doḳın- nesnelerin niteliklerini anlamak için derinin altındaki sinir uçalrı yardımı ile yordamlamak
282b/18, 301a/15, 291b/02

dolan- bir şeyin çevresine sarılmak
302a/15

dost (Far) sevilen kimse
304a/09, 286b/16, 305b/20

dostlıḳ dost oma durumu, ülfet
286a/05, 286b/13,302a/12

doyma- tatmin olmama
293a/19

dögiş- karşılıklı birbirini dövmek
291a/15, 313a/15

dök- sıvı veya tane durumundaki şeyleri bulundukları yerden başka yere boşaltmak
285a/21, 292a/09, 313b/02, 292a/12, 303a/09, 313a/08

dökil- dökme işi yapılmak veya dökme işine konu olmak

314a/06, 314a/14

dön- 1 geri gelmek, geri gitmek 2 yönünü belli bir tarafa doğru çevirmek
292a/18, 295b/20, 305a/17, 323b/20,325a/13, 296b/11, 316a/05, 303a/05, 325a/13, 303a/05, 306a/04, 290b/02, 290b/03, 291a/05, 281a/16, 282b/01, 283a/21, 286a/18, 286b/01, 287a/13, 288b/12, 289b/02, 293a/17, 308a/08, 315a/03, 315a/04

dönder- dönmesini sağlamak, geri çevirmek
318b/07, 324b/07, 300a/07, 313b/10

döndür- bk. dönder-
304a/11, 310b/10

dördünci sırada üçüncüden sonra gelen
283b/02, 283b/04, 283b/05, 283b/08, 283b/10, 283b/17, 283b/18, 284a/06, 287a/08, 287a/13, 292b/21, 294a/11, 297b/04, 299a/08, 300a/02, 307a/20, 310b/15, 319a/04

dörpi törpü
292a/18

dört üçten sonra gelen sayının adı
280b/19, 280b/21, 281a/01, 281b/07, 283a/17, 283b/07, 284a/05, 284a/06, 292b/10, 292b/11, 293a/17, 293a/21, 295a/04, 295a/05, 295a/19, 297a/21, 297b/01, 297b/02, 297b/13, 297b/16, 299a/09, 299a/10, 299a/11, 299a/13, 299a/14, 299a/15, 301a/02, 301a/10, 301a/17, 301a/20, 306b/05, 307a/20, 307b/16, 313a/05, 316a/19, 316b/15, 317a/04, 317b/03, 318a/16, 319a/02, 319a/05, 319a/06, 319b/20, 320a/16, 322a/13

döş göğüs
313a/12

duʿā (Ar) Allah'a yalvarma, niyaz etme
286a/18, 286a/19, 288a/08, 288b/08, 289a/07, 290a/03, 292b/09, 292b/19, 295a/18, 296a/21, 306a/03, 288a/21, 288a/20, 306a/04, 288a/07, 296a/21, 306a/03,290a/04, 290a/01, 290a/05, 305b/08, 289a/18, 280b/01, 300b/18, 316b/02, 316b/08, 317a/07 326a/12,296b/01, 296b/02 316b/02, 316b/03, 316b/06, 317a/07, 300b/02

dūde (Ar) kurtcağız, küçük solucan
324b/10

Duḫāyıl (?) metinde geçen bir melek adı
280a/20

duḫūl (Ar) içeri girme, içine girme
284b/18

dur- beklemek, dikilmek
280b/04, 315a/12, 316b/18 281a/15, 314a/20, 289b/04, 293a/03, 281a/15, 288b/16, 288b/17, 287a/15, 289a/13, 280b/09, 282b/12, 296a/09

duruş- karşı karşıya gelmek, çarpışmak, mücadele etmek
314a/11

dūsitān (Far) dostlar
306a/02

duş id- nail etmek, sevindirmek
303a/06

dut- gereğini yapmak, yerine getirmek

282b/03, 297a/08, 297a/12
321a/16, 286b/04, 316b/16,
318a/11,288a/12, 306b/11,
318a/12, 287b/18, 306b/09,
292a/06, 292a/11, 325b/01,
314a/17, 318a/06, 297b/12,
314b/11, 324b/10, 318a/11,
285a/04, 286a/09, 286b/09,
314a/04, 314b/02, 325a/03

dutuş- bir işe başlamak, girişmek, yanmak
282b/18, 291a/16, 313a/16,
313a/18

duy- işitmek, haber almak
316b/20, 316b/21

dūzaḫ (Far) cehennem, tamu
283a/11

dü (Far) iki
305b/08, 321a/16, 321a/17

dü-ʿālem (Far) iki dünya (dünya ve ahiret)
295a/18

dü-cihān (Far) iki dünya (dünya ve ahiret)
305b/08

düḥül bk. dühül
290a/15

dühül (Far) davul
313a/08, 325a/09

düked- bitirmek, tüketmek
309a/10

dükel hep, hepsi, bütün
319a/21, 302b/02

dükenlen- aramak, araştırmak denetlemek, yoklamak
314b/09

dükn (?) metne göre tacın ucundaki nesnenin adı
310a/15

dünyā (Ar) içinde yaşadığımız alem
299a/06, 299b/20, 309a/21,
317a/14, 318a/05, 319a/21,
294a/04, 312b/02,287a/04,
287b/01, 287b/12, 294a/18,
302b/04, 306a/11, 308a/15,
308b/02

dünyāca dünya kadar
281b/07

düri- türemek, peyda olmak
298a/05,

dürid- türetmek, çoğaltmak,
279b/02, 285b/10

dürlü türlü, birkaç çeşit
282b/11, 285b/06, 285b/14,
298a/14, 298a/20, 303a/06,
310b/05, 316a/17, 317b/10,
318b/20, 319a/02, 319a/03,
319a/06, 319a/08, 320a/01,
322a/07, 322b/02

dürr (Ar) inci
296b/10, 306a/14, 308a/06,
326b/05, 296a/05

dürreyin (Ar) inci gibi
296a/18

dürt- ucu sivri bir şeyle veya elle hafifçe itmek
285a/10

dürüş bk. duruş-
325a/16, 291a/18

dürüt- yaratmak
293b/05

düş- boşlukta yukarıdan aşağı inmek
291b/06, 291b/11, 291b/20,
295a/17, 289b/19, 323b/20,
325a/15, 291a/17, 309b/01,

315a/09, 282a/09, 312b/05, 309b/02

düşir- bir şeye uğratmak
286b/19

düşmanlıġ husumetlik
284a/19

düşmen (Far) yagı, hasım
291a/03, 291a/09, 291a/10, 292a/17, 294a/17, 300a/09, 300a/10, 300a/15, 304a/09, 304a/10, 305b/03, 313a/05, 313a/10, 314a/19, 314a/21, 314b/03, 315a/19, 318b/08, 326b/02, 292b/02, 325a/14, 290b/18, 290b/20, 292b/16, 315a/08, 292b/07, 304a/07, 305b/19, 314b/01, 315a/17, 315b/05, 322a/20, 323a/20 286b/16, 290a/16, 294a/17, 325b/17

düşvār (Far) güç, zor
311a/11

düz- düzene sokmak, düzene koyma, sıralamak
284b/01, 312b/10, 290b/19, 314b/15

düzdür- yaptırmak, hazırlatmak
302b/12, 302a/01

düzed- inşa etmek
310b/09

düzil- hazırlanmak, yapılmak
289b/10

düzül- bkz düzil
283b/21

E

ebed (Ar) sonu olmayan, ezelilik
326b/05

ebdeb (?)
285a/01

ebūb (?)
304a/16

Ebūbekir Hz. Peygamberimizin yol arkadaşı, dostu ve sahabesi İlk halife
284a/06

ecel (Ar) ömrün sonu, vade
287a/03, 291a/16, 313a/14 318a/05, 318a/11

ecil (Ar) sebep, illet
301b/12

ecnās (Ar) cinsler, neviler
319a/05

ecr (Ar) sevap
316a/05

eczā (Ar) 1 İlaç hammadeleri 2 Parçalar, cüzler
298a/08, 317b/02

edā (Ar) yapma, yerine getirme
298b/13, 322a/19, 305b/19

edeb (Ar) iyi terbiye, naziklik
295a/07, 317a/15

ednā (Ar) 1. Pek aşağı 2. Pek az
280b/07

Adunyā bin Dāvud Hz. Davud'un büyük oğlu
314a/18

ef ʿāl (Ar) işler, ameller
289a/11

efḍal (Ar) 1 Daha faziletli 2 En üstün
293a/20, 295a/10, 318a/17

efġān (Far) ızdırap ila haykırma, bağırıp çağırma

314b/21, 323b/02, 323b/19, 323b/21, 324a/18, 314a/10

efgende (Far) yıkılmış, yıkık
280a/13, 286b/02

efʿî (Ar) engerek yılanı
288a/16, 312b/13, 312b/16, 312b/18, 316a/13

Eflāṭūn (Ar) Aristo'nu hocası, Sokrat'ın talebesi olan meşhur Yunan filozofu
300b/06, 300b/14, 306a/18, 316a/10, 323b/12

Eflāṭūn-i Yunaî bk. Eflātūn.
280a/13, 296b/15, 300b/05,

Efrāsiyāb (Far) büyük iskender'den evvel yaşamış ve Keyhusrev tarafından öldürülmüş olan Turan'lı bir yiğit, Alp Er Tunga
309b/09

Efrūş metinde geçen bir şahıs adı
291b/21

efẓal bkz efḍal
288b/03

eger (Far) Şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilen bir söz; şayet
281b/17, 281b/18, 281b/20, 281b/21, 283a/11, 286a/11, 286a/13, 286b/02, 288a/02, 288a/16, 289a/19, 295a/16, 297b/17, 297b/18, 298a/01, 298a/04, 298a/06, 298a/09, 298a/12, 298a/17, 298a/18, 298a/21, 298b/03, 298b/13, 298b/14, 298b/17, 298b/20, 299a/02, 300a/13, 301b/20, 302b/05, 305b/12, 306b/11, 311a/18, 311b/06, 311b/10, 312a/21, 312b/05, 312b/13, 312b/15, 315b/13, 315b/17, 316a/06, 316a/07, 316b/15, 317a/20, 317a/21, 318a/05, 318a/08, 318a/14, 319a/03, 319a/13, 319b/06, 320a/08, 320a/09, 320b/16, 321a/06, 321a/07

egerçi (Far) her ne kadar…, olsa da
282b/08, 293a/04, 307b/13, 311b/21, 318a/12, 318b/11, 319a/14, 319a/15

eglen- oyalanmak
299a/10

egri doğru veya düz olmayan, düzgünlüğünü yitirerek eğrilmiş, çarpık olan
296a/20, 312a/11

ehl (Ar) sahip, malik
284b/21, 288a/05, 294b/13, 295a/10, 296a/05, 297a/15, 300b/16, 300b/17, 301b/08, 304a/12, 310b/07, 310b/15, 311a/01, 311a/04, 311b/13

ehlā vü sehlā (Ar) hoş geldin
281a/19, 283a/20, 287a/12, 288b/12, 317a/03

eḥlā vü sehlā bk. ehlā vü sehlā
307b/06

ehli (Ar) alışık olan, alışmış
295a/17, 310b/06, 311b/15, 315b/07, 315b/10, 311b/19

ejdehā (Far) 1.Büyük yılan 2. Korkunç ve hayali bir hayvan
285a/07, 303a/19, 305a/08, 306b/21, 323a/21, 323b/14, 323b/15, 323b/16, 323b/17, 324b/06, 324b/10 316a/13, 298a/12, 301b/05, 312b/05

ejdehā-veş (Far) yılan gibi

314a/13

ejder **bk. ejdehā**
292a/16, 305b/15, 298b/13

ekber (Ar) büyük
306a/18

ekin tahılın tarlaya atıldığı andan harman oluncaya kadar aldığı durum
300a/13

ekl-ü şürb (Ar) yeme içme
317b/05

ekŝer (Ar) en çok, daha ziyade
285a/15

ekserī (Ar) çoğunlukla
311b/11

eksüksüz tam olan
282b/21, 307a/11

eksük eksik olan
282b/21, 283b/14, 289b/10, 301a/12, 308a/20, 308b/06, 309a/08, 321a/05, 321a/11, 308b/04, 309a/02, 309a/12, 321a/09

eksü- eksil-
320b/21

el kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü
287a/02, 288a/12, 290b/17, 292b/02, 307a/19, 313a/13, 315a/10, 324a/15, 297a/08, 288a/04, 326a/18, 292a/06, 309b/15, 314b/02, 304b/05, 314b/05, 315b/06, 324a/05, 285a/08, 291b/14, 306b/05, 309a/14, 312a/09, 314b/18, 317b/01, 315a/13, 284b/18, 291a/21, 292a/07, 292b/15, 295b/14, 301a/03, 311a/19, 314b/02, 292a/04, 306b/06, 306b/07, 313b/18, 316b/16, 316b/17, 318a/06, 318b/18, 323a/10, 323a/17, 324b/01, 292a/01, 314a/04, 303a/20, 308a/19, 308b/04, 302b/06, 309a/02, 315a/20, 323a/21, 293a/10, 293a/12, 300a/04, 303b/03, 303b/11, 308b/02, 313b/11, 11a/19, 293a/04, 323a/08, 285b/14, 322a/14, 322b/05, 282b/17, 285a/09, 287b/11, 305a/08, 322a/16, 324b/11, 320b/17, 321b/20, 285b/07, 309b/01, 306b/11, 306b/12, 306b/13, 302a/07, 321a/12, 307a/18, 309a/03, 306b/09, 309b/04, 317a/18, 306b/10, 293a/21

elçilik haber getirip götüren kimsenin yaptığı iş
303b/10

eleğümsaġma gökkuşağı
298b/18

elem (Ar) üzüntü, keder
286b/05, 309b/01, 309b/07

el-ḥaḳḳ (Ar) hakikaten, doğrusu ya
309b/10

elḥān (Far) nağmeler, ezgiler
280a/04

elif (Ar) Arap alfabesinin ilk harfi
316a/03

elli kırk dokuzdan sonra gelen sayının adı
292b/10, 292b/11, 300b/15, 300b/16, 300b/17, 318a/04, 323b/06

elmās (Ar) kıymetli taş
291a/05, 291a/15, 291b/18, 291b/19, 290b/02

elvāḥ (Ar) düz satıhlar üzerine yazı yazılan ve resim yapılan şeyler
281b/01

Elyesām bin Dāvud bk. Elyesāmaʿ bin Dāvud
292b/17

Elyesāmaʿ bin Dāvud metne göre Lāvī Sıbṭı sultanı, Davud peygamberin oğlu
292b/13, 313a/03, 313a/05, 315a/18

emān (Ar) yardım isteme, aman dileme.
286a/13, 286b/04, 294a/04, 294b/12, ,306a/01, 313b/02

emanet (Ar) emniyet edilen kimseye bırakılan şey
297a/04

emlaḥ (Ar) en melāhatli, pek melih, son derece güzel
288a/04, 288b/04, 296b/17 306a/02, 306a/20, 315b/18, 316a/10, 325b/14, 326a/19

emr (Ar) iş buyurma, buyruk
280a/19, 280b/07, 282b/21, 287b/01, 289a/21, 289b/09, 283b/07,289a/19, 290a/09, 290a/16, 290b/12, 291a/06, 291a/09, 293b/09, 298a/16, 305a/02, 321a/10, 321b/01, 325a/05,295a/07, 309a/05, 309a/07, 309a/12, 321a/14, 321a/16, 318b/01, 287b/11, 279b/16, 281a/17, 284b/08, 307a/01, 316a/14, 316a/18, 318b/05, 319b/13, 321a/15, 323a/16, 297b/21, 306b/21, 298a/04, 298a/08, 298b/14, 298b/17, 299a/07, 318b/21 295b/10, 295b/01, 297b/19, 298a/07, 298a/15, 298a/16, 299a/01, 299a/08, 308a/19, 308a/21, 281b/20, 283b/20, 317a/08, 317a/13, 317b/03, 280b/15, 287a/18, 288b/05, 295a/15, 297b/20, 298a/03, 298a/04, 298a/10, 298a/11, 298b/08, 298b/15, 298b/19, 299a/01, 308a/15, 312a/11, 312a/18, 316a/12, 317a/13, 318a/16, 308b/03, 309a/02, 310b/11, 316b/11, 317b/05, 318a/06, 318a/10, 318a/11, 318a/14, 319a/18, 319b/10, 320a/02, 320a/03, 320a/06, 320b/18, 321a/13, 321a/15, 321a/16, 306b/14

emreyle- emir vermek, görevlendirmek
284a/21, 302a/21, 321b/1

emrit- buyur-
303b/10, 313a/07

emvāc (Ar) dalgalar
281b/01

emīn (Ar) emniyet sahibi, korkusuz
287b/13, 295b/10, 300a/02, 315b/15, 317a/06, 318a/05, 321a/17

emīnuʾllāh (Ar) Allah'ın emaneti
299a/12, 317a/06

emīr (Ar) bir topluluğun lideri
282a/05, 288a/03, 295b/08, 305b/21, 306a/04, 322a/07, 326b/03

enām (Ar) Yaratıcı
315b/21

enbiyā (Ar) müstakil şeriat sahibi olmayan peygamberler, yalvaçlar
292b/05, 294b/15, 295a/02, 295a/08, 295b/21, 295a/06, 292b/04, 293a/11, 295a/10, 295a/11

encām (Ar) nihayet, son
305a/12, 311a/08

endām (Far) vücut, beden; boy pos
307b/16, 317b/07

endāz (Far) atıcı, silah atan
313a/18

Endelūs Dört halife devrinden sonra kurulan Emevi devleti yıkıldıktan sonra Emevilerin Afrikadan Avrupa'ya geçip şimdiki Portekiz ve İspanya'da kurdukları İslami devletin bir ismidir
303b/06

ender (Ar) daha, nadir, çok seyrek
291b/02, 296a/05, 310a/07, 315b/06

en- bir yerden başka bir yere gitmek, varmak
296b/21

Engerüs Macar
279b/16

engüşt (Far) parmak
319b/02

eñse boynun arka kısmı
301b/04, 325a/03, 325b/08

envāʿ (Ar) çeşitler, türler
301b/17, 307b/13

envār (Ar) ziyalar , aydınlıklar
281b/01, 295a/13, 293a/08, 293a/18, 324b/12

enver (Ar) daha nurlu, çok ve parlak
287a/10, 296b/14

er yiğit, kahraman 2 Erkek
285a/01, 290a/09, 290a/15, 291a/05, 291a/12, 291b/21, 292a/13, 304a/18, 304a/19, 304b/09, 313a/12, 313b/04, 313b/06, 314b/07, 314b/17, 315a/18, 287b/20, 304a/18, 304a/19, 304a/19, 292b/15, 292a/14, 305a/17, 292b/07

er- bir yere ulaşmak, varmak
313b/05

eren ermiş, veli
313b/02, 314a/03

eri- katı cisim ısı etkisiyle sıvı duruma gelmek, erimek, çözülmek 2 Yok olmak, tükenmek
294b/21, 295a/01, 295a/13

erikim metinde geçen bir çeşit böcek
298b/05

eriş (Far) arşın, endaze
301a/16, 291a/20, 307b/13, 313b/11, 313b/20, 324a/20

erkān (Ar) esaslar, destekler, direkler
293b/20, 306a/17

erkek yetişkin adam, er kişi
290a/10, 290b/12, 290b/14

erlik yiğitlik, er olma durumu
325b/11, 290a/17, 322a/12, 303b/18, 304a/07

er-rūḥānī bk. rūḥānī
312a/14

ervāḥ (Ar) canlar, ruhlar
282a/04, 295b/11, 299a/17, 295a/06, 295a/08, 295a/11, 310b/19, 289a/15, 295a/06, 314b/20, 289a/19, 324b/12, 318a/06, 281a/06

erzāḳ (Ar) yiyecek, içecek, yenilecek, içilecek şeyler
288b/18

es- hava akımı, esmek
290a/21

eṣaḥ (Ar) daha sahih, doğru
296b/17, 288b/04, 306a/19

esdür- esmesini sağlamak
325a/12

esed (Ar) arslan
299b/19

esen canlı, sağ salim
295a/01

eṯer (Ar) nişan, alamet, iz
288a/14, 296b/12, 302b/19, 303b/18, 316a/06, 312b/04, 312b/04

eski Çoktan beri var olan, üzerinden çok zaman geçmiş bulunan; ezelî, ihtiyar, yeni karşıtı:
304a/09

esmāʾ (Ar) kulaklar kulak işitmeleri
307b/17

esmā (Ar) Allah'ın güzel isimleri
298a/02, 297b/02

esmāʾullāh (Ar) Allah'ın güzel isimleri
297a/06, 297b/01, 298a/07

eṯnā (Ar) ara, aralık, vakit
315a/10

esrār (Ar) gizlenilen ve bilinmeyen şeyler
296b/08

eşig kapı boşluğunun alt yanında bulunan alçak basamak
294a/19

eşḳā (Ar) en haydut, şaki
289a/19

eşḳıyā (Ar) dağ hırsızları, haydutlar
289b/08, 289b/07, 289b/05

eşyā (Ar) nesneler, şeyler
281b/20, 318a/01, 320b/20

et- bir işi yapmak; eylemek
290a/15

et insanlarda, hayvanlarda deri ile kemik arasında kas ve yağdan oluşan tabaka
283a/04, 285a/12

etḳıyā (Ar) günah işlemekten korkan kimse
295a/09

eṭrāf (Ar) yanlar, uçlar, kıyılar
288b/06, 302b/18

eṭyār (Ar) kuşlar
298a/11

ev Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer; bark, ev, hane
300a/09, 312a/21

Evbīl metne göre bir kavmin adı
291a/01, 314b/10, 314b/15

ever- evlendirmek
302a/09

Evināẕu Şāh metne göre Sıbtı sultanı
290a/11, 290b/15, 290b/18
315a/05

evlād (Ar) çocuklar
279b/12, 289a/15

evlen- aile kurmak için yasaya uygun izdivac etmek
302a/15

evliyā (Ar) keramet sahibi olanlar
294b/07, 292b/05

Evnīl metinde geçen bir şahın ismi
315a/08

evren gök varlıklarının bütünü, kaint
280a/01, 298b/13, 298b/14

evvel (Ar) daha önce
280a/19, 287b/20, 287b/21, 288a/01, 289b/19, 293a/18, 294a/11, 302a/04, 303b/14, 303b/18, 304b/05, 306b/17, 307a/08, 307b/08, 309a/06, 318b/20, 322b/17, 289b/19, 281a/01, 281b/10, 283a/01, 283a/08, 284a/07, 289a/09, 289a/15, 297b/02, 297b/03, 297b/16, 299b/19

ey Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü
279b/01, 306a/04, 326a/14

eyit- söylemek, demek, anlatmak
280a/16, 281a/07, 286a/02, 288b/04, 293b/09, 296b/17, 300b/06, 304b/12, 306a/20, 310a/17, 312a/06, 316a/11, 317a/06, 319a/17, 323b/12, 325a/17, 325a/18, 325a/20, 304b/16, 304b/17, 324b/21, 325a/01, 325b/01, 325b/02, 325b/06, 311b/18, 325a/06, 282b/12,280b/03, 281a/11, 281a/16, 281a/19, 282a/18, 282b/03, 283a/18, 283a/21, 283b/04, 284b/07, 284b/15, 284b/18, 286b/01, 287a/11, 287a/13, 287a/16, 287b/04, 287b/05, 288b/07, 288b/12, 289a/05, 289a/10, 289a/11, 289b/02, 289b/03, 289b/14, 289b/17, 293a/07, 293a/10, 293a/13, 293a/17, 297a/16, 304b/02, 306b/09, 306b/16, 307b/08, 308a/08, 308b/15, 309a/04, 309b/21, 310a/08, 310a/10, 310b/14, 310b/15, 311a/09, 311b/13, 311b/14, 312a/04, 312a/05, 315a/12, 315a/14, 315a/18, 317a/05, 317a/17, 317b/18, 321a/06, 321b/04, 324b/21, 325a/05, 284b/13, 286b/05, 307b/06, 317b/20, 321b/05, 280a/20, 311a/16, 311a/19, 321a/03, 307a/07

eyle öyle
280b/05, 281a/19, 281b/04, 282a/12, 283a/11, 283a/12, 283b/17, 284a/18, 284b/11, 285a/03, 285a/20, 285a/21, 285b/19, 287a/01, 287a/20, 288a/09, 289b/17, 291b/01, 291b/05, 291b/18, 291b/19, 292b/06, 294b/07, 297a/08, 297b/11, 299a/18, 299a/21, 302b/01, 304b/19, 305b/16, 307b/09, 308a/11, 310b/06, 312b/15, 312b/16, 317b/19, 319b/09, 322a/02, 322a/17, 323b/04, 325b/08, 325b/19, 326a/11, 326b/05

eyle- yapmak, söylemek
283b/03, 283b/16, 284a/12, 284a/14, 284a/18, 284b/02, 284b/07, 284b/09, 285a/11, 285a/15, 285b/03, 285b/16, 286a/10, 286a/15, 286a/16, 286b/11, 287a/15, 289a/09, 289a/10, 289b/11, 290a/09, 291b/19, 293b/09, 293b/16, 294a/13, 294a/14, 294a/15, 294b/12, 294b/16, 294b/17, 294b/18, 295a/07, 295b/04, 295b/11, 295b/14, 295b/16, 296b/18, 297a/20, 297b/02, 297b/03, 300b/06, 301b/19, 302a/04, 302a/19, 302b/03, 303a/03, 303a/14, 303a/19, 303b/02, 304a/20, 304b/02, 305a/02, 305a/05, 305a/21, 306b/01, 306b/16, 307a/05, 307b/08, 308a/15, 309b/21, 314a/04, 315a/12, 315b/05, 316a/14, 316a/17, 316a/20,

316b/02, 316b/03, 316b/06, 317a/02, 317a/10, 317a/16, 318a/16, 318a/20, 318b/08, 318b/14, 321b/01, 321b/02, 322b/15, 323a/01, 323b/01, 323b/10, 323b/11, 324a/01, 324a/04, 324a/15, 324a/18, 324b/05, 324b/06, 325a/09, 326a/13, 326a/16, 295a/13, 285a/05, 286b/09, 304b/06, 322a/02, 324b/19, 325b/09 289b/13, 280a/15, 294b/16, 316a/13, 316a/15, 316a/18, 316a/19, 316b/03, 316b/05, 296a/17, 303a/20, 303a/21, 308a/13, 309b/05, 317a/07 299b/13, 299b/18, 294a/16, 300a/07, 284a/15, 286a/03, 299b/18, 302a/19, 304b/05, 306a/05, 307a/17, 315b/20, 316b/09, 325a/01, 326a/07 325a/07, 293b/10, 286b/20, 303b/17, 304a/08, 307a/12, 317b/08, 319b/11, 324b/11, 304b/02, 279b/13, 280a/03, 288a/14, 300a/03, 300a/14, 300a/19, 306b/12, 310b/17, 312a/21, 295a/18, 315b/20, 289a/21, 286a/14, 299b/20, 305b/07, 324a/05, 286b/18, 319b/16, 319b/17, 305b/02 317a/09, 316b/10, 310a/04, 317a/11, 291b/21, 305a/05, 308b/13, 309b/17, 314b/21, 326a/15

eylet- hazırlatmak, yaptırmak
318b/09

eylük iyilik
303a/19

Eyyūb (Ar) Kur'an'da adı geçen ve kendisinden "kulumuz" diye bahsedilen ve sabırlı insan örneği olarak gösterilen İsrailoğulları peygamberlerinden biri
296b/05

eyyām (Ar) günler, gündüzler
279b/15, 299b/21, 326a/18 326b/03

ez-an-cānib (Far) o tarafdan olarak
284a/11

ezel (Ar) çok eskiden, çok önceden
301b/21, 306a/09

eẕheru (Ar) arkalar, sırtlar
293a/21

ezin-cānib bk. ez-an-cānib
300b/21, 304b/01, 306a/21, 324b/15, 292b/17, 313a/02, 316a/11

F

faḫr (Ar) fazilet, erdem, övünme
293a/11, 319a/20, 326b/01,

faḫr-i ʿālem (Ar) Hz. Muhammed
296a/02, 319b/02, 324b/08

faḥş (Ar) haddi aşma, ileri gitme
296a/14

faḳr (Ar) fakirlik, yoksulluk
294a/04, 319a/20, 319b/02

faḳīr (Ar) zengin olmayan
288b/14

fānī (Ar) ölümlü, geçici
287b/21, 306a/11, 306a/16, 309a/14, 306a/14,312a/01

fāni bk. fānī
311b/16, 306a/08

fanūs (Ar) küre şeklindeki cam kapak
295b/13, 295b/15, 295b/16, 297a/01, 295b/13

fāriġ (Ar) vazgeçmiş, çekilmiş
307a/17, 314b/07

farażā (Ar) farz edelim ki, diyelim ki
324b/05

farḳ (Ar) ayrılık, başkalık
287b/21, 291a/15, 307b/19, 313a/15

Fāruḳ (Ar) Hz. Ömer'in ünvanı
279b/10

farż (Ar) Allah''ın işlenmesi kati olarak lüzumlu, terki günah olan emirleri
294a/20

fāsid (Ar) kötü, fena, yanlış
307b/07, 307b/21

faṣl (Ar) bir şeyin her bir bölümü
290a/06

faṣīḥ (Ar) açık, anlaşılır Söz söyleyen kimse
281a/11

Fāṭıru s-semevāti Kur'an' da geçen surelerden biridir Mekke'de inmiştir 45 ayettir
288b/17

Fātiḥa Mekke'de inmiştir yedi ayettir Kur'an-ı Kerim'in ilk suresidir
315b/19

fāyide (Ar) fayda, yarar
286a/15, 302a/07

fāżıl (Ar) faziletli, erdemli
279b/14, 286a/10, 294b/14, 319b/12, 310a/05

fażīlet (Ar) insanda iyilik etmeye ve fenalıktan çekinmeye olan devamlı ve değişmez istidat
319b/14

fā'ilü (Ar) işleyen, yapan
279b/01

faż̧l (Ar) 1. fazla, ziyade 2. İyilik, fazilet
293b/11, 293b/13, 293b/14, 294a/20, 319b/12, 295a/11, 326b/03

fecz (Far) büyüklenme
288a/17

fehm (Ar) anlama anlayış
308b/07, 326a/02

fehmī (Ar) fehme mensup, fehm ile ilgili
318a/01

felek (Ar) gök, sema
279b/14, 281b/17, 284a/01, 290b/04, 293b/16, 293b/19, 295b/20, 306a/01, 309a/16, 310b/10, 313b/16, 315a/09, 321a/13, 290a/18, 290b/03, 291b/09, 291b/14, 316b/12, 313a/17, 324a/10, 290b/02, 318b/21, 288b/14, 317b/13, 289a/09, 316a/03, 290b/07, 292b/04, 303a/05

felek yüzi gökyüzü
286b/03, 290b/03, 292a/11, 298a/17, 303a/19, 324a/11, 324a/18

Feleṣṭīn Filistin
313b/06, 313b/07, 314b/08

fenā (Ar) kötü, hoşa gitmeyen
305b/13, 311b/15, 311b/20, 317b/09

feraḥ (Ar) gönül açıklığı, sevinme, sevinç
309b/20, 324b/19

ferāmūş (Far) unutma, hatırdan çıkma
309b/02

Ferhād (Far) Ferhad ve Şirin adıyla meşhur

olan eski bir hikayenin erkek kahramanı
304a/16

ferḥsaḫ bk. fersaḫ
323b/06

ferişte (Far) melek
280b/10, 280b/15, 280b/17, 280b/18, 281b/02, 281b/03, 281b/16, 282b/08, 282b/09, 282b/13, 283a/03, 283a/07, 283a/16, 283a/18, 283b/04, 283b/05, 283b/07, 283b/12, 283b/20, 287a/10, 287a/16, 287a/17, 287b/09, 287b/10, 288b/15, 288b/18, 289a/09, 289a/12, 289b/18, 299a/16, 307a/09, 307b/07, 310a/15, 310a/16, 312a/19, 312b/07, 316b/16, 317a/02, 317a/04, 320b/01, 308b/15, 280b/06, 281a/04, 281a/09, 282b/20, 287a/19, 289a/05, 289a/11, 289a/12, 289a/13, 289b/13, 307a/11, 312a/06, 317b/11, 320a/05, 320a/13, 320b/09 320a/13, 320a/21, 320b/01 280a/19, 280b/17, 281a/15, 282a/13, 282a/20, 282b/19, 283b/09, 287b/05, 288b/04, 288b/05, 288b/16, 289a/16, 289a/20, 292b/20, 299a/15, 316b/20, 282a/06, 287b/05, 288b/13, 280b/05, 289a/21, 281a/07, 281a/08, 281a/13, 282a/20, 287a/08, 287a/13, 288b/09, 289b/13, 287a/19, 320a/05, 320a/16, 320b/02, 280b/14, 280b/19, 280b/21, 282b/15, 287b/06, 287b/08, 283a/02, 283a/08, 289a/08, 310a/11, 289a/18, 280b/09, 281a/13, 281b/04, 283b/07, 287a/19, 288b/12, 288b/16, 289a/13, 299a/15, 320a/05, 320b/12

ferişteh bk. ferişte.

280a/20, 281a/05, 281a/14, 281a/15, 281a/17, 281b/06, 283b/01, 283b/21, 284a/02, 287a/14, 320a/04, 320a/14, 320a/18, 320b/02, 281b/05, 281b/01, 282b/11, 283a/15, 299a/14, 280b/04, 288b/11 281a/05, 281b/03, 282b/08, 283b/07, 287b/12, 310b/19, 320a/14, 320b/09, 288b/09, 289b/21

fermān (Far) buyruk
318b/21, 323a/16, 326a/10, 286b/08, 297b/21, 298b/02, 299a/12, 282b/09, 297a/18, 319a/01

ferrāş (Ar) hizmetçi
288a/16

fersaḫ (Ar) üç millik uzunluk ölçüsü
301b/14

ferş (Ar) yer yüzü
279b/03, 287b/17, 290b/09, 293b/04, 293b/19

feryād (Far) yardım istemek için çıkarılan yüksek ses, bağrışma, çağrışma
289a/20, 318b/15

fesād (Ar) bozukluk
309a/17, 321b/06, 309a/18, 315b/14

feşāḥat (Ar)sözün güzellikle söylenmesi
326a/11

fetdan (Ar) fitne ve fesada teşvik eden
296a/01

feṭḥ (Ar) açma, açılma
279b/15, 305a/19, 306a/02, 306a/20, 325a/03, 321a/19, 325a/19

fevc (Ar) bölük, takım

290b/06, 290b/09

fevḳaʾlʿulāde (Ar) arşın en üst kısmı
287a/10, 318a/09, 316b/14, 317b/04

fevḳ (Ar) üst, üst taraf
279b/03

fevt (Ar) bir daha ele geçmemek üzere kaybetme
303a/10

feyż (Ar) bolluk, çokluk
307b/08

finduḳ (Ar) sert bir kabuk içerisinde bulunan yağlı nişastalı bir ürün
312b/13

fırṣat (Ar) bir şeyin yapılması için kaçırılmayacak uygun zaman
315b/06

fısḳ (Ar) ahlaksızlık, günah işlemeyi alışkanlık haline getirme
296a/14

fiṭrat (Ar) yaratılış, tabiat
308b/08, 309b/06, 322b/09

fiʿal (Ar) işler, ameller
304b/21

fidā (Ar) gözden çıkarma uğruna verme
288a/12

fikr (Ar) düşünce, idrak
282a/11, 324b/05, 290a/21
282a/11, 307a/04, 322a/07
315a/10, 281a/08, 321a/02

fil (Ar) Filgillerin hortumlular takımından, Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, çok iri, kalın derili hayvan
301a/04, 312a/20, 313b/13, 321b/17

fiʾl cümle (Ar) nihayette, sonunda
318a/09, 319b/20, 319b/21

fiʾl-meṣel (Ar) mesela, örneğin
296a/06,

fiʾl-miṣāl (Ar) örneğin
325b/15

fiʾl-ḥāl (Ar) bu anda, şimdi
291b/07, 311a/12, 311a/13
312b/01

firāḳ (Ar) ayrılık, ayrılma
308a/21, 303a/13

firdevs (Ar) uçmak, cennet
280a/02, 283a/13, 310a/18, 10a/20, 310b/16, 315b/19, 325b/20, 288a/09, 311a/01, 315b/20,

Fidevs bkz Firdevsi.
316a/10

Firdevsi Firdevsī Süleymān-Nāme'nin yazarı, Firdevsi-i Rūmī
283a/13, 284a/09, 288a/09, 296a/14, 296a/15, 296b/06, 302a/14, 306a/03, 306a/05, 306a/17, 306a/19, 308a/06, 309b/12, 315b/18, 315b/20, 316a/08, 322a/10, 326a/01, 326a/07, 326a/01, 326b/05

Firdevsī bk. Firdevsi
280a/02, 288a/08, 288a/21, 288b/03, 326a/12, 326a/14

Firdevsī' bk. Firdevsi
296b/02, 296b/16, 280a/09, 280a/13, 300b/18,

firişte bk. ferişte

288b/14

fişan sürgün, filiz
280a/09

fişān (Far) saçan, serpen
306a/14

fitne (Ar) bela, sıkıntı
286a/11

funūs bk. fanūs
296b/21

furḳān (Ar) iyi ile kötü ve doğru ile yanlış arasındaki farkı gösteren her şey
279b/06, 300a/21, 319b/01

furṣat (Ar) uygun zaman, elverişli durum
302a/02, 303a/10, 315b/06, 324a/13, 304a/01, 304a/02, 304a/04, 315b/05, 315a/17, 315b/04

fünūn (Ar) sanat, ilim
305b/14

fürū (Far) aşağı
300a/13

G

ġāfil (Ar) gaflette bulunan, ihmal eden
286a/02, 286b/07, 304b/19, 321b/06, 322b/13, 323a/12, 323a/06, 325b/01

ġāfir (Ar) mağfiret eden, Allah
289a/02

ġafūr (Ar) mağfiret eden
282a/09, 326a/03

gāh (Far) zaman bildiren edat
280b/16, 283a/14, 282a/10, 308b/08

ġālib (Ar) galabe çalan, üstün gelen
286a/05, 286a/11, 290a/19, 292a/21, 292b/06, 302a/03, 305b/07, 318b/08, 314a/18, 322a/17

ġam (Ar) keder, üzüntü
287b/03, 290a/05, 305a/20, 306a/10, 314b/17, 326a/10, 309a/21, 305b/02

ġam-gīn (Ar) gamlı, kederli
303a/07, 305b/02, 324b/17

ġanī (Ar) Allah'ın isimlerinden biri
296a/09, 296a/10, 296a/15, 320b/21, 303b/17

ġār (Far) mağara
319b/03, 306a/05

ġarāyib (Ar) tuhaf, şaşılacak şeyler
301b/10

ġaraż (Ar) hedef, gaye , maksat, meyil
296a/06

ġarb (Ar) güneşin battığı taraf, batı
284a/01, 284a/02, 305a/11, 310b/10, 326a/14

ġari (?)
299a/02

ġarīḳ (Ar) suya batmış
326a/10

ġarḳ (Ar) suya batkmak
282a/11, 284b/19, 300a/18, 307b/19, 308b/08, 308b/11, 318b/01, 284b/13, 307b/19, 323b/11, 305b/03, 308b/11

ġarrar (Ar) aldanmak, gururlanmak
309a/14

ġarre kendini beğenmek, kibirlenmek
288a/17, 296b/11, 309b/03,

309b/09

ġayb (Ar) gizli olan, göze görünmeyen
320a/19, 320b/07, 321a/08, 286a/03, 302b/17,

ġāyet (Ar) oldukça çok
279b/07, 312b/07, 280b/10, 284b/18, 285a/06, 289b/11, 299a/16, 312a/14, 313b/08, 317b/01, 322b/03, 322b/05, 325a/13, 326a/03, 312a/20, 301b/10

ġayret (Ar) çalışma, çabalama
313a/11, 313a/20, 314a/10, 313a/12, 314a/03, 287a/01, 313b/09

ġayrı (Ar) başka, diğer
281a/21, 282a/01, 284b/06, 284b/16, 318a/09, 292b/01, 293b/20, 295a/08, 298a/18, 298a/21, 307b/07, 308a/17, 310a/01, 311b/21, 314a/17, 317a/19, 317b/15, 300a/20,

ġayru bkz ġayrı
281a/02

ġazā (Ar) islam dini uğruna savaş
318a/18, 318a/19, 325b/12

ġażab (Ar) hiddet, öfke
292a/05, 292a/10, 304b/05, 291b/13, 291b/15, 305b/04

ġaẓab bk. ġażab
291b/05

ġażanfer (Ar) iri arslan
316a/07

Ġażanfer-i Medenī metne göre Kahtani Arabi pehlivanı
290a/10

ġāzi (Ar) gaza eden, savaştan sağ ve muzaffer dönen
325b/13, 290a/14

gece güneş battıktan sonra tekrar gün doğuncaya kadar süren karanlık zaman
314a/04, 319a/06

geç- geçerek gitmek, bir yerden başka bir yere geçmek
291b/08, 302a/04, 305a/15, 307a/12, 307a/15, 307b/07, 308a/20, 301b/19, 319a/17, 307a/21, 301b/19, 307b/08, 307b/21, 287b/03, 288a/17, 296a/12, 325b/20, 325b/21, 307a/06, 308a/17, 295a/14, 284b/06, 292a/21, 310b/07, 323b/09, 283b/15, 290b/17, 314b/19, 314b/12, 311a/15, 280b/02, 281a/14, 283a/21, 286b/03, 287a/13, 288b/10, 289a/08, 292a/02, 292a/05, 293a/01, 296b/21, 302b/19, 303a/15, 303b/05, 306b/15, 307b/11, 314b/09, 315a/06, 316b/12, 323a/07

geçir- bir yerden başka biyere geçmesini sağlamak
292a/21,

geçür- bk. geçir-
287b/02, 304b/18, 305a/18, 314b/12, 324b/07

gedā (Far) dilenci, yoksul
321a/12

gedük Bir düzey üstündeki yıkık, çatlak veya aralık
308b/06

geh (Far) kāh, bazen
315a/01, 315a/01

gel- bir yerden bir yere varmak, ulaşmak
294b/05, 294b/16, 306a/08,

307b/09, 279b/10, 280a/19, 281a/09, 284a/11, 284b/03, 285a/16, 286a/01, 286a/06, 287a/07, 287a/09, 287a/11, 288b/05, 290a/08, 290b/06, 290b/09, 291a/10, 292a/14, 292b/18, 294a/02, 294a/03, 294a/09, 294a/10, 294a/15, 294b/05, 294b/17, 294b/19, 295b/05, 297b/20, 300b/21, 302a/07, 301b/03, 301b/11, 302b/17, 303a/14, 303b/09, 303b/10, 304b/01, 304b/07, 305a/04, 306a/21, 308b/09, 309a/06, 309a/14, 309b/07, 313a/03, 315a/02, 316a/11, 321a/19, 321b/03, 322a/17, 322b/15, 323a/05, 323b/07, 324a/01, 324a/10, 324a/19, 324b/03, 324b/16, 324b/18 317a/01, 313a/03, 281a/18, 290b/11, 292a/21, 308a/09, 308b/15, 308b/16, 308b/17, 309b/19, 322b/02, 294b/07, 318a/05, 308a/17, 306b/01, 286a/06, 292a/17, 305a/05, 317a/15, 288a/04, 326a/18, 324a/14, 284a/16, 305a/13, 307a/19, 317a/13, 325b/01, 287a/12, 288b/12, 317a/03, 322b/12, 284b/16, 288a/06, 298b/02, 298b/12, 298b/16, 299a/08, 308b/02, 308b/03, 311a/21, 319a/17, 319a/19, 318a/16, 295a/08, 324b/13, 287b/04, 294b/07, 295b/05, 319a/16, 281a/15, 281a/16, 281a/17, 282b/01, 283b/01, 283b/02, 284a/03, 287a/14, 290a/21, 290b/11, 291a/03, 291a/18, 292b/12, 303b/10, 308b/19, 313b/13, 313b/16, 295b/18 ,303a/13, 281a/11, 282b/04, 286a/02, 289a/05, 309a/02, 308a/15, 282a/18, 317b/11, 318a/04, 281a/09, 324b/12, 309b/04, 308a/10, 324b/17, 280b/06, 299a/10, 289a/06, 322b/20, 282b/15, 295a/17, 300a/13, 312b/12, 287a/03, 282a/08, 283b/05, 302a/07, 312b/13, 321a/12, 324b/04, 284a/03, 284a/04, 295a/08, 304a/03, 309b/15, 323a/17, 310a/18, 313b/16, 281a/14, 308b/21, 280a/08, 298b/14, 325a/04, 283b/03, 285a/01, 280a/20, 280a/21, 281a/19, 282a/01, 283a/16, 283a/17, 284b/04, 285a/04, 286a/04, 286a/12, 286a/17, 286b/03, 286b/06, 286b/07, 286b/10, 287a/01, 287a/02, 287a/12, 288b/07, 290a/20, 291a/09, 291b/01, 291b/11, 291b/15, 292a/05, 292a/10, 292b/19, 294a/09, 297a/05, 297b/17, 298a/03, 298a/08, 298a/11, 298a/16, 298b/08, 298b/19, 301b/11, 302a/17, 302b/18, 303a/12, 303b/06, 303b/10, 304a/04, 304b/05, 304b/07, 304b/10, 304b/11, 305a/05, 306b/04, 308b/18, 309a/01, 309b/18, 313a/08, 313b/09, 314a/06, 314b/04, 314b/06, 314b/09, 315a/06, 319a/06, 321b/13, 322b/07, 322b/10, 322b/11, 322b/21, 323a/01, 323a/06, 323b/05, 323b/19, 324a/13, 324a/17, 324b/17, 325a/13, 325a/14, 309b/08, 281b/15, 282a/15, 283a/16, 285b/06, 287a/10, 290b/01, 291a/09, 291a/21, 292a/15, 305a/09, 308a/19, 313b/12, 315a/13, 315a/20, 316b/06, 322a/16, 292a/08, 304b/08, 292b/12, 297a/18, 307a/13, 286a/05

gemi deniz taşıtı
283b/18, 283b/21, 312b/01, 312b/02, 300a/18, 283b/19, 283b/21, 284b/09, 284a/03, 312a/21

genc (Far) hazine, genç

303a/10, 306a/14

geñsüzin istemeyerek, ister istemez
309a/11

ger (Far) eğer, şayet
283a/14, 285a/13, 286b/19, 287b/18, 290b/05, 295a/08, 295a/18, 296b/09, 302a/14, 303a/09, 305b/02, 311b/10, 312b/17, 316b/04, 317b/09, 319b/16, 321a/09, 321a/13, 321a/15, 323a/18, 324b/10

gerçi her ne kadar ise de
281b/02, 284a/18, 302b/12, 304a/05, 306a/08, 313a/20

gerdān (Far) dönücü, dönen
279b/03, 280a/12

gerdeg gelin ve damadın düğün gecesi baş başa kalmaları ve ilk kez birlikte olmaları
302a/10

gerdeş (Far) dönüş, dönme, dolaşma
279b/03

gerdūn (Far) dönücü, dönen
292a/19, 316a/09, 279b/16

gerduş bk. gerdeş
315a/09

gerek lazım olan
280b/16, 288a/01, 296a/01, 298a/14, 304a/19, 308b/21, 309a/09, 310a/03, 316b/09, 316b/10, 317b/04, 318a/08, 318a/09, 320b/17, 321a/14, 321a/15, 308b/21, 310a/01, 312a/13, 312b/20, 321b/08

gergedan (Far) gergedangillerden, Afrika, Hindistan ve Güneydoğu Asya'nın bazı bölgelerinde yaşayan, burnunun üstünde bir veya iki boynuzu bulunan, kalın derili, saldırgan bir hayvan
291b/20, 316b/19, 322a/14, 322a/13, 314a/07

get- bir yere doğru yönelmek
286a/18, 291b/08, 292a/02, 292a/05, 292b/20, 300b/04, 303a/12, 303b/06, 304b/14, 315a/02, 322b/20, 323b/18, 324a/04, 324a/06, 324a/07, 324a/19, 325a/15, 291a/10, 302a/21, 314b/20, 325b/04, 316a/08

getür- bir şeyin veya birinin bir yere gelmesini sağlamak, ulaştırmak
286b/10, 303a/17, 311a/05, 314a/08, 325a/16, 326a/13, 286b/11, 286b/12, 302a/17, 302a/21, 303b/10, 314b/14, 315a/07, 321b/11, 324b/18, 284b/12, 307b/06, 283a/20, 298b/20, 299a/02, 299a/09, 286b/04, 298b/03, 302a/20, 319a/09, 304b/05, 286b/17, 303b/02, 284a/01, 305a/19, 311a/18, 293a/11, 284b/04, 290b/17, 298a/08, 298b/08, 303a/14, 307a/19, 307b/01, 314b/19, 314b/20, 315a/03, 324b/19, 326a/02, 308a/04

gevde gövde, beden
282b/18, 282b/18, 304b/15, 285a/06, 312a/20, 323b/15, 314a/13, 314b/03, 323b/06

gevher (Far) cevher, elmas
293b/07, 295a/13, 296a/18, 293b/07293b/07

gey (Far) çabuk
280a/09, 282a/03, 282a/05, 283b/10, 287b/20, 293b/03, 296b/07, 300b/02, 300b/19, 301b/06, 304a/10, 304b/19, 305b/14, 305b/15, 308a/03, 309b/03, 310a/07, 316a/04, 323a/17, 323b/01, 325b/12

gey- giyinmek, donanmak
305a/03, 314b/16, 323a/20

geydür- giyindirmek, donandırmak
284a/05

geyik boynuzlu, geviş getiren memeli hayvan
284b/02

geyür- giydirmek, donandırmak
290a/08

Geyv Farsların masal kahramanlarından biri, Gyuders'in oğlu, Rüstem'in üvey oğlu
304b/13, 324b/18, 304b/15, 325b/04

Güner bk. Küderz.
304b/09

gez- dolaşmak
302b/19

gezn geniz
311a/16

ġıdā (Ar) yiyecek, insanı besleyen maddeler
298a/21

ġıdālan- beslenmek
302a/18, 303a/16

ġınā (Ar) zenginlik, bolluk
294a/04

ġırīv (Far) bağırış, feryad
286a/07, 290b/01, 291a/07, 292a/11, 305a/13, 314a/10

ġıẕā bk. ġıdā
285a/14

gibi benzetme edatı
282a/18, 285a/18, 285b/06, 285b/14, 285b/15, 285b/16, 286a/01, 288a/17, 290b/01, 291a/02, 291a/07, 291a/08, 291a/10, 291a/17, 291b/02, 291b/20, 292a/04, 293a/05, 293a/16, 298a/05, 298a/19, 298b/03, 298b/04, 298b/05, 298b/06, 298b/09, 298b/10, 301a/15, 301a/16, 301a/17, 301a/19, 301a/20, 301b/01, 303a/20, 304b/04, 305a/09, 306b/05, 307b/05, 310a/13, 310a/14, 312b/10, 313b/12, 313b/14, 313b/19, 313b/21, 314a/11, 314a/12, 316a/16, 316b/15, 317b/01, 318b/10, 322a/02, 322a/14, 322a/15, 322b/02, 322b/03, 322b/04, 322b/05, 322b/06, 323a/21, 323b/05, 323b/17, 311b/02

gice gece, akşam karanlığından sabah gün doğana kadar geçen süre
284a/01, 284a/03, 304b/10, 317b/03, 325a/17, 284a/03, 315a/20, 300a/09, 311a/17, 319b/01, 311a/17, 311a/20, 325b/05

giç geç, er karşıtı
288a/02, 300b/17, 306a/11

giç- zamanla özelliğini yitirmek
316a/05

gider- ortadan kaldırmak
312a/07, 323a/09

gine yine
282b/21

gir- dışarıdan içeriye girmek
284b/11, 307b/09, 284b/21, 291a/19, 296b/12, 302a/10, 312a/15, 285a/03, 305a/18, 322b/11, 288a/15, 307b/10, 323a/07, 302a/11, 303b/11, 321b/16, 323a/13, 284b/16, 294a/05, 300a/04, 314b/02,

314b/05, 284b/12, 290a/20, 321b/11, 285a/04, 321b/13, 284b/16, 325a/19, 284b/14, 284b/15, 324a/21, 313a/14, 291b/07, 304b/13, 313b/10, 285a/05, 291b/19, 314a/19, 319a/06, 308b/05, 311b/03, 315b/06, 312a/16, 284b/13, 324a/05

girān (Far) ağır, sakil
314a/04, 291a/14

giriftār (Far) tutulmuş, yakalanmış
314a/17, 314b/02

girih (Far) düğüm, bağ
285a/07, 301b/04

girü ondan geri, sonra
304b/12

Giryān metinde ismi geçen cadılardan biri
286a/16, 286a/21, 286b/02, 286b/07, 286b/09, 286b/10, 286b/12, 304a/16, 304b/06, 304b/08, 305a/03, 305a/04, 305a/05, 305a/06, 306a/20 325a/20, 325a/10

git- bulunduğu yerden uzaklaşmak
284a/17, 296b/13, 304a/02, 309b/18, 323a/01, 284b/01, 285a/05, 285b/12, 292b/21, 293a/02, 301a/06, 301a/09, 301a/14, 304b/10, 314b/19, 322a/03, 322b/07, 322b/10, 322b/21, 323a/01, 323a/05, 325b/08, 289b/15, 321b/04, 286a/01, 315a/01, 324a/09, 324a/19, 300a/06, 325a/11, 315a/16, 287b/12, 319a/12, 290a/01, 311a/18, 315a/17, 321a/21, 322b/16, 321b/06, 321b/07, 309b/04, 302b/04, 321b/04, 321b/05, 280a/06, 281b/21, 283a/05, 306a/12, 301a/01, 302b/19, 304b/11, 304b/14, 321b/15, 323a/14, 325a/14, 322b/14, 321b/13, 294a/18, 325a/05, 325b/05, 284a/02, 299a/10, 311b/03, 325a/01, 325a/15, 325a/21

giyāh (Far) nebat, ot
281b/15, 309a/19, 281b/17, 281b/17, 282a/02, 281b/14

gizlen- saklanmak
315b/03, 303b/04

gizle- saklamak, görünmeyecek bir duruma koymak
303b/04

gizlen- saklanmak
315b/03

ġonce (Far) tomurcuk, açılmamış çiçek
288a/14

göbeg karındaki delik
292a/08

göç- göçebe hayatı yaşamak
318b/14, 324a/07

göçüri yaz- yıkılmaya yakın olma durumu
313a/20

gögüs bağır, döş
285a/17, 285b/07, 302a/11
314a/07

gök gökyüzü, sema
310a/11, 314a/10, 292a/18, 280a/19, 280b/04, 280b/05, 281a/07, 281a/08, 281a/13, 281a/15, 282a/06, 282a/20, 283a/15, 283a/21, 283b/09, 287a/08, 282a/13, 282a/20, 282b/02, 283b/02, 287b/05, 288b/04, 289a/10, 292b/21, 293a/02, 296a/08, 287a/13, 287a/15, 288b/09, 288b/11, 288b/12, 288b/16, 289a/08,

289a/20, 292b/20, 293b/05, 293b/16, 311b/01, 314a/13, 317a/05, 318a/09, 319a/11, 319b/01, 324b/06, 280b/06, 281a/04, 281a/21, 281b/06, 282b/06, 282b/07, 282b/11, 282b/13, 283b/01, 283b/02, 283b/04, 283b/05, 283b/08, 283b/17, 287a/16, 287a/17, 287a/21, 287b/02, 288b/14, 289a/11, 289a/12, 289a/14, 289a/15, 298a/09, 313a/21, 281a/16, 282b/10, 283b/10, 283b/11, 283b/18, 287a/14, 288b/10, 310b/15, 290b/07, 313b/01, 316a/02, 319b/02, 281a/10, 281b/12, 282b/16, 282b/17, 289b/18, 307a/10, 310b/03, 317b/12, 319b/04, 321b/07, 324b/06, 284a/02, 287b/17, 310b/05, 310b/06, 311b/17, 312b/06, 310a/10, 289b/13, 311b/07, 311b/15

gökyüzü hava
286a/04, 311b/01, 314a/13, 319b/01, 324b/06

gölge bir cismin ışık sayesinde ortaya çıkan yerdeki görüntüsü, karartı
312a/17

göm- bir yeri kazarak içine bir şey koymak
291b/09

gönder- yollamak, salmak
302a/05, 302a/20, 309b/19, 317a/07, 324a/12, 314b/07, 322b/17, 319b/15, 302b/18, 301b/17, 315a/02, 310b/10

göndür- bk. gönder-
310b/10

göñül yürek, kalbin manevi yönü
284b/17, 296a/09, 302a/15, 306a/12, 284b/17, 287b/02, 287b/03, 302a/04, 306b/15, 306b/16, 307a/06, 308a/17, 308a/20, 307b/08, 312b/05, 306a/10, 288a/15, 307a/10, 307a/15, 307b/07, 307b/21, 307a/12, 305b/15, 309b/01, 307b/06, 295a/17, 289b/21, 287b/17, 296a/07, 319a/21, 314a/11

gör- bir şeyin veya kimsenin varlığını gözle anlamak
279b/01, 279b/02, 279b/03, 279b/04, 279b/05, 279b/06, 279b/07, 279b/08, 279b/09, 279b/10, 279b/11, 279b/12, 279b/13, 279b/14, 279b/15, 279b/16, 279b/17, 280a/01, 280a/02, 280a/03, 280a/04, 280a/05, 282a/03, 282a/17, 284a/07, 285b/01, 285b/19, 286b/16, 286b/19, 286b/21, 287a/02, 287a/04, 288b/21, 293b/18, 294a/07, 294a/19, 294b/21, 295a/10, 295b/19, 296a/09, 301a/06, 301a/12, 304a/11, 305b/09, 308a/04, 309b/07, 311a/04, 311a/05, 311b/05, 320b/19, 321a/16, 322a/05, 322b/08, 326b/02, 280b/02, 282a/15, 283a/15, 284b/03, 284b/05, 285a/16, 286a/06, 286a/11, 286b/06, 286b/12, 287a/09, 291a/03, 291a/20, 291b/06, 291b/16, 292a/14, 292a/17, 293a/04, 293a/15, 293b/06, 301a/09, 302a/08, 302b/01, 302b/03, 305a/04, 306b/04, 306b/09, 306b/15, 313a/05, 313b/10, 316b/14, 316b/20, 316b/21, 317a/02, 322b/01, 323a/14, 323a/17, 323b/02, 323b/16, 324a/10, 324b/04, 325a/14, 313b/20, 285a/06, 290b/01, 292b/09, 292b/10, 301a/05, 304b/12, 305a/07, 313a/10, 322a/12, 325a/11, 289b/13, 322a/01, 280a/17, 303a/19, 287a/11, 288b/08, 289a/07,

308a/08, 293a/21, 307b/01, 307b/02, 307b/10, 307b/12, 307b/20, 308b/04, 283a/01, 283a/11, 284b/09, 297a/19, 301a/07, 306b/02, 309b/11, 316a/13, 317a/12, 317b/21, 322a/10, 322b/18, 305a/20, 299a/20, 324a/12, 322b/17, 293a/07, 292a/15, 310b/11, 314a/02, 287b/10, 284b/12, 289b/21, 312b/05, 325a/01, 284a/15, 287b/03, 289a/17, 290b/11, 291a/06, 291a/09, 301a/18, 301b/08, 313a/04, 325a/15, 312b/20, 315a/19, 285b/03, 293a/19, 304a/13, 288b/08, 280a/07, 281a/20, 282a/16, 305a/14, 300a/13, 300a/01, 324b/16, 312a/14, 315b/03, 310b/20, 294a/16, 312b/04, 312b/05, 323a/19, 309b/11, 288a/18, 290a/16, 291a/11, 285b/05, 282a/10, 321b/16, 322a/05, 285b/06, 286a/19, 301a/02, 321b/17, 323b/17, 325a/08, 286a/17 ,305a/18, 304b/15, 304b/16, 305a/18, 324b/21, 284b/07, 285a/11, 285b/03, 285b/09, 292a/13, 292b/01, 301a/12, 310b/20, 310b/21, 285a/19, 295b/07, 308a/13, 303a/02, 285b/16, 286a/09, 286b/10, 288a/14, 289a/20, 291a/19, 291a/21, 291b/03, 291b/08, 291b/11, 291b/15, 291b/18, 291b/20, 292a/01, 292a/03, 292a/06, 292a/07, 292a/10, 292b/14, 301a/08, 301b/02, 304b/15, 305a/13, 305a/16, 308a/05, 309b/09, 309b/20, 314a/08, 314a/09, 314a/10, 314a/18, 314a/21, 315b/05, 317a/05, 322b/01, 322b/06, 322b/19, 323b/07, 323b/10, 323b/14, 323b/18, 324a/05, 324b/19

görin- gözle görülür olmak
295b/09, 323a/19, 301a/09, 304b/14, 321b/15, 325a/03, 325a/04, 298a/08, 301b/06, 317b/01, 312a/17, 312a/18, 312a/19, 317b/01 304b/16, 324b/21, 319b/04, 299a/20, 303a/14, 313a/09, 282a/19, 313a/09, 325a/11, 324b/02

göriş- buluşup görüşmek
303a/14, 313a/09, 282a/19, 313a/09

görivir- birdenbire, hızlıca bakmak
298a/11

görklü gösterişli
303b/01

göster- görmesini sağlamak
280b/02, 325b/01, 280b/03, 281a/14, 283a/21, 317a/03, 325b/05, 286a/04, 287a/13, 288b/10, 289a/08, 302a/03, 325b/02, 297a/18, 304b/18, 295a/06, 303a/06, 304b/04, 304b/18, 312a/18

götür- bir şeyi veya kimseyi bir yerden başka bir yere taşımak
301b/16, 321b/13, 292b/11, 300a/03, 290a/21, 309a/15, 285a/05

götürd- bir şeyin götürülmesini sağlamak
297b/15

göz görme organı
281a/10, 283a/17, 286b/12, 295a/17, 303a/09, 311b/21, 315b/03, 280a/06, 293a/11, 286b/18, 301a/03, 301a/10, 301b/03, 291b/06, 300b/03, 301b/06, 318b/11, 285b/08, 301a/15, 314a/05, 322b/03, 311a/14, 315b/03, 288a/15, 279b/01, 301a/07, 308b/08, 308b/12, 309b/06, 315b/07,

316a/03, 322a/08, 301a/07, 309b/09, 293a/14, 302a/01, 293a/11, 293a/08, 293a/19, 296b/10, 313b/16, 293a/20, 293a/11, 311b/07, 301b/04, 311a/18, 311b/06, 311b/09, 318b/10, 322a/13, 322b/03, 307b/15, 286a/18, 286a/19, 311a/15, 286a/03, 286a/15

gözet- takip etmek, izlemek
295b/08, 286a/04, 315b/05, 300a/17, 325a/14, 286a/20, 303a/13

gözle- gözetlemek, dikkatle bakmak
323a/11, 286a/08, 305a/14, 286b/01, 303b/04, 313a/12, 314a/03

gözleş- birbirlerini gözlemek
305a/07

gözlü gözü olan
313b/21,

gözsüz görme organı bulunmayan
318b/11

ġubār (Ar) toz
281b/17, 281b/18, 282a/02, 282b/20

gūh (?) tek ağız hareketiyle söylenen hecelerden biri, hece
319b/09

ġūl (Ar) hayalet, hortlak
285b/05, 324a/08

ġulām (Ar) tüyü çıkmamış delikanlı
288a/05, 325b/19, 326b/01

ġulu gürültü
323b/04

gūne (Far) tür, çeşit
304b/09

ġurbet (Ar) gariplik, yabancılık
301b/19, 302a/06

Ġurġurı metne göre Sam'ın savaştığı cinin adı
284a/19, 303a/20

ġurūr (Ar) boş şeylere güvenerek böbürlenme
306b/15, 308a/20

ġusl (Ar) boy abdesti
283b/13

ġuṣṣa (Ar) üzüntü, endişe
287b/15, 304a/18, 306a/16

ġusur (Ar) eksiği olma durumu
309a/02

güş (Far) kulak, işitme
305b/09, 322a/10, 325a/09

güş eyle- bkz güş id-
280a/14

guş id- (Far+Tr) dinlemek
280A/10, 296a/21, 299b/01, 299b/03, 322a/08, 322b/08, 324a/18

güş-ı hūş (Far) akıl kulağı
280a/04, 325b/14

güş-māl (Far) kulak bükme, yola getirme
326a/01

güş-vār (Far) küpe
326b/04

gūyā (Far) söyleyen, söyleyici
326a/03

güc zor
302b/02, 303b/20, 285a/12

güher (Far) gevherin hafifletilmişi
279b/12, 293b/06, 308a/06,

309b/11, 280a/01

gül (Far) bir tür çiçek adı
280a/06, 303a/07, 303b/13, 311a/16, 310a/19, 306a/08, 318b/08

gül- sevinci yüzle açığa vurmak
309a/16, 303a/07, 309a/20

gül-āb (Far+Ar) gül suyu
303a/09

gülbenk (Far) hep bir ağızdan ve makamla yapılan dua
314a/09

güle güle vedalaşma sırasında kalan kişinin giden kişiye söylediği iyi dilek sözi
286b/14

gül-istān (Far) gül bahçesi
318b/08

gül-ʿizār (Far) gül yanaklı
296b/12, 306a/07, 302b/10, 303a/10, 309a/20

gül-şen (Far) gül bahçesi
287b/14, 280a/02

güm güm derinden yankılı ses çıkmak
290b/04

gümān (Far) şüphe
280a/07, 291b/02, 304a/12, 308b/09, 324b/13, 301a/13, 305b/12

gümiş kıymetli maden, gümüş
300a/11, 315a/06, 319a/08 311a/16

gümle- güm diye ses çıkarmak
290b/07, 290b/01, 291a/10, 291b/20

gümlet- güm diye ses çıkartmak
285b/08, 290b/09,

güm-rāh (Far) yolunu kaybetmiş
305b/11, 313a/10, 314a/18

gümülde- gürültüyle ses çıkarmak
314a/05

gün 24 saatlik zaman dilimi
283a/17, 283b/13, 284a/15, 284b/02, 291a/05, 291b/08, 291b/14, 292a/09, 292a/11, 283b/12, 294a/20, 311b/02, 304b/10, 301b/18, 302a/09, 302a/16, 302a/17, 302a/21, 313b/02, 294a/05, 299b/21, 302b/16, 305a/11, 306b/01, 307a/09, 308b/05, 313a/17, 313b/01, 316a/19, 320a/02, 321a/05, 322b/10, 323a/06, 324a/06, 320b/20, 321a/11

günāh (Far) Allah'ın emirlerine aykırı olarak görülen iş
283a/10, 296b/07, 290a/01

günc bk. genc
303a/10, 306a/13

gündüz güneşin doğuşu ile batışı arasında geçen zaman
284a/01, 284a/03, 317b/03, 319a/07, 284a/03, 290b/07, 283b/10, 283b/16, 283b/18, 284a/04, 284b/19, 284b/21, 290a/18, 290b/02, 290b/03, 293a/05, 293a/16, 298a/20, 298a/21, 300a/01, 307b/05, 311a/15, 312a/16, 314a/12, 316a/02, 316a/04, 316a/05, 287a/10, 319b/08, 284a/05, 292a/17, 284a/02, 316b/15, 284a/05, 287a/08, 290b/08, 320b/02

güneş dünyanın ısı ve ışık kaynağı olan büyük gök cismi
283b/10, 283b/16, 283b/18, 284a/04, 284a/05, 292a/17,

284b/19, 284b/21, 290a/18, 290b/02, 290b/03, 293a/05, 293a/16, 298a/20, 298a/21, 300a/01, 287a/10, 319b/08, 307b/05, 311a/15, 312a/16, 314a/12, 316a/02, 284a/02, 316b/15, 287a/08, 290b/08, 320b/02, 316a/04, 316a/05

günlük o günle ilgili olan
320a/02, 321b/12

gür- şekil, kılık değiştirmek
286a/12

gürg (Far) kurt
279b/14

Gürḫān metinde geçen bir cadı ismi
304b/03

gürle- gür, yüksek bir ses çıkarmak
290b/01, 291a/07, 291a/10, 291a/08, 325a/11

gürz (Far) eskiden silah olarak kullanılan büyük demir topuz
291a/14, 291b/01, 291b/07, 291b/08, 291b/09, 291b/10, 291b/12, 291b/13, 292a/02, 292a/07, 292a/08, 313b/05, 314a/05, 291a/14, 291b/01, 292a/01, 313b/09, 314a/04, 291a/21, 292a/06, 313b/14

Güstehem (Far) eski İran pehlivanlarından iki meşhur zatın oğullarının adı
305b/11

güt- bir düşünceyi veya bir ilkeyi gerçekleştirmeye çalışmak
304a/01

güvāh (Far) şahit, delil, tanık
301a/13, 301b/07

güzāf (Far) boş, lakırdı
312b/13, 312b/06

güzel göze hoş görünen
280a/03

güẕer (Far) geçme, geçiş
288a/15

güzin (Far) seçen, seçilmiş
285a/14, 295b/20

H

ḥā Osmanlı alfabesinin sekizinci harfi
279b/06

ḫāb (Far) uyku
302a/11

ḫaber (Ar) son ve yeni havadis
281a/20, 281b/05, 282a/14, 283b/02, 283b/03, 283b/04, 285b/05, 287a/15, 287a/16, 287b/01, 287b/05, 288b/11, 288b/13, 289a/11, 289b/01, 296b/14, 301b/11, 302b/18, 303a/13, 303a/14, 303a/16, 303b/07, 303b/09, 303b/18, 304b/07, 306b/09, 307b/08, 309b/19, 309b/20, 310a/18, 310b/14, 311a/09, 311b/13, 312a/04, 317b/19, 319b/15, 321a/20, 321b/07, 322b/21, 324a/16, 324b/16, 325a/04, 325a/21

ḫaberdār (Ar) haberli
282a/12

ḥabs (Ar) alıkoyma, bir yere kapama, hapis
302b/20, 304b/06, 304b/09, 304b/17, 290a/08

ḥabīb (Ar) sevgili seven, dost
288a/14, 293a/11, 293a/19, 295a/02, 306a/05, 306a/07, 308b/20, 316a/04, 319b/05

Ḥābil metne göre iki kanadı maşrıkdan

mağribe erişen meleğin adı
287b/08

ḫabīr (Ar) haberli, bilgili
295b/08, 296a/01, 316a/08

ḫabīs (Ar) pis, kötü
314b/03

ḥacer (Ar) taş
311b/10, 312b/17

ḥācet (Ar) ihtiyaç, lüzum
280a/09, 283b/15, 284a/07, 298a/14, 298b/01, 298b/11, 300b/18, 305b/06, 309b/17, 316b/02

ḥācı (Ar) hacca giden, Kâbe'yi ziyaret eden
292b/05

ḥad (Ar) sınır
279b/05, 283a/18, 290b/01, 293a/06, 311a/21, 312a/14, 315b/16, 316a/05,

ḫad (Far) yanak
284a/13

ḫadem (Ar) hizmetçiler, odacılar
314b/16, 323b/03

ḥādiṯ (Ar) meydana gelen, ortaya çıkan
312b/02

ḥāfıẓ (Ar) hıfz eden, saklayan, koruyan, ezberleyen
289a/06, 296a/04, 302b/10, 326b/04, 326b/06

ḫafī (Ar) gizli, saklanan
315b/20

Ḥaḳ (Ar) Allah, bir insana at olan şey, doğru gerçek, layık, münasip
279b/02, 279b/13, 282a/04, 281b/21, 284a/09, 287b/14, 297a/06, 300b/19, 303b/17, 302b/10, 305b/02, 315b/10, 315b/12, 315b/14, 315b/16, 315b/19, 316a/08, 316b/05, 317a/08, 318a/05, 318b/04, 321a/08, 321a/14, 321a/13, 321a/16, 321a/19, 322a/19, 322a/20, 322b/07, 326b/04, 300a/20, 325b/20, 281a/06, 301a/07, 305b/01, 305b/05, 317a/08, 317a/13, 323b/12, 324b/08, 324b/16, 325b/18, 283a/11, 283a/13, 287b/20, 292b/04, 292b/05, 292b/06, 296a/03, 296a/14, 296a/15, 296b/02, 296b/03, 296b/04, 296b/06, 297a/08, 306a/05, 311a/05, 318b/11, 319b/05, 319b/16, 321a/11, 322a/08, 322a/19, 324b/10, 284a/09, 279b/10, 300b/05, 299a/09, 279b/02, 281b/20, 301a/08, 301b/08, 317b/05, 318a/16, 319b/07, 319b/12, 320a/15, 321a/16, 322a/09, 288a/03, 321a/15, 280a/20, 281a/04, 281a/21, 281b/19, 282a/14, 282b/19, 283a/09, 296b/02, 296b/20, 297a/01, 300a/18, 300b/18, 300b/19, 302b/09, 316b/02, 316b/03, 316b/08, 317a/12, 317a/13, 317a/19, 317b/20, 318a/15, 318a/17, 318a/21, 318b/02, 318b/05, 318b/08, 318b/12, 318b/13, 318b/14, 318b/16, 318b/20, 318b/21, 319a/01, 319a/04, 319a/08, 319a/10, 319a/13, 319b/06, 319b/11, 319b/14, 319b/17, 320b/07, 322a/18, 315b/15, 316b/03, 317a/10, 322a/21, 324b/13, 318a/11, 320b/18, 321a/15, 279b/08, 281b/09, 282a/08, 319a/16, 324b/01, 325b/19, 282a/07, 283b/09, 283b/11, 283b/15, 283b/18, 288b/17, 288b/20, 289a/01, 289a/17, 289a/18, 289a/20, 289b/20, 290a/01,

293b/04, 293b/07, 293b/09, 293b/10, 293b/18, 294a/01, 294a/02, 294a/04, 294a/06, 294a/09, 294a/10, 294a/13, 294a/15, 294b/04, 294b/13, 294b/15, 294b/16, 294b/18, 295a/04, 295a/15, 295a/19, 295a/20, 295a/21, 295b/04, 295b/13, 295b/16, 295b/17, 296a/07, 296a/10, 296a/18, 297a/13, 297a/20, 297b/21, 298a/13, 298b/02, 298b/08, 298b/15, 299a/12, 299a/18, 304a/02, 305a/16, 305b/02, 305b/06, 305b/18, 305b/19, 306b/01, 306b/03, 306b/13, 307a/03, 307a/04, 307a/07, 307a/08, 307a/15, 307a/21, 307b/01, 307b/07, 307b/18, 308a/01, 308a/16, 308a/18, 308a/21, 309b/21, 310a/02, 310a/04, 310a/05, 310a/16, 310b/08, 311a/19, 311b/07, 311b/16, 312a/18, 320a/19, 293b/08, 296a/13, 310a/03, 288b/05, 287b/19, 289b/11, 290a/04, 292b/03, 305b/07, 305b/21, 307a/05, 308b/13, 309a/08, 316a/20, 294a/14, 315a/08, 287a/03, 287b/21, 288a/02, 296a/02, 296a/03, 286a/10, 289b/04, 289b/09, 308a/03, 296a/04, 298a/15, 285a/01, 287a/02, 288a/10, 295b/19, 299a/20, 306a/07, 309b/02, 309a/05, 309a/12, 309a/07, 289b/21, 293b/06, 318b/17

ḫāk (Far) toprak
280a/01, 280a/21, 281b/15, 281b/16, 281b/17, 283a/ 19, 284b/04, 288b/08, 287a/12, 287b/17, 293a/13, 297b/08, 289b/21, 296b/11, 298a/08, 298b/06 298b/08, 306a/10, 306a/12, 309a/15, 309a/16, 309a/19, 309a/20, 309b/08, 309b/16, 313a/15, 316a/15, 319b/19, 321a/08, 326a/01, 326a/03

ḫāḳān Türk imparatorlarına verilen ünvan
279b/16, 297a/12, 326a/17

ḥaḳāyıḳ (Ar) doğru olan asıllar, hakikatler
295a/07

ḥākim (Ar) her şeye hükmeden, Allah
283b/07, 287a/09, 288b/16, 289a/13, 299a/17, 326a/09, 299a/19, 318a/02, 309b/07

Ḥakim-i Ḥādıḳ metne göre ʿAd'ın oğlu
288b/02

ḥaḳir (Ar) itibarsız, değersiz, aşağı
288b/14

ḥaḳḳında ilgili olarak üzerine
279b/10, 300b/05, 299a/09

ḫākī (Far) toprakla ilgili
288a/15, 316a/18, 320a/08, 320a/09, 320a/14, 326a/02, 320a/15, 326a/03

ḥaḳīḳat (Ar) bir şeyin aslı ve esası
297a/09, 297a/10, 297a/11, 307b/12, 307b/16, 316a/08

ḥakīm (Ar) bilgin, her şeyi bilen, alim
280a/16, 309a/06, 281a/07, 282a/13, 283a/14, 300b/03, 300b/20, 301a/08, 301b/10, 302a/15, 302b/11, 315b/01, 316b/05, 317a/11, 317b/17, 319b/17, 321a/02, 321a/18, 322a/11, 322b/01, 322b/10, 323a/12, 323b/01, 323b/21, 324a/09, 324a/17, 324b/15, 285a/02, 285a/16, 285b/02, 285b/11, 285b/21, 287a/01, 287a/06, 289a/04, 289b/12, 290a/07, 290b/10, 291a/01, 292a/20, 292b/08, 292b/17,

293b/04, 293b/15, 297a/15, 299a/21, 305a/01, 305a/12, 307a/06, 308a/07, 308b/14, 309b/13, 310a/08, 313a/01, 313b/19, 315a/01, 284a/10, 304a/21, 311a/07 323a/04

ḥāl (Ar) durum, hal, vaziyet
285a/02, 291b/07, 293b/21, 295a/14, 312b/01, 291b/07, 293b/21, 295a/14, 312b/01, 286a/09, 289b/21, 291a/13, 299a/11, 292a/21, 304a/12, 305a/16, 307b/08, 318a/01, 324b/21, 303a/11, 302b/13, 324b/01

ẖāl bk. **ḥāl**
286b/20, 289b/18, 281a/06, 301a/08, 282a/04, 286b/15, 289/18, 297b/05, 308b/13, 310b/06

ḥal ḳıl- bir durumu çözme, sonuçlama
317a/14, 319a/04

ḥal ol- bir durumu çözme, sonuçlama
307a/16, 307b/09,

ḥalā vü mülā (Ar) boş ve dolu
317b/04, 317b/11, 317b/14, 318a/08, 319b/21

ẖalaḳ (Ar) yıpranmış, eski
288b/18, 293b/09

ẖalāṣ (Ar) kurtulma, kurtuluş
283a/11, 286b/21, 303a/20, 304b/07, 303a/20, 305a/05, 306a/21, 314a/19, 315b/02, 318a/04, 316a/08, 322a/18, 324b/06, 324b/15, 325a/06, 326a/11

ẖalāyıḳ (Ar) insanlar, yaratıklar
281b/08, 294a/18, 325b/20

ẖalel (Ar) zarar, kötülük
284b/16

ḥālet (Ar) hal, suret, keyfiyet
294a/10, 322a/01

Ḫālıḳ (Ar) yaratıcı, Allah
279b/01, 279b/06, 282a/16, 285a/15, 295a/10, 325b/19, 280a/21, 282a/18, 321a/03, 279b/08, 3288b/07, 01a/12, 287a/08, 301b/09, 308a/04, 284a/02, 295b/07, 284b/08, 281a/02, 285b/18, 308b/09, 319b/13, 308a/17, 318a/01, 280b/18, 318a/04, 281a/12, 315b/16, 316b/01, 305a/21, 322a/04, 295a/11, 303b/14, 306a/04, 288a/08, 294a/07, 308a/02, 310b/09

ẖalīfe (Ar) birinin yerine geçen kimse
280a/18, 280a/20, 280b/02, 280b/04, 281a/07, 281a/13, 281a/16, 281a/17, 281a/ 19, 283a/15 281a/16, 283a/17, 283a/21, 283b/02, 283b/03, 287a/08, 288b/06, 292b/20, 288b/05, 288b/09, 288b/11, 292b/20, 293a/01, 293a/04,

hālik (Ar) helak olan, miskinlik içinde ölen
311b/21

Ḫalīl Hz. İbrahim peygamber
324b/09

ẖāliṣ (Ar) hilesiz, katkısız, saf
312a/10

ẖalḳ (Ar) yaratma, yaratılma
287a/05, 293b/08, 293b/11, 294a/17, 294b/13, 295a/20, 307a/01, 295a/03, 326a/21, 326b/03, 296b/09

ẖalḳ bir milleti meydana getiren insan topluluğu
288b/18, 319a/01, 283a/06, 295b/20, 303b/14, 320b/1,

315a/16, 288b/18, 301a/12, 316a/20, 316a/21, 294a/17, 320b/20

ḫallāḳ (Ar) yaratıcı, yaratan
285b/19, 293b/15, 295a/02 320b/14, 317b/08

ḫalvet (Ar) yalnız, tenha kalma, tenhaya çekilme
290a/07, 302a/16, 302a/17, 303b/03, 309b/18

ḫalīl (Ar) sadık ve gerçek dost
318b/08, 295b/15

ḥalīm (Ar) tabiatı yavaş olan, yumuşak huylu
294b/09

ḥamd (Ar) Allah'a şükür duygularını bildirme
326a/13

ḫāme (Far) kalem
304a/14

ḥamel (Ar) koç burcu
300a/10

ḥamiyyet (Ar) milli onur ve haysiyet
313a/12, 314a/03

ḥamle (Ar) ileriye atılma
286a/10, 291b/13, 304b/21, 313b/17

ḥammām (Ar) hamam, banyo
300a/13

ḥamursuz içerisinde hamur bulunmayan şeyler
300a/07

ḫāmūş (Far) susmuş, sessiz
282a/12, 289b/10, 297a/15, 299a/20, 305a/01, 308b/14, 310b/13, 308a/01, 309b/06, 317a/15, 317b/17, 320b/19, 321a/17

ḥamīl (Ar) yüklü, gebe, taşıyan
279b/07

ḫān (Far) hükümdar, hakan
279b/02, 303a/03, 303a/11, 303a/13, 303a/14, 303a/15, 303a/16, 303b/09, 307a/04, 315a/21

ḫançer (Ar) kamadan küçük, ucu eğri ve sivri, iki yanı keskin bıçak
285a/06, 323b/08, 323b/11, 301a/16, 314a/07, 323b/10, 324a/04

ḫāne (Ar) ev
313b/21, 304b/06, 314b/05

ḫañgi soru sıfatı
306a/10

ḥannān (Ar) çok acıyan, Allah'ın isimlerinden biri
279b/04, 315b/16

ḫār (Far) diken
309a/20, 303a/10

ḫarāb (Ar) yıkık, viran
297b/15, 325b/11

ḫarābe (Ar) eski binaların yıkıntısı
298b/04

ḥarām (Ar) şeriatçe, dince yasaklanmış şeyler
295a/07

ḫārān (Far) yiyiciler, yiyenler
319b/03

ḥareket (Ar) kıpırdanma, hareket ertme, bir şeyin yer değiştirmesi
307a/19, 323b/05

ḥarf (Ar) alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri

300a/21

harfsüz harfi olmayan
317b/04

Ḫarşir metinde geçen bir şahıs adı
279b/12

ḫāṣ (Ar) mahsus, özel, özgü
296a/10, 297b/15, 309b/18, 312b/19, 322a/19

Ḥasan Hz. Ali (ra) oğlu, Hz. Muhammed'in (sav) sevgili torunudur
279b/11

Ḫaşāyıl (?) metinde geçen bir melek adı
326a/20

ḥased (Ar) kıskançlık, çekememezlik
305a/05, 323b/02

ḥasen (Ar) güzel
292a/20

ḥāṣıl (Ar) husule gelen, ortaya çıkan
294b/12, 304b/02, 295a/18, 297a/12

ḥāsid (Ar) haset eden, kıskanan, kıskanç
326b/02

ḫāṣiyyet (Ar) özellik
311a/10, 311b/05

ḫaşlet (A) insanın yaradılışındaki huyu, mizacı
300b/01

ḫaşm (Ar) düşman
286b/02, 292b/07, 315b/06, 313b/02, 313a/18, 313a/21,323a/11, 323a/20

ḥasret (Ar) ele geçirilemeyen veya elden kaçırılan bir nimete üzülüp yanma
303b/21, 318b/10

ḫāṣṣa (Ar) bir kimseye ya da bir şeye özel olan nitelik, kuvvet, güç
299b/20, 300a/01, 300a/02, 300a/04, 300a/06, 300a/08, 300a/13, 300a/15, 300a/17, 300a/18, 312b/17, 312b/15, 299b/19, 318a/13, 318a/18, 318a/19

ḫāṣṣ ü ʿām (Ar) herkes
288a/07

ḫasta (Far) hasta, rahatsız
311a/21

ḥāşā (Ar) asla, katiyen, hiçbir vakit

ḥaşem (Ar) yanında bulunanlar, hizmetliler
323b/03, 314b/05, 314b/16

ḥaşr (Ar) toplama, toplanmak, ölüleri diriltip mahşere çıkarmak
281b/16, 283a/09, 294a/05, 280b/17, 281b/13, 282a/01, 318b/06

ḥaşr u neşr (Ar) toplanıp dağılma
318a/16

ḫaṭā (Ar) yanlış, yanılma,kusur
289b/08, 289b/12, 311b/19

ḫaṭar (Ar) tehlike
284b/15, 289b/10, 289b/11, 304b/19, 317a/10

ḫātem (Ar) üstü mühürlü yüzük
281a/18, 297a/16, 297a/17, 297a/18, 297a/21, 297b/01, 298b/07, 298b/21, 299a/16, 299a/17, 299a/19, 299a/21, 306b/01, 306b/04, 306b/14, 307a/07, 307b/15, 308a/21, 308b/05, 309a/12, 310a/01,

319a/01, 326b/03, 282a/17, 296b/14, 300a/01, 300a/03, 300a/14, 300a/20, 306a/17, 326b/01, 300b/05, 300b/06, 300b/07, 306a/21, 307a/14, 307a/08, 307b/06, 307b/07, 308a/11, 307a/03, 309a/06, 309a/14, 309b/03, 309b/07, 309b/17, 308b/20, 319a/19, 292b/04, 296b/16, 297a/18, 297b/13, 298a/10, 298b/11, 298b/15, 299a/07, 299a/09, 299a/12, 299a/18, 299b/21, 300a/11, 300a/13, 300a/15, 300a/18, 300b/03, 300b/06, 306b/02, 306b/03, 306b/14, 306b/16, 308a/15, 308b/06, 308b/13, 309a/07, 309a/09, 309b/05, 309b/18, 307a/13, 307b/17, 308a/15, 308a/16, 318a/06, 297a/20, 308b/01, 308b/02, 308b/04, 309a/02, 309a/17, 309b/15, 318b/21, 293a/04, 296b/18, 308a/08, 309a/03, 292b/06, 293a/03, 293a/05, 293a/07, 293a/12, 293a/18, 293a/19, 293a/20, 293b/01, 296b/04, 297a/02, 297a/06, 297b/16, 298a/02, 298a/06, 298a/14, 298b/01, 298b/18, 299a/04, 299a/11, 309b/14, 287a/11, 307a/12, 306b/12, 307a/18, 307b/14, 307b/15, 307b/17, 308a/19, 308a/10, 307b/20, 308a/09, 308a/13, 308a/13, 308a/21, 280a/01, 293a/09, 293a/04, 293a/06, 293a/14, 293a/15, 293a/16, 293a/20, 297b/19, 299b/11, 299b/18, 307b/16, 307b/17, 308b/02, 309b/20 306b/12, 306b/09, 308a/19, 307a/09, 306b/03

ẖaṭır (Ar) zihin, fikir
287b/04, 290a/06, 291a/13

ẖātimān (Ar) bitirenler, hatmedenler
309a/05

ẖaṭṭ (Ar) yazı, çizgi
293a/21, 316b/18, 317a/18, 317b/06

ẖatm (Ar) son
294b/15, 295a/02, 295a/08, 295b/21, 309a/01

ḫattā (Ar) bile, dahi
319a/08

ẖātūn (Far) kadın
303b/08

havā (Ar) hava, gökyüzü, boş
285b/16, 312a/16, 313b/07, 314a/12, 318a/09, 321b/04, 310b/05, 316a/17, 317b/09, 319b/21, 320a/17, 302b/07, 312a/16, 313b/12, 318b/07, 310b/04, 320b/04, 320a/19, 320b/01, 320b/03, 326a/05,

ḫavāle (Ar) bir işi bir şeyi başkasına devretme, başkasının sorumluluğuna bırakma
291a/21, 291b/04, 291b/09, 291b/10, 291b/12, 291b/16, 292a/01, 292a/05, 292a/06, 292a/08, 321b/10

ẖavāṣ (Ar) hassalar, keyfiyetler
311b/10, 312b/19, 312b/02, 297b/01, 297b/02, 297b/03, 297b/04, 297b/05, 297b/06, 297b/07, 297b/10, 300a/20, 297b/03, 297b/05, 297b/06, 297b/08, 297b/10, 297a/06, 299b/12, 310b/14, 311a/18

ẖavf (Ar) korku, korkma
285b/18, 286b/05, 295a/17, 323b/11, 294b/10, 321a/21, 314a/11, 315b/01

ḫavl (Ar) güç, kuvvet, takat
294a/03

Ḥavvā (Ar) Hz. Adem peygamberin zevcesi
295b/11, 296b/03

ḫavuż (Ar) havuz
280b/14

Ḥayy (Ar) Allah'ın isimlerinden, diri, canlı
326b/06

ḥayā (Ar) utanma, edep
287b/16, 295a/04, 307b/19

ḫayāl (Ar) farzedilen
288a/12, 288b/21, 307a/06, 307a/12, 307b/08, 307a/14, 307b/07, 307b/21

ḥayāt (Ar) dirilik, canlılık
280a/08, 281b/20, 295a/18, 317a/20, 318b/14, 296b/10, 315a/09, 303b/08, 305a/20, 317b/05, 318a/08, 320b/15, 321a/04, 325a/17, 318a/07, 325a/17, 295a/18, 303a/09, 311b/18, 311b/19, 318a/10, 324b/19, 316a/02, 311b/18

ḥayf (Ar) haksızlık, zulum, yazık
318b/11

ḥayḳır- bağırmak, nara atmak
291a/21, 323b/10, 291b/21, 291b/03, 291b/10, 292a/03, 292a/07, 313b/14, 291b/16

ḫayli (Far) epeyce, çokça
286b/21, 314b/05

ḫayme (Ar) çadır
284b/20

ḫayr (Ar) iyilik, iyi, faydalı
281b/08, 288a/08, 300b/18, 296a/21, 306a/03, 288a/21, 300b/18

ḥayrān (Ar) çok tutkun
282a/14, 285b/01, 285b/09, 285b/18, 291a/06, 295b/20, 299b/05, 301b/08, 303a/04, 303a/05, 305a/09, 315a/10, 316a/03, 322a/04, 326b/02, 319b/13

ḥayret (Ar) şaşma, şaşırma
294a/01, 295a/21, 307b/19

ḥayvān (Ar) hareket edip yer değiştirebilme ve hissetme yeteneği olan canlı yaratık
293b/20, 281b/18, 319b/20, 298a/13, 311a/11

ḥayvanāt (Ar) hayvanlar
298b/12, 319a/03, 320a/09, 320a/10

Ḥayy (Ar) diri, canlı, hayat sahibi
307a/10, 289b/21, 311b/08

Ḥayy-i lāyemūt ölümün kendisi için söz konusu olmadığı daimi hayat sahibi Allah
312a/02

ḥayyāṭ (Ar) terzi
318a/20

ḫazān (Far) güz, sonbahar
280a/02

ḫaẕer (Ar) sakınma, korunma
304b/19, 304b/20, 286a/03

ḥāżır (Ar) huzurda, meydandanda olan
297b/21, 298b/16, 305a/03, 306b/04, 309b/17, 323a/08, 291a/12, 298a/11, 299a/12, 319b/11, 321b/12, 323a/11

ḫazīne (Ar) devlet malının, devlet parasının saklandığı yer
321a/08, 321a/10, 321a/01, 320b/07, 314b/05, 314b/19, 320a/19

ḥażret (Ar) saygı saymak üzere büyüklere verilen ünvan
292b/02, 308b/14, 326a/13, 282a/03, 287a/13, 296b/18, 306b/01, 306b/02, 321a/11, 289a/02, 299a/20, 281b/21, 288b/08, 290a/02, 309a/04, 309b/14, 293a/03, 293a/19, 305b/18, 318b/17, 319a/10, 319a/16, 317a/12, 283a/12, 289b/14, 289b/17, 326b/01, 306b/14, 317a/07, 318b/18, 309a/05, 282b/03, 326b/06, 312b/21, 287a/07, 295b/21, 288a/10, 290a/03, 303b/16

hece (Ar) bir soluk hamlesiyle çıkarılan ses veya ses birliği
319b/09

hediyye (Ar) armağan
306b/14

helāk (Ar)mahvolmak, ölmek
284b/14, 285a/10, 285b/04, 286a/11, 286a/14, 286b/09, 288a/16, 292a/21, 298b/15, 300a/10, 302a/08, 302b/08, 303b/02, 304b/02, 304b/05, 306b/12, 308a/21, 311b/21, 313b/12, 315a/16, 318a/12, 318b/03, 318b/04, 318b/09, 321b/21, 322b/13, 323b/03, 323b/11, 324a/04, 324a/05, 324a/11, 324a/13, 324a/15, 324b/05, 325b/09, 325b/10, 311b/21, 324a/04

ḥelāl (Ar) haram olmayan şey, nikahlı kadın
304a/11

helāl **bk. ḥelāl**
321a/21, 324a/03

hel etā Kur'an'ın 76. suresi olan İnsan Suresi'nin diğer isimlerinden biri
279b/10, 284a/09

hem (Far) kullanıldığı cümleye "üstelik, bir de , şu da, zate" manaları katarak anlamı kuvvetlendirir
284a/09, 284b/15, 285a/15, 287a/05, 287b/16, 292b/05, 293b/03, 294a/04, 294a/17, 295a/02, 297a/09, 301a/11, 302a/14, 303a/09, 304a/14, 305b/11, 305b/12, 309b/01, 309b/02, 310b/08, 315b/10, 315b/21, 316b/04, 321a/01, 323a/18, 324a/08, 325b/14, 326a/11, 318b/10

hemān (Far) hemen, derhal
280a/08, 282b/18, 285a/08, 286b/07, 286b/09, 293a/02, 293b/20, 295a/12, 303a/18, 302b/15, 304a/02, 309a/13, 309b/04, 310b/07, 311b/02, 313a/06, 313a/07, 316b/21, 323a/21, 323b/16, 324a/18, 325b/15

hemçü (Far) onun gibi
288a/16

hem-rāh (Far) yoldaş, yol arkadaşı
305b/11

hemtā (Far) benzer, denk
282a/16, 285b/10, 294b/11, 307a/14, 310b/09, 319b/13

hemīn (Far)bu bile, tıpkı bu
287b/13, 288a/05

hemīşe (Far) her zaman, her vakit
312a/10

henüz (Far) şimdiye kadar, daha
289b/19, 308b/01, 316b/12, 318a/20

ḥenüz **bk. henüz**
308a/10

hep (Far) hepsi, tamamı
321a/13

her (Far) önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz
280b/08, 280b/12, 280b/13, 280b/16, 280b/17, 281b/03, 281b/08, 281b/09, 281b/11, 325b/18281b/12, 281b/13, 281b/16, 281b/19, 282b/08, 282b/11, 282b/12, 283a/05, 283b/07, 283b/13, 283b/20, 284b/05, 285a/19, 285b/04, 285b/19, 287a/19, 287b/05, 287b/07, 287b/11, 288a/10, 288b/06, 288b/15, 288b/16, 288b/19, 288b/20, 289a/03, 289a/12, 289a/13, 289a/16, 289b/07, 289b/10, 290b/17, 291a/02, 291a/17, 292b/15, 293a/02, 293b/11, 293b/17, 294a/07, 294a/11, 294a/13, 295a/04, 295a/10, 295a/20, 296a/12, 296a/13, 296a/20, 296b/01, 296b/08, 296b/09, 298a/09, 298a/14, 298b/16, 299a/05, 299a/13, 299a/14, 299a/15, 299b/19, 300a/21, 301a/03, 301a/11, 301a/19, 302b/01, 302b/02, 302b/09, 302b/10, 303a/05, 305a/08, 305a/09, 305b/07, 306a/14, 306b/05, 307a/12, 307b/15, 307b/16, 307b/17, 308a/14, 308b/01, 308b/11, 308b/16, 308b/17, 309a/14, 309a/18, 309a/19, 309a/20, 310a/09, 310a/11, 310a/15, 310b/11, 311a/02, 311a/03, 311a/04, 311a/11, 311a/12, 311a/14, 311a/15, 311b/08, 311b/10, 311b/15, 311b/20, 312a/10, 312a/15, 312b/03, 312b/05, 312b/08, 312b/09, 312b/16, 312b/17, 313b/12, 315a/09, 315a/10, 315b/07, 315b/14, 315b/16, 316b/15, 317a/07, 317b/03, 317b/04, 317b/06, 317b/21, 318a/01, 318a/09, 318a/13, 319b/05, 319b/06, 319b/10, 320a/01, 320a/02, 320a/04, 320a/05, 320a/10, 320a/14, 320a/21, 320b/03, 320b/10, 320b/12, 320b/13, 320b/18, 321a/04, 321a/05, 321a/08, 321a/11, 322a/13, 323b/15, 323b/17, 323b/18, 324a/20, 325b/20, 326a/04

hergiz (Far) asla, katiyyen
280a/02, 282a/11, 288a/02, 300a/07, 301b/13, 312b/14

hevā (Ar) heves, istek, arzu
305b/13

hey seslenmek için söylenen bir söz
291b/04, 301b/07, 304b/21, 306a/16, 315a/21, 323a/06

heybet (Ar) korkuyla saygı duygularını birden uyandıran hal veya gösteriş
291a/06, 294b/17, 294b/19, 306b/02, 291a/16, 295a/13, 284a/17, 293b/07, 295b/03, 316b/20, 316b/21

heybetlü görünüşü korku ve saygı uyandıran
282b/15

heyʾet (Ar) şekil, suret, görünüş
294a/13, 294b/17, 281a/06, 301a/02, 322a/13, 318a/20, 322b/02

hezār (Far) bin
302b/12, 302b/14, 303b/17, 322a/21, 285b/11, 296b/09, 324a/02, 304a/21

ḥıfẓ (Ar) koruma, saklama
281b/16, 281b/17, 281b/18, 281b/19, 297a/17, 300a/05,

300a/18, 306b/14, 308a/15, 308b/01, 308b/19, 326b/06, 294a/04, 302b/10, 281b/14

ḫımār (Ar) eşek
298b/10

ḫınc öç alma duygusu ile dolu öfke, kin
290b/09

ḫırman metinde geçen bir çeşit deniz canlısı
323b/15

ḥırş (Ar)sonu gelmeyen arzu, istek
325b/17

ḫışm (Far) kızgınlık, öfke
283a/11, 286b/14, 325b/17, 305b/03, 323a/17, 308a/01, 306a/06, 282b/15

ḫıyār (Far) salatalık
325b/09, 291b/18

Ḫıżır (Ar) içenlere ölmezlik veren ab-ı hayat'ı içmiş bulunan ve kul sıkıldığı zaman imdadına yetişmekle meşhur olan peygamber
292b/15, 318b/13, 318b/12, 326b/04

ḥicāb (Ar) utanma, sıkılma
280a/17, 308a/06, 316a/02

hicesüz hecesi olmayan
316b/17, 317b/04

hicr (Ar) ayrılık
316a/04

hiç yok, yok denecek kadar az
282a/11, 283a/03, 284b/16, 288a/01, 289b/08, 292b/16, 294b/18, 295a/18, 298a/20, 300b/17, 305b/13, 306b/19, 311b/03, 311b/16, 312a/20, 312b/15, 313a/21, 317b/09, 321a/12, 323a/20, 323b/12

hiçbir bir addan once getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan söz
281a/06, 282a/08, 283b/15, 289b/20, 300a/15, 319a/19

hidāyet (Ar) hak yoluna, doğru yola ermek
294a/12, 295a/11, 326a/08, 326a/11, 326a/14

ḥikāyet (Ar) anlatma, olmuş bir hadise
280a/14, 288b/04, 290a/06, 296b/17, 303a/02, 303a/18, 304a/19, 306a/19

ḥikmet (Ar) bir şeyin oluşumundaki akıl erdirilemeyen sebep, hakimlik
284a/10, 284b/16, 285a/03 287b/13, 289b/08, 293a/21, 293b/01, 293b/13, 294b/02, 295a/11, 301a/07, 311a/10, 311a/11, 312b/03, 320b/20, 324a/21, 285b/11, 308b/07, 308b/10, 322a/04, 279b/02, 310b/09, 318a/20, 319b/13, 322a/06, 308a/03, 317b/06, 287a/09, 308a/04, 318a/02, 322a/09, 279b/05, 279b/03

hilāl (Ar) yeni ay
279b/03, 309b/10

ḫilʿat (Ar) eskiden padişah veya vezir tarafından takdir edilen beğenilen kimseye giydirilen süslü elbise
290a/08, 303b/04

ḫilḳat (Ar) yaratılma, yaradılış
280b/17, 281a/18, 283b/21, 285b/01, 285b/19, 287a/09, 287b/14, 288b/21, 289a/02, 289b/19, 293b/02, 293b/03, 293b/13, 295a/03, 295a/05, 295a/10, 296a/11, 296b/19,

297a/17, 297a/20, 297b/02, 298a/14, 299a/18, 301a/06, 301a/12, 303b/14, 306b/06, 307a/04, 308a/02, 308a/03, 308a/14, 319b/05, 319b/19, 322a/06, 322b/08, 326a/13, 281b/10, 287b/13, 296b/14, 317b/14, 308b/12, 295a/20, 316b/21, 322a/06, 296b/16, 301b/07

ḫīle (Ar) oyun, aldatma
315b/01

ḥilm (Ar) yumuşaklık, yumuşak huyluluk
287b/16, 294b/03, 294b/09, 315b/09

himmet (Ar) gayret, emek, çalışma
305b/03, 324b/09, 326a/18

Hind (Ar) Hindistan
279b/15, 284a/21

Hindū (Far) Hintli
312a/12

hindī (Ar) güzel sanatlarda kullanılan bir kağıt cinsi
299b/21

ḥisāb (Ar) hesap, sayma, ölçü
282b/15, 294a/05, 283b/05, 290b/01, 300a/19, 320b/12

ḥişşe (Ar) pay çıkarma, nasip
287b/15

ḫiṭāb (Ar) bir veya birçok kimselere ağızdan veya yazı ile söyleme
293b/09, 294a/09, 295a/05, 294a/15, 294b/04, 294b/16, 294b/19, 307a/17, 316b/08, 295a/21

ḫizmet (Ar) bir kimsenin yapmakla sorumlu tutulduğu iş
317b/21, 319b/13, 282a/04, 299a/10, 319b/11, 317b/21, 281a/07, 282a/04, 282b/04, 299a/20, 306b/21, 309a/05, 309a/02, 290a/03, 298b/03, 298b/12, 299a/09, 304a/01, 289a/07, 297b/17, 298a/11, 298a/16, 298b/16, 298b/19, 299a/12, 319b/15, 298b/08

ḫizmetkār (A+F) hizmet eden kimse
289a/16

ḫoca (Far) muallim, müderris
295a/06, 321a/12

ḫod (Far) kendi, bizzat dahi
287a/03, 316a/07

ḥoḳḳa (Ar) içine mürekkep konan maden, cam veya topraktan yapılmış küçük kap
288a/16, 306b/08, 306b/10, 306b/14, 306b/15, 306b/08, 309a/03, 307a/18, 306b/13 307a/09

ḫon (Far) Ymek dolu sofra
315a/07

ḫon sālar (Far) sorfracı başı
315a/07

ḫor (Far) değersiz, önemsiz
293b/12, 312b/20, 315a/19, 315b/11

ḫoş (Far) duyguları okşayan, beğenilen
280a/04, 287a/12, 288a/04, 288a/18, 288b/12, 290b/07, 296b/14, 306b/15, 309a/11, 309a/15, 300b/01, 302a/12, 323a/03

hoş ḳıl- mutlu et-
286b/08

ḫoz-nümā (Far) gösterişe meraklı olan
326a/04

ḫūb (Far) güzel, iyi, hoş
282a/16, 288a/17, 288a/20, 295a/13, 296a/17, 295b/13, 296a/18, 302a/13, 312a/18 312b/04, 316a/06

ḥubb (Ar) sevgi
284a/07, 284a/09

ḥubūl (Ar) ipler, urganlar
297a/08

ḫūd Kur'an'ın 11 suresidir
302a/16

ḥudūṯı (Ar) sonradan peyda olma
312b/02

hulu **bk. ulu**
291a/16

ḫulḳ (Ar) huy, tabiat
279b/06, 318a/04

ḥulle (Ar) cennet elbisesi
284a/05, 318a/21

ḫūn (Far) kan
279b/01, 292a/19

ḫunük (Far) ne güzel, ne mutlu
326b/04

ḫur (Far) güneş
316a/06

ḫurd (Far) küçük, ufak, kırık
279b/17, 283a/04, 291b/03, 291b/13, 292a/03, 292a/07, 292a/09

ḥūri (Far) cennet kızı
292b/03

ḫurma (Far) hurma ağacı
300a/16

ḥurūfusuz harfi olmayan, harfsiz
316b/17

ḫurūş (Far) coşma , çağıltı, gürültü
279b/02, 290b/06

ḫuṣū bk. ḫuṣūṣ
324b/05

ḫuṣūṣ (Ar) bakım, yol, konu
298a/08, 298a/11, 298b/16, 298b/19, 300a/15, 312b/03

ḫuṣūs bk. ḫuṣūṣ
297b/21, 298a/03, 298b/02, 298b/12, 299a/01, 299a/05, 311b/03

ḫuṣūṣā (Ar) başkaca, ayrıca
311b/05

hūş (Far) anlayış, akıl
279b/02, 280a/04, 325b/14

hūş-yār (Far) aklı kendisine yar, akıllı
296a/12

ḥuşk (Far) kuru, kaba
296b/09

ḫuşū' (Ar) tevazu, alçak gönüllü
280b/09, 294b/01

Ḥūt Ad kavmine gönderilen peygamber
318a/21, 318b/02

ḥūt (Ar) balık burcu
300a/17

ḫūy (Far) mizaç, ahlak, yaradılış
305b/15

ḫūẕ **bk. ḫod**
286a/03, 293b/19, 293b/20, 295a/01, 297a/18

ḫuẕū' (Ar) alçak gönüllülük
294b/01

ḫużūr (Ar) gönül rahatlığı
280b/09

hücūm (Ar) saldırıya geçme, saldırma
304b/02, 321b/21

Ḫüdā (Far) Allah
306a/06

Hüdhüd Süleyman peygamber ile Seba melikesi Belkis arasında haber getirip götüren kuş
306a/15

Ḫüdāvend (Far) Allah
288a/08

ḥükemā (Ar) hakimler, alimler
309b/19, 310b/02, 310b/16, 310b/18, 312b/06, 288b/03, 296b/15, 310b/14

ḥükm (Ar) emir, komuta
281b/04, 286b/11, 287a/19, 288b/16, 289a/03, 289a/13, 288b/18, 293b/10, 305b/15, 289a/21, 296b/13, 298b/16, 298b/17, 299a/15, 308b/18, 309a/15, 309b/16, 312a/06, 315a/13, 316b/10, 281b/02, 281b/03, 282a/03, 282b/08, 283b/07, 288b/15, 299a/14, 299a/15, 320a/04, 320a/12, 320a/21, 320b/01, 320b/02, 320b/08, 320b/1, 320a/18, 320a/13, 280b/08, 308b/17, 309b/08, 310b/10, 316a/13, 316a/14, 316a/17, 281a/17, 287a/18, 289a/12, 280a/01, 298a/08, 282b/06, 298b/02, 298b/21, 299a/03, 307a/02, 320a/05, 320a/13, 320a/14, 320b/13, 325a/09, 321a/14

ḥükim id- emir altında tutmak
280b/09

Hümā bk. Hümāy-ı Dil Efrūz
303a/17, 304a/11

hümām (Ar) himmetli, azimli
288a/06, 292a/15, 297a/09, 305b/01, 309a/12, 315b/17

ḥümām bk. hümām
322a/21

Hümā-yı Dil Efrūz metne göre Sam'ın eşi
302b/17, 303b/08, 303b/13, 303b/15, 304a/15

Hümā-yı Dil-Firūz bk. Hümāy-ı Dil Efrūz
302b/17, 303a/12, 303a/17, 303a/18, 303b/09, 321a/20

hüner (Far) marifet, ustalık
301b/08

ḥürmet (Ar) saygı
283a/12, 288a/09, 292b/03, 292b/05, 296a/03, 315b/21, 324b/08, 324b/09, 307a/11

ḫürrem (Far) güler yüzlü, sevinçli
292b/18, 303a/07, 312b/05 306b/18

Ḫüseyin Hz. Ali'nin (ra) oğlu, Hz. Muhammed'in (sav) sevgili torunudur
279b/11

ḥüsn (Ar) güzel, güzellik
280a/02, 288b/06, 295b/20, 296b/11, 296b/12, 316a/03, 316a/05

ḥüsnā (Ar) en güzel
302a/16, 316a/05

ḫüsrev (Far) hükümdar, şah
279b/05, 279b/17, 295a/17, 296b/13

Ḫüẕā bk. Ḫüdā
287a/11, 290a/04, 305b/01,

305b/18, 316b/02, 293a/11, 308b/20,

Ḫüẕāvend bk. Ḫüdāvend
296a/16, 306a/04

I

ılan yılan
305a/10, 312b/18

ıldırım yıldırım
305a/11

Ildırım şah dördüncü Osmanlı padişahı
326a/18

ıraḳ uzak
310a/13, 312b/09, 312b/12 310b/06, 294a/10

ıraġ **bk. ıraḳ**
318b/11

ırmaḳ doğrudan doğruya denize dökülen büyük akarsu
289b/17, 289b/21, 297b/18, 313b/07

ışfahān (Far) İran'ın kavşak noktalarından biri, vilayet
293a/10

ışlāḥ (Ar) iyi bir duruma getirme
296a/14

ışlan- ıslak duruma gelmek
321b/19

ışmarla- emanet etmek
291b/14, 325b/09

ışıḳ cisimlerin görülebilmesini sağlayan enerji çeşidi
290b/06, 290b/07, 292a/16, 292a/17, 290b/02, 314a/14

ışıġ **bk. ışıḳ**
291a/05

ʿışḳ (Ar) aşk
296a/09, 296a/11, 296a/14, 296a/10, 296a/13, 296a/12, 296a/13, 285a/15, 304a/20, 313b/03, 295a/03, 314b/11, 303b/18, 319b/05, 324a/15, 325b/09

ʿışḳsuz (Ar) aşksız olan
296a/12

ʿıẓām (Ar) kemikler
288a/07

ıẓṭırāb (Ar) acı, elem, sıkıntı
295a/14, 295a/15, 295a/16

ıẓṭırāb bk. ıẓṭırāb

İ

ʿibād (Ar) kullar
318a/19

ʿibādet (Ar) Allah'ın emirlerini yerine getirme
281b/09, 300b/04, 306b/01, 311b/02

iblīs (Ar) şeytan
286b/11, 304b/01, 304b/05, 323a/17, 323a/13, 323b/02, 305a/04

ibn (Ar) oğul
310a/10, 312a/04, 290a/13, 290b/18, 291a/08

İbrāhīm (Ar) Yahudilik, Hristiyanlık ve islam'ın müştereken kabul ettiği büyük peygamber
296b/04, 282b/09, 318b/05, 318b/07, 318b/09, 302b/10

ʿibret (Ar) bir olaydan çıkarılan göz

açıcı, uyarıcı ders
282a/10, 293b/13, 307a/20, 309b/06, 317b/18, 320b/19, 320b/20, 321a/02, 322a/09

ʿibretuʾllāh
284a/10, 308a/07

ibtidā (Ar) başlama
294b/07

īcād (Ar) yeniden bir şey yapma
293b/16

icāzet (Ar) izin, müsaade
286b/02, 289b/14, 292b/19, 293a/01, 300b/04, 309b/17

iç- sıvıyı ağıza alarak yutmak
301b/18, 304b/20, 318b/14, 288a/18, 317a/20, 314b/12

iç bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı
284b/19, 291a/04, 280b/15, 283b/11, 284b/11, 284b/15, 285a/05, 285b/21, 286b/12, 290a/15, 291a/12, 292a/11, 293a/02, 293b/11, 294a/04, 294b/13, 295b/13, 296b/20, 298a/05, 300b/21, 301a/01, 301b/12, 302b/16, 304b/02, 304b/18, 306a/06, 306b/10, 306b/13, 306b/14, 307a/12, 307a/13, 307b/17, 308b/15, 308b/16, 309a/20, 310a/18, 311b/04, 313a/21, 315a/20, 317a/19, 317a/21, 317b/02, 318a/04, 318a/09, 318b/11, 319a/08, 319a/18, 319b/03, 319b/21, 321b/13, 321b/19, 322b/08, 323a/09, 323a/13, 324b/20, 298a/06, 304b/19, 320a/08, 310a/20, 284b/10, 295b/15, 298a/13, 298b/03, 317b/05, 318a/03, 319a/09, 325a/03, 290b/08, 301b/12, 307b/04, 309a/18, 319a/11, 321b/15, 322a/02, 322b/11, 301b/15, 300a/12, 283b/06, 283b/19, 283b/21, 284b/12, 284b/13, 284b/14, 284b/15, 285a/03, 285a/04, 285a/20, 290a/20, 300a/16, 307b/09, 307b/12, 311b/03, 312b/14, 318a/02, 321b/11, 321b/12, 321b/13, 323a/20, 323b/09, 323b/11, 281b/02, 282a/07, 283a/16, 289a/20, 303b/11, 307b/10, 308b/05, 279b/07, 279b/14, 279b/15, 279b/16, 280a/01, 280a/03, 284b/10, 284b/11, 285a/05, 285a/13, 285a/19, 285a/20, 285b/10, 285b/21, 286b/11, 288a/07, 288a/12, 289a/01, 289a/03, 294b/08, 294b/10, 294b/13, 295a/12, 295a/18, 295b/12, 296b/13, 296b/17, 297a/11, 299b/20, 300a/09, 301a/06, 302a/06, 302b/15, 303b/16, 304a/14, 305b/15, 306a/15, 309a/08, 309a/11, 309a/19, 309a/21, 309b/01, 309b/10, 309b/11, 310a/03, 310a/05, 310a/06, 312b/16, 314b/21, 316a/16, 317b/09, 317b/10, 322a/05, 323a/13, 323b/06, 324a/11, 324b/05, 324b/09, 325a/21, 326a/21, 309b/12, 285a/16

içaga vezirlerin gözde uşağı
303b/04

içün için, sebep bildirir
284a/09, 290b/21, 292b/14, 292b/17, 293b/08, 296a/11, 296b/05, 296b/10, 302b/13, 304a/02, 306a/20, 307a/06, 307a/13, 311b/15, 312b/20, 313a/04, 314b/10, 314b/13, 315a/12, 315a/13, 315a/14, 317a/09, 317b/07, 319a/21, 321b/12, 324b/11, 324b/13, 310a/20

id- yapa, yapmak, etmek

288a/07, 288a/20, 289a/02, 290a/01, 290a/04, 295a/14, 296a/21, 296b/01, 298a/08, 300a/05, 300a/08, 300a/09, 300a/11, 300a/18, 300a/20, 302a/01, 303a/10, 306a/01, 319b/01, 322a/21, 323b/11, 325b/13, 281b/19, 287b/01, 309a/20, 310b/02, 322b/18, 280a/08, 293b/12, 296a/19, 296a/20, 297a/18, 304a/16, 308b/04, 319a/03, 324b/05, 287b/21, 279b/03, 283b/14, 286b/14, 300b/18, 302b/10, 303b/14, 304a/15, 304a/16, 304b/11, 304b/17, 306b/12, 325b/18, 296a/21, 283a/10, 279b/15, 280b/09, 280b/18, 281a/01, 281b/04, 281b/17, 281b/18, 282a/04, 282b/11, 282b/21, 283a/09, 283b/08, 283b/13, 284b/14, 285a/01, 285b/04, 286b/13, 287a/19, 287b/13, 287b/14, 287b/18, 288a/08, 288a/16, 288a/21, 288b/19, 289a/02, 289a/13, 289a/16, 289a/18, 289a/19, 289a/21, 289b/11, 292a/18, 292a/21, 292b/10, 295b/06, 296a/08, 296b/02, 300b/18, 303a/06, 303a/07, 304b/19, 305b/03, 305b/14, 308b/18, 309a/05, 309a/19, 309b/08, 309b/12, 310a/06, 310b/11, 311b/08, 311b/10, 312b/21, 313b/13, 316b/02, 317b/05, 317b/06, 318a/05, 318a/12, 320a/05, 320a/12, 320a/13, 320a/21, 320b/09, 320b/20, 321a/14, 322a/06, 279b/15, 280b/05, 302a/12, 320b/11, 322a/08, 279b/16, 280a/02, 280b/01, 281a/13, 281a/20, 282b/21, 283a/08, 283a/20, 283b/04, 283b/13, 286a/07, 286b/20, 287a/21, 288b/09, 288b/12, 289b/11, 289b/13, 292a/13, 292a/16, 292a/17, 292b/01, 292b/03, 293a/05, 293a/07, 295a/07, 295b/01, 296a/15, 297a/04, 299b/04, 300a/02, 300a/16, 300b/02, 304b/09, 305a/13, 306a/02, 306a/03, 306a/06, 306a/15, 306b/12, 307a/04, 307b/06, 309a/02, 310a/08, 311a/09, 311b/13, 312a/04, 315a/16, 317b/04, 317b/19, 319b/13, 320a/11, 320a/20, 321a/03, 321a/05, 324a/12, 325b/11, 326b/05, 323a/08, 323b/21, 326b/01, 326b/02, 288b/20, 312a/17, 282a/17, 286a/11, 286b/13, 288a/16, 296b/13, 301b/08, 302b/13, 303b/09, 307a/04, 313b/17, 318b/17, 323a/10, 324b/01, 306b/14, 286b/05, 306b/13, 308b/01, 315b/01, 320a/03, 320a/11, 320a/20, 320b/05, 320b/08, 320b/18, 321a/10, 323a/19, 283b/15, 285a/16, 285b/12, 287a/09, 289a/05, 291a/17, 291a/19, 301a/01, 307a/11, 313a/03, 313b/10, 313b/20, 325a/14, 281a/04, 281b/10, 281b/16, 282b/17, 283a/09, 283b/09, 284a/02, 285a/10, 285a/11, 285b/18, 287b/11, 288b/16, 288b/17, 289a/17, 289b/15, 299a/15, 305a/19, 310b/03, 312a/06, 296a/11, 296b/10, 296b/19, 309a/16, 313a/06, 320a/14, 320b/02, 320b/11, 320b/13, 324a/13, 322b/14, 295b/18, 315a/08, 315a/10, 321b/14, 321b/21, 309a/18, 309a/19, 309a/20 293b/09**,** 283a/11, 299a/02, 315b/12**,** 286a/13, 298a/16, 308b/19, 321a/04, 284b/16, 324b/21**,** 297a/07, 297a/17, 297b/14, 298a/15, 298b/08, 299a/11, 301b/21, 306a/06, 315b/19, 325a/03, 306a/03, 287b/15, 296a/19**,** 284b/12, 324a/18, 282a/10, 321b/10, 315b/11, 315b/14, 319b/03

293b/01, 294b708, 295a/16, 295a/17, 297b/14, 303a/03, 310b/15, 316b/02, 322b/08

idici etme işini yapan
310a/18

idin- edinmek, yapmak, sahip olmak
326b/04

idrāk (Ar) anlayış, akıl erdirme
295a/12, 317b/21318a/01

İdrīs Hz. Adem'in evlatlarından ve kur'anda ismi geçen peygamber
296b/04, 318a/18, 318a/19, 318a/20

ʿifrīt (Ar) cinlerin çok zararlı ve çok korkunç kabul edileni
306b/11, 306b/21, 314a/02, 316a/12

iftāl (Far) yarık, yırtık
304a/16

iftiẖār (Ar) öğünme, koltuk kabartma
326b/01

iḥāṭa (Ar) bir şeyin etrafını çevirme
322a/06

iẖbār (Ar) haber verme, bildirme
310b/01

iẖlāṣ (Ar) halis, temiz, doğru sevgi
310a/04, 294b/09, 294a/14

iḥrām (Ar) hacıların Kabe'yi tavaf için Mekke haricinde örtünmeğe mecbur oldukları dikişsiz bürgü
283b/13

iẖtilāf (Ar) ayrılık, uymayış
300b/05, 310b/01

iḥtirāz (Ar) çekinme, sakınma
289b/11

iẖtiyād (Ar) tedbirli davranma
294b/13

iḥtiyāṭ (Ar) ilerisini düşünerek, görerek davranma
304b/13, 325a/14

iḳbāl (Ar) birine doğru dönme, baht, talih
293b/12

iki birden sonra üçten önce gelen sayı
279b/11, 279b/12, 285a/06, 285a/08, 285b/06, 285b/13, 287b/08, 288b/15, 290a/13, 290a/14, 290b/15, 290b/16, 291a/06, 291a/07, 291b/05, 291b/17, 291b/19, 292a/04, 292b/01, 292b/10, 293a/09, 293b/07, 293b/19, 294a/08, 294a/14, 294a/16, 294b/14, 295b/03, 296b/15, 297a/16, 297b/14, 299b/18, 300b/06, 301a/11, 301a/17, 302a/10, 302a/12, 302b/02, 302b/04, 304b/09, 306b/05, 307a/01, 307b/04, 310b/01, 310b/19, 310b/21, 311a/09, 311a/15, 312a/09, 312a/10, 312a/20, 313a/05, 313a/11, 313a/12, 316a/03, 319a/02, 319b/01, 320a/18, 320a/21, 320b/01, 320b/08, 322a/07, 325b/09

ikinci iki sayısının sıra sayı sıfatı
284a/06, 288b/11, 288b/12, 288b/13, 288b/16, 289a/08, 292b/21, 294a/11, 294a/13, 295b/11, 295b/17, 297b/03, 297b/10, 297b/20, 298b/21, 299b/20, 300a/18, 310b/02, 318b/21

ikisi iki kişi birlikte
317a/16, 310b/02, 310b/21, 310b/02

ikişer iki sayısının her birine iki veya

her defasında iki tane anlamına gelen üleştirme şekli
288b/15, 301a/21

ikrām (Ar) ağırlama, kıymet vererek hürmet etme
311b/17

iḳtāl (Ar) bir kimseyi öldüremeyi istemek
295b/01

il vilayet
300a/10

ilāh (Ar) Allah, Tanrı
283a/11, 288a/09, 296b/03, 299a/16, 305b/04, 308a/04, 308b/10, 321a/14, 322a/05, 297a/13, 297a/01, 282b/13, 287b/09, 294a/03, 295a/15, 295b/01, 295b/02, 297a/20, 299a/11, 306b/07, 326a/17, 301a/13, 306b/08, 307b/03, 326a/06, 279b/06,

İlāhī (Ar) Allah ile ilgili olan, Allah'a mensup
283a/10, 292b/07, 294b/19, 296a/10, 296a/14, 296b/02, 302a/13, 326a/03, 326a/05, 326a/07, 297a/21

ile iki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar
279b/17, 280a/01, 282a/19, 283b/01, 284a/15, 284a/20, 284b/03, 284b/17, 286a/02, 286a/17, 286b/08, 286b/21, 287a/07, 290a/09, 290a/13, 290a/14, 290b/18, 291a/06, 292b/20, 293b/11, 294a/20, 295b/11, 295b/16, 295b/17, 296b/04, 296b/20, 297a/18, 297a/19, 297a/20, 298a/15, 300a/05, 300a/16, 301a/18, 301b/10, 302a/01, 302b/02, 302b/10, 303a/02, 303a/06, 303a/14, 303b/20, 304a/04, 304b/09, 304b/11, 304b/13, 304b/15, 305a/06, 305a/09, 305a/10, 305a/13, 307a/01, 307b/17, 310a/11, 310b/11, 310b/12, 312a/21, 312b/09, 313a/02, 313a/03, 313a/09, 313a/11, 313a/20, 313b/04, 313b/18, 314a/08, 314a/19, 314a/21, 314b/02, 314b/05, 314b/07, 314b/08, 314b/12, 314b/13, 314b/17, 314b/18, 314b/19, 315a/02, 315a/03, 315a/04, 315b/06, 315b/09, 315b/12, 316b/05, 317b/03, 318a/03, 318a/09, 318b/06, 318b/12, 319a/11, 319a/20, 319a/21, 319b/02, 319b/04, 319b/07, 319b/09, 319b/10, 321a/18, 321b/03, 321b/11, 321b/14, 322b/07, 322b/10, 323b/07, 323b/13, 323b/19, 324b/07, 324b/11, 324b/12, 326a/02

ilerü bir yerin veya şeyin arka kabul edilen kısmına göre önde bulunan taraf
281a/13, 288b/07, 294a/09, 307b/05

ilet- göndermek, bildirmek
284b/13, 297a/04, 289a/17, 289a/19

İlġanāyım Mikail meleğe, halâ ve melâ denilen boşlukta bulunan varlıkların verdiği isim
317b/15

ilḥāḥ (Ar) üzerüne düşme, ısrar etme
302a/19, 302a/06

ilk önde olan, öncel, son karşıtı
300a/08, 300a/09

illā (Ar) ne olursa olsun, muhakkak
280a/17, 282a/07, 282b/13, 284a/21, 290a/07, 293a/06,

293a/08, 293a/16, 294a/04, 295b/02, 298a/20, 310b/01, 311b/16, 311b/21, 312a/07, 319a/21, 325a/19, 280b/15, 321a/12

ʿillet (Ar) hastalık
311b/04, 311a/14

ʿilm (Ar) bilme, biliş
287b/16, 293b/11, 293b/14, 294b/07, 294b/08, 295a/06, 308b/13, 293b/13, 294b/07, 294b/08, 295a/06, 295a/07, 305b/09, 307b/07, 313a/02, 293b/05, 295a/07, 297a/16, 300a/05, 317b/21, 318a/13, 318b/18, 319b/07, 318b/12, 318b/13, 319b/09, 318a/15, 318a/19, 319b/08, 317a/08, 317b/07, 318a/01

iltür- bk. ilet-
284a/02, 289b/01

İlyās Kuran'da adı geçen peygamber
318b/12, 318b/13

İlyāv şāh metinde geçen bir şahın ismi
290a/12, 290b/16, 290b/18, 291a/02, 314a/08, 314a/21, 314b/05, 314b/07, 314b/08, 314b/12, 315a/02, 315a/04

ʿilliyyin (Ar) iyilerin amel defterlerinin bulunduğu yer anlamında Kur'an terimi
289b/01, 289b/03

imām (Ar) namazda kendisine uyulan kimse, ön ayak olan kimse
280a/16, 305b/16, 315b/19

īmān (Ar) inanma, inaç
294b/12, 294b/04, 294b/13 295a/17, 313b/15, 284a/08, 312a/03, 294a/05

īmānsız imanı olmayan
287a/04, 287b/12

imci şimdi, şu an
292a/19

imdi şimdi, şu an
285a/02, 288a/21, 290a/06, 290b/10, 292a/20, 296b/14, 303b/01, 304a/20, 305a/12, 309b/06, 310b/05, 310b/06, 310b/18, 311a/08, 312b/21, 313b/03, 316b/04, 319b/15, 323a/02, 325b/15

imkān (Ar) olabilirlik
280a/03

ʿimrān (Ar) Kur'an-ı Kerim'in üçüncü suresi
279b/07

imtihān (Ar) deneme, sınama
289b/13, 307a/06

inan- kabul etmek
315b/08, 325b/16

ʿināyet (Ar) lütuf, ihsan
305b/02, 305a/16, 320b/03, 326a/07, 326a/14

ince zayıf, çelimsiz
285a/18, 312b/19

incecük olması gerekenden daha ince olan
312b/15

incin- zarar, görmek, üzüntü duymak
324a/05

incit- zarar vermek, rahatsız etmek
323b/04

incü değerli, mücevher ve süs eşyası
283b/12, 319a/09

İncīl (Ar) Hz. İsa'ya gönderilen dört büyük kitaptan biri

279b/07

in- Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek
297a/01, 307b/01, 324b/06, 281b/12, 317b/13, 319b/04, 291b/01, 291b/03, 292b/01, 314a/07, 314b/06

indir- yüksekten, sarp ve kötü yerden veya yukarıdan aşağıya inmesini sağlamak
281b/12,

inkār (Ar) reddetme, tanımama
310b/03

inḳılāb (Ar) bir halden başka bir hale dönme
316a/07

ins (Ar) insan
284b/20, 293b/20, 306b/19, 306b/20, 307a/05, 309b/08, 312b/17, 319a/13, 326a/06, 306b/07, 319a/15, 306b/11 321a/06, 320b/14

inṣāf (Ar) mehamete, vicdana veya mantığa dayanan adalet
309b/16

insān (Ar) adam
282a/11, 299a/08, 322b/04, 299a/08, 320b/06, 285b/13, 319b/20, 279b/02, 320b/09, 320b/10, 320b/13, 320b/15

inşā'llāh (Ar) Allah'ın izniyle
326a/17, 297a/05

intihā (Ar) nihayeti sona erme
294b/07

intiḳām (Ar) öc alma
324a/06

intiẓār (Ar) bekleme, beklenilme
289a/07, 308b/01, 309a/12, 322b/20, 309a/01

ir geç zıttı, erken olan
288a/02, 300b/17

ir- ulaşmak, varmak
302a/10, 309a/14, 325a/15, 291a/18, 304b/12, 313a/13, 296a/14, 304b/13, 319b/15, 307a/08, 307b/01, 283a/19 291b/01, 302a/13, 290b/13, 291a/19, 291b/07, 291b/10, 291b/12, 291b/16, 302a/13, 295a/20, 284a/15, 309b/01, 305b/01, 316a/05, 316a/07, 320b/18, 309a/05, 309a/11, 297a/16, 303b/19, 292b/15, 280a/02, 295a/18, 300a/04, 288b/21, 305b/13, 306a/01, 322a/07, 306a/12, 304b/15, 306b/19, 314a/01, 302a/02, 319b/07, 320b/17, 317b/20, 302a/02, 308b/07, 308b/10, 302a/14

İrān Güneybatı Asya'da yer alan bir ülkedir, Türkiye, Azerbaycan, Ermenistan, Irak, Pakistan, Afganistan ve Türkmenistan ile kara sınırına sahiptir.
291a/04

ʿirfān (Ar) bilme, anlama
279b/06, 288a/05, 294b/07, 295a/10, 300b/17

irgür- ulaştırmak, vardırmak
302a/14, 324a/11, 315a/01, 315b/17, 312b/14, 286b/05, 318b/15, 296a/18, 284b/18, 286a/07, 305a/14

iri olağandan daha hacimli, olağanı aşan büyüklüğü olan
323b/18

iril- gücünden düşmek
314a/15

iriş- varılması zamana, emeğe bağlı olan veya uzakta bulunan bir amaca varmak
297a/16, 303b/19, 313a/10, 292b/15, 317a/08, 299a/03, 284b/19, 287b/03, 282a/11, 287a/05, 289b/02, 317b/20, 311b/04, 302a/10, 309b/02, 309b/07, 309b/10, 287b/08

iritmeg kuyruk
301b/01

irk- korkmak
288a/18

İrmeni bu soya özgü olan, bu soyla ilgili
320b/21

İsā Hz. İsa peygamber
279b/07, 279b/13, 296b/04, 316a/02, 319a/18, 323a/19, 324b/12

ise şart bildirir, bağlaç
281b/19, 281b/21, 284b/14, 286a/13, 289a/20, 293a/20, 297b/13, 306a/01, 317b/07, 319b/19, 319b/21, 320a/06, 320a/08, 320a/15, 320a/18, 320b/07, 321a/14

isfendiyār (Far) İran'ın efsanevi kahramanı ve Şehnâme'nin karakterlerinden biri
296b/13, 326b/02

İsḥāḳ (Ar) İsrailoğullarının üç önemli büyüğünden bir olan ibrani din büyüğü ve atası
279b/13, 282b/10

İskender-i kübrā Büyük İskender
284b/08, 286a/01, 284b/10, 284a/14, 284a/21, 323a/14

İslām (Ar) Hz. Muhammed'in Allah tarafından tebliğine memur olduğu din
310b/15

ism (Ar) isim, ad
293a/17, 297b/09, 299b/19, 305a/16, 306a/05, 297b/01, 297b/03, 297b/04, 297b/05, 285b/03, 292b/06, 296b/04, 298a/10, 311a/06, 317b/16, 323a/10, 300b/06, 297b/16, 297b/20, 298a/07, 298b/07, 312a/04, 317b/06, 298b/12, 298b/15, 298b/18, 298b/21, 299a/04, 299a/08, 298a/15, 298b/01, 317b/07, 297b/13, 297b/06, 297b/08, 297b/09, 297b/10

İsmāʿīl (Ar) İsmi Kuran'da zikredilen Hz. İbrahim'in oğlu ve peygamberimizin atası
289a/10, 289a/11, 289a/14, 289b/01, 295b/14, 282b/10, 297a/02

ʿişmet (Ar) temiz, güvenilir
294b/02, 296b/03

ismuʾllāh (Ar) Allah'ın ismi
297b/06, 297b/12, 297b/14, 297b/16, 298b/11, 297b/07, 297b/20, 298a/02, 298a/15, 298b/01, 298b/07, 298b/15, 298b/18, 298b/21, 299a/04, 299a/07, 299a/11, 293a/19, 293a/21, 306b/03

İsrāfīl (Ar) dört büyük melekten, kıyamet kopacağını öttüreceği boru ile bildirecek olan melek
281b/20, 283b/12, 287b/02, 287b/03, 293b/19, 310a/13, 318a/06, 318a/10, 318a/11, 319b/07, 287a/21, 293b/08, 310a/14, 310a/12

İsrāʾil (Ar) Hz. Yakub'un lakabı
292b/13, 292b/17

İsrāʾyıl metinde geçen bir meleğin adı
288b/11, 288b/12, 289a/04
289a/08

İsrāʾil (Ar) israiloğulları
290a/14, 290a/17, 290a/19, 290b/19, 291a/01, 291a/03, 291a/06, 291a/07, 291a/09, 291a/11, 291a/19, 292a/10, 292a/11, 313a/06, 313a/09, 313b/04, 313b/08, 313b/09, 314a/09, 314a/11, 314a/16, 314a/18, 314b/01, 314b/05, 314b/13, 315a/03, 315a/06, 315a/15, 292a/21, 290b/12

is yanan maddeden çıkan duman
324b/03

issi sahip
279b/02

issiliġ dumanlı, sisli
298a/20

iste- talepte bulunmak, istemek
287b/21, 295b/08, 304a/07, 304a/07, 288a/15, 296a/10, 289a/03, 288a/01,304a/07, 322a/20, 305a/05, 297a/08, 299a/05, 325b/21

İstiẖānter metinde geçen bir mahluk adı
285a/12

istiẖrāc (Ar) çıkma, çıkarılma
300b/16

istiḳbāl (Ar) gelecek zaman
283a/20

istimālet (Ar) gönül çekme, teselli etme
290b/20, 291a/02, 313a/13

istimaʿ (Ar) dinleme, dinlenilme
300b/18

iş çalışma
285a/12, 303a/05, 314b/09, 314b/16

ʿīş (Ar) zevk, sefa, yaşayış
284b/18, 285b/21, 323a/09

işāret (Ar) bir şeyi el, baş, kaş parmak ile gösterme
289b/14, 319a/21

işbu işte bu
282a/05, 282a/10, 288a/05, 295b/07, 299a/16, 299a/18, 307b/17, 308b/01, 309a/12, 309a/14, 309a/18, 312a/08, 320a/03, 322a/05, 293a/10, 315b/08, 319b/01, 322a/07

işidüver- çabucak duymak
303b/18

işig kapısında, kenarında
280a/02

işit- duymak
282b/03, 284a/11, 289a/04, 295a/03, 295a/21, 303a/18, 317b/18, 321a/20, 284a/20, 287a/21, 284a/11, 296a/20, 284a/18, 307a/17, 293b/08, 316a/08, 302a/04, 321a/02, 293b/03, 283a/19, 283b/03, 287a/15, 287b/02, 288b/11, 317a/01, 309b/21, 282a/12, 291a/02, 301b/19, 303b/10, 304b/09, 308a/02, 308a/07, 314b/13, 323b/21, 317b/18, 324a/04, 324b/20, 315b/09, 315b/10, 323a/03,

işle- yapmak
312a/08

ʿīş üʿişret (Ar) yiyip içme, eğlenme
284a/12, 304a/13, 284b/17

İşüg bk. işig
288a/16

iştiyāḳ (Ar) özleme

304a/01

it- yapmak, etmek, kılmak
280a/10, 280a/11, 282a/05, 283a/11, 284b/11, 285a/17, 296b/06, 305b/15, 306a/06, 279b/07, 279b/09, 280a/17, 280b/02, 280b/03, 280b/05, 281b/04, 282b/05, 284a/07, 306a/11, 311b/09, 315b/15, 284b/03, 286b/21, 289a/14, 289b/01, 290a/06, 290b/05, 290b/06, 290b/12, 291a/06, 291a/08, 291a/09, 291a/14, 291b/09, 291b/13, 292a/02, 292a/03, 292a/05, 292a/06, 292a/07, 292a/08, 292a/09, 292a/14, 292b/08, 293a/04, 293b/10, 294a/14, 295a/05, 295a/06, 295a/07, 295a/09, 295b/13, 295b/20, 296a/14, 296b/07, 297a/06, 299a/18, 301b/06, 301b/08, 302a/02, 302b/03, 302b/08, 302b/12, 303a/18, 303b/21, 306a/06, 306b/03, 308a/15, 309a/03, 310b/13, 313a/20, 314a/21, 316a/02, 316b/01, 317b/18, 318b/04, 318b/05, 318b/07, 318b/13, 321a/03, 322a/18, 322b/01, 323a/01, 323b/14, 324a/02, 324a/16, 324b/08, 324b/14, 324b/16, 325a/02, 325a/05, 325a/17, 325b/10, 325b/11, 326a/10, 294b/06, 315a/11, 282b/05, 285a/03, 286a/08, 289b/14, 290a/17, 290a/19, 291b/09, 292b/14, 301b/10, 315b/02, 289b/07, 305b/03, 310a/13, 311a/17, 311a/19, 311a/20, 317b/01, 297b/16, 288a/08, 289a/17, 300b/19, 316a/21, 313a/16, 286a/13, 304a/14, 304a/15, 309a/17, 311a/06, 316a/05, 295a/15, 302a/07, 322a/06, 284b/18, 286a/12, 290b/10, 296a/15, 309b/02, 290a/04, 297b/12, 297b/15, 297b/16, 298b/14, 298b/16, 298b/17, 298b/21, 299a/03, 299a/07, 305a/05, 307a/13, 322a/20, 326a/07, 284b/17, 285b/21, 286a/01, 286a/06, 287a/20, 289b/12, 294a/17, 312a/02, 325b/18, 322b/13, 308a/01, 306a/06, 285a/10, 285a/21, 288a/14, 289a/03, 296a/14, 297a/12, 301a/12, 312a/21 310b/03, 295a/10, 304a/10, 311b/02, 324b/18, 303b/18, 298a/14, 315b/20, 300b/21, 321b/02, 324b/15, 301b/18, 302b/21, 303a/18, 313b/05, 314a/09, 295a/20, 280a/07, 325a/06, 286b/16, 318b/03, 318b/01, 298a/04, 323b/03, 298b/15, 294a/18, 300a/14, 298a/01, 314a/11, 314a/17, 314b/02, 314b/08, 315a/04, 321b/04, 321b/12, 321b/21, 323a/02, 323a/05, 323b/05, 323b/20, 325a/10, 325a/12, 307a/19, 294b/08, 317b/03, 281a/03, 281a/01, 281a/02, 289b/20, 306b/13, 308a/16, 317b/19, 281a/02, 284a/20, 290a/16, 292b/18, 315a/10, 317b/11, 319b/11, 319b/06, 279b/17, 283a/10, 296b/11, 300b/15, 300b/16, 300b/17, 303a/20, 303b/21, 307a/17

ʿitāb (Ar) paylama, tersleme, darılma
316a/04

iṭāʿat (Ar) emre uyma, söz dinleme
298b/08, 321a/01, 307b/10, 307b/16, 307b/21, 308b/15

iʿtibār (Ar) saygı görme, saygı gösterme
294b/13, 326b/03

iʿtidāl (Ar) orta oluş, ortalama
311a/21

iʿtiḳād (Ar) bir şeye bağlanma

304a/14, 304a/15, 311a/06, 294a/07, 282a/12, 301b/08, 301b/09, 301a/07

iʿtimād (Ar) dayanma, güvenme
309a/17, 311a/06, 312a/02, 300b/02

iʿtişām (Ar) el ile tutma, tutunma
292b/13

ittifāḳ (Ar) birleşme
322b/14

ittişāl (Ar) bitişme, kavuşma, ulaşma
286b/16

iy "ey" anlamında seslenme bildirir
282a/04, 284a/09, 285b/10, 285b/19, 286b/15, 287b/18, 288a/03, 288a/06, 288a/08, 288a/11, 289a/20, 289b/06, 289b/09, 290a/03, 294b/18, 296a/05, 296a/09, 296b/06, 299a/16, 300b/19, 301a/07, 304a/05, 304a/15, 304a/20, 304b/16, 304b/17, 305b/21, 306a/02, 306a/06, 306a/08, 307a/03, 307a/08, 307a/13, 309a/12, 309b/04, 311a/19, 313b/01, 313b/02, 313b/03, 315a/19, 315b/06, 315b/07, 315b/17, 315b/19, 317a/03, 317b/16, 317b/18, 324a/11, 324b/21, 325a/02, 325a/17, 325b/01, 325b/06, 326a/02, 326b/01

izā (Ar) hiza, sıra
302a/16

ʿiẕār (Ar) yanak
306a/07, 309a/19

iẓhār (Ar) gösterme, meydana çıkarma
326a/02

izle- bakmak
304a/18, 314a/03

iẕn (Ar) müsaade, ruhsat
299a/20, 289a/19, 283b/06, 297b/17

iẕniʾllāh (Ar) Allah'ın izni ile
311a/17, 312b/12, 300a/15

İẕyāyıl metinde geçen bir meleğin adı
288b/05, 288b/09, 287a/15, 287b/04

İẕyāʾyıl bk. İẕyāyıl
287a/15, 287a/16

ʿizz (Ar) değer, kıymet
294b/02, 297a/14

ʿizzet (Ar) değer, kıymet, saygı
281a/18, 285a/01, 287a/15, 288b/09, 289a/08, 292b/14, 289a/10, 290a/02, 292a/17, 292b/14, 292b/17, 293b/13, 294a/15, 294a/19, 294b/05, 294b/13, 294b/16, 294b/19, 295a/11, 307b/06, 309b/17, 313a/04, 307a/17, 296a/14, 280b/01, 280b/05, 281a/13, 281a/19, 282a/04, 282b/04, 282b/05, 296b/02, 302a/04, 303a/14, 316b/08, 317a/02, 317a/12, 317a/15, 317a/16, 326a/05, 326a/14

K

Kaʿbe (Ar) müslümanların ibadet merkezi
311b/01

ḳābil (Ar) kabul eden, kabul edici
312a/16

Ḳābil (Ar) Hz. Adem'in oğlu
318a/18

ḳabla- sarmak, içine almak
314b/21, 324b/12, 306a/10

ḳablanlayın kaplan gibi
321b/17

ḳabr (Ar) mezar
293a/09

ḳabūl (Ar) razı olma
280a/08, 284a/07, 289a/18, 289b/15, 290a/01, 292b/18, 293b/10, 305b/06, 312a/17, 316b/06, 317a/07, 289b/16, 316b/02

ḳabż (Ar) bir kimsenin ruhunu teslim alma
289a/16, 289a/17, 318a/12

ḳabża (Ar) kılıç, tabanca vb. Şeylerin tutulacak yeri
284a/08

ḳabīḥ (Ar) yakışıksız, çirkin
289b/07, 289b/05

ḳaç bir şeyin niceliğini sormaya yarayan soru sıfatı
310a/09

ḳaç- bir amaç doğrultusunda bir yerden hızlıca uzaklaşmak
285a/19, 312b/11, 312b/13, 286a/10, 314a/03, 316a/02, 323b/16, 323b/17, 324a/03, 291a/17, 301a/18, 302b/20, 314a/20, 322a/17, 285b/05, 304b/07, 305a/18, 314a/19, 323b/19, 324a/14

ḳaçan ne vakit, ne zaman, her ne zaman
280a/18, 281a/11, 287a/10, 289a/05, 289b/12, 291a/01, 294a/03, 296b/17, 296b/19, 297b/11, 306b/08, 307b/03, 307b/20, 308a/12, 308b/14, 310a/12, 310a/13, 311a/21, 311b/02, 311b/12, 312b/01, 312b/08, 312b/09, 316b/05 282b/18, 283a/17, 288b/06, 299a/10, 307a/17, 307a/21, 316b/07, 316b/19

ḳaçır- başını tehlikeden sakınmak
291b/03, 291b/11, 291b/19

ḳadd (Ar) boy
284a/13, 291a/20, 313b/11, 322b/02, 313b/20, 319a/13

ḳadar ölçüsünde, derecesinde; kadarınca
280a/18, 281a/04, 281b/01, 281b/12, 281b/18, 282a/03, 282b/07, 282b/14, 282b/16, 283b/19, 284b/15, 285a/21, 286a/08, 286a/17, 286b/09, 287a/17, 288b/18, 289b/05, 289b/07, 292a/20, 293a/05, 294b/08, 294b/16, 294b/19, 295a/09, 295b/12, 297b/10, 301a/19, 301b/02, 308b/05, 309a/06, 309b/15, 313a/04, 314a/14, 315a/13, 316a/16, 317a/19, 317b/03, 317b/05, 317b/10, 317b/20, 319a/08, 319a/15, 319a/18, 319b/19, 319b/21, 320a/06, 320a/08, 320a/15, 320a/17, 320b/06, 321a/09, 321b/01, 323b/15, 323b/16, 326a/02, 326a/04

ḳadem (Ar) ayak, adım
279b/13, 283a/20, 288a/01, 307b/06, 321a/13

ḳader (Ar) Allah tarafından tayin ve tesbit edilmiş hükümler
283b/05

Ḳādir (Ar) Allah'ın isimlerinden, her şeye gücü yeten
289a/01, 308a/02, 302b/10, 305b/02, 295a/02, 326a/03, 319b/12, 319b/13, 281a/08,

282a/10, 287a/09, 289a/03, 303a/04,

ḳādir (Ar) kuvvet sahibi
285b/02, 307b/04, 321a/10, 308a/14, 301b/07, 311b/08, 319b/12

ḳāḍī'l ḥācāt (Ar) herkesin dileklerini, isteklerini yerine getiren Allah
292b/01, 292b/02

ḳadr (Ar) kıymet, değer
312b/19, 304a/06

Ḳāf (Ar) arzın etrafını çepeçevre kuşatan dağın adı
307a/20, 312b/07, 323b/05, 296b/13, 309a/10, 296b/13, 306b/20, 309b/16, 306b/20, 309b/16, 307a/16, 308a/18, 323b/15

ḳafa (Ar) kafa, baş
314a/19, 316b/18, 316b/15

ḳafaş **bk. ḳafes**
286b/12, 304b/02, 286b/09, 286b/10

ḳafes (Ar) kafes, hapishane
322a/02, 324b/20, 323b/13, 323b/13, 323b/08

kāfir (Ar) Allah'a inanmayan
300b/01, 318b/01, 318b/03, 318b/04

kāfur (Ar) uzak doğuda yetişir bir çeşit taflandan elde edilen ve hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanan, ıtırı kuvvetli bir madde
322a/16, 302a/18, 303a/15, 320b/16

ḳagan hakan, han
279b/03

kagıt (Far) yazı yazmak, kitap basmak, sarmak ve kaplamak gibi birçok işte kullanılan ince yaprak
299b/21

kāh (Far) bazen, bazı zaman, vakit
285a/02, 285a/10, 285b/15, 285b/16, 297a/21, 303a/06, 303a/07, 303b/07, 315a/08, 317b/01, 326a/14

Ḳahhār (Ar) Allah'ın isimlerinden; çok kahreden, yok eden
283a/01, 285b/17, 287b/12, 321b/05

ḳahr (Ar) insanın içine işleyen derin üzüntü
292b/07, 304a/17, 297a/21, 318b/07, 322a/20, 305b/07

ḳahramān (Far) yiğit, cesur
284a/20, 302b/14, 303a/01, 304a/09, 323a/16, 304a/08, 302a/01, 284a/19, 301b/21, 302b/04, 302b/12, 302b/15, 313b/11, 302a/20, 302b/03

ḳahr (Ar) zorla, zorlama
303b/20

Ḳaḥṭāni-yi ʿArabī metne göre Gazanfer-i Medeni'nin pehlevanı olfduğu grup
290a/10

kāh-veş (Far) saman çöpü
324a/09

ḳāi'd (Ar) oturmuş, oturan
281a/05

ḳāīm (Ar) ayakta duran
281a/05

ḳaḳı- öfkelenmek, kızmak
291b/15, 304b/05, 292a/05

ḳaḳum (Ar) kuzey bölgelerde yaşayan, sansara benzer, siyah kuyruklu, derisi çok makbul bir hayvan, bu hayvanın postundan yapılan kürk
298b/03

ḳaḳ- vurmak, itmek
292a/08, 305a/13

ḳalʿa (Ar) kale, hisar
286b/03, 290a/15, 290a/19, 290a/20, 290b/12, 291a/12, 291a/11, 290a/10, 290a/11, 286a/13, 286a/18, 286a/21, 286b/02, 290a/18, 286b/10, 290a/15, 290a/16, 290a/17, 304b/14, 304b/15, 304b/16, 304b/17, 324b/21, 325a/03, 325a/04, 325a/08, 325a/01, 325a/03, 325a/10, 325a/14, 325a/11, 325b/11, 325a/01, 325a/04, 325a/19, 325b/07, 325a/10, 324b/16, 325a/03, 325a/07, 325a/09, 325a/18, 305a/18, 314a/19, 305a/03, 305a/19, 305a/18, 305a/20, 304b/15, 305a/17, 304b/17, 304b/18, 306a/20, 314b/08, 304b/11, 305a/18, 314a/19

ḳal- olduğu yerde durmak, herhangi bir durumu sürdürmek
283a/06, 323b/14, 318b/15, 282a/14, 302a/08, 306a/16 288a/06, 308a/02, 285b/09, 285b/18, 286a/10, 286b/09, 292a/21, 294a/01, 295a/21, 296b/13, 297a/21, 282a/10, 303a/05, 302b/05, 303a/04, 323b/09, 323b/14, 323b/19

ḳalaġuz bk. ḳulaġuz
302a/03

ḳalb (Ar) yürek, gönül, duygu
306a/10, 306a/09, 313b/09, 295a/16

ḳaldır- bulunduğu yerden yukarıya doğru hareket ettirmek
282a/14, 307a/07, 287b/04, 314a/09, 317a/01, 308a/12, 316b/12, 302b/05, 282b/19, 283a/15, 302b/04, 313b/14, 316b/13, 319a/06, 302b/05

ḳalem (Ar) yazı yazmaya mahsus genellikle çubuk biçiminde alet
293b/15, 293b/17, 293b/18, 294a/02, 295a/20, 295a/21, 295b/01, 295b/03, 295b/04, 295b/05, 295b/10, 300a/16, 303b/03, 295a/20, 295b/04, 295a/19, 318a/08, 316b/17, 317b/06, 306b/07, 297b/01

ḳalıb (Ar) herhangi bir şeye muayyen bir şekil vermek için kullanılan ve o biçimi taşıyan vasıta, kalıp
282b/19, 283a/08, 283a/01, 283a/01, 283a/04, 283a/08, 283a/03, 283a/07

ḳalḳan eskiden savaşlarda kullanılan savunma aleti
291b/02, 291b/05, 291b/09, 291b/10, 291b/11, 291b/17, 292a/03, 292a/06, 292a/08, 291b/09, 292a/01, 291b/02, 291b/12, 291b/02, 292a/07, 291b/13, 313a/07

ḳalḳ- oturur veya yatar durumdan dik duruma gelmek, dikelmek
290b/03, 280b/01, 281a/13, 282b/03, 282b/04, 288b/09, 289a/08, 289a/10, 289b/14, 291b/17, 304b/03, 307a/18, 317a/02, 317a/16, 318b/07, 321b/20

ḳalle dağın tepesi
307a/21

ḳalma- geçici olma durumu

296b/12, 324a/18, 309a/16, 312b/11, 286b/09, 322a/18

ḳalīl (Ar) az, çok olmayan
295a/08

ḳam ḳam büyük ve keskin kılıç
323a/10, 323a/16, 324a/21, 324b/04, 290a/13, 314b/07

ḳamaş- bir şeyin güzelliği ve parlaklığından bakamaz olmak
281a/10, 283a/17, 293a/08

ḳamer (Ar) ay
288a/13, 296b/10, 299b/19, 300a/17, 316a/02, 319b/04, 308b/20, 287a/10, 279b/08, 300a/04

ḳāmet (Ar) boy, irilik, büyüklük
313b/11, 313b/20, 287b/11, 291a/20

kāmil (Ar) noksansız, tam
295a/10, 296b/15, 315b/12, 321a/14, 288b/02, 311a/05

kāmiyāb (Far) [kām-yāb] isteğine ulaşmış, bahtiyar
281a/10, 316b/04, 290a/04, 296b/01, 303a/09

Ḳamḳamu-yı Berberī Metinde geçen bir pehlivan adı
290a/13, 314b/07

ḳamu hep, bütün
279b/02, 295a/08, 314b/21, 315b/13, 323a/16, 288b/18, 293b/16, 310b/11, 311b/21, 305b/01, 312b/18, 303b/15, 297a/09, 311b/19, 307b/14

kāmukār (Far) [kām-kār] isteğine ulaşmış, mutlu
309a/07, 297a/08, 296b/14, 285b/10, 287b/18, 290a/06, 294b/15, 295b/06, 295b/07, 296a/13, 296a/20, 282a/10, 300a/21, 303b/16, 305b/21, 322b/08, 326b/01

kām-rān (Far) isteğine kavuşmuş, mutlu
295a/11, 303b/21, 304a/04, 285b/20

ḳan atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı
291b/06, 313a/21, 325a/08, 313b/02, 313b/06, 314a/12, 314a/13, 296b/12, 314a/06, 315b/05, 296b/13, 292a/09, 313b/18, 302a/01, 313a/06, 292a/18, 313a/16, 313b/06, 304b/20, 304b/21, 313a/19, 314b/03, 313a/19, 290a/19, 283b/19, 283b/21, 284a/01, 284a/03

ḳan ḳaşan- çok korkmak
323a/20

ḳanat hayvanlarda uçmaya yarayan organ
286b/03, 302b/20, 303b/05, 318b/06, 323b/17, 280b/14, 283a/17, 287b/07, 287b/08, 306b/05, 312a/09, 312a/20, 316b/11, 293a/13, 306b/05, 301a/21, 316b/14, 292b/19, 292b/21, 293a/01, 307a/20, 312b/08, 312b/09, 312b/09, 292b/19, 292b/21, 293a/01, 312b/08, 307a/20, 285b/13, 280b/16,

ḳanāʿat (Ar) elindekiyle yetinme
315b/09

ḳanda nerde
310a/09, 325a/19, 310b/14, 318a/09, 302a/19

ḳandil (Ar) sıvı halindeki yağa batırılmış bir fitilin yanması suretiyle ışık veren aydınlatma aleti
296b/21, 283b/11, 295b/12, 295b/13, 295b/14, 295b/18, 296a/07, 296a/08
295b/15, 296a/09

ḳandil bk. ḳandil
297a/02, 307a/16, 296b/17, 296b/19,

ḳanı hani
296b/13, 316a/06,

ḳanḳı hangi
286a/05, 298b/07, 298a/14, 298b/14, 299a/05, 283b/01, 287a/14, 288b/10, 289a/09, 294a/05, 294b/18, 297b/12, 298b/11, 300a/12

ḳānūnī (Ar) kanuna ait, kanunla ilgili
326b/03

ḳap- yakalamak, tutmak
313b/12

ḳapalı kapanmış olan, açılmamış, açık karşıtı
325b/05

ḳaplan Asya'da yaşayan çevik ve yırtıcı hayvan
285a/17, 285b/07, 298b/09, 301a/17

ḳapu kapı
284b/06, 307b/02, 307b/04, 283b/02, 289a/10, 307b/04, 288a/15, 303b/19, 304a/05, 324a/21, 284b/06, 285a/03, 301b/15, 307b/02, 324b/04, 324a/20, 285a/03, 290a/20, 291a/12, 314a/19, 284b/16, 289a/20, 294a/05, 297a/04, 323b/10, 321b/12

ḳappu bk. ḳapu
284b/06

ḳar- karıştırmak, birbirine katmak
291a/18, 306a/10, 286a/07, 305a/14, 305a/15

ḳar havadaki su buharının donmasıyla meydana gelen ve yağmur gibi yağan hafif beyaz taneler
281b/11, 281b/12, 298b/17, 310a/16, 310a/18

kār (Far) faydası olma
285a/10, 285a/21, 287b/18, 294b/14, 303b/21, 325a/16

ḳara siyah
285b/13, 292b/09, 312a/17, 312b/20, 313b/07, 313b/14, 313b/18, 314b/03, 314b/16, 314b/17, 315a/03, 315a/04, 324a/16

ḳara (Ar) toprak, yeryüzünün denizle örtülü olmayan yeri
286a/09

ḳaravul (Moğ) nöbetçi, gözcü
286a/20, 286b/08, 290a/14

ḳarañulıḳ karanlık
325a/13

ḳarār (Ar) bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı
284a/15, 294b/17, 305b/21,287b/02, 294a/13, 295a/14, 309b/11

ḳarar- rengi karaya dönmek
313a/21, 313b/18, 314a/5

ḳararlan- ölçülmek, hesaplanmak
288b/18

kār-gāh (Far) dünya
282a/10, 289b/10, 308a/03

ḳaʿrı (Ar) çukur şeyin dibi, dip
284b/14, 284a/16, 284b/15, 284a/14, 284a/17, 285a/16, 285b/12, 284a/14

karıl- karışmak
305a/14, 286a/07

ḳarın insan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi
285a/07, 285a/10, 285a/17, 285a/18, 285b/15, 285b/07, 301a/20, 314b/18, 315a/04, 319a/09, 321a/03, 321b/18, 322a/15, 322b/05, 324b/07

ḳarındaş kardeş
281b/04, 282b/01, 282b/03, 283b/01, 283b/04, 288b/12, 283b/16, 287a/14, 287a/16, 287a/20, 289a/10, 289a/14, 289b/03, 291b/06, 293a/07, 293a/18, 297a/16, 317a/17, 317b/18

ḳarınca yuvaları toprağın altında bulunan ve birçok türü olan böceklerin genel adı
298b/05, 298b/06, 317a/2

ḳarır bk. ḳarar-
316a/05

ḳarış- iki veya ikiden çokşey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak
281b/15, 285a/21, 288a/07, 291a/11, 291a/14, 313a/06, 313a/09, 313a/14

ḳarḳın hayvanın sağrısından çıkan siyah ve işe yaramaz deri
283a/02, 283a/03, 305b/18, 314a/05, 315b/15

kār-sāz (Far) iş yapan
306a/04

ḳarşu bulunan yere göre önde, ileride olan
280b/14, 286a/07, 286b/12, 290a/21, 290b/18, 290b/20, 291a/08, 291a/19, 291b/01, 291b/10, 292b/10, 292b/14, 292b/17, 293a/03, 295b/17, 300a/06, 300a/11, 301b/11, 303a/14, 303b/07, 305a/13, 307b/10, 307b/11, 311a/15, 312b/01, 313a/04, 313b/14, 314a/03, 325a/03, 325a/07

ḳarşula- karşısından, gelmek
305a/06

Ḳarṭūs bk. Ḳarṭūsi ʿĀdī
313b/17

Ḳarṭūs i ʿĀdi bk. Ḳarṭūsi ʿĀdī
313b/10, 314a/03,

Ḳarṭūsi ʿĀdī metne göre Süleyman peygamberin pehlivanlarından biri
313b/09,, 313b/13, 313b/15, 314a/06, 315a/01

Ḳarṭūsī bin Pehlevān bk. Ḳarṭūsi ʿĀdī
314b/17

ḳarīm (Ar) rakip, hasım
323a/18, 323a/19

ḳaṣd (Ar) niyet, bir işe bilerek girişme
315a/16, 301b/21, 303b/09, 306b/12, 315b/05
324a/06

ḳaṣd ḳıl- niyet et-
306a/14

ḳāsım (Ar) kırıcı, ezici, ufaltıcı
288b/18, 292b/05, 294b/15
306a/05

Ḳāsımu'l -Rezzāḳ metne göre bütün mahlukların rızkını dağıttığı için

meleklerin Mikail meleği andığı isim
317b/11

ḳaṣr-ı ḳavādır metinde bu isimle bahsedilen bir köşk
323a/15, 323b/07

ḳaṣr (Ar) köşk, saray
279b/17

ḳaşı ṭaşı bir kimsenin, bir şeyin görsel özelliği, çehresi, vücudu
293a/05, 293a/06, 293a/07, 293a/17, 293a/18, 293a/21, 297a/02, 293a/15, 293a/20
293b/01

ḳāşıyu ṭaşı bk. ḳaşı ṭaşı
307b/16

ḳaş gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar
302a/16, 279b/07, 316a/03

Kāşileridür
305b/12

ḳat (Ar) katman
280a/19, 280b/04, 280b/06, 280b/10, 280b/19, 281a/07, 281a/08, 281a/13, 281a/14, 281a/17, 281a/21, 281b/06, 282a/05, 282a/20, 282b/02, 282b/05, 282b/07, 282b/10, 282b/11, 282b/13, 282b/16, 282b/17, 283a/15, 283a/20, 283b/02, 283b/04, 283b/05, 283b/08, 283b/10, 283b/11, 283b/18, 287a/08, 287a/13, 287a/15, 287a/16, 287a/17, 287a/21, 287b/02, 287b/04, 287b/05, 288b/04, 288b/09, 288b/12, 288b/13, 288b/14, 288b/16, 289a/08, 289a/10, 289a/11, 289a/12, 289a/14, 289a/20, 289b/05, 289b/06, 289b/18, 291a/04, 292b/20, 292b/21, 297a/04, 297b/18, 298a/06, 307a/10, 307a/16, 307a/20, 308a/18, 310b/15, 313b/07, 316b/12, 317a/21, 317b/12, 317b/13, 318a/02, 319a/07, 320a/08, 320a/13, 323a/14, 324b/06, 324b/07
283b/08, 283b/17, 289b/16, 286a/04, 286a/12, 286b/10, 321b/01, 283b/15, 286b/01, 293b/19, 294b/08, 294b/13, 305b/18, 313b/16, 319b/08, 297b/15

kat tekrarlanan bir sayının toplamı
300b/02, 323a/17

ḳat bk. kat
282a/05, 296b/07

ḳat- bir araya getirmek, iki veya daha fazla şeyi birbirine katmak
291a/18

ḳaṭʿā (Ar) hiçbir vakit, asla
284b/15, 289b/12, 307b/19, 308b/06, 279b/05, 282a/08, 283a/03, 283a/12, 325b/12

ḳatde nerde
325a/06

ḳatı sert
306a/11, 312b/20

ḳātıʿ (Ar) kesme, kesilme
298b/06

ḳatıl- karılmak, katışmak
286a/07, 305a/14

ḳatır atgillerden, kısrak ile erkek eşeğin çiftleşmesinden doğan, genellikle kısır olan melez hayvan
298b/10

ḳatış- katılmak
313a/17, 313a/19, 291a/11, 291a/14

ḳātil (Ar) katleden, öldüren
301b/21, 302b/04, 302b/12, 313b/11, 302b/15, 284a/19 302a/20

ḳaṭrān (Ar) katran
290b/03

ḳaṭre (Ar) damla, damlayan şey
280b/17, 281b/12, 285b/10, 294b/08, 295a/04, 296b/20 319b/08, 295a/05, 301b/07, 301a/12, 279b/04, 296b/21, 297a/01, 281b/01, 280b/17 320a/05, 287a/17

Ḳāṭūsī ʿĀdi bk. Ḳarṭūsī ʿĀdi
291b/21

Ḳāṭūsī ʿĀdī bk. Ḳarṭūsī ʿĀdī
291b/20, 292a/01, 292a/02, 292a/05, 292a/06, 292a/07, 292a/09

Ḳāṭusi ʿĀdī bk. Ḳarṭūsi ʿĀdī
292a/08

ḳaṣr-ı ḳavādır bk. ḳaṣr-ı ḳavārīr
323a/15

ḳaṣr-ı ḳavārīr (Ar) sırçadan yapılma köşk
323b/07

ḳavārī bk. ḳaṣr-ı ḳavārīr
284b/01

ḳavışdur- kavuşmalarını sağlamak
302a/14

ḳavl (Ar) bahis, söz
296b/16, 296b/17, 301b/14, 310b/16, 311b/15, 311b/20, 280a/12, 282a/13, 283a/14, 285a/02, 285a/16, 285b/02, 285b/11, 285b/21, 287a/01, 287a/06, 289a/04, 289b/12, 290b/10, 291a/01, 292a/20, 292b/08, 292b/17, 293b/04, 297a/15, 299a/21, 300b/03, 300b/20, 301a/08, 301a/13, 301b/10, 302a/15, 302b/11, 304a/21, 305a/01, 305a/12, 306a/18, 307a/06, 308a/07, 308b/14, 309b/13, 310a/08, 310b/13, 310b/14, 311b/12, 313a/01, 313b/19, 315a/01, 315b/01, 316b/05, 317a/11, 317b/17, 319b/17, 321a/02, 321a/18, 322a/11, 322b/01, 322b/10, 323a/04, 323a/12, 323b/01, 323b/21, 324a/09, 324a/17, 324b/15, 284a/10

ḳavluhu te‘ālā (Ar) Allah buyurdu ki.
310a/21, 311b/16, 311b/20 318a/17, 318b/19, 319a/14, 316b/07, 319a/07

ḳavm (Ar) insan topluluğu
287b/11, 301a/02, 301a/18, 301b/02, 310b/19, 310b/20, 322a/17, 282b/17, 291a/20, 323a/16, 313a/09, 314a/16 292a/21, 290b/19

ḳavs (Ar) yay şeklinde ola
293a/14

ḳaya büyük ve sert taş kütlesi
325b/06, 285a/17

ḳayd (Ar) endişe, telaş, düşünce
298a/16

Ḳaydā bk. Ḳaydār
303b/04

Ḳaydār metne göre bir perinin adı
303b/03, 303b/04

Ḳaydās bin Beydās metinde geçen bir bey adı
290a/12, 290a/13

ḳayır- himmet etmek, elinden tutmak
298a/16, 302a/09

kāyināt (Ar) var olan şeylerin cümlesi, hepsi
289a/02, 293b/04, 294b/12, 317a/19, 317b/10, 326b/01, 317b/08, 318a/07

ḳayna- bir sıvı, sıcaklığı belli dereceyi bulduğunda buhar durmuna geçerek fokurdamak
290b/04

ḳayna- şişe
296b/21

ḳaynaġ bir şeyin çıktığı yer, menba
285b/08

Ḳaysum metne göre ḳāṭūsi ādī ile savaşan pehlivan
292a/03, 292a/06

ḳayusı endişe, kaygı
324a/18

Ḳayyūm (Ar) Allah, baki ve ezeli olan
302b/10, 324b/11

ḳaż suda ve karada yaşayan, uçan, yabani veya evcil kuş
301a/10

ḳaz **bk. ḳaż**
322a/02

ḳażā (Ar) Hak tarafından takdir olunan şeylerin vuku bulması
302b/09, 302b/10, 287a/02, 315a/18

ḳazıl- başkası tarafından kazmak
289b/08

ḳāżiye'l-ḥācāt (Ar) hacetleri, istekleri yerine getiren Allah
292b/01

ḳaʿr (Ar) çukur şeyin dibi, dip derinlik
301a/14, 321b/15, 323a/04 321b/08, 301a/01, 301b/13, 303a/03, 323a/06, 321b/08, 323a/01, 324a/07, 301b/10

kebīr (Ar) büyük, ulu
319b/18, 322a/08

keçi geviş getirenlerden, eti, sütü, derisi ve kılı için yetiştirilen, genellikle çenesinde sakalı olan memeli hayvan
301a/16

kedḫüẕālıḳ (Far) kâhylık, ağalık
302a/07

kef (Ar) el içi, el ayası
290b/21, 292a/17

kefen (Ar) ölüyü sardıkları bez
300a/18, 315a/04

kefeki (Yun) işlenmesi kolay, zamanla sertleşen bir taş türü

Keffe (Ar) kefe, terazi gözü
316b/16

Kehrām bin Ehrām metne göre beyler beyidir
290a/11

Kehvādayī Caẕu Giryān Caẕu'nun atası
325a/21

Kehvār Caẕu bk. Kehvādayī Caẕu
325b/04

kelām (Ar) söz, lakırdı
288a/04, 297a/10, 306a/02, 315b/18, 321a/19, 325b/14, 326a/19, 313a/02, 316b/06, 326a/05, 287b/15

kelimāt (Ar) sözler, lakırdılar, kelimeler
284a/11

kelime (Ar) bir fikir anlatan, bir veya birkaç heceden meydana gelen ses, söz
295a/16, 295b/02

kelīm (Ar) söz söyleyen, konuşan Tur Dağı'nda Allah'ın kendisine hitap etmiş olması sebebiyle Hz. Musa'ya verilen isim.
287b/15, 318b/16, 326a/05, 324b/10

kem (Far) henüz
295a/01, 300b/14

kemīne (Far) aciz, zavallı
279b/14, 280b/07, 282b/08, 293b/19, 306a/19, 308b/07

Kemāḳāda'āyıl metne göre uçan tüm canavarların rızkını teslim eden melektir
320a/17

kemāl (Ar) olgunluk, yetkinlik
293b/12, 293b/13, 293b/14, 308b/13, 294a/14, 281a/12, 282a/18, 289a/06

kemālāt (Ar) insanın bilgi ve ahlak güzelliği bakımından olgunluğu
293b/11

kemend (Far) uzakta bulunan herhangi bir şeyi tutup çekmek üzere atılan ucu ilmekli ip
314b/02, 313a/16

kemig insanın ve omurgalı hayvanların çatısını oluşturan türlü biçimdeki sert organların genel adı
283a/04

kemteri (Far) daha aşağı, aşağıda bulunan
279b/08, 287a/18

kemük bk. kemig
285a/07, 285a/08

kenār (Far) kıyı, çevre
279b/05, 282a/11, 286a/19, 280a/08, 307b/01, 312b/13, 325b/05, 284a/12, 301b/14, 303a/15, 317a/04, 298a/17, 325a/20, 301b/16

kendi kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri
312a/17

kendü bk. kendi
293b/06, 310a/12, 310a/13 299b/21, 300a/03, 296a/11, 311b/03, 312a/15, 311b/18, 289a/16, 291b/19, 293b/06, 303b/03, 320b/01, 286b/12, 293b/06, 291a/02, 316b/21, 317a/02, 323b/09, 292b/11, 315a/02, 295a/08, 324a/04 311b/18, 303a/21, 287b/19

kerāmet (Ar) kerem, bağış
294a/12, 295b/16, 318a/17

Kerbelā (Ar) Irak'da İmam Hüseyin'in şehit edildiği ve türbesinin bulunduğu yer
279b/11

kerem (Ar) asalet, soyluluk
294b/12, 326a/11, 326b/05

kerīm (Ar) ikram sahibi, cömert
288a/08, 296a/15, 296a/16, 306a/04

kerkez kartalgillerden, leşle beslenen, kızılımsı tüyleri olan bir kuş
280b/20, 281a/02, 320a/17

Kerrār-ı ḥaydar Hz. Ali'nin lakabı, döne döne saldıran arslan
279b/10, 284a/08

kerre (Ar) defa, kez
299a/11, 305a/16, 320a/12

Kerrimān bin Nerīmān metne göre Sām Süvār bu nesilden gelir
303a/01, 304a/08, 284a/19

kerrūbi bk. kerrūbī
280b/04

kerrūbiyān bk. kerrūbiyyün
281a/16

kerrūbiyyün (Ar) Allah'a en yakın olan meleklerin en büyüğü
282b/07, 282a/20

kerrūbī (Ar) meleklerin büyüğü
280b/01, 280b/03
282b/02, 280a/18

kesb (Ar) çalışıp kazanma
294a/14, 294b/06, 294b/07, 294b/08, 294b/12, 294b/16

kesb-i kemāl (Ar) olgunlaşma
293b/12

kes- bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak
291b/15, 305a/15, 292a/09, 314a/07, 315a/20, 291b/18, 286a/08, 286a/09, 320b/21, 291b/18, 315b/05

kesil- katlolunmak
314a/10

keşīr (Ar) çok çok olan, bol
295a/08

Keşşāfu'l-kürūb (Ar) Allah, gizli sırları bilen
317b/08

keşt (Far) gezme, dolaşma
284b/11, 302b/19

ketḫüẕā (Far) Zengin kimselerin ve devlet büyüklerinin buyruğunda çalışan, onların birtakım işlerini gören kimse
322a/19

kevākib (Ar) yıldızlar
295b/11

kevkeb (Ar) yıldız
319a/12

kevnī (Ar) acunsal, kozmik
309a/17

keyvān (Far) zuhal gezegeni
279b/14

kez defa, kere
280b/15, 283b/07, 284a/04, 289b/18, 291a/06, 294a/08, 294a/14, 297a/21, 299a/14, 299a/15, 313a/05, 313a/12, 313b/04, 320a/13, 320a/18, 320a/21, 320b/01, 320b/09, 320b/10, 325a/15, 321b/19

ḳıble (Ar) namaza başlarken yönelinen taraf
308b/05, 300a/06, 300a/11, 307b/10, 307b/11

ḳıbel (Ar) ya, taraf
307b/02

ḳıç kaba et, kuyruk sokumu bölgesi
301a/17, 301a/21, 301b/05

ḳıl bazı hayvanların derisinde, insan vücudunun belli yerlerinde çıkan üst deri ürünü olan ipliksi uzantı
287a/20, 285b/07, 322b/05

ḳıl- etmek, yapmak
280a/10, 286a/04, 287b/13, 292b/07, 294a/20, 296b/06, 296b/07, 297a/13, 304b/20, 305b/08, 305b/10, 306a/12, 306a/14, 308b/08, 308b/12, 310a/05, 315b/11, 315b/12, 315b/14, 321a/01, 322a/19, 326a/08, 326a/11, 326a/12,

283a/13, 284a/17, 286a/05, 287a/05, 290a/04, 292b/07, 294a/07, 294a/20, 296b/02, 296b/09, 298b/09, 298b/13, 299a/05, 300b/18, 304a/19, 305b/04, 305b/15, 306a/07, 306a/11, 307a/02, 308b/03, 309a/01, 310a/04, 315b/01, 315b/13, 315b/16, 318b/21, 319a/01, 319a/04, 319a/08, 319a/10, 319a/18, 319b/02, 319b/04, 323a/03,306a/14, 286b/19**,** 316a/21 287b/02, 296a/21, 291b/14, 297a/19, 317a/12, 325b/02, 287a/04, 290a/03, 293b/11, 294a/18, 295b/06, 304a/01, 304b/02, 309a/12, 317a/08, 317a/14, 319b/05, 325a/21, 293b/04, 319a/19**,** 279b/12, 282a/11, 302b/10, 305b/01, 307a/02, 317a/10, 318a/18, 318b/05, 326a/02, 326a/03**,** 310a/20**,** 285b/19, 286a/17, 298a/03, 298a/07, 298a/10, 298b/01, 298b/18, 299a/01, 299a/04, 299a/08, 301a/07, 304b/05, 310a/02, 317a/14, 319a/04, 322a/10**,** 286b/18, 289b/15, 317a/08**,** 284a/16**,** 279b/01, 283a/15, 285a/01, 286a/18, 287b/04, 288b/08, 289b/11, 290a/16, 291a/21, 291b/03, 291b/04, 291b/10, 291b/12, 291b/13, 292a/01, 293b/06, 293b/07, 293b/09, 293b/18, 294a/01, 294b/07, 294b/14, 295a/14, 296b/20, 303b/10, 305a/02, 305b/01, 305b/05, 305b/06, 306a/16, 306b/01, 307a/05, 307b/05, 309a/15, 310a/01, 310a/05, 311a/07, 313b/17, 314a/08, 316b/08, 317a/05, 318a/17, 318b/01, 318b/13, 318b/14, 322a/12, 325b/03, 326a/15,306a/02, 285b/01, 322a/04, 315a/11, 280b/01, 291a/03, 300b/05, 305a/14,314b/06, 318a/15, 322a/19, 292b/19, 322a/04, 294a/08, 295a/12, 316a/15, 316a/16, 317a/07, 282a/18, 289b/16, 294a/16, 307b/12, 307b/19, 308b/04, 309b/06, 310a/06, 322b/09, 285b/01, 322a/04, 315a/11, 280b/01, 291a/03, 300b/05, 305a/14, 314b/06, 318a/15, 322a/19, 292b/19, 322a/04, 294a/08, 295a/12, 316a/15, 316a/16, 317a/07, 282a/18, 289b/16, 294a/16, 307b/12, 307b/19, 308b/04, 309b/06, 310a/06, 322b/09, 324b/12, 283a/13, 304b/20, 289b/08, 325a/16 282b/04, 315b/11, 280a/03, 281a/19, 283a/04, 283a/11, 283b/16, 284b/02, 284b/05, 284b/13, 285b/01, 286a/15, 286a/16, 286a/19, 286a/21, 286b/08, 286b/13, 288b/04, 289a/04, 289a/08, 290a/02, 290b/01, 291a/07, 291a/08, 291b/09, 291b/17, 292a/13, 292b/01, 292b/09, 296b/17, 296b/18, 299b/08, 301a/09, 301b/09, 302a/18, 302b/01, 302b/18, 302b/19, 303a/04, 303a/15, 303b/12, 304a/04, 304b/10, 305a/19, 307a/07, 307a/20, 308b/18, 309a/04, 309a/07, 309b/16, 309b/17, 313a/09, 313a/10, 313a/11, 313a/12, 313a/14, 313b/10, 313b/20, 314a/03, 314a/10, 315a/17,315b/04, 316a/08, 316a/11, 316a/20, 316b/10, 316b/13, 317a/06, 317a/16, 317b/07, 318a/07, 318b/09, 318b/16, 319b/18, 320a/12, 320a/21, 320b/11, 323b/02, 323b/12, 323b/21, 324a/07, 325a/09, 325a/11, 325b/12, 326a/02, 288b/21, 308b/12, 281a/06, 283a/01, 284a/04, 285b/19,289a/20, 289b/20, 292b/15, 294a/20, 294b/21, 297a/13, 301a/06, 301a/12,

301b/07, 304b/17, 305a/09, 306a/20, 318a/02, 318a/05, 318b/12, 322b/08, 325b/10, 286a/03, 288a/12, 317a/13, 307a/03, 284a/04, 280a/14, 315b/13, 306a/21, 289a/07, 306b/18, 307a/03, 308a/01, 287b/20, 288a/17, 303a/19, 286a/11,305b/19, 309a/07, 316b/15, 322a/05, 319b/13, 318a/11, 318b/18, 319b/12, 282a/11, 305b/02, 305b/03, 316b/10, 297b/17, 318a/01, 326b/06, 281a/13, 320b/08, 306b/16, 281a/12, 289a/03, 311a/02, 321b/10, 325b/12, 326a/18, 325a/18, 326a/19

ḳılıc uzun, düz veya eğri, ucu sivri, bir veya her iki yüzü keskin, kın içinde bele takılan, çelikten silah
286a/08, 290b/01, 290b/06, 291a/15, 291b/04, 291b/07, 291b/16, 292a/04, 292a/05, 292a/14, 313a/05, 314b/01, 323a/10, 314b/12, 291b/04, 292a/04, 323a/16, 324a/21, 325b/08, 298b/13, 286a/07, 292a/03, 290b/21, 292a/04, 314a/19, 324b/04, 297b/15, 297b/18, 298a/02, 298a/13, 298b/06, 306b/12, 319a/03, 298a/17, 306b/11, 291b/19, 290a/09, 290b/17, 306b/11, 305a/15, 306b/06, 306b/09, 314a/11, 304b/18, 305a/18, 305a/13, 314a/12, 313a/07

ḳılın- kılma işi yapılmak
293b/06

ḳılış- çarpışma, vuruşma
291b/13

ḳın bıçak, kılıç gibi kesici araçların kabı
286a/06, 313a/05, 313a/07

ḳırak kenar, kıyı, uç
285b/05

ḳırān savaş, cenk
292a/13, 304a/08, 325b/13

ḳır- dağıtmak, yok etmek
313b/18, 286b/18, 286a/10, 324b/02, 322a/17, 291a/21

ḳır yaşlı
292a/13

ḳırıl- üzüntü duymak
286a/15

ḳırḳ 40 sayısı
286a/07, 286b/08, 291a/20, 291b/13, 284b/05, 292a/09, 304b/06, 312a/05, 312a/07, 313b/11, 314b/07, 318a/04, 318b/11, 321b/12, 324a/20, 325a/05, 306b/01, 318b/10 312a/07

ḳıruş- karşılıklı çarpışmak, vuruşmak
313a/17

ḳışa uzun karşıtı, boyu, uzunluğu az olan
322b/05

ḳısmet (Ar) bölme, pay etme, hisselere ayırma, nasip
317b/11, 317b/19, 320b/05, 320b/17, 321a/08, 321a/11 320b/20, 321a/05, 318a/05, 321a/11

ḳıṣṣa (Ar) fıkra, hikaye, rivayet
290a/14, 290a/18, 291b/14, 296a/20, 287b/15, 290a/07 304a/20, 312b/21, 313b/03, 316b/04, 323a/02, 291a/13, 292a/09, 284a/11, 286a/01, 286a/06, 287a/07, 290a/07, 292b/17, 300b/21, 302b/16, 304b/01, 304b/06, 305a/04, 306a/21, 313a/02, 315a/02, 321a/19, 321b/02, 322b/15,

323a/04, 324a/01, 324a/19, 324b/15, 316a/11, 324a/09, 304a/17, 280a/03, 306a/15, 280a/10, 296b/14, 306a/02, 315b/18, 280a/05, 296a/19, 304a/20, 321a/18, 324b/14

ḳıt tam olmayan, eksik
300a/16

ḳıtāl (Ar) vuruşma, birbirini öldürme
285b/17

ḳıṭır bakır
319a/10, 319a/11

ḳıvām (Ar) 1 Duruş, durma 2 Doğrular
287b/17

ḳıvrıl- eğrilip bükülmek
314a/01

ḳıyā kıyı, kenar
325a/13

ḳıyām (Ar) ayakda durma, kalkma
282b/12, 288b/17, 289a/13

ḳıyāmet (Ar) dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman
281a/07, 281b/19, 286b/17, 288a/19, 289b/09, 289b/10, 313b/02, 326a/20, 282a/02, 283b/14, 284a/04, 293a/19

ḳıyās (Ar) bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme
322a/05

ḳıyās et- karşılaştır-
282a/02, , 282a/05,

ḳıymet (Ar) değer, bedel, tutar
307b/13,

ḳıymetli değerli
319a/08

ḳıyış- savaşma
322b/07

ḳız genç kız
284a/15, 284b/07, 285b/03, 324a/04, 284b/15, 284b/17, 284b/18, 285a/11, 300a/07, 301b/10, 310a/18, 324a/03 285a/01, 285b/03, 285b/16, 324a/04, 284a/11, 284a/12, 284b/03, 285a/04, 302b/17, 303b/09, 303b/15, 321a/20, 324a/14, 324a/16, 324a/17, 284a/12, 302a/15, 302a/16, 302a/04, 302a/08, 302a/09, 303a/18, 324a/04, 284a/21, 285a/03, 285a/11, 304a/03, 324a/14, 284a/13, 285b/21, 318b/06, 284a/12, 284b/18, 285b/17

ḳız- öfkelenmek
300b/17

ḳızar- kırmızı veya ona yakın bir renge dönmek
290b/03

ḳızıl parlak kırmızı renk
280b/14, 282b/13, 283b/11, 283b/21, 287b/06, 301b/01, 307b/02, 310a/19, 316b/17 283b/11, 283b/19, 289a/15

ki anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz; kim
280a/11, 280a/20, 280a/21, 280b/06, 280b/09, 280b/16, 280b/17, 281a/01, 281a/04, 281a/09, 281a/10, 281a/12, 281b/02, 281b/14, 282a/12, 282a/16, 282b/02, 283a/10, 283a/16, 283a/18, 283b/06, 283b/10, 284a/03, 284a/15, 284b/05, 285a/18, 285b/09, 285b/11, 285b/15, 286a/16, 286b/03, 286b/16, 287a/02,

287a/09, 287a/10, 287a/11, 287a/12, 287a/13, 287a/14, 287a/17, 287a/18, 287a/20, 287a/21, 287b/01, 287b/02, 287b/03, 287b/04, 287b/05, 287b/06, 287b/08, 287b/09, 288a/06, 288a/16, 288a/19, 288b/02, 288b/10, 288b/11, 288b/13, 288b/14, 288b/15, 289a/01, 289a/02, 289a/06, 289a/09, 289a/10, 289a/11, 289a/15, 289a/16, 289a/19, 289b/01, 289b/02, 289b/03, 289b/05, 289b/15, 289b/16, 289b/17, 289b/19, 290a/03, 290a/20, 290b/01, 290b/11, 291b/01, 291b/18, 292a/11, 292a/21, 292b/12, 293a/04, 293a/05, 293a/06, 293a/10, 293a/13, 293a/14, 293a/19, 293b/01, 293b/03, 293b/07, 293b/08, 293b/09, 294a/07, 294a/09, 294a/15, 294a/16, 294a/19, 294a/21, 294b/07, 294b/19, 294b/21, 295a/02, 295a/03, 295a/20, 295b/05, 295b/21, 296a/04, 296a/12, 296a/13, 296b/01, 296b/07, 296b/15, 296b/20, 297a/02, 297a/03, 297a/07, 297a/10, 297a/14, 297a/16, 297a/19, 297b/14, 298a/04, 298a/09, 298a/20, 298a/21, 298b/04, 298b/06, 298b/07, 298b/09, 298b/11, 299a/11, 299a/12, 299a/14, 299a/18, 300b/01, 300b/16, 300b/17, 301a/09, 301a/12, 301a/19, 301b/07, 301b/20, 302b/01, 302b/04, 302b/06, 304a/05, 304a/09, 304a/11, 304a/19, 304b/08, 305b/13, 305b/19, 305b/20, 306b/05, 306b/09, 306b/10, 306b/11, 306b/17, 307a/07, 307a/08, 307a/12, 307a/15, 307a/16, 307b/02, 307b/06, 307b/08, 307b/09, 307b/10, 307b/12, 307b/13, 307b/14, 307b/15, 307b/17, 308a/01, 308a/05, 308a/08, 308a/12, 308a/13, 308a/20, 308b/01, 308b/04, 308b/05, 308b/06, 308b/11, 308b/14, 308b/15, 308b/17, 308b/19, 308b/20, 309a/01, 309a/04, 309a/06, 309a/21, 309b/02, 309b/03, 309b/04, 309b/05, 309b/07, 309b/09, 309b/21, 310a/01, 310a/08, 310a/10, 310a/13, 310a/15, 310a/17, 310b/04, 310b/06, 310b/08, 310b/12, 310b/15, 310b/16, 310b/17, 310b/21, 311a/02, 311a/03, 311a/04, 311a/07, 311a/13, 311b/01, 311b/13, 311b/14, 311b/19, 311b/20, 311b/21, 312a/01, 312a/04, 312a/05, 312a/17, 312a/18, 312b/02, 312b/09, 312b/12, 312b/13, 312b/20, 313a/05, 313a/06, 313a/10, 313b/03, 313b/04, 313b/05, 313b/10, 314a/02, 314a/05, 314a/11, 314a/14, 314b/10, 314b/21, 315a/08, 315a/16, 315a/17, 315a/19, 315a/20, 315b/07, 315b/18, 316a/09, 316b/07, 316b/14, 316b/15, 316b/16, 316b/21, 317a/02, 317a/06, 317a/17, 317a/19, 317b/04, 317b/18, 317b/21, 318a/02, 318a/03, 318a/13, 318a/17, 318a/18, 318a/20, 318b/01, 318b/02, 318b/10, 318b/11, 318b/14, 319a/04, 319a/08, 319a/09, 319a/10, 319a/12, 319a/14, 319a/15, 319a/19, 319a/20, 319a/21, 319b/03, 319b/06, 319b/07, 319b/11, 319b/13, 319b/16, 320a/01, 320a/04, 320a/08, 320a/19, 320b/02, 320b/04, 321a/03, 321a/04, 321a/06, 321a/08, 321b/08, 321b/15, 322a/09, 322a/10, 322a/14, 322a/19, 322a/21, 322b/01, 322b/09, 322b/17, 323a/03, 323a/06, 323a/12, 323a/14, 323b/08, 323b/12,

323b/20, 323b/21, 324a/12, 324a/19, 324b/02, 324b/04, 324b/05, 324b/10, 324b/15, 325a/12, 325a/13, 325a/14, 325a/15, 325a/19, 325a/21, 325b/10, 325b/13, 325b/20, 325b/21, 326a/04, 326a/11, 326a/12, 326b/01, 280b/03, 293a/07, 293a/10, 306b/09, 316b/08, 317a/17, 317a/18

kibār (Ar) büyükler, ulular
296a/20, 307a/03

kibr (Ar) büyüklük, ululuk
326a/20, 320b/21

kibriyā (Ar) ululuk, büyüklük
279b/05, 294a/11

kīl ü ḳāl (Ar) söz, laf
286b/21, 289a/03

kim ki
280a/14, 280a/17, 280a/18, 280a/19, 280b/02, 280b/05, 280b/06, 280b/07, 280b/08, 280b/10, 280b/12, 280b/15, 280b/18, 281a/04, 281a/09, 281a/11, 281a/14, 281a/15, 281a/16, 281a/20, 281a/21, 281b/01, 281b/04, 281b/05, 281b/06, 281b/07, 281b/12, 281b/15, 281b/18, 281b/20, 281b/21, 282a/02, 282a/07, 282a/09, 282a/11, 282a/15, 282a/18, 282b/01, 282b/03, 282b/04, 282b/05, 282b/06, 282b/07, 282b/08, 282b/11, 282b/12, 282b/13, 282b/14, 282b/16, 282b/17, 282b/18, 282b/21, 283a/02, 283a/06, 283a/15, 283a/17, 283a/18, 283a/21, 283b/02, 283b/04, 283b/05, 283b/12, 283b/15, 283b/16, 283b/17, 283b/18, 283b/20, 284a/06, 284a/11, 284a/12, 284a/13, 284a/14, 284a/15, 284a/16, 284a/18, 284a/21, 284b/01, 284b/03, 284b/05, 284b/08, 284b/09, 284b/12, 284b/13, 284b/16, 284b/18, 284b/19, 284b/21, 285a/03, 285a/06, 285a/11, 285a/12, 285a/14, 285a/16, 285a/19, 285b/03, 285b/04, 285b/08, 285b/14, 285b/15, 285b/16, 285b/17, 286a/01, 286a/02, 286a/04, 286a/06, 286a/08, 286a/10, 286a/11, 286a/12, 286a/13, 286a/14, 286a/17, 286a/20, 286b/04, 286b/05, 286b/12, 286b/13, 286b/15, 287a/02, 287a/03, 287a/04, 287a/07, 287a/10, 287a/16, 287b/08, 287b/10, 287b/14, 287b/15, 288a/02, 288a/06, 288a/08, 288a/20, 288a/21, 288b/04, 288b/06, 288b/07, 288b/12, 288b/16, 288b/17, 288b/18, 288b/21, 289a/04, 289a/05, 289a/14, 289b/03, 289b/07, 289b/08, 289b/12, 289b/15, 289b/16, 289b/17, 289b/18, 289b/20, 290a/01, 290a/02, 290a/08, 290a/11, 290a/12, 290b/05, 291a/01, 291a/10, 291a/18, 291a/20, 291b/05, 291b/11, 291b/16, 291b/19, 292a/14, 292a/15, 292a/16, 292b/10, 292b/13, 292b/14, 292b/18, 293a/04, 293a/05, 293a/15, 293a/16, 293b/01, 293b/02, 293b/04, 293b/05, 293b/08, 293b/09, 293b/11, 293b/12, 293b/14, 293b/15, 293b/16, 293b/17, 293b/18, 293b/21, 294a/01, 294a/03, 294a/04, 294a/08, 294a/10, 294a/14, 294a/15, 294a/16, 294a/20, 294a/21, 294b/05, 294b/07, 294b/11, 294b/12, 294b/13, 294b/15, 294b/16, 294b/18, 294b/21, 295a/01, 295a/02, 295a/03, 295a/05, 295a/06, 295a/08, 295a/12, 295a/14, 295a/16, 295a/20, 295a/21,

295b/03, 295b/04, 295b/06, 295b/09, 295b/12, 295b/13, 295b/14, 295b/15, 295b/16, 295b/17, 296a/08, 296a/11, 296a/12, 296a/13, 296a/19, 296a/20, 296b/01, 296b/02, 296b/09, 296b/11, 296b/12, 296b/15, 296b/17, 296b/19, 296b/20, 297a/11, 297a/13, 297a/17, 297a/20, 297b/02, 297b/03, 297b/11, 297b/20, 298a/01, 298a/03, 298a/04, 298a/05, 298a/06, 298a/07, 298a/09, 298a/10, 298a/12, 298a/15, 298a/16, 298a/17, 298a/18, 298a/19, 298b/02, 298b/03, 298b/13, 298b/14, 298b/15, 298b/17, 298b/18, 298b/19, 298b/20, 299a/01, 299a/02, 299a/04, 299a/05, 299a/08, 299a/09, 299a/10, 299a/16, 299a/17, 299a/19, 299b/09, 299b/12, 299b/18, 299b/19, 299b/20, 300a/01, 300a/03, 300a/04, 300a/06, 300a/08, 300a/10, 300a/13, 300a/17, 300a/18, 300b/05, 300b/06, 300b/15, 300b/18, 300b/21, 301a/02, 301a/04, 301a/05, 301a/06, 301a/09, 301a/11, 301a/14, 301b/01, 301b/02, 301b/07, 301b/10, 301b/11, 301b/13, 301b/14, 301b/15, 301b/16, 301b/19, 301b/20, 301b/21, 302a/01, 302a/02, 302a/04, 302a/05, 302a/06, 302a/08, 302a/15, 302a/16, 302a/20, 302b/01, 302b/03, 302b/12, 302b/13, 302b/14, 302b/15, 302b/17, 302b/18, 302b/21, 303a/01, 303a/02, 303a/03, 303a/05, 303a/07, 303a/09, 303a/13, 303a/14, 303a/16, 303a/19, 303a/21, 303b/01, 303b/03, 303b/04, 303b/09, 303b/12, 303b/14, 303b/15, 303b/16, 303b/17, 303b/19, 303b/21, 304a/11, 304a/12, 304b/01, 304b/02, 304b/03, 304b/04, 304b/07, 304b/12, 304b/14, 304b/16, 305a/04, 305a/07, 305a/14, 305a/19, 305b/01, 305b/02, 305b/07, 305b/09, 305b/13, 305b/14, 305b/15, 305b/18, 306a/01, 306a/04, 306a/11, 306a/12, 306a/14, 306a/21, 306b/02, 306b/04, 306b/08, 306b/09, 306b/17, 307a/02, 307a/04, 307a/07, 307a/09, 307a/12, 307a/14, 307a/16, 307a/17, 307a/21, 307b/03, 307b/04, 307b/05, 307b/16, 307b/19, 307b/20, 308a/04, 308a/08, 308a/12, 308b/01, 308b/05, 308b/12, 308b/14, 308b/20, 309a/09, 309a/17, 309a/18, 309a/19, 309a/20, 309b/03, 309b/15, 309b/17, 309b/20, 310a/01, 310a/04, 310a/09, 310a/10, 310a/12, 310a/13, 310a/14, 310a/16, 310a/17, 310a/18, 310a/19, 310a/21, 310b/01, 310b/02, 310b/03, 310b/04, 310b/08, 310b/11, 310b/12, 310b/15, 310b/16, 310b/17, 310b/20, 311a/01, 311a/05, 311a/09, 311a/10, 311a/11, 311a/12, 311a/13, 311a/18, 311a/21, 311b/02, 311b/03, 311b/04, 311b/05, 311b/06, 311b/07, 311b/08, 311b/09, 311b/11, 311b/12, 311b/13, 311b/15, 311b/16, 311b/17, 311b/18, 311b/19, 311b/20, 312a/01, 312a/02, 312a/03, 312a/07, 312a/08, 312a/10, 312a/12, 312a/13, 312a/14, 312a/15, 312a/16, 312a/19, 312b/01, 312b/04, 312b/05, 312b/06, 312b/07, 312b/08, 312b/09, 312b/10, 312b/11, 312b/13, 312b/15, 312b/18, 312b/19, 312b/20, 313a/03, 313b/01, 313b/12, 313b/13, 313b/15, 314a/02, 314a/03, 314a/10, 314a/13, 315a/02,

315a/07, 315a/12, 315a/14, 315a/15, 315a/17, 315b/02, 315b/03, 315b/05, 315b/14, 316a/11, 316a/21, 316b/05, 316b/06, 316b/07, 316b/11, 316b/19, 317a/04, 317a/07, 317a/11, 317a/14, 317a/19, 317a/20, 317b/05, 317b/09, 317b/10, 317b/16, 318a/02, 318a/08, 318a/10, 318a/12, 318a/13, 318a/14, 318b/03, 318b/04, 318b/20, 319a/02, 319a/13, 319a/16, 319a/17, 319a/19, 319b/05, 319b/09, 319b/12, 319b/18, 319b/19, 319b/20, 320a/07, 320b/21, 321a/02, 321a/10, 321a/14, 321a/15, 321a/19, 321a/20, 321a/21, 321b/01, 321b/04, 321b/05, 321b/07, 321b/17, 321b/20, 322a/01, 322a/02, 322a/06, 322a/17, 322b/10, 322b/11, 322b/12, 322b/13, 322b/15, 322b/16, 322b/17, 322b/20, 322b/21, 323a/05, 323a/06, 323a/07, 323a/12, 323a/16, 323a/17, 323b/02, 323b/03, 323b/04, 323b/05, 323b/10, 323b/13, 323b/14, 323b/19, 324a/02, 324a/04, 324a/06, 324a/10, 324a/13, 324a/17, 324a/20, 324b/01, 324b/02, 324b/03, 324b/04, 324b/05, 324b/06, 324b/07, 324b/13, 324b/16, 324b/20, 324b/21, 325a/01, 325a/02, 325a/04, 325a/06, 325a/11, 325a/17, 325a/18, 325a/19, 325a/20, 325b/14, 325b/20, 326a/03, 326a/05, 326a/13, 326a/14, 326a/15, 326a/19
295a/21, 284b/07, 284b/15, 286a/04, 294a/03, 296b/18, 296b/19, 306a/20, 317a/12, 319b/19, 306a/16

kim soru zamiri
307a/02, 280a/17, 289a/09 281a/16, 283b/01, 287a/14, 288b/10, 303a/09, 309a/21 317a/12, 293b/11, 325b/20, 301a/03, 305a/07, 305a/08, 309a/18, 309a/19, 309a/20, 321b/04, 284a/13, 289a/16, 296a/12, 296a/13

kimi bazı
314b/02, 298b/09, 321b/04

kimse birisi
289a/03, 294b/11, 295b/07, 295b/19, 306b/19, 308b/10, 312b/13, 323a/21, 324a/15 292b/01, 305a/21, 315a/21, 320b/19, 302a/05, 284a/07 310a/21, 311b/19, 323a/18, 324b/04, 306b/19, 309a/16, 311a/18, 318a/11, 320b/21, 306b/17, 307a/08, 318b/19

kird-gāh (?)
285b/13

Kird-gār (Far) Allah
295b/07, 285b/10, 287a/04, 306a/06, 322a/21, 322b/08 294b/14,

kirpik göz kapağının kenarındaki kıllar veya bu kılardan her biri
322b/03, 301b/04

Kisrī (Ar)Eski İran hükümdarlarından Nuşirevan-ı Adil'in unvanı kendine sonraki gelenlerde bu şekilde anılmıştır.
326b/01

kişi kadın veya erkeğe verilen genel ad
291a/17, 295b/09, 310a/13, 310b/17, 311a/07, 311b/01, 312b/01, 312b/04, 317b/01 323a/11, 311a/06, 311a/14, 311a/15, 311b/06, 321a/11 303a/06

kişneş- atların kişnemesi

290b/04

kitāb (Ar) kitap
281a/10, 288a/19, 296a/21 300b/14, 288b/03, 288b/02, 300b/15, 306a/18, 316a/10, 316b/06, 316a/03, 288a/04 296b/16, 326a/15

ḳo- bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek
295b/08, 284b/04, 302b/01, 303a/15, 320a/06, 321b/12, 305b/15, 323a/20, 291b/15, 309a/02, 282b/21, 305b/20, 303b/01, 312b/06, 308a/20, 283b/21, 311a/19, 312b/10, 312a/21, 284a/17, 286a/20, 295a/14, 295b/12, 304b/06, 306b/15, 312a/08, 323b/18, 288a/19, 283b/21, 312b/11, 286b/17, 317a/02, 300a/12, 300a/16, 284b/13, 306a/12, 286b/09, 287a/03, 293a/14, 303a/21, 303b/11, 304a/18, 307a/10, 309a/03, 314a/11, 314b/21, 317a/01, 318a/19, 319a/06, 323a/07

ḳob- gürültülü ve tehlikeli olaylar, birdenbire başlamak veya ortaya çıkmak
321b/16

ḳoç erkek koyun
301a/10, 301a/15

ḳok- koku çıkarmak
301a/12

ḳol insan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm
307a/19, 285b/14, 302a/11, 321b/18, 322b/05

ḳol bir şeyin ayrıldığı bölümlerden her biri, dal
291b/16, 290b/13, 290b/14

ḳoltuġ koltuklanma, bir cismin kenarına dayanma
285a/17

ḳon- kısa bir sure için bir yere yerleşmek, bir yeri yurt edinmek
305a/19, 325a/13, 308b/06,

ḳondur- konma işini yaptırmak
286a/19

ḳonul- koyma veya konma işi yapılmak
297a/05

ḳop- birden güçlü bir biçimde başlamak
290b/05, 313b/02

ḳopar- kopmasına yol açmak
309a/18

ḳorḫu bk. **ḳorḳu**
312b/05

ḳorḳ- korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak
285b/05, 285b/18, 323a/18, 323a/19, 285b/04, 287a/02 322b/06, 306a/13, 291a/17, 301a/18, 323b/18, 315a/18,

ḳorḳu bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü
294b/20, 292a/15, 301b/20, 323b/04, 323b/16

ḳoş- üstüne düşmek, kovalamak
284b/21

ḳov- savmak, defetmek
305b/17, 323b/06, 314b/01

ḳoydur- birinin bir şeyi bir yere koymasını sağlamak
289a/20

ḳoyın bk. **ḳoyun**

301a/15

ḳoyul- koyma işine konu olmak
322b/11

ḳoyun geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan
279b/15, 322b/05, 300a/12

ḳoyuvir- bir yerden bırakmak, salmak
325a/05, 325b/08, 325b/06
325a/02

köhne (Far) eski, eskimiş
modası geçmiş
280a/09, 308b/09

kök bitkileri toprağa bağlayan, topraktaki besi maddelerini emmesine yarayan klorofilsiz bölüm
317a/21

kömür yer altında birtakım değişimlere uğrayarak oluşan, siyah renkli katı yakıt, kara elmas
312b/20

kös savaşlarda, deve ve at üzerinde taşınan ve işaret vermek için kullanılan büyük davul
290b/04

köşe birbirini kesen iki çizginin, iki düzlemin oluşturduğu açı, zaviye
284a/02, 283b/20, 293a/16, 283b/20, 319a/05

Ḳubādī metne göre İran sultanlarından biri
279b/17

ḳubbe (Ar) yarım küre veya kümbetimsi yapılan bina damı
284b/05, 284b/10, 301b/12, 307b/01, 308a/09, 309a/07, 309a/12, 309b/04, 323a/12, 324a/20

ḳubbe en yüksek yer, tepe
291b/14, 307b/15, 309a/08, 284b/07, 309a/08, 323a/08, 324a/20, 301b/17, 284b/06, 285a/03, 301a/01, 302b/08, 307b/01, 307b/02, 307b/09, 307b/12, 307b/13, 308a/11, 308b/04, 308b/06, 309a/02, 321b/12, 321b/13, 323a/09, 323b/14, 321b/14, 324a/20, 323a/14, 308a/19, 308a/19, 323a/09, 307b/14, 307b/10, 308b/04, 284b/01, 284b/04, 284b/09, 284b/12, 291b/08, 309a/12, 313a/17, 323b/13

ḳubbe-i felek alem kubbesi
290a/18

ḳucaġ açık kollarla göğüs arasındaki bölüm
312b/01

ḳucış- kucaklaşmak
302a/12, 302a/11

ḳudret (Ar) kuvvet, takat, güç
279b/01, 283a/01, 287b/13, 289b/08, 292b/20, 293a/01, 293a/18, 293a/21, 294a/18, 294a/21, 295a/01, 295a/11, 295b/06, 295b/12, 296b/17, 296b/19, 296b/21, 297b/01, 298a/15, 301a/07, 306b/07, 306b/12, 306b/13, 307a/09, 307a/18, 307b/14, 307b/17, 309a/03, 310b/11, 316b/17, 317b/06, 318a/08, 318b/14, 319a/06, 319a/12, 320a/11, 320a/20, 320b/07, 320b/15, 320b/20, 322a/08, 326a/02, 293a/14, 294a/11, 319b/10, 321a/09, 285b/10, 285b/19, 308b/07, 322a/04, 307a/04, 279b/04, 279b/05, 282a/11, 285b/02, 289a/01, 289b/04, 307a/21, 307b/04, 310b/09, 319b/07, 320a/15, 321a/10,

321a/18, 293a/17, 297b/19, 299a/07, 310b/10, 281a/08, 287a/09, 301a/08, 308a/14 282a/10, 282a/14, 285b/18, 301b/09, 303a/04, 319b/13, 306b/04, 279b/03, 295b/12 296a/17, 295a/02, 326a/03

ḳuds (Ar) kutsal, Allah'a mensup
280a/02, 287b/19, 296b/06, 305b/16, 305b/12

kūh (Far) dağ
304b/10, 312b/07, 323b/15, 323b/17, 324b/11

ḳul insan
290a/05, 310a/03, 291a/16, 296b/17, 305b/03, 310a/03, 316b/02, 321a/12, 290a/05, 302b/10, 302b/09, 319b/11, 305b/04, 305b/05, 296b/15, 305b/04, 296a/10, 307a/08, 313b/16, 317b/21, 283a/12 290a/04, 292b/07

ḳulaġuz kılavuz, yol gösteren, rehber
304b/12, 304b/17, 305a/01, 325b/04, 304b/16, 286b/12

ḳulaġuzlıḳ kılavuz olma durumu, rehberlik
286b/13, 304b/11

ḳulaḳ işitme organı, kulak
285b/06, 290b/05, 293a/03, 301a/03, 301b/03, 302a/06, 314a/05, 321b/17, 322a/14

ḳulān atgillerden olup Asya'da yaşayan at ile eşek arası yabani bir at türü
301b/03

ḳulb bkz ḳulp
285a/04

ḳulle (Ar) dağ tepesi, doruk
304b/14, 304b/10, 307a/20, 308a/18, 307a/16, 323b/17

ḳulp bir nesnenin tutulacak yeri
284b/06, 321b/13

ḳulḥaḳ (?)
290b/02

ḳum Silisli kütlelerin, kayaların, doğal etkenlerle parçalanarak ufalanmasından oluşan, deniz kıyısı, dere yatağı vb. yerlerde çok bulunan, ufak, sert tanecikler
287a/18

ḳur- yapmak, oluşturmak
323a/15

Ḳur'ān (Ar) Hz. Muhammed'e inen kutsal kitap
284a/07, 300b/01

ḳurb (Ar) yakın olma
326a/05, 315b/14

ḳurbān (Ar) Allah'ın rızasını kazanmaya vesile olan şey
305a/13, 315a/14

ḳurbet (Ar) yakınlık
324b/09

ḳurd bk. ḳurt
291a/08, 298b/09, 305a/08, 321b/19

ḳurd- diş kurcalamak
312b/16

ḳurı nem ve yaş olmayan
285a/20, 301b/17

ḳurı kara parçası, toprak alan
298a/19, 322a/06, 318b/15

ḳurretü'l-'ayn (Ar) göz nuru
279b/12

ḳursaġ yemek borusu üzerinde bulunan, yiyeceklerin toplandığı torba biçimindeki şişkin organ
300a/17

ḳurt köpekgillerden, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da yaşayan, postu gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan; börü
301a/15, 301a/17, 321b/17

ḳurṭaġ diş kurcalamak için kullanılan nesne
312b/20

ḳurtar- bir canlıyı bir felaketten, tehlikeden veya zor durumdan uzaklaştırmak
286b/19, 303a/21, 315a/16, 315a/17, 303a/20

ḳurtcuġaz yumuşak vücutlu, uzun gövdeli, omurgasız, bacaksız, ayaksız veya çok ilkel ayaklı küçük hayvan, kurtçuk
317a/21

ḳurtıl- tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak
294a/05, 311b/05, 325a/16, 322a/03

ḳuş yumurtlayan omurgalılardan, akciğerli, sıcakkanlı, vücudu tüylerle örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı
285b/14, 285b/16, 298a/18, 297b/05, 298a/09, 298a/10, 310b/05, 298a/09, 298a/12, 316a/17, 291a/16, 320b/01, 301a/04

ḳuşat- çevresini sarmak, çevrelemek, ablukaya almak
314b/08

ḳutazlu boynuzlu
301b/01

ḳuṭb (Ar) dünya yuvarlağının ekvatordan en uzak olan ve yer ekseninin geçtiği varsayılan iki noktasından her biri
295b/21, 310b/21, 311a/11, 311a/12, 311a/13, 311a/15, 311a/19, 311b/05, 310b/19, 310b/21, 310b/14, 311b/13, 311b/15, 312a/04, 312a/08, 312a/05

ḳuṭb-ı cenūbī güney kutbu
310b/20, 310b/16, 312a/19, 310b/18, 310b/19,

ḳuṭbı'l-arż (Ar) kutup
312a/12

ḳuṭb-ı şimāl kuzey kutbu
311a/17, 311a/21, 311b/04, 312a/11, 312b/01, 310b/16, 310b/18, 310b/19, 310b/20, 311a/13, 311a/15, 311a/19, 311b/05, 311a/21,

ḳutlu uğurlu, hayırlı
287a/11

ḳutlula- tebrik etmek
281a/18, 283a/19

ḳuvā (Ar) kuvvetler, güçler, takatlar
325b/16, 305b/10, 305b/14, 315b/09, 315b/10, 325b/16, 287b/16, 296a/08, 305b/15, 325b/17, 305b/11

ḳuvrıl- dönmek, sapmak
284b/20

ḳuvvet (Ar) güç, kudret
302b/13, 312a/15, 320a/15, 320b/15, 294b/21, 294a/04, 314a/15, 284a/18, 302b/03 319a/01, 280a/18, 293a/11, 320b/04, 304b/20

ḳuvvetlü güçlü

313b/16

ḳuyruḳ hayvanların çoğunda, gövdenin sonunda bulunan, omurganın uzantısı olan uzun ve esnek organ
301a/16, 285a/18, 301a/11, 301a/17, 301b/01, 301b/05, 322a/16, 322a/16, 322b/06, 301b/01

küçücüklüg çok küçük olma durumu
317b/01

küçük ufak, minik
287b/08, 312b/08

Küderz metne göre bir pehlivanın adı
304b/13, 324b/17, 324b/18, 325a/05, 325a/13, 325a/15, 325a/16, 325b/08, 325b/04

küfr (Ar) Allah'a ve dine ait şeylere inanmama, Cenab-ı Hakk'a ortak koşma
311a/03

küfrān (Ar) iyilik bilmeme, gördüğü insaniyeti unutma
308a/04

küḥl (Ar) sürme
293a/14

kül yanan nesnelerden arta kalan toz madde
282b/18, 282b/20, 283a/04, 306b/13, 282b/18, 282b/20, 283a/07, 283a/05, 316a/04

küll (Ar) hep, bütün
279b/02, 284b/16,286b/18, 300b/01, 301b/09, 303b/14, 307a/02, 308a/03, 309a/16, 319a/05, 319b/05

küllī (Ar) umumi, bütün
281a/06, 282a/20, 283b/15, 295a/11, 295b/05, 295b/20, 299b/20, 301a/13

külḫan (Ar) hamamlarda suyu ısıtmak için ateş yakılan yer, hamam ocağı
285a/20, 285b/08

kün (Ar) ol, olsun
289a/02, 308a/03, 326a/13, 326a/14

künder Yeniçeri ağalarının kullandıkları kargı ve mızraklar
291a/18

kün fe-kān (Ar) olan oldu
279b/03

künh (Ar) bir şeyin aslı, hakikati
287a/05

kürr-āne (Far) körcesine
313a/13

kürre-i nār (Ar) ateş küre
298a/01, 298a/17, 298a/18, 318b/04

kürre-i nesīm (Ar) hava küre
297b/16

kürsī (Ar) oturulacak yüksekçe yer, taht
297a/06, 297a/03, 297a/04 295a/19, 280b/19, 282b/13, 287b/06, 289a/15, 293b/19, 303a/15, 307b/11, 281b/07 280a/15

L

lā-büdd (Ar) lazım, gerekli,gerek
285b/20, 295a/10, 316b/02

lāciverd (Ar) lacivert
309a/18

lā-fetān (Ar) hilesiz, fitnesiz
279b/10

lafẓ (Ar) söz
295b/03

laġım (Ar) yer altında üstü örtülü hendek, sıçan yolu kazurat yolu
325a/19, 325a/21, 325b/01

laʿīn (Ar) Allah'ın rahmetinden mahrum olan şeyta, küfür
279b/12, 286b/10, 286b/14, 286b/21, 287a/02, 305a/05, 286a/18, 323b/02

laḳab (Ar) lağap, bir kimseye, asıl adından başka takılan ad
317b/16

lākin (Ar) ama, fakat, ancak
300b/06, 323b/11

lāle (Far) Zambakgillerden, yaprakları uzun ve sivri, çiçekleri kadeh biçiminde, türlü renkte bir süs bitkisi
284a/13, 290a/19, 302a/01

laʿl (Ar) kırmızı, al 2 Dudak
280a/08, 288a/16, 280a/01, 296b/10

lā-mekān (Ar) mekansız
279b/04

lā-naẓīr (Ar) benzersiz, eşsiz
279b/04

laʿnet (Ar) kötü, uğursuz
323a/17

lā-şerīk (Ar) ortağı omayan
279b/04

laṭīf (Ar) Allah'ın adlarından biridir
2 Güzel, hoş
294b/11, 301b/16, 312a/16

Lāvī Metinde geçen bir topluluğun lideri
313a/05, 315a/05, 315a/19

lāyıḳ (Ar) yakışan, yaraşır, yakışık
304a/05, 308b/10, 308b/13, 322b/17, 292b/14, 326a/14

lā-yezāl (Ar) zeval bulmaz, ebedi
306b/16

leb (Far) dudak
280a/07, 288a/14, 296b/10, 316a/03

ledūn (Ar) Allah'ın sırlarına ait manevi bilgi, gayb ilmi
307b/07, 318b/14

Lem yezel (Ar) kalıcılık, zeval bulmazlık
283a/01, 288a/08

lem-yelid (Ar) doğmaktan münezzeh olan Allah
295a/02

lenger (Far) gemiyi yerinde mıhlamak için denize atılan zincir ve bu zincirin ucundaki çapa
284b/09

leş (Ar) kokmuş hayvan ölüsü
291a/15, 313b/18, 313b/06

leşker (Far) asker, yiğit
290a/09, 290b/01, 292a/13, 303a/02, 305a/10, 313a/03, 313a/11, 313a/13, 313b/04, 322b/07, 325a/08, 292b/15 290a/19, 290b/11, 291a/08, 291a/13, 292a/10, 292a/14, 305a/16, 313a/05, 313a/07, 313a/08, 313b/08, 313b/16, 313b/19, 315a/15, 321b/16, 322b/13, 323a/07, 323a/13, 325a/1, 290b/11, 291a/10, 291a/11, 292a/11, 322b/15, 324a/18, 291b/21, 291a/07, 291a/19, 313a/07, 313a/09, 314a/11, 315a/15, 323b/07 290b/13, 291a/07, 314a/16

314a/18, 292b/12, 292b/06
292b/10

leṭāfet (Ar) latiflik, hoşluk, nezaket
310b/05, 312a/13, 312a/14

levḥ (Ar) yassı, düz, üzerine resi, yazı gibi şeyler yazılabilen nesne
279b/03, 289b/03, 295a/16, 300a/03, 300a/11, 300a/12, 307b/02, 307b/03, 316b/17, 317a/17, 317b/05, 318a/07, 318a/10,

levḥ-i maḥfūẓ (Ar) Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha
287a/21, 295a/19, 318a/17

levlāk (Ar) bir kudsi hadisten alınmış olup Hz. Muhammed'e hitaptır
279b/08, 296a/02, 324b/13

levn (Ar) renk, boya
312a/16

leyl (Ar) gece
282a/13, 287a/05, 293b/16, 300a/09, 301a/08, 306a/03, 08a/05

libās (Ar) esvap
315b/03

līki bk. **līkin**
280a/04, 281a/06, 289b/06, 295b/07, 296b/14, 303b/19, 303b/21, 306a/03, 309a/08, 309a/13, 313a/21, 315b/18, 321a/01, 323a/03

līkim bk. **līkin**
315a/07

līkin (Far) ama, fakat, lakin
294b/05

lisān (Ar) dil, konuşulan dil
281a/11

loḳma (Ar) Ağza bir defada alınıp götürülen yiyecek parçası; sokum
282b/14, 323a/07

Loḳmān Ḥakīm Kuran'da ve pek çok hadiste bahsi geçen hikmet sahibi kişi
280a/12, 316a/10, 309b/19, 310a/07, 310a/08, 310a/09, 310b/12, 310b/13, 311a/08, 311b/12, 311b/14, 312a/05, 313a/02, 288b/01, 296b/15, 300b/05, 306a/18, 309b/19, 309b/21, 310b/14, 311a/09, 311b/13

Loḳmān bk. **Loḳmān Ḥakīm**
310b/15, 312a/03, 312a/04, 323b/12

Luṭ bk. **Luṭ Peyġamber.**
318b/05

Luṭ Peyġamber Hz. İbrahim'in yeğeni olan peygamber
282b/10, 318b/03, 318b/04

luṭf (Ar) hoşluk, güzellik, iyilik
287b/13, 294a/20, 294b/04, 294b/11, 297a/21, 304a/14, 316a/03, 324b/19, 326b/03

luṭf it- iyilikte bulunmak
280a/11, 281a/20, 288b/12, 306a/06, 317b/19, 326b/05

luṭf ḳıl- iyilikte bulunmak, iyilik etmek
283a/11, 304a/04

luṭfī (Ar) lütfa ait, lütufla ilgili
321a/01

lüġat (Ar) kelimeler, sözler
280b/13, 288b/20

lü'lü' (Ar) inci
326a/19

M

mā' (Ar) su
279b/02, 308a/06, 289a/02

maʿdenī (Ar) madenle ilgili, madenden yapılmış
298a/05

maʿādin (Ar) madenler
281b/19

maʿal ḳıṣṣa (Ar) hikaye ile
290a/14, 290a/18, 291a/13, 284b/18, 292a/09, 314b/03, 315a/06

maġara Bir yamaca veya kaya içine doğru uzanan, barınak olarak kullanılabilen yer kovuğu; in
314a/01, 325b/06, 325b/07 325a/21, 325b/09

maġlūb (Ar) yenilmiş, yenilen
292b/15, 292b/16, 305b/16, 305b/17, 315b/14, 315b/12, 325a/16

maġrib (Ar) batı, garp
290a/21, 281b/08, 287b/08, 316b/17, 321b/08, 303b/06

maġrur (Ar) gururlu
308a/17, 316a/05

maġz (Far) beyin, dimağ
323b/11

māh (Far) Ay, senenin on ikide bir kısmı
282a/17, 289a/04, 287a/01, 313a/21, 325b/11, 309b/10, 310b/10, 322a/10

maḥbūb (Ar) sevgili, sevilen
296a/02, 326a/20, 306a/01, 316a/07, 303b/15, 319a/19, 302a/14

maḥdūd (Ar) sınırlanmış, çevrilmiş
326a/13

maḥkūm (Ar) bir şeyi yapmaya mecbur, hükümlü
316a/13, 316a/14, 316a/17, 316a/18

maḫlūḳ (Ar) Allah tarafından yaratılmış olan.
284b/10, 285b/06, 298a/21, 301a/13, 307a/04, 316a/16, 317a/07, 317a/19, 317b/05, 317b/15, 301a/05, 307a/01, 308b/18, 285a/12, 298a/21, 298a/21, 298b/01, 308a/08 322b/06, 311b/20, 317a/09 318b/09, 282b/18, 308b/17, 317a/14

maḫlūḳāt (Ar) yaratılmış şeyler, canlılar
297a/18, 298a/19, 298a/20, 298b/02, 317a/19, 317a/20, 317b/10, 317b/14, 317b/15, 319b/19, 320a/01, 298a/14, 299b/20, 319b/20,319b/20, 308b/21, 317b/19, 319b/10, 306b/17, 306b/11, 297b/12, 297b/07, 297b/11, 312b/03, 316b/06, 316b/09, 317a/06, 317b/05, 318a/07, 319a/02, 319a/03, 319a/05, 321a/04

Maḥmūd (Ar) Övülmüş, methedilmiş, Hz. Muhammed'in (sav) isimlerinden biri
294b/15, 324b/13, 315b/21 280a/02

maḫrem (Ar) Başkalarından saklanan, başkaları tarafından görülmesi, bilinmesi, duyulması istenmeyen, gizli
296b/08, 305b/10, 315b/11

maḥṣā bk. **maḥżā**

311a/03

maḥşer (Ar) Ahiret hayatında bütün insanların topalanacakları yer
283a/13, 281b/19, 308b/21

maḥv ol- yok olmak
318a/10

maḥż (Ar) katıksız, sade
293b/07

maḥżā (Ar) halis, tam
311a/02

mā-ḫażar (Ar) daha önceden hazır olan
288a/20, 301b/09, 302a/15, 305a/01,320b/20, 324a/17

māʾ-i cārī (Ar) akar su
280b/15

maḳāl (Ar) söz
296a/05

maḳām (Ar) mertebe, yer
282b/09, 288a/09, 289a/19, 294b/16, 294b/20, 315b/19, 322b/21, 324b/13, 325b/20, 280b/03, 294b/21, 301b/16, 280b/19, 316b/11, 281a/16, 281a/17, 282b/01, 282b/09, 287a/14, 288b/10, 289a/09, 294b/17, 310a/09, 310a/12, 310b/14, 317b/12, 326a/05, 282b/01, 294b/17, 294b/19, 294b/20, 312a/13, 290a/01, 310a/12, 310a/13, 317b/07, 324a/12, 294b/20, 282b/10, 293a/01, 323b/19, 293a/02, 295b/18

maḳāmlu makamı olan
295b/18

maḳbūl (Ar) kabul olunmuş, alınmış, alınan
283b/15, 316b/02

maḳhūd (Ar) ezilmiş, ölmüş
283a/09

maḳhūr (Ar) kahrolmuş, mağlubolmuş
292b/07, 294a/17

maḳṣūd (Ar) istek, amaç
319b/06, 302a/02, 302a/10 315b/18, 288a/05, 297b/12, 297b/19, 298a/01, 298a/06, 298a/10, 298a/11, 298b/07, 298b/13, 299a/07, 304b/02, 297b/21

maʿḳūl (Ar) akıllıca, akla uygun
297a/10

māl (Ar) bir kimsenin tasarrufu altında bulunan değerli ve gerekli şey
286b/18, 288a/18, 303b/04

mālik (Ar) sahip, bir şeye sahip, bir şeyi olan
308b/12, 301a/05, 279b/16, 319a/09

maʿlūm (Ar) bilinen , belli
302b/06, 310b/17, 310b/18

maʿānī (Ar) manalar
296a/05, 306a/13,12b/02, 312b/03, 315b/07

maʿnī (Ar) anlam, mana
293b/17, 298b/04, 317a/18

mānend (Far) benzer, eş
325b/09

manṣūr (Ar) Allah'ın yardımıyla galib, üstün gelmiş
292b/07, 294a/17, 315a/08 314a/16

manẓar (Ar) nazar edilen, bakılan, görünen yer
288a/11, 312a/19

mār (Far) yılan
303a/10, 306b/21, 312b/17, 314a/12, 317b/10, 319a/14, 306a/05

mārān (Far) yılanlar
312b/10

maraż (Ar) hastalık
296a/06

maʿrifet (Ar) herkesin yapamadığı ustalık, ustalıkla yapılmış olan şey
296a/01, 294b/02, 294b/06, 297a/11, 297a/10, 315b/07, 326a/04

mā-sivāh (Ar) Bir şeyin dışında kalan ve ondan başka olan her şey
293b/09

maşrıḳ (Ar) güneşin doğduğu taraf, doğu
281b/08, 287b/08, 310b/17 316b/16

maʿşūḳ (Ar) sevilen sevilmiş
293b/21, 302a/10, 302a/13

māt (Far) karşılıklı konuşma ve tartışmalarda muhatabı cevap veremez hale getirip yenik duruma düşürmek, yenilmek
287b/15

mat (Fr) parlak olmayan, donuk
282a/17

mātem (Ar) hüzün, keder, yas
324a/01, 303a/08

maṭlūb (Ar) talep edilen, istenilen aranılan şey
305b/18, 315b/14, 302a/14

māye (Far) asıl, esas, maya
297a/09

maymunlayın maymun gibi
285a/18

maẓmūm (Ar) nükteli ve sanatlı söz
303b/12

māẓī (Ar) gezmiş zaman
287b/15

maʿyūb (Ar) ayıplanmış, ayıplanan
316a/07

maʿẕūr (Ar) özürlü, özürü olan
282b/03

meʿāf (Ar) affolunmuş, bağışlanmış
283b/15

me-bādā (Far) sakın, olmaya ki
286b/04

mecāl (Ar) güç, kuvvet
286b/20, 324a/05, 301b/12

meclis (Ar) metnin her bir bölümü
305b/21, 306a/19, 315b/17 280a/13, 326a/06, 326a/16 280a/05, 288a/11, 296b/08, 306a/08, 316a/01, 288a/03, 296a/16, 326a/16

mecmūʿ (Ar) toplanmış bir araya getirilmiş şey, tüm
293b/18, 308b/21

mecnūn (Ar) Çıldırmış deli divane
303a/13

medḥ (Ar) Övme, övgü
288a/10, 326b/01

medḥ id- övmek
280a/02,

medḥ ḳıl- övmek
294a/20, 319b/05

Medīne Hicaz'da Hz. Muhammed'in kabrinin bulunduğu şehir

316b/12, 319b/01

meger (Far) meğer, oysaki, halbuki
302b/17, 304b/03, 315b/02, 323b/05, 323b/14

Mehdî (Ar) İslam'da ahir zamanda geleceğine inanılan kurtarıcı
319b/04

meh bk. māh
279b/11, 314b/21, 319b/02, 326b/04

mehcūr (Ar) terk olunmuş, bırakılmış, ayrılmış
322a/02

mehin (Ar) zaif, hor
312b/04

Mehrām bin Seḳlān Rūmî metne göre beyler beyidir
290a/11

Mihrān bin Sekulān Rūmî bk. Mehrām bin Seḳlān Rūmî
314b/11

mekān (Ar) yer, mahal
310b/06, 294b/18, 294b/19, 323a/14, 301b/13

mekānsuz mekansız, yeri olmayan
310b/04

meges (Far) sinek
298b/20, 297b/09, 299a/01, 316a/12

mekkār (Ar) hileci, düzenbaz
286b/13, 321b/05

mekr (Ar) hile, düzen
286b/19, 286b/21, 300a/02

mekremet (Ar) kerem, izzet, onur
294b/02

melā (Ar) ova, sahra
317b/09, 317b/11, 317b/14, 318a/08

melāʾyik, melāʾyike (Ar) melekler
287a/05, 289a/01, 284a/01, 287b/13, 293b/05, 310a/09, 310a/10, 310a/21, 310b/03, 310b/16, 311b/17, 308b/11, 307a/13, 312a/13, 313a/02

melek (Ar) Gözle görülüp elle tutulmayan, yiyip içmeyen, cinsiyet farkı bulunmayan, sadece Allah'a itaat etmek ve daima hayra vasıta olmak üzere yaratılmış olan sayısız nurani varlıklar
280b/02, 283a/16, 287b/04, 308a/08, 316b/08, 317a/02, 320a/03,280a/20, 280b/03, 281b/09, 282a/15, 309b/14, 282b/02, 280b/01, 288b/09, 288b/19, 289a/09, 320a/03, 320a/11, 282b/01, 280a/07, 280b/04, 280b/12, 281a/07, 281a/14, 281b/12, 281b/13, 281b/15, 281b/16, 281b/21, 282a/01, 282b/06, 283b/16, 287a/16, 287b/18, 288a/11, 288b/05, 288b/13, 289a/11, 289b/01, 289b/10, 290a/01, 297b/17, 298a/03, 298a/08, 298a/11, 298a/16, 298b/02, 298b/08, 298b/12, 298b/16, 299a/01, 299a/08, 299a/12, 299a/13, 299a/20, 306b/04, 307a/14, 307b/06, 307b/10, 307b/11, 308a/01, 308b/17, 309a/08, 309b/05, 309b/18, 310b/11, 316b/08, 316b/10, 316b/15, 317a/12, 317a/15, 317b/17, 320a/02, 320a/07, 320a/20, 282a/03, 282b/05, 284a/03, 288b/05, 288b/10, 289a/05, 289b/02, 289b/18, 296a/08, 297b/02, 297b/11, 297b/13, 298b/19, 299a/09, 299a/10, 299a/13, 306b/02, 306b/05, 307b/04, 307b/09, 308a/12, 308a/14, 308b/14,

316b/14, 317a/03, 317a/11, 319b/06, 319b/18, 320a/03, 320a/09, 320a/11, 320a/12, 320a/20, 320b/03, 320b/06, 320b/08, 320b/10, 320b/14, 280a/18, 280b/10, 316a/03, 321a/13, 297b/20, 297b/21, 298b/16, 281a/19, 281b/04, 281b/17, 281b/20, 287a/09, 297b/02, 297b/03, 297b/04, 297b/05, 297b/06, 297b/07, 297b/08, 297b/09, 297b/10, 297b/14, 320a/18, 320b/13, 320b/15, 280b/07, 287b/14, 292b/04, 283b/14, 283b/15, 292b/20, 299a/13, 320b/13, 287a/15, 306b/09, 316b/18

melek-i muḳarreb (Ar) Allah'a yakın olan melek
280a/18, 281a/09, 289b/02, 317b/13

melekūt (Ar) meleklerin ve ruhların alemi
281b/02, 282a/13, 282a/15, 283a/20, 284a/03, 287a/09, 287a/12, 288b/01, 289b/14, 295b/17, 300b/20, 317b/15, 318a/14, 318a/16, 318a/17, 319b/09, 320a/05, 287a/06, 290a/02, 293a/02, 317b/13, 320a/15, 282b/04, 317a/19, 321a/18, 289b/17

melekü'l-mevt (Ar) ölüm meleği
287a/07, 289a/16, 289a/18, 289a/21, 310a/14, 312a/18, 318a/12, 319b/08

melik **bkz melek**
282a/19, 287b/06, 287b/16

Melik Allah'ın isimlerinden biri
326b/01

melik (Ar) hakan, hükümdar
291b/15, 301b/11 302a/05, 302b/21, 314b/15

mel'ūn (Ar) lanetlenmiş, kovulumuş
286a/05, 287a/03, 321b/05

memāt (Ar) ölüm
295a/18, 303b/08, 315a/10

memleket (Ar) Bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, şehir; yurt
297a/07, 297a/17, 318b/19, 319a/15, 321b/09, 293b/16, 297b/15, 298b/04, 310a/02, 324a/18, 318b/06

me'mūr (Ar) emir almış olan kimse, görevli
281a/17, 316a/18, 321a/15 298a/08, 307a/01

men "ben" 1 teklik şahıs eki
279b/15, 280a/10, 282b/07, 286b/17, 288a/04, 288a/12, 293b/03, 295a/10, 297a/10, 303b/18, 303b/20, 304a/01, 308b/07, 309b/01, 311b/16, 317a/07, 319b/05, 321a/12, 304a/07, 315b/17

men' (Ar) yasaklama, yasak etme
286a/15, 286a/16, 292a/02, 314a/04

menāre (Ar) câmilerde, müezzinlerin çıkıp ezân okuduğu yüksek yer, minare
319a/06

menḳūş (Ar) nakış olunmuş, işlenmiş
297b/01, 297b/16, 298a/15, 298b/18

menī (Ar) er suyu, sperm
307a/04

menn (Ar) iyilik etme bağışlama
296a/14

mensūb (Ar) Bir şeye veya kimseye nisbeti o

olan, alâkası bulunan. Bir şeyle ilgili olan
298a/05

menẕūr (Ar) manzum olmayan, kafiyesiz
söz
326a/19

menşi' (Ar) Bir şeyin ortaya çıktığı, meydana geldiği, neşettiği yer
295a/11

menü bk. menī
308a/06

menzil (Ar) inilen yer, konulacak yer
bir günde gidilebilen yol
288a/15, 317b/07, 319b/01

menzilet (Ar) rütbe, derece
294a/12, 305b/12, 305b/13, 306a/12

merātib (Ar) rütbeler, dereceler
293b/18

merdān (Far) mertler, yiğitler
279b/10, 284a/08

merd (Far) adam, kişi, insan, erkek, sözünün eri
309b/01

merd-i ḫüẕā ermiş kimse
305b/18

merdüm (Far) insan adam, gözbebeği
288a/14, 316a/07

merġūb (Ar) rağbet edilmiş, beğenilmiş
326a/20

merḥabā (Ar) İyi günler, günaydın anlamında selamlaşma sözü
281a/13, 281a/19, 283a/20 287a/12, 288b/12, 307b/05, 307b/06, 317a/03

merḳad (Ar) mezar, kabir
293a/20, 316b/12

merkeb (Ar) eşek, binek hayvanı
319a/12, 306a/11

merrīḫ (Ar) Dünyadan sonra güneşe en yakın gezegen, Mars
300a/01, 300a/14, 313b/01, 313b/20

mertebe (Ar) derece, basamak
306b/17, 310b/01, 310b/02, 318a/19, 318b/02, 318b/03, 318b/05, 318b/07, 318b/09, 318b/13, 318b/15, 318b/17 282a/09, 310b/01, 307a/07, 318a/21

mertebe'i bkz mertebe
306b/16, 307a/08

Mervān Hz. Osman zamanında yaşamış Abdul Hakim'in oğludur
279b/12

mesaḫḫar (Ar) teshir edilmiş
318b/05

mescid (Ar) secde edilen yer namazgâh, cami yerine kullanılan namaz yeri
283b/12

meşelā (Ar) misal olarak, söz gelişi, şunun gibi, örnek tarzında
297b/14, 298b/03

mesken (Ar) oturulan, ikamet edilen yer
283a/13, 296b/06, 298b/03, 294a/20, 308a/05

meskenet (Ar) fakirlik, miskinlik
294b/03

mesrūr (Ar) memnun olmuş, sevinmiş
315b/12

mesteʿān (Ar) Allah'ın sıfatlarından
317a/10

mest (Far) kendinden geçmiş kimse, sarhoş
279b/05

mestūr bk. meṣṭūr
297a/06

meṣṭūr (Ar) yazılmış, çizilmiş
298a/07, 298a/07298b/07, 298b/21, 299a/07, 306b/03

meşāhade (Ar) bir şeyi gözle görme
318b/12

meşev (Ar) yürüyerek, yürüyüş
323a/06

meşġūl(Ar) bir şeyle uğraşan
282a/21, 293a/02, 294a/07, 300b/04, 307a/06, 323b/12

mevc (Ar) dalga
284b/03,290b/01, 290b/06, 290b/09, 291a/02, 291a/06, 291a/08, 292a/14, 292a/15

mevcūd (Ar) var olan, bulunan hazır olan
293b/21

mevcūdāt (Ar) yaratılan şeylerin tamamı
317a/13, 317b/13, 318a/14, 318a/15, 319a/03, 320a/10

mevkeb (Ar) atlı veya yaya olarak yürüyen alay, kafile
319a/12

mevte (Ar) ölüm, ahirete göç, dünyadan gitmek
287a/07, 292b/12, 295a/16, 306a/01, 309b/02, 312a/18, 314b/12, 315b/17, 319b/09, 309b/02, 316a/07, 303a/09, 303a/09, 310a/14

meydān (Ar) üzerinde bina ve şeyler bulunmayan, düz, açık, ve geniş yer, savaş alanı
280a/15, 284b/01, 291b/16, 291b/20, 291b/21

meyyit (Ar) vefât etmiş, ölü
289a/17

meẕheb (Ar) gidilen, tutulan yol
311b/17, 310b/18

me'va (Ar) yurt, mesken, makam
296b/03

Mışır (Ar) Afrika ile Asya kıtalarının kesişiminde yer alan bir ülkedir
279b/15, 318b/13

midḥat (Ar) övme
308b/10

miḥnet (Ar) sıkıntı, zorluk, eziyet
283a/11, 303a/06, 304a/13, 305a/20, 309b/01

mihr (Ar) güneş
281a/11, 304a/17, 304a/13, 310b/10, 325b/11

mihr bhz. mühr
309a/06

Mihrān bin Seḳulān bk. Mehrām bin Seḳulān
314b/11

mihrübān (Far) şefkatli, muhabbetli, güler yüzlü
304a/12

Mīkāʾīl (Ar) dört büyük melekten kulların rızıklarını taksim etmekle görevli olanı
284a/10, 316b/10, 316b/21, 317a/03, 317a/05, 317a/12, 317a/15, 317a/16, 317a/17,

317b/14, 317b/18, 317b/20, 319a/17, 319b/17, 317a/16, 316b/20, 317a/15, 317b/18, 316b/08, 281b/06, 281b/06, 281b/10, 282a/02, 282a/03, 319b/18, 320b/19, 321a/02, 321a/03, 321a/06, 321a/17

miḳdār (Ar) bir şeyin ölçüsü
282b/21, 289b/16, 305b/02, 307b/13, 307b/18, 308b/05, 312a/01, 320a/02, 320a/10, 326a/04, 318a/01, 318a/13, 319b/06,

mīl (Ar) göze sürme çekmeye mahsus bir alet, uzunluğu ülkeden ülkeye değişen bir uzaklık ölçüsü birimi
293a/14, 311a/16, 313a/04, 319a/06, 313b/11

miliḥ (Ar) güzel
280a/14

milk (Ar) mülk, sahip olunan şeyler
287a/05, 305b/13, 296b/06, 305b/12, 309b/07, 325b/14, 309a/14, 295b/07, 296a/04, 296a/11, 297a/07, 309a/13, 310a/05, 319a/01, 297a/13, 300a/03, 315b/13, 298b/14, 312b/15, 308a/02, 308a/17, 308b/09, 308b/15, 308b/16, 309a/01, 309b/15, 295b/06, 295b/07, 326b/02

milket (Ar) mülk
296a/03, 297a/14, 310a/04, 310b/11

millet (Ar) genellikle aynı topraklar üzerinde yaşayan, aynı soydan gelen ve aralarına dil, din, tarih, sanat, töre, dünya görüşü ve ülkü birliği bulunan insanlar topluluğu, ulus
307a/01, 319a/02

mim Osmanlı alfabesinin yirmi yedinci harfi, mecaz olarak sevgilinin ağzı
279b/06, 316a/03

min (Ar) -den beri
283a/10, 306b/06, 307b/08,

mināre bk. menāre
310a/15, 310a/15

mināreleyin minare gibi
313b/11

minḳārlu yırtıcı kuş gagalı
285b/08, 285b/14

minnet (Ar) bir iyiliğe, bir iyilik yapana karşı kendini borçlu görme
280a/08, 281a/12, 288a/03, 294a/11, 305b/21

mīr (Far) amir, baş
315b/09

mirāt (Ar) ayna
293b/06

miṣāl bk. meṣelā
288b/06, 289a/02, 291a/03, 291b/04, 296a/11, 303a/07, 303a/08, 323b/05, 325b/15, 301b/01, 283a/17, 285a/06, 301a/16, 315b/08, 323b/15 315b/11

misk (Ar) erkek ceylanın karın derisi altında bulunan kese şeklindeki bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde
300a/05, 301a/11, 302a/18

miṣḳāl (Ar) bir çeşit ağırlık ölçü birimi
302b/02

miṣl (Ar) benzer, kat
281a/11, 287b/17, 292a/15, 305b/15, 315b/08, 324a/08

miʿrāc (Ar) peygamberimizin (sav) Allah'ın huzuruna yükselişi ve bütün kâinat âlemlerini gezdiği yolculuk
319b/01

mīzān (Ar) mahşer günü, kıyamet günü
300a/08, 300a/14, 316b/16, 316b/16, 319b/10, 317b/04, 320a/11, 320b/07, 320a/20

muʿallāḳ (Ar) asılı, havada
289b/04, 317a/05

muʿārıż (Ar) birine veya bir fikre muhali
321b/09

muʿaṭṭar (Ar) ıtırlı, güzel kokulu
288a/13

Muʿāyıl bk. Mūyāyıl
283b/16

muʿaẓẓam (A) çok büyük, çok iri
296b/05, 326a/17

muʿazzeb (Ar) azab içinde bulunan, eziyet çeken
283a/01, 283a/09, 283a/10

muʿazzim (Ar) tazimde bulunan, yücelten
312a/06, 312a/08

mubaṣṣır (Ar) gözetici, bekleyici
279b/01

mūcibince gereğince
311a/10, 315a/04

muʿciz (Ar) benzerini yapmak veya taklit etmek isteyen herkesi acze düşüren
279b/08, 319a/21

muʿcizāt (Ar) mucizeler
293a/11, 318b/20, 319a/13, 319a/15, 319a/19, 319a/02, 319a/04, 319a/09, 319a/12, 319a/20

muḥabbet (Ar) sevgi
294b/02, 294b/14, 296a/10

muḥāl (Ar) hayalî, farz edilen
307a/15, 308a/17

muḫālefet (Ar) aykırılık, uymama
293b/10

Muḥammed (Ar) son peygamber Hz. Muhammed
279b/12, 280a/11, 280a/14, 283a/11, 292b/05, 293b/01, 293b/03, 294a/13, 294a/16, 294b/15, 294b/16, 294b/17, 295a/09, 296a/15, 296b/14, 281a/18, 307a/11, 308a/14, 308a/14, 296b/17, 296b/18, 297a/02, 316b/12

Muḥammed-i Muṣṭafā bk. Muḥammed
284a/05, 294a/08, 296b/07 308b/20, 293a/09, 316a/19

muḥayyā (Ar) yüz, vech
325a/09

muḫbir (Ar) şişe, deney şişesi
303a/15

muḥibb (Ar) seven, sevgi besleyen
280a/15, 300a/07

muḥīṭ (Ar) etrafını çeviren, kuşatan
280a/01, 284b/11, 291a/08, 298a/17, 318a/03, 321b/08, 322b/11, 322b/12, 322b/14, 323a/04, 323a/07, 297b/18, 322b/11, 323a/07, 323b/05, 323a/13, 323b/15, 322b/14, 323a/06, 323b/04, 324a/07, 324a/08

muḥkem (Ar) dayanıklı sağlam
284b/16, 285a/03, 297a/08, 298a/04, 301a/07, 326a/04

muḥtāc (Ar) ihtiyacı olan

294a/16

muḫtār (Ar)seçilmiş seçkin
280a/13, 294b/14

muḫtelif (Ar)farklı, çeşitli
281a/06

muḫterem (A) saygıya layık olan, saygı değer
299b/20

muʿīn (Ar) yardımcı, muavin
294a/06, 294a/16

muḳābele (Ar) karşılık, karşılamak
317b/21

muḳābil (Ar) karşılığında, karşılık
302a/03, 314a/04, 321b/09

muḳaddem (Ar) önce, önceki
308b/19

muḳadder (Ar) (kaderde) takdîr olunan

326a/16

muḳtedā (Ar)kendisine uyulan. önde giden
295b/21

muḳteżā (Ar)iktiza etmiş, lazım gelmiş
293b/05

muḳīm (Ar)ikamet eden, oturan
297a/11, 317b/11

mūm (Far)bal mumu, erimiş iç yağı, parafin, stearik asit gibi maddelerden daha çok çubuk şeklinde dondurularak yapılan ve ışığından faydalanmak için ortasına yerleştirilmiş bir fitili üst kısmından yakmak suretiyle kullanılan basit bir aydınlatma aracı
314b/16, 318b/18, 324b/11

mūr (Ar) karınca
306b/21, 309b/09, 312b/17, 317b/10, 319a/13, 321a/15, 280a/10, 309b/09

murād (Ar) erişilmek istenen
298a/02, 298a/03, 305b/19, 310b/21

murġ (Far) kuş
305b/09

murtaża (Ar) beğenilmiş, seçilmiş
279b/10, 284a/08

Mūsā Hz. Musa
283b/08, 286a/09, 287a/20, 296b/04, 318b/13, 318b/15

muṣāḥib (Ar) arkadaş, sohbet arkadaşı.
321a/15

muṣannif (Ar) kitap yazan, müellif
288b/04, 296b/16, 306a/19, 288b/02, 316a/10

muṣṭafā (Ar) maddi manevi yönden arıtılıp saf ve seçkin duruma getirilmiş veya cinsi içinden en temizi, Hz. Muhammed'in (sav) isimlerinden
283a/14, 282a/05, 285a/02, 285b/02, 287a/01, 289b/12, 292b/05, 293a/09, 294a/08, 284a/05, 293b/02, 294a/09, 295b/16, 300b/19, 308b/20, 316a/19, 316b/12, 288b/01, 292a/20, 292b/08, 295b/10, 296b/07, 299a/21, 300b/02, 301b/09, 302a/15, 303a/11, 305a/12, 308a/06, 309b/12, 310a/07, 311a/08, 311b/11, 313a/01, 316b/04, 317b/17, 322a/10, 323b/01, 324a/17, 324b/14

muṣībet (Ar) insanın başına ansızın gelen bela
303a/21

muṭahhar (Ar) temiz, pak, kudsi, paklanmış, tahir kılınmış, mübarek
309b/15

muʿteber (Ar) geçerli, itibar edilen
288a/20, 303a/16

muṭīʿ (Ar) uyan, itaat eden
282a/08, 286b/04, 294a/17, 298b/14, 298b/17, 298b/21, 299a/03, 299a/05, 299a/06, 299a/07, 308a/11, 316a/15, 316a/16, 326b/04

muṭlaḳ (Ar) herhangi bir şart ve kayıtla sınırlı olmayan, kayıtsız şartsız
301a/10, 305b/02

muṭrıb (Ar) çalgıcı, çalgı çalan, şarkıcı, şarkı söyleyen
279b/14

muṭṭalliʿ (Ar) bir işi haber almış olan
293a/12, 317b/09

Mūyāyıl metne göre dördüncü kat göğün halifesi olan melek
283b/03, 283b/04, 283b/05, 283b/16, 287a/08

muẓfir (Ar) zafer, üstünlük kazanmış olan
319a/01

mūzī (Ar) eziyet eden, rahatsız eden, küçük hayvancık
298b/05

mūziyān (Ar) [mūziyāt] insana zarar veren, rahatsız eden küçük hayvanlar
298b/15, 298b/16, 312b/14 316a/14

muʿtedil (Ar) orta kararda olma, itidalli
303a/11

mübārek (Ar) ilahi hayrın bulunduğu şey, bereketlenmiş, çoğalmış, bereketli, uğurlu, hayırlı, mes'ud
280a/19, 280a/21, 281a/10, 281a/12, 282a/19, 287a/11, 288b/07, 289a/06, 292b/09, 316a/19

mübdel (Ar) değişmiş, değiştirilmiş
315a/10

mübtedī (Ar) yeni, yeni talebe, ilk mekteb talebesi, yeni başlamış
317b/07

mücelled (Ar) ciltlenmiş
288b/03, 306a/18, 326a/15

mücerreb (A) tecrübe olunmuş, sınanmış, denemesi yapılmış, ahvâl ve tavırları tecrübe edilmiş
312a/11

mücmir (Ar) tütsü yakılan kap
302a/18, 303a/15

mücrim (Ar) cürüm ve kabahat işlemiş olan, suçlu
281b/02

müdām (Ar) devamlı, sürekli
279b/13

müddet (Ar) süre
293b/21, 308b/18, 308a/16, 308a/20, 309a/01

müdebbir (Ar) tedbirli, düşünceli olan
326a/10

müʾellif (Ar) telif eden, kitap yazan
288b/02, 306a/19, 310a/17, 296b/16

müfḳidā (Ar) kaybolunacak yer
294b/10

müfti (Ar) fetva veren, müftü
279b/06

müheyyā (Ar) hazır, amade
286a/21

mühr (Ar) üzerine bir kimse,

makam veya kuruluşun ismi kazınmış olan
293a/08, 293b/03, 303b/03, 303b/12, 309b/07, 309b/04, 292b/06, 309a/11, 309a/09, 309a/12, 312a/08

mühlet (Ar) bir işin yapılması için verilen süre
315b/06, 315b/17

mühlik (Ar) helak eden, öldüren
285b/17

mülā çok sihirbaz
317b/04, 319b/21

mülḥid (Ar) Allah'ı inkar eden
300b/02

mülk bk. milk
281a/10, 282a/05, 305b/16

mü'min (Ar) inanan, iman eden
289a/17, 289a/19, 295a/09, 315b/21, 320b/16, 325b/18

mümkin (Ar) olabilir veya olmayabilir, imkân dahilinde olan, mümkün
325a/19

mümkināt (Ar) mümkün olanlar
293b/15

münācāt (Ar) Allah'a yalvarıp yakarma
306a/20, 316b/01, 316b/05, 318b/16, 323b/12, 324a/17, 324b/08, 324b/15, 326a/01

münāfiḳ (Ar) içi başka, dışı başka olan
289a/21

münevver (Ar) aydınlatılmış, aldınlık, ışıklı
281a/10, 287a/10, 288b/06, 293a/05, 293a/16, 307b/09, 316b/15

münīr (Ar) nurlandıran, nur veren, ziya veren, ışık veren, parlak
288b/01, 313b/07

münkir (Ar) inkar eden
279b/09, 300b/01, 319b/16

müntehā (Ar) son, en son derece, en son yer, nihayet
287b/17, 306b/21

münzil (Ar) inzal eden, aşağı indiren, bir şeyi indiren
318b/18

mürde (Far) ölmüş, ölen
296a/13, 304a/16, 324b/12

mürekkeb (Ar) birden fazla şeyin bir araya gelmesinden meydana gelmiş, bileşik, yazı yazmak desen çizmek veya basmak için kullanılan türlü renklerdeki sıvı madde
283b/17, 312a/21

müretteb (Ar) düzenlenmiş, tertip edilmiş
284b/05

mürsel (Ar) gönderilmiş, yollanmış
280a/21, 282a/18, 283a/18, 295a/08, 308b/20, 311b/14, 317b/20, 318a/15, 319b/06, 319b/14

mürvārīd (Far) inci
283b/11

müsaḫḫar (Ar) fetih ve teshir olmuş, ele geçirilmiş, zaptedilmiş, itaat ve hizmete alınmış
284b/08, 297b/19, 316a/14, 318b/09, 318b/03, 318b/04, 319a/14

müsecca' (Ar) cümlelerinin sonu kafiyeli olan
306a/01

müslimīn (Ar) erkek müslümanlar
326a/12

müstaġraḳ (Ar) batmış, dalmış, garkolmuş
307b/12

müsteʿān (Ar) kendisinden yardım istenen
290a/05, 294a/20, 295b/06, 296a/02, 296a/04, 322a/06

müstecāb (Ar)olumlu, kabul edilen
290a/04, 305b/08, 316b/03

müsülmān bk. müsliman
320b/16, 313b/16

müşāhade (Ar) görme, gözlem
282a/18, 318b/12, 289a/07, 318b/17, 281a/12

müşkil (Ar) zor, güç, çetin
284b/14, 307a/16, 317a/14

müşkilāt (Ar) zor işler veya meseleler
307b/09, 319a/04

müşrik (Ar)Allah'a ortak koşan
318b/06

müştāḳ (Ar) bir kök veya mastardan türetilmiş
281a/20, 304a/01

mütemekkin (Ar) yerleşen, yerleşmiş, oturan
302a/06

müşterī (Ar) Jüpiter
299b/21, 319b/04

müṭālaʿa (Ar)bir işi etraflıca düşünmek, okumak, tetkik etmek
303b/12

müvecceh (Ar) teveccüh edilen, yüzü dönmüş, döndürülen
322b/18

müvekkel (Ar) vekil tayin edilen baş, komutan
281a/21, 281b/15, 281b/17, 281b/20, 282b/20, 283a/07, 283b/01, 287a/14, 288b/10, 289a/05, 297b/02, 297b/03, 297b/04, 297b/05, 297b/06, 297b/07, 297b/08, 297b/09, 297b/10, 297b/11, 297b/13, 297b/17, 297b/20, 298a/03, 298a/08, 298a/11, 298a/16, 298b/02, 298b/08, 298b/12, 298b/16, 298b/19, 299a/01, 299a/08, 299a/09, 299a/10, 299a/12, 299a/13, 299a/14, 299a/15, 299a/19, 306b/02, 306b/05, 307a/12, 307a/14, 308a/07, 308a/14, 308b/01, 308b/13, 309a/05, 309a/07, 309b/05, 309b/14, 320a/01, 320a/02, 320a/12, 320a/15, 320a/16, 320b/02, 320b/09, 320b/11, 280b/07, 281b/11, 282b/02, 281b/18, 282a/01, 282a/15, 282a/20, 283a/20, 287a/12, 287a/15, 299a/13, 306a/17, 306b/09, 307b/06, 307b/07, 308a/11, 299a/16, 299a/21, 281b/11, 281b/12, 281b/13, 281b/20, 289a/16, 299a/10, 299a/17, 320a/14, 320a/18, 320b/03, 320b/06, 320a/11, 320a/20, 293a/03, 297b/11, 306b/03, 306b/04, 307a/07, 308b/19, 309b/17, 309b/20, 318a/06, 320a/06, 299a/10, 320a/04, 320a/18, 282a/03, 319b/06, 320a/09, 320b/10, 320b/13, 308b/14, 320b/08, 320b/04, 320b/06, 320b/14, 320b/15

müvvekkil (Ar) vekalet veren
282a/13

müyesser (Ar) kolaylıkla olan, kolay gelen, asan olan, nasib
281a/12, 284b/11, 296b/02, 306a/11, 306b/16, 307a/07,

316a/21, 318b/12, 318b/14, 319a/04, 319a/08, 319a/10, 319a/13, 326a/07, 326a/12, 326a/15

N

nā-be-dīd (Far) görünmez, belirsiz
283a/05, 285b/01, 285b/05

nā-be-kār (Far) işe yaramaz, hayırsız
291b/04, 291b/17,

nā-çār (Far) çaresiz, ister istemez.
302a/09, 303b/20, 309b/07, 325a/13

nādı (Ar) nida eden, çağıran
303a/09

nafaḳa (Ar) yiyecek parası, geçimlik
320a/16, 320b/04, 320b/06, 320b/07, 324b/05, 317b/10, 320b/09, 320b/13

nā-gāh (Far) vakitsiz, ansızın
303a/13, 307a/15

nā-gehān (Far) apansızın, birdenbire
281a/08, 282a/15, 285a/05, 285b/06, 285b/12, 287a/09, 288b/05, 289a/05, 290a/20, 303b/09, 305a/07, 315a/11, 315b/01, 321b/16, 322a/12, 322b/01, 323a/13, 324a/13, 324b/18, 325a/21, 321b/15, 324b/17

naġra **bk. naʿra**
313b/14

naḥīf (Ar) zayıf
298b/20

nā-murād (Far+Ar) isteksiz
299a/17

naḥs (Ar) uğursuzluk
299a/03

naḥv (Ar) yan, yön, taraf
305b/09

naʿīm (Ar) nimete eren kimse, bolluk
287b/14, 296a/07

naḳḳāş (Ar) yağlı boya ile duvar nakışları yapan usta
295b/08

naḳl (Ar) bir şeyi başka bir yere götürme
287b/16, 295b/14, 300b/05, 323b/12, 280a/13, 306a/18

Naḳrūş metinde geçen bir şahıs adı
292a/01, 292a/02

naḳṣ (Ar) noksan, eksiklik
305b/17, 309b/10

naḳs **bk. naḳṣ**
325b/21

naḳş (Ar) yazılmış, çizilmiş
279b/03, 293a/18, 293a/21, 295a/15, 297b/20, 298b/01, 298b/11, 299a/04, 299b/20, 300a/02, 300a/03, 300a/11, 300a/14, 300a/16, 300a/19, 300b/06, 318a/08, 318a/10 299b/14, 300b/05, 295b/08, 299b/18, 293a/15, 293a/12, 293a/08

Nāḳūr (Ar) ʿAnter pehlevan ile cenk iden şahıs
291b/06, 291b/08, 291b/09, 291b/10

naḳī (Ar) temiz, pak
279b/09

nāḳīl **bk. nāḳl**
316a/10

naḳīr ü ḳıṭmīr (Ar) takımıyla, hepsi,

iğneden ipliğe kadar
282b/21, 320a/20

nālān (Far) inleyici, inleyen
324b/11

nāle **bk. nālān**
288a/14, 296b/05

nal at eşek, öküz vb. yük hayvanlarının tırnaklarına çakılan, ayağın şekline uygun demir parçası; nalça
290b/08, 292a/18

naʿl (Ar) nal, nal şeklinde
326b/04

nāliş (Far) inleyiş, inilti
289b/11, 290a/04, 292b/03, 292b/08, 305b/06, 316b/03, 324b/14, 316b/01, 302a/13

nām (Far) isim, ad
301b/06, 303b/14, 305b/05 312b/21, 320b/21, 323a/03, 326b/05

namāz (Far) namaz
292b/01, 310a/20, 314b/06, 314b/06

nām-dār (Far) namlı, ünlü
303b/16, 303b/19, 306a/02, 322b/09, 323a/11

nāme (Far) mektup, yazılı, yazılmış küçük kitap
287b/21, 303b/03, 303b/05, 303b/11, 303b/12, 303b/13, 304a/10, 304a/13, 304a/18, 305a/01, 308a/06, 311a/07, 321a/20

nār (Ar) ateş
283a/11, 296a/09, 303b/17 298a/17, 306a/06, 324b/10 283a/13, 316a/04, 318b/04, 316a/04

naʿra (Ar) yüksek sesle bağırma
291a/21, 291b/03, 291b/08, 291b/10, 291b/21, 292a/03, 292a/07, 290b/07

nās (Ar) insanlar
311b/11

naṣḥ (Ar) nasihat, öğüt
326a/01, 287b/18

nāṣır (Ar) yardımcı, yardım eden
314a/16

naṣīb (Ar) Allah'ın kısmet ettiği şey
281a/20, 297a/05, 306b/14, 306b/16, 306b/17, 307a/08, 310a/01

naṣīḥat (Ar) öğüt
312b/21, 297a/19

naʿt (Ar) bir şeyi medhederek anlatma
284a/06

nāṭık (Ar) söyleyen, konuşan, lakırdı eden
279b/02

nāṭır (Ar) bağ, bahçe bekçisi
315a/08

nā-tūvān (Far) zayıf, kuvvetsiz
280a/13

nāz (Far) kendini beğendirmek için takınılan yapmacıklık
316a/05

naẓar (Ar) bakma, görme
280b/02, 285b/19, 287a/21, 287b/13, 288a/12, 292a/13, 295a/12, 295a/13, 296b/20, 297a/21, 301b/08, 293a/18, 297a/01, 280a/20, 283a/19, 293a/03, 295b/17, 302a/17,

302a/21, 303a/17, 314a/08, 316b/13, 317a/01, 284b/04, 296b/20, 302b/01, 306b/15, 317a/04, 295a/12, 297a/21, 301a/09, 302b/01, 307b/10, 307b/12, 307b/16, 308b/04, 308b/08, 308b/12, 309b/06, 310a/13, 311a/17, 311a/19, 311b/08, 311b/10, 313a/10, 313b/10, 313b/20, 316b/13, 317b/01, 318a/01, 318a/02, 318a/07, 318a/10, 319a/09, 325a/11, 283a/15, 284b/05, 293a/04

nāẓır (Ar) nazar eden, bakan
319b/12

nāzil (Ar) yukarıdan aşağıya inen
281a/10, 318b/16, 319b/01

naẓm (Ar) vezinli şiir
281a/09, 282a/03, 282a/16, 283a/10, 284a/06, 284b/10, 284b/19, 285a/13, 285b/01, 285b/09, 285b/18, 286b/15, 287a/04, 287b/12, 288b/21, 289b/05, 290a/02, 290b/05, 290b/20, 292a/12, 292b/02, 292b/15, 293b/02, 293b/13, 294a/06, 294a/19, 294b/13, 295a/01, 295a/09, 295a/17, 295b/05, 295b/19, 297a/07, 299a/15, 300a/20, 301a/06, 301a/12, 301b/06, 302a/10, 302b/09, 303a/04, 304b/19, 305a/09, 305a/21, 306b/17, 307b/18, 307b/21, 308b/06, 309a/04, 310a/02, 310b/07, 311a/02, 311b/08, 312b/16, 313a/17, 313b/17, 314b/20, 315a/21, 315b/05, 316a/21, 317a/09, 319b/02, 319b/12, 319b/15, 322a/03, 322a/18, 322b/08, 323a/02, 323a/10, 323a/17, 323b/20, 324a/07, 324a/16, 324b/08, 325b/10, 326a/08, 326a/21

ne soru sıfatı, soru zamiri veya soru edatı
279b/14, 281b/12, 281b/19, 282a/03, 282a/17, 282b/01, 282b/02, 283a/10, 284a/07, 284a/13, 284b/07, 285b/04, 286a/08, 286a/15, 286a/17, 286b/09, 286b/17, 286b/19, 287a/03, 287a/04, 287a/05, 287b/13, 288a/04, 289a/03, 289b/01, 289b/05, 289b/07, 289b/16, 290a/03, 291b/03, 291b/14, 293a/05, 293b/05, 293b/09, 293b/13, 293b/17, 293b/19, 293b/20, 294a/19, 294b/07, 294b/08, 294b/19, 294b/21, 295a/01, 295a/08, 295a/09, 295a/10, 295a/11, 295a/20, 295a/21, 295b/04, 295b/05, 295b/06, 295b/19, 296a/09, 296b/07, 297a/18, 297b/10, 297b/21, 298a/03, 298a/11, 298a/16, 298b/16, 298b/19, 298b/20, 300a/21, 301a/07, 301b/07, 302b/21, 303a/03, 303a/21, 303b/04, 303b/07, 304b/21, 305a/14, 305a/15, 305a/19, 305b/09, 306a/19, 306b/02, 306b/10, 308a/03, 308a/08, 308a/09, 308a/11, 309a/06, 309b/08, 309b/15, 309b/20, 310a/03, 310b/09, 310b/11, 311a/02, 311b/10, 312a/05, 312a/15, 312b/06, 312b/10, 313a/20, 313b/16, 315a/13, 315a/18, 315a/21, 315b/07, 316a/04, 316a/07, 316a/16, 317a/07, 317a/19, 317b/03, 317b/05, 317b/06, 317b/10, 317b/19, 317b/20, 319a/01, 319a/08, 319b/10, 319b/19, 319b/21, 320a/06, 320a/08, 320a/15, 320a/17, 320b/06, 320b/18, 320b/19, 320b/20, 321b/01, 322a/08, 323a/19, 324a/13, 324b/20, 325a/06, 326a/04, 326a/05, 326a/06, 326a/09, 326a/13, 282b/01, 283b/01,

285b/03, 285b/17, 287b/14, 288a/04, 289b/03, 293b/01, 296a/05, 296a/09, 297a/19, 299b/17, 304a/11, 304a/20, 304b/16, 306a/05, 306b/09, 310b/14, 311a/10, 311b/13, 312b/21, 313b/03, 316b/04, 317a/17, 323a/02, 325a/18, 280b/03, 293b/03, 317a/18, 319b/18

nebāt (Ar) topraktan biten, çıkan her türlü şey
282a/01, 309a/08, 282b/07, 281b/18, 311b/10, 312b/17, 281b/16

nebābāt bk. nebatāt
320b/12

nebātāt (Ar) bitkiler
281b/13, 282b/07

neberd (Far) harp, savaş
309a/18

nebī (Ar) haberci, peygamber
318b/10, 318b/17, 289b/13, 296b/15, 279b/13, 280a/14, 293a/20, 314b/10, 319b/06

nebiyyaʾllāh (Ar) Allah'ın peygamberi
288b/07, 289a/06, 289b/14, 306b/13, 307b/20, 280b/06, 281a/16, 281a/21, 319b/15

nebtīz (?)
301a/16

necāt (Ar) kurtulma, kurtulmuş
305b/20, 302b/11

Neciyyu'llāh Allah tarafından tufanda helak olmaktan kurtarılan Hz. Nuh için kullanılan tabir
324b/09

nedīm (Ar) sohbet arkadaşı
310b/13, 315b/12, 326a/06

nefd (Ar) neft yağı
300a/08

nefes (Ar) soluk
279b/13, 281a/06, 282a/04, 283a/07, 287b/18, 289b/18, 301a/11, 303a/07, 305b/13, 306a/09, 307a/12, 309a/14, 309a/20, 309a/21, 311a/02, 315b/14, 291b/11, 314a/05, 319b/21, 292b/18, 318a/11, 285a/19, 324b/02, 308b/13

nefʿ (Ar) çıkar ile ilişkili, faydacı
312b/18, 299b/16

nefḫ-i ṣūr İsrāfil meleğin kıyamette çalacağı borunun üflenmesi
318a/06

nefs (Ar) ruh, can, hayat
315b/13, 325b/20, 305b/19, 296a/14, 325b/18, 309b/16, 325b/19, 287b/20, 305b/18, 315b/20, 305b/17, 305b/11, 315b/14, 325b/16, 288a/02, 325b/16, 326a/01, 305b/10, 305b/17, 315b/12, 305b/15, 315b/15, 325b/17, 287b/18

nefs-i emmāre (Ar) kötülüğü emreden nefis
288a/01, 305b/14, 305b/20, 315b/11, 315b/10, 325b/16,

nefīr (Ar) çığıltı, bağırtı
292b/12, 313a/08

nehār (Ar) gündüz
282a/13, 287a/05, 293b/16, 301a/08, 306a/03, 308a/05

neheng (Far) timsah
305a/08, 298a/13

nehr (Ar) akarsu, çay, ırmak
319b/03

nehy (Ar) yasak etme
294b/03

Nemrūd (Ar) Keldani kabilesinin hükümdarı, İbrahim peygamber döneminde yaşamıştır
318b/08

Nerīmān (Far) metne göre Sām'ın atası
303a/01, 304a/07, 313b/12, 304a/08 284a/19

Neş̲ā'il Şāh metne göre Davud nebinin oğlu
315a/14, 314b/14, 315a/12, 315a/13, 314b/17

Neş̲ānīl Şāh bk. Neş̲ā'il Şāh
290b/18, 314b/10, 314b/13, 314b/15, 315a/02, 315a/07, 315a/09

nese şey, nesne
302b/09

neş̲r (Ar) manzum olmayan söz, düz yazı
281a/07, 282a/05, 282a/13, 282a/17, 283a/14, 284a/10, 284b/12, 285a/02, 285a/16, 296a/18, 306a/01, 326a/19
285b/02, 285b/11, 287a/01, 289a/04, 289b/12, 290b/10, 291a/01, 292a/20, 292b/08, 292b/17, 293b/04, 293b/15, 294a/08, 294a/21, 294b/15, 295a/03, 295a/12, 295a/19, 295b/10, 297a/15, 299a/21, 300b/03, 301a/08, 302a/15, 302b/11, 303a/11, 305a/12, 307a/06, 307b/20, 308a/07, 308b/14, 310b/13, 311a/08, 311b/12, 313b/19, 315a/01, 315b/01, 316b/05, 317a/11, 317b/17, 319b/05, 319b/14, 321a/02, 322a/11, 322b/01, 323a/12, 323b/01, 323b/21, 324a/09

nesl (Ar) nesil, kuşak
279b/13, 284a/20, 297b/11, 299a/05,286b/18, 299a/02, 303a/01, 308b/17, 308b/18, 299a/06, 323b/03, 284a/13, 286b/17

nesne nesne, şey
280a/17, 284a/21, 289b/15, 293b/14, 295a/19, 298a/06, 310b/06, 311b/03, 311b/11, 311b/15, 311b/20, 311b/21, 312b/05, 312b/15, 312b/16, 317b/09, 289b/01, 284b/07, 298a/06, 312b/03, 311b/18, 281b/11, 317b/20

nev (Ar) yeni, son zamanlarda çıkmış
290b/21

nev' (Ar) çeşit, türlü
318a/03

nevāḫt (Far) okşama
306a/13, 315a/17

nevbet (Ar) sıra ile görülen iş
314b/08, 282a/02, 284a/04, 292a/02, 295b/18, 290b/17

nevḥ (Ar) ölüye sesli ağlama
296a/05, 306a/13, 315a/17, 324a/10

neyle- ne yapmak
291b/04, 322b/19

ne **bk. niçün**
286a/02, 286b/07, 287b/03, 295a/13, 317a/15

neyyir (Ar) nurlu, parlak
288b/06

nıṣf (Ar) yarım, yarı
300a/09, 322a/17, 286a/12, 323b/13, 323b/14, 286a/16

nice nasıl, pek çok
280a/09, 282a/10, 284a/15, 284a/20, 284b/14, 285b/03, 285b/09, 286b/15, 287b/13, 288b/05, 289a/01, 289a/06, 291b/18, 296b/12, 298a/20, 300b/16, 302b/14, 303b/07, 304a/19, 305a/07, 305a/20, 305b/09, 307a/03, 307a/11, 312a/17, 315a/20, 317b/19, 321b/21, 325a/01, 313a/16, 313b/01, 313b/02, 303b/20, 319b/05, 325b/15, 279b/01, 293b/18, 302a/05, 306b/18, 307a/13, 309a/14, 310a/10, 324a/06, 325a/17, 325a/18, 311b/21, 312a/01

niçün hangi sebeple, neden
280a/06, 285a/11, 304b/12, 304b/16, 310b/04, 310b/06, 324b/12, 306b/09

nidā (Ar) çağırma, bağırma, seslenme
295a/03, 326a/06, 307a/15

nigār (Far) resmi yapılmış, resmedilmiş
296b/09, 302a/12, 284b/13, 284a/13

nigārīn (Far) resim gibi güzel sevgili
285b/03, 285b/16

nihād (Far) yaradılış, tabiat, huy
309a/15

nihān (Far) gizli, saklı
286a/15, 303a/06, 286a/19, 280a/06

nihāyet (Ar) son uc
281a/09, 282b/14, 282b/15, 283b/19, 284b/18, 287b/06, 289b/04, 289b/06, 301a/14, 301b/02, 308b/09, 326a/04, 298a/19

niḳāb (Ar) peçe, yüz örtüsü
303a/17, 316a/01, 280a/06

nīk ü nām (Far) iyi nam kazanmış, iyi adlı
285a/01, 285a/02, 288a/03, 297a/10, 305b/20, 309a/05, 309b/04, 304a/15, 326b/05

Nīl Mısır'dan geçen, Akdenize dökülen meşhur nehir
289b/17, 289b/21

niʿmet (Ar) iyilik, lutuf, ihsan, yiyecek, içecek
297a/14, 308a/04, 310a/05, 310a/04, 301b/17, 322a/19, 322a/20, 318a/05

Niṣānīlü şāh bk. Neṣāʾil Şāh

niṣār (Ar) serpme
296b/11

nişān (Far) iz, belirti
288a/05, 288a/13, 288a/19, 302b/19

nişāṭ (Ar) sevinç, neşe
284b/21

nite nasıl, soru edatı
281a/01, 281b/06, 282b/14, 282b/17, 283a/16, 285a/05, 285a/14, 285b/06, 285b/12, 286a/02, 287a/07, 287b/02, 290a/08, 290b/13, 290b/14, 292b/18, 293a/05, 293a/15, 293b/02, 295a/06, 295b/13, 297b/02, 297b/03, 300b/21, 301a/02, 301a/09, 301a/15, 301a/19, 301b/03, 301b/13, 302b/17, 304b/07, 306a/20, 306a/21, 307b/14, 308b/20, 310a/12, 310b/01, 310b/17, 312a/16, 315a/02, 316a/11, 316b/06, 316b/15, 318a/02, 318a/13, 319a/17, 319b/12, 319b/15, 320a/01, 321a/19, 321b/03, 321b/14, 321b/15,

322a/13, 322b/02, 322b/15, 323a/05, 323b/15, 324a/02, 324a/10, 324a/19, 324b/16

niyāz (Far) yalvarma, yakarma
289b/11, 305b/06, 307a/05, 306a/21

niyet (Ar) niyet, meram kurma
324a/07

niẓām (Ar) düzen, usul, tertip
293b/16

nīze (Far) mızrak, süngü
313a/19, 314a/08

noḳṣān (Ar) eksiklik, azalma
283a/03

noḳṭa (Ar) hiçbir boyutu olmayan işaret
310b/21, 312a/21

nola soru zarfı
279b/09, 288a/10, 285a/02, 296b/13, 305a/12, 311a/08, 323a/02, 292a/20

Nūḥ (Ar) Nuh peygamber
Kur'an'da geçen bir peygamber
296b/04, 302b/11, 318a/19, 318a/21, 318b/01, 324b/09

nuḥāse (Ar) bakır
290b/03, 300a/03

nuḳūş (Ar) nakışlar, resimler
279b/02

nūn (Ar) Arap alfabesinin yirmi beşinci harfi
316a/03

nūr (Ar) aydınlık, parlaklık
281a/10, 280b/15, 293a/06, 293a/16, 283a/13, 283b/13, 288a/09, 293a/19, 293b/02, 93b/07, 293b/08, 293b/19, 295a/02, 295a/13, 295b/15, 295b/16, 295a/19, 296a/07, 297a/17, 297a/21, 297b/01, 297b/02, 297b/03, 297b/04, 297b/05, 297b/06, 281a/18, 282a/17, 287a/10, 288b/06, 293b/15, 295b/12, 295b/14, 296a/07, 296b/06,296b/17, 296b/18, 296b/19, 96b/20, 297a/02, 311a/20, 311b/06, 311b/09, 316b/14, 316b/16, 297b/07, 297b/08, 297b/09, 297b/10, 295b/10, 295b/12, 295b/16, 296a/03, 296a/15, 297a/20, 299a/18, 299a/19, 306a/05, 307a/11, 307b/05, 308a/14, 311b/07 314a/12, 293b/15, 293b/17, 293b/18, 295b/14, 315b/12, 284b/19, 293b/14, 307b/12, 308b/11, 280b/16, 284a/05, 307a/16, 307b/01, 316b/16, 317a/17

nūrānī (Ar) nurlu, ışıklı
283a/16

nuṣret (Ar) yardım, Allah'ın yardımı
292b/02, 292b/16, 294a/18, 305a/21, 314a/16, 314a/21

nuṭḳ (Ar) konuşma, söylev
294a/02, 294a/03, 295b/21, 306a/08, 308a/06, 309b/12, 322a/10

nübüvvet (Ar) peygamberlik
280a/15, 280a/18, 287a/11, 292b/06, 293a/03, 293a/04, 293a/05, 293a/07, 293a/12, 293a/18, 293a/19, 293a/20, 293b/01, 294a/12, 296b/18, 297a/02, 297a/03, 297a/04, 297a/05, 297a/20, 297b/13, 297b/16, 298a/02, 298a/06, 298a/10, 298a/14, 298b/01, 298b/11, 298b/15, 298b/18, 299a/04, 299a/07, 299a/11, 306a/21, 306b/02, 306b/12, 306b/14, 306b/16, 307a/17,

307b/17, 308b/02, 308b/05, 309a/03, 309b/13, 309b/15, 318b/21, 319a/04, 319a/08, 319a/10, 307a/08, 307a/09, 307a/12, 310a/01, 296b/16

nüh (Far) dokuz rakamı
279b/14, 92b/04

nüsḫa (Ar) yazılı şey
300b/15, 296a/18

nüzūl (Ar) nazil olan, aşağı inen
301b/17

O

o işaret sıfatı
318a/15, 316a/03, 308a/01, 307b/02

ocaġ ateş yakılan yer
313b/21, 285b/08

od ateş
285a/20, 298a/02, 298a/03, 312b/20, 314a/13, 284b/20, 285a/21, 297b/04, 306b/13, 282b/17, 283a/03, 287b/11, 306b/09, 310a/16, 302b/10, 303b/21, 316a/18, 296a/09, 310a/11, 310a/18, 318b/04, 318b/08, 283a/04, 285a/19, 298a/17, 323b/04

oġlan erkek çocuk
300a/07, 310a/19, 318a/18, 289a/16, 299a/06

oġlancuġ küçük erkek çocuk
303a/21, 295a/06

oġul cinsiyeti erkek olan evlat
286a/14, 287b/01, 288b/02, 301b/15, 304a/09, 309a/09, 314b/10, 316b/08, 318b/06, 324b/16, 286a/13, 286b/03, 313b/05, 286a/14, 286b/04, 303b/01, 304b/08, 313b/05

oḫ bk. oḳ
286a/08, 292a/19

oḫşa- okşamak, taltif etmek
294a/02

oḫu- bk. oḳı-
282a/08

oḳ yay denilen aletle fırlatılan ve ucunda sivri bir demir bulunan ince kısa değnek
290a/17, 305a/14, 314a/14, 313a/18

oḳı- bk. oḳu-
301a/13, 316a/03, 294a/07, 300b/17

oḳu- sesli olarak söylemek
286a/10, 294a/03, 294b/17, 303b/12, 305a/16, 307b/04, 304a/21, 286a/17, 279b/06, 280b/14, 307a/10, 280b/10, 288b/18, 289a/14, 282a/09, 288a/20, 315b/19, 305b/09, 294a/04, 299b/19, 297b/17 290a/06, 306a/01, 297b/20, 298b/12, 298b/15, 294a/07, 285a/01, 286b/08, 287b/01, 297b/14, 298a/02, 298a/07, 298a/10, 298a/15, 298b/01, 298b/07, 298b/18, 298b/21, 299a/04, 299a/08, 299a/11, 305a/16, 306b/03, 314b/20

oḳyānus (Ar) ana deniz, umman
290b/09

ol o (zamir, sıfat)
279b/02, 279b/15, 279b/16, 280a/08, 280a/13, 280a/17, 280a/21, 280b/01, 280b/08, 280b/13, 280b/14, 280b/15, 280b/16, 280b/17, 280b/21, 281a/04, 281a/05, 281a/10, 281a/12, 281a/13, 281a/14, 281a/19, 281b/01, 281b/04,

281b/05, 281b/07, 281b/10, 281b/14, 281b/15, 281b/16, 281b/17, 281b/20, 281b/21, 282a/01, 282a/02, 282a/10, 282a/12, 282a/13, 282a/18, 282a/19, 282a/20, 282b/07, 282b/08, 282b/15, 282b/17, 282b/19, 282b/20, 283a/01, 283a/02, 283a/03, 283a/04, 283a/05, 283a/06, 283a/07, 283a/08, 283a/09, 283a/10, 283a/11, 283a/13, 283a/17, 283a/18, 283a/19, 283b/03, 283b/05, 283b/07, 283b/12, 283b/13, 283b/15, 283b/16, 283b/19, 283b/21, 284a/02, 284a/03, 284a/07, 284a/14, 284a/21, 284b/01, 284b/02, 284b/03, 284b/04, 284b/08, 284b/15, 284b/17, 284b/21, 285a/01, 285a/03, 285a/04, 285a/10, 285a/11, 285a/21, 285b/01, 285b/02, 285b/05, 285b/09, 285b/11, 285b/21, 286a/07, 286a/08, 286a/09, 286a/10, 286a/14, 286a/20, 286a/21, 286b/21, 287a/07, 287a/10, 287a/11, 287a/15, 287a/17, 287a/19, 287b/02, 287b/06, 287b/08, 287b/12, 287b/16, 287b/18, 288a/19, 288b/03, 288b/04, 288b/06, 288b/07, 288b/09, 288b/11, 288b/12, 288b/19, 289a/01, 289a/02, 289a/05, 289a/07, 289a/09, 289a/13, 289a/17, 289a/19, 289a/21, 289b/06, 289b/09, 289b/10, 289b/16, 289b/18, 289b/19, 289b/20, 289b/21, 290a/01, 290a/04, 290a/08, 290a/14, 290a/15, 290b/05, 290b/10, 291a/03, 291a/10, 291b/01, 291b/13, 291b/14, 292a/09, 292a/10, 292a/11, 292a/12, 292a/21, 292b/01, 292b/04, 292b/06, 292b/08, 292b/18, 292b/20, 293a/06, 293a/09, 293a/11, 293a/13, 293a/14, 293a/15, 293a/16, 293a/19, 293b/05, 293b/06, 293b/07, 293b/08, 293b/11, 294a/01, 294a/02, 294a/10, 294a/19, 294b/05, 294b/11, 294b/13, 294b/15, 294b/19, 295a/04, 295a/05, 295a/09, 295a/12, 295a/13, 295a/18, 295a/19, 295b/12, 295b/13, 295b/14, 295b/15, 295b/16, 295b/17, 295b/18, 295b/19, 296a/03, 296a/08, 296a/11, 296a/12, 296a/13, 296a/15, 296a/16, 296b/05, 296b/07, 296b/15, 296b/17, 296b/18, 296b/19, 296b/20, 296b/21, 297a/01, 297a/03, 297a/04, 297a/05, 297a/11, 297a/13, 297a/14, 297a/16, 297a/18, 297a/19, 297a/21, 297b/01, 297b/11, 297b/14, 297b/19, 297b/21, 298a/21, 298b/16, 298b/19, 299a/09, 299a/10, 299a/13, 299a/16, 299a/17, 299a/20, 300a/10, 300a/11, 300a/12, 300a/14, 300a/19, 300b/06, 300b/15, 300b/21, 301a/05, 301a/08, 301a/12, 301a/13, 301a/17, 301a/18, 301b/02, 301b/06, 301b/07, 301b/10, 301b/15, 301b/16, 301b/21, 302a/02, 302a/03, 302a/19, 302a/20, 302a/21, 302b/03, 302b/07, 302b/08, 302b/11, 302b/14, 302b/16, 302b/18, 303a/05, 303a/06, 303a/07, 303a/08, 303a/09, 303a/12, 303a/16, 303b/02, 303b/05, 303b/09, 303b/10, 303b/13, 303b/14, 303b/15, 303b/17, 303b/19, 304a/04, 304a/07, 304a/08, 304a/10, 304a/11, 304a/19, 304b/01, 304b/07, 304b/08, 304b/10, 304b/11, 305a/01, 305a/04, 305a/05, 305a/16, 305a/19, 305b/01, 305b/02, 305b/03, 305b/04, 305b/05, 305b/07, 305b/20, 306a/03, 306a/05, 306a/07, 306a/09,

306a/10, 306a/13, 306a/19, 306b/04, 306b/12, 306b/16, 306b/18, 306b/19, 307a/05, 307a/06, 307a/09, 307a/12, 307b/01, 307b/02, 307b/03, 307b/04, 307b/06, 307b/07, 307b/09, 307b/10, 307b/11, 307b/14, 307b/15, 307b/17, 307b/20, 308a/01, 308a/04, 308a/07, 308a/08, 308a/09, 308a/10, 308a/12, 308a/15, 308a/16, 308a/18, 308a/19, 308a/20, 308a/21, 308b/03, 308b/04, 308b/06, 308b/07, 308b/10, 308b/13, 308b/14, 308b/15, 308b/16, 308b/17, 308b/18, 308b/19, 308b/20, 309a/01, 309a/08, 309a/09, 309a/10, 309a/18, 309a/21, 309b/03, 309b/05, 309b/09, 309b/10, 309b/15, 310a/04, 310a/15, 310a/17, 310b/01, 310b/08, 310b/09, 310b/21, 311a/07, 311a/12, 311a/14, 311a/15, 311b/01, 311b/04, 311b/08, 311b/19, 311b/20, 312a/02, 312a/07, 312a/08, 312a/12, 312a/15, 312b/01, 312b/02, 312b/11, 312b/12, 312b/14, 312b/21, 313a/03, 313a/04, 313a/09, 313a/11, 313b/01, 313b/02, 313b/03, 313b/19, 314a/14, 314a/15, 314a/18, 314b/17, 314b/21, 315a/03, 315a/15, 315a/21, 315b/02, 315b/05, 315b/16, 316a/04, 316a/08, 316a/10, 316a/11, 316b/01, 316b/16, 316b/20, 317a/02, 317a/04, 317a/09, 317a/10, 317a/11, 317a/12, 317a/19, 317a/20, 317b/02, 317b/05, 317b/08, 317b/17, 318a/03, 318a/04, 318a/05, 318a/07, 318a/08, 318a/10, 318a/11, 318a/12, 318b/03, 318b/05, 318b/06, 318b/08, 319a/01, 319a/04, 319a/06, 319a/11, 319b/03, 319b/04, 319b/05, 319b/07, 319b/11, 319b/13, 319b/18, 320a/02, 320a/05, 320a/08, 320a/09, 320a/10, 320a/13, 320a/14, 320a/20, 320a/21, 320b/01, 320b/02, 320b/04, 320b/05, 320b/09, 320b/10, 320b/11, 320b/13, 320b/14, 320b/16, 320b/19, 321a/14, 321b/02, 321b/10, 321b/19, 321b/20, 321b/21, 322a/04, 322a/05, 322a/11, 322a/17, 322a/19, 322a/20, 322b/01, 322b/06, 322b/15, 322b/18, 322b/21, 323a/01, 323a/02, 323a/04, 323a/15, 323a/17, 323a/18, 323b/02, 323b/06, 323b/07, 323b/18, 324a/01, 324a/02, 324a/03, 324a/05, 324a/08, 324a/10, 324a/12, 324a/16, 324a/19, 324a/20, 324a/21, 324b/08, 324b/09, 324b/10, 324b/13, 324b/16, 324b/18, 324b/19, 325a/02, 325a/05, 325a/10, 325a/15, 325a/16, 325a/19, 325a/21, 325b/01, 325b/05, 325b/06, 325b/07, 325b/10, 325b/13, 325b/19, 326a/02, 326a/03, 326a/13, 326a/14, 279b/13, 280b/06, 284a/07, 284a/15, 284a/16, 284b/14, 285b/20, 286a/14, 286a/17, 286b/04, 287b/15, 288a/02, 288a/06, 288a/19, 289b/16, 293b/09, 294a/04, 294a/06, 294a/18, 294a/19, 294a/20, 295a/18, 296a/04, 296a/06, 296b/01, 296b/10, 297a/06, 297a/14, 297b/21, 298a/11, 298b/16, 298b/17, 299a/06, 299a/13, 299b/20, 300a/02, 300a/05, 300a/07, 300a/10, 300a/17, 300b/14, 300b/15, 301a/15, 301a/16, 301a/19, 301b/03, 301b/04, 303a/21, 304a/10, 305b/12, 305b/13, 305b/14, 305b/16, 305b/17, 305b/18, 305b/20, 306b/20, 306b/21, 307a/14, 307a/16, 307b/09,

308a/05, 308a/17, 309a/09, 309a/13, 309a/21, 309b/17, 310a/05, 310b/06, 311a/04, 311a/06, 311a/07, 311a/21, 311b/04, 312a/11, 312b/12, 312b/19, 315a/17, 315b/01, 315b/13, 315b/14, 315b/18, 316b/04, 317a/11, 319a/01, 319a/02, 319a/10, 319a/11, 319a/12, 319a/14, 319a/16, 319a/18, 319a/19, 319a/20, 319a/21, 319b/01, 319b/02, 321a/15, 322a/19, 323b/15, 324a/13, 325a/01, 325a/04, 325b/17, 325b/20, 326a/05, 326a/11, 326b/05, 293a/12, 318a/16, 287b/01, 295b/05, 297a/05,, 288a/07, 288a/15, 294a/16, 321a/21, 286a/04, 280b/17, 281a/18, 282a/01, 282a/20, 282b/20, 283a/07, 283b/21, 284b/11, 285a/05, 287a/05, 288a/17, 289a/16, 291a/12, 293a/19, 293a/21, 295a/05, 297b/03, 297b/04, 297b/05, 297b/06, 297b/07, 297b/08, 297b/09, 297b/10, 297b/11, 297b/16, 297b/17, 297b/20, 298a/02, 298a/03, 298a/05, 298a/07, 298a/08, 298a/10, 298a/11, 298a/15, 298a/16, 298a/19, 298a/21, 298b/01, 298b/02, 298b/07, 298b/08, 298b/09, 298b/11, 298b/12, 298b/16, 298b/18, 298b/19, 298b/21, 299a/01, 299a/04, 299a/07, 299a/08, 299a/10, 299a/12, 299a/19, 300b/01, 306b/02, 306b/03, 307b/13, 308a/11, 308b/06, 309b/14, 311b/18, 312a/11, 314a/19, 315a/03, 316a/15, 316a/17, 316a/20, 317a/14, 317b/02, 317b/11, 317b/14, 317b/15, 317b/19, 318a/07, 318a/08, 318a/13, 318a/19, 320a/02, 320a/06, 320a/10, 320a/16, 320a/17, 320a/19, 320b/01, 320b/04, 320b/05, 320b/07, 320b/10, 320b/13, 320b/15,

ol- varlık durumuna gelmek, oluşmak
313b/01, 313b/05, 313b/06, 314a/15, 315b/03, 315b/17, 316a/01,316b/21, 317a/15, 320b/17, 321a/04, 321a/14, 323a/11, 323b/08, 321a/10, 311a/10, 305b/18, 282a/12, 288a/01, 293a/12, 301a/07, 305b/19, 306a/14, 310b/02, 315b/12, 319a/02, 321a/17, 322b/09, 306a/04, 323b/06, 324b/10, 303b/19, 304a/05, 279b/03, 279b/09, 280a/08, 281a/10, 281a/12, 281a/20, 282a/12, 284a/07, 284a/09, 284b/11, 285b/12, 286a/15, 286b/08, 286b/16, 287b/17, 288a/03, 288a/19, 289b/10, 290a/14, 290b/08, 291b/06, 291b/11, 292a/11, 293a/14, 293b/07, 293b/08, 294a/01, 294a/07, 294a/10, 294a/19, 294a/21, 294b/06, 294b/09, 294b/10, 294b/11, 294b/14, 294b/15, 295a/10, 295a/12, 295a/13, 295a/15, 295a/20, 295b/03, 295b/05, 295b/19, 296a/16, 296a/21, 297a/15, 297b/01, 299a/20, 300b/05, 300b/06, 300b/14, 300b/16, 301b/11, 302a/16, 302b/04, 302b/17, 303a/05, 303b/07, 304a/12, 304b/15, 304b/16, 305a/18, 305b/04, 305b/07, 306a/03, 306b/04, 306b/14, 306b/17, 306b/18, 306b/19, 307a/04, 307a/06, 307a/08, 307b/05, 308a/03, 308b/14, 308b/16, 309b/06, 309b/07, 309b/08, 310b/13, 311a/04, 318a/02, 318b/11, 320b/19, 321a/17, 321b/01, 321b/03, 322a/04, 322a/12, 323b/12, 324a/11, 324b/10, 324b/17, 324b/20, 324b/21, 325a/13,

325a/16, 325b/03, 325b/04, 295a/15, 315b/03, 284b/19, 281b/18**,** 324a/15, 282a/21, 285b/05, 287a/05, 293a/02, 309b/20, 283a/04**,** 284a/20, 289b/18, 308b/02, 309b/03, 312a/01, 313b/08, 285a/14, 286a/14, 307a/03, 303a/18, 314a/18, 308a/09, 308b/02, 315a/08, 307a/17, 308b/07, 294a/20, 303b/16, 308a/11, 296a/12, 285a/16, 288a/18, 289b/12, 293b/01, 296a/02, 300b/15, 302b/10, 310a/10, 310b/09, 311b/17, 312a/01, 312a/02, 315a/15, 317a/19, 319b/06, 325a/20, 296a/01, 296a/02, 294b/05, 295b/08, 296a/04, 296a/13, 302a/03, 315b/15, 294a/09, 311a/04, 289b/09, 281b/14, 284a/04, 284b/02, 284b/03, 285a/02, 286a/16, 286b/01, 293b/21, 294b/18, 295b/10, 302a/03, 302a/09, 302a/21, 306b/01, 308a/16, 308a/17, 308a/20, 308b/18, 314b/07, 319a/13, 321b/01, 325a/06, 326a/21, 297a/17, 284a/03, 284b/17, 294a/08, 300a/03, 300a/04, 300b/16, 320b/16, 284a/12, 295b/02, 295b/04, 314a/14, 315b/02, 301b/20, 295a/02, 299a/19, 309b/04, 305b/08, 311b/20, 288a/17, 296b/11, 297a/11, 301a/08, 308a/04, 308b/13, 309b/03, 316a/05, 279b/05, 302b/09, 304a/09, 310a/01, 311a/04, 323b/10, 301b/12, 318a/04, 324b/15, 305b/20, 306b/20, 298a/04, 302a/07, 300a/18, 297a/11, 311a/03, 285b/09, 309a/13, 292b/16, 300b/17, 308a/06, 310b/06, 310b/07, 323a/19, 322b/13, 284b/14, 317b/09, 325b/21, 288a/01, 295b/09, 279b/09, 282a/01, 283b/14, 285a/15, 286a/18, 287b/10, 293b/12, 302a/07, 303a/08, 304a/09, 304a/15, 305b/13, 309b/09, 309b/11, 311a/02, 322a/07, 323a/12, 323a/18, 325b/12, 287a/03, 289b/19, 301b/13, 304a/05, 283a/09, 291a/04, 297a/17, 301b/05, 306b/06, 307b/13, 307b/15, 314b/11, 319b/19, 323a/16, 313b/16, 288a/05, 313b/01, 293b/02, 308a/14, 310a/01, 316a/04, 318a/08, 318b/18, 304a/06, 295b/15, 307b/19, 282a/04, 319b/02, 319b/04, 320b/21, 319a/20, 313a/06, 323a/16, 282a/08, 309b/16, 279b/09, 294b/20, 294b/21, 297b/11, 297b/12, 297b/19, 298a/02, 298a/06, 298a/10, 298a/14, 298b/01, 298b/07, 298b/11, 299a/07, 299a/18, 304a/14, 308b/21, 310a/06, 310b/06, 311a/14, 311a/15, 311a/18, 311a/21, 311b/02, 311b/09, 312b/10, 312b/15, 316b/09, 319b/09, 321a/11, 323a/18, 283a/06, 295a/17, 311b/10, 280a/21, 281a/12, 282a/19, 287a/11, 288b/07, 289a/06, 306b/15, 317b/16, 319b/05, 303a/09, 304a/18, 307a/17, 308a/08, 308b/08, 323a/21, 281b/16, 283a/09, 295b/02, 307a/21, 295b/01, 281b/19, 304b/09, 281a/06, 280a/15, 282a/21, 283a/05, 283b/13, 284a/12, 285a/08, 286a/03, 286a/19, 286b/06, 286b/10, 290a/09, 290a/15, 291a/04, 291a/06, 291a/20, 291b/02, 291b/05, 292b/14, 292b/18, 295b/20, 299b/06, 300a/19, 300b/03, 301a/02, 302a/03, 302a/04, 302b/16, 303a/13, 304b/09, 305a/01, 305a/02, 305a/03, 305a/06, 306a/15, 306b/18, 307a/01, 308a/09, 312a/11, 314a/08, 314a/09, 314b/17, 315a/10,

316a/12, 319a/11, 319a/12, 319b/03, 320a/20, 321a/01, 321b/09, 323a/11, 324b/18, 324b/19, 325a/08, 325a/09, 325a/13, 284b/10, 293b/03, 295a/03, 295b/20, 304a/18, 309a/15, 318b/16, 282a/07, 279b/11, 281a/07, 281b/15, 281b/16, 282a/01, 282a/11, 282b/18, 282b/20, 283b/15, 284a/04, 284b/14, 285a/20, 285a/21, 285b/01, 286a/11, 287b/10, 289a/17, 292b/15, 293a/16, 296b/08, 296b/09, 297a/09, 299a/17, 300a/21, 301b/08, 302a/08, 302b/06, 302b/21, 304a/07, 305b/14, 306a/09, 306a/10, 308a/01, 308a/21, 308b/06, 308b/11, 309b/10, 310b/11, 311a/03, 311a/13, 311a/14, 311b/03, 311b/21, 312a/03, 312a/17, 312b/02, 312b/05, 312b/18, 312b/20, 316a/08, 317b/17, 318a/03, 318a/10, 318a/12, 320a/07, 320a/16, 321a/13, 321b/06, 322b/08, 325b/06, 325b/15, 325b/16, 325b/18, 325b/19, 321b/01, 324b/05, 296a/19, 280b/03, 283b/01, 283b/02, 287a/21, 297a/18, 312a/13, 300a/12, 302a/08, 312a/03, 312b/15, 313b/12, 315b/11, 321a/09, 321b/07, 286b/02, 321b/06, 321b/07, 284a/13, 284a/14

omuz vücutta boynun iki yanında kalan, kolların gövdeye bağlandığı kısım
282b/19, 323a/15

on dokuzdan sonra gelen sayının adı
279b/01, 281b/07, 283b/11, 290a/13, 290a/14, 290b/16, 291a/06, 291a/07, 293a/17, 293a/21, 294a/10, 294a/12, 294a/13, 294a/14, 294b/17, 294b/18, 294b/21, 295a/21, 295b/02, 297a/21, 297b/01, 297b/02, 297b/09, 297b/10, 297b/13, 297b/14, 297b/16, 298b/18, 298b/21, 299a/04, 299a/07, 299a/09, 299a/10, 299a/11, 299a/13, 299a/14, 299b/18, 300a/17, 300a/18, 300b/06, 304b/09, 306b/05, 307a/13, 307a/19, 307b/16, 313a/05, 313a/12, 313b/04, 318a/15, 320a/20, 320b/01, 320b/08, 320b/10, 325b/02

onuncı sayı sırasında dokuzuncudan sonra gelen
294a/12, 297b/09, 298b/15, 300a/15

ora anlatana veya söyleyene uzakta olan yer
316a/15

ordu askeri birlik
314b/01, 290a/14

Orḥān Dinefgende metne göre Süleyman-name'ninin müellifi
296b/16

orta iki uçtan aynı uzaklıkta olan yer
293b/21, 294b/14, 307b/18, 310b/17, 317a/05, 318a/09, 325b/07, 292a/04

ʿOs̱mān Hz. Peygamberimizin damadı ve dört halifeden üçüncüsü
279b/10, 279b/13, 284a/07, 284a/06

ot küçük bitkilerin ortak adı, çim
281b/12, 281b/13, 281b/15

ot **bk. od**
306b/06

otaġ padişah çadırı
314b/04, 314b/06, 314b/05

otaġlu otağı olan
314b/05

otur- vücudun belden yukarısı dik olacak şekilde bir yere yerleşmesi
319a/05, 315a/12, 315a/17, 280a/15, 280b/02, 282b/04, 283a/21, 284a/12, 286b/01, 286b/10, 286b/11, 287a/13, 288b/10, 289a/08, 302a/17, 303a/15, 303a/17, 307b/11, 317a/04, 293b/10, 280a/16, 282a/20, 282b/05, 285a/04, 314b/07, 314b/09, 315a/05, 315a/06, 317a/17, 321b/11, 280b/09, 303b/06, 280b/19, 281b/07, 282b/14, 283b/08, 287b/06, 289a/15, 287a/07, 280a/19, 283b/09, 297a/06, 323a/09, 286b/12, 318a/21, 301b/12, 319a/10, 323a/13, 324b/18, 282a/06, 323a/15

otuz yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı
294a/21, 294b/04, 294b/16, 305a/02, 306a/19, 326a/16

oyna- savaş-, canını ortaya koymak, erlik oyunu
325a/10, 292a/16, 314b/11

oynat- oynamasını sağlamak
324a/09

Ö

ög- övmek
326b/03

ögren- bilmeye çalışmak
300a/06, 317a/07, 294a/06

öküz erkek sığır
280b/20, 281a/01, 316b/19

öl- canı gitmek, son nefesini vererek dünyadan ahirete gitmek
287a/03, 324a/16, 286a/15, 295a/01, 308a/10, 302a/13, 309b/02, 318a/06, 315b/01, 283a/13, 312a/01, 298a/20, 316a/06, 287b/21, 292a/15, 286a/05

öldür- bir canlının hayatına son vermek
286b/20, 324a/18, 325b/13, 304a/04, 321a/20, 304a/09, 304b/04, 325a/17, 325b/07, 325a/07, 285a/10, 304a/04, 314b/10

ölü hayatı sona ermiş bulunan
319a/18, 315b/03, 314b/14, 319a/18

ölüm bir canlıda hayati fonksiyonların sona ermesi durumu
314a/11, 315a/10, 318b/14

ʿÖmer Hz. Peygamberimizin sahabilerinden birisi ve dört halifeden ikincisi
284a/06

ʿömr (Ar) yaşama, hayat
295a/03, 297a/12, 305b/10, 312a/01, 288a/18, 306a/06, 309a/10, 290b/10, 288a/13, 308a/16, 286b/03, 300b/17, 302a/02, 326a/18

öñce ilk olarak başlangıçta, evvel
304b/11

öñince önü sıra
282a/15, 304b/14, 314b/19

öñ ön tarf, arkanın zıttı
281b/07, 281b/08, 314a/02 291b/08, 302a/17, 285b/08, 281a/09, 287a/09, 323a/09, 304b/14, 291a/18, 307b/10, 291a/20, 301a/20

örnek misal
309b/10

örümcek karnındaki bezlerden salgıladığı iplikle ağını ören bu ipliğe asılarak boşlukta inip çıkabilen eklemli bir hayvan
298b/06

öt- kuş veya bazı böceklerin değişik tonda ses çıkarmak
290b/04, 313a/20, 314a/05, 325a/10, 290b/08, 310b/07, 321a/16, 300a/09

öz bir kimsenin kendi manevi varlığı
296b/13, 323a/18, 286b/06, 307a/05, 290a/21, 282a/04, 303b/13, 304a/10, 288b/03, 307b/19, 296a/21, 307a/05, 306a/14

özge (Far) öbür, diğer, başka
283a/12, 292b/16, 293b/14, 294b/20, 307a/02, 307a/13, 309b/01, 324a/15, 325b/12, 310b/08

ʿözr (Ar) yanlış, hatalı davranış
292b/19, 302a/07

P

Pā bk. Bād u Pāy ʿAyyār
305b/18, 321a/16

padişā bk. pādişāh
321a/12, 321a/17

pādişāh (Far) büyük hükümdar
283a/11, 291a/13, 296b/03, 296b/06, 302b/10, 309a/19, 313a/11, 318b/13, 321a/12, 322a/05, 304b/12, 301b/07, 313a/09, 307a/12, 326a/12, 307a/12, 310a/01, 299a/06, 299b/20, 314a/10, 296b/03, 296b/11, 313b/15, 292a/10, 290b/18

pāk (Far) temiz, arı
283b/13, 287b/19, 288a/16, 292b/01, 294b/05, 295b/13, 308b/08, 308b/12, 309b/06, 309b/08, 314b/06, 315b/15, 325b/10, 285b/19, 286a/09, 288a/13, 295a/17, 300b/02, 310a/17, 307a/10, 293b/05, 320b/19

palas (Far) eski kilim keçe
314b/16

pāre (Far) parça, sayı, bölük
284b/07, 291b/19, 295b/03, 305a/03, 318b/06, 321b/11, 325b/02, 292a/05

parla- parıldamak
292a/16

pars leopar, panter
311a/21, 298b/09

Pāsān Ḥūr metne göre Nāḳur ile cenk eden kişi
291b/08, 291b/09

pāsübān (Far) gece bekçisi
290b/09

pāy (Far) ayak
286b/18, 290a/08, 307a/09, 307a/18, 280a/21, 284b/04, 305b/17, 280a/01, 283a/19, 287a/12, 288b/08, 296b/11

pāyān (Far) son, nihayet
279b/05

pāy-dār (Far) kalıcı, devamlı
326b/06

pehlevān (Far) pehlivan, savaşçı
285b/21, 290a/11, 290a/13, 291a/19, 291b/16, 301b/06, 303b/01, 286b/08, 290b/21, 291a/20, 291b/10, 291b/14, 291b/18, 292b/13, 301b/08, 301b/20, 303a/01, 304b/09,

304b/20, 305b/10, 313b/15, 314a/02, 314b/17, 322a/04, 324a/11, 324b/17, 325a/05, 325a/16, 325a/21, 325b/01, 325b/16, 303b/19, 290a/10, 286b/09, 313a/18, 314a/15, 314a/19, 286a/20, 305a/02, 292a/09, 324b/17, 313a/21

pehlevānlıḳ yiğitlik
324b/04

peleng (Far) kaplan
305a/07, 312b/10, 313a/19

penāh (Far) sığınma
283a/12

pençe (Far) yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları
285a/09, 321b/18, 285b/14, 301a/03, 322a/15, 321b/18

pençelü pençesi olan
301b/05, 321b/20

pend (Far) nasihat, öğüt
310a/07, 325b/21

per (Far) kanat
306b/06, 293a/13

perrān (Far) uçan, uçucu
291b/09, 291b/11

perde (Far) bir yerin dışarıdan görünmesini önlemek, ışığı engellemek veya iki yeri birbirinden ayırmak için kullanılan kumaş
294a/10, 294a/11, 294a/12, 294a/13, 294a/15, 294a/11

perde-dār (Far) perdeci, büyük bir kimsenin kapısında bekleyip içeri gireceklere kapı perdesini açmakla görevli kimse
279b/16, 319b/03

pere (Far) kenar, uç
311b/09

perende (Far) uçucu, uçan
320a/19, 320b/01, 320b/03, 320b/04, 320a/09, 319a/14, 321a/07

perī (Far) cinlerin çok güzel ve alımlı olarak farzedilen dişilerine verilen bir ad
280a/06, 285a/11, 303b/09, 306b/11, 324a/08, 302b/18, 302b/20, 316a/12, 321a/20, 299a/02, 302b/20, 306b/11

periḫān (Far) peri padişahı
303b/15

perişān (Far) dağınık, karışık
308a/07

perrī bk. perī
299a/05, 303b/03, 286b/12, 301b/10, 300a/02

pervāne (Far) geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek
298b/06

Pervāne-veş (Far) pervane gibi
316a/04

perverd-gār (Far) rızıklandırıcı, besleyici, Allah
293b/08, 306a/04

pes (Far) öyleyse
282a/01, 284b/09, 284b/12, 284b/15, 284b/21, 285a/01, 285a/14, 287b/13, 288a/01, 288a/06, 292a/13, 292b/13, 293b/06, 293b/07, 294a/18, 294b/14, 294b/17, 295a/12, 297a/01, 297a/11, 299a/19, 302a/20, 303b/21, 304a/03, 305b/01, 305b/05, 305b/08, 305b/14, 306a/21, 307a/05,

308a/21, 308b/07, 308b/21, 309a/14, 309a/21, 309b/04, 309b/05, 309b/09, 309b/10, 311a/03, 311b/09, 312a/16, 313b/13, 316b/03, 317a/20, 317b/01, 318a/07, 318a/08, 319b/09, 320a/05, 320a/09, 320a/14, 320b/03, 320b/06, 320b/13, 320b/14, 320b/19, 321a/10, 324a/07, 325b/18

peydā (Far) meydanda, açıkça
285b/12, 326a/02

peyġamber (Far) Allah tarafından haber getiren
282b/10, 283b/08, 287a/20, 287a/21, 297a/16, 287b/01, 287b/02, 290b/17, 293a/09, 295a/04, 309b/14, 315a/04, 318a/16, 319a/16, 319a/17, 319a/19, 319b/17, 285a/15, 289b/20, 304a/20, 313b/03, 318a/14, 318a/18, 318a/20, 318a/21, 318b/02, 318b/03, 318b/04, 318b/05, 318b/07, 318b/09, 318b/12, 318b/13, 318b/15, 319a/20, 284a/05, 287b/03, 293b/18, 295a/08, 310a/19, 314b/20, 319b/05, 308b/20, 311b/14, 317b/20, 319b/14, 280a/21, 282a/18, 283a/19, 295a/06, 318b/01

peyker (Far) yüz, surat
288a/11

peyk (Far) haber ve mektup getirip götüren
313a/14

pīl (Far) fil
298b/10, 313b/11, 314a/06, 314a/03, 313b/12

pīr (Far) yaşlı, ihtiyar kimse
296a/01, 312b/01, 325b/17

post (Far) tüylü hayvan derisi
304a/10

pul hayvanın derisindeki fazlalıklar
323b/15, 285b/15, 285b/07, 322a/15, 322b/04

pūlād (Far) çelik
290b/12, 291a/05, 291b/10, 300a/16, 313b/11, 324b/11, 284b/05, 284b/06, 302b/01

pūş (Far) örtünecek şey
290a/10, 290b/14, 318a/19

pür (Far) dolu, çok fazla
303a/07, 322a/08

pür-ġam (Far+Ar) çok kederli
303a/07

pür-hüner (Far) çok maharetli
320b/19, 322a/08

pür- uṣūl (Far) düzenli, tertipli
284a/09, 295b/19, 295b/20, 305b/07

püşmerde (Far) perişan, eski püskü
296a/13

pīş ü bīn (Far) [pīş-bīn] ilerisini gören, ihtiyatlı kimse
287b/19, 309a/21, 311a/03

pīşe (Far) huy edinmiş
280a/03

R

rā Arap alfabesinin onuncu harfidir
287a/06, 288b/01, 316a/03

Rabb (Ar) Allah
283a/12, 292b/03, 302a/14, 324b/08, 305b/06, 324b/15, 318b/19, 310a/21

rabbānī (Ar) Rabla ilgili olan
318b/17, 294b/14,

rabbeʾl-ʿālemīn Allah
326b/06, 319a/19, 295b/21

Rabbenā (Ar) Allah
283a/11, 315b/20

rābiʿ (Ar) dördüncü
279b/10

Rabbüʾl-enām
284a/ 06, 285b/01, 288a/08, 315b/20, 325b/19, 285b/01, 294a/07

racīm (Ar) taşlanmış, şeytanın sıfatı
286b/01, 286a/02, 286a/11, 286b/01, 286b/06, 287a/01, 286b/10, 286b/14, 323a/17, 286a/18, 287a/07

rāfiʿ (Ar) kaldıran, yükselten
311a/16, 311a/16

raġbet (Ar) istek, arzu
284a/16

rāh (Far) tutulan yol
296a/01, 297a/12

raḥat (Ar) sıkıntısız olma durumu
303a/08

raḥīm (Ar) merhametli, esirgeyen, koruyan
306a/04

raḥm (Ar) acıma, esirgeme
296b/06, 297a/12

Raḥmān (Ar) dünyada her canlıya ayırt etmeksizin herkese merhamet eden Allah
280b/18

raḥmet (Ar) acıma, esirgeme, koruma
283a/12, 288a/08, 289a/17, 289a/18, 293b/13, 294a/07, 294a/11, 294b/02, 294b/09, 296a/15, 296b/06, 300a/19, 300b/19, 306a/06, 315b/16, 322a/21, 323a/03, 288a/10, 296a/04, 300b/19, 305b/04, 322a/20, 326a/06, 326a/03

raḫş (Far) gösterişli, güzel, at
286a/06, 290b/12, 290b/19, 291a/10, 291a/17, 291b/11, 313a/08, 313a/11, 313b/08, 325a/15, 314b/01

raḫtım (Ar) at takımı
326a/01

raḳam (Ar) sayı
297a/10, 300b/14

rāḳiʿ (Ar) namazda rüku eden
288b/17, 282a/06, 281a/04

raḳīb (Ar) aynı şeyi elde etmek isyenlerden, aynı amaca varmak için uğraşanlardan her biri
316a/04

rām (Far) itaat eden, boyun eğen
325b/20

ramażān (Ar) kamer takviminin dokuzuncusu, üç ayların sonuncusu
299b/21

raʿnā (Ar) güzel, latif
284b/05, 282a/17, 315b/08

rāst (Far) doğru, düzgün
309a/13, 325b/07

rāviyān-ı aḫbār (A+F) haberleri rivayet edenler
280a/12

ravża (Ar) çayırı çimeni bol olan yer
280a/15, 280a/18, 316a/19, 293a/09

rāy (Ar) fikir, düşünce
310a/07

rāz (Far) sır, gizlenilen şey
303b/04, 326b/04

rāzıḳ (Ar) rızık veren
301a/12, 303b/15, 316b/01, 320b/20, 308a/04

Razīr metne göre Rüstem'e kılavuzluk eden kimse
304b/12, 304b/16, 305a/01

raʿd (Ar) gök gürlemesi
316a/13, 322a/02

recā (Ar) yalvarma, ümit
294b/01, 294b/06

redd (Ar) geri çevirme
291b/13, 292a/08

refʿ (Ar) kaldırma, yüceltme
305b/19

refīḳ (Ar) dost
294b/03, 294b/09, 324b/17, 294a/02, 304b/16

rehā (Far) kurtuluş
285a/15, 316a/07, 312b/13

rehber (Far) yol gösteren
326b/04

reh-nümā (Far) yol gösteren, kılavuz
294b/10

rekʿat (Ar) namazda kıyam, rüku ve iki defa secdeden meydana gelen bölüm
292b/01

remz (Ar) meramı gizli bir yolla, ima ve işaretle anlatma
305b/09, 326b/02

rencūr (Far) incinmiş, sıkıntılı
322a/01

reng-ā-renk (Far) renk renk
285b/15

reng (Far) renk
290a/19, 302a/01, 313a/06

resm (Ar) yazma, çizme
300a/08, 300a/09, 295b/06, 322a/06, 280a/06, 292b/06, 295a/07, 296b/05, 299b/14, 293a/12, 293a/06

resūl (Ar) elçi, peygamber
295b/14, 284a/07, 293b/19, 294b/15, 295a/11, 295b/19, 316b/01, 309b/15, 315b/21, 296a/03

revā (Far) yakışır, uygun, yerinde
300b/18

revān (Far) giden, yürüyen
286a/06,286a/11, 305a/05, 305a/16, 305a/17, 314a/06, 314a/07, 314b/14, 319a/11, 319b/03,280a/11, 291b/06

revnaḳ (Ar) güzellik, parlaklık
279b/17

reʾy bk. **rāy**
326b/03

Rezzāḳ (Ar) rızkı bol bol ihsan eden Allah
288b/18, 320b/03, 320b/15

rıḥlet (Ar) göç, sefer
287b/01

rıżā (Ar) hoşnutluk, gönül razılığı
284b/18, 287a/02, 294b/01, 294b/06, 302a/09

rızḳ (Ar) Allah tarafından herkese takdir edilen nimet
300a/04, 303b/15, 321a/01, 320b/10, 317b/19, 320b/18, 320b/20, 301a/12, 318a/12, 320b/21, 288b/18, 300a/04, 321a/01, 321a/05, 288b/19,

320b/20, 321a/12, 320a/06, 320b/17, 320b/05, 320a/10, 321a/08, 319b/10, 320a/19, 320b/01, 320b/17, 321a/04

rıżvān (Ar) hoşnut olmak, razı olma
326a/12

rifʿat (Ar) yücelik, yükseklik
294a/12, 279b/17

rivāyet (Ar) bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma
280a/14, 288b/04, 304a/19, 306a/20

riyāżet (Ar) nefsi terbiye etmek için yapılan talimler
315b/10, 325b/21

rubʿ-ı meskūn (Ar) Dünya'nın insan bulunan dörtte bir kısmı
308a/18

rūbāh (Far) tilki
301a/05

rubbıʾl-aṣġar metne göre bir yıldız adı
311a/13

Rūḥ-ı Şāh bk. Rūḥ-ı Şāh-ı Cind.
321b/02, 321b/11, 322b/21, 324a/05, 324a/06

Rūḥ-ı Şāh-ı Cind metinde geçen bir cin şahının adı
284a/13, 284a/19, 301b/09, 301b/11, 301b/12, 301b/18, 301b/19, 302a/04, 302a/08, 302a/17, 302b/04, 302b/12, 302b/21, 303a/18, 321b/03, 321b/05, 321b/10, 321b/14, 321b/16, 322a/11, 322b/12, 322b/16, 322b/15, 322b/17, 323a/05, 323a/08, 323a/15, 323a/19, 323b/21, 324a/02, 324a/03, 324a/10

rūḥ (Ar) hayat cevheri, can
284a/13, 284a/17, 284a/18, 294a/02, 294a/03, 294a/08, 294a/09, 294a/13, 294a/14, 294a/15, 294a/16, 294a/19, 294a/21, 294b/05, 294b/08, 294b/15, 294b/18, 294b/19, 294b/20, 295a/03, 295a/05, 295a/09, 295a/12, 295a/13, 295b/14, 295b/15, 301b/09, 301b/11, 301b/12, 301b/18, 301b/19, 302a/04, 302a/08, 302b/04, 302b/08, 302b/11, 302b/16, 302b/21, 303a/18, 304a/02, 304a/03, 321b/10, 321b/11, 321b/14, 321b/16, 322a/11, 322b/07, 322b/12, 322b/16, 322b/17, 322b/19, 322b/21, 323a/08, 323a/15, 323b/19, 324a/02, 324a/03, 324a/05, 324a/06, 324a/10, 324a/17, 284a/18, 323a/05, 324a/10, 289a/19, 294b/16, 295a/11, 321b/02, 321b/03, 321b/05, 325b/15, 289a/16, 289a/17, 305b/12, 279b/13, 290b/17, 294a/02, 294a/09, 289a/17, 289a/19, 295b/20, 284a/09, 297a/02, 315b/19, 296b/01, 325b/17, 318a/12, 315b/08

rūḥānī (Ar) gözle görülemeyen, cismi olmayan
310a/21, 310b/01, 307a/11, 310b/19, 312a/06, 312a/08, 312a/14, 312a/12, 312a/17, 312a/12, 312a/15, 289b/16, 312a/14

Rūḥāyıl metne göre yedinci kat göğün en büyük meleği
280b/01, 280b/02, 280b/04, 281a/07, 281a/14, 280b/03, 280b/05

rūḥuʾllāh (Ar) müslümanlar tarafından Hz. İsa için kullanılan bir terim
319a/18

rümḥ (Ar) mızrak, süngü
326b/02

rüsūm (Ar) usül
295a/06

Rus Rusya Federasyonu'nda yaşayan halk veya bu halkın soyundan olan kimse
279b/15

rūşen (Far) aydınlık
288a/02, 307b/05

rūy (Far) yüzey, satıh
296b/09, 316b/14

rūz (Far) gün, gündüz
287a/02, 302a/06, 319a/01, 296a/09, 308b/21, 318b/06

Rūz-i maḥşer mahşer günü
281b/19, 283a/13

rūzigār (Far) rüzgar
285b/21, 296b/11, 306a/04, 306a/15, 309a/10, 309a/18, 309b/11, 323b/20, 326a/21, 301b/19, 302a/02

rūzī (Far) rızık, azık
288b/08, 309b/21, 315b/20, 326a/02, 326a/15

Rüstem (Far) İran'ın meşhur mitolojik, efsane kahramanı; zaloğlu
283b/06, 285b/20, 286a/01, 286a/02, 286a/03, 286a/04, 286a/05, 286a/06, 286a/08, 286a/09, 286a/11, 286a/12, 286a/15, 286a/16, 286a/17, 286a/18, 286a/19, 286b/01, 286b/05, 286b/06, 286b/07, 286b/08 286b/09, 286b/12, 286b/11, 286b/13, 286b/14, 286b/19, 286b/21, 287a/01, 287a/06, 291a/02, 304a/21, 304b/01, 304b/02, 304b/03, 304b/05, 304b/06, 304b/07, 304b/08, 304b/11, 304b/16, 304b/17, 304b/18, 304b/21, 305a/04, 305a/20, 306a/20, 324b/15, 324b/16, 324b/19, 325a/07, 325a/10, 325a/17, 325b/09, 325b/15

S

saʿādet (Ar) mutluluk
294a/11, 294a/13, 292b/14, 297a/08, 322b/17

sāʿat (Ar) vakit, zaman
311a/15, 299b/19, 299b/21, 300a/17, 301a/08, 317b/03, 300a/01, 300a/05, 300a/14

ṣabā (Ar) gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgar
288a/13, 290a/20, 290b/11

ṣabā **bk. sebā**
292a/14

ṣabāḥ (Ar) sabah
304b/10, 314b/08, 284b/19

ṣabr (Ar) dayanma, katlanma
294b/09, 294b/03, 315b/09, 305b/07

sācid (Ar) secde eden
282a/06, 281a/05, 292b/04

ṣaç- dağıtmak, etrafa yaymak
300a/12, 304b/21, 314a/20, 313b/06, 285a/19, 285a/20, 313a/16, 313a/19, 300a/13

ṣaç başı kaplayan kıllar
301b/04, 302a/16, 322b/02, 322b/03, 324b/18, 325a/07, 279b/07

ṣaçıl- etrafa dağılmak, yayılmak
313b/06, 285a/19, 285a/20

ṣaçış- karşılıklı saçma, yayma işi

313a/16, 313a/19

ṣad (Far) yüz
283a/14

ṣad-hezār (Far) yüz bin
282a/11,285b/11, 306a/01

ṣadaḳ (Ar) doğruluk
298a/13

ṣadā (Ar) ses
290b/04, 312a/18

ṣadef (Ar) inci kabuğu
319a/09

ṣādıḳ (Ar) doğru, gerçek
294b/06, 296b/15, 306b/08, 311a/06

ṣadr (Ar) göğüs, yürek
280b/02

ṣāf temiz
288a/17

ṣaf (Ar) dizi, sıra
281a/15, 282a/06, 282a/07, 282a/21, 283a/16, 283b/13, 283b/15, 287a/19, 287a/20, 288b/16, 313b/21, 289a/05, 292b/08, 307a/11, 287a/09, 289a/13, 290b/18, 290b/21, 292a/13, 292b/08, 315b/09, 323a/08, 290b/19

ṣafā (Ar) gönül şenliği, eğlence, rahatlık
300b/19, 306b/20, 309a/11, 317a/03

ṣafī (Ar) duru, temiz
297b/10, 289a/14, 289a/15, 289b/19, 295a/08, 295b/13, 297a/03, 308b/16, 312a/16, 318a/14

Ṣafiyyullāh Hz. Adem
324b/08

ṣaġ yön
280a/15, 280a/16, 280b/02, 282b/15, 282a/19, 286b/10, 286b/13, 290a/01, 290b/13, 293a/04, 293a/10, 293a/12, 293a/13, 295a/01, 307b/10, 310b/17, 311a/19, 312a/11, 315a/06, 316b/13, 317a/03, 324b/06, 289a/18, 302a/12, 307a/18, 324b/20

ṣaġış sayı, hesap
310a/21, 288b/14, 287a/18

saġlıġ sağ, canlı, diri olma durumu
287a/02

Saḥbāṭā ʿāyıl (?) metinde geçen bir melek adı
307a/15, 306b/10, 307b/08, 309a/04, 309b/14, 309b/18, 308b/14

ṣāḥib (Ar) bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse
308a/08, 308a/10, 320a/07, 320a/16, 308a/13, 308a/15, 308a/16, 308b/02, 292b/14, 296b/12, 311b/14, 304a/02, 304b/15, 318b/02, 308a/15, 308b/19, 320b/11

ṣāḥib-ḳırān (Ar) çok talihli, çok kuvvetli hükümda
304a/02, 304b/15, 313b/15

sāḥir (Ar) büyü yapan
300b/02, 304b/21, 305b/15, 304b/20, 325b/16

sāḥire (Ar) büyücü
305b/07, 324b/20, 324b/21, 325a/16, 325a/17, 325a/18, 325b/01, 325b/12, 325b/08, 325a/15, 286b/07, 286b/13, 286b/05, 286b/06, 325b/13,

300a/02

ṣaḥrā (Ar) çöl
310b/05, 313b/06

ṣaḥīḥ (Ar) gerçek, doğru
280a/14, 289b/07, 300b/16, 301b/14

ṣaḳal erkeklerde çenede çıkan kıllar
301b/04

saḳın korun
287b/20, 304a/14, 304b/19, 309b/03

sākin (Ar) hareketsiz olan
295a/15, 311a/10

ṣaḳla- bir şeyi veya kimseyi görünmemesi için gizlemek
302b/09, 322a/18, 322b/07, 324b/06, 281b/14, 281b/16, 325a/21, 300a/18, 288a/18, 324b/07, 302b/09

sāḳī (Ar) su veren
326b/04

sāl (Far) yıl, sene
287a/01, 289a/04

ṣalābet (Ar) katılık, sağlamlık
322a/12, 313b/11, 313b/20

ṣalavāt (Ar) namazda Hz. Muhammed'e ve onun soyundan gelenlere okunan dua
280a/04, 280a/11, 282a/05, 282a/13, 283a/14, 284a/09, 285a/02, 285a/15, 285b/02, 287a/01, 288a/11, 288b/01, 288b/04, 289a/04, 289b/12, 290a/06, 290b/10, 290b/17, 292a/20, 292b/08, 293b/02, 293b/03, 295b/10, 296b/07, 296b/14, 297a/15, 299a/21, 300b/02, 300b/19, 301b/09, 302a/15, 304a/20, 305a/01, 305a/12, 305b/08, 306a/07, 306a/17, 308a/06, 308b/14, 309b/12, 310a/07, 310b/13, 311a/08, 311b/11, 313b/03, 314b/20, 315b/21, 316b/04, 317b/17, 319b/16, 321a/01, 321a/17, 322a/10, 322a/21, 323a/03, 324a/17, 324b/14, 303a/11, 323b/01

ṣalıḳ haber
303a/02

ṣalıḳ Top şeklindeki ucunda kısa zincirlere bağlı birkaç demir yuvarlağı bulunan sopa biçimindeki eski bir savaş âleti, şeşper
291a/14, 302b/01, 302b/02, 302b/03, 302b/05, 302b/06, 302b/07, 302b/11, 302b/12, 302b/13, 302b/14, 313a/15, 313b/05, 313b/09, 323a/10, 323a/16, 324b/01

ṣalın- uzanmak
307b/10

ṣalış- vuruşmak
291a/15, 313b/05, 313b/09

sālik (Ar) bir yola giren
312a/16

s̱āliṣā (Ar) üçüncü
279b/10

ṣal- gödermek, yollamak
286b/14, 290a/08, 291b/06, 296b/09, 309b/08, 302b/07, 302b/11, 302b/13, 282a/08, 280b/09, 291b/07, 302b/07, 307a/19, 313a/08, 313a/12

salṭanat (Ar) sultanlık, hükümdarlık
307a/07, 308a/16, 309a/01, 310a/05, 317a/10, 318b/19, 319a/18, 319a/20, 308b/18, 319a/15, 308a/16

Sām bk. Sām Süvār
284a/11, 284a/14, 284a/15, 284b/02, 284b/03, 284b/04, 284b/05, 284b/12, 284b/15, 284b/17, 284b/21, 285a/02, 285a/03, 285a/04, 285a/10, 285a/11, 285b/01, 285b/02, 285b/04, 285b/11, 285b/16, 286a/14, 300b/21, 304a/09, 321b/12, 323a/09, 323a/16, 323a/17, 323b/02, 323b/06, 323b/10, 323b/19, 284a/11, 301b/11, 301b/20, 302a/05, 302b/12, 323a/04, 284a/18, 284b/02, 284b/18, 300b/21, 303b/01, 304a/09, 323b/19, 302b/17, 302b/19, 324a/15, 303a/16, 323a/19, 323b/18, 301b/10, 321a/20, 321b/10, 323b/07, 301b/12, 301b/18, 284a/17, 284b/04, 284b/17, 285b/05, 303a/12, 303a/17, 303b/01, 303b/08, 304a/07, 322a/11, 324a/01, 301a/05, 301b/18, 302a/05, 302b/01, 303a/03, 322a/03, 322a/11, 324a/12, 284a/19, 286b/17, 323b/02, 323b/13, 323b/16, 324a/06, 301a/09, 301b/13, 301b/16, 301b/17, 302a/09, 302b/08, 302b/18, 321b/10, 324a/10, 301a/08, 301a/09, 301a/13, 301b/02, 301b/06, 301b/11, 301b/12, 301b/18, 302a/03, 302a/06, 302a/08, 302a/10, 302a/15, 302a/17, 302a/21, 302b/01, 302b/02, 302b/05, 302b/06, 302b/11, 302b/17, 321b/14, 322a/01, 322a/02, 322b/07, 324a/11, 324a/17, 324a/18, 324a/21, 324b/04,

Şamed (Ar) kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah
295a/02

Sām Süvār Neriman'ın oğlu, Zal'ın babası, Rüstem'in dedesi. İran'ın efsanevi kahramanlarından biri
284a/12, 284b/02, 284b/07, 285a/11, 285a/16, 285b/09, 285b/17, 285b/18, 285b/21, 286a/13, 286a/14, 286b/03, 286b/04, 300b/20, 300b/21, 302a/02, 302a/19, 302b/04, 302b/12, 303a/01, 303a/03, 303b/19, 304a/06, 304a/11, 304b/04, 313b/12, 321a/18, 321b/11, 322a/03, 322b/10, 322b/18, 323a/11, 323a/12, 323a/14, 323b/20, 324b/14, 324b/15, 322b/19, 321b/03, 324a/19,303a/13, 303b/07, 304a/02, 304a/03, 323b/02, 324a/20,303a/04, 303a/05, 322b/16, 323a/09, 323a/21 284a/20, 302a/02, 302a/19, 302b/04,302b/12, 303a/13, 303b/07, 304a/11, 321b/03, 322a/03, 323a/11, 323b/20, 324a/19, 324b/02, 324b/15 325b/03

şamur (Ar) sansargillerden, Kuzey Avrupa'da yaşayan, çok yumuşak ve ince tüyleri olan, postu için avlanan küçük hayvan
298b/04

şan şan, şöhret
303b/04, 313a/12, 314a/03

şan- zannetmek, zanneylemek
284b/10, 290b/05, 292a/16, 323a/15, 296a/13, 291a/02, 312a/01, 313b/02, 314b/21, 315a/12

saña sen zamirinin yönelme eki almış hali
280a/21, 281a/12, 281a/18, 282a/19, 284a/16, 284b/12, 284b/16, 285b/20, 286b/04, 286b/05, 286b/16, 287a/03, 287b/04, 287b/20, 288b/07, 289a/06, 289a/17, 289b/20, 294a/07, 294a/16, 294a/17,

294b/21, 295a/18, 296a/04, 297a/05, 297a/06, 297b/12, 297b/19, 298a/03, 299a/05, 299a/06, 302a/03, 302a/13, 302b/14, 303b/16, 304a/06, 304b/04, 305b/14, 306b/13, 308a/06, 309b/01, 309b/05, 309b/21, 310a/01, 315b/14, 315b/16, 315b/19, 317a/06, 317a/08, 318b/20, 319a/01, 319a/03, 319a/04, 319a/13, 319a/14, 319a/15, 319b/15, 322a/21, 323a/03, 325a/03

şanʿat (Ar) Allah'ın yarattıklarındaki güzellik, incelikli iş
308b/08, 318a/20

sancaḳ bir devletin, bir askeri birliğin şeref ve gururunu temsil eden gönderli bayrak
291a/04, 313a/08

şandal su üzerinde taşımak için yapılan gemicik
315a/06

şanduḳ (Ar) sandık
286b/11

Ṣāniʿ (Ar) yaratan, halkeden Allah
282a/11, 282a/12, 285b/20, 310b/12, 285b/09, 289a/04, 295b/08, 308a/05, 322b/09, 322a/09, 281a/08, 281b/05, 282a/14, 303a/04, 318a/01, 301a/07, 319b/16, 321a/02

ṣāniyā ikinci
279b/10

şanki (Far) güya
281a/10, 289b/08, 290b/09

şankim farzetki
285a/21

sarāy (Far) hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu gösterişli bina
284a/14, 284a/21, 284b/01, 324a/03, 301b/15, 301b/13, 324a/03, 300a/01, 308a/10, 324a/14, 301b/15, 301b/16, 285b/21, 302b/07

şarf (Ar) harcama, tüketme
305b/09, 305b/10, 306a/06

şarḳ- aşağıya doğru uzamak veya uzanmak
314a/01

şar- sarmak
315a/04

şarmaş- birbirine sarılmak, kucaklaşmak
292a/04, 302a/11

şaru sarı
298b/05, 325b/05

şarīḥ (Ar) açık, meydanda
300b/16

şataş- hoşlanılmayan bir şeyle karşılaşmak
302b/20

şatursız kılıçsız
286b/18

savaş bir şeyi otadan kaldırmak, yok etmek amacıyla mücadeleye girişmek
290a/17

şavıl- atlatılmak, geçirilmek, kurtulunmak
314a/02

şavul- bk. **şavıl-**
292a/05

sāye (Far) gölge, koruma, sahip çıkma
297a/09

şay- hesapla-
302b/02

sāz (Far) her çeşit musiki aletine verilen isim
286a/20

şā'iḳā (Ar) yıldırım
316a/13

Sebā (Ar) Hz. Süleyman'ın zevcesi Belkıs'ın Yemen'de hükmü altında bulundurduğu mamur olan şehir
291a/03, 291a/07, 291a/08, 291a/10, 291a/11, 291a/13, 291a/18, 291b/15, 291b/21, 292a/10, 313a/08, 313a/10, 313a/11, 313a/13, 313b/04, 313b/08, 313b/10, 313b/13, 313b/14, 313b/16, 313b/19, 314a/08, 314a/09, 314a/16, 314a/17, 314a/18, 314a/20, 314b/01, 314b/04, 314b/18, 315a/15, 292a/21

s̲ebāt (Ar) sözünde, kararında durma
316a/07

sebeb (Ar) neden
x308a/13, 302b/14, 311b/01, 308a/09, 326a/19, 312a/18

sebebsüz nedensiz
311b/11

sebze (Far) yeşil
311b/08

seccāde (Ar) üzerinde namaz kılınan küçük halı
307b/10, 307b/11

seccīn kötülerin amel defterlerinin bulunduğu yer anlamında Kur'an terimi
289b/01

secde (Ar) Allah'ın huzurunda yere kapanma
284a/04, 286b/20, 287a/04, 316a/19, 316a/20, 317a/13, 318a/14, 282a/14, 307a/17, 308a/12, 316b/12, 316b/13, 317a/01, 315a/08, 282a/14, 307a/10, 307b/21, 316b/20,

secde-i şükür şükür secdesi
307a/17, 306b/01, 314a/21, 315a/08, 317a/08, 321a/03, 323b/14

seç- benzerleri arasında hoşa gideni almak
291a/12

sedd (Ar) engel, duvar
291a/04, 290b/05

sefer (Ar) yolculuk, savaşa gitme
287b/20

seḫā (Ar) cömertlik
294b/01

seḥāb (Ar) bulut, karanlık
298b/04, 316a/05

Sehenşāh metinde geçen bir şahın adı
290b/19

seḥer (Ar) tan yeri ağırmadan biraz önceki vakit
284b/19, 284b/21, 301b/08, 320a/10, 320b/04, 320b/16, 321a/08

seḥer-gāh (A+F) sabahın erken vakti
304b/17, 317b/04, 319b/10, 320a/02, 320a/10, 320b/04, 321a/04, 320a/10

seḫun (Far) söz
280a/10

sehv (Ar) yanılma, hata
283b/15

sekiz yediden sonra gelen sayı
279b/01, 290a/09, 290b/13, 294b/21, 297a/03, 297a/04, 301a/03, 306a/19, 307a/13, 318b/20, 326a/16

sekizinci sekiz sıra sayısı
294a/12, 296b/08, 298b/07, 300a/10, 302a/17, 319a/13

seksen yetmiş dokuzdan sonraki sayı
283b/20, 290a/09, 290b/13, 290b/14

sel hareket halindeki büyük kalabalık
292b/12

selābaṭ (Ar) sağlamlık, katılık
284a/18

selām (Ar) barış, rahatlık
280a/11, 280a/16, 281a/11, 282a/18, 283a/14, 283a/16, 283a/17, 287a/11, 288a/11, 288b/07, 289a/05, 303b/11, 306b/04, 307b/05, 309a/05, 309a/13, 315b/21, 316b/04, 316b/10, 279b/13, 288b/09, 307b/05, 316b/13, 317a/01, 317a/06

selāmet (Ar) salimlik, eminlik
290a/01, 324b/07, 324b/20

selāṭīn (Ar) sultanlar
314a/17, 314b/09

seleb (Ar) birinden kapılıp alınan şey
286a/20

selver bk. Server
286a/20

selīm (Ar) sağlam, kusursuz
294a/18, 315b/12

sem (Ar) zehir
325b/03

semāvāt (Ar) gökler
321a/18, 323b/17

semāvī (Ar) semaya mensup
300a/13

semek (Ar) balık
309a/17, 317b/04

semender (Ar) ateşte yanmayan efsanevi kuş
298a/18, 316a/16

Semendūn metne göre bir cin adı
301b/21, 302a/05, 302b/14, 303a/02, 303b/06, 303b/17, 321b/2, 321b/06, 321b/08, 323a/01, 323a/02, 323a/18, 324a/02, 324a/03, 324a/04, 324a/14, 324a/15, 324a/17

Semendūn-i Cinn bk. Semedūn
284a/20, 302a/03, 302b/06, 303a/02, 303a/20, 303b/05, 303b/06, 303b/10, 303b/11, 321a/19, 322b/18, 322b/20, 324a/01, 324a/09, 324a/16

Semendūn-i Cind bk. Semendūn
301b/20, 302a/01, 302a/19, 302b/12, 302b/15, 321a/20, 321a/21, 321b/01, 321b/03, 321b/04, 322b/15, 322b/16, 322b/19

Semendūni Şah-ı Cind bk. Semendūn
321a/21

şemer (Ar) meyva, yemiş
281b/14

Semūd (Ar) Salih peygamberin kavminin adı
318b/02, 318b/03

sen ikinci teklik şahıs zamiri
280a/01, 280a/21, 282a/12, 283a/19, 284a/15, 286a/03,

286a/16, 286b/21, 287a/03, 281a/21, 282b/06, 283b/04, 287a/02, 287a/16, 288b/13, 289b/20, 290a/01, 293b/12, 284a/16, 286b/19, 293b/11, 294a/16, 294a/18, 303b/17, 303b/20, 303b/21, 305b/20, 308b/12, 325a/18, 287b/19, 306a/08, 293b/12, 282a/18, 282b/06, 282b/10, 283a/18, 284a/15, 284a/16, 287a/03, 289a/18, 289a/20, 294a/17, 294a/18, 294a/19, 296b/02, 296b/03, 304b/01, 307b/06, 318b/21, 319a/17, 319b/14, 319b/15, 321a/21, 325b/17, 326a/05, 326a/10, 280b/06, 286b/19, 287a/04, 294b/20, 296a/01, 301b/21, 304a/05, 309a/06, 310a/01, 318b/19, 319a/16, 326a/07, 326a/08, 287b/20, 288a/01, 289b/12, 290a/05, 292a/20, 293b/04, 295a/16, 295b/08, 296a/15, 297b/21, 300b/19, 301a/13, 302b/05, 303b/16, 304a/04, 304a/07, 305b/16, 305b/20, 308b/01, 308b/19, 315a/19, 315b/15, 315b/21, 319a/18, 319b/03, 322b/09, 325a/06, 326a/03

şenā’ (Ar) övme, övüş
326a/06, 326a/13, 326a/20

sencileyin senin gibi
308a/14, 319a/20

seng-i asyāb (Far) değirmen taşı
314a/04

Senḫāyim metne göre Zevraḳ ile cenk eden pehlivan
291b/01

ser (Far) baş, kafa
301a/04, 301a/05, 305b/06, 320b/08, 320b/16

serā (Far) saray
316b/14

ser-behā (Far) baş pahası, diyet, haraç
304a/06

ser-be-şer (Far)baştan başa, büsbütün
288a/11

ser-cümle (Far) bütün, hep
280b/09, 321a/08

ser-çīn (Far) seçkin şey
295b/06

ser-firāz (Far) başını kaldıran
290b/21, 307a/06, 323a/11

ser-güzeşt (Far) macera
303a/04

Serḫāyıl (?) metinde geçen bir melek adı
287b/10

serheng (Far) komutan
319a/05, 280b/07, 280b/08, 293a/19, 281b/10

serḫeng bk. serheng
287a/19, 293a/19

serīr (Ar) taht
319a/05

ser keş (Far) dik başlı, baş kaldıran
325b/20

serseri başıboş insan, kabadayı
284b/10

ser-te-ser (Far) baştan başa, hepsi
288a/12, 311b/09, 321a/01

server (Far) baş, başkan, reis
279b/16, 286a/07, 290a/14, 290b/16 293a/09, 295b/21, 297a/17, 314a/17, 304b/12, 305a/13, 314b/05, 314b/09,

314b/13, 304b/13, 314b/11, 325b/04, 290b/19, 291a/01, 292b/13, 313b/09, 314a/21, 314b/02, 315a/03, 315a/06, 305a/04, 305a/07, 313a/12, 314a/17, 290a/16, 313a/11, 325a/08, 291a/06, 305a/17

servi (Far) servi, selvi
284a/13

setr (Ar) örtme, saklama
318a/19

Settār (Ar) örten, Allah
288b/20

ṣevāb (Ar) Allah tarafından mükafatlandırılan hareket
305b/08, 318a/19

sev- muhabbet beslemek
291b/12, 296a/10, 284a/19, 284a/08, 284a/21, 297a/13, 301b/20

sevgü insanı bir şeye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye iten duygu
306a/09

sevin- mutlu olmak
291a/11

seyf (Ar) kılıç
290b/19, 291a/07, 291a/14, 313a/11, 313a/15, 313b/08, 313b/10, 314b/02, 314b/10, 313a/13

seyr (Ar) yürüme, gidiş
291a/17, 297a/04, 308a/11, 283b/17

seyrān (Ar) gezinme, bakıp seyretme
284b/02, 284b/11, 284b/12

seyrūn metne göre ḳuṭbı᾽l-arż denilen bir dağın Hint dilindeki adı
312a/12

sezāverd (?)
326a/13

ṣı- tepelemek, mağlup etmek
288a/02, 292a/14, 314b/01, 313b/08, 292a/11, 292a/12, 305b/17, 314a/16, 314b/16, 315a/15

sıbṭ (Ar) torun
290a/10, 290a/12, 290b/15, 292b/12, 313a/05, 314b/10, 314b/15, 315a/05, 315a/08, 315a/19, 291a/01, 290b/15, 290b/19

ṣıdḳ (Ar) doğruluk
279b/09, 294a/14, 294b/01, 294b/09, 311a/06, 306a/05, 316b/02, 319b/03

ṣıfat (Ar) hal, suret, şekil
307a/01, 317b/07, 297a/12, 305b/20, 281a/06, 319a/02, 280b/20, 287a/08, 310b/14, 312a/04

sıflī bk. **süflī**
293a/01

ṣığ- bir şeyin içine girebilmek veya içinden geçebilmek
283b/19

ṣığın- himayesine girmek
286a/09, 324b/06, 322a/21, 287a/20, 295b/06, 324b/04

ṣığır öküz
301a/21, 301b/03, 301a/19, 313b/21

sığırca öküz gibi

ṣıḥḥat (Ar) sağlıklı
290a/07

şın- kırmak, yok etmek
305a/17, 314a/18, 314a/21, 289b/19, 292a/13, 314a/20, 286a/10, 286a/11, 314b/03

şınır uç, bir şeyin sonu
314a/01

şırāṭ (Ar) yol
295a/17

şırça cam
301b/17, 323b/08, 324b/02, 284a/21, 284b/01, 284b/09, 285b/21, 324b/02

sırr (Ar) gizli tutulan bilgi
305b/09, 321a/03, 319b/16, 319b/07

sırru'llāh (Ar) Allah'ın sırrı
319b/11

şırtlan leş ve topraktan çıkardığı cesetlerle beslenen vahşi hayvan
305a/08

şıvan- sıvı bir şeye bezenmek
324a/21

siccīn bk. siccin
289b/05, 289b/06

siccin (Ar) zindan
289a/21

sidretü'l-müntehā arşın sağ yanında bir ağaçtır ki ötesine hiçbir mahluk geçemez
300b/04

siḥir (Ar) büyü
304b/17, 286a/17, 286a/21, 286b/08, 305a/06, 305a/09, 305a/10, 324b/21, 325a/11, 305b/12, 304b/20, 325a/01, 325a/04, 325a/08, 325a/16, 286b/05, 305a/18, 300a/02

Sikender (Far) İskender
279b/15, 290b/05, 296b/12 321b/11

sikizinci bk. Sekizinci
297b/07

sīl (Ar) geçtiği yerlere zarar veren taşkın su
291a/17, 292a/10

seyl ʿarim (Ar) Kur'an'da Sebe şehrini yok eden meşhur sel afeti
305a/09, 313a/16

silāḥ (Ar) silah
314b/16

silk- üzerindeki şeyleri düşürmek veya temizlemek için bi rşeyi kuvvetle sallamak
280b/16

silkin kendini silkmek
286a/19, 307a/19

simāk (Ar) Başak burcunun en parlak yıldızı
317b/04

simurġ (Far) Kaf Dağı'nın etrafında yaşadığına inanılan efsanevi kuş
301a/04

sinān (Ar) mızrak, süngü
326b/02

sīne (Far) yürek, göğüs
291a/14, 313a/15, 316a/06, 321b/17,314a/05,302a/13

siñekçe sinek kadar
313b/17

sin mezar
288a/07, 288a/15, 296b/12, 300a/19, 309a/20

sipāh (Far) asker, ordu
290a/10, 290b/14, 313a/20

siper (Far) arkasına saklanılacak şey
291a/16, 291a/21, 291b/01, 313a/11, 314a/04, 325b/03

sipīd (Far) parlak
286a/06

sirçe küçük
293a/04

Şāh-ı sistān metne göre bir şahın adı
304b/08, 304b/13, 306a/20, 325a/02

sivri ucu keskin ve iğne gibi batıcı
322b/04

siyāh (Far) kara, kömür rengi
324a/12, 301a/16, 301b/01, 303a/19, 313b/21

siz ikinci çokluk şahıs zamiri
286b/18, 302b/21, 306a/03, 325b/06, 289b/15, 282b/03, 317a/12, 281a/20

sohbet bk. ṣoḥbet
280a/12

ṣoḥbet (Ar) veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça yapılan konuşma
284b/18, 287a/06, 300b/21

ṣol yön, sol taraf
280a/16, 286b/13, 282b/15,289a/21, 290b/14, 291b/16, 302a/12, 306b/10, 307b/12, 310b/18, 311a/19, 315a/06, 316b/13

ṣoñ arta kalan, en arkadaki, işin bitimi
288a/19

ṣoñra içinde bulunulan veya bahsedilen anın daha ilerisindeki bir zamanda
281b/21, 282b/05, 283b/16, 283b/19, 284a/12, 284b/03, 284b/17, 285a/04, 285b/12, 287a/08, 290a/08, 290a/13, 290b/18, 292b/18, 294a/01, 294a/10, 294a/13, 294a/15, 294a/21, 294b/04, 295a/12, 295a/19, 295a/21, 295b/04, 297a/01, 297b/01, 300b/04, 301b/18, 303a/15, 303a/16, 304b/05, 304b/10, 308b/03, 309a/19, 309b/07, 316a/12, 316a/14, 316a/17, 316a/15, 316b/02, 316a/18, 316a/19, 318b/19, 319a/16, 319a/17, 320a/11, 320a/12, 320b/11, 321b/10, 323a/06, 325b/08, 325b/21

ṣor- soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek
289b/02, 306b/03, 306b/03, 305a/20, 303b/08, 317a/08, 287b/03, 284a/12, 288b/10, 303a/16, 303a/17, 324b/19, 324b/20, 325a/18, 302b/21, 308a/09, 280a/09, 280a/17, 286b/15, 301b/18, 317a/10

ṣoruş- bir konuyu ilgililere sorular sormak suratiyle araştırmak tahkik etmek
291a/13

soy- birinin giyisilerini çıkarmak
315b/03

sökül- sökme işine konu olmak
314a/14

söyle- sözle ifade etmek, anlatmak
281a/01, 325b/14, 279b/07, 284a/18, 92b/03, 297a/19, 298a/04, 302b/06, 303a/02, 303a/03, 304a/19, 309b/20, 302a/06, 303a/1, 288a/04, 296a/17, 300b/15, 309b/04,

309b/05, 310b/08, 315b/08, 321a/19, 282a/07, 317a/12, 288a/10, 305b/09, 315b/18, 319b/16, 296b/19, 297b/21, 306a/02, 326a/16

söyleş- karşılıklı konuşmak, sohbet etmek
301b/13, 317a/14

söz ağızdan çıkan anlamlı birlikler, bir düşünceyi eksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelam
280a/01, 288a/04, 288a/05, 288a/06, 296a/21, 295b/09, 296a/06, 296b/0, 301b/02, 300b/01, 301b/18, 304a/14, 309b/02, 309b/04, 310b/01, 310b/08, 311a/02, 311a/03, 311b/01, 311b/19, 312b/13, 315b/07, 315b/10, 325a/06, 283a/19, 287b/02, 296a/17, 296a/20, 296b/13, 302a/04, 302a/06, 303a/03, 303b/02, 304a/18, 308a/07, 309b/05, 311a/11, 321a/02, 322b/18, 287b/18, 292b/03, 302a/19, 304a/13, 304b/06, 306a/17, 307a/01, 317b/18, 293a/03, 304b/05, 311a/02, 311a/05, 312a/02, 299b/03, 304a/19, 319b/17, 284a/10, 289a/04, 310b/02, 311a/06, 286b/04, 306a/15, 296a/05, 282a/10, 287a/03

şu hayati sıvı, su
280b/15, 284b/13, 284b/14, 284b/16, 285a/04, 285a/20, 288a/17, 295a/13, 295a/14, 297b/04, 297b/21, 300a/14, 300a/17, 301a/19, 301b/13, 310b/04, 313b/21, 325a/20, 285b/15, 285b/10, 300a/12, 301a/06, 314b/06, 298a/15, 316a/16, 297b/18, 298a/13, 297b/20, 297b/19, 300a/16, 316a/18, 296b/11, 300a/18, 285a/21, 311a/16, 294b/05, 300a/11, 298a/01, 311b/03, 318b/01, 324b05, 314a/20, 284b/20, 311b/04, 321b/12, 324a/21

suʾāl (Ar) soru, sorma
283b/04, 283b/16, 284b/07, 285a/11, 285b/03, 285b/16, 289a/14, 289b/01 293b/01, 299b/08, 308a/13, 308b/15, 310a/08, 310b/13, 310b/14, 311a/09, 280b/03, 280b/05, 281b/04, 282b/05, 296b/18, 319b/18, 321a/03, 311b/12, 312a/04

şuʿbān (Ar) büyük yılan, ejderha
319a/14, 312b/10, 305b/03

şuġlıḳ küçük bıçak
323b/08

şubḥ (Ar) sabah
284a/03, 284a/04, 284a/12, 284b/17, 285a/02, 309b/11, 285b/02, 288a/10, 294a/07, 315b/16

şuç kabahat, işlenen kötü iş
305b/04

şufḥ (Ar) Hz. Adem'e Allah tarafından gönderilen sahifeler, sayfalar
292b/03

şulḥ (Ar) barış, barışma
309a/18

sulṭān (Ar) hükümdar
279b/11, 279b/13, 290a/10, 290a/12, 290b/15, 290b/16, 291a/03, 292b/12, 302b/17, 303b/16,303b/17, 304b/03, 306b/16, 309b/03, 312b/05, 315a/20, 319b/18, 326a/09, 326a/19, 283a/18, 312a/02, 313a/04, 313a/05, 313a/10, 313b/04, 313b/10, 313b/13,

313b/19, 314b/18, 315a/05, 315a/08, 315a/19, 325b/13, 321a/20, 326a/17, 284a/16, 291a/13, 313b/14, 291a/19, 314a/08, 314b/04, 313a/13, 326a/19

şun- sunmak, takdim etmek, nezaketle vermek
293a/13, 303b/03, 303b/11, 303b/12, 304a/14, 314a/04, 321a/19, 315a/07, 321a/10,

şun- uzanmak
291a/16

şunıl- sunma işine konu olmak, takdim olunmak
321a/09

şunʿ (Ar) yaratma, yapma
288a/19, 289a/05, 321a/02, 322a/05, 281a/08, 281b/05, 282a/12, 285b/20, 319b/16, 282a/14, 303a/04, 318a/01, 282a/11, 285b/09, 295b/08, 294a/21, 301b/07, 308a/05, 310b/12, 322a/07, 322a/08, 322a/09

şunış- vuruşmak
291a/14, 313a/15, 313a/19

şuñış- bk. şunış-

süñiş- birbirine süngü ile saldırmak
313a/15

şūr (Ar) kıyamet günü Hz. İsrafil'in üfleyeceği boru, boynuzdan yapılmış büyük boru
281b/20, 283b/12, 294a/05, 318a/06, 290b/08

sūre (Ar) Kur'an'ın ayrıldığı 114 bölümden her biri
288b/17, 289a/14, 301a/13

şūret (Ar) biçim, görünüş, kılık
286a/15, 286a/16, 303a/06, 312b/04, 313b/21, 312a/15, 312a/08, 312a/10, 312a/19, 312b/01, 312b/09, 312b/03, 286a/12, 312a/20, 298b/04, 315b/04, 312a/18, 312b/06, 312a/06, 312a/07

şūretā (Ar) görünüşte
298b/04

şurnā (Far) zurna
292b/12, 313a/08, 313a/20

sūsımār (Far) kertenkele
306a/05

Sübḥān (Ar) her türlü noksandan münezzeh olan Allah
315b/17, 326a/09, 293b/04 279b/01, 297a/01

sübhānī (Ar) Allah'a ait, Allah ile ilgili
316b/06

sücūd (Ar) secde etme
287a/20, 288b/17, 308b/07

süflī (Ar) alçakta bulunan
314b/12

süheyl (Ar) semanın güney yarım küresinde bulunan Sefine-i Nuh burcundaki parlak ve büyük yıldızın adı
290b/07, 292b/13, 311a/12, 311a/13, 311b/05

süḥāb (Ar) bulut gibi uçuşan böcekler
298b/19

Sührāb şāh metne göre Amalika padişahı
290a/07, 290a/15, 290b/11, 291a/11, 313a/01, 313a/02, 313a/10, 314a/18, 315b/04, 315b/13, 290a/19, 313a/03

Süleymān (Ar) Kur'an'da ismi geçen peygamber, Hz. Davud'un oğlu
279b/15, 280a/03, 280a/05, 280a/10, 280a/12, 280a/14, 280a/16, 280a/18, 280a/20, 280b/01, 280b/02, 280b/03, 280b/05, 280b/10, 280b/12, 280b/14, 280b/18, 280b/21, 281a/04, 281a/08, 281a/12, 281a/13, 281a/15, 281a/19, 281b/02, 281b/04, 281b/05, 281b/10, 281b/13, 282a/02, 288b/02, 282a/05, 282a/07, 282a/14, 282a/16, 282a/19, 282b/01, 282b/02, 282b/03, 282b/04, 282b/05, 282b/06, 282b/09, 282b/11, 282b/13, 282b/14, 282b/18, 283a/05, 283a/06, 283a/15, 283a/18, 283a/19, 283a/21, 283b/02, 283b/03, 283b/05, 283b/08, 283b/10, 283b/12, 283b/16, 283b/17, 283b/19, 286b/16, 287a/08, 287a/11, 287a/12, 287a/13, 287a/14, 287a/15, 287a/17, 287a/20, 287b/01, 287b/02, 287b/03, 287b/04, 287b/05, 287b/09, 287b/18, 288a/07, 288b/01, 288b/08, 288b/10, 288b/11, 288b/13, 288b/16, 289a/04, 289a/07, 289a/08, 289a/09, 289a/10, 289a/11, 289a/14, 289a/15, 289b/01, 289b/02, 289b/03, 289b/11, 289b/13, 289b/15, 289b/17, 290a/02, 290a/05, 290a/07, 290a/13, 290b/13, 290b/16, 292b/06, 292b/16, 293a/03, 293a/07, 293a/08, 293a/10, 293a/13, 293a/17, 293b/03, 293b/08, 293b/16, 293b/18, 293b/20, 293b/21, 294a/02, 294a/04, 294a/06, 294a/08, 294a/13, 294a/15, 294a/21, 294b/04, 294b/09, 294b/15, 295a/03, 295a/09, 295a/12, 295a/16, 295a/19, 295b/10, 295b/12, 295b/14, 295b/15, 296a/03, 296a/19, 296b/04, 296b/13, 296b/14, 296b/18, 296b/19, 297a/05, 297a/12, 297a/16, 297a/19, 297b/11, 297b/17, 298a/01, 298a/04, 298a/09, 298a/12, 298b/03, 298b/06, 298b/09, 298b/13, 298b/17, 298b/20, 299a/02, 299a/06, 299a/09, 299a/12, 299a/13, 299a/18, 299b/01, 299b/07, 299b/18, 300b/03, 300b/04, 300b/05, 300b/06, 300b/20, 304a/20, 306a/02, 306a/15, 306a/17, 306a/21, 306b/02, 306b/03, 306b/04, 306b/09, 306b/10, 306b/15, 306b/18, 306b/19, 306b/20, 307a/03, 307a/05, 307a/09, 307a/14, 307b/03, 307b/09, 307b/14, 308a/02, 308a/07, 308a/10, 308a/11, 308b/18, 308a/12, 308a/17, 308a/21, 308b/02, 308b/03, 308b/08, 308b/09, 308b/14, 308b/16, 308b/17, 308b/21, 309a/01, 309a/04, 309a/06, 309a/14, 309a/15, 309a/16, 309a/17, 309b/02, 309b/05, 309b/14, 309b/18, 309b/20, 309b/21, 310a/01, 310a/08, 310a/09, 310a/10, 310a/14, 310a/18, 310a/21, 310b/03, 310b/06, 310b/13, 310b/14, 310b/15, 310b/19, 311a/09, 311a/10, 311a/12, 311a/14, 311a/17, 311a/18, 311a/21, 311b/05, 311b/06, 311b/07, 311b/12, 311b/14, 311b/17, 312a/03, 312a/05, 312a/10, 312a/11, 312a/13, 312a/16, 312a/17, 312a/19, 312b/07, 312b/12, 312b/15, 312b/16, 313a/02, 314a/21, 314b/04, 315b/12, 314b/11, 315a/07, 315b/08, 315b/18, 316b/03, 316b/05, 316b/12, 316b/13, 316b/20, 316b/21, 317a/01, 317a/04, 317a/05, 317a/06, 317a/11, 317a/12, 317a/15,

317a/17, 317a/18, 317b/08, 317b/18, 318a/01, 318a/02, 318a/08, 318a/14, 318a/18, 318b/18, 319a/15, 319a/16, 319b/05, 319b/10, 319b/14, 319b/17, 319b/19, 320a/07, 320a/16, 320b/05, 320b/19, 321a/02, 321a/03, 321a/06, 321a/13, 321a/16, 321a/18, 326a/19, 326b/02, 287a/06, 288a/11, 288a/20, 288a/21, 288b/03, 296a/17, 296b/08, 296b/16, 300b/14, 306a/03, 306a/07, 306a/19, 308a/19, 316a/01, 316a/10, 319a/07, 326a/07, 326b/05, 316a/19, 293b/15, 282a/12, 287a/06, 308a/08, 308b/15, 308b/16, 308b/17, 309b/08, 309b/15, 308b/19, 309a/07,308b/21, 280b/01, 281a/11, 282a/17, 283a/17, 283a/19, 287a/07, 288b/07, 289a/05, 289b/14, 290a/07, 292b/18, 292b/19, 293a/13, 306a/21, 306b/04, 306b/07, 307a/14, 308a/15, 308a/18, 309a/13, 311a/07, 313b/09, 314b/19, 315a/01, 315a/02, 315a/14, 316a/11, 316a/12, 316a/16, 316a/18, 316b/08, 317a/16, 319a/14, 306b/06, 282a/21, 304b/08, 309a/09, 313b/15, 309b/19, 314b/10, 323a/16, 284a/10, 307b/14, 316a/09, 280a/19, 292b/18, 293a/10, 293a/12, 307a/06, 308a/20, 308b/01, 308b/03, 316b/07

Süleymānlık Süleyman peygambere verilen mertebe
280a/21, 281a/12, 281a/18, 282a/19, 283a/19, 287a/11, 288b/07, 289a/06, 306b/16, 306b/17, 307a/02, 307a/07, 308a/16, 308b/02, 309a/01, 318b/18, 308a/20

Süleymān-nāme Firdevsî Rmmî'nin 81 cilltten oluşan eseri
288b/02, 287a/06, 288a/11, 288a/20, 288a/21, 288b/03, 296a/17, 296b/08, 296b/16, 300b/14, 306a/03, 306a/07, 306a/19, 308a/19, 316a/01, 316a/10, 319a/07, 326a/07, 326b/05

süleymānī Hz. Süleyman peygamber kavminden olan
290a/18, 290a/20

sünbüle (Far) başak burcu, semanın kuzey yarım küresinde bulunan yedi parlak yıldızdan müteşekkil bir dikdörtgen ve iki kuyruklu bir burç
300a/03

sünnet Hz. Muhammed'in (sav) yaptıklarını yapma
294a/20, 310b/07, 311a/01, 311a/04, 311b/13

sünnī (Ar) sünnet ehli olan kimse
315b/21

süñr süngü, mızrak
292a/11

süñü süngü
286a/08, 290b/17, 291a/04, 292a/07, 292a/08, 305a/15, 313b/12, 314a/04, 290b/02, 291a/14, 291b/20, 313a/15, 313b/11, 314a/12, 314b/15

sünüş- savaşmak
313a/15

sür- 1 bir maddeyi, bir yüzey üzerine ince bir tabaka olarak yaymak 2 önüne katıp itmek 3 bir durumun devam etmesi 4 dokundurmak, değdirmek 5 at sürmek
291b/20, 291b/21, 292a/03, 300b/03, 308a/16, 316b/03

291b/20, 291b/21, 292a/03, 291a/18, 305a/17, 313a/08 287a/12, 288b/08, 289a/07 292b/09, 307b/21, 280b/01 297b/17, 298a/16, 298b/19 317b/12, 306b/21, 306b/20, 310a/06, 286a/06, 289b/21, 290b/12, 290b/19, 291a/10, 291a/17, 291a/19, 291a/21, 291b/03, 291b/08, 291b/10, 291b/12, 291b/16, 301b/08, 302a/11, 307a/10, 313a/11, 313a/14, 313b/08, 313b/12, 314a/03, 314a/11, 314b/14, 325a/15

süri kalabalık, yığın
318b/09

şüri bk. süri
300a/19

süri- sürüklemek
284a/03, 324b/18, 325a/07

sürme (Far) göze çekilen kalem
293a/10, 293a/14, 293a/20

sürūr (Ar) sevinç
287b/15

sürūş (Far) melek
279b/02

sürül- sürme işine konu olmak, uzaklaştırılmak
284b/20

sürüş- birlikte sürmek
313a/16

sütun (Far) direk
313b/11

süvār ol- ata binmek, binmek
290a/09, 291a/04, 291a/20, 304b/09, 305a/06, 305a/07, 305a/08, 314a/08, 318b/14, 325a/09,325b/03

süzgün biraz zayıflamış, güçsüzleşmiş, süzük
296b/10

Ş

şād (Far) sevinçli
292b/18, 303a/07, 303a/08, 305b/02, 306b/18, 307a/03, 309b/19, 296b/01

şād it- sevinçli etmek
309a/18

şād-mān (Far) sevinçli
306b/18, 315a/08, 303a/14, 321a/21

şād ol- mutlu olmak
286b/10, 289a/17, 292b/14, 300b/03, 302a/04, 303a/09, 307a/17, 309a/21, 314a/09, 324b/20, 325a/08

şāh (Far) hükümdar
279b/13, 292b/06, 307a/05, 307a/19, 321a/15, 280a/03, 307b/18, 312b/21, 322a/09, 325a/16, 326b/05, 316b/02, 321a/16, 321a/17, 314b/01, 279b/10, 284a/08, 291a/18, 296a/19, 299a/20, 305b/01

Şah-ı Cind bk. Rūḫ-ı Şāḫ-ı Cind
321a/21

Şāḫ-mār şāh metne göre Seba sultanıdır
291b/15, 292a/18, 313b/10, 313b/13, 313b/19, 314a/04, 314a/05, 314a/07, 314b/18,

şāhān (Far) şahlar
309a/14

Şaẖāyım bk. Senẖāyim
291a/21

şaẖ (Far) dal, budak
312a/10, 322a/14

şāhid (Far) senet yerine geçecek şekilde büyük bir eserden veya kimseden alınan örnek
306a/05, 319b/17, 319b/03

şāhin (Far) yırtıcı avcu kuş
291a/20

şāhlıġ hükümdarlık
307a/02

şaẖṣ (Ar) kimse, kişi
318a/12, 318a/13

şaḥṣ **bk. şaẖṣ**
318a/10

şāhüd **bk. şāhid**
279b/11

şāʿir (Ar) şiir yazan kimse, ozan
280a/09

şaḳ (Ar) yarma, yarılma, kırma
291b/05, 292b/10, 293b/07, 319b/01, 319b/02

şaḳı- şimşek gibi çakmak
291b/15, 305a/11, 314a/12

şaḳī (Ar) bahtsız, haylaz
279b/09

şākir (Ar) şükreden, gördüğü iyiliğe karşı dua eden
297a/13, 297a/14, 310a/03, 321a/01, 322a/20, 326b/05

şaḳḳāʾl-ḳamer Hz. Muhammed'in parmak işaretiyle Ay'ı ikiye bölmesi şeklinde gösterdiği mucize
279b/08

şām (Far) akşam
284b/21, 285b/02, 286a/20, 286b/01, 288a/10, 294a/07, 301b/08, 315b/16, 314b/04

Şām Suriye'nin güneybatısındaki bir şehirdir
279b/15, 322a/13

şarāb (Ar) üzüm suyundan yapılmış içki
314b/12, 321b/12

şarḳ (Ar) avrupa kültürünün dışında kalan ülkeler, doğu
290a/21, 305a/11,310b/10, 316a/02, 326a/14,300a/17, 284a/01

şaʿşaʿ (Ar) parlaklık, parlama
291a/05

şaş- şaşır-
305a/20, 291a/17, 291b/06

şāz **bk. şād ol-**
286b/06

şāzılıḳ (şādlıḳ) mutluluk
286b/14

şāz-mān bk. şād-mān
317b/17

şeb (Ar) gece
296a/09

şeb-cırāḳ (Far)[şeb-çerağ] gece parlayan kıymetli taş
319a/09

şebnem (Far) çiy
294b/21

şeb-reng (Far) gece renginde
325a/03

şecāʿat (Ar) cesaret
291a/09,284a/17,302b/03, 322a/12

şecāʿtlü (Ar) cesaretli
282b/15

şecer (Ar) ağaç
281b/14

Şeddād (Ar) Eski dönemlerde Yemen'de yaşamış Ad kavminin hükümdarı
313b/15

şefāʿat (Ar) bir suçun bağışlanması için aracı olma
306a/07, 283a/14

şefiʿ (Ar) çift
308b/21, 283a/13

şefḳat (Ar) koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi
315b/21, 305b/05

şeh (Far) **bkz şāh**
280a/03, 282a/16, 287b/18, 289b/11, 296b/04, 296b/12, 296b/13, 296b/14, 299a/18, 299b/07, 304a/20, 305b/20, 306a/02, 306b/19, 306b/20, 307a/03, 308a/02, 309a/06, 311a/07, 312b/21, 313a/01 317a/10, 317b/16, 314b/21, 320b/19, 306a/16

şehā (Far) ey şah, ey padişah
304a/05, 304a/12, 312b/20, 316a/07

şehādet (Ar) şahitlik etme, tanıklık etme
279b/09, 295a/16, 295b/02

Şehāʾyıl metne göre bir padişahın adı
312a/07

şehd (Ar) bal
309b/12

şehr (Far) yerleşim merkezi, kent
284a/14, 319a/07, 318b/06, 319b/01, 303a/12, 303a/12, 319a/07

şehriyār (Far) padişah, hükümdar
282a/10, 289b/09, 290a/05, 299a/16, 299a/17, 300a/20, 304a/11, 307a/03, 309a/10, 310a/06, 316b/03, 326a/20, 305b/21

şehvet (Ar) karşı cinse duyulan şiddetli arzu
325b/17

şehīd (Ar) din veya yüksek bir ülkü uğrunda ölen kimse, savaşta ölen
279b/11, 292b/05, 314b/11, 315a/03

şeker (Far) ağzında tatlı bir lezzet bırakan maddelere verilen ortak isim
309b/12

şekil (Ar) biçim, kılık, çehre
279b/03, 280b/20, 285b/06, 285b/13, 293a/15, 301b/01, 280b/20, 293a/15,285a/08, 307b/04, 316b/16, 316b/18, 316b/19, 317a/01, 320a/17, 320b/05, 280b/20, 317a/02, 317b/06

şekker (Far) şeker
326b/05

Şekūr (Ar) Allah'ın 99 adından biri
282a/09

şemʿ (Far) mum
288a/02, 288a/02, 316a/04

şemāyıl (Ar) tabiatlar, huylar
326a/20

şems (Ar) güneş
313b/07, 299b/19, 279b/08

şemş **bk. şems**
301a/15

şemʿūn metne göre bir kavmin adı
290a/10, 290b/15, 315a/05
291a/01

şeniʿ (Ar) fena, kötü
282a/08

şer (Ar) kötülük
281b/08, 285a/19, 285b/04,
315a/16, 325b/10

şerc (Ar) bölük, fırka toplamak,
yığmak
324a/16

şerer (Ar) kıvılcım
285a/20

şerāyıʿ (Ar) şeriatler
295a/07

şeref (Ar) büyüklük, yükseklik
300a/06

şerḥ (Ar) açma, ayırma
293b/04, 296a/19, 316b/04,
317b/07, 318a/16, 319b/16,
323a/03, 304a/18, 304a/20
322a/07, 295a/12, 309b/05

şerīʿat (Ar) Allah'ın kulları için
peygamberleri vasıtasıyla
koymuş olduğu imân, ahlāk,
ibadet ve hukukla ilgili kural ve
hükümlerin bütünü
297a/11, 297a/12, 311b/14,
297a/09, 297a/08, 316a/08

şerīfe (Ar) şerefli
293a/10, 293a/13

şevḳ (Ar) keyif, neşe, sevinç
294b/12

şevket (Ar) büyüklük, heybet
310a/11

şevke dikenli
291b/07

şevk heyecanlı,arzulu
291b/03, 291b/05

şey (Ar) söz, durum, husus, madde,
eşya vb. yerine kullanılan
belirsiz kelime
281b/18, 293b/12, 318a/08,

şeyʾ (Ar) şey, nesne
308a/03, 311b/10, 293b/11,
293b/21, 312b/20, 317b/03,
317a/10, 321a/04

şeyāṭīn (Ar) şeytanlar
299a/02, 323b/04, 323b/03

şeyṭān (Ar) şeytan
286b/14, 286b/16, 294a/05,
299a/05, 300b/02, 305b/11,
305b/13, 286b/21, 286b/21,
287a/06, 310a/11

şeyṭānkār (Far) hile kıskançlık yapan
294a/18

şiddet (Ar) bir güç veya kuvvetin
derecesi
301b/19

şifā (Ar) hastalıklardan kurtulma, iyi
olma durumu
305b/01, 311a/17, 311a/20,
311b/01, 300b/01, 311b/05

şikār (Far) av, avlama
284b/02

-şiken (Far) kıran, kırıcı
326b/05

şikem (Far) karın
324a/11

şikest (Far) kırık, kırılmış
305b/17

şimdi içinde bulunduğumuz zaman
dilimi

286a/13, 293a/19, 323a/20, 325b/21

şiʿr (Ar) anlam
326b/05

şīr (Far) arslan
301a/04, 296a/17

şīrīn (Far) tatlı, sevimli
306a/09, 306a/14, 316a/06

şirk (Ar) müşriklik, Allah'a ortak koşma
283a/10

şīrzen (Far) yağ yapmak için kullanılan yayık
315b/11, 315b/15

şīrzen-veş (Far) cesur, aslan gibi secur olan
315b/13

şīşe (Far) içine su ve her türlü madde konan cam kap
284b/06, 284b/13, 301a/18, 323a/12, 323b/13, 324b/05, 284b/04, 284b/05, 284b/07, 285a/03, 301a/01,284b/13, 284b/15, 285a/03, 285a/04, 323b/08, 323b/10, 301a/05, 323b/16, 321b/11, 323b/07, 323b/13

Şīt Kur'an'ı Kerim' de geçen peygamberin ismi
296b/04, 318a/18, 318a/19

şitāb (Far) acele, çabukluk
295a/16

şol şu+ol'dan ; işaret zamiri veya sıfatı
279b/02, 280a/18, 282b/16, 291b/18, 292a/20, 298a/09, 298b/05, 300b/17, 306a/06, 306b/16, 307a/07, 312a/14, 312b/19, 315a/13, 317a/21, 319b/07, 320a/17, 325b/06

şöyle şu + öyle'den; şuna benzer; işaret zamiri veya sıfatı
280b/07, 281a/07, 281b/06, 281b/12, 281b/18, 282b/14, 282b/17, 282b/21, 283a/06, 283b/16, 285b/11, 287b/10, 290a/02, 291b/10, 291b/18, 293a/05, 293a/14, 293b/02, 297a/16, 297b/02, 297b/03, 297b/14, 298a/19, 300b/03, 304b/14, 305a/02, 307b/18, 308a/05, 308b/05, 309a/06, 309a/14, 310a/12, 310b/01, 310b/08, 310b/10, 310b/17, 312a/16, 312b/15, 317b/21, 318a/02, 318a/13, 319a/04, 319b/07, 320a/01, 321b/15, 323a/12, 325a/15, 311a/11, 289a/12, 320b/20, 282a/12, 311b/01, 311b/03, 310b/15, 310a/13

şūbān (Far) çoban
279b/14

şuḳḳa (Ar) parça, kumaş
314a/15, 291a/04

şuʿle (Ar) alev, ışık, yansıma
283b/10, 283b/18, 285a/21, 293a/05, 283a/17, 293a/16, 308b/05, 312a/17, 284b/19, 290b/02, 291a/05 315b/13, 325a/12, 320b/02

şuʿlelen- aydınlanmış
292a/17

şükr (Ar) görülen iyiliğe karlı gösterilen memnunluk
289a/04, 306b/01, 307a/17, 314a/21, 315a/08, 315b/16, 317a/08, 321a/03, 323b/14, 324b/01, 297a/08, 307a/03, 322a/19, 284b/02, 310b/11, 322a/04, 310a/02, 316b/01, 322a/19

şükrāne (Ar) iyilik bilme nişanesi
306b/01

şükür (Ar) **bk. şükr**
280a/21, 282a/18, 284b/11, 288b/07, 289a/07, 294a/20, 306b/16, 307a/12, 310a/05

şürūʿ (Ar) başlama
316a/02

T

tā (Far) kadar, dek, değin edatlarıyla kullanılarak abartılı anlam verir
280b/17, 281a/07, 281b/13, 281b/15, 281b/16, 281b/19, 281b/21, 282a/01, 282a/02, 282a/12, 283a/02, 283a/09, 283b/14, 284a/04, 286b/17, 288a/04, 288a/19, 289b/09, 289b/10, 290a/01, 290a/06, 290b/08, 291a/10, 294a/01, 294a/07, 294a/14, 295a/01, 295a/02, 295a/08, 296a/04, 296b/20, 297b/20, 298a/03, 298a/07, 298a/10, 298a/15, 298b/02, 298b/18, 299a/01, 299a/04, 299a/08, 299a/12, 300a/03, 300a/04, 305b/19, 306a/07, 308a/01, 308a/05, 308a/15, 308b/17, 310a/04, 310b/02, 310b/12, 311b/03, 313b/15, 314a/14, 315a/08, 315a/12, 315b/14, 316a/09, 317a/14, 317b/04, 318a/04, 318a/16, 318b/03, 318b/10, 320b/04, 320b/16, 321a/17, 321a/21, 322a/09, 322a/19, 322a/21, 322b/09, 323a/03, 323b/21, 325a/04, 325b/21, 326a/11, 326a/19, 326a/20

taʿaccüb (Ar) şaşakalma
283b/16, 284b/07, 284b/13, 285a/11, 285a/16, 285b/12, 286b/13, 287a/09, 289a/05, 303b/10, 305a/02, 283a/15, 301b/06, 302b/03, 303a/04, 317a/05, 317b/18, 322b/01

ṭaʿām (Ar) yemek, nimet
315a/07, 302a/17, 302a/18

ṭāʿat (Ar) boyun eğme, yerine getirme
283b/09, 284a/02, 285a/01, 310a/03, 310a/04, 310a/06, 307a/06, 307a/10, 308b/13, 309a/08, 310a/03, 308a/05, 287b/16, 281a/06, 281a/07, 282a/04, 301a/08, 301b/08, 316a/20, 317a/10, 317b/12, 319b/13, 322a/10, 324b/15, 324b/11

taʿbīr (Ar) ifade anlatma
318b/12

taʿlīm (Ar) öğretme, ders verme
316a/09, 316b/09, 317a/08, 317a/14, 319a/03

taʿẓīm (Ar) büyükleme, ululama
279b/06, 283a/20, 316b/10

ṭab- tapmak
304b/01

ṭabaḳ (Ar) tabak
291b/02

tābān (Far) ışıklı, parlak
279b/08

ṭaban ayağın alt tarafı
322b/06

ṭabanlu tabanı, ayağı olan
301b/05

tāb (Far) güç, kuvvet
305b/09

ṭab kafi, yetişir
304b/21

ṭābıḳ (Ar) uygun gelmek, tast gelmek

326a/10

tāb-nāk (Far) ışıklı, parlak
295a/04, 295b/15

ṭabīb (Ar) hekim, doktor
306a/18, 288b/02, 296b/15

tābiʿ (Ar) uyan, arkası sıra giden
279b/16, 287b/16, 296a/08, 315b/10

ṭabl (Ar) davul
290a/09, 290a/15, 313a/20, 292b/11, 297a/08, 291a/12, 313a/08

ṭabuld **bk. ṭabl**
325a/09

tabut (Ar) içine ölü konan sandık
314b/14, 314b/21, 315a/01, 314b/17, 314b/15, 315a/02

tāc (Far) hükümdarlık alameti başlık
288a/19, 306b/18, 322b/17, 326a/20, 283a/17, 310a/14, 315a/11, 324a/13, 324a/14, 321a/01,310a/15

tāc-dār (Ar+Far) padişah
326a/20

Ṭādʿāhāyıl metne göre karada yaşayan canavarların rızıklarını teslim alan melektir
320a/03

tafuḳ **bk.tavuḳ**
300a/09

ṭaġ dağ
289b/17, 301b/15, 312a/12, 313b/14, 289b/19, 308a/18, 318b/16, 307a/20, 307a/21, 307b/05, 307b/01, 308b/03, 309a/02, 309a/11, 309b/03, 310b/04,

ṭaġca dağ kadar
310b/05

ṭaġıd- **bk. ṭaġıt-**
314b/05, 324a/14, 288a/18

ṭaġıl- dağılmak, ayrılmak
282b/18, 284a/03, 285b/12, 292a/03, 301a/05, 306a/12, 301b/02, 322a/18

ṭaġıt- dağıtmak, uzaklaştırmak
305b/15, 305b/16, 291b/02, 292b/10,314a/16

ṭaġla- akan kanı dindirmek veya hasta bölümleri ortadan kaldırmak için vücudun bir yerini kızdırılmış bir metal araçla yakma, dağla-, acısı yüreğine işlemek
314b/02,324a/14, 315a/19

ṭaġlaş- karşılıklı acı çekmek
315a/09

ṭaġlu dağlanmış olan
314b/18

taġyīr (Ar) başkalaştırma, değiştirme, bozma
315b/04

ṭāhā Kur'an'da geçen yirmi birinci sure
279b/07

tāḫir (Ar) temiz
300b/15

taḫiyyāt namazda secdeden sonra dizlerin üzerine oturulması
283b/09

taḫlīl analiz etme, esaslarına ayırma
282a/06

taḫmīl (Ar) yükleme, yükletme
305b/07

taḥṣīl (Ar) toplama, alma
295a/18

taḥsīn (Ar) güzel bulup takdir etme
296a/21, 302b/12, 306a/01, 306a/14, 314a/08, 322a/12, 325b/11

taḫt (Ar) hükümdarlık makamı
280b/07, 284b/05, 285a/04, 286b/10, 303a/15, 314b/14, 279b/03, 291b/04, 291b/07, 302b/07, 306b/18, 306b/20, 309a/10, 309a/15, 319a/04, 84b/05, 297b/15, 318b/21, 319a/10, 319a/11, 19a/12, 322b/17, 324a/14, 286a/01, 288b/14, 316b/14, 319a/01, 319a/10, 319a/06, 323b/13, 324a/16, 314b/07, 315a/05, 282b/08, 299a/13

taḫta uzun ve geniş şekilde işlenmiş ağaç parçası
291b/04

taḫte'ş -serā (Ar) toprak altı
287a/10, 317b/09

taḫt-gāh (Far) taht
309b/18

ṭā'ife (Ar) bölük, takım, güruh
299a/06, 310b/03, 301a/17

ṭāḳ (Ar) binā kemeri, kubbe, kümbet
314a/15

ṭāḳat (Ar) güç, kuvvet
314a/15, 291a/18

taḳdīr (Ar) beğenme, değer biçme
308a/16, 308b/02, 309b/21, 317b/03, 318a/06, 319b/10, 320a/16, 320a/19, 320b/04, 320b/07, 320b/13, 320b/17,326a/10

taḳrīr (Ar) yerleştirme, yerleştirilme
285a/15, 311a/10, 316a/11

taḳsim bk. taḳsīm
320a/06, 321a/04

taḳsīm (Ar) parçalara ayırma, bölüm
288b/19, 319b/11, 320b/09, 320b/10, 320b/18

taḳvā (Ar) Allah korkusuyla dininin yasak ettiği şeylerden kaçınma
294b/03

ṭal- suyun içine bütün vücuduyla ve hızlı girmek
280b/16, 294b/16, 294b/06, 322a/09, 280b/16, 294b/16

tālān (Far) yağma, çapul
315b/13

ṭaleb (Ar) isteme, istenme, dileme
297b/16, 306a/11, 316a/20, 316a/21

ṭālib (Ar) isteyen, istekli
296a/13, 302a/14, 315b/15

ta'lim (Ar) öğrenme, öğretme
295a/06, 295a/07, 295a/09

Ṭālis ḫān metinde geçen bir han adı
303a/03, 303a/11, 303a/13, 303a/14, 303a/15, 303a/16

ta'līḳ (Ar) asma , asılma , bir şeye bağlı gösterme
295b/16

Ṭamāġā Ṭarāyı'l metne göre dağıtılan rızıkları sahiplerine teslim eden melektir
320a/07

tamām (Ar) tam, tamam
279b/17, 288a/03, 292a/14, 293b/21, 294a/02, 294a/08, 294a/14, 294b/18, 295a/20, 295b/01, 295b/02, 295b/04,

295b/10, 296a/06, 296a/08, 300b/15, 303a/03, 304a/15, 305a/21, 305b/16, 306a/03, 306b/01, 307a/21, 307b/15, 308a/16, 308a/20, 308b/04, 308b/06, 308b/18, 309a/01, 309a/02, 309a/09, 309a/12, 315b/17, 316b/04, 321a/12, 322a/20, 326a/07, 326a/11, 326a/15, 326a/18, 326b/02, 293b/04, 296a/03, 319b/13

ṭamınlayın dam gibi
313b/20

ṭamla- damla
280b/17, 296b/21, 297a/01

tanı- hatırlamak
280a/05

ṭaʿn (Ar) yerme, ayıplama
286b/15

ṭañla- hayret etmek-, şaşırma-
301a/08

tañrı Allah
310a/21

ṭap hepsi, bütünüyle
286b/16

ṭap- tutku ile bağlanmak, tapmak
304a/14

ṭapu huzur, kat, makam
303b/18, 304a/05, 326a/09

tār (Far) karanlık
291b/02, 296b/09

ṭar az, sınırlı
304b/04

ṭaraba tahta perde, kereste
291b/04, 291b/07

ṭaraf (Ar) yan, yön, bölge
280a/15, 280a/16, 282a/19, 286b/10, 290a/10, 283a/05, 290a/11, 290a/21, 291a/08, 300a/14, 302b/08, 307b/11, 317a/03, 324b/03

ṭarıġur (?) dağınık
284b/14

ṭarḥ (Ar) atma, koyma, bırakma
296a/20

ṭartıcı yemek için çeken, asılan
298a/12, 298b/11, 312b/12 321a/07, 320a/08

ṭartış- münakaşa et-, cenkleş-
313a/14

tār ü mār (Far) karmakarışık, dağınık
309b/12

taʿrīf (Ar) etrafıyla anlatma
284a/14, 284a/16

tārīḫ (Ar) bir olayın meydana geldiği gün, yıl veya söz
300b/16, 306a/15, 319a/17, 326a/21

ṭarīḳ (Ar) yol, usül
311a/01

ṭarīḳat (Ar) Allah'a ulaşmak arzusuyla tutulan yol
297a/09, 297a/10, 297a/11

ṭas (Ar) tas, su kabı
290b/04, 290b/07

taşnīf (Ar) sınıf sınıf ayırma, sınıflandırma
284b/10, 300b/15, 318a/20

ṭaş taş, sert cisim
289b/05, 288a/14, 289b/09, 290a/19, 290a/18, 293a/05, 293a/06, 293a/07, 293a/16, 293a/18, 293a/20, 293b/01,

293a/06, 293a/15, 293a/16, 293a/06, 293a/15, 297a/02, 297a/21, 298a/05, 302/08, 307b/13, 307b/16, 314a/01

ṭaşra dışarı, dış taraf
285a/03, 291a/12, 301b/12, 309b/18, 321a/13, 321a/16, 323b/13, 323b/14, 323b/17, 324b/02

ṭatlu şeker tadında olan, tatlı
284a/17

ṭavāf (Ar)Ka'be'nin etrafında dolaşma, ziyaret etmek
283b/14, 296a/08

ṭavar davar, hayvan sürüsü
300a/12

tavuḳ eti ve yumurtası için beslenen bir çeşit iki ayaklı hayvan, tavuk
300a/08

ṭāvus (Ar) süslü , güzel bir kuş, tavus kuşu
285b/14

Ṭāvūs -ı Ḳudsī (Far) Cebrail melek
280a/14, 282b/01, 289b/02, 289b/14, 289b/15, 290a/02, 290a/07, 292a/19, 292b/16, 293b/01, 293a/07, 293a/17, 296b/17, 296b/18, 296b/19, 297a/15, 297a/19, 299a/21, 299b/10, 299b/01, 299b/18, 300b/03, 300b/04

ṭay (Far) üç yaşına kadar olan at yavrusı
301a/19

ṭayr (Ar) kuş
306b/21, 312b/17

tażarruʿ (Ar) kendini alçaltarak yalvarma
318a/05

tāze (Far) taze, bayatlamamış
291b/18

tāzı (Far) uzun bacaklı çekik karınlı, çok çevik bir tür köpek
325a/14

Teʿālā (Ar) Allah Teala
283b/06, 283b/11, 283b/18, 283b/20, 287a/21, 287a/18, 289a/19, 295a/15, 297b/20, 297b/21, 298a/03, 298a/10 289a/01, 289a/17, 289a/18, 289a/20, 289b/20, 289b/21, 294a/09, 294a/15, 290a/01, 293b/04, 293b/06, 293b/07, 293b/09, 280b/17, 282b/19, 283a/09, 296b/20, 318b/13, 318b/14, 318b/16, 318b/19, 318b/20, 319a/01, 319a/04, 319a/07, 319a/08, 319a/10, 319a/14, 319b/06, 319b/11, 319b/14, 322a/18, 322b/07, 326a/17, 316a/11, 317a/13, 321a/08, 282a/14, 319a/13, 325b/19, 281a/17, 281a/21, 320a/06, 320b/07, 324b/01, 281b/19, 282b/11, 282b/13, 283a/10, 318b/16, 281a/04, 300a/15, 297a/02, 297a/05, 297a/06, 300a/18, 300a/19, 281a/03, 300b/18, 300b/19, 302b/09, 316b/05, 316b/08, 317a/06, 317a/19, 317b/03, 317b/20, 318a/05, 318a/13, 318a/15, 318a/17, 318a/21, 318b/02, 318b/04, 318b/05, 318b/08, 318b/12, 293b/10, 294a/01, 294a/02, 294a/04, 294a/06, 294a/10, 294b/04, 294b/16, 294b/18, 295a/04, 295a/19, 295a/20, 295a/21, 295b/04, 295b/13, 295b/16, 296a/07, 296a/10, 296a/18, 297a/13, 297a/20, 298a/14, 298b/02, 304a/02, 305b/06, 305b/19, 306b/13, 307a/07, 307a/15, 308a/01, 308a/18,

309b/21, 310a/16, 310a/21, 310b/04, 311b/07, 311b/08, 311b/16, 311b/20, 317a/13, 298b/08, 298b/15, 298b/18, 299a/01, 299a/08, 299a/12, 305a/16, 306b/03, 307a/08, 307a/21, 307b/07, 308a/16, 308a/21, 310a/02, 311a/20, 312a/11, 312a/18, 312b/02, 320a/19, 283b/08, 283b/09, 288b/17, 288b/20, 294a/13, 294b/17, 306b/01, 307b/01, 310a/17, 311a/17, 312b/12

tebāh (Far) bozuk, çürük
305b/04, 297a/13, 325b/11

tebārek (A-F) mübarek etsin
301a/13, 315b/19, 289a/14, 289a/06

tebāreka'llāh (Ar) Allah mübarek etsin
281a/03

tebdīl (Ar) değiştirme
286a/15, 286a/16, 315b/04

teber (Far) balta
291a/14, 309b/11, 314b/16

tecellī (Ar) görünme, belirme
293b/06, 293b/07, 294a/01, 293b/06

tedbīr (Ar) bir şeyi temin edecek veya önleyecek yol
321b/04, 326a/10, 303b/09, 321b/10

tefāvüt (Ar) birbirinden farklı olma
307b/19, 307b/18

teferrüc (Ar) açılma, ferahlama, gezinti
285a/05, 286a/01, 286a/06, 300b/21, 301a/01, 301b/10, 321b/14, 323a/05

teferruʿ (Ar) bir kökten çıkıp ayrılma
287b/19

tefdīş bk. **teftīş**
289a/09

teftīş (Ar) bir şeyin aslını öğrenmek maksadıyla her yönden yapılan araştırma
302b/18, 305a/19

teʾḫīr (Ar) sonraya, geriye bırakma
304b/04

tehumten (Far) iri , boylu boslu yiğit, eski İran kahramanı Zaloğlu Rüstem'in lakabı
286b/02

tekbīr (Ar) İslam dininde Allah'ın büyüklüğünü belirtmek için söylenen 'Allahu ekber' sözü
290b/17, 307a/19, 307b/01

tekrār (Ar) bir şeyi iki veya daha çok defa yapma
282b/03, 289a/10, 300b/03, 306a/02, 317a/16

tekye-gāh (A-F) dayanılacak yer
283a/13

telef (Ar) yok etme, öldürme
290b/10

telḫ (Far) acı
323a/19

teʾlif (Ar) eser yazma
296a/17, 296a/21, 306a/03, 288a/19, 318a/20

temāşā (Ar) bakıp seyretme
322b/14

temennā (Ar) arzu, istek
290a/01, 289b/20

temṣīlī (Ar) temsil ile ilgili
296a/05

ten (Far) insan vücudunun dış yüzü
313a/19, 316a/05, 286a/08

tenbīh (Ar) bir şey hakkındda yapılan uyarı
320b/11

teng (Far) dar, küçük
302a/01, 280a/07, 306a/11 306a/12, 314b/21

tenkīr (Ar) bilinmeyecek, tanınmayacak hale getirme
310a/18

ter (Far) yaş, ıslak
288a/14

teraḥḥum (Ar) acıma, merhamet etme
315a/12

terāzu (Far) terazi
281b/07, 317a/17, 317a/18, 317a/04

terki eğerin heybe asılan yeri
314a/07

terkīb (Ar) birkaç şey birleşip yeni bir şey meydana getirme
310b/09

tersā (Far) Hristiyan
320b/21

tertīb (Ar) sıraya koyma, sıralama
283a/01, 283a/09, 320b/03, 320b/14, 320a/15, 310b/08

tesellā (Ar) teselli
287b/04i 284b/17, 290a/06

tesbīḥ (Ar) Allah'I takdis ve tenzih etme
280b/14, 280b/18, 281a/01, 281a/02, 281a/03, 281a/04, 282a/07, 282b/11, 283b/08, 287a/05, 288b/17, 288b/20, 289a/14, 294a/13, 294a/14, 294a/16, 294b/17, 280b/09, 280b/11, 282a/08, 282b/11, 283b/09, 287b/08, 287b/12, 288b/17, 288b/20, 289b/18, 289b/18, 294a/03, 294a/04, 294a/06, 294a/08, 295b/18, 282a/21, 293a/02, 282a/09, 282b/12, 307a/10, 282b/12, 310a/17

teskīn (Ar) sakin kılma, kılınma
325b/18

teslīm (Ar) emaneti yerine getirme
303a/21, 308a/15, 320a/03, 320a/07, 320a/11, 320a/12, 320a/16, 320a/20, 320a/21, 320b/02, 320b/05, 320b/08, 320b/09, 320b/11, 320b/14, 321a/10

teşbīh (Ar) benzetme, benzetilme
279b/17

tevażżuʿ (Ar) alçak gönüllülük
294b/01

tevbe (Ar) suç veya günahtan pişmanlıkduyup bir daha yapmamaya karar verme
283a/10, 283a/12, 307b/21, 308a/01

tevekkül (Ar) her türlü gerekli sebebe baş vurduktan sonra kadere razı olup sonucu Allah'tan bekleme
305a/21, 305b/01, 305b/05, 305b/07, 323b/12, 324b/16

tevḥīd (Ar) bir kılma, bir etme, birleştirme Allah'ın birliğine inanma
306a/06

Tevrāt (Ar) Hz. Musa'ya indirilen kitabın ismi
279b/07, 286a/10, 314b/19, 318b/16, 286a/09

teyemmüm (Ar) suyun bulunmadığı veya kullanılmasının mümkün olmadığı durumlarda toprak, kum vb. ile kolları ve yüzü mesthetmek suretiyle abdest alma
292b/01

ṭıfl (Ar) çocuk
319b/04

ṭıḳa- yol, su, geçit ağzını bir engelle akmaz, geçilmez duruma getirmek
300a/14

ṭılsım (Ar) esrarlı bir kuvvet taşıdığına inanılan şey
300a/21

ṭılsımāt (Ar) tılsımlar, büyüler
300b/07, 300b/06, 296b/05

ṭın ses çıkarmak
280a/07

ṭırāḳ ṭırāḳ
291a/15

ṭırnaḳlu tırnağı olan
301a/21

ṭıvāf bk. ṭavāf
283b/13

ṭıyn (Ar) balçık
279b/02, 289a/02

tīġ (Ar) kılıç
279b/17, 290b/15, 286a/06, 289b/08, 290b/06, 323a/19, 313b/18, 292a/17, 313a/15, 326b/02

tigerān (?)
280a/11

tīġ-zen (Far) kılıç çalan, kılıç kullanan
286b/02, 290b/16, 292b/11, 313a/18

timsāḥ (Ar) timsah
285a/08, 285a/06, 292a/16

tin bk. ten
292a/19

tīr-endāz (Far) ok atıcı, ok atan
313a/18

tiryāk (Ar) zehirlenmeye ve bazı hastalıklara karşı kullanılan macun
288a/16, 312b/18

tīz (Far) çabuk, hızlı
303b/02, 315b/03

tizcek çabucak, hemen
288a/17, 296b/11, 297a/13

ṭoġan kartalgillerden, sırtı kül rengi ve enine çizgileri olan bir çeşit yırtıcı kuş
291a/20

ṭoġı doğu, güneşin doğduğu yer
298a/20

ṭoġrı -e doğru edatı, yön bildirir
296a/20, 311a/05

ṭoġur- doğurmak, dünyaya getirmek
311a/12, 311a/11, 311b/02

ṭoḳızıncı sıra sayısında sekizinciden sonra gelen
300a/13, 294a/12, 298b/12, 306a/08, 297b/08

ṭoḳsan seksendokuzdan sonraki sayı
280a/05, 288a/03, 288a/11, 296a/16, 296b/08, 305b/21, 306a/07, 313b/20, 315b/17

ṭoḳusan bk. ṭoḳsan
315b/17

ṭoḳun- dokunmak, değmek
291b/11, 313a/16, 291a/05, 302b/07, 291b/03, 291b/14, 302b/08

ṭoḳunış- karşılıklı çarpışmak
313a/16

ṭoḳuş- başbaşa çarğışmak
291a/17

ṭoḳuz sekizden sonra gelen sayı
288b/14, 313b/20, 315b/17, 320a/12, 320a/13

ṭol- boş olmaktan çıkmak
285a/13, 284b/19, 313b/06 305a/11, 316b/09, 292a/19

ṭoldur- dolmasını sağlamak
314b/03

ṭolı dolu olan
317b/02, 323b/06, 324a/20

ṭolu havada su buğusunun birden yoğunlaşıp katılaşmasından oluşan türlü irilikte yere inen yağış türü
281b/12

ṭop gülle veya şarapnel atan büyük silah
302b/07, 302b/01, 302b/02

ṭoplu top silahını elinde bulunduran
324a/21

ṭobraḳ yer, zemin
281b/14, 281b/15, 281b/17, 282b/20, 288a/06, 293a/10, 293a/20, 298a/04, 298a/05, 298a/07, 292b/01, 317a/21, 317b/02, 320a/13

ṭobṭolu çok dolu olan
287b/14

ṭoyur- tok hale getirmek
321a/07

toz ufak toprak tanecikleri
290a/20, 290a/21, 290b/08, 292b/09, 296b/01, 288a/07, 290a/21, 292b/09, 281b/17, 290b/03, 283a/05, 296b/01, 282b/20, 290b/03, 316a/06

tozıt- çevreye toz yaymak
292b/10, 325a/14

ṭörüt- düzene koymak
310b/08

ṭöş göğüs, bağır
291a/16, 291b/11

ṭufut (Ar) süzülmek
279b/14

tuc tunç
291b/02

ṭūfān (Ar) Nuh peygamber zamanında dünyayı kaplayacak şekilde yağan çok şiddetli yağmur
305a/11, 302b/11, 306a/13, 318b/02

tuḥfe (Ar) hediye, armağan
296b/10

ṭun- parlaklığı gitmek, net görünmemek
291b/02

ṭūl (Ar) uzunluk boy
289b/04

Ṭūr Hz. Musa peygamberin Allah'a dua ettiği dağ
318b/16

ṭur- hareketsiz durumda olmak
283a/18, 284b/20, 284b/21, 286b/08, 290b/14, 290b/15, 290b/16, 291b/01, 291b/17, 292a/01, 295b/17, 304b/11, 304b/12, 309b/16, 314b/09,

315a/07, 317a/05, 324a/06, 284b/04, 286b/01, 290a/15, 290a/17, 290b/13, 290b/18, 291a/11, 317a/04, 322a/17, 322b/07, 323b/06, 325b/01, 294b/20, 307b/12, 304b/12, 309a/08, 323a/21, 303b/07, 311a/16, 312b/01, 282a/19, 286a/05, 286b/06, 286b/11, 290a/02, 293a/09, 300b/04, 302b/06, 304b/10, 325b/02, 289a/21, 291a/05, 311b/04, 305a/07, 322a/01, 285a/09, 285a/17, 286b/13, 286a/02, 286b/07, 295a/01, 304b/12

ṭuraġ durak
310b/19

ṭuş gel- rast gelmek
313b/10

ṭuṭaġ ağzın dişleri örten ve dışarıya doğru az veya çok kıvrılan üst ve alt kenarlardan her biri
314a/01, 316a/02

ṭut- bir şeyi elde bulundurmak
288a/13, 306b/06, 306b/21, 316b/17, 321a/14, 285a/14, 282b/17, 287b/11, 290a/18, 317a/18, 286a/04, 280a/01, 305a/10, 290a/20, 292a/04, 292b/02, 304b/01, 305b/09, 326a/01, 304a/14, 307a/01, 312b/01, 304b/06, 304b/08, 315b/09, 279b/17, 316b/17, 316b/14, 304b/07, 280a/04, 282a/21, 302b/20, 303a/16, 307a/20, 309a/09, 325b/14

ṭutış- birbirine ilişip dokunmak
291a/16

ṭutuş- yanmaya başlamak
283a/04

ṭūṭī (Far) papağan
326b/05

ṭuy- duymak
320a/17, 321b/07

ṭuyūr (Ar) kuş
293b/05, 317a/20, 317b/10, 320a/17, 321a/07

ṭuzsız tuzu olmayan
300a/07

tü kuşların gövdesini örten ince ve tel gibi uzantıların her biri, kıl, tüy
301a/16, 321b/19

tühül davul
290a/09

tülü kıllı, tüylü
285b/07, 321b/18

türāb (Ar) toprak
312b/17, 325b/12

türbe (Ar) mezar üzerine çatılmış yapı
293a/10

Türkistān (Tr+Far) Türklerin anayurdu
279b/15

U

uc genellikle uzun bir nesnenin incelerek biten son ve sivri noktası
293b/17, 296b/09, 301a/16, 303b/02, 292a/19, 312a/03, 313b/12, 314a/09, 301b/01, 323b/08, 280b/16

uç- havalanmak, kanat açmak
285b/16, 298a/09, 312a/20, 312b/09, 293a/01, 307a/20, 312b/09, 286b/02, 286b/06, 296b/20, 302b/20, 303b/05, 316b/11, 321b/07

uçucı uçma yeteneği olan , tayyar
321a/07

uçmaġ cennet
297a/04, 310a/18

ʿūd (Ar) ağaç, odun
302a/18, 303a/15, 322a/16

uġra- yola devam etmek üzere bir yerde kısa süreli kalmak
301a/14, 315a/18, 303a/06, 313b/12, 285b/04

ukāb (Ar) toz, duman
312a/11

ʿuḳbā (Ar) ahiret, ceza
294a/04

ʿuḳḳāb (Ar) kartal, kara kuş
285a/09, 285b/13

ʿuḳūl (Ar) akıllar, zihinler
288b/21

ʿulemā (Ar) alimler, ilim sahipleri
288b/03, 296b/15

ulu ulu, yüce, büyük
282b/06, 322b/05, 281b/06, 308b/20, 310a/14, 313b/04, 322a/15

ulu- köpek kurt gibi hayvanların uzun iniltili ağlar gibi bir ses çıkarması
321b/19, 321b/19

ulūhiyyet (Ar) Allahlık sıfatı
307a/15, 295a/03

ululan- yücelenmek
297a/11

ululıġ yüce olmak
282b/16, 283b/18, 301a/19, 282b/14, 287b/06, 287b/10, 282a/05, 289b/06

ʿulvī (Ar) yüksek, yüce
293a/01, 314b/12

um- bir şeyin olmasını istemek, ümitle beklemek
283a/14, 326a/07, 326a/08, 326a/12, 283a/13, 326a/08, 306a/07, 288a/10, 296b/07, 300b/19, 315b/21, 300a/04, 306a/03

ʿummān (Ar) ulu, büyük deniz
284a/13, 285a/16, 285a/20, 285b/21, 291a/02, 291a/10, 292a/15, 313b/07, 285b/08, 284b/11, 302a/08, 302b/15, 302b/19, 302b/21, 321b/08, 321b/13, 322b/10, 322b/11, 324a/03, 324a/07, 321b/04, 322b/12, 323a/06, 279b/04, 281b/16

unıt- aklında kalmamak, hatırlamamak
300a/06, 303b/21, 309b/02

ur- saldırmak, dövmek, yaralamak
305b/14, 305b/17, 309b/10, 308a/05, 286a/08, 291b/01, 291b/05, 291b/07, 291b/12, 291b/18, 292a/17, 314a/05, 315a/11, 316b/20, 322a/02, 323b/02, 324a/13, 325a/15, 284b/04, 301a/05, 313a/13, 323b/10, 286a/09, 305a/15, 283a/02, 283a/04, 283a/08, 282b/19, 283b/12, 297a/08, 320b/21, 292a/15, 309a/08, 293a/03, 310a/04, 281b/20, 290b/18, 291a/02, 291a/09, 291a/21, 291b/08, 291b/09, 291b/13, 292a/02, 292a/03, 292a/07, 292a/08, 292a/14, 292b/12, 302b/07, 303b/03, 306b/12, 313a/08, 313b/08, 313b/10, 314b/01, 314b/02, 314b/03, 314b/18, 321b/21, 323b/11, 324a/04, 290b/01,

291a/06, 290b/09, 290b/21

urul- vurulmak
281b/20

uruş- vuruşmak
313a/16

uṣūl (Ar) asıllar, kökler, esaslar
284a/09,

uş şimdi, çünkü
290b/06, 290b/06

uş- bk. uç-
305a/20

uşaġ ufak, küçük çocuk
323b/18, 291b/09

utan- arlanmak, mahcup olmak
316a/02

ʿUṭarid (Ar) Merkür gezegeninin adı
300a/05

uyan- uyku durumundan çıkmak
311a/07, 311a/05

uyar- telkin etmek
322a/08

uy- uyum sağlamak
305b/16, 311a/05, 296b/11

ʿuyūb (Ar) ayıplar, kusurlar
288b/21, 287b/12

uyud- uyumasını sağlamak
286a/21

uyuz kaşındırıcı, bulaşıcı deri hastalığı Uyuz olmuş kimse
311a/14

uzaḳ yakın olmayan, ırak
306a/11

uzat- uzamasına sebep olmak
324a/15, 311a/19, 314a/13

uzun iki ucu arasında fazla aralık olan
285a/06, 285a/18, 301a/17, 301b/05, 312a/01, 313b/21, 322b/03, 322b/05, 312b/08, 281b/07, 281b/08

Ü

üç ikiden sonra gelen sayı
280a/04, 280a/13, 283b/20, 287a/18, 287a/19, 288b/03, 290b/11, 290b/19, 291a/13, 295b/11, 295b/16, 295b/17, 302a/21, 303a/16, 306a/18, 306b/05, 311b/02, 313a/13, 313a/14, 313b/13, 318a/15, 326a/15

üçer üç sayısının üleştirme sayı sıfatı
322a/13

üçinci üç sayısının sıra sayı sıfatı
300a/01, 284a/06, 287a/14, 287a/16, 287a/17, 287a/21, 287b/02, 287b/04, 287b/05, 288b/04, 288b/09, 292b/21, 294a/11, 295b/11, 297b/04, 298a/02, 299a/04, 307a/16, 308a/18, 319a/02

üküş çok
326a/07

ümerā (Ar) emirler, beğler
309b/19

ümmet (Ar) bir peygambere iman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tabi olanların meydana getirdiği topluluk
317b/10, 308b/12, 294a/20, 296a/04, 306a/05, 319a/21, 321a/01

ümīẕ ümit
324b/07, 289b/15, 300b/17, 306a/06, 290a/04

ün haykırış
292a/19

ürk- bir şeyden korkup sıçramak
322a/03, 322a/02, 322a/11

üründüle- iyisini seçmek
304b/14

üst bir şeyin yukarı tarafı
314a/01, 288a/15, 289b/18, 289b/06, 289b/16, 311a/19, 318b/07, 315b/08

üstād (Far) muallim, usta sanatkar
310b/13, 311b/12, 325a/20, 306a/18

üstāẕ **bk. üstād**
325b/06, 325b/01

üstüḫān (Far) kemik
285a/08

üşen- erin-
314a/14, 284b/16

üzengi eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvana binildiğinde ayakların basılmasına yarayan, altı düz demir halka
291b/17

üzere amacıyla, şartıyla
304b/03

üzeri bir şeyin yukarıya doğru bakan yüzü, üst tarafı
292b/10, 321a/21, 303a/21, 280a/15, 280b/19, 282b/13, 284b/01, 286b/03, 286b/10, 293a/06, 293a/17, 293a/18, 295a/14, 295a/15, 295a/17, 295b/17, 297a/06, 297b/01, 297b/04, 297b/16, 297b/19, 298a/07, 298a/10, 298a/14, 298b/01, 298b/07, 298b/11, 299a/04, 299a/11, 300a/01, 306b/07, 306b/08, 307b/03, 312a/05, 312b/07, 316b/17, 317a/18, 318a/08, 318a/10, 319a/05, 319a/10, 319a/11, 325b/02, 298a/02, 308a/18, 283b/14, 287b/06, 290b/12, 302b/19, 307a/18, 313b/13, 321b/06, 303b/09, 280b/09, 281a/19, 281b/13, 281b/15, 281b/16, 281b/20, 282a/20, 282b/04, 282b/20, 283a/07, 283a/08, 283b/03, 283b/09, 283b/21, 286a/13, 286a/17, 286a/20, 286b/07, 287a/15, 289a/15, 289b/14, 290a/16, 290b/17, 291a/03, 291a/10, 291a/18, 291b/17, 292a/05, 292a/10, 292a/12, 293a/03, 293b/21, 295a/14, 296b/21, 297a/01, 297a/03, 297b/03, 297b/04, 297b/05, 297b/06, 297b/07, 297b/08, 297b/09, 297b/10, 297b/12, 297b/13, 298a/03, 298a/07, 298a/16, 298b/02, 298b/08, 298b/12, 298b/16, 298b/19, 298b/21, 299a/01, 299a/08, 299a/09, 299a/12, 299a/16, 299b/20, 300a/03, 300a/05, 300a/08, 300a/11, 300a/12, 300a/13, 300a/19, 302a/05, 302b/14, 303a/02, 303b/03, 303b/07, 303b/08, 304b/06, 305a/04, 305a/16, 306b/02, 307a/04, 307a/10, 307a/18, 307b/11, 307b/12, 307b/15, 308a/14, 308a/21, 309b/14, 310b/15, 312a/06, 313a/07, 313a/08, 313b/09, 313b/14, 314a/20, 314b/15, 314b/17, 315a/06, 317a/02, 318a/17, 318b/06, 320a/09, 320a/14, 320b/03, 320b/06, 320b/14, 321a/05, 321b/02, 321b/03, 321b/06, 321b/20, 322b/16, 324a/07, 320a/01, 310b/16, 320a/18, 321b/21, 319b/14

üzre **bk. üzere**
282b/12, 284b/05, 286b/11,

286b/13, 288b/17, 290a/03, 291a/15, 292b/07, 292b/19, 294a/17, 296b/16, 296b/17, 297a/11, 298a/10, 299a/07, 300a/11, 305a/10, 306b/04, 311a/11, 313a/15, 313b/05, 314a/01, 322a/01

V

vaʿde (Ar) bir iş için önden belirtilen zaman
289a/16, 316a/05, 318a/10

vāfir (Ar) çok, bol
297a/14, 322a/19, 322a/20

vāh (Ar) yazık
283a/11, 288a/14

vaḥdet (Ar) yalnızlık, teklik, birlik
326a/06

vāḥīd (Ar) tek, bir
312a/02

vaḥş (Ar) yabani, ürkek
306b/21, 312b/17

vaḥşet (Ar) vahşilik, yabanilik
294b/20

vaḥşī (O) yabani, insandan kaçan
316a/14, 297b/08, 298b/09, 298b/12

vāḳıʿ (Ar) vuku bulan, olan
293a/14, 322b/18

vaḳt (Ar) zaman
286a/14, 286b/01, 286b/04, 293a/02, 294a/02, 295b/14, 305a/03, 318a/02, 318a/03, 324a/02,286a/20, 286b/01, 309b/17, 314b/04 295a/16, 320a/10, 320b/04, 323a/11, 323a/08

vālih (Ar) şaşırmış, şaşa kalmış

292a/15, 301a/06, 301a/07, 303a/05, 308a/02, 308b/07, 310b/11, 319b/13, 322b/08, 322a/04, 282a/10, 299b/05

var kainatta veya düşüncede bulunan, mevcut olan şey
279b/16, 280b/06, 281a/21, 281b/01, 282a/02, 282a/05, 282a/12, 282b/06, 283a/17, 283b/04, 284a/14, 284b/06, 285a/08, 285a/09, 285b/07, 285b/08, 285b/11, 285b/13, 285b/14, 285b/15, 287a/16, 287b/13, 288a/18, 288a/19, 288b/06, 288b/13, 289a/01, 289a/11, 290a/04, 293a/16, 295b/08, 296b/10, 297b/11, 298b/06, 300b/16, 301a/02, 301a/03, 301a/10, 301a/11, 301a/13, 301a/16, 301a/20, 301a/21, 301b/01, 301b/04, 301b/07, 302b/01, 304a/01, 304b/04, 305a/01, 305b/05, 306b/05, 307a/14, 307a/16, 307b/02, 307b/13, 308b/05, 308b/11, 309a/06, 310a/05, 310a/15, 310b/05, 310b/08, 310b/17, 310b/18, 311a/07, 312a/06, 312a/09, 312b/04, 312b/18, 312b/21, 316b/15, 317b/10, 319b/19, 319b/21, 320a/06, 320a/08, 320a/15, 320a/17, 320b/07, 320b/20, 320b/21, 321a/01, 322a/02, 322a/05, 322a/13, 322a/14, 322a/15, 322b/03, 323a/03, 323a/12, 324b/05, 324b/06, 325a/19, 326a/09, 295b/05, 308a/05, 309a/06, 315b/08, 280b/08, 280b/10, 280b/12, 280b/13, 280b/14, 280b/15, 280b/18, 280b/19, 280b/21, 281a/04, 281b/03, 281b/07, 281b/08, 281b/09, 282b/07, 282b/08, 282b/09, 282b/11, 282b/16, 283a/17, 283b/05, 283b/10, 283b/11, 283b/20, 284a/05, 287a/17, 287a/19,

280b/08, 280b/10, 280b/12, 280b/13, 280b/14, 280b/15, 280b/18, 280b/19, 280b/21, 281a/04, 281b/03, 281b/07, 281b/08, 281b/09, 282b/07, 282b/08, 282b/09, 282b/11, 282b/16, 283a/17, 283b/05, 283b/10, 283b/11, 283b/20, 284a/05, 287a/17, 287a/19, 287b/07, 287b/08, 287b/09, 287b/10, 287b/13, 288b/15, 288b/18, 288b/19, 288b/20, 289a/12, 289b/18, 293b/17, 293b/18, 298a/21, 298b/09, 299a/14, 301b/21, 304b/18, 306b/10, 307a/16, 309a/08, 310a/12, 310a/15, 310a/16, 310b/01, 311a/13, 311b/10, 311b/18, 312a/08, 312a/19, 312a/20, 312b/03, 312b/07, 312b/08, 312b/17, 312b/19, 319b/21, 320a/01, 320a/04, 320a/12, 320a/19, 320b/01, 320b/02, 320b/09, 320b/14, 322b/13, 323a/07, 324b/07, 325a/20, 325b/06, 325b/07, 282b/12, 320a/02, 284a/19, 284a/21, 293b/20, 295b/13, 301a/02, 301b/15, 304b/03, 323b/06, 323b/14, 323b/16, 286a/17, 286b/09, 289b/05, 289b/07, 289b/16, 295a/09, 298a/04, 298a/11, 298b/10, 298b/11, 298b/20, 312b/11, 316a/16, 317b/05, 318a/05

var- ulaşmak, gitmek, varmak
286a/21, 302a/05, 303a/02, 321b/02, 284b/14, 284a/16, 286a/13, 304b/13, 323b/11, 325a/21, 289b/21, 309a/04, 321b/08, 303b/18, 286b/05, 310a/11, 321b/09, 286b/02, 282a/14, 283a/15, 291a/08, 291a/10, 302b/02, 290a/21, 307a/14, 314a/04, 317b/05, 303b/08, 315b/04, 292b/17, 321b/06, 300a/10, 284b/15, 301a/13, 306a/13, 311a/06, 320b/18, 290b/20, 281a/13, 284a/16, 284a/17, 286a/16, 286a/21, 286b/02, 290a/21, 292b/10, 292b/14, 293a/02, 293a/09, 294a/10, 295b/18, 302a/20, 302a/21, 303a/14, 303b/03, 307a/10, 307b/01, 307b/05, 311a/05, 314a/04, 316b/09, 317b/18, 321a/02, 321b/04, 322b/19, 325b/06, 317b/14, 281b/21, 317b/12, 301b/13, 304a/02, 305b/13, 313b/14, 324a/02, 312b/04, 305a/04, 313a/04, 288b/19, 310a/19, 303a/03, 310b/03, 321b/21, 294b/19, 307b/19

vāriṯ (Ar) mirasçı
288a/18

varlıġ evrende ya da düşüncede yer alma durumu
296a/07, 289a/03, 321a/16

vaṣaṭ (Ar) orta, iki şeyin arası
322b/14

vaṣf (Ar) bir kimsenin veya şeyin taşıdığı hal
287b/10, 295b/06, 324b/03, 279b/07, 280a/02

vaṣiyyet (Ar) bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey
309a/03

vaṣl - (Ar) birleştirme, ulaştırma
325b/18

vaṭan (Ar) yurt
305b/16

vāz gel- caymak
304a/03

vāz geç- kendi hakkı saydığı bir şeyi artık istemez olmak
323b/18

vaż‘ (Ar) koyma, konulma
295b/06, 307b/16, 293a/15, 293a/08, 317b/06, 293a/12

vāżżuḥa (Ar) Kur’an’ın 93. suresidir
279b/08

ve (Ar) dahi, de, hem, ile
280a/14, 280a/17, 280a/21, 280b/04, 280b/10, 280b/11, 280b/14, 280b/18, 280b/20, 281a/01, 281a/02, 281a/03, 281a/04, 281a/05, 281a/14, 281a/16, 281a/20, 281b/01, 281b/10, 281b/12, 281b/13, 282a/05, 282a/20, 282b/01, 282b/07, 282b/09, 282b/10, 282b/11, 282b/15, 282b/16, 283a/05, 283a/20, 283b/01, 283b/02, 283b/07, 283b/08, 283b/10, 283b/21, 284a/21, 284b/02, 284b/06, 284b/08, 285a/07, 285a/08, 285a/10, 285b/11, 285b/14, 285b/15, 286a/21, 286b/17, 287a/06, 287a/14, 287a/18, 287a/20, 287a/21, 287b/09, 288b/02, 288b/10, 288b/16, 288b/18, 288b/19, 289a/09, 289a/19, 289b/01, 289b/15, 290a/07, 290a/13, 290b/02, 290b/03, 290b/14, 290b/15, 291a/01, 291a/02, 291a/04, 291a/11, 291a/14, 292a/01, 292b/13, 292b/16, 293a/03, 293a/06, 293a/12, 293a/13, 293a/15, 293a/16, 293a/18, 293b/04, 293b/05, 293b/12, 293b/13, 293b/16, 293b/17, 293b/19, 293b/20, 294a/17, 294a/18, 294a/19, 294b/08, 294b/09, 294b/10, 294b/13, 294b/15, 294b/20, 295a/09, 295b/10, 295b/15, 296a/02, 296a/17, 296b/15, 296b/21, 297a/02, 297b/09, 297b/12, 297b/17, 297b/18, 298a/01, 298a/04, 298a/05, 298a/06, 298a/08, 298a/09, 298a/12, 298a/13, 298a/16, 298a/17, 298a/18, 298a/19, 298a/20, 298b/03, 298b/04, 298b/05, 298b/06, 298b/09, 298b/10, 298b/13, 298b/14, 298b/17, 298b/20, 299a/02, 299a/05, 299a/11, 299a/13, 299b/20, 300b/06, 301a/02, 301a/03, 301a/04, 301a/11, 301b/05, 302a/18, 302b/03, 302b/05, 302b/08, 302b/16, 303a/03, 303a/04, 303a/20, 304a/10, 304b/04, 305a/08, 305a/19, 305a/20, 306a/04, 306a/18, 306b/02, 306b/05, 306b/06, 306b/07, 306b/10, 306b/11, 306b/13, 307b/03, 307b/06, 307b/16, 307b/17, 307b/18, 307b/20, 308a/09, 308a/13, 308a/14, 308b/16, 309b/13, 309b/15, 309b/19, 309b/20, 310a/09, 310a/11, 310a/12, 310a/15, 310a/16, 310a/18, 310a/19, 310a/20, 310a/21, 310b/01, 310b/03, 310b/04, 310b/05, 310b/14, 310b/16, 310b/18, 310b/19, 310b/20, 311a/01, 311a/10, 311a/12, 311a/14, 311a/15, 311a/17, 311a/19, 311a/21, 311b/01, 311b/02, 311b/03, 311b/05, 311b/06, 311b/07, 311b/08, 311b/13, 311b/14, 311b/15, 311b/16, 311b/17, 311b/18, 312a/02, 312a/04, 312a/06, 312a/08, 312a/09, 312a/10, 312a/11, 312a/12, 312a/13, 312a/15, 312a/17, 312a/18, 312a/19, 312a/20, 312a/21, 312b/02, 312b/03, 312b/05, 312b/06, 312b/07, 312b/10, 312b/12, 312b/13, 313a/10, 313a/13, 313a/15, 313b/04, 313b/06, 314a/01, 314a/06, 314a/16, 314a/17, 314b/11, 315a/05, 315a/08, 316a/06, 316a/10, 316a/12, 316a/13, 316a/15, 316a/16, 316a/18, 316b/06, 316b/07, 316b/17, 316b/18,

316b/19, 317a/03, 317a/09, 317a/15, 317a/17, 317a/20, 317a/21, 317b/06, 317b/07, 317b/10, 317b/12, 317b/14, 317b/15, 318a/07, 318a/08, 318a/15, 318a/18, 318a/19, 318a/20, 318a/21, 318b/01, 318b/02, 318b/03, 318b/04, 318b/07, 318b/09, 318b/12, 318b/13, 318b/15, 318b/16, 318b/17, 318b/18, 319a/03, 319a/05, 319a/07, 319a/08, 319a/09, 319a/18, 319b/06, 319b/21, 320a/07, 320a/09, 320a/15, 320a/16, 320a/18, 320b/05, 320b/12, 320b/15, 320b/16, 321a/05, 321a/07, 321a/08, 321a/09, 321a/20, 322a/14, 322a/16, 322b/16, 324a/13, 324b/04, 325a/02, 325a/03, 325a/05, 325b/09, 326a/06, 326a/13, 326a/20

vech (Ar) sebep, vesile
319b/10, 280a/13, 282a/13, 284a/10, 288b/04, 292b/09, 296b/17, 296b/19, 297a/18, 301b/13, 302b/11, 303a/03, 305a/19, 306a/19, 308a/11, 311a/09, 311b/12, 312a/03, 313b/04, 316a/10, 316b/05, 316b/07, 317b/19, 323a/12 311b/16

vefā (Ar) sözünde durma
294b/01, 294b/06, 303a/19

vefāt (Ar) ölüm, ölme
302a/02

vehm (Ar) kuruntu, yersiz korku
305a/02, 314a/02

velā (Ar) yakınlık, sahiplik
294a/03, 294a/04, 297a/20

velākin (Ar) amma, fakat
284a/19, 284a/20, 285a/06, 285a/07, 285a/09, 285b/08, 286a/10, 302a/07, 302b/08, 304b/05, 312b/11, 321b/19, 321b/21, 322a/13, 322a/15, 322a/17, 322b/06, 325b/08

velāyet (Ar) velilik, ermişlik
293a/11

velī (Far) amma, fakat
319a/07, 319b/14, 301a/03, 301a/15, 313b/20, 319a/16, 325a/13

velīkin (Far) amma, fakat, ancak
284b/18, 293a/04, 281b/06, 285a/10, 285a/18, 285b/13, 286a/09, 301a/02, 301a/10, 301a/19, 301b/12, 305a/15, 312b/04, 316b/16

velleyl Kuranda geçen Leyl suresidir
279b/07

ver- üzerinde elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek
287b/21, 308a/06, 282a/18, 306b/10, 308b/07, 325a/01, 302b/15, 314b/03, 320b/20

veyā (A-F) bağlaç
311a/14, 297b/15, 298a/12, 299a/03

veyaḫud (A-F) veya
298a/13, 298b/14, 299a/06, 321a/05

Veẕānil-i Ḳasem metne göre yedinci kat gök ile yer yüzü arasındaki mahlukatın Mikail meleği isimlendirme şekli
317b/14

vezīr (Ar) paşa ünvanını taşıyan kimse
322b/16, 303b/12, 304b/12, 304b/03, 303b/12

vezn (Ar) tartma, tartılma
317b/04, 320a/11, 320a/20,

320b/08, 321a/05

vilāyet (Ar) il
295b/17, 298a/21, 324a/19

vir- salavat getirmek
281b/05, 282a/05, 282a/13, 283a/14, 283b/04, 284a/09, 285a/02, 285a/15, 285b/02, 285b/14, 287a/01, 287a/16, 287b/05, 288a/11, 288b/01, 288b/13, 289a/04, 289a/11, 289b/03, 289b/12, 290a/06, 290b/10, 292a/20, 292b/08, 293b/03, 295b/10, 296b/07, 297a/15, 299a/21, 300b/02, 300b/19, 301b/09, 302a/15, 303a/11, 304a/20, 305a/01, 305a/12, 305b/08, 306a/07, 306a/17, 306b/09, 308a/06, 308b/14, 309a/13, 309b/12, 310a/07, 310b/13, 311a/08, 311b/11, 313a/01, 313b/03, 315b/21, 316a/09, 316b/04, 317b/17, 317b/19, 319b/16, 321a/01, 321a/17, 322a/10, 322a/21, 323b/01, 324a/17, 324b/14, 325a/18, 325b/21, 326a/01

virān (Far) yıkık, yıkılmış
279b/17

vir- bir şeyi birisine vermek, iletmek, bahşetmek, bağışlamak, haber vermek
280a/21, 280b/06, 281a/16, 281a/21, 281b/05, 282b/02, 282b/06, 283a/16, 283a/18, 283b/02, 283b/05, 283b/17, 284a/13, 285a/12, 285b/03, 285b/17, 286b/09, 287a/11, 287a/12, 287a/14, 287a/17, 288b/07, 288b/11, 288b/13, 289a/05, 289a/09, 289a/15, 289b/01, 289b/15, 289b/20, 290b/20, 293a/13, 293b/01, 294a/11, 294b/19, 295a/11, 296a/03, 296a/04, 296b/19, 297a/07, 297a/19, 299b/18, 302a/09, 303b/11, 304a/02, 304b/07, 306b/04, 307a/04, 307a/07, 307a/09, 307b/05, 308a/12, 308a/13, 308b/17, 309a/03, 309b/17, 311a/10, 312a/03, 312a/15, 313b/01, 315a/19, 317a/01, 317a/10, 317a/18, 322b/16, 324a/16, 324b/20, 326b/03, 291b/10, 293a/10, 302b/21, 309b/21, 310a/02, 297a/13, 293b/11, 294b/21, 324b/13, 292b/16, 302a/05, 312b/02, 315b/19, 286b/02, 298b/04, 302b/18, 286a/13, 317a/08, 303b/15, 314a/21, 303a/13, 319b/15, 280a/04, 280a/11, 296b/14, 303b/05, 308a/11, 310a/08, 310b/14, 311a/09, 311b/13, 312a/04, 323a/03, 282a/14, 285b/05, 289b/01, 311a/09, 311b/12, 307a/08, 318a/19, 318a/21, 318b/02, 318b/03, 318b/05, 318b/07, 318b/09, 318b/12, 318b/13, 318b/15, 318b/17, 319a/19, 318a/20, 318b/02, 318b/08, 318b/10, 318b/12, 318b/13, 318b/15, 318b/17, 318a/21, 318b/04, 318b/05, 319a/20, 306b/17, 318b/19, 318b/19, 315b/06, 313a/06, 284b/18, 302a/02, 313b/02, 294a/05, 289b/20, 288a/16, 319a/21, 304a/04, 324a/05, 324a/15, 285a/20, 286b/20, 306b/19, 287b/01, 318a/13, 318b/20, 319b/07, 281a/11, 317b/21, 289a/18, 290b/04, 318a/14, 281a/20, 280a/20, 281a/11, 284b/14, 286b/03, 287a/02, 290b/17, 291b/01, 303b/04, 307b/08, 309b/16, 310a/10, 311b/14, 312a/05, 314a/13, 314a/16, 316b/13, 318a/17, 319b/19, 321a/06, 285b/10, 293b/14, 283a/02, 283a/09, 283a/17, 283b/10, 283b/18, 285a/21,

292a/17, 293a/05, 321a/01, 321a/12, 290b/07, 286a/13, 321b/07, 306a/01, 315b/17, 321a/05, 321a/06

viril- vermeye konu olma
307a/08, 318b/18, 318a/18, 318a/19, 318a/21, 318b/02, 318b/03, 318b/05, 318b/07, 318b/09, 318b/12, 318b/13, 318b/15, 318b/17, 319a/19, 318a/20, 318b/02, 318b/08, 318b/10, 18b/12, 318b/13, 318b/15, 318b/17, 318a/21, 318b/04, 318b/05, 319a/20, 306b/17, 318b/19, 315b/06, 318a/14

vişāl (Ar) ulaşmak
324a/15, 284a/15

vuṣlat (Ar) kavuşma, ulaşma
303a/06

vuṣūl (Ar) ulaşma, varma
302a/12

vü **bk. ve**
279b/11, 279b/14, 281a/20, 286b/17, 287a/12, 287b/17, 288a/19, 288b/12, 291a/05, 292b/05, 292b/20, 294b/14, 294b/15, 295b/21, 300b/17, 303a/06, 305b/13, 306a/09, 307b/19, 315a/11, 317b/04, 317b/11, 317b/14, 319a/14, 319b/21, 320a/17, 320b/21, 323b/18, 325b/18

vücūd (Ar) bulunma, var olma
293b/15, 309b/08, 308a/04, 308a/10, 308b/18, 326a/13, 293b/18, 296b/12, 321a/13, 326a/10, 287b/17, 287b/21, 295a/01, 306b/13, 326b/01

vüḥūş (Ar) vahşiler, yabaniler
293b/05, 317b/10, 320a/17 321a/06, 317a/20

vüzerāʾ (Ar) vezirler
309b/19

yā (Ar) ey, seslenme bildirir
280a/20, 280b/05, 280b/06, 280b/10, 280b/12, 280b/14, 280b/18, 280b/21, 281a/03, 281a/04, 281a/12, 281a/16, 281a/19, 281a/21, 281b/02, 281b/04, 281b/05, 281b/10, 281b/13, 282a/02, 282a/05, 282a/09, 282a/19, 282b/01, 282b/02, 282b/03, 282b/05, 282b/06, 282b/09, 282b/11, 282b/13, 282b/14, 282b/18, 283a/05, 283a/06, 283a/10, 283a/11, 283a/12, 283a/20, 283b/01, 283b/02, 283b/04, 283b/05, 283b/07, 283b/08, 283b/10, 283b/12, 283b/16, 283b/17, 283b/19, 284a/13, 284a/15, 284b/07, 284b/12, 284b/13, 284b/15, 285a/12, 285b/03, 285b/04, 285b/16, 285b/17, 286a/02, 286a/12, 286a/16, 286b/02, 287a/02, 287a/03, 287a/11, 287a/12, 287a/14, 287a/16, 287a/17, 287a/20, 287b/03, 287b/05, 287b/09, 287b/12, 287b/13, 288a/09, 288a/14, 288b/01, 288b/07, 288b/12, 288b/13, 288b/16, 288b/20, 289a/06, 289a/09, 289a/10, 289a/11, 289a/14, 289a/15, 289b/02, 289b/03, 289b/14, 289b/15, 290b/09, 291b/06, 292a/20, 292b/03, 292b/07, 293a/07, 293a/10, 293a/13, 293a/18, 293b/08, 293b/09, 293b/11, 293b/16, 293b/18, 293b/20, 293b/21, 294a/02, 294a/04, 294a/08, 294a/13, 294a/15, 294a/16, 294a/21, 294b/09, 294b/15, 294b/16, 294b/19, 294b/20, 295a/03, 295a/05, 295a/09, 295a/12, 295a/16, 295a/19, 295a/20, 295b/08,

295b/10, 295b/12, 295b/14, 295b/15, 296a/03, 296a/14, 296a/15, 296b/02, 296b/03, 296b/10, 296b/13, 296b/18, 296b/19, 297a/05, 297a/09, 297a/12, 297a/16, 297a/19, 297b/11, 297b/17, 298a/01, 298a/04, 298a/09, 298a/12, 298b/03, 298b/06, 298b/09, 298b/13, 298b/17, 298b/20, 299a/02, 299a/06, 299a/13, 299b/09, 299b/18, 301b/20, 302a/02, 302a/13, 302a/14, 302b/04, 302b/12, 303b/04, 304b/03, 304b/08, 306b/09, 306b/10, 306b/13, 307a/09, 307a/14, 307a/15, 307b/03, 307b/06, 307b/08, 307b/09, 307b/14, 307b/20, 308a/08, 308a/12, 308b/08, 308b/15, 309a/04, 309a/17, 309b/02, 309b/03, 309b/05, 309b/14, 309b/18, 309b/21, 310a/01, 310a/08, 310a/10, 310a/14, 310a/18, 310a/21, 310b/03, 310b/06, 310b/13, 310b/14, 310b/15, 310b/19, 311a/09, 311a/10, 311a/12, 311a/16, 311a/17, 311a/18, 311a/21, 311b/05, 311b/06, 311b/07, 311b/10, 311b/13, 311b/14, 311b/17, 312a/04, 312a/05, 312a/10, 312a/11, 312a/13, 312a/16, 312a/17, 312a/19, 312b/05, 312b/07, 312b/12, 312b/15, 312b/16, 315a/12, 315a/18, 315b/12, 315b/19, 315b/21, 316a/05, 316b/08, 317a/06, 317a/11, 317a/17, 317a/18, 317b/08, 318a/01, 318a/02, 318a/13, 318a/18, 319a/15, 319b/05, 319b/10, 319b/14, 319b/15, 319b/18, 319b/19, 320a/07, 320a/16, 320b/05, 320b/20, 321a/03, 321a/06, 321a/16, 321a/17, 322a/07, 322a/08, 322a/21, 322b/16, 324b/08, 324b/20, 325a/05, 325a/18, 325a/19, 326a/08, 326a/09, 326a/10, 326a/11, 326a/12, 326b/06

ya ya… ya, ya… veya
281b/18, 281b/19, 284a/15, 285a/16, 295a/17, 297b/12, 297b/15, 299a/07, 300a/08, 306b/11, 311b/02, 312b/17, 315b/15, 319b/20, 320a/08, 320a/09, 321a/13, 321b/07

yād (Far) hatırlama, anma
288a/07, 288a/19, 288a/20, 296b/01, 296b/02, 300b/18, 306a/03, 306a/04, 315b/19, 303b/17, 300a/06

yādigār (Far) daima hatırlanmak üzere kalan
284b/11, 296b/13, 305a/12, 306a/15, 309b/12, 311a/08, 324b/14, 326a/21, 321b/11

yaġ kıvamları değişen bitkisel veya hayvansal yağ
285a/21, 300a/08

yaġ- çok miktarda ve arka arkaya gelmek
314b/02

yaġdur- çok miktarda ve sık düşen, gelen şey
305a/10, 325a/12

yaġı düşman, hasım
304a/12, 300a/08

yaġır sırt
291b/11

yaġmur atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yer yüzüne düşen yağışın sıvı olanı
281b/12, 281b/11, 298b/17, 316a/13, 325a/12, 318b/01

yaġni demek oluyorki

310a/17

yaḫşı güzel
306a/12, 302a/16

yaḫu yahud
288a/04, 290b/06, 309a/21, 312b/19

yāḫud (Far) veya, isterseniz
300a/16, 308b/16, 311a/12, 316a/08, 298a/04

yāḫuẕ bk. yāḫud
298a/20, 322b/18, 298a/01, 317b/09

yaḳ- ateşte yakmak
286a/09, 305a/15, 306b/13, 314b/16, 325b/12

yaḳa giysilerin, boyna gelen kısmı
291a/16, 291a/16, 313a/14

yaḳıl- ah etmek, sızlanmak
315a/11, 324a/19

yaḳın uzak olmayan, yakın
281a/11, 282a/17, 287a/10, 287b/20, 289a/05, 292b/12, 294a/09, 294a/10, 297a/05, 304b/11, 304b/13, 312b/08, 321b/09, 286a/02, 325a/20

yāḳūt (Ar) değerli süs taşı
280b/14, 283b/20, 283b/21, 307b/02, 283b/11, 289a/15

yaʿḳūt bk. yāḳūt
282b/13, 283b/11, 287b/06, 307b/11

yaḳīn (Ar) kesin olarak bilme
294b/04, 294b/10, 294b/11

yalan asılsız söz
304a/15

yalın sade, süsü olmayan
285a/20, 292a/14, 306b/06, 314a/13

yalıncaḳ çıplak
286a/07, 305a/07

yalman kesici araçların keesen veya batan bölümü
292a/08

yan- tutuşmak
282b/18, 285b/01, 285b/09, 296a/09, 298a/17, 301a/15, 315a/11, 316a/04, 324a/19, 316a/04, 283a/07, 282b/20, 324a/16

yan bir şeyin sağ ve sol yanı
281a/15, 282a/20, 324b/19, 283a/21, 286b/12, 287a/13, 287b/02, 289a/08, 299a/05, 301a/11, 302b/14, 307b/12, 319b/07, 319b/09, 310b/17, 289a/18, 291b/03, 291b/07

yaña -e doğru, taraf
282a/21, 285a/06, 286a/20, 289b/02, 289b/21, 290a/15, 292b/09, 296a/11, 305a/03, 307a/20, 307b/02, 308b/05, 310b/17, 311a/19, 313a/09, 323a/02, 284b/03, 286a/01, 286a/11, 286a/21, 286b/01, 291b/17, 300a/14, 302b/17, 303a/12, 303b/09, 305a/04, 305a/06, 313a/04, 313a/14, 314b/08, 315b/02, 321b/02, 322b/15, 323a/04, 323b/10, 324a/01, 324a/10, 324a/19, 324b/03, 325a/11

yañaḳ yüzün kulak, göz şakak, arasında kalan iki tarafından her biri
310b/17, 310b/18, 280a/06

yañıl- yanlışa düşmek
289b/18, 282a/08

yaʿnī (Ar) sözün kısası, senin anlayacağın
285b/13, 287a/02, 288b/18, 295b/02, 288a/15, 297b/17, 298a/05, 298a/13, 311b/18, 311b/19, 281b/14, 316a/18, 313b/04
323b/03

yanḳulan- aksetmek
292a/19

yap- ortaya koymak
326a/04, 314a/20

yapılış yapılmak işi
307b/14, 307b/13

yapraḳ bitkilerin şekli, bulunduğu birkiye göre değişen yeşil uzantısı
320b/12, 283b/06, 281b/13

yār (Far) sevgili, dost
285a/15, 287a/05, 287b/18, 296a/09, 296b/08, 299a/16, 301a/07, 302a/14, 303b/21, 306a/02, 306a/13, 284a/06, 315b/06, 313b/03

yar- bölmek, ayırmak
314b/15, 315a/04, 324b/05

yara- fayda sağlamak
312b/07, 312b/16, 291a/12

yarad- yoktan var etmek
279b/01, 282a/17,280b/17, 288a/09 289a/01, 296a/11, 299a/16, 289a/03, 303b/17, 326a/14

yaradıl- Allah tarafından halkedilmek
282b/14, 321a/04, 310a/19, 311b/16, 316b/09

yaraḳ silah
301b/21, 302a/03, 302a/20, 302a/21, 290a/16, 302b/16, 286a/03, 302a/19, 321b/20, 322b/18, 325a/09, 285a/09 285a/10

yaraḳan halk ağzında sarılık hastalığının adı
311a/18, 311a/20

yarat- bk. **yarad**
283b/19, 293b/15, 294a/10, 294b/04, 295a/05, 295a/13, 295a/14, 295a/19, 295b/11, 295b/13, 296a/10, 297a/02, 297a/03, 297b/03, 297b/04, 297b/05, 297b/06, 297b/07, 297b/08, 297b/09, 297b/10, 297b/11, 299a/18, 303b/14, 308b/10, 294a/21, 317a/19, 310b/04, 293b/05, 293b/12, 282a/16, 307b/18, 282b/13, 283b/18, 293b/08, 311b/19

yardım kendi gücünü başka birinin iyiliği için kullanma
292b/02, 292b/15, 313a/09, 313a/10, 290b/11, 313a/03

yarın içinde bulunulan günden sonra gelen gün
296a/04, 306a/07, 308a/05, 296a/18, 315b/17

yarlıġa- bağışlamak
290a/05, 296a/15

yaruḳ yarılarak açılmış yer
324a/21

yaru bir bütünün yarısı
310a/16, 310a/19, 311b/04, 311a/13, 312a/09

yaş matem, acı
315a/20

Yāsīn (Ar) Kur'an'da bulunan 36 suredir
279b/07, 315b/19

yaşşı yayvan ve düz olan
301a/03, 301a/10, 301a/21, 301b/05, 322b/05, 322b/06

yaş göz yaşı
288a/15, 303a/09, 318b/10

yaşıl yeşil, yeşillik alan
289b/03, 300a/06, 300a/11, 307b/02, 307b/10, 307b/11, 311b/02

yat- bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak
289b/19, 304b/10, 312b/14, 315b/02

yay- birçok kimseye duyurmak
315a/20

yaz- söz ve düşünceyi özel işaret veya harflerle anlatmak
295a/16, 295a/21, 295a/20, 295a/21, 295b/04, 295b/01, 295b/02, 295b/03, 295b/10, 299b/15, 299b/21, 295b/05, 300a/05, 300a/06, 300a/10, 300a/03, 300a/08, 300a/11, 300a/17, 300a/19, 303b/03, 317b/06, 303b/13, 312a/06, 312a/10, 312b/06, 316b/18, 300b/14, 303b/15, 304a/13, 306b/06, 312b/07, 313a/20

yazıl- yazma işine konu olmak
284a/06 ,289b/09, 289b/04, 289b/05, 289b/08, 289b/10, 297b/14, 293a/17, 303b/12, 306b/07, 306b/08, 307b/03, 316b/18, 312a/07

yazılu yazılmış olan
305a/02, 325a/09

yazmaḳ yazıyla nalatmak, yazıya dökmek
295b/01, 312b/04

yazu düşüncenin belli işaretlerle yazılması
307b/04

Yaʿḳūb (Ar) Hz. Yusuf'un babası Yakub peygamber
282b/10, 296b/05, 318b/07, 318b/09

ye- ağızda çiğneyerek yutmak, yemek yemek, sıkıntı çekmek
301b/18, 317a/20

yavı ḳıl- kaybetmek, yitirmek
307b/19

yed (Ar) el, kuvvet, kudret
293a/17

yedi altı sayısından sonra gelen sayı
280b/07, 280b/12, 280b/13, 280b/14, 280b/15, 281b/08, 281b/09, 281b/10, 284b/02, 284b/05, 284b/06, 285b/15, 289b/05, 290b/14, 293a/16, 294b/08, 295b/12, 296a/16, 297b/18, 297b/19, 298a/06, 298a/15, 298b/13, 299a/07, 300a/05, 305a/16, 307a/21, 307b/17, 311a/13, 311b/04, 313a/04, 316b/17, 317b/06, 320a/04, 320a/08, 320a/13, 320b/10, 321a/09, 322b/10, 324a/20, 324b/06, 325b/02

yedinci yedi sayısının sıra sıfatı
280b/10, 280b/19, 281a/07, 281a/13, 281a/14, 282b/08, 282b/16, 288a/11, 289b/18, 292b/20, 294a/12, 297b/06, 300a/07, 307a/10, 316b/12, 317a/21, 317b/12, 319a/12

Yehūdā Yehuda kabilesi
290a/12, 290b/16, 291a/01, 320b/21

yek (Far) bir tek, birlik
284b/07

yekpāre (Far) tekparça , bütün
284a/21

yeksān (Far) düz, bir, beraber
309b/16

yel rüzgar, yel, esinti
281b/11, 290a/12, 290b/16, 291a/01, 316a/18

yelpize balıkların suda yüzmesini sağlayan kanatları, yüzgeçleri
301a/11, 301a/21

yelpūze bk. yelpize
322b/03, 323b/17

yem hayvanların yediği bir çeşit besin
285a/13

yemiş meyve
281b/13

yer bir nesne veya kimsenin kapladığı yahut kaplayabileceği boşluk, oturulan yer
281a/14, 282a/01, 282a/19, 280b/07 281b/15, 288b/14, 293a/09, 283a/06, 295a/04, 296a/09, 293a/11, 299a/13, 302b/06,319b/21, 320a/08, 320b/12, 321b/09, 324a/13, 310b/19

yet- varmak, yetişme, ulaşmak
284a/17, 284b/02, 286b/07, 286a/18, 289a/16, 288a/13, 301a/09, 301b/10, 302a/21, 302b/14, 304b/10, 304b/11, 303a/12, 303b/06, 307a/05, 314b/04, 316b/13, 322b/12, 322b/21, 323b/19, 324a/03, 324a/04, 325a/07

yetir- yetiştirme-
315a/17, 314b/17

yetiş- ulaşmak
317a/15

yetmiş altmış dokuzdan sonra gelen sayı
283b/12, 284a/05, 287b/07, 287b/08, 287b/10, 288b/19, 288b/20, 289b/19, 290a/10, 290b/14, 291b/14, 304b/14, 307a/01, 307a/21, 319a/02, 322a/07

Yezdān (Far) Allah
286a/09, 279b/01, 326b/01

yıḳ- dağıtmak, bozmak
291b/07, 302b/08, 325b/11, 314b/05, 324a/17

yıḳıl- devrilmek
314a/06

yıl sene
281b/10, 293b/19, 294a/01, 294a/08, 294a/14, 294b/17, 295a/14, 295b/01, 295b/02, 295b/04, 300b/16, 307a/21, 318b/10, 318b/11, 289a/06, 289b/19, 294b/21, 302b/14, 309a/21, 297b/14, 281b/16, 300b/15, 294a/01, 302b/04, 317b/02, 319a/17

yılan zehirli sürüngen hayvan
292a/04, 300a/08, 322a/16, 298b/13

yıldırım gök gürlemesi
314a/12, 298b/17, 325a/12

yıldırım-veş (Tr+Far) yıldırım gibi
291b/15

yılduz parlak gök cismi
311a/13, 310a/14, 311a/12, 311a/13, 288b/14, 311a/14, 311b/05, 311b/07, 312b/05, 311b/06

yıllıḳ bir yıl için, senelik
287b/11, 294a/10, 300b/17

yırtıcı etlerini yiyip beslenmek için diğer hayvanların dişleri ve tırnakları ile parçalayan 285a/18, 285b/07, 298a/12, 298b/10, 310b/05, 312b/10, 316a/14, 320a/08, 321a/08, 322a/15, 312b/12, 312b/11

yırtıl- yırtma işine konu olmak 314a/15

yidi bk. yedi 279b/06, 280a/20, 280b/13, 289b/06, 301a/01, 302a/09, 302a/16, 307b/13, 322b/14, 324b/10

yidinci bk. yedinci 280a/19, 280b/04, 280b/05, 280b/06, 281a/04, 281a/08, 317b/13

yidişer yedi sayısının üleştirme sayısı 280b/08, 301a/11

yidür- yedirmek 300a/07

yig tercih edilen, üstün görülen 286b/04

yigin üstün, baskın, galip,şiddetli 292b/10, 292b/11

yigirmi on dokuzdan sonra gelen sayı 280a/04, 281b/10, 283b/18, 291a/12, 295a/04, 295a/05, 295b/03, 299a/06, 307a/01, 317b/03, 318a/16, 319a/02

yigirminci yirmi sayısının sıra sıfatı 326a/15

yikşenbe (Far) [yekşenbih] Pazar günü 311a/17

yil bk. yel 290a/21, 292b/09, 297b/03, 297b/16, 306b/20, 309a/10, 314b/01, 319a/06, 319a/10, 297b/15, 314b/01, 318b/21, 303a/08

yilü at, aslan vb. hayvanların ensesinde bulunan saça benzeyen kıllar 301a/20

yi- bk. ye- 285a/04, 285a/12, 287b/03, 288a/18, 290a/05, 300a/05, 311b/03,

yine bir daha, tekrar, gene 281b/03, 281b/04, 281b/20, 282b/04, 283a/02, 283a/08, 283a/09, 283a/16, 283b/07, 283b/16, 284a/02, 284a/03, 284a/11, 284a/15, 285a/20, 285b/12, 286a/12, 287a/07, 287a/19, 287b/04, 289a/14, 293b/07, 294a/01, 294b/16, 294b/18, 294b/19, 295b/04, 296b/18, 300b/21, 301a/09, 301a/14, 301b/16, 302a/19, 304b/07, 304b/15, 309b/17, 311a/09, 311b/12, 312a/03, 312b/18, 316a/11, 316a/19, 320a/05, 320a/10, 320b/04, 320b/16, 321a/03, 323a/02, 323a/04, 324b/05, 324b/20

yir bk. yer 280b/02, 283a/21, 284b/14, 287a/13, 288b/10, 289a/08, 290a/16, 290b/08, 293b/05, 293b/16, 298a/20, 298b/03, 301a/14, 310b/17, 310b/18, 311b/15, 311b/19, 311b/20, 316a/15, 317a/03, 317a/16, 318a/09, 319a/08, 319a/11, 320a/08, 321b/04, 321b/06, 323a/14, 323a/20, 323b/05, 325b/05, 279b/06, 284a/13, 285a/20, 285b/15, 293a/17, 301a/11, 301b/17, 301b/21, 302a/06, 305a/19, 312b/11,

315b/03, 322b/13, 324a/13, 280b/19, 298b/03, 316a/02, 280b/11, 284b/06, 300a/04, 310a/14, 311b/15, 311b/18, 312b/06, 312b/11, 313a/04, 314b/14, 294b/18, 285a/16, 291a/15, 291a/17, 301a/09, 303b/19, 308a/09, 308b/06, 312b/08, 312b/09, 312b/10, 312b/12, 313b/18, 314a/07, 314a/20, 314b/03, 316b/03, 316b/09, 322b/11, 325a/08, 290b/05, 308b/06, 313a/20, 318a/02, 324a/09, 325b/10, 318b/03, 323b/07, 293b/17, 296a/15, 313a/16, 301a/03, 302b/18, 280a/19, 319a/05, 280b/01, 281a/13, 282b/03, 283a/18, 284b/21, 286b/06, 288b/09, 289a/08, 289a/10, 290a/02, 290b/05, 293a/09, 300b/04, 302b/05, 314a/15, 317a/16, 325b/02, 307a/18, 289b/05, 301b/13, 315a/04, 317a/21, 320a/13, 324b/07, 325b/06, 298b/19, 293a/10, 298a/01, 298a/08, 298b/03, 298b/08, 299a/02, 299a/09, 302a/11, 308a/20, 314b/09, 316a/19, 316b/12, 325a/04, 303a/20, 310b/04, 310b/16, 284b/20, 302a/05, 323b/05

yiryüzi dünya
281a/10, 281b/11, 281b/13, 282b/07, 283b/05, 283b/18, 290a/19, 290b/02, 297b/18, 298a/01, 298a/06, 298a/17, 298b/09, 302a/01, 305a/10, 313a/06, 314a/06, 317b/13, 317b/14, 319b/21, 320a/08, 320b/12, 321b/05, 321b/09, 323a/20

yirlü kendine ait olan yer, yerli
302a/11, 314b/09, 319a/05

yit- kafi gelmek, bitmek, tamam olmak, ulaşmak
296a/17, 309b/01,309b/10, 315a/1, 317b/07, 318a/10, 318a/11, 320b/05, 321a/03, 324a/14

yit- kaybolmak, yok olmak
281b/15, 283a/06

yitir- yetiştirmek, ulaştırmak
290b/13

yitiş- ermek, ulaşmak
318a/01, 319b/11

yitişdür- eriştirmek,ulaştırmak
317b/19

yitür- bk. yitir-
298a/01, 318b/21, 326a/14, 325b/05

yitür- kaybetmek
319a/07

yoġur- karıştırıp hamur durumuna getirmek
283a/04, 306a/09

yoġrul- nitelikleri birbirine karışmak
314a/14

yoḫsa yoksa, aksi takdirde
308a/10

yoḳ bulunmayan, yok
279b/05, 280a/17, 281a/09, 281b/02, 281b/06, 282b/15, 282a/07, 283a/03, 284b/06, 288a/17, 289b/06, 289b/10, 290b/01, 293b/21, 293b/14, 294b/08, 295a/02, 296a/12, 296a/13, 301a/11, 302b/13, 307b/18, 307b/19, 312b/19, 313a/21, 316a/07, 322b/03, 323b/15, 324b/04, 324b/13, 282b/08, 282b/14, 283a/12, 283b/06, 283b/19, 284b/16, 286b/06, 287a/18, 287b/06, 289a/12, 289b/04, 293b/12,

298a/05, 298a/19, 304a/12, 307b/07, 308a/02, 308b/09, 311b/11, 312b/15, 313b/16, 313b/17, 316a/06, 318a/13, 319b/09, 312b/16, 317b/09, 282b/06, 286a/17

yoḳsullıḳ fakirlik, yokluk
300a/01

yol bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer
294a/10, 301b/14, 301b/15, 306a/11, 312b/02, 311a/05, 287b/11, 310b/07, 319a/07, 314b/11, 325a/10, 296a/01, 288a/12, 324b/09,

yoldaş yol arkadaşı
314b/09, 314b/16, 304b/07, 304b/11

yorul- yorgun duruma gelmek
314a/15

yosun çoğu sularda, ağaç veya taşalrın üzerinde yetişen tallı bitkilerin ilkel yapıdaki örneklerine verilen ad
317a/21

yöre bir bölgenin belli bir yeri içine alan sınırlı bölümü, dolay

yu- yıkamak
287a/02, 315a/10

yud- bk. yut-
318a/03, 323b/16

yudul- yutulma
318a/04

yuḳaru bir şeyin kabul edilen kısmına göre üstte kalan tarafı.
301b/16, 301b/17, 307a/10, 311b/18, 313a/16, 314a/09, 317b/12, 319a/06,282b/16, 311b/15, 312a/10, 301b/14,

yuḳarı bk. yuḳaru
307b/14

yum- sıkıp kapamak
312a/01

yumaġ yuvarlak biçimde sarılmış olan şey
318a/04

yumurda kanatlı hayvanların çoğalmasını sağlayan kabuklu bir besin maddesi
300a/08, 300a/09

yun- yıkanmak, temizlenmek
294b/05

yurd alem, diyar
318b/14

Yūsuf (Ar) İsrailoğullarından Hz. Yakub'un oğlu ve Allah'ın peygamberi
279b/13, 287a/20, 296b/12, 316a/06, 318b/10, 318b/11, 318b/12

yut- yenilen bir şeyi boğazdan mideye indirmek
309a/17,323b/08, 323b/13, 324a/20, 324b/03, 324a/10, 324b/01

yutdur- yutma işini yaptırmak
323b/03

yüce yüksek, büyü, ulu
280a/01, 312b/11

yük bir hayvan veya taşıtın taşıyabileceği miktar ağırlık
280b/16

yükrüşlü yürüyüşlü
314b/01

yüksek tabanı ile en üst noktası

arasındaki mesafe kendi cinsinden olan şeylere göre fazla olan
325b/06

yül **bk. yel**
325a/12

yüñ koyun, keçi, deve vb. hayvanların vücudunu örten tüy
293a/13, 285b/14, 285b/15, 293a/14

yüñlü günü olan
311b/02

yüri- ayakları ile hareket etmek, yol almak
290b/05, 286a/07, 290a/15, 290a/16, 291a/03, 291a/08 305a/03, 305a/13, 325a/09, 290b/19 312b/01, 312b/02, 319a/13, 290a/09, 304b/14, 313a/12, 314a/12, 322b/14, 290a/11, 290a/12, 290a/13,321b/14, 285b/16, 293b/18, 303a/13, 302a/06, 309a/11, 323a/13, 323a/06, 301a/14, 318b/15

yürid- hareket etmesini sağlamak
284b/09

yüz donsan dokuzdan sonra gelen sayı
280a/04, 280a/11, 280a/13, 280a/20, 280b/07, 280b/08, 280b/12, 280b/13, 280b/14, 280b/15, 281b/02, 281b/03, 281b/04, 281b/08, 281b/09, 281b/10, 282b/08, 282b/09, 283b/07, 283b/18, 283b/20, 284a/01, 285b/11, 286b/05, 287a/18, 287a/19, 287b/11, 287b/13, 288b/03, 288b/05, 288b/15, 288b/16, 289a/01, 289a/12, 289a/13, 290a/12, 290a/14, 290b/12, 290b/15, 291a/06, 291a/12, 294a/10, 294a/13, 294a/14, 294a/20, 295a/04, 295a/05, 295a/14, 298a/14, 299a/06, 299a/14, 299a/15, 301b/14, 302b/03, 302b/15, 303b/07, 303b/15, 304a/10, 304b/14, 304b/18, 305a/17, 305a/18, 305b/03, 306a/18, 306a/19, 307a/01, 307a/11, 307a/13, 307a/21, 312b/11, 313a/05, 313a/12, 313b/04, 313b/14, 316a/17, 316a/20, 316b/11, 317b/02, 318a/15, 318a/16, 319a/02, 320a/01, 320a/04, 320a/12, 320a/13, 320a/18, 320a/21, 320b/01, 320b/09, 320b/10, 323a/09, 323a/21, 326a/15

yüz başta alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm, suret 2 Bir şeyin yüzeyi
280b/01, 284b/04, 287a/12, 288b/08, 289/07, 280b/12, 280b/19, 280b/20, 281a/03, 281a/10, 283b/18, 284a/05, 287a/10, 287b/07, 288b/19, 290b/02, 291b/06, 292b/09, 296b/10, 296b/11, 297a/21, 297b/17, 298b/19, 300a/07, 300b/16, 301b/08, 302a/11, 305a/07, 301a/02, 307b/05, 312a/20, 316b/14, 322a/13, 306b/21, 307a/10, 307b/05, 307b/21, 308a/05, 310a/04, 310a/06, 314a/20, 316b/03, 316b/20, 317b/12, 280a/07, 287a/11, 289b/21, 292a/11, 292b/02, 305a/11, 309a/08, 310b/17, 311a/05, 313b/07, 322b/03, 322b/04, 280b/12, 280b/21, 282a/21, 298a/16, 284a/06, 284b/09, 288b/19, 301a/03, 301a/10, 304a/11, 307a/07, 307a/20, 309a/16, 314b/10, 315a/09, 316b/14, 320b/12, 320b/21, 322a/13, 280a/06, 300a/14, 316a/01, 316a/04, 285a/13, 290b/02,

yüz taraf
297a/21, 307b/12, 307b/16

yüz- yüzmek
285b/15, 304a/10

yüzüci yüzen kimse
321a/07

yüzünci sırada doksan dukuzuncudan sonra gelen
326a/16

Z

ẓabṭ (Ar) sıkı tutma, idaresi altına alma
297a/07, 297a/18

zād (Ar) azık yiyecek
326a/09

zāde (Far) evlat, oğul
302a/07, 303a/01, 303a/19
320b/06

ẓafer (Ar) savaşta kazanılan galibiyet
294a/05, 298b/14, 300a/15, 302b/06, 302b/15, 305b/03, 305b/05, 319a/01

zaʿfirān (Ar) safran
300a/05, 302a/18

zāhid (Ar) çok, aşırı sofu
296b/09

ẓāhir (Ar) meydanda olan, görünen
285b/20, 293b/09, 293b/21, 301a/02, 303a/06, 311b/21, 316a/07, 319a/20, 322a/12

zaḫm (Far) yara
291b/05, 291b/18, 313a/18, 314a/13, 314b/09

zaḫmet (Ar) sıkıntı, rahatsızlık
311a/15, 324b/03

zaḫmetsüz sıkıntısız, eziyetsiz
311a/12

żaʿīf (Ar) zayıf, güçsüz
282b/07, 283b/06, 289a/12, 298b/20, 287a/18, 298b/04, 317b/02, 318b/08

ẕākir (Ar) anan, zikreden
297a/14, 310a/03, 322a/20

Zāl Rüstem, Rüstem-i Zâl veya Zaloğlu Rüstem, İrani halkların ve Pers mitolojisi'nin efsanevi kahramanıdır. İran şairi Firdevsi'nin Şehname adlı eserinde büyük bir kahraman olarak gösterilir
286a/11, 286a/18, 286b/15, 286b/17, 304b/01, 304b/04, 304b/07, 304b/08, 304b/11, 304b/12, 304b/13, 304b/15, 304b/17, 304b/21, 305a/02, 305a/04, 305a/05, 305a/06, 305a/13, 305a/15, 305a/17, 305a/18, 305a/20, 305b/10, 306a/20, 324b/14, 324b/16, 324b/17, 324b/19, 324b/20, 324b/21, 325b/01, 325b/08, 325b/05, 325a/02, 325a/04, 325a/05, 325a/08, 325a/12, 325a/16, 325a/17, 325a/18, 325a/19, 325b/01, 325b/02, 325b/05, 325b/06, 325b/08, 325b/10, 325b/15

ẕālik (Ar) gidici, giden
283a/10

ẓālim (Ar) zulüm ve haksızlık yapan kimse
297a/13, 314a/18

zamā bk. zamān
309b/10

zamān (Ar) vakit, devir
280a/10, 282a/12, 283b/15, 283a/14, 283b/15, 284a/05, 284b/08, 285a/13, 285a/20,

285b/19, 286b/03, 287a/07, 288a/10, 289b/20, 290a/08, 291a/06, 292a/12, 292b/18, 292b/18, 293a/09, 293b/18, 294a/07, 294a/19, 295a/09, 297a/16, 297a/20, 303b/20, 300b/21, 301a/05, 303a/05, 303b/13, 304a/03, 304b/01, 304b/07, 304b/20, 308a/12, 308a/16, 308b/02, 308b/07, 309b/16, 311a/03, 312b/16, 313a/01, 313a/03, 313b/01, 313b/02, 313b/03, 315a/15, 316a/07, 316a/11, 316b/09, 319a/19, 320b/19, 322b/09, 324a/19, 297a/05, 279b/15, 303b/06, 313b/15, 323a/12, 323a/16, 324b/16

zan (Ar) [ẓan] sanma
304a/19

zanlıg (Ar+Tr) sanan, olduğunu varsayan
304a/06

zār (Far) yanık sesle ağlamak
323b/21, 324b/11

żarar (Ar) ziyan, kötülük
299a/03, 300a/13, 312b/14

zārılıḳ ḳıl- ağlamak
289b/20, 315a/11

żarr (Ar) zarar
305b/14, 312b/18

żarūrī (Ar) mecburi, zorunlu
303b/21

ẕāt (Ar) Hz. Muhammed'in temiz kişiliği, saygıya değer kimse
281a/10, 288a/13, 293b/05, 293b/07, 295a/17, 300b/02, 326a/05

ẕāṯ bk. ẕāt
311b/18

zāt bk. ẕāt
293b/06

zāyil (Ar) yok olan
311a/14, 311a/21

zebāb (Ar) adi kara sinek
297b/09

zebercet (Ar) zümrütten daha açık yeşilolan ve zümrüt kadar değerli olmayan bir süs taşı
306b/08, 306b/10, 306b/13, 307b/02

ẕebercet bk. zebercet
289b/03

zebūn (Far) güçsüz, zayıf
286a/17, 286a/18, 305b/14, 313a/10, 326b/01

Zebūr (Ar) Hz. Davud'a nazil olan mukaddes kitap
318b/17

zecr (Ar) engel olma, yaptırmama
279b/12, 303a/06

zehr (Far) zehir, agu
304a/17

zehre (Far) öd, safra
287b/10

zelzele (Ar) sarsma, yer sarsıntısı
313a/20, 323b/05

ẕelīl (Ar) aşağılanan, hor görülen
293b/12

Zemzem (Ar) kabe civarındaki meşhur kuyu
300a/18, 316a/02

zemīn (Far) yer, toprak
284b/20, 316b/14

zenbūr (Far) eşek arısı, İsrail kabilesinin

askeri
297b/09, 298b/20, 316a/12, 313a/07

ẕenc (Ar) kara, siyah
290b/08

zencīr (Far) zincir
295b/16, 295b/17, 296b/09

zeneb (Ar) kuyruk
299a/01

zer (Far) altın
326a/09

Zerre metinde adı geçen Sahbatayıl meleğin indiği dağ
307a/20, 307a/21, 307b/05, 308a/18, 308b/03, 309a/01, 309a/11, 309b/03

ẕerre (Ar) çok küçük parça
281b/01, 281b/18, 282b/20, 282b/21, 283a/05, 283a/06, 283a/07, 284b/15, 295b/12, 305b/02, 307b/18, 317a/21, 319b/08, 320a/14, 320b/02, 321a/09, 321a/11

ẕerrece zerre kadar
296a/14

zerrīn (Far) altından yapılmış, altın
284b/20, 303a/12, 314b/07

ẕerrīn bk. zerrīn
293a/04

zerḳa (Ar) mavi
311b/08

zevāl (Ar) yok olma
286b/17, 295b/09, 296a/11

ẕevāz (Ar) [ẕevār] rızık, yiyecek
320b/21

ẕevḳ (Ar) hoşa giden bir şeyden duyulan beğenme duygusu
294b/12, 302a/12

Zevraḳ metne göre Seba sultanının pehlivanı
291a/19, 291a/21, 291b/01, 291b/04

Ẕevvāl metne göre denizdeki mahlukların Mikail meleğe verdikleri isim
317b/15

zeyd (Ar) artmak, çoğalmak
295a/03

zeytūn (Ar) zeytin
300a/16

zındıḳ (Ar) münafik, ahirete inanmayan
312a/02, 312a/03

ẓıll (Ar) gölge
297a/10, 326b/01

zībā (Far) süslü, güzel
282a/16, 288a/20

ziftlen- zift sürülme-, ziftle kaplanma
324a/21

zihī (Ar) ne güzel, aferin
301b/07

ẕihī bk. zihī
286a/05

ẕikr (Ar) anma, anılma
279b/07, 294a/08, 297b/11, 299b/18, 316a/20, 317b/19, 319b/06, 324b/01, 326a/21

ẕim (?)
296b/10

zinde (Far) diri, yaşayan, canlı
296a/13, 324b/12

zinhār (Far) sakın, asla

286a/12

Zinnūreyn (Ar) Hz. Osman
284a/07

Zīr metne göre Rüstem'e kılavuzluk eden kimse
304b/17

zīrā (Far) çünkü
293b/12, 299a/17, 299a/19, 300a/21, 302a/15, 302b/10, 311b/07, 312a/16, 319b/11, 318b/20

zişt (Far) çirkin
312a/18

ziyād (Ar) fazlalık , çokluk
300b/19, 310a/05

ziyāde (Ar) artma, çoğalma
283a/20, 284a/19, 290a/15, 300a/17, 302b/04, 305b/04, 310a/04, 310a/06, 322a/01, 288b/14, 298b/05, 319b/14, 321a/09

żiyāfet (Ar) misafire yedirip içirme, şölen
301b/18

ziyānesüz zararsız
298b/06

ziyāret (Ar) görmeye, görüşmeye gitme
280a/19, 283b/15, 289b/13, 295b/18, 295b/20, 307a/11, 307a/13, 307a/16, 309a/03

ziyy (Ar) dış görünüş, kıyafet
295a/11

Zuḥal (Ar) Satürn gezegeni
326b/04

ẓuhūr (Ar) görünme, meydana çıkma
293b/06

ẓulm (Ar) adalete aykırı davranma, eziyet
297a/13, 315b/20, 324a/16

ẓulmet (Ar) karanlık
308b/11

ẓulemāt bkz ẓulümāt
316a/02

ẓulümāt (Ar) karanlık
290b/03, 303b/05, 325a/12

ẕūr (Far) kuvvet, güç
326a/09

Zuvzihi metinde geçen bir sarayın adı
324a/14

zübāb (Ar) sinek
298b/20, 299a/01, 309b/09, 316a/12

zübān (Far) dil, lisan
300a/05, 306a/14, 326b/02

ẕülcelāl (Ar) celal, ululuk sahibi olan Allah
282a/17, 288b/21, 293b/14, 295b/09, 311b/17

zülf (Far) yüzün iki yanından sarkan saç lülesi
288a/13, 288a/16, 296b/09 316a/01, 316a/03

Ẕülḳarneyn Kur'an'da adı geçen peyamber
279b/15

Ẕüʾl-minen (Ar) Allah
306a/04

ẕüriyyet (Ar) nesil, kuşak, soy
323b/04, 303a/01

5. SONUÇ

Firdevsî-i Rumî 1453'te Aydıncık'ta doğmuştur. Kaynaklarda Firdevsî-i Rumî, Firdevsî-i Tavîl, Orhan bin Kenek, Bursalı Firdevsî gibi pek çok farklı isimlerle anılmıştır. Öğrenimini Bursa'da aldığı için Bursalı olarak anıldığı düşünülmektedir. Bazı kaynaklara göre asıl adı Orhan bin Kenek'tir. Çalışmaya konu olan 20.ciltte ise eserin müellifi için "Orhan Dinefgende" ibaresi yer almaktadır. Eserin yazıldığı dönemle alakalı farklı görüşler ortaya çıkmıştır.

Firdevsî'nin farklı konularda pek çok eserinin olduğu bilinmektedir. Çalışmada bu eserlere değinilmiştir. Bunların içerisinde en önemli olanı Süleymân-nâme'dir. Eser 81 ciltten meydana gelmiştir.

Bu tez çalışmasına konu olan 20. cild Topkapı Sararayı Müzesi, Hazine 1526, 21 envanter numarasıyla kayıtlıdır. Eser 46 varaktan oluşmaktadır, ilk sayfa [279b] 17 satır ve son sayfa [326b] 6 satır olmak suretiyle geri kalan sayfalar 21 satırdan oluşmaktadır. Bir sayfada ise [299b] ilk 18 satırının son kelimeleri görünmekte geri kalan kısmı üzeri başka bir kağıtla kapatılmış olma ihtimali veya başka bir sebepten yazılmadığı görülüyor. Metin harekeli nesih ile yazılmıştır. Manzum ve mensur karışık olarak yazılmıştır. 40 bölümden oluşmaktadır. Metinde toplam 734 adet beyit bulunmaktadır ve diğer kısımlar mensurdur. Manzum kısımlar mensur kısımları destekler niteliktedir. Bölüm başlıkları, ayetler, hadisler ve bazı özel isimler çoğunlukla kırmızı renkte yazılmıştır. Eserin içeriği konu bakımından oldukça geniştir; tarih, astroloji, tıp, ilm-i tılsım, kozmoloji, havas ilmi gibi pek çok konuya değinilmiştir. Bu bağlamda yazarın bilgi birikiminin oldukça fazla, hayal dünyasının oldukça geniş olduğu sonucuna varılabilir.

Nazım bölümler aruz vezni dikkate alınarak okunmuştur buna göre yazarın nazım da çok iyi olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

Eserdeki kıssalar, Süleyman Peygamber'e peygamberlik verilişini, göğün katlarını hangi kat gökte hangi peygamberlerin olduğundan söz eder ve bu kısımlar oldukça detaylı tasvir edilmiştir. Bunun yanında İran edebiyatına ait Şehname'den de hikayeler anlatılır. Yazar, eserin genelinde betimleyici bir anlatım kullanmıştır.

Anlatımı zenginleştirmek için deyimlere ve ikilemelere sıkça yer verilmiştir. Bunlardan bazıları şöyle örneklenebilir: ṭıraḳ ṭıraḳ(291a/15), fevc fevc(290b/09), mevc mevc(296b/06), ẕerre ẕerre(283a/05), ṣaf ṣaf (282a/21), ḳat ḳat(291a/04), tiz tiz(303b/02); yüz sürmek(298b/20), müşāhade ḳılmak(282a/18), ṣaf bağlamak(281a/15), ḥayrān ḳalmak (282a/14), cān u ciger daġlaşmak (315a/14)…

1481 Arapça, 516 Farsça, 1 Yunanca, 1 Moğolca sözcüğe yer verilmiştir. Metinde geçen bazı şahıs yer ve melek isimlerinin kökeni tespit edilememiştir bunlar (?) ile gösterilmiştir. Eserde 19 peygamberin adı ve Kur'an-ı Kerim, Zebur, Tevrat üç büyük kitabın bahsi geçmektedir. Bunların yanı sıra 4 büyük halife, Hz. Muhammed ve ashabından da söz edilmektedir. 45 hayvan adı ve 7 bitki adı zikredilmiştir.

Eserde, Kur'an-ı Kerim'de geçen bazı kıssalara benzer anlatımlara da rastlanmıştır. Örneğin Sam Süvar'ı balığın yutması ile ilgili olan kıssa Kur'an'da geçen Yunus Peygamber kıssasına benzerlik gösterir. Bunun yanı sıra mitolojik unsurlara da yer verilmiştir. On iki burçtan ve güneşin bu burçlarda konumuna göre sağlık ve tılsım alanında bazı tarifler verir.

Eski Anadolu Türkçesinin özdellikleri belirgin olarak görülmektedir.

1. Eserde belirli bir imla kuralı yoktur. Bazı kelimelerde aynı ses farklı harflerle yazılmıştır: ṭut-/ dut-
2. Kalınlık incelik uyumuna genellikle uyulmuştur: sevgüñ, bilürsin, ḳutlulamaġa, altıncı
3. Arapça, Farsça kelimeler çoğunlukla aslına uygun yazılmış fakat bazı yanlış yazımlar da gözlemlenmiştir: tühül/dühül, yāḫuẕ/ yāḫud, yaʿḳūt/ yāḳūt, ferḥsaḫ/ fersaḫ
4. Atıflar zaman zaman ye (ى) harfi ile yazıldığı gözlemlenmiştir: Ḳaşlaruñ yāsīn i ṭāhā ṣaçlaruñ velleyldür (279b/07), düzeltilerek ü okunmuştur.
5. İle edatı bazen -lA şeklinde yazılmış, bazen de -IlA şeklinde kelimeye bitişik olarak yazılmıştır: lisān-ıla, ḳafaṣla
6. Kelime sonundaki kalın k'ler bazen ġ'li olarak yazılmıştır: ayaḳ-ayaġ, çanaḳ-çanaġ
7. Yönelme hal eki bazen elif bazen de he harfi ile gösterilmiştir.
8. 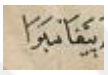 peygambere (285a/15), ayağına(285a/18)
9. Eski Anadolu Türkçesinde kelime sonlarında yuvarlaklaşma yaygındır. Örneğin "eksük" kelimesi hep yuvarlak yazılmıştır.
10. İncelenen metinde standart yazı dilinde olmayıp ağızlarda karşılaşılan bazı sözcüklere rastlanır: ṣuġlıḳ (323b/08), ḳan ḳaşānur (323a/20), dezginür (311a/13)

Nesir bölümlerin dili nazım bölümlere göre daha sade, açık ve anlaşılır olarak değerlendirilebilir. Nazım bölümlerin sonunda nesir bölümlerin giriş kısımlarında kalıplaşmış ifadelerin kullanıldığı görülür. Nazım bölümlerin sonundaki kalıp ifadelerde Hz. Muhammed'e salavat getirilimesini ve onun hatrı için affedilmeyi diler. Metnin son bölümünde ise Allah'a sıfatları ile niyaz etme, övme ve affı için duada bulunur.

KAYNAKÇA

Abul, Y. (2004). *Süleymân-nâme-i Kebîr (47. cilt) metin tenkidi ve inceleme,* (Yayın no.144696) [Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi].

Akay, A. (1990). *Firdevsî Süleyman-nâme (44. cilt) metin ve fiiller üzerine bir inceleme,* (Yayın no.9379) [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi].

Aksoy, M. (2000). *Uzun Firdevsî'nin Süleymân-nâme'sinde destan unsurları: cilt I, giriş-inceleme,* (Yayın no. 102091) [Doktora Tezi, Ege Üniversitesi].

Aksu, R. (2016). *Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i Kebîr (10. cilt) inceleme-metin-dizin,* (Yayın no. 446146) [Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi].

Aşkayanar, E. (2021). *Firdevsî-i Rumî Süleymân-nâme-i Kebîr (80. cilt, 452a-494a) adlı eseri (dil Özellikleri-metin-dizin-tıpkıbasım),* (Yayın no.675136) [Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi].

Babür, Y. (2013). *Firdevs-i Rumi, Süleymanname-i Kebir, 6. ve 7. ciltler,* (Yayın no. 345383) [Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi].

Banguoğlu, T. (2007). *Türkçenin grameri*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Biçer, B. (2005). Firdevsî-i Rûmî ve Tarihçiliği. *Türkiyat Araştırmaları dergisi, 245-261*. https://www.academia.edu/112215154/Firdevsî_i_Rûmî_ve_Tarihçiliği

Büke, H. (2015). *Firdevsi-i Rumi, Süleymanname (38. cilt), dil özellikleri, metin, söz dizini,* (Yayın no. 426292) [Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi].

Büke, H. (2015). Firdevsî-i Rumî, Hayatı Ve Eserleri Hakkında Yeni Bilgiler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (13), 481-501.

Caferoğlu, A. (1993). *Eski Uygur Türkçesi sözlüğü*. Enderun Kitabevi.

Çağbayır, Y. (2007). *Türkçe sözlük*. Ötüken Yayınları.

Daşdemir, M. (2000). *Dedem Korkut Kitabı'nın söz dizimi*. [Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi].

Devellioğlu, F. (2006). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lügat*. Aydın Kitabevi.

Dilçin, C. (2009). *Yeni Tarama sözlüğü*.Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ercilasun, A.B. (2017). *Türk dünyası üzerine incelemeler.* Akçağ Yayınları.

Ercilasun, A. B. (2011). *Başlangıçtan yirminci yüzyıla Türk dili tarihi*. Akçağ Yayınları.

Erdem, M. D.(2005). *Kitâb-ı Kıssanâme-i Süleymân aleyhisselâm üzerine söz dizimi çalışması (Süleymânnâme 74. cilt),* (Yayın no. 162704) [Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi].

Eren, H.(2015). *Süleymân-nâme-i Kebîr (34-35.) inceleme-tenkitli metin-dizin,* (Yayın no. 510145) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi].

Arslan Erol, H. (2014). *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine anlam değişmeleri.* Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gabain, A. V. (2000*). Eski Türkçenin grameri (Hazırlayan: Mehmet Akalın)*.Türk Dil Kurumu Yayınları.

Güleç, H. (1994). *Firdevs-i Rumi'nin Süleyman-nâme'si 42. cilt Dasıtan-ı Ceng-i Aheng-i Efrasiyab-ı Türk üzerinde bir metin incelemesi*, (Yayın no. 27351) [Doktora Tezi, Ege Üniversitesi].

Kaplan, S. (2019). *Firdevsî-i Rûmî Süleyman-nâme (29 ve 30. ciltler) (giriş - inceleme – metin – dizin - tıpkıbasım),* (Yayın no.549905) [Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi].

Kirik, E. (2018). *Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâmesi-75. cilt giriş-inceleme-tenkitli metin-dizin-sözlük,* (Yayın no. 524308) [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi].

Korkmaz, Z. (2003). *Gramer terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Köprülü, M. F. (2011). *"Süleyman-name". İslam ansiklopedisi*, (38, 61), DİA Yayınları.

Köprülü, O. F. (1996). *Firdevsî, Uzun, İslam ansiklopedisi*. 13. cilt TDV Yayınları.

Kubbealtı Lugatı (t.y.) https://www.lugatim.com

Pekolcay, N. (1996). *İslâmî Türk edebiyatı*. Kitabevi Yayınları.

Sami, Ş. (1996). *Kâmûsu'l-A'lâm tıpkıbasım*. 5. cilt Kaşgar Neşriyat.

Sami, Ş. (2010). *Kamus-ı Türki*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Şimşek, Y. (2013). *Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-Nâme-i Kebîr (76. cilt) giriş-ses bilgisi-tenkitli metin-sözlük,* (Yayın no. 353385) [Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi].

Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi (t.y.) https://islamansiklopedisi.org.tr/firdevsi-uzun

EKLER (TIPKIBASIM ÖRNEKLERİ)
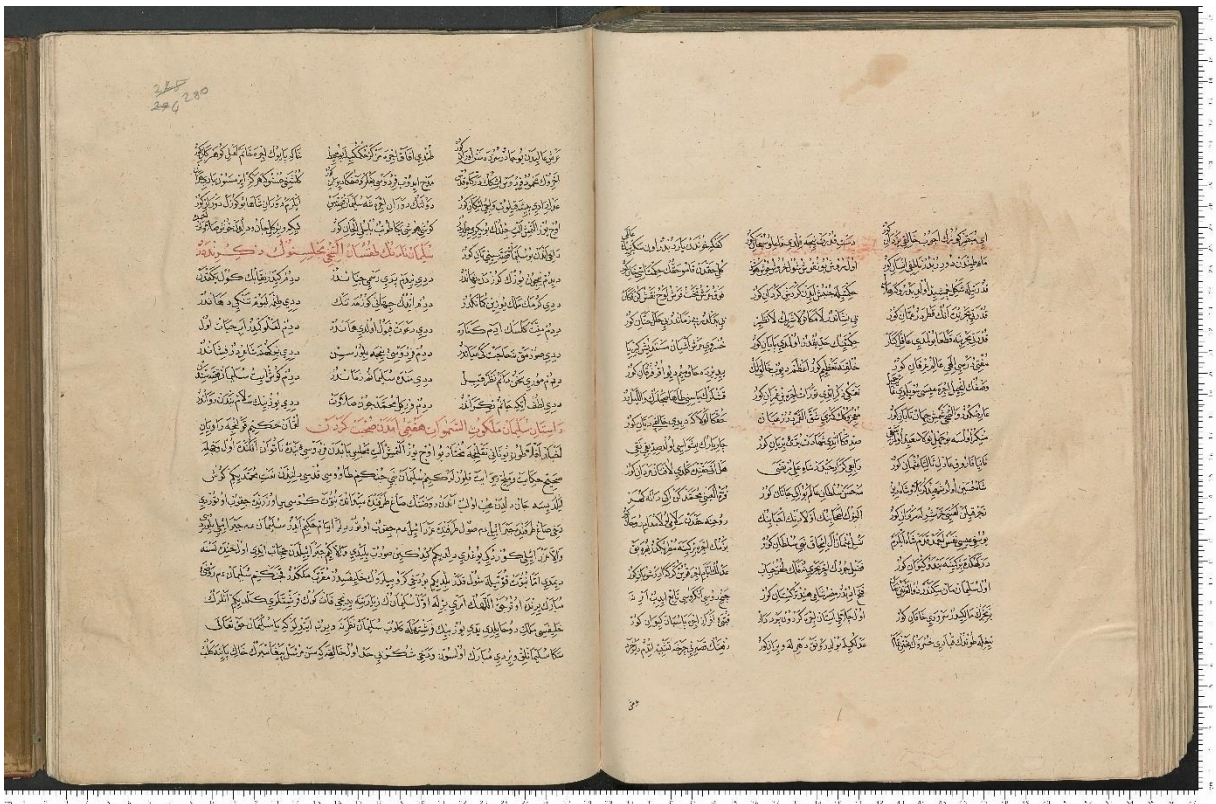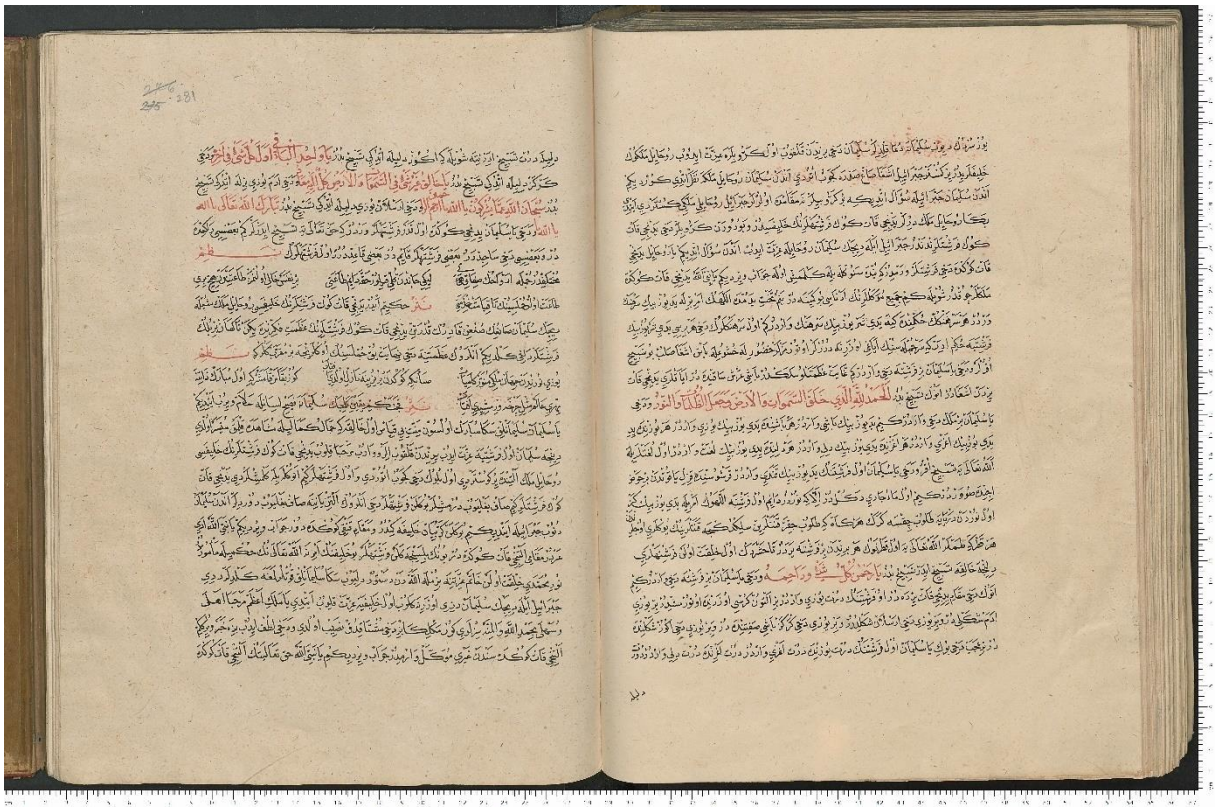
Ek1- Firdevsî-i Rûmî Süleymân-Nâme-i Kebîr (20. Cilt Örnek Sayfalar)